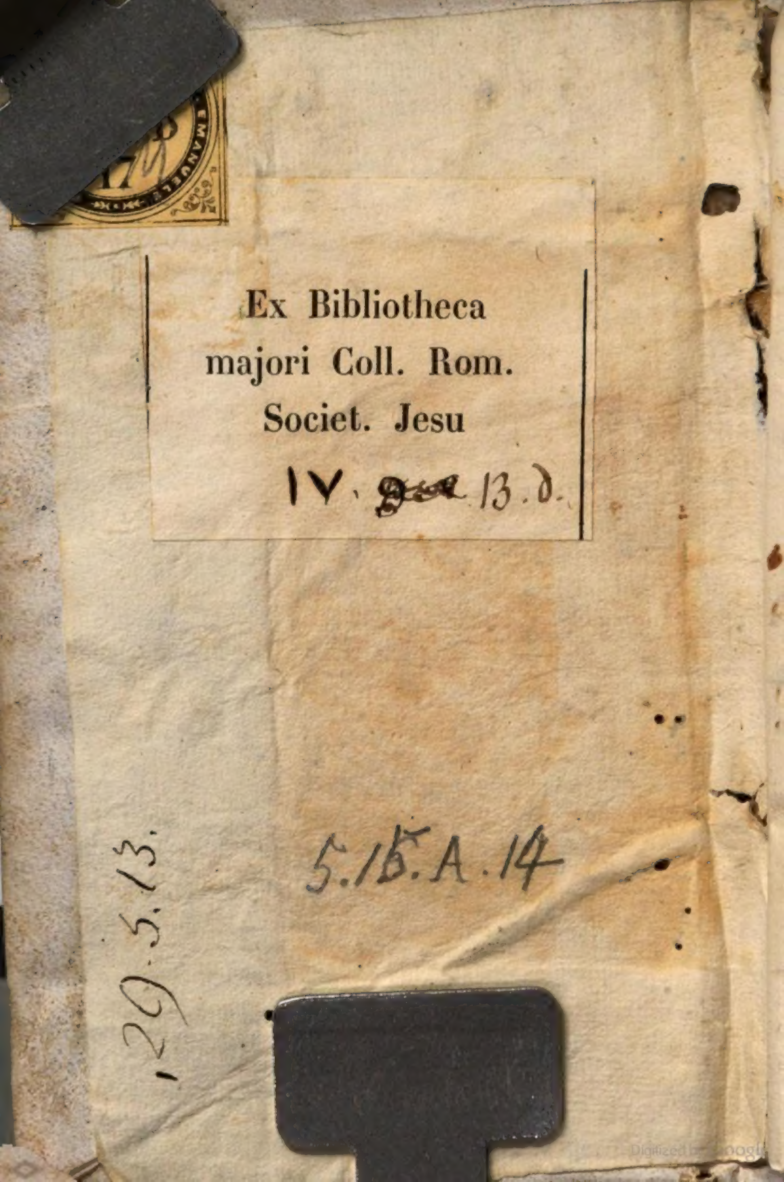
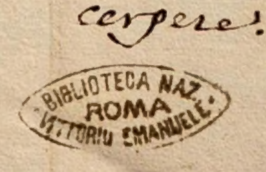

Marci T. Ciceronis episto=
larum ad Atticum, ad Brutum,
ad Q. Fratrem Libri XX. nuper
recogniti et maxima diligen=
tia impressi.

Index eorum, quae sunt nota=
tu dignissima cum latina voca=
bulorum interpretatione, quae
graece scribuntur. unde multa
utilia ~~licet~~ lectori licet de=
cerpere.

IVLIO. S.R.E. Diacono Cardinali de Medicis & Florentino Antistiti Marianus Tuccius Suppliciter se commendat.

OPus sanè multi tpis & labor fuit. P. Reuerendissime corruptas ante hac M. Ciceronis epistolas recognoscere, et in quo pariter nostri sæculi nõnulli uiri doctiss. plurimũ elaborauere. Neq; uero tamen tanto hoc labore et opere puincia talis indigna fuit. Nam si cuiq̃ diiudicandi cupido incesserit, quod nã ex uniuersis Ciceronis operibus autorem suum redoleat magis, quod nam uarietate, doctrina, candore uincat reliqua, hoc esse dubio procul non inficiabitur. Mitto præsentes epistolas respersas esse affectu mirifico, ac proprie innumeris salibus, mitto eas tumultuosi illius temporis historiam solam esse, mitto demum sexcenta alia, quæ sermonis, qua circumscribor, angustia cõplecti nullo mõ possunt. Has igitur ego. P. Reuerendissime impressorum suprema manu defunctas & dedicare tibi, & sub tuo amplissimo nomine quocunq; gentium publicare institui, ut non tantum fidei nostræ & seruitutis, dum perleges, non obliuiscaris, q̃ ut te præceteris id genus munere dignum esse cunctis doctissimis hominibus innotescat. Vale.

Hunc librũ Posidet

Index rerum adnotabilium, quæ in hoc ope continentur.

B

D

L

R

S

D

E

F

L

R

S

T

V

X

FINIS.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER PRIMVS.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. D.

PETITIONIS NOSTRAE, (quam tibi summæ curæ esse scio) huiusmodi ratio est, quod adhuc coniectura prouideri possit. Prensat unus P. Galba sine fuco, ac fallaciis, more maiorum. negatur, ut opinio hominũ uideatur nõ alienã rationi nostræ, fuit illius hæc præpropera prẽsatio. nam illi ita negant uulgo, ut mihi se debere dicant. Ita quidem spero nobis profici, cum hoc percrebescit, plurimos nostros amicos inueniri. Nos autem initium prẽsandi facere cogitaramus eo ipso die, quo puerum tuum cum his literis proficisci Cincius dicebat. In cãpo comitiis tribunitiis ad XVI. Cal. Sex. Competitores, qui certi eẽ uidebantur Galba, & Antonius, & Q. Cornificius. puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse; ut frõtem ferias, Sunt qui ẽt Cæsonium putẽt. Aquiliũ non arbitramur, q denegat, & iurauit morbum, & illud suum regnũ iudiciale opposuit. Catilina, si iudicatum erit meridie nõ lucere, certus erit competitor. De Aufidio, & Palicano nõ puto te expectare, dum scribã, de iis, qui nunc petunt, Cæsar certus putatur. Thermus cũ Syllano cõtendere existimatur, qui sic inopes, & ab amicis, & æstimatione sunt, ut

mihi uideatur non esse ἀδύνατον Curium obducere, sed hoc præter me nemini uidetur. nostris ratiõibus maxime conducere uidetur, Thermum fieri cum Cæsare. Nemo est enim ex iis, qui nunc petunt, qui si in nostrũ annum reciderit, firmior Candidatus fore uideatur. propterea ꝙ curator est uiæ Flaminiæ, quæ tum erit absoluta, sanè facere facile eum, libenter nnnc cæteri Consulẽ addederint. Petitorum hæc est informata adhuc cogitatio. Nos in omni munere candidatorio fungendo summam adhibebimus diligentiam. & fortasse, quoniam uidetur in suffragiis multum posse Gallia, cum Romæ à iudiciis forum refrixerit, excurremus mense Septembri legati ad Pisonem, ut Ianuario reuertamur. Cum perspexero uoluntates nobilium, scribam ad te. Cætera spero prolixa esse his duntaxat urbanis competitoribus. illam manum tu mihi cura, ut præstes, quoniam propius abes, Pompeii nostri amici, negant me ei iratum fore, si ad mea comitia non uenerit, atque hæc huiusmodi sunt. sed est, quod abs te mihi ignosci peruelim. Cæcilius auunculus tuus, à P. Vario cum magna pecunia fraudaretur, agere cœpit cum eius fratre Caninio Satyro de iis rebus, quas eum dolo malo mancipio accepisse de Vario diceret. Vna agebant cæteri creditores, in quibus erat Lucullus, & P. Scipio, & is, quem putabant magistrum fore, si bona uenirent. L. Pontius, uerum hoc ridiculum est, de magistro nunc cognoscere, rogauit me Cæcilius, ut adessem cõtra Satrium. dies ferè nullus est, quin hic Satrius domum meam uentitet. obseruat. L. Domitium maxime. me habet proximum. fuit & mihi et Q. Fratri magno usui in nostris petitionibus. Sanè sum perturbatus, cum ip=

sius Satyri familiaritate, tum Domitii, in quo uno maxime ambitio nostra nititur. Demonstraui hæc Cæcilio, simul & illud ostendi, si ipse unus cum illo uno contenderet, me ei satisfacturum fuisse, uerum in causa uniuersorum creditorum, hominum præsertim amplissimorũ, qui sine eo, quem Cæcilius suo nomine perhiberet, facile communem causam sustinerent, æquum esse, eum & officio meo consulere, & tempori. Durius accipere hoc mihi uisus est, quàm uellem, & quàm homines belli solent, & postea prorsus ab instituta nostra paucorum dierum consuetudine lõge refugit. Abs te peto, ut mihi hoc ignoscas, & me existimes humanitate esse prohibitum, ne contra amici summam existimationem miserrimo eius tempore uenirem, cum is omnia sua studia, & officia in me contulisset. Quòd si uoles in me esse durior, ambitionem mihi putabis obstitisse. Ego autem arbitror, etiam si id sit, mihi ignoscendum esse. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. Vides enim in quo cursu sumus, & quàm omnes gratias non modo retinendas, uerum etiam acquirendas putemus. Spero tibi me causam probasse. Cupio quidem certe. Hermathena tua ualde me delectat, & posita ita belle est, ut totum gymnasium ἑρμαθῆνα esse uideatur. Multum te amamus. L. Iulio Cæsare. C. Martio Figulo consulibus, filio me auctum scito, salua Terentia. Abs te tam diu nihil literarum. Ego de meis ad te rationibus scripsi antea diligenter. Hoc tempore Catilinam competitorem nostrum defendere cogitamus. Iudices habemus, quos uolumus summa accusatoris uoluntate. Spero, si absolutus erit, coniunctiorem nobis fore in ratione petitionis, sin aliter acciderit, humaniter feremus. Tuo

aduentu nobis opus est maturo. Nam prorsus summa hominum est opinio, tuos familiares nobiles homines aduersarios nostro honori fore. ad eorum uoluntatem mihi conciliãdam, maximo te mihi usui fore uideo. Quare Ianuario ineunte, ut constituisti, cura, ut Romæ sis. Auiam tuam scito desiderio tui mortuam esse, & simul quod ueritus sit, ne Latinæ in officio non manerent, & in montem Albanum hostias non adducerent, eius rei consolationem ad te L. Sauseium missurum esse arbitror. Nos hic te ad mensem Ianuarium expectamus ex quodam rumore, an ex literis tuis ad alios missis? nam ad me de eo nihil scripsisti. Signa, quæ nobis curasti, ea sunt ad Caietam exposita, nos ea non uidimus. neq; enim exeundi Roma potestas nobis fuit. misimus, qui pro uectura solueret. te multum amamus, ꝙ ea abs te diligenter, paruoq; curata sunt. Quod ad me sæpe scripsisti de nostro amico placando, feci, & expertus sum omnia, sed mirandum in modum est animo abalienato. quibus de suspitionibus & si audisse te arbitror, tamen ex me, cum ueneris, cognosces. Sallustium præsentem restituere in eius ueterem gratiam non potui. Hoc eo ad te scripsi, quòd is me accusare de te solebat, in se expertus est illum esse minus exorabilem, meũ studium nec tibi defuisse. Tulliolã C. Pisoni. L. F. frugi despondimus. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Crebras expectatiões nobis tui commoues. Nuper quidem cum te iam aduentare arbitraremur repente abs te in mensem Quintilem re-

tecti sumus. Nunc uero sentio, quod commodo tuo facere poteris, uenias ad id tempus, quod scribis. obieris Quin. Fratris comitia. nos longo interuallo uiseris, & Vtilianam controuersiam transegeris. Hoc me etiam Peduceus, ut ad te scriberem, admonuit. putamus enim utile esse, te aliquando iam rem transigere. mea intercessio & est, & fuit parata. Nos hic incredibili ac singulari populi uoluntate de C. Macro transegimus, cui cum æqui fuissemus, tamen multo maiorem fructum ex populi existimatione illo damnato cœpimus, quàm ex ipsius, si absolutus esset, gratia cœpissemus. Quod ad me de Hermathena scribis per mihi gratum est. ornamentum Academiæ proprium meæ, quod & Hermes commune omnium, & Minerua singulare est insigne eius gymnasii. Quare uelim, ut scribis, cæteris quoq; rebus quàmplurimis eum locum ornes. Quæ mihi antea signa misisti ea non dum uidi. in Formiano sunt, quò ego nunc proficisci cogitabam. illa omnia in Tusculanum deportabo. Caietam, siquando abundare cœpero, ornabo. Libros tuos conserua, & noli desperare eos meos facere posse, quod si assequor, supero Crassum diuitiis. atq; omnium uicos, & prata contemno. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Quantum dolorem acceperim, & quanto fructu sim priuatus, & forensi, & domestico Lucii Fratris nostri morte, in primis pro nostra consuetudine tu existimare potes. Nam mihi omnia, quæ iucunda ex humanitate alterius, & moribus

homini accidere possunt, ex illo accidebant. Quare non dubito, quin tibi quoque id molestum sit, cum, & meo dolore moueare, & ipse omni uirtute, officioque ornatissimum, tuiq; & sua sponte, & meo sermone amantem affinem, amicumq; amiseris. Quod ad me scribis de sorore tua, testis erit tibi ipsa, quantæ mihi curæ fuerit, ut Q. Fratris animus in eam esset is, qui esse deberet quē cum esse offensiorem arbitrarer, eas literas ad eum misi, quibus, & placarem ut fratrem, & monerem ut minorem, & obiurgarem ut errantem. Itaque ex iis, quæ postea sæpe ab eo ad me scripta sunt, confido ita esse omnia, ut & oporteat, & uelimus. De literarum missione, sine causa abs te accusor. Nūquam enim à Pomponia nostra certior factus sum, esse cui literas dare possem. Porrò autem, neque mihi accidit, ut haberem, qui in Epeirū proficisceretur, neque dum te Athenis esse audiebamus. De Acutiliano autē negocio quod mihi mādaras, ut primum à tuo digressu Romam ueni, confeceram. Sed accidit, ut & contentione nihil opus esset, & ut ego, qui in te satis consilii statuerim esse, mallem Peduceum tibi consilium per literas, q̄ me dare. Etenim cum multos dies aures meas Acutilio dedissem, cuius sermonis genus notū tibi esse arbitror, non mihi graue duxi rescribere ad te de illius querimoniis, cum eas audire (quod erat subodiosum) leue putassem. Sed abs te ipso, qui me accusas, unas scito mihi literas redditas esse, cum & ocii ad scribendum plus, & facultatem dandi maiorem habueris. Quod scribis etiam, si cuius animus in te esset offensior à me recolligi oportere, quid dicas? neq; id neglexi, sed est miro quodam modo confectum. Ego autem quæ di=

cenda fuerint, de te non præterii. Quid autē contemnendum esset, ex tua putabam uoluntate statuere oportere, quàm si ad me perscripseris, intelliges me, neque diligentiorem esse uoluisse, quàm tu esses, neque negligentiorem fore, quàm tu uelis. De Tadiana re mecum Tadius locutus est, te ita scripsisse, nihil esse iam quod laboraret, quoniam hæreditas usu capta esset. Id mirabamur, te ignorare de tutela legitima, in qua dicitur esse puella, nihil usu capi posse. Epeiroticam emptionem gaudeo tibi placere. Quæ tibi mandaui, & quæ tu intelliges conuenire nostro Tusculano, uelim, ut scribis, cures, quod sine molestia tua facere poteris. nam nos ex omnibus molestiis, & laboribus uno illo in loco conquiescimus, quo fratrem quotidie expectamus. Terentia tua magnos articulorum dolores habet, & te sororemq; tuam, & matrem maxime diligit, salutemq; tibi plurimā ascribit, & Tulliola delitiæ nostræ. Cura, ut ualeas, & nos ames, & tibi persuadeas te à me fraterne amari.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Non committam posthac, ut me accusare de epistolarum negligentia possis. tu modo uideto in tanto ocio, ut par in hoc mihi sis. domū Rabirianam Neapoli, quam tu iam dimensam, & exædificatam animo habebas. M. Fōtius emit HS. CCCXCIII. Id te scire uolui, siquid forte ea res ad cogitationes tuas pertineret. Q. Frater (ut mihi uidetur) quo uolumus animo est in Pomponiā, & cū ea nunc in Arpinati prædio erat, & secum habebat hominem χρηστομαθῆ,

D. Turranium. Pater nobis decessit ad. VIII. Cal. Decembris. Hæc habebam ferè, quæ te scire uellem. Tu uelim, siqua ornamēta Gymnasio reperire poteris, quæ loci sint eius, quem tu non ignoras, ne prætermittas. Nos Tusculano ita delectamur, ut nobis metipsis, tum deniq; cum illò uenimus, placeamus. Quid agas omnibus de rebus, & quid acturus sis, fac nos quàm diligētissime certiores. Apud matrem recte est, eaq; nobis curæ est. L. Cincio HS. DCXX. constitui me curaturum Idibus Febr. Tu uelim ea, quæ nobis emisse, & parasse scribis, des operam, ut q̃primum habeamus. & uelim cogites id, qđ mihi pollicitus es, quemadmodum Biblyothecam nobis conficere possis. Omnem spem delectationis nostræ, quā cum in ocium uenerimus, habere uolumus, in tua humanitate positam habemus. Vale.

M.T. CICERO. T.P. ATTICO. S.

Pud te est, ut uolumus; mater tua, & soror à me. Quintóq; Fratre diligitur. cum Acutilio sum locutus, is sibi negat à suo procuratore qcq̃ scriptum esse, & miratur istam controuersiam fuisse, q̄ ille recusarat, satisdări amplius abs te non petit. Quod te de Tadiano negocio decepisse scribis, id ego Tadio, & gratum esse intellexi, & magnopere iucundum. Ille noster amicus, & mehercule uir optimus, & mihi amicissimus sanè, tibi iratus est. hoc si quanti æstimes, sciam, tum quid mihi elaborandum sit, scire possim. L. Cincio. HS CCIↃↃ. CC DCCCC. pro signis megaricis, ut tu ad me scripseras, IↃↃ. CCCC. curaui. Hermæ tui pentelici cum capitibus æneis, de qui-

bus ad me scripsisti, iam nunc admodum delectant. quare uelim, & eos, & signa, & cætera, quæ tibi eius loci, & nostri studii, & tuæ elegantiæ esse uidebuntur, quàm plurima, quàm primumq; mittas, & maxime quæ tibi Gymnasii, xystiq; uidebuntur esse: nam in hoc genere sic studio efferimur, ut abs te adiuuandi, ab aliis propè reprehendendi sumus. & si Lentuli nauis non erit, quo tibi placebit imponito. Tulliola delitiæ nostræ, tuum munusculum flagitat, & me ut sponsorem appellat. Mihi autem abiurare certius est, quàm dependere. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nimium raro nobis abs te literæ afferuntur, cum & multo tu facilius reperias, qui Romam proficiscantur, quàm ego, qui Athenas, & certius tibi sit, me esse Romæ, quàm mihi te Athenis. Itaque propter hanc dubitationem meam breuior hæc ipsa epistola est, Quod cum incertus essem, ubi esses, nolebam illum nostrum familiarem sermonem in alienas manus deuenire, & signa megarica, & hermas, de quibus ad me scripsisti, uehementer expecto. Quicquid eiusdem generis habebis, dignum Academia tibi quod uidebitur, ne dubitato mittere, & arcæ nostræ confidito. Genus hoc est uoluptatis meæ, quæ gymnasio maxime desunt, ea quæro. Lentulus naues suas pollicetur. Peto abs te, ut hæc cures diligenter. Ghillus te rogat, & ego eius rogatu ἐυμολπιδῶν πατρίων. cum essem in Tusculano, erit hoc tibi pro illo tuo, cum essem in Ceramico. Verumtamen cum ibi essem, Romam puer à sorore tua missus epistolam mihi abs te allatam dedit, nuntiauitque

eo ipso die post meridiem missuram eum, qui ad te proficisceretur. eo factũ est, ut epistolæ tuæ rescriberem aliquid, breuitate tẽporis iam paucæ cogerer scribere. Primum tibi de nostro amico placando, aut etiam planè restituendo polliceor, quod ego, & si mea sponte ante faciebam, eò nunc tamen, & agam studiosius, & contendam ab illo uehementius, quòd tantum ex epistola uoluntatem eius rei tuam perspicere uideor. Hoc te intelligere uolo, pergrauiter illum esse offensum. sed quia nullam uideo grauem subesse causam, magnopere confido illum fore in officio, & in nostra potestate. Signa nostra & ἡμερώτας, ut scribis, cum commodissime poteris, uelim imponas, & si quod aliud [illegible] eius loci, quem non ignoras, reperies, & maxime, quæ tibi palestræ, Gymnasiiq; uidebuntur esse. & enim ibi sedens hæc ad te scribebam, ut me locus ipse admoneret. Præterea typos tibi mando, quos in tectorio atrioli possim includere, et plutealia sigilla duo. Biblyothecam tuam caue cuiquam despondeas, quamuis acrem amatorem inueneris. Nã ego omneis meas uindemiolas eò reseruo, ut illud subsidium senectuti parem. De fratre confido ita esse, ut semper uolui, & elaboraui. multa signa sunt eius rei, non minimum, q̃ soror prægnans est. De comitiis meis, & tibi me permisisse memini, & ego iampridem hoc communibus amicis, qui te expectant prædico, & te non modo nõ accersam, sed prohibebo, quòd intelligam multo magis interesse tua, te agere quod agendum esset hoc tempore, q̃ mea, te adesse comitiis. Proinde eo animo te uelim esse, quasi mei negocii causa in ista loca missus esses, sin autẽ, cũ & offendes erga te, & audies, quasi mihi siqua par-

sti erunt, non modo te præsente, sed per te parta sint. Tulliola, tibi diem dat, sponsorem appellat. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

e T mea sponte faciebam antea, & post duabus epistolis tuis perdiligenter in eandem rationem scriptis, magnopere sum commotus. Eò accedebat hortator assiduus Sallustius, ut agerem quàm diligentissime cum Lucceio de uestra uetere gratia reconcilianda. Sed cum omnia fecissem, non modo eam uoluntatem eius, quæ fuerat erga te recuperare non potui, uerum ne causam quidem elicere immutatæ uoluntatis. Tãetsi iactat ille quidem illud suum arbitrium, et ea, quæ iam tum, cum aderas offendere eius animum intelligebam, tamen habet quiddam profecto, quod magis in animo eius insederit, quod neque epistolæ tuæ, neque nostra legatio, tam potest facile delere, quam tu præsens, non modo oratione, sed tuo uultu illo familiari tolles, si modo tanti putabis id, quod si me audies, & si humanitati tuæ constare uoles, certe putabis. Ac ne illud mirere, cum ego antea significarem tibi per literas, me sperare illum in nostra potestate fore, nunc eidem uidear diffidere. Incredibile est, quãto mihi uideatur illius uoluntas obstinatior, & in hac iracundia obfirmatior. Sed hæc, aut sanabuntur cum ueneris, aut ei molesta erunt, in utro culpa erit. Quod in epistola tua scriptum erat, me iam arbitrari designatum esse, scito nihil tam exercitum esse nunc Romæ, quàm candidatos omnibus iniquitatibus, nec quando futura sint comitia sciri. uerum hæc

audies de Philadelpho. Tu uelim quæ nostræ Academiæ parasti, quāprimum mittas mirum quàm illius loci non modo usus, sed etiam cogitatio delectat. Libros uero tuos caue cuiq̄ tradas, nobis eos, quemadmodum scribis, conserua, summum me eorum studium tenet, sicut odium iam cæterarum rerum, quas tu, incredibile est q̄ breui tempore, quanto deteriores offensurus sis, q̄ reliquisti. Te ueris Syllam lentum sanè negotium, neque Cornelius ad terram post eam rediit, opinor ad Considium Anxium Felicium confugiendum est. Nam. A. Cæcilium propinqui minore centesimis numum mouere non possunt. Sed ad prima illa redeam. nihil ego illa impudentius, astutius, tardius uidi. Libertū mitto. Tito mādaui. σκέψεις, atq; ἀναβολὴν, sed nescio an ταὐτομάτων ἡμῶν. nam mihi Pompeiani prodromi nuntiant aperte Pompeium acturum, Antonio succedi oportere, eodemq; tempore aget prætor ad populum. Res eiusmodi est, ut ego nec per bonorum, nec per popularem existimatiōem honeste possim hominem defendere, nec mihi libeat, qđ uel maximum est. etenim accidit hoc, quod totum cuiusmodi sit mando tibi, ut perspicias. Libertum ego habeo sanè nequam hominem, Hilarem dico ratiocinatorem, & clientem tuum. De eo mihi Valerius interpres nuntiat, Thylluusq; se audisse scribit hæc, esse hominem cum Antonio. Antoniū porrò in cogendis pecuniis dictitare, partem mihi quæri, & à me custodem communis quæstus libertum esse missum. non sum mediocriter commotus, neq; tamen credidi, sed certe aliquid sermonis fuit. totum inuestiga, cognosce, perspice, & nebulonem illum, si quo pacto potes, ex istis locis amoue. Huius sermonis Valerius

author est. Cn. Plancum nominabat, mãdo tibi planè, totum ut uideas cuiusmodi sit. Pompeium nobis amicissimum constat esse. Diuortium Muciæ uehementer probatur. P. Clodium Appii filium te credo audisse cum ueste muliëbri deprehensum domi. C. Cæsaris, cum sacrificium pro populo fieret, eumq; per manus seruulæ seruatum, & eductũ, rem esse insigni infamia, quod te moleste ferre certe scio. Quod præterea ad te scribam, non habeo. & mehercule eram conturbatior. nam puer festiuus Anagnostes noster Sositheus decesserat, meq; plus, q̃ serui mors debere uidebatur, commouerat. Tu uelim ad nos sæpe scribas. si rem nullam habebis, quod in buccam uenerit scribito. Vale. Calen. Ianua. M. Messala, & M. Pisone Coss.

M. T. CICERO. T. P. ATTCO. S.

Cœpi tuas treis iam epistolas, unam à M. Cornelio, quam à tribus ei tabernis, (ut opinor) dedisti, alteram, quam mihi Canusinus tuus hospes reddidit, tertiam quam (ut scribis) anchoris solutis de phaselo dedisti, quæ fuerunt omnes rhetorum. pure loquuntur, cum humanitatis sparsæ sale, tum insignes amoris notis. Quibus epistolis sum equidem abs te lacessitus ad scribendum. Sed iccirco sum tardior, ꝙ non inuenio fidelem tabellarium, quotus enim quisq; est, qui epistolam paulo grauiorem ferre possit, nisi eã per lectionem releuarit? Accedit eõ ꝙ mihi non est notum, ut quisq; in Epeirum proficiscatur. Ego enim te arbitror cæsis apud Amaltheam tuam uictimis, statim esse ad Sicionem oppugnandum profectum; neque id

ipsum tamen certum habeo, quando ad Antonium profi-
ciscare, aut quid in Epeiro temporis ponas. Itaque neq;
Achaicis hominibus, neq; Epeiroticis paulo liberiores
literas committere audeo. Sunt autem post discessum à
me tuum res dignæ literis nostris, sed non committēdæ
eiusmodi periculo, ut interire, aut aperiri, aut intercipi
possint. Primum igitur scito, me non esse rogatum senten-
tiam, propositumq; esse nobis pacificatorem Allobrogum,
idq; admurmurante senatu neq; me inuito esse factum.
Sum.n.& ab obseruando homine peruerso liber, & ad
dignitatem in republica retinendam contra illius uolun
tatem solutus, & ille secundus in dicendo locus habet au
thoritatem penè principis, & uoluntatem nō minus de=
uinctam beneficio Consulis. Tertius est autem Catulus.
Quartus (si etiam hoc quæris) Hortensius. Consul autē
ipse paruo animo, & prauo, tantum cauillator genere il
lo moroso, quòd etiam sine dicacitate ridetur, facie magis,
quàm facetiis ridiculus, nihil agens cum repu. seiunctus
ab optimatibus, à quo nil speres boni reipub. quia non
uult. nil metuas mali, quia non audet. Eius autem colle-
ga, & in me perhonorificus, & partium studiosus, ac de-
fensor bonarū, quinimmo inter se leuiter dissident. Sed
uereor ne hoc quod infectum est, serpat longius. Credo
enim te audisse, cum apud Cæsarem pro populo fieret sa
crificium, uenisse eò muliebri indutum uestitu uirū, idq;
sacrificium cum uirgines instaurassent, mentionem à Q.
Cornificio in senatu factam, is fuit princeps, ne tu forte
aliquem nostrum putes, postea rem ex S.C. ad uirgines
& pontifices relatam, idq; ab iis nefas esse decretum, de-
inde ex S.C. Consules rogationem promulgasse. Vxori

Cæsarem nuntium remisisse. In hac causa Piso amicitia P. Clodii ductus operam dat, ut ea rogatio, quam ipse fert, ex S.C. & de religione antiquetur. Messala uehementer adhuc agit seuere. boni uiri precibus Clodii remouentur à causa. operæ comparantur. nosmetipsi qui Lycurgei à principio fuissemus, quotidie demitigamur. instat, & urget Cato. Quid multa? uereor ne hæc neglecta à bonis, defensa ab improbis, magnorum reipu. malorum causa sit. Tuus autem ille amicus, scin quem dicam? de quo tu ad me scripsisti, postea q̃ non auderet reprehendere, laudare cœpisse, nos (ut ostendit) admodũ diligit, amplectitur, amat. aperte, laudat. occulte sed ita, ut perspicuũ sit, inuidet. nil come, nil simplex, nihil ἐν τοῖς πολιτικοῖς honestum, nihil illustre, nihil forte, nihil liberum. sed hoc ad te scribam aliâs subtilius. nam neq; adhuc mihi satis nota sunt, & huic terræ filio nescio cui, committere epistolam tantis de rebus non audeo. Prouincias prætores non dum sortiti sunt, res eodem est loci, quo reliquisti. τοποθεσίαν quam postulas Miseni & Puteolorum includam orationi meæ, ad. IIII. No. Decemb. mendose fuisse animaduerteram. Quæ laudas ex orationibus (mihi crede) ualde mihi placebant sed non audebã antea dicere. nunc uero, ꝙ à te probata sunt, multo mihi ἀττικώτερα uidentur. In illam orationem metellinam addidi quædam. liber tibi mittetur, quoniam te amor nostri φιλορήτορα reddidit. Noui tibĩ quidnam scribam? quid etiam? Messala Consul Anthronianam domum emit. HS. CCCCXXXVII. Quid id ad me inquies, tantum, ꝙ ea emptione, & nos bene emisse iudicati sumus, & homines ĩtelligere cœperint, licere ami-

corum facultatibus in emendo ad dignitatem aliquã peruenire. Teueris Syllani lentum negocium est, sed tamen est in spe. Tu ista confice. à nobis liberiorem epistolam expecta. Vale. VI. Calen. Decembris. M. Messala, & M. Pisone. Coss.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Ereor ne putidum sit, scribere ad te, q̃ sim occupatus. sed tamẽ ita distinebar, ut uix huic tantulæ epistolæ tempus habuerim, atq; id ereptũ ex summis occupationibus. Prima Concio Pompei qualis fuisset, scripsi ad te antea, nõ iucunda miseris, inanis improbis, beans nõ grata, bonis nõ grauis, Itaq; frigebatur. tum Pisonis Cos. impulsu leuissimus Tri. Ple. Fusius in concionem produxit Pompeium. res agebatur in circo flaminio, & erat in eo ipso loco ipso die nundinarum πανήγυρις, quæsiuit ex eo, placeret ne ei iudices à Prætore legi, quo consilio idem Prætor uteretur, id autem erat de Clodiana religione ab senatu constitutum, tum Pompeius μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς locutus est. Senatusq; authoritatem sibi omnibus in rebus maximã uideri, semperq; uisam esse respondit, & id multis uerbis. Postea Messala Consul in Senatu de Pompeio quæsiuit, quid de religione, & de promulgata rogatione sentiret. locutus ita est in Senatu, ut omnia illius ordinis consulta γενικῶς laudaret, mihiq;, ut assedit, dixit se putare satis ab se etiam de istis rebus esse responsum. Crassus posteaq̃ uidit illum excepisse laudem, ex eo quod hi suspicarentur homines ei consulatum meum placere, surrexit, ornatissimeq; de meo consulatu locutus est, ut ita diceret se,

ꝙ esset

quòd esset Senator, quòd ciuis, quòd liber, quòd uiueret, mihi acceptum referre, quoties coniugem, quoties domum, quoties patriam uideret, toties se beneficium meũ uidere. Quid multa? totum hunc locum, quem in Aristocratia ego uarie meis orationibus, quarum tu Aristarchus es, soleo pingere de flamma, de ferro, nosti illas ληκύθους ualde grauiter pertexuit. proximus Pompeio sedebam, intellexi hominem moueri, utrum Crassum inire eam gratiam, quam ipse prætermisisset, an esse tantas res nostras, quæ tam libenti Senatu laudarentur, ab eo præsertim, qui mihi laudem illam eò minus deberet, quòd meis omnibus literis in Pompeiana laude perstrictus esset. Hic dies me ualde Crasso adiunxit, & tamen ab illo aperte, tecte quicquid est datum, libenter accepi. Ego autem ipse, Dii boni quomodo ἐνεπερπερευσάμην nouo auditori Pompeio. si unquã mihi ἐπιχειρήματα suppeditauerũt illo tempore. Quid multa? clamores, etenim hæc erat ὑπόθεσις de grauitate ordinis, de equestri concordia, de cõsensione Italiæ, de immortuis reliquiis cõiurationis, de utilitate, de ocio. nosti iam in hac materia sonitus nostros. tanti fuerunt, ut ego eò breuior sim, quòd eos usq; istinc exauditos putem. Romanæ autẽ res sic se habent, Senatus ἄρειος πάγος nil constantius, nil seuerius, nil fortius. Nam cũ dies uenisset rogationis ex Senatusconsulto ferendæ, concursabant Barbatuli iuuenes, totus ille grex Catilinæ duce filiola Curionis, & populum ut antiquaret rogabãt. Piso aũt Consul lator rogationis, idem erat dissuasor. operæ Clodianæ põteis occuparant, tabellæ ministrabãtur, ita ut nulla daretur, uti rogas. Hic tibi rostra Cato aduolat, conuitium Pisoni Cõ=

suli mirificum facit, si id est conuitium uox plena grauitatis, plena authoritatis, plena deniq; salutis. accedit eodem etiam noster Hortensius. multi præterea boni. insignis uero opera Fauonii fuit. hoc concursu optimatũ Comitia dimittuntur. Senatus uocatur. cum decerneretur frequenti Senatu, contra pugnante Pisone, ad pedes omniũ sigillatim accedente Clodio, ut Consules populum cohortarentur ad rogationem accipiendam, homines ad. XV. Curioni nullum Senatusconsultum facienti, assenserunt facile. Ex altera parte, CCCC affuerunt. acta res ẽ. Fusius tertis Consul cessit. Clodius conciones miseras habebat, in quibus Lucullum, Hortensium, Caium Pisonem, Messalam Consulem cõtumeliose lædebat, me tantum cõperisse oĩa criminabatur. Senatus & de prouinciis Prætorum, & de legationibus, & de cæteris rebus decernebat, ut ante, q̃ rogatio lata esset, nequid ageretur. Habes res Romanas. sed tamen ẽt illud, quod ego nõ speraram, audi. Messala Consul est Egregius, fortis, constans, diligens, nostri laudator, imitator, amator, ille alter uno uitio minus uitiosus, q̃ iners, q̃ somni plenus, q̃ imperitus, q̃ ἀπρακτότατος, sed uoluntate, ita κακέκτης, ut Pompeiũ post illam Concionem, qua ab eo Senatus laudatus est, odisse cœperit. Itaq; mirum in modum omneis à se bonos alienauit, neque id magis amicitia adductus Clodii id fecit, q̃ studio perditarum rerum, atq; partiũ. sed habet sui similem in magistratibus, præter Fusiũ, neminem. bonis utimur Tr. Pl. Cornuto uero Pseudocatone. Quid quæris? num ad priuata redeam? Τεῦκρος promissa patrauit. tu mandata effice, quæ recepisti. Q. Frater, qui Arguitelani ædificii reliquũ dodrãtem emit

HS.DCCXXX. Tusculanum uenditat, ut, si possit, emat Pancilianam domum. Cum Luceio in gratiam redi, uidero hominem, ualde petitur, renauabo operam. Tu quid agas, ubi sis, cuiusmodi istæ res sint, fac me quam diligentissime me certiorem. Idibus Feb. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Si iam Quinto suauissimo Fratri obtigisse audisti. nō enim dubito, quin celerius tibi hæc rumor, quam ullius nostrum literæ nuntiarint. Nūc, quoniam & laudis auidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες & sumus, & habemur, & multorum odia, atq; inimicitias reip. causa suscepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. curaq; & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam, quam ipsi Quinto dabo. Tu uelim me certiorem facias, quid de meis mādatis egeris, atq; etiam, quid de tuo negocio. Nam, ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aueo scire, quid agas. Idib. Martiis. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Quæris ex me, quid acciderit de iudicio, quod tā præter opinionem omnium factum sit, & simul uis scire, quomodo ego minus, quam soleam, præliatus sum, ego respondebo tibi ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς. Ego enim quamdiu Senatus authoritas mihi defendenda fuit, sic acriter, & uehementer præliatus sum, ut cla-

mor, concursusq; maxima cum mea laude fierent, q̃ si tibi unquam sum uisus in republica fortis, certe me in illa causa admiratus esses. cum enim ille ad conciones confugisset, in hisq; meo nomine ad inuidiam uteretur, Dii immortales, quas ego pugnas, & quantas strages edidi. Quos impetus in Pisonem, in Curionem, in totam illam manum feci: Quomodo sum insectatus leuitatem senum, libidinem iuuentutis; saepe, ita me dii iuuẽt, te non solum authorem consiliorum meorum, uerum etiam spectatorem, pugnarum mirificarum desideraui. Postea uero quàm Hortensius excogitauit, ut legem de religione Fusius Tribunus Ple. ferret, in qua nihil aliud à consulari rogatione differebat, nisi iudicum genus, in eo autem erant omnia, pugnauitq;, ut id ita fieret, quod & sibi, et aliis persuaserat nullis illum iudicibus effugere posse, contraxi uela perspiciens inopiam iudicum, neque dixi quicq̃ pro testimonio, nisi quòd erat ita notum, atque testatum, ut non possem praeterire. Itaq; si causam quaeris absolutionis, ut iam πρὸς τὸ πρότερον reuertar, egestas iudicum fuit, & turpitudo. Id autem, ut accideret, commissum est Hortensii consilio, qui dum ueritus est, ne Fusius ei legi intercederet, quae ex Senatusconsulto ferebatur, non uidit illud, satius esse, illum in infamia relinqui sordibus, q̃ infirmo iudicio committi, sed ductus odio properauit rem deducere in iudicium, cum illum plumbeo gladio iugulatum iri tamen diceret, sed iudiciũ si quaeris, quale fuerit, incredibili exitu, sicuti nunc ex euentu ab aliis, à me tamen ex ipso initio consilium Hortensii reprehendebatur. Nam ut reiectio facta est clamoribus maximis, cum accusator, tãquam censor bonus ho-

mines nequissimos reiiceret, reus, tanq̃ clemens lanista frugalissimum quenq; secerneret: Vt primum iudices cō sederunt, ualde diffidere boni cœperunt: Non enim unquam turpior in ludo talario consessus fuit, maculosi Senatores, nudi equites, Tribuni non tam ærarii, q̃ ut appellantur ærati, pauci tamen boni inerāt, quos reiectione fugare ille non potuerat, qui mœsti inter sui dissimileis, & mœrenteis sedebāt, & contagione turpitudinis uehementer permouebātur. Hic, ut quæq; res ad consilium primis petitionibus referebatur, incredibilis erat seueritas nulla uarietate sententiarum, nihil impetrarat reus, plus accusatori dabatur, q̃ postulabat. triumphabat. Quid quæris? Hortensius, se uidisse tantum, nemo erat qui illum reum, ac non millies condemnatum arbitraretur. me uero teste producto, credo te ex acclamatiōe Clodii aduocatorum audisse, quæ consurrectio iudicum facta sit, ut me circunsteterint, ut aperte iugula sua p̄ meo capite. P. Clodio ostentarint, quæ mihi res multo honorificentior uisa est, quàm aut illa cum iurare tui Ciues Xenocratem testimonium dicentem prohibuerunt, aut cum tabulas Metelli numidici, cum hæ (ut mos est) circunferrentur, nostri iudices aspicere noluerunt. multo hæc inq̃ nostra res maior; idq; iudicum uocibus, Cum ego sic ab his, ut salus patriæ defenderer, fractus reus, & unà patroni omnes conciderunt, ad me autem eadem frequentia postridie conuenit, qua cum abiens consulatu sum domum reductus, clamare præclari Ariopagitæ se non esse uenturos, nisi præsidio constituto. refertur ad consiliū, una sola sententia, præsidium non desiderauit. defertur res ad Senatum. grauissime, ornatissimeq; decerni

ἔσπετε νῦν μοι Μοῦσαι, ὅπως δὴ πρῶτον ἔπεσε.

tur. laudātur Iudices. datur negocium magistratibus. responsurum hominem nemo arbitrabatur. ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι. Nosti Caluū ex nāneianis illū laudatorē meum, de cuius oratione erga me honorifica ad te scripseram. Biduo per unum seruū, & eum ex ludo gladiatorio confecit totum negocium accersiuit ad se, promisit, intercessit, dedit. Iam uero, ò Dii boni, rem perditam, etiam noctes certarum mulierum, atq; adulescentulorum nobilium introductiones nonnullis iudicibus pro mercedis cumulo fuerunt. Ita summo discessu bonorum pleno foro seruorum, XX. iudices ita fortes tamen fuerunt, ut summo proposito periculo, uel perire maluerint, quàm perdere omnia. XXXI. fuerunt, quos fames magis, q̃ fama commouerit. Quorum Catulus cum uidisset quendam, quid uos (inquit) præsidium à nobis postulabitis? an, ne numi uobis eriperentur, timebatis? Habes, ut breuissime potui, genus iudicii, et causam absolutionis. Quæris deinceps, qui nunc sit status Reipu. & qui meus. Reipublicæ statum illum, quem tu meo consilio, ego diuino, confirmatum putabam, qui bonorum omnium coniunctiōe, & authoritate Consulatus mei fixus, & fundatus uidebatur, nisi quis nos deus respexerit, elapsum scito esse de manibus uno hoc iudicio, si iudicium est. triginta homines populi Romani leuissimos, ac nequissimos numulis acceptis, ius, & fas omne delere, & quod omnes non modo homines, uerum etiam pecudes factum esse sciebant, id Caluum, & Plancum, & Spongiam, & cæteras huiusmodi quisquilias statuere nunquam esse factū, sed tamen, ut te de Repub. consoler, non ita, ut sperarant mali, tanto imposito Reipu. uulnere, alacris exultat im-

probitas in uictoria. Nam planè ita putauerunt, cum religio, cum pudicitia, cum iudiciorum fides, cum Senatus authoritas concidissent, fore, ut aperte uictrix nequitia, ac libido pœnas ab optimo quoque peteret sui doloris, quem improbissimo cuique incusserat seueritas consulatus mei. Idem ego ille (non enim mihi uideor insolenter gloriari, cum de me apud te loquor in ea præsertim Epistola, quam nolo aliis legi) idem inquam ego recreaui afflictos animos bonorum, unumquenq; confirmans, & excitans. in sectandis uero, exagitandisq; numariis iudicibus, omnem omnibus studiosis, ac fautoribus illius uictoriæ παῤῥησίαν eripui. Pisonem Consulem, nulla in re consistere unquam sum passus. desponsam homini iam Syriam ademi. Senatum ad pristinam suam seueritatem reuocaui, atque abiectum excitaui. Clodium præsentem fregi in Senatu cum oratiõe perpetua plenissima grauitatis, tum altercatione eiusmodi, ex qua, licet pauca degustes, nam cætera non possunt habere eandem, neque uim, neque uenustatem remoto illo studio contentionis, quem ἀγῶνα uos appellatis. Nam, ut Idibus Maiis in Senatum conuenimus, rogatos ego sententiam, multa dixi de summa Reipub. atque ille locus inductus est à me diuinitus, ne una plaga accepta patres conscripti conciderent, ne deficerent, uulnus esse huiusmodi, quòd mihi, neq; dissimulandum, neq; pertimescendum uideretur, ne aut ignorando stultissimi iudicaremur, bis absolutum esse Lentulum, bis Catilinam, hunc tertiũ iam esse à iudicibus in rempublicam immissum. Erras Clodi, nõ te iudices urbi, sed carceri reseruarũt, neq; retinere in ciuitate, sed exilio priuare uoluerũt.

Quam ob rem Patres conscripti erigite animos, retinete uestram dignitatem, manet illa in republica bonorũ consensio, dolor accessit bonis uiris, uirtus non est imminuta, nihil est damni factum noui, sed quod erat, inuentum est in unius hominis perditi iudicio, Plures similes reperti sunt. Sed quid ago, penè orationem in epistolã inclusi? Redeo ad altercationẽ, surgit Pulchellus puer, obiicit mihi me ad Baias fuisse. Falsum, sed tamen quid huic simile est, inquam? quasi in operto dicas fuisse. quid, inquit, homini arpinati cum aquis calidis? Narra inquam Patrono illo, qui arpinateis aquas concupiuit; nosti enim marinas, quousq; inquit hunc Regem feremus? Regem appellas inquam, cum Rex tui mentionem nullam fecerit? Ille autem Regis hæreditatem spe deuorarat. Domum inquit emisti, putas inquam dicere iudices emisti? iuranti, inquit, tibi non crediderunt. immo uero inquam XX. iudices crediderũt. XXXI. quoniam ante numos acceperunt, tibi uero nil crediderunt, magnis clamoribus afflictus conticuit, & concidit. noster autem status est hic: apud bonos, Iidem sumus, quos reliquisti; apud sordem urbis, & fæcem multo melius q̃ reliquisti. Nam & illud nobis non obest, uideri nostrum testimonium non ualuisse, missus est sanguis inuidiæ sine dolore, atque etiam hoc magis, quòd omnes illi, fautores illius flagitii rem manifestam illam redemptam esse à iudicibus confitentur, accedit illud, quòd illa concionalis hirudo ærarii, misera, & ieiuna plebecula me ab hoc Magno unice diligi putat, & Hercule multa, & iucunda consuetudine coniuncti inter nos sumus usque eò, ut nostri isti Comessatores coniurationis Barbatuli iuuenes illum in sermoni-

bus Cn. Ciceronem appellent. Itaq; & ludesimus gladiatoribus mirandas ἐπισημασίας sine ulla pastoritia fistula auferebamus. nunc est expectatio Comitiorum, in qua omnibus inuitis trudit noster Magnus Auli filium, atq; in eo, neq; authoritate, neque gratia pugnat, sed quibus Philippus, omnia Castella expugnari posse dicebat, in quæ modo asellus onustus auro posset ascendere. Consul autem ille deterioris histrionis similis suscepisse negocium dicitur, & domi diuisores habere, quod ego non credo; sed. S. C. duo iam facta sunt odiosa, quòd in Consulem facta putantur Catone, & Domitio postulante. unum, ut apud magistratus inquiri liceret, alterum, cuiusmodi diuisores haberent aduersus rempublicam. Lurco autem Tribunus Pl. qui magistratum simul cum lege Aelia iniit, solutus est, & Aelia, & Fusia, ut legem de ambitu ferret, quam ille bono auspicio Claudus homo promulgauit. ita Comitia in. VI. Calen. Sextil. dilata sunt. Noui est in lege hoc, ut qui numos in tribu pronunciauerit, si non dederit, impune sit, sin dederit, ut quoad uiuat singulis tribubus. HS. CCCCXXXV. debeat. ∞∞∞ dixi hanc legem. P. Clodium iam antea seruasse. pronunciare. n. solitum esse, & nõ dare. Sed heus tu uides'ne cõsulatum illum nostrum, quem Curio antea ἀποθέωσιν uocabat, si hic factus erit, Fabam numum futurum. quare ut opinor, φιλοσοφητέον. id quod tu facis, & istos consulatus non ne ἐλαφητέον? Quod ad me scribis te in Asiam statuisse non ire, equidem mallem, ut ires, ac uereor, nequid in ista re minus commode fiat. sed tamen non possum reprendere consilium tuum, præsertim cum egomet in prouinciam non sim profectus. Epigramma=

tis tuis, quæ in Amalthea posuisti contenti erimus, præsertim, cum et Chilius nos reliquerit, & Archias nil de me scripserit. ac uereor ne Lucullus, quoniam græcum Poema condidit, nunc ad Cæcilianam fabulam spectet. Antonio, tuo nomine gratias egi, eamq; epistolam Manlio dedi. ad te ideo antea rarius scripsi, quod non habebam idoneum, cui darem, nec satis sciebam quid darem. te ualde uindicaui, Cincius siquid ad me tui negocii detulerit, suscipiam. sed nũc magis in suo est occupatus, in quo ego ei non desum. Tu, si uno in loco es futurus, crebras à nobis literas expecta. At plures etiam ipse mittito. uelim ad me scribas cuiusmodi sit ἀμαλθεῖον tuum, quo ornatu, qua τοποθεσία, & quæ poemata, quasq; historias de ἀμαλθείᾳ habes, ad me mittas. libet mihi facere in Arpinati. Ego tibi aliquid de meis scriptis mittam. nihil erat absoluti. Vale.

M.T. CICERO. T.P. ATTICO. SAL.

M Agna mihi uarietas uoluntatis, & dissimilitudo opinionis, & iudicii. Q. Fratris mei demonstrata est ex literis tuis, in quibus ad me epistolarum illius exempla misisti. Qua ex re & molestia sum tanta affectus, quantam mihi meus amor summus erga utrunq; uestrum afferre debuit, & admiratione, quidnam accidisset, quod afferret. Q. Fratri meo aut offensionem tam grauem, aut commutationem tantam uoluntatis, atque illud à me iam intelligebatur, quod te quoque discedentem à nobis suspicari uidebam, subesse nescio quid opinionis incommodæ, sauciumq; eius ani

mum, & insedisse quasdam odiosas suspitiones, quibus ego mederi cum cuperem & antea sæpe, & uehementius etiam post sortitionem Prouinciæ, nec tantum intelligebam ei esse offensionis, quantum literæ tuæ declararant, nec tantum proficiebam, quantum uolebam. Sed tamen hoc me ipse consolabar, q non dubitabam, quin te ille aut Durrachii, aut in istis locis uspiam uisurus esset, quod cum accidisset, confidebam, ac mihi persuaseram fore, ut omnia placarentur inter uos, non modo sermone, ac disputatione, sed conspectu ipso, congressuq; uestro. Nam quãta sit in. Q. Fratre meo comitas, quãta iucunditas, q̃ mollis animus & ad accipiendam, & ad deponendam offensionem, nihil attinet me ad te, qui ea nosti, scribere. Sed accidit perincommode, quòd eum nusquam uidisti. Valuit enim plus, quod erat illi nonnullorum artificiis inculcatum, quàm aut officium, aut necessitudo, aut amor uester ille pristinus, qui plurimum ualere debuit, atque huiusmodi incommodi culpa ubi resideat, facilius possum existimare, quàm scribere. Vereor enim, ne, dum defendam meos, non parcam tuis. nam sic intellego, ut nil à domesticis uulneris factum sit. illud quidem, quod erat, eos certe sanare potuisse. Sed huiusce rei uitium totius, quod aliquanto etiam latius patet, q̃ uidetur, præsenti ubi commodius exponam. De his literis, quas ad te Thessalonicam misit, & de sermonibus, quos ab illo, & Romæ apud amicos tuos, & in itinere habitos putas, & quid tantum causæ sit ignoro, sed omnis in tua posita est humanitate mihi spes huius leuandæ molestiæ. Nã si ita esse statueris, & irritabiles animos esse optimorum sæpe hominum, & eosdem placabiles, & esse hanc

agilitatem, ut ita dicam, molliciemq; naturæ plerunq; bonitati, & id, quod caput est, nobis inter nos nostra, siue incommoda, siue uitia, siue iniurias esse tolerandas, facile hæc quemadmodum spero mitigabũtur. Quod ego, ut facias te rogo. nam ad me, qui te unice diligo, maxime pertinet, neminem esse meorum, qui, aut te non amet, aut abs te non ametur. Illa pars epistolæ tuæ minime fuit necessaria, in qua exponis, quas facultates, aut prouincialium aut urbanorum commodorum, & aliis temporibus, & me ipso Cõsule prætermiseris. mihi enim perspecta est, & ĩtegritas, & magnitudo animi tui. neq; ego inter me, atque te quicquam interesse unquam duxi præter uoluntatem institutæ uitæ, quod me ambitio quædam ad honorum studium, te aũt alia minime reprehẽdenda rõ ad honestum ocium duxit. Vera quidem laude probitatis, diligentiæ, religionis, neq; me tibi, neq; quenquã antepono. amoris uero erga me, cum à fraterno amore, domesticoq; discessi, tibi primas defero. Vidi enim, uidi, penitusq; perspexi in meis uariis temporibus, & solicitudines, ac lætitias tuas. Fuit enim mihi sæpe, et laudis nostræ gratulatio tua iucunda, & timoris consolatio grata, quin mihi nunc te absente non solum consilium, quo tu excellis, sed etiam sermõis communicatio, quæ mihi suauissima tecum solet esse, maxime deest. Quid dicã in publica re? quo in genere mihi negligentĩ esse nõ licet, an in forensi labore, quem antea propter ambitionem sustinebam, nunc ut dignitatem tueri gratia possim? an in ipsis domesticis negociis, in quibus ego, non antea, tum uero post discessum fratris, te, sermõesq; nostros desidero? Postremo non labor meus, non requies, non negocium, non

etiam ocium, non forenses res, non domesticæ, non priuatæ carere diutius tuo suauissimo, atq; amantissimo consilio, ac sermone possunt. Atq; harum rerum commemorationem uerecundia sæpe impediuit utriusq; nostrũ, nũc autem ea fuit necessaria propter eã partem epistolæ tuæ, per quã te, ac mores tuos mihi purgatos, ac probatos esse uoluisti, atq; in ista incommodatione alienati illius animi, & offensi, illud inest tamen commodi, quòd & mihi, & cæteris amicis tuis nota fuit, & abs te aliquãdo testificata tua uoluntas omittendæ prouinciæ, ut quod unà nõ estis non dissensione ac dissidio uestro, sed uoluntate, ac iudicio tuo factum esse uideatur. Quare, & illa, quæ uiolata, expiabũtur; & hæc nostra, quæ sunt sanctissime conseruata, suam religionem obtinebunt. Nos hic in republica, infirma, misera, cõmutabiliq; uersamur. Credo enim te audisse nostros equites penè à Senatu esse disiunctos, qui primum illud ualde grauiter tulerunt, promulgatum ex Senatusconsulto fuisse, ut de his, qui ob iudicandum pecuniam accepissent quæreretur, qua in re decernenda, cum ego casu non affuissem, sensissemq; id equestrem ordinem ferre moleste, neque aperte dicere, obiurgaui Senatum. ut mihi uisus sum, summa cum authoritate, & in causa non uerecunda, admodum grauis, & copiosus fui. Ecce aliæ delitiæ equitum uix ferendæ, quas ego non solum tuli, sed etiam ornaui. Asiani, qui de Censoribus conduxerunt, questi sunt in Senatu, se cupiditate prolapsos, nimium magno conduxisse, ut induceretur locatio, postulauerunt. Ego princeps in adiutoribus, atq; adeo secundus. nam, ut illi auderẽt hoc postulare, Crassus eos impulit. Inuidiosa res, turpis postulatio, & con=

Asiani [illegible] qui [illegible], idest [illegible] res; nam omnes publicanorum societates ex equestri ordine erant. ... a censoribus conduxerunt Asiæ uectigalia: nam locandorum uectigalium [illegible] penes [illegible] erat.

[illegible] ... [illegible] in longi[illegible] ... scripta erant ... delebant.

fessio temeritatis, summum erat periculum, ne, si nihil impetrassent, planè alienarentur à Senatu. Huic quoq; rei subuentum est maxime à nobis, perfectumq;, ut frequentissimo Senatu, & libentissimo uterẽtur, multaq; à me de ordinum dignitate, & concordia dicta sunt Cal. Deceb. & postridie, neq; adhuc res confecta est, sed uolũtas Senatus perspecta. Vnus enim contradixerat Metellus Cõsul designatus, qui erat dicturus (ad quem propter diei breuitatem peruentum non est) Heros ille noster Cato. Sic ego conseruans rationem, institutionemq; nostram tueor, ut possum illam à me conglutinatam concordiam. Sed tamen, quoniam ista sunt tam firma, munitur quædam nobis ad retinendas opes nostras tuta, ut spero, uia quam tibi literis satis explicare nõ possum, significatione parua ostendam tamen. Vtor Pompeio familiarissime. uideo, quid dicas, cauebo quæ sunt cauenda, ac scribam aliâs ad te de meis consiliis capessendæ reipu. plura. Lucceium scito consulatum habere in animo statim petere. Duo enim soli dicuntur petituri. Cæsar cum eo coire per Arrium cogitat, & Bibulus cum hoc se putat per Caium Pisonem posse coniungi. Rides? Non sunt hæc ridicula mihi crede. Quid aliud scribam ad te? quid? multa sunt, sed in aliud tempus. expectare uelis. cures ut sciam. iã illud moleste rogo, quod maxime cupio, ut quã primum uenias. Nonis Decembribus. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nihil mihi, nunc scito tam deesse, q̃ hominem eũ, qui cum omnia, quæ me cura aliqua afficiunt,

litus enim hominem uocamus, qui nos neque consilio, neque consolatione [illegible]
litus loqui dicitur in eos qui frustra uel suadent, uel orant. perinde quasi surdo lo-
quantur nam litora propter assiduum fluctuum fragorem [illegible] autem dici, et solitu-
do potest nam et [illegible] est [illegible] quod aliud nihil est quam
solitudini loqui.

una comunicem, qui me amet, qui sapiat, qui cũ loquar, nihil fingam, nihil dissimulẽ, nihil obtegam. Abest enim Frater ἀφελέστατος, & amantissimus Metellus, non homo, sed litus, atq; aer, & solitudo mera. Tu autem, qui sæpissime curam, & angorem animi mei sermone, & cõsilio leuasti tuo, q mihi, & in publica re socius, & in priuatis omnibus conscius, & omnium meorum sermonum, & consiliorum particeps esse soles, ubi nam es? Ita sum destitutus, ut tantum requietis habeam, quantum cũ uxore, & filiola, & Mellito Cicerone consumitur. Nam illæ ambitiosæ nostræ, fucosæq; amicitiæ sunt in quodã splendore forensi, fructum domesticum non habent. Itaque, cum bene completa domus est, tempore matutino, cum ad forum stipati gregibus amicorum descendimus, reperire ex magna turba neminem possumus, qui cum aut iocari libere, aut suspirare familiariter possimus. Quare te expectamus, te desideramus, te iam etiam accersimus. Multa sunt enim, quæ me solicitant, anguntq;, quæ mihi uideor aureis nactus tuas, unius ambulationis sermone exhaurire posse, ac domesticarum quidem solicitudinum aculeos omnes, & scrupulos occultabo, neque ego huic epistolæ, atq; ignoto tabellario committam, atque hi (nolo enim te permoueri) non sunt permolesti, sed tamen insident, & urgent, & nullius amantis consilio, aut sermone requiescunt. In repu. uero, quanquam animus est præsens, tamẽ uoluntas etiam, atq; etiam ipsa medicinam efficit. Nam, ut ea breuiter, quæ post tuum discessum acta sunt, colligam, iam exclames necesse est, res Romanas diutius stare non posse. Etenim post pſe=

ctionem tuam primus (ut opinor) introitus fuit in causam fabulæ Clodianæ, in qua ego nactus, ut mihi uidebar, locum resecandæ libidinis, & coercendæ iuuentutis uehemens fui, & omneis profudi uires animi, atq; ingenii mei, non odio adductus alicuius, sed spe non corrigendæ, sed sanandæ ciuitatis, afflicta respublica est empto, constupratoq; iudicio. Vide quæ sint postea consecuta. Cõsul est impositus is nobis, quem nemo præter nos philosophos aspicere sine suspirio posset. quantum hoc uulnus. facto senatusconsulto de ambitu, de iudiciis nulla lex perlata, exagitatus Senatus, alienati equites Romani, quod erat quidem ob rem iudicandam, sic ille annus duo firmamenta reipublicæ per me unum constituta euertit. nã, & Senatus authoritatem abiecit, & ordinum cõcordiam disiunxit. Instat hic nunc ille annus egregius. eius initium eiusmodi fuit, ut anniuersaria sacra iuuentutis non committerentur. Nam. M. Luculli uxorem Memmius suis sacris initiauit. Menelaus ægre id passus diuortiũ fecit, quãquam ille pastor Idæus Menelaum solum contempserit: Hic noster Paris tam Menelaum, q̃ Agamemnonem liberum non putauit. Est autem. C. Herẽnius quidem Tr. Pl. quem tu fortasse ne nosti quidem, tametsi poteris nosse. Tribulis enim tuus est, & Sextus pater eius nũmos uobis diuidere solebat. is ad plebem Publiũ Clodiũ traducit, idemq; refert, ut uniuersus Populus in campo martio suffragium de re Clodii ferat. Hunc ego accepi in Senatu, ut soleo, sed nihil est illo homine lentius. Metellus est Consul egregius, & nos amat. sed iminuit authoritatem suam, quòd habere dicit causam promulgatam. illud idem de Clodio. O Di immortales, q̃ ignauus,

ignauus, ac sine animo miles, q̃ dignus, qui Paliano, sicut facit, os ad male audiēdum quotidie præbeat. Agraria autem promulgata est à Flauio sanè leuis, eadem ferè, quæ fuit Plotia. Sed interea πολιτικὸς ἀνὴρ οὐδ' ὄναρ quisquam inueniri potest, qui poterat familiaris noster, sic est .n. (uolo te hoc scire) Pōpeius tegulam illam pictā silētio tuetur suā. Crassus uerbū nullum cōtra gratiam. cæteros iam nosti, qui ita sunt stulti, ut amissa rep. piscinas suas fore saluas sperare uideātur. Vnus est, qui curet cōstātia magis, & integritate, q̃ (ut mihi uidetur) consilio, aut ingenio Cato, qui miseros Publicanos, quos habuit amantissimos sui, tertium iam mensem uexat, neq; iis à Senatu responsum dari patitur. Ita nos cogimur reliquis de rebus nihil decernere ante, quàm Publicanis responsum sit. Quare etiam legationes reiectum iri puto. Nunc uides, quibus fluctibus iactemur, etsi ex iis, quæ scripsimus, tanta etiam à me non scripta perspicis. Reuise nos aliquando, & quanq̃ sunt hæc fugienda, quo te uoco, tamē fac, ut amorem nostrum tanti æstimes, ut eò uel cum his molestiis peruenire uelis. Nam, ne absens cēseare, curabo edicendū, & proponēdum locis omnibus: sub lustrum autem censeri Germani negociatoris ē. Quare cura, ut te quàm primum uideamus. Vale. XI. Calen. Feb. Quinto Metello, & L. Afranio Coss.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Non modo si mihi tantum esset ocii, quantum est tibi, uerum etiam, si tam breueis epistolas uelim mittere, quod tu soles facere, te superarem, & in scripto multo essem crebrior, q̃ tu. Sed ad summas,

atq; incredibileis occupationes meas accedit, quod nullam à me epistolam ad te sino absque argumento, ac sententia uenire, & primum tibi (ut aequum est) ciui amanti patriam, quae sunt in rep. exponam. Deinde quoniam tibi amore nos proximi sumus, scribemus etiam de nobis ea, quae scire te non nolle arbitramur. Atq; in repu. nunc quidem maxime Gallici belli uersatur metus. Nam Edui fratres nostri pugnant, Sequani male pugnarũt, & Heluetii sine dubio sunt in armis, excursionesq; in prouinciam faciunt. Senatus decreuit, ut consules duas Gallias sortirentur. delectus haberetur, uacationes ne ualerent. legati cum authoritate mitterentur, qui adirent Galliae ciuitates, darentq; operã, ne hae cum Heluetiis se iungerent. legati sunt Quintus Metellus creticus, & L. Flaccus τὸ ἐπὶ τῆφάκη μύρον Lentulus Clodiae filius. Atq; hoc loco illud non queo praeterire, quòd, cum de consularibus mea prima sors exisset, una uoce Senatus frequens retinendum me in urbe censuit. Hoc idem post me Pompeio accidit, ut nos duo quasi pignora reipub. retineri uideremur. Quid enim ego aliorũ in me ἐπιφωνήματα expectem, cum haec domi innascantur? Vrbanae autem res sic se habent. Agraria lex à Flauio Tri. Ple. uehementer agitabatur authore Pompeio, quae nihil populare habebat, praeter authorem. Ex hac ego lege secunda concionis uoluntate omnia illa tollebam, quae ad priuatorum incommodum pertinebant. Liberaram agrum eum, qui Publio Mutio, Lucio Calphurnio Consulibus publicus fuisset. Syllanorum hominum possessiones confirmabam. Volateranos, & Artemitanos, quorum agrũ Sylla publicarat, neq; diuiserat, in sua possessione reti=

nebam. Vnam rationem non reiiciebam, ut ager hac aduentitia pecunia emeretur, quæ ex nouis uectigalibus per quinquennium reciperetur. Huic toti rationi agrariæ Senatus aduersabatur, suspicans Pompeio nouam quandam potentiam quæri, Pompeius uero ad uoluntatem perferendæ legis incubuerat. Ego autem magna cum Agrariorum gratia confirmabam omnium priuatorum possessiones. Is enim est noster exercitus hominũ, ut tute scis locupletium. Populo autem, Pompeioq́; (nam id quoq; uolebam) satisfaciebam emptione, qua constituta diligenter, & sentinam urbis exhauriri, & Italiæ solitudinem frequentari posse arbitrabar. Sed hæc tota res interpellata bello refrixerat. Metellus est consul sanè bonus, & nos admodum diligit. Ille alter ita nihil est, ut plane quid erit, nesciat. Hæc sunt in repub. nisi illud etiam ad rempub. putes pertinere, Herennium quendam Tr. ple. tribulem tuũ, sanè hominem nequam, atq; egentem, sæpe iam de Publio Clodio ad plebem traducendo agere cœpisse, huic frequenter interceditur. Hæc sunt (ut opinor) in rep. Ego autem, ut semel illarũ nonarum Decembrium iunctam inuidiæ, ac multorum inimicitiis eximiam quandam, atq; immortalem gloriã consecutus sum. Non destiti eandem animi magnitudine in rep. uersari, & illam institutam, ac susceptam dignitatem tueri. Sed postea, quã primũ Clodii absolutione leuitatem, infirmitatemq́; iudiciorũ perspexi, deinde uidi nostros Publicanos facile à Senatu disiũgi, q̃q̃ à me ipso nõ diuellerẽtur, tum aũt beatos homines hos piscinarios, dico amicos tuos, nõ obscure nobis ĩuidere, putaui mihi maiores quasdã opes, et firmiora p̃sidia eẽ q̃rẽda. Itaq; pri

mum eum, qui nimiũ diu de rebus nostris tacuerat, Pompeium adduxi in eam uoluntatem, ut in Senatu non semel, sed sæpe, multisq; uerbis suis mihi salutem imperii, atq; orbis terrarum adiudicarit, quod non tam interfuit mea (neq; enim illæ res, aut ita sunt obscuræ, ut testimonium, aut ita dubiæ, ut laudationem desiderent) q̃ reipu. quod erant quidam improbi, qui contentionem fore aliquam mihi cum Pompeio, ex illarum rerum dissensione, arbitrarentur. Cum hoc ego me tanta familiaritate cõiunxi, ut uterq; nostrum in sua ratione munitior, et in repu. firmior hac coniunctione esse possit. Odia autem illa libidinosæ, & delicatæ iuuentutis, quæ erant in me incitata, sic mitigata sunt, quadam comitate mea, me unum ut omnes illi colant. nihil iã deniq; à me asperum in quẽq̃ fit, nec tamen quicq̃ populare, ac dissolutum, sed ita temperata tota ratio est, ut reip. constantiam præstem, priuatis rebus meis propter infirmitatem bonorum, iniquitatem malorum, odium in me improborum adhibeã quandam cautionem, & diligentiam. atque ita tamen nouis amicitiis implicati sumus, ut crebro mihi uafer ille Siculus insusurret Epicarmus cantilenam illam suam νῆφε καὶ μέμνασον ἀπιςεῖν ἀνέρα φρονοῦντα ταῦτα, ac nostræ quidem rationis, ac uitæ, quasi quandam formã (ut opinor) uides. De tuo autem negocio sæpe ad me scribis, cui mederi nunc non possumus. Est enim illud. S. C. summa pedariorum uolũtate, nullius nostrum auctoritate factum. Nam, ꝙ me non esse adscriptum uides, ex ipso. S. C. intelligere potes, aliam rem tum relatam. Hoc autem de populis liberis sine causa additum, & ita factum est à. P. Seruilio filio, qui in postremis sen=

tentiam dixit, sed immutari hoc tempore non potest. Itaq; conuentus, qui initio celebrabantur, iam diu fieri desierunt. tu si tuis blanditiis tamen à Sycioniis numulorum aliquid expresseris, uelim me facias certiorem. Commentariũ consulatus mei græce compositum misi ad te, in quo siquid erit, quod homini atthico minus græcum, eruditumq; uideatur, non dicam, quod tibi (ut opinor) Panormi Lucullus de suis historiis dixerat, se quò facilius illas probaret, Romani hominis esse, Iccirco barbara quædam, & obsoleta dispersisse. apud me siquid erit eiusmodi, me imprudẽte erit, & inuito. Latinum si perfecero ad te mittam. tertium poema expectato, ne quod genus à me ipso laudis meæ prætermittatur. Hic tu caue dicas τίσ πάτερ αἰν ἤσ ει; si est enim apud homines quicq̃, quod potius sit laudetur, nos uituperemur, quin potius alia laudamus, quanq̃ non ἐγκωμιαςικὰ sunt hæc, sed ἱςορικὰ quæ scribimus. Quintus Frater purgat se mihi p literas, & affirmat nil à se cuiq̃ de te secus esse dictum. uerum hæc nobis corãm summa cura, & diligentia sunt agenda. tu modo nos reuise aliquãdo. Cossinius hic, cui dedi literas, ualde mihi bonus homo, & non leuis, & amans tui uisus est, & talis, qualem esse eum tuæ mihi literæ enuntiarant. Vale. Idib. Martiis.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 15

CVm è Pompeiano me Romam recepissem ad IIII. Idib. Maii Cincius noster eam mihi abs te epistolam reddidit, quam tu Idib. Feb. dederas. Ei nunc epistolæ literis his respondebo, ac primũ tibi perspectum esse iudicium de te meum, lætor. Deinde

te in his rebus, quæ mihi asperius à nobis, atq; à nostris, & iniucundius actæ uidebãtur, moderatissimum fuisse uehemẽtissime gaudeo, idq;, neq; amoris mediocris, & ingenii summi, ac sapientiæ iudico. Qua de re, cum ad me ita suauiter, diligenter, officiose, humaniter scripseris, ut nõ modo hortari te amplius non debeã, sed ne expectare quidẽ abs te, aut ab ullo homine tantum facilitatis, ac mansuetudinis potuerim, nihil duco esse cõmodius, q̃ de his rebus nihil amplius scribere, cum erimus congressi, tum, si quid res feret, coràm inter nos conferemus. Quod ad me de rep. scribis, disputas tu quidem & amanter, & prudenter, & à meis consiliis ratio tua non abhorret, nã, neq; de statu nobis nostræ dignitatis est recedendũ, neq; sine nostris copiis intra alterius præsidia ueniẽdum. & is, de quo scribis, nihil habet amplum, nihil excelsum, nihil non summissum, atq; populare. uerũ tamen fuit ratio mihi fortasse ad tranquillitatem meorum temporum nõ inutilis, sed mehercule Reip. multo etiam utilior, q̃ mihi, cum improborũ impetus in me reprimerẽ, cum hominis amplissima fortuna, authoritate, gratia fluctuantem sententiam confirmassem, & à spe malorum ad mearũ rerũ laudem conuertissem. Quod si cum aliqua leuitate mihi faciendum fuisset, nullam rem tanti æstimassem. sed tamẽ à me ita acta sunt omnia, non ut ego illi assentiẽs leuior, sed ut ille me probãs grauior uideretur. Reliqua sic à me aguntur, & agentur, ut non committamus, ut ea, quæ gessimus, fortuito gessisse uideamur. Eos bonos uiros illos, quos significas, & eam, quam mihi dicis obtigisse σπαρτὰν non modo nunq̃ deseram, sed etiam si ego ab illa deserar, tamen in mea pristina sententia pmanebo.

Illud tamen uelim existimes, me hanc uiã Optimatum post Catuli mortẽ nec præsidio ullo, nec comitatu tenere. Nã, ut ait Rhinton, ut opinor ὁι μὲν παρὰ ὀυδὲν εἰσιν, ὁις ὀυδὲν μέλει. mihi uero, ut inuideãt piscinarii nostri, aut scribã ad te aliâs, aut in congressum nostrũ reseruabo. à curia autem nulla me res diuellet, uel quod ita rectum est, uel quod reb. meis maxime consentaneum, uel quod à Senatu quãti fiam, minime me pœnitet. De Sicyoniis (ut scripsi ad te antea) nõ multũ spei est in Senatu. nemo est enim iam, qui queratur, Quare si id expectas, longum est, alia uia, si qua potes, pugna. cũ est actum, neq; aĩaduersum est ad quos pertineret, & raptim in eã sñiam pedarii concurrerũt. Inducẽdi. S. C. maturitas non dũ est, quod neq; sunt, qui querantur, & multi, partim maleuolentia, partim opinione æquitatis delectãtur. Metellus tuus est egregius COSS. unum reprehẽdo, quod ocium è Gallia nõ magnopere nuntiari gaudet, cupit credo triũphare. Hoc uellẽ mediocrius, cætera egregia. Auli filius uero ita se gerit, ut eius consulatus nõ consulatus sit, sed magni nostri ὑπώπιον. De meis scriptis misi ad te græce perfectum consulatũ meũ. eum librũ. L. Cossinio dedi. puto te latinis meis delectari. Huic aũt græco græcũ inuidere. alii si scripserint, mittemus ad te, sed mihi crede, simulatq; hoc nostrũ legerunt, nescio quo pacto retardantur. Nũc (ut ad rem meã redeã). L. Papyrius Pætus, uir bonus, amatorq; noster, mihi libros eos, quos Ser. Claudius reliquit, donauit, cũ mihi per legẽ Cinciã licere capere Cincius amicus tuus diceret, libenter dixi me accepturum, si attulisset. Nũc, si amas me, si te amari à me. scis, enitere p amicos, Cliẽtes, hospites, libertos deniq;, ac ser=

nos tuos, ut sceda nequa deperedt. nam & græcis his libris, quos suspicor, & latinis, quos scio illum reliquisse, mihi uehementer opus est. Ego autem quotidie magis, quod mihi de forensi labore temporis datur, in his studiis conquiesco. per mihi, per inquam gratum feceris, si in hoc tam diligēs fueris, q̃ soles in his rebus, quas me ualde uelle arbitraris, ipsiusq; pæti tibi negocia commēdo: De quibus tibi ille aget maximas gratias. &, ut iam inuisas nos, non solum rogo, sed etiam suadeo. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER SECVNDVS.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. D. 16

CALENDIS Iun. eũti mihi Antium, & gladiatores. M. Metelli cupide relinquenti, uenit obuiam tuus puer, is mihi literas abs te, et Cōmentariũ Cōsulatus mei græce scriptum reddidit, in quo lætatus sum me aliq̃to ante, de iisdem rebus græce item scriptum librũ. L. Cossinio ad te pferendum dedisse. Nam si ego tuum ante legissem, furatum me abs te esse diceres, quanq̃ illa tua (legi enim libēter) horridula mihi, atq; incōpta uisa sunt. sed tamen erāt ornata hoc ipso, quod ornamonta neglexerant. & ut mulieres, ideo bene olere, quia nihil olebant, uidebãtur. meus aũt liber totum Isocratis μυροθήκιον, atq; ois eius

discipulorũ arculas, ac non nihil etiam Aristotelica pigmenta consumpsit, quem tu Corcyræ, ut mihi aliis literis significas, strictim attigisti. Post aũt, ut arbitror, à Cossinio accepisti, quem tibi ego non essem ausus mittere, nisi eum lente, ac fastidiose probauissem. quanq̃ ad me rescripsit iam Rhodo Possidonius, se nostrum illud ὑπόμνημα cum legeret, quod ego ad eum, ut ornatius de iisdem rebus scriberet, miseram, nõ modo non excitatum ad scribendũ, sed etiam planè perterritum. Quid quæris? conturbaui græcam nationem, ita uulgo qui instabãt, ut darem sibi, quod ornarẽt, iam exhibere mihi molestiam destiterunt. tu, si tibi placuerit liber, curabis, ut & Athenis sit, & in cæteris oppidis Græciæ. uidetur enim posse aliquid nostris rebus lucis afferre. Oratiũculas autem & quas postulas, & plures etiam mittam. quoniã quidem ea, quæ nos scribimus adulescentulorum studiis excitati, te etiam delectãt. Fuit enim mihi commodum, quod in eis orationibus, quæ Philippicæ nominantur, enituerit ille tuus ciuis Demosthenes, & quod se ab hoc refractoriolo iudiciali dicendi genere abiunxerit, ut σεμνότερός τις, καὶ πολιτικώτερος uideretur curare, ut meæ quoq; essent orationes, quæ consulares nominarentur, quarum una est in Senatu Cal. Ian. Altera ad populum de lege Agraria. Tertia de Othone. Quarta ꝑ Rabirio. Quinta de proscriptorum filiis. Sexta, cũ Prouinciam deposui in Concione. Septima, qua Catilinam emisi. Octaua, quam habui ad populum postridie, q̃ Catilina profugit. Nona in Concione quo die Allobroges inuocarunt. Decima in Senatu Non. Decemb. Sunt præterea duæ breues, quasi ἀποσπασμάτια legis Agra-

riæ, hoc totum σῶμα curabo, ut habeas. & quoniam te, cum scripta, tum res meæ delectãt, iisdem ex libris pſpicies, & quæ gesserim, & quæ dixerim, at ni poposcisses, ego me tibi non offerebã. Quod quæris, qd sit, quo te accersam, ac simul ipeditũ te negociis esse significas, neq; recusas, quin non mõsi opus sit, sed etiã si uelim, accurras, nihil sanè est necesse. uerũtamẽ uidebare mihi tempora peregrinatiõis cõmodius posse distribuere. nimis abes diu, præsertim cum sis in propinquis locis. neque nos te fruimur, & tu nobis cares. ac nunc quidẽ ocium est. Sed si paulo plus furor Pulchelli progredi posset, ualde te ego istinc excitarem. uerum præclare Metellus impedit, & impediet. Quid quæris, est COSS. φιλόπατρις, & (ut semper iudicaui) natura bonus. Ille aũt non simulat, sed planè Tribunus pl. fieri cupit. Qua de re, cum in Senatu ageretur, fregi hominem, & inconstantiã reprehendi, qui Romæ Tr. Pl. peteret, cum in Sicilia Aedilitatem sæpe dictitasset. sed neq; magnopere dixisse nobis laborandum, quod nihilo magis ei liciturum esset plebeio remp. perdere, q̃ similibus eius me COSS. patriciis ẽẽt licitum. iam cũ se ille septimo die uenisse à Freto, neq; sibi obuiam quenq̃ prodire potuisse, & noctu se introisse dixisset, in eoq; se in concione iactasset, nihil ei noui accidisse, Ex Sicilia septimo die Romam, tribus horis Roma Interamnam noctu introisse, item ante non esse itum obuiam, ne tum quidẽ, cum iri maxime debuit. Quid quæris? hominem petulantem modestũ reddo, non solũ perpetua grauitate orationis, sed etiã hoc genere dictorũ. Itaq; iam familiariter cum ipso cauillor etiã, ac iocor. qn ẽt cum candidatum deducerem, is quærit ex me, num con=

[illegible] in tertio de Arte Amandi. [illegible]

suevissem Siculis locum gladiatoribus dare. negaui. At ego inquit nouos patronos instituam. sed soror, quæ tantum habeat consularis loci, unum mihi solum pedem dat. noli inquam de uno pede sororis queri, licet etiam alterum tollas. nō consulare inquies dictum, fateor. sed ego odi illam male consularem. ea est enim seditiosa, ea cum uiro bellum gerit, neque solum cum Metello, sed etiam cum Fabio, quòd eos mihi esse amicos moleste fert. Quod de Agraria lege quæris, sanè iam uidetur refrixisse. quòd me quodammodo molli brachio de Pompei familiaritate obiurgas, nolim ita existimes, me mei præsidii causa cum illo coniunctum esse, sed ita res erat instituta, ut si inter nos esset forte aliqua dissensio, maximas in rep. discordias uersari esset necesse, quod à me ita præcautum, atque ita prouisum est, non, ut ego de optima illa mea ratione decederem, sed ut ille esset melior, & aliquid de populari leuitate deponeret, quem de meis rebus, in quas eum multi incitarant, multo scito gloriosius, quàm de suis prædicare. Sibi enim bene gestæ, mihi conseruatæ Reipub. dat testimonium. hoc facere illum mihi quàm prosit, nescio, reipub. certe prodest. Quid si etiam Cæsarem, cuius nunc uenti ualde sunt secundi, reddo meliorem? num tantum obsum reipub. quin etiam, si mihi nemo inuideret, si omnes, ut erat æquum, fauerent, tamen non minus esset probanda medicina, quæ sanaret uitiosas partes Reipub. quàm quæ execaret. Nūc uero cum equitatus ille, quem ego in cliuo capitolino te signifero, ac principe collocaram, Senatum deseruerit, nostri autem Principes digito se cœlum putent attingere, si muli barbati in piscinis sint, qui ad manum acce=

dant, alii autem negligant, non'ne tibi satis prodesse uideor, si perficio, ut nolint obesse, qui possunt? Nam Catonem nostrum non tu amas plus, q̃ ego. sed tamen ille animo optimo utens, & summa fide, nocet interdum Reipu. Dicit enim tanquam in Platonis πολιτείᾳ, non tanq̃ in Romuli fece sententiam. Quid uerius, quàm in iudicium uenire, qui ob rem iudicandam pecuniam acceperit? Censuit hoc Cato. assensit senatus. Equiti, Curiæ bellum, non mihi, nam ego dissensi. Quid impudentius Publicanis renuntiantibus? Fuit tamen retinendi ordinis causa facienda iactura. restitit, & peruicit Cato. Itaque nunc Consule in carcere incluso, sæpe item seditione commota, aspirauit nemo eorum, quorum ego cõcursu, itemq; COSS. qui post me fuerunt, remp. defendere solebant. Quid ergo istos iniquies mercede conductos habebimus? quid faciemus, si aliter nõ possimus? an libertinis, atque etiam seruis, seruiamus? sed ut tu dis ἅλις σπουδῆς. Fauonius meam Tribum tulit honestius, quam suam, Lucei perdidit, accusauit Nasicam inhoneste, ac modeste tamen dixit, ut Rhodi uideretur molis potius, q̃ Moloni operam dedisse. mihi, quod defendissem, leuiter succensuit. nunc tamen petit iterum Reipub. causa. Lucceius quid agat, scribam ad te, cum Cæsarem uidero, qui aderit biduo. quod Sycionii te lædunt, Catoni, & eius æmulatori attribuas Seruilio. quid ea plaga, non'ne ad multos bonos uiros pertinet? sed si ita placuit, laudemus, deinde in dissensionibus soli relinquamur. Amalthea mea te expectat, & indiget tui. Tusculanum, & Pompeianum me ualde delectant, nisi q̃ me illum ipsum uindicem æris alieni, ære non corinthio, sed hoc cir-

cumforaneo obruerunt. in Gallia speramus esse ocium. prognostica mea cum oratiunculis propediem expecta. & tamen, quid cogites de aduentu tuo, scribe ad nos. nam mihi Pomponia nuntiari iussit te mense Quintili Romæ fore, id à tuis literis, quas ad me de accessu tuo miseras, discrepabat. Pætus, ut antea ad te scripsi, omneis libros, quos frater suus reliquisset, mihi donauit. Hoc illius munus in tua diligentia positum est. si me amas, cura, ut conseruentur, & ad me perferantur. Hoc mihi nil potest esse gratius. & tum græcos, tum uero latinos diligenter, ut conserues. uelim. tuum esse hoc munusculum putabo. Ad Octauium dedi literas, cum ipso nil eram locutus. neque enim ista tua negocia prouincialia esse putabam, neque te in Decurionibus habebam, sed scripsi, ut debui diligenter. Vale.

Loculionibus. P.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. SAL.

Cura amabo te, Ciceronem nostrũ, ei nos ἄξιοι uidemur. πελληναῖον in manibus tenebam, & Hercule magnum aceruum Dicæarchi mihi ante pedes exstruxeram. O magnum hominem, & à quo multo plura didiceris, q̃ de Procillio. κορινθίων καὶ ἀθηναίων, puto me Romæ hẽre mihi hæredes. lege te hoc doceo. mirabilis uir est. ἡρώδης, si homo esset, eũ potius legeret, q̃ unã literam scriberet, qui me Epistola petiuit. ad te, ut uideo cõminus accessit. cõiurasse mallẽ, q̃ restitisse coniurationi, si illum mihi audiendum putassem. De lollio sanus non es, de Vino laudo. sed heus tu ecquid uides Cal. uenire? Antoniũ nõ uenire? Iudices cogi? nam ita ad me mittunt. Nigidium minari in concione

Herodes

Lollio

se iudicem, qui non affuerit, compellaturũ. uelim tamen, siquid est de Antonii aduẽtu, quod audieris, scribas ad me. Et quoniam huc non uenis, cœnes apud nos, utq; prĩdie Cal. caue aliter facias. Cura ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

PRimum, ut opinor, ἐυαγγέλια. Valerius absolutus est Hortensio defendẽte. id iudicium Attilio condonatum putabatur, & Epicratem suspicor, ut scribis, lasciuum fuisse. etenim mihi eius caligæ, ut fasciæ cretatæ non placebant. Quid sit, sciemus, cũ ueneris. Fenestrarum angustias, quod reprehendis, scito te κύρου παιδείαν reprehendere. nam cum ego idem istuc dicerem, Cyrus agebat, uiridiorũ τὰς διαφάσεις latis luminibus, non tam esse suaueis. etenim ἔςω μὲν ἡ ὄψις α, τὸ δὲ ὁρώμενον, β, γ, ἀκτῖνες δὲ, δ, καὶ ε. uides enim cætera. nam si κατὰ εἰδώλων ἐμπτώσεις uideremus, ualde laborarent εἴδωλα in angustiis, nunc fit lapide illa ἔκχυσις. Cætera si reprehenderis, non feres tacitum, nisi siquid erit eiusmodi, quod sine sumptu corrigi possit. Venio nũc ad mensem Ianuarium, & ad ὑπόςασιν nostram, ac πολιτείαν in qua σωκρατικῶς, sed tamen ad extremum, ut illi solebant τὴν ἀρέσκουσαν est res sane magni consilii. nam aut fortiter resistẽdum est, legi agrariæ, in qua est quædam dimicatio, sed plena laudis, aut quiescendum, quod est nõ dissimile, atq; ire in Solonium, aut Antium, aut ẽt adiuuandũ, quod à me aiunt Cæsarem sic expectare, ut non dubitet. Nam fuit apud me Cornelius, hunc dico Balbũ Cæsaris familiarẽ. Is affirmabat illũ omnibus

in rebus meo, & Pompeii consilio usurũ, daturumq; operam, ut cum Pópeio, Crassum coniungeret. Hic sunt hæc. coniunctio mihi summa cum Pompeio, si placet etiam cũ Cæsare reditus in gratiã. cum inimicis pax. cum multitudine Senectutis ocium. sed me κατάκρισις mea illa cõmouet, quæ est in Libro tertio.

Interea cursus, quos prima à parte iuuentæ,
Quosq; adeo Consul uirtute, animoq; petisti,
Hos retine, atq; auge famam, laudesq; bonorum.

Hæc mihi cum in eo libro, in quo multa sunt scripta ἀριστοκρατικῶς, Calliope ipsa perscripserit, non opinor esse dubitandum; quin semper nobis uideatur εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Sed hoc ambulationibus Compitalitiis reseruemus. tu pridie Cõpitalia memẽto. Balneũ calefieri iubebo, & Pomponiã (nã Terẽtia rogat) matrẽ adiũgemus. Θεοφράστου περὶ Φιλομαθίας affer mihi de libris Quinti Fratris. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. SAL.

FEcisti mihi pergratum, quòd Serapionis librum ad me misisti, ex quo quidem ego, quod inter nos liceat dicere, millesimam partem uix intellegó. pro eo tibi præsentem pecuniam solui imperaui, ne tu expensum muneribus ferres. At quoniam nummorum mentio facta est, amabo te cura, ut cum Tycinio quoquo modo poteris, transigas. si in eo, quod ostenderat, non stat, mihi maxime placet ea, quæ male empta sunt, reddi, si uoluntate Pomponiæ fieri poterit, sin id quidem, nummi potius reddantur, quàm ullus sit scrupulus. ualde hoc uelim, ante, quàm proficiscare, amanter,

ut soles, diligenterq; cõficias. Clodius ergo, ut ais, ad Tigranem? uelim Syrpiæ conditione, sed facile patior. accommodatius enim nobis est ad liberam legationem tempus illud, cum & Quintus noster idm, ut speramus, in ocio consederit, & iste Sacerdos bonæ deæ cuiusmodi futurus sit, sciri possit. Interea quidem cum Musis nos delectabimus animo æquo, immo uero etiam gaudenti, ac libenti. neq; mihi unquam ueniet in mentem, Crasso inuidere, neq; pœnitere, quòd à me ipse non desciuerim. De geographia dabo operam, ut tibi satisfaciã, sed nihil certi polliceor. magnum opus est, sed tamen, ut iubes, curabo, ut huius peregrinationis tibi opus extet. Tu quicqd indagaris de repu. & maxime, quos Coss. futuros putes, facito, ut sciam. tametsi nimis sum curiosus. statui enim nihil iam de rep. cogitare. Terentiæ saltum perspeximus. Quid quæris, præter quercum dodonæam nihil desideramus, quo minus Epeirum ipsam possidere uideamur. nos circiter Cal. aut in Formiano erimus aut in Põpeiano. tu, si in Formiano non erimus (si nos amas) in Põpeianũ uenito. id & nobis erit periucundum, & tibi non sanè deuium. De muro imperaui Philotimo, ne impediret quo minus id fieret, quod tibi uideretur; ut censeo, tamen adhibeas Vectium, his temporibus tam dubia uita optimi cuiusq;. magni æstimo unius æstatis fructum palæstræ palatinæ, sed ita tamen, ut nil minus uelim, q̃ Pomponiam, & puerum uersari in timore ruinæ. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Cupio equidem, & iam pridem cupio Alexãdream, reliquamq; Aegyptum uisere, & simul ab hac hominum

πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην ἀναθήσει

hac hominũ satietate nostri discedere, & cum aliquo desi derio reuerti. sed hoc tempore, & iis mittentibus αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. quid enim nostri Optimates, siqui reliqui sunt, loquentur? an me aliquo premio de sententia esse deductum? Quid Cato ille noster, qui mihi unus est ꝓ cẽtum millibus? Quid uero historiæ de nobis ad ãnos. DC. prædicarint? quas quidem ego multo magis uereor, quàm eorum hominũ, qui hodie uiuunt rumusculos. sed opinor excipiamus, & expectemus. si enim deferetur, erit quædam nostra pote stas, & tum deliberabimus, & iam Hercule est, in non ac cipiendo nonnulla gloria. Quare siquid θεοφάνης te= cum forte cõtulerit, ne omnino repudiaris. de istis rebus expecto literas tuas, quid Arrius narret, quo animo se destitutum ferat, & qui Coss. parentur, utrum (ut popu= li sermo) Pompeius, & Crassus, an, ut mihi scribitur, cũ Gabinio Ser. Sulpitius, & num, quæ leges nouæ, & nũ quid noui omnino. &, quoniam Nepos proficiscitur, cui nã auguratus deferatur, quo quidem uno ego ab istis ca= pi possum uidere ciuitatem meã. Sed quid ego hæc, quæ cupio deponere, & toto animo, atq; omni cura φιλοσο= φεῖν: sic inquam in animo, sic uellem ab initio. Nunc ue ro, quoniam, quæ putaui esse præclara, expertus sum, quàm essent inania, cum omnibus Musis rationem ha= bere cogito. tu tamen de Curtio ad me rescribe certius. & nunc quis in eius locum paretur, & quid de. P. Clodio fiat, & omnia quemadmodum tu polliceris, ἐπὶ σχολῆς scribe. & quo die Roma te exiturũ putes, uelim ad me scribas, ut certiorem te faciam quibus in locis futurus sim, epistolamq; statim des de his rebus, de quibus ad te

scripsi, ualde enim expecto literas tuas. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

Quod tibi superioribus literis promiserā fore, ut opus extaret huius peregrinationis, nihil iam magnopere confirmo. sic enim sum cóplexus ocium, ut ab eo diuelli non queā. Itaq; aut libris me delecto, quorum habeo Antii festiuam copiam, aut fluctus numero. nam ad lacertas captandas tempestates nō sunt idoneæ. à scribendo prorsus abhorret aius. etenim γεωγραφικὰ, quæ constitueram, magnum opus est. ita ualde Eratosthenes, quem mihi proposuerā, à Serapione, & ab Hipparcho reprehenditur. quid censes, si Tyrānio accesserit? & Hercule sunt res difficiles ad explicandum, & ὁμοειδεῖς. nec tam possunt ἀνθηρογραφεῖσθαι, q̃ uidebantur. &, quod caput est, mihi quæuis satis iusta causa cessandi est. quin etiā dubitem, an hic Antii consīdam, & hoc tempus omne consumam, ubi quidem ego mallem diu nimirum, q̃ Romæ fuisse. tu uero sapientior Buthroti domum parasti. sed, mihi crede, proxima est illi municipio hæc Antiatum ciuitas, esse locum tā prope Romam, ubi multi sint, qui Vatinium nunq̃ uiderint, ubi nemo sit præter me, qui quenq̃ ex uiginti uiris unū esse saluum uelit, ubi me interpellet nemo, diligant oēs. hic hic nimirum πολιτευτέον. nā istic non solū nō licet, sed etiā tædet. Itaq; ἀνέκδοτα à nobis, quæ tibi uni legamus Theopompino genere, aut etiā asperiore multo pangentur, neq; aliud iam quicq̃ πολιτεύομαι, nisi odisse improbos, & id ipsum nullo cum stomacho, sed potius cum aliqua scribendi uoluptate. sed ut ad rē, scripsi

Cistophores autem genus ad pecuniae dicebatur, quod [illegible] nota, et signo virginem ferentem capite in cista sacra [illegible]

ad quæstores urbanos de Quinti Fratris negocio. uide q̃d narrẽt, & quæ spes sit denarii, an Cistophoro Põpeiano idceamus. Præterea de muro statuẽ, q̃d faciendũ sit aliud! quod etiam quãdo te ꝓficisci istinc putes, fac, ut sciã. Val.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. SAL.

E geographia etiam, atq; etiã deliberauimus. d Orationes ẽ me autem duas postulas, quarũ alteram non libebat mihi scribere, quia abscideram, alteram, ne laudarem eum, quem non amabam. sed id quoq; uidebimus. Deniq; aliud aliquid extabit, ne tibi planè cessasse uideamur. De Publio, quæ ad me scribis, sanè mihi iucunda sunt. eáq; etiam uelim omnibus uestigiis indagata ad me afferas, cum uenies, & interea scribas, si quid intelliges aut suspicabere, & maxime de legatione quid sit acturus. Ecquidem ante, quàm tuas legi literas, in hominẽ ire cupiebam, non mehercule ut differrem cũ eo uadimonium. nã mira sum alacritate ad litigandũ. Sed uidebatur mihi si quid esset in eo populare, quod plebeius factus esset, id amissurus. Quid .n. ad plebem transisti? ut Tigranẽ ires salutatũ? narra mihi, Reges Armenii patricios salutare nõ solent? Quid quæris? acueram me ad exagitandam hanc eius legationem, quã si ille cõtemnit, & si (ut scribis) bilem id cõmouet, & latoribus, & auspicibus legis curiatæ spectaculum egregium. Hercule uerum ut loquamur, subcontumeliose tractatur noster Publius, qui, cum in domo Cæsaris quondã unus uir fuerit, nũc, ne in uiginti quidẽ esse potuerit. Deinde alia legatio dicta erat, alia data est; illa opima ad exigendas pecunias, Druso, ut opinor. Pisau=

Manut. tollit 14.

rensis nebuloni Vatinio reseruatur. hæc ieiuna, ac bella legatio datur ei, cuius Tribunatus ad istorum tempora reseruatur. incende hominem amabo te, quoad pôtes. una spes est salutis istorũ inter istos dissensio, cuius ego quædam initia sensi ex Curione. iam uero Arrius consulatum sibi ereptum fremit. Megabocus, & hæc sanguinaria iuuentus inimicissima est, accedat uero, accedat ẽt ista rixa auguratus. Spero me præclaras de istis rebus epistolas ad te sæpe missurum. Sed illud quid sit scire cupio, quod iacis obscure iam etiam ex ipsis quinqueuiris loqui quosdam, quidnã id est? si est enim aliquid, plus est boni, quàm putaram. atq; hæc sic uelim existimes nõ me abs te κατὰ τὸ πρακτικὸν quærere, quod gestiat animus aliquid agere in rep. iam pridẽ gubernare me tædebat, etiam cum licebat, nũc uero, cum cogar exire de naui non abiectis, sed ereptis gubernaculis, cupio istorũ naufragia ex terra intueri. Cupio, ut ait tuus amicus Sophocles. καὶ ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκούειν ψεκάδος εὑδούσῃ φρενί. De muro quid opus sit uidebis. Castricianum mendum nos corrigemus, & tamen ad me Q. [illegible] scripserat nõ ad sororem tuam HS XXX. Terẽtia tibi salutem dicit. Cicero tibi mandat, ut Ariostodemo idem de se respõdeas, quod de fratre suo sororis tuæ filio respondisti. De Amalthea quod me admones, non negligemus. Cura, ut ualeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. 23

Pistolam cum à te auide expectarem ad uesperum, ut soleo, ecce tibi nuntius, pueros uenisse Roma. uoco, quæro, ecquid litterarum? negant.

quid ais inquam, nihil'ne à Pomponio? preterriti uoce, & uultu, confessi sunt se accepisse, sed excidisse in uia. qd quæris? permoleste tuli. nulla enim abs te per hos dies epistola inanis aliqua re utili, & suaui uenerat. nunc, siquid in ea opistola, quam ante diem. XVI. Kalen. Maii dedisti, fuit historia dignum. scribe quàm primum, ne ignoremus. sin nihil præter iocationem, redde id ipsum. & scito Curionem adulescentem uenisse ad me salutatum ualde eius sermo de Publio cum tuis literis congruebat. ipse uero mirandum in modum, Reges odisse superbos, peræque narrabat incensam esse iuuentutem, neque hæc ferre posse. bene habemus nos. si in iis spes est, opinor, aliud agamus. Ego me do historiæ. quanq̃, licet me Saufeium putes esse. nihil me est incertius, sed cognosce itinera nostra, ut statuas, ubi nos uisurus sis. In Formianum uolumus uenire Parilibus, inde, (quoniam putas prætermittendum à nobis esse hoc tempore cratera illum delegatum) Kal. Maiis de Formiano proficiscemur, ut Antii simus ad V. Non. Maii. Ludi enim Antii futuri sunt ad pridie Non. Maii, eos Tullia spectare uult. inde cogito in Tusculanum. deinde Arpinum. Romam ad Calen. Iun. te, aut in Formiano, aut Antii aut in Tusculano. cura, ut uideamus. Epistolã supiorem restitue nobis, & appinge aliquid noui. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Vbito cum mihi dixisset Cæcilius quæstor puerum se Romam mittere, hæc scripsi raptim, ut tuos elicerem mirificos cum Publio dialogos, cũ eos, de quibus scribis, tum illum, quem addis, & ais lon-

gum esse. quæ ad ea responderis, perscribe. Illum uero, qui non dum habitus est, quem illa Βοῶπις, cum ex Solonio redierit, ad te est relatura. sic uelim putes, nihil hoc posse mihi esse iucũdius. Si uero quæ de me pacta sunt, ea non seruantur, in cœlo sum, ut sciat hic noster Hierosolymarius traductor ad plebem, quàm bonam meis putissimis oratiõibus gratiam retulerit, quarum expecta diuinam παλινῳδίαν. etenim, quantum coniectura auguramur, erit nebulo iste cum iis Dynastis in gratia, non modo de Cynico consulari, sed ne de istis quidem piscinarum Tritonibus poterit se iactare. non enim poterimus ulla esse in inuidia spoliati opibus, & illa Senatoria potentia. Sin autem ab iis dissentiet, erit absurdum in nos inuehi. uerumtamen inuehatur. festiue, mihi crede, & minore sonitu, q̃ putaram, Orbis hic in Repub. est conuersus. citius omnino q̃ potuit. id culpa Catonis. Sed rursus improbitate istorum, qui auspicia, qui Aeliã legem, qui Iuniam, et Liciniam, qui Cœliam, & Didiam neglexerunt. qui omnia remedia Reip. effuderunt, qui regna, qui prædia Tetrarchis, qui immaneis pecunias paucis dederunt. uideo iam quò inuidia trãseat, & ubi sit habitura. nihil me existimaris, neq; usu, neq; à Theophrasto didicisse, nisi breui tempore desiderari nostra illa tempora, uideris. Etenim si fuit inuidiosa Senatus potentia, cum ea non ad populum, sed ad treis homines immoderatos redacta sit, quid etiam censes fore? proinde isti licet faciant, quos uolent Coss. Tr. Pl. deniq; etiam Vatinii Strumam sacerdotii διβάφῳ uestiant. uidebis breui tempore magnos, nõ modo eos, qui nihil titubarũt, sed etiã illum ipsum, qui peccauit Catonem. nam nos quidẽ.

Crassus Cæsar Pompeius

si per istum tuum sodalem Publium licebit, σοφιςεύειν cogitamus. Si ille cogitat tantum duntaxat nos offendere, & quod proprió est artis huius ἐπαγγέλλομαι ἄνδρα ἀμύνεσθαι ὥς τέ τις πρότερος χαλεπήνῃ. Patria ꝓpitia sit, habet à nobis etiã, si non plus, q̃ debitũ est, plus certe, q̃ postulatũ est. male uehi malo alio gubernante, q̃ tã ingratis uectoribus bene gubernare. sed hæc coràm cómodius. nũc audi, quod quæris. Antium me ex Formiano recipere cogito ad. V. Non. Maias. Antio uolo Non. Maiis ꝓficisci in Tusculanũ, sed cum è Formiano rediero, ibi esse uolo usq; ad pridie Cal. Maias. faciam statim te certiorem. Terentia tibi salutem. καὶ κικέρον ὁ μικρὸς ἀσπάζεται τίτον τὸν ἀθηναῖον.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

u Olo ames constantiam meam. ludos Antii spectare nó placet. Est enim ὑποσόλοικον, cum uelim uitare omnium delitiarum suspitionem repente ἀναφαίνεσθαι non solum delicate, sed etiam inepte peregrinantem. Quare usque ad Non. Maias te in Formiano expectabo. Nunc fac, ut sciam, quo die te uisuri simus. Ab Apii foro hora quarta dederam, aliam paulo ante à Tribus tabernis. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

n Arro tibi planè. relegatus mihi uideo, posteaquàm in Formiano sum. dies enim nullus erat, Antii cum essem, quo die non melius scirem Romæ quid ageretur, quàm ii, qui erant Romæ. etenim literæ tuæ non solum quid Romæ, sed etiam quid

in repu. neq; solum quid fieret, uerum etiam quid futurũ esset, indicabant. Nunc, nisi siquid ex prætereunte uiatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quanquam iam te ipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim iussi recurrere da ponderosam aliquam epistolam plenam omnium non modo actorum, sed etiam opinionũ tuarum. ac diem, quo Roma sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse uolumus usq; ad pridie Non. Maias. eò si ante eam diem non ueneris, Romæ te fortasse uidebo. nam Arpinum quid ego te inuitem?

hæc igitur, cura ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 27

Egent illi Publium Tri. Ple. factum esse. hoc uero regnum esse ferri nullo pacto põt. emittat ad me Publius, qui obsignent. iurabo Cn. nostrum collegam Balbi Antii mihi narrasse in auspitio fuisse. O suaues epistolas tuas uno tempore mihi datas duas, quibus εὐαγγέλια quæ reddã nescio, deberi quidem planè fateor. sed uide συγκύρημα. emerseram commode ex Antio in Apiam ad treis tabernas, ipsis Cerealibus, cum in me incurrit Roma ueniens Curio meus, ibidem illico puer abs te cũ epistolis. ille ex me, nihil ne audissem noui? ego negare. Publius inquit Tr. Pl. petit. qd ais? & inimicissimus quidẽ Cæsaris, & ut oĩa inqt ista rescindat. Quid Cæsar inq̃? negat se quicq̃ de illius adoptione tulisse. deinde suũ, Mẽmii, Metelli, Nepotis ex prõpsit odium. cõplexus iuuenẽ. dimisi ꝑperans ad epistolas. ubi sunt, q̃ aiunt ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργεια

εἶναι? quãto magis uidi ex tuis literis, q̃ ex illius sermone, quid ageretur de ruminatione quotidiana, de cogitatione Publii, de lituis βοώπιδος, de signifero Athenione, de literis missis ad Cn. de Theophanis, Mẽmiiq; sermone. q̃tam porrò mihi expectationem dedisti cõuiuii istius ἀσελγοῦς? sum in curiositate ὀξύπεινος, sed tamen facile patior te id ad me συμπόσιον non scribere, præsentem audire malo. Quòd me, ut scribã aliquid, hortaris, crescit mihi quidem materies, ut dicis, sed tota res ẽt nunc fluctuat κατὰ ὀπώρας τρυγίας, quæ si deæsserit, magis erunt iudicata, quæ scribã, quæ si statim à me ferre non potueris, primus habebis, tamen id aliquãdiu solus. Dicæarchum recte amas, luculentus homo est, & ciuis haud paulo melior, q̃ isti nostri ἀδικαίαρχοι. Literas scripsi hora decima Cerealibus, statim, ut tuas legeram, sed eas eram daturus, ut putaram, postridie ei, qui mihi primus obuenisset. Terẽtia [illegible] est tuis literis, & impertit tibi multum salutis. καὶ κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν τίτον ἀσπάζεται.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 28

f Acinus indignum, epistolam tibi à tribus Hibernis rescriptam ad tuas suauissimas epistolas, neminem reddidisse. At scito eum fasciculum, quo illam conieceram domum, eo ipso die latum esse, quo ego dederam, & ad me in Formianum relatum esse. Itaq; tibi tuam epistolam iussi referri, ex qua intelligeres, q̃ mihi tum illæ gratæ fuissent. Romæ quod scribis sileri, ita putabam, at hercule in agris nõ siletur, nec iam ipsi agri Regnũ nostrum ferre possunt. Si uero in hanc

τηλέπυλον ueneris λαισρυγονίην Formias dico, qui fremitus hominum, quàm irati animi? quãto in odio noster amicus magnus? cuius cognomen unà cum Crassi diuitis cognomine consenescit. credas mihi uelim, neminem adhuc offendi, qui hæc tam lente, quàm ego fero, ferret. quare, mihi crede, φιλοσοφῶ μεν iuratus tibi possum dicere, nihil esse tanti. tu si literas ad Sicyonios habes, aduola in Formianum, unde nos pridie No. Maii recedere cogitamus. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. 29

Quantum tu mihi moues expectationem de sermone Bibuli? quantam de colloquio βοώπιδος? quantam etiam de illo delicato conuiuio? Proinde ita fac uenias ad sitienteis aures, quanquam nihil est iam, quod magis timendum nobis putem, q̃ ne ille noster Sampsiceramnus, qui cum se omnium sermonibus senciet uapulare, & cum has actiones εὐανατρέπτους uidebit, ruere incipiat. Ego autem usque eo sum eneruatus, ut hoc ocio, quo nũc tabescimus, malim ἐντυραννεῖσθαι, q̃ optima spe dimicare. De pangendo, quod me crebro adhortaris, fieri nihil potest. Basilicam habeo non uillam, frequentia Formianorum, at quam comparem Basilicæ, ~~nisi~~ Tribum Aemiliam? sed omitto uulgus. Post horam quartam cæteri molesti non sunt. C. Arrius proximus est uicinus, immo ille quidem iam contubernalis, qui etiam se iccirco Romam ire negat, ut hic mecum totos dies philosophetur. Ecce ex altera parte Sebosus ille Catuli familiaris, quò me uertam? statim mehercule Arpinum irem, ni te in Formiano cõmodissime expe=

ctari uiderem, duntaxat ad pridie Non. Maias. uide .n. quibus hominibus aures sint deditæ meæ; occasiōem mirificam, si quis nunc, dum ii apud me sunt, emere de me fundum Formianum uelit, & tamen illud probem. magnū quid aggrediamur, & multæ cogitationis, atq; ocii? sed tamen satisfiet à nobis, neq; parcetur labori. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S. 30

u T scribis, ita uideo non minus incerta in Rep. q̃ in epistola tua, sed tamen ista ipsa me uarietas sermonum, opinionumq; delectat. Romæ enim uideor esse, cum tuas literas lego, & ut fit, in tantis rebus, modo hoc, modo illud audire. Illud tamē explicare nō possum, quid nā inueniri possit, nullo recusante ad facultatem agrariā. Bibuli aūt ista magnitudo animi in comitiorum dilatione, quid habet nisi ipsius iudiciū sine ulla correctione Reipu. nimirum in Publio spes est, fiat fiat Tr. Pl. si nihil aliud, ut eò citius tu ex Epeiro reuertare, nā, ut illo tu careas, nō uideo posse fieri, præsertim, si mecum aliquid uolet disputare. Sed id quidem omnino non dubium est, quin, si quid erit eiusmodi, sis aduolaturus. uerum ut hoc non sit, tamen seruet Remp. præclarum spectaculum mihi propono, modo te consessore spectare liceat. cum hæc maxime scriberē, ecce tibi Sebosus (nondum planè ingemueram) Salue inquit Arius, Hoc est Roma decedere; quos homines effugi, cum in hos inci di? ego uero in montes patrios, & ad incunabula nostra pergā. Deniq; si solus non potuero, cum rusticis potius, q̃ cū iis perurbanis, ita tamen, ut, quoniā tu nihil certi scri

bis, in Formiano te præstoler usque ad. III. Non. Maias, Terentiæ pergrata est assiduitas tua, & diligētia, in cōtrouersia Muluiana. nescit omnino te communem causam defendere eorum, qui agros publicos possideāt. sed tamen tu aliquid publicanis pendis, hæc etiam idem recusat. Ea tibi igitur, & κικέρων ἀρισοκρατικώτατος παῖς Salutem dicunt.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 31

Coenato mihi etiam dormitanti pridie Calen. Maias epistolas ē illa reddita, in qua de agro campano scribis. Quid quæris? primum, ita me pupugit, ut somnum mihi ademerit, sed id cogitatione magis, q̄ molestia. Cogitanti autē hæc ferè succurrebant. ꝓximum ex eo, quod superioribus literis scripseras ex familiaritate illius audisse prolatumiri aliquid, qđ nemo improbaret. maius aliquid timueram. hoc eiusmodi mihi nō uidebatur. Deinde, ut me ego consoler, omnis expectatio largitionis agrariæ in agrum campanum uidetur esse deriuata, qui ager, ut dena iugera sint, nō amplius hominū quinq; millia potest sustinere. reliqua oīs multitudo ab illis abalienetur, necesse est. Præterea, si ulla res est, quæ bonorum animos, quos iam uideo esse cōmotos, uehementius possit incendere, hæc certe est, & eo magis ꝙ porteriis Italiæ sublatis, agro campano diuiso, quod uectigal superest domesticum, præter uicesimā, quæ mihi uidetur una cōciuncula, clamore pedisequorū nostrorū esse peritura. Cn. quidem noster iam planè q̄d cogitet nescio. φυσᾷ γὰρ οὐ μικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ, qui qui-

dem ẽt istuc adduci potuerit, nam adhuc hoc ἐσοφίζετο, si leges Cæsaris ꝓbaret, actiões ipsum præstare debere, Agrariam legem sibi placuisse potuerit, intercedat nec ne, nihil ad se pertinere. De Rege Alexandrino placuisse sibi aliquãdo confici, Bibulus de cœlo tum seruasset nec ne sibi quærendum nõ fuisse. De publicanis uoluisse illi ordini commodare quicquid futurum fuerit, si Bibulus tum in forũ descendisset se diuinare non potuisse. nũc uero Sampsiceramp e quid dices? uectigal ẽ nobis in mõte Antilibano cõstituisse, agri campani abstulisse! Quid hoc quemadmodum obtinebis? oppressos uos inquit tenebo exercitu Cæsaris; non mehercule me tu quidẽ tam isto exercitu, q̃ ingratis animis eorum hominum, qui appellantur boni, qui mihi non modo premiorum, sed ne sermonum quidem unquam fructum ullum, aut gratiam retulerunt. q si in eam me partem incitarem, profecto iam aliquam reperirem resistendi uiam. Nunc prorsus hoc statui, ut quoniam tanta controuersia est Dicæarcho familiari tuo, cum Theophrasto amico meo, ut ille tuus τὸν πρακτικὸν βίον longe omnibus anteponat, Hic autẽ τὸν θεωρητικὸν, utriq; à me mos gestus esse uideatur. puto enim me Dicæarcho affatim satis fecisse. Respicio nunc ad hanc familiam, quæ mihi non modo, ut requiescam, permittit, sed reprehendit, quia non semp quieuerim. Quare incumbamus ô noster Tite ad illa præclara studia, & eò, unde discedere non oportuit, aliquando reuertamur. Quod de Quinti fratris epistola scribis, ad me quoque fuit πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μέσση δὲ χίμαιρα. quid dicã nescio. nã ita deplorat primis uersibus mansionem suam, ut quemuis moue

re possit. ita rursus remittit, ut me roget, ut annales su=
os emendem, & edam. Illud tamen, quod scribit, animad
uertas uelim de portorio circunuectionis. ait se de Coss.
sententia rem ad Senatum reiecisse. nõ dum uidelicet me
as literas legerat, quibus ad eum re consulta, & explora
ta perscripseram non deberi. Velim siqui græci iam Ro
mam ex Asia de ea causa uenerunt uideas, & (si tibi ui
debitur) iis demonstres, quid ego de ea re sentiam. si pos
sum discedere, ne causa optima in Senatu pereat. ego sa-
tisfaciam publicanis. εἰ δὲ μή, (uere tecũ loquar). In hac
re malo uniuersæ Asiæ, & negociatoribus, nã eorũ quo-
q; uehemẽter interest. hoc ego sentio ualde nobis opus eẽ,
Sed tu id uidebis. Quæstores aũt quæso, num etiã de Ci
stophoro dubitant? Nã si aliud nihil erit, cum erimus oĩa
experti, ego illud ne quidem contemnam quod extremũ
est, te in Arpinati uidebimus, & hospitio agresti accipie
mus, quoniam maritimum hoc contempsisti. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 32

PRorsus, ut scribis, ita sentio. turbatur Sampsi
ceramnus, nihil est, quod non timendum sit
ὁμολογουμένως τυραννίδα συσκευάζεσθαι. Quid enim ista repentina affinitatis coniun=
ctio? quid ager campanus? quid effusio pecuniæ signifi
cant? quæ, si essent extrema, tamen esset nimium mali, sed
ea natura rei est, ut hæc extrema esse non possint. Quid
enim eos hæc ipsa per se delectare possunt? nunquam
huc uenissent, nisi ad alias res pestiferas aditus sibi cõ=
pararent. uerum, ut scribis, hæc in Arpinati ad. VI. cir
citer Id. Maias. non defleamus, ne & opera, & oleũ phi

ſologiæ noſtræ perierit, ſed conferamus tranquillo animo. Dii immortales, neq; tam me ἐυελπιστία conſolatur, ut antea, quàm ἀδιαφορία, qua nulla in re tã utor quàm in hac ciuili, & publica. quin etiam, quod eſt ſubinane in nobis, & non ἀφιλόδοξον. (bellum eſt enim ſua uitia noſſe) is afficitur quadam delectatione. ſolebat enim me pungere, ne Sampſicerani merita in patriam ad annos ſexcentos maiora uiderentur, quàm noſtra. Hac quidem cura certe iam uacuus eſt. ~~ſummè etenim~~ ille, ſicut Phocis curiana ſtare uidebatur. Sed hæc coràm. Tu tamen uideris mihi Romæ fore ad noſtrum aduentum, quod ſanè facile patiar, ſi tuo cõmodo fieri poſſit, ſin, ut ſcribis, ita uenies, uelim ex Theophane reſpicere, quo nam in me animo ſit Arabarches, quæ res ſcilicet ſolet κατὰ τὸ κηδεμονικὸν, & ad me ab eo quaſi ὑποθήκας afferre, quemadmodum me geram, aliquid ex eius ſermone poterimus περὶ τῶν ὅλων ſuſpicari. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 33

Cepi aliquot epiſtolas tuas, ex quibus intellexi, q̃ ſuſpenſo animo, & ſolicito ſcire auueres, quid eſſet noui. tenemur undiq;, neq; iam quo minus ſeruiamus, recuſamus, ſed mortem, & eiectiõem, quaſi maiora timemus, quæ multo ſunt minora. Atque hic ſtatus, qui una uoce omnium gemitur, neq; uerbo cuiuſquam ſubleuatur σκότος eſt, ut ſuſpicor illis, qui tenent, ullam cuiuſquam largitionem relinquere. unus loquitur, et palàm aduerſatur adoleſcẽs Curio. Huic plauſus maximi conſalutatio forenſis perhonorifica, ſigna

præterea beneuolentiæ permulta à bonis impertiuntur. Fusium clamoribus, & conuitiis, & sibilis consectantur. His ex rebus nõ spes, sed dolor est maior, cum uideas uoluntatem ciuitatis solutam, uirtutem alligatam, ac, ne forte quæras κατὰ λεπτὸν de singulis rebus, uniuersa res eò est deducta, spes ut nulla sit, aliquando non modo priuatos, uerum etiam magistratus liberos fore. Attamẽ in oppressione, sermo in circulis duntaxat, & in conuiuiis est liberior, q̃ fuit. uincere incipit timorem dolor, sed ita, ut omnia sint plenissima desperationis. Habet etiã campana lex execrationem in concione candidatorum si mentionem fecerint, quo aliter ager possideatur. ad quæ, ut ex legibus Iuliis non dubitant iurare cæteri. Laterensis existimatur recte fecisse, quod Tri. ple. petere destitit, ne iuraret. Sed de rep. non libet plura scribere. displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore. me tueor, ut oppressis omnibus, non demisse, ut tantis rebus gestis, parum fortiter. A. C. Cæsare ualde liberaliter inuitor in legationen: illam, sibi ut sim legatus, atq; libera legatio uoti causa datur. Sed hæc & præsidii apud pudorem Pulchelli non habet satis, & à Fratris aduentu me ablegat. illa & munitior est, & non impedit, quo minus adsim, cum uelim, & hanc ego teneo, sed usurum me non puto. Neq; tamen scit quisquam. non libet fugere. aueo pugnare. magna sunt hominũ studia, sed nihil affirmo, tu hæc silebis. De Statio manumisso, & nõnullis aliis rebus angor equidem, sed iam prorsus occallui. tu uellem ego, & cuperem, adesses, nec mihi consilium, nec consolatio deesset. sed ita te para, ut si inclamaro, aduoles. Vale.

furorem

M.T.

M.T. CICERO T.P. ATTICO S.

m VLta me solicitant, & ex reip. tanto motu, & ex his periculis, quæ mihi ipsi intenduntur, & sexcenta sunt. sed mihi nil est molestius, quàm Statium manumissum. nec meum imperium, omitto imperium, non simultatem meam reuereri saltem? nec quid faciam, scio, neq; tantum est in re, quantus est sermo. Ego autem ne irasci possum quidem iis, quos ualde amo. tantum doleo, ac mirifice quidem. Cætera in magnis rebus minæ Clodii, contentionesq́;, quæ mihi proponuntur, modice me tangunt, etenim uel subire eas uideor mihi summa cum dignitate, uel declinare nulla cum molestia posse. dices fortasse dignitatis ἅλις tanquam δρυός. saluti, si me amas, consule. me miserum cur non ades? nihil te profecto præteriret. Ego fortasse τυφλότατος, & nimium τῷ καλῷ προσπέπονθα. scito nil unquam fuisse tam infame, tam turpe, tã deniq; omnibus generibus, ordinibus, ætatibus offensum, q̃ hunc statum, qui nunc ē, magis mehercule, q̃ uellem, non modo q̃ putaram. populares isti iam etiã modestos homines sibilare docuerunt. Bibulus in cœlo est, nec quare, scio, sed ita laudatur, quasi unus homo nobis cunctando restituit rem. Pompeius nostri amore, quod mihi summo dolori est, ipse se afflixit. neminem timet, uoluntate, an metu necesse sit iis uti, uereor. Ego autem neq; pugno cum illa causa propter illam amicitiam, neq; approbo, ne omnia improbem, quæ antea gessi. utor uia populi. sensus maxime in theatro, & spectaculis perspectus est, nam gladiatorii, qua dominus, qua aduocati sibilis conscissi. ludis Apollinaribus

Diphilus Tragoedus in nostrum Pompeium petulanter inuectus est. nostra miseria tu es magnus, millies coactus est dicere eandem uirtutem istam. ueniet tempus, cum grauiter gemes, totius theatri clamore dixit, itemq; cætera. Nam & eiusmodi sunt ii uersus, uti ab inimico Pompeii in tempus scripti esse uideantur. Si neq; leges, neq; mores cogunt, & cætera magno cum fremitu, & clamore sunt dicta. Cæsar cum uenisset mortuo plausu, Curio filius est insecutus. Huic ita plausum est, ut salua rep. Pompeio plaudi solebat. Tulit Cæsar grauiter, literæ Capuam ad Pompeium uolare dicebantur. Inimici erãt equitibus, qui Curioni stantes plauserãt, hostes omnibus. Rosciæ legi, etiam frumentariæ minitabantur, sanè res erat perturbata. Equidem malueram, quod erat susceptum ab illis silentio transire, sed uereor, ne non liceat. non ferunt homines, quod uidetur esse tamen ferendum. Sed est iam una uox omnium magis odio firmata, quàm præsidio. Noster autem Publius mihi minitatur. inimicus est. impendet negociũ, ad quod. s. tu aduolabis. uideor mihi nostrum illum consularem exercitum bonorum omnium, etiam satis bonorum habere firmissimũ. Pompeius significat studium erga me nõ mediocre, idẽ affirmat uerbũ de me illum non esse facturum, in quo nõ me ille fallit, sed ipse fallitur. Cosconio mortuo, sum in eius locum inuitatus; id erat uocari in locũ mortui; nil me turpius apud homines fuisset, neq; uero ad istã ipsam ἀσφάλειαν quicq̃ alienius. sunt. n. illi apud bonos inuidiosi. ego apud improbos meam retinuissem inuidiam, alienã assumpsissem. Cæsar me sibi uellet esse legatũ. honestior hæc declinatio periculi, sed ego hoc non repudio. Quid

ergo est? pugnare malo, nil tamen certi. iterum dico, utinam adesses, sed tamen si erit necesse, arcessemus. Quid aliud? q d: hoc opinor. certi sumus perisse omnia. Quid enim ἀκκιζόμεθα tam diu? Sed hæc scripsi properãs, & mehercule timide. Posthac ad te, aut si per fidelem habebo, cui dem, scribam omnia planè, aut si obscure scribam, tu tamen intelliges. In his epistolis me Lælium, te Furium faciã. cætera erunt ἐν αἰνίγμασι. hic Cæciliũ colimus, & obseruamus diligenter. Edicta Bibuli audio ad te missa, q̃s ardet dolore, et ira noster Põpeius. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nicato ut te uelle intellexerã, nullo loco defui. Numestium ex literis tuis studiose scriptis, libenter in amicitiã recepi. Cæcilium quibus rebus possum tueor diligenter. Varro satis facit nobis. Põpeius amat nos, charosq; habet. Credis? Inquies credo, prorsus mihi psuadet. sed quia, ut uideo, pragmatici homines omnibus historicis præceptis, uersibus deniq; cauere iubent, & uetãt credere. Alterũ facio, ut caueã, alterũ, ut nõ credam, facere nõ possum. Clodius mihi adhuc denũtiat periculũ. Pompeius affirmat, nõ esse periculũ. adiurat, addit ẽt se prius occisum iri ab eo, quàm me uiolatum iri. tractatur res, simul, & si quid erit certi, scribã ad te. si erit pugnandum, arcessam ad societatem laboris. si quies dabitur, ab Amalthea te non commouebo. De rep. breuiter ad te scribam. iam enim, charta ipsa ne nos prodat, pertimesco. Itaque posthac, si erunt mihi plura ad te scribenda, ἀλληγορίαις obscurabo. Nunc quidem

nouo quodam morbo ciuitas moritur, ut cum omnes ea, quæ sunt acta, improbent, quærantur, doleant, uarietas in re nulla sit, aperteq; loquantur, & iam clare gemant, tamen medicina nulla affertur. neq; enim resisti sine internectione posse arbitramur. nec uidemus, qui finis cedendi præter exitium futurus sit. Bibulus hominum admiratione, & beneuolentia in cœlo est. edicta eius, & cōtiones describunt, & legunt. nouo quodā genere in summam gloriam uenit. populare nunc tam nil est, q̃ odium populariū. Hæc quo eruptura sint, timeo, sed, si dispicere quid cœpero, scribam ad te apertius. tu si me amas tātum, quantum profecto amas, expeditus facito, ut sis, si inclamaro, ut accurras. sed do operam, & dabo, ne sit necesse. Quod scripseram te Furium scripturum, nil necesse est tuum nomen mutare. me faciam Lælium, & te Atticum, neq; utar meo chirographo, neq; signo, si modo erūt eiusmodi literæ, quas in alienum incidere nolim. Diodotus mortuus est, reliquit nobis HS fortasse centies. Comitia Bibulus cum Archilochio edicto in ante diem. XV. Calen. Nouembr. distulit. à Vibio libros accepi. poeta ineptus, nec tamen scit nihil, sed est non inutilis. describo, et remitto. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO. S.

dE rep. quid ego tibi subtiliter scribam? tota periit, atq; hoc est miserior, q̃ reliquisti, quod tū uidebatur eiusmodi dominatio ciuitatem oppressisse, quæ iucunda esset multitudini, bonis autem ita molesta, ut tamen sine pernicie. nūc repente tanto in odio est omnibus, ut quorsum eruptura sit, horreamus. nam

iracundiam, atq; intemperantiam illorum sumus experti, qui Catoni irati, omnia perdiderũt. sed ita lenibus uti uidebantur uenenis, ut posse uideremur sine dolore interire. nunc uero sibilis uulgi, sermonibus honestorũ, fremitu Italiæ uereor, ne exarserit. Equidem sperabam, ut sæpe etiam tecum loqui solebam sic orbem reip. esse conuersum, ut uix sonitum audire, uix impressam orbitam uidere possemus, & fuisset ita, si homines transitum tempestatis expectare potuissent. sed cum diu occulte suspirassent, postea iam gemere, ad extremum uero loqui omnes, & clamare cœperunt. Itaq; ille noster amicus insolens infamiæ, semper in laude uersatus, circũfluens gloria, deformatus corpore, fractus animo, quò se conferat, nescit. progressum præcipitem, inconstantem reditum uidet, bonos inimicos habet, improbos ipsos non amicos. ac uide molliciem animi non tenui lacrimas, cum illum ante. VIII. Cal. Sextil. uidi de edictis Bibuli concionantem, qui ante solitus esset iactare se magnificentissime illo in loco summo cum amore populi cunctis fauentibus. ut ille tum humilis. ut demissus erat. ut ipse etiam sibi, non iis solum, qui aderant, displicebat. O spectaculum uni Crasso iucundum, cæteris non item. nam, quia deciderat ex astris, lapsus potius, quàm ꝓgressus uidebatur. Et ut Apelles, si Venerem, aut si Protogenes Hialysium illum suum cœno oblitum uideret, magnum credo acciperet dolorem sic ego hunc omnibus à me pictum, & politum artis coloribus subito deformatum, non sine magno dolore uidi. quanquam nemo putabat propter Clodianum negocium, me illi amicum esse debere. tamen tantus fuit amor, ut exhauriri nulla posset iniuria. Itaque

Archilochia in illum edicta Bibuli populo ita sunt iucunda, ut eum locum, ubi proponuntur, præ multitudine eorum, qui legunt, transire nequeamus, ipsi ita acerba, ut tabescat dolore, mihi mehercule molesta, & quē eū, quē semper dileximus, excruciant. & timeo, tam uehemens uir, tamq; acer in ferro, & tam insuetus contumeliæ, ne omni animi impetu dolori, & iracundiæ pareat. Bibuli qui sit exitus futurus, nescio. ut nunc sese habet, admirabilī gloria est. qui cum comitia in mensem Octob. distulisset, quòd solet ea res populi uoluntatem offendere, putarat Cæsar oratiōe sua posse impelli concionem, ut iret ad Bibulum. multa cum seditiosissime diceret, uocem exprimere non potuit. Quid quæris? sentiunt se nullam ullius partis uoluntatem tenere. eo magis uis nobis est timenda. Clodius inimicus est nobis. Pompeius cōfirmat eum nil esse facturum contra me. mihi periculosum est credere. ad resistendum me paro. studia spero me summa habiturum omnium ordinum. te cum ego desidero, tum uero res ad tempus illud uocat. plurimum consilii, animi, præsidii deniq; mihi, si te ad tempus uidero, accesserit. Varro satis mihi facit. Pōpeius loquitur diuinitus. spero nos aut certe cum summa gloria, aut etiam sine molestia esse discessuros. tu quid agas, quemadmodum te oblectes, quid cum Sicyoniis egeris, ut sciam cura. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 37

Vàm uellem Romæ mansisses. quod egisses profecto, si hæc fore putassemus. nam Pulchellum nostrum facillime teneremus, aut certe quid esset facturus, scire possemus. nunc se res sic habet. uoli-

-tat, furit, nil habet certi, multis denunciat. quod sors obtu- lerit, id acturus uidetur. Cum uidet quo sit in odio sta- tus hic rerum, in eos, qui hæc egerũt, impetum facturus uidetur. cum autem rursus opes, & uim exercitus recor- datur, conuertit se in nos. Nobis autem ipsis, tum uim, tum iudicium minitatur. cum hoc Pompeius egit, ut et ad me ipse referebat (alium enim habeo neminem testem) ue- hementer egit, cum diceret in summa se perfidiæ, & sce- leris infamia fore, si mihi periculum procrearetur ab eo, quem ipse armasset, quẽ Plebeium fieri passus esset. sed fidem recepisse, & ipsum, & Apium de me. hanc si il- le non seruaret, ita laturum, ut omnes intelligerent, ni- hil sibi antiquius amicitia nostra fuisse. Hæc in eam sen- tentiam cum multa dixisset, aiebat illum primum sanè diu multa contra. ad extremum autem manus dedisse, et affirmasse nil se contra eius uoluntatẽ esse facturum, sed postea tamen ille non destitit de nobis asperrime lo- qui. quod si non faceret, tamen ei nihil crederemus, atq; omnia, sicut facimus, pararemus. Nunc ita nos gerimus, ut in dies singulos, & studia in nos hominum, & opes nostræ augeantur. Rẽpub. nulla ex parte attingimus. in causis, atque in illa opera nostra forensi, summa indu- stria uersamur. quod egregie non modo iis, qui utun- tur opera, sed etiam in uulgus gratum esse sentimus. do- mus celebrabatur. occurritur. renouatur memoria con- sulatus. studia significantur. in eam spem adducimur, ut nobis ea contentio, quæ impendet, interdum non fugien- da uideatur. Nũc mihi & consiliis opus est tuis, & amo- re, & fide. quare aduola. expedita mihi erunt omnia, si te habebo. Multa per Varronem nostrum agi possunt,

quæ te etiam urgente erunt firmiora. multa ab ipso Publio elici, multa cognosci, quæ tibi occulta esse nõ poterũt. multa etiam, sed absurdum est singula explicare. cũ ego te requiram ad omnia. Vnum illud tibi persuadeas uelim, omnia mihi fore explicata, si te uidero. sed tantum est in eo, si ante, quàm ille ineat Magistratum. puto Pompeium Crasso urgente, si tu aderis, qui per βοώπιδα ex illo ipso intelligere, possis, qua fide ab illis agatur, nos aut sine molestia, aut certe sine errore futuros. precibus nostris. & cohortatione nõ indiges. quid mea uoluntas, quid tẽps, quid rei magnitudo postulet, intelligis. De Repu. nihil habeo ad te scribere, nisi summũ odiũ omnium hominũ in eos, qui tenent oĩa. mutationis tamen spes nulla. sed quod facile sentias, tædet ipsum Pompeium, uehementerq; pœnitet. nõ prouideo satis, quem exitum futurũ putem. sed certo uidentur hæc aliquo eruptura. Libros Alexãdri negligentis hominis, & non boni poetæ, sed tamen nõ inutilis tibi remisi. Numeriũ Numestium libẽter accepi in amicitiam, & hominẽ grauem, & prudentem, & dignum tua cõmendatione cognoui. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 8

n Vnquam ante arbitror te epistolam meam legisse, nisi mea manu scriptam. ex eo colligere poteris quanta occupatione distinear, Nam, cum uacui temporis nil haberem, & cum recreandæ uoculæ causa necesse esset mihi ambulare, hæc dictaui ambulans. Primum igitur illud te scire uolo, Sampsiceramnum nostrum amicum uehementer sui status pœnitere, restituiq; in eum locum cupere, ex quo decidit, doloremq;

suum impertire nobis, & medicinam interdum aperte quærere, quam ego possem inuenire nullam. Deinde omnes illius partis authores, ac socios, etiam nullo aduersario consenescere. Consensionem uniuersorum, nec uoluntate, nec sermone maiorem unquam fuisse. Nos autem, nam id te cupere certo scio, publicis consiliis nullis intersumus, totosq; nos ad forensem operam, laboremq; contudimus. ex quo, quod facile intelligi possit, in commemoratione earum rerum, quas gessimus, desiderioq; uersamur. Sed βοώπιδος nostri consanguineus non mediocreis terrores iacit, atq; denuntiat, & Sampsiceramo negat, cæteris præ se fert, & ostentat. quam ob rem si me amas tantum, quantum profecto amas, si dormis, expergiscere. si stas, ingredere. si ingrederis, curre. si curris, aduola. credibile non est, quantum ego in consiliis, & prudentia tua, quodq; maximum est, quantum in amore, & fide ponam. Magnitudo rei longam orationem fortasse desiderat. coniunctio uero nostrorum animorum breuitate cõtenta est. permagni nostra interest, te si comitiis non potueris, at declarato illo, esse Romæ. cura, ut ualeas mi suauissime Attice.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 39

Vas Numestio literas dedi. sic te his euocabã, ut nihil acrius, neque incitatius fieri posset. ad illam celeritatem adde etiam siquid potes, ac ne sis perturbatus. noui enim te, & non ignoro, quàm sit amor omnis solicitus, atque anxius. sed res est, ut spero, non tam exitu molesta, quam aditu. Vectius ille noster Index, Cæsari, ut perspicimus, pollicitus est, sese ci=

ratururum, ut in aliquam suspitionem facinoris Curio filius adduceretur. Itaq; in sinu, atq; in familiaritate adulescentis, & cum eo, ut res indicat, saepe congressus est. Rem in eum locum adduxit, ut diceret sibi certum esse cũ suis seruis in Pompeium impetum facere, eumq; occidere. hoc Curio ad patrem detulit. ille ad Pompeium. res delata ad Senatum est. introductus Vectius, primo negabat se unq̃ cum Curiõe retulisse, neq; id sanè diu, nam statim fidem publicam postulauit. reclamatum est. tũ exposuit manũ fuisse iuuentutis duce Curione, in qua Paulus initio fuisset. & .Ca Cepio, & Brutus, & Lentulus Flaminis filius conscio patre. postea. C. Septimium scribam Bibuli pugionem sibi à Bibulo attulisse. quod totum irrisum est. Vectio pugionem defuisse, nisi ei Cos. dedisset. eoq; magis id eiectum est, quòd ad. III. Idib. Mai. Bibulus Pompeium fecerat certiorem, ut caueret insidias. in quo ei põpeius gratias egerat. introductus Curio filius, dixit ad ea, quae Vectius dixerat, maximeq; in eo. tum quidem Vectius est reprehẽsus, qđ dixerat adulescentum cõsiliũ, ut in foro cũ gladiatoribus Gabinii pompeiũ adorirentur, in eo principẽ paulũ fuisse, quem constat eo tpe in Macedonia fuisse. Fit. S. C. ut Vectius, quòd confessus esset. se cum telo fuisse, in uincula coniiceretur, qui eũ emisisset, cõtra Remp. esse facturum. Res erat in ea opiniene, ut putarent id esse actũ, ut Vectius in foro cum pugione, & item serui eius comprehenderẽtur cum telis. deinde ille se diceret indicaturum. Idq; ita actum esset, nisi Curiones rem ante ad pompeiũ detulissent. tum. S. C. in concione recitatum est. postero autẽ die Caesar, is, qui olim, cum praetor esset. Q. Catulum ex

inferiore loco iusserat dicere, Vectium in Rostra produxit, eumq; in loco constituit, quo bibulo Cos. aspirare nō liceret. hic ille omnia, quæ uoluit de repub. dixit, ut qui illuc factus, institutusq; uenisset. Primum Cepionem de oratione sua sustulit, quem in Senatu acerrime nominarat, ut appareret noctem, & nocturnam deprecationem intercessisse. Deinde quos in Senatu ne tenuissima quidem suspitiōe attigerat, eos nominauit. Lucullum, à quo solitum esse ad se mitti. C. Fannium illum, qui in. P. Clodium subscripserat. L. Domitium, cuius domum constitutam fuisse, unde eruptio fieret. me non nominauit. sed dixit cōsularem disertum uicinum Cos. sibi dixisse, Ahalam Seruilium aliquem, aut etiam Brutum opus esse reperiri. addidit ad extremum, cum iam dimissa concione reuocatus à Vatinio fuisset, se audisse ex Curione his de rebus conscium esse Pisonem generum meum, & M. Laterensem. nunc reus erat apud Crassum diuitem. Vectius de ui, & cum esset damnatus, erat iudicium postulaturus. Quod si impetrasset, iudicia fore uidebantur. ea nos, ut pote qui nihil contemnere solemus, non pertimescebamus. Hominum quidem summa erga nos studia significabantur. sed prorsus uitæ tædet, ita sunt omnia omnium miseriarū plenissima. modo cædem timueramus, quā oratio fortissimi senis Quinti Confidii discusserat, ea, quā quotidie timere potueramus, subito exorta est. Quid quæris nil me infortunatius, et Catulo, cū splendore uitæ, tum hoc tēpore. Nos tamen in iis etiam miseriis erecto animo, & minime pturbato sumus, honestissimeq; & dignitatem nostram magna cura tuemur. Pompeius de Clodio iubet nos esse sine cura, & summam in nos

beneuolentiam omni oratione significat, te habere consi=liorum authorem, solicitudinum socium, omni in cogitatione coniunctum cupio. Quare, ut Numestio mandaui, tecum ut ageret, item atq; eo si potest acrius te rogo, ut planè ad nos aduoles, respiraro, si te uidero. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Cum aliquem apud te laudaro tuorum familiarium, uolam illum scire ex te me id fecisse, ut nuper me scis scripsisse, ad te de Varronis erga me officio, te ad me rescripsisse eam rem summæ tibi uo=luptati esse. sed ego mallem ad illum scripsisses mihi illũ satis facere, mirabiliter enim moratus est, sicut nosti ἑλι=κτὰ κὰι οὐδέν. sed nos tenemus præceptum illud τὸ τῶν κρατούντων. At Hercule alter tuus familiaris Hortensius, q̃ plena manu, q̃ ingenue, q̃ ornate nostras laudes in astra substulit, cum de Flacci prætura, & de illo tẽpore Allobrogum diceret. Sic habeto, nec amantius, nec honorificentius, nec copiosius potuisse dici. ei te hoc scribere à me tibi esse missum, sanè uolo. sed quid tu scribas? quem iam ego uenire, atq; adesse arbitror. Ita enim egi tecum superioribus literis. ualde te expecto. ualde desidero, neq; ego magis, q̃ ipsa res, & tempus poscit. His de negociis, quid scribam ad te, nisi idem quod sæpe? reip. nil desperatius his, quorũ opera, nihil maiore odio. Nos, ut opinio, & spes, & coniectura nostra fert, firmissima beneuolentia hominum muniti sumus. Quare aduola: aut expedies nos omni molestia, aut eris particeps. Ideo sum breuior, quod, ut spero, coràm breui cõferre, quæ uolumus, licebit. Vale.

M.T.CICERONIS EPISTOLARVM AD T.POMPONIVM ATTICVM LIBER TERTIVS.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 41

CVm antea maxime nostra itereſſe arbitrabar te eſſe nobiſcũ, tum uero, ut legi rogatiõem, intellexi ad iter, qd' conſtitui, nil mihi optatius cadere poſſe, q̃, ut me q̃primũ conſequare, ut, cum ex Italia pfecti eſſemus, ſiue per Epeirũ iter eſſet faciundum, tuo, tuorumq; præſidio uteremur, ſiue aliud qd agendum eſſet, certum conſiliũ de tua ſententia caperé poſſemus. Quam ob rem te oro, des operam, ut me ſtatim cõſequare. facilius potes, quoniam de prouincia Macedonia perlata lex eſt. pluribus uerbis tecum agerem, niſi p me apud te res ipſa loqueretur. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.SAL. 42

ITineris noſtri cã fuit, q non habebã locũ, ubi p meo iure diutius eẽ poſſem, q̃ in fundo Siccæ, præſertim nõ dum rogatione correcta, & ſimul intelligebã, ex eo loco ſi iter haberem, poſſe me Brundiſium referre. ſine te aũt non eſſe nobis illas parteis tenendas pter Antonium. Nunc, ut ad te antea ſcripſi, ſi ad nos ueneris, cõſiliũ totius rei capiemus. iter eſſe moleſtum ſcio, ſed tota calamitas omneis moleſtias habet. Plura ſcribere non poſſum, ita ſum aĩo perculſo, & abiecto.

cura. ut ualeas. Dat. VI. Id. Apr. Naryci Locridis.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

u Tinam illum diem uideã, cum tibi agam gratias, quòd me uiuere coegisti. Adhuc equidem ualde me pœnitet. ſed te oro, ut ad me Vibonẽ ſtatim uenias, quò ego multis de cauſis cõuerti iter meũ. ſed eò ſi ueneris, de toto itinere, ac fuga mea conſilium capere potero. ſi id non feceris, mirabor. ſed confido te eſſe omnino facturum. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

m Iſeriæ noſtræ potius uelim, q̃ inconſtantiæ tribuas, quod à Vibone, quò te arceſſebamus, ſubito diſceſſimus. allata eſt enim nobis rogatio de pernicie mea, in qua quod confectum eſſe audieramus, erat huiuſmodi, ut mihi ultra quadringenta millia liceret eſſe. illò cum peruenire non liceret, ſtatim iter Brunduſium uerſus contuli ante diem rogationis, ne & Sicca, apud quẽ eram, periret, & quòd Melitæ eſſe nõ licebat. Nunc tu propera, ut nos conſequare, ſi modo recipiemur. adhuc inuitamur benigne, ſed quod ſupereſt, timemus. Me mi Pomponi ualde pœnitet uiuere. qua in re apud me tu plurimum ualuiſti. ſed hæc coràm. fac modo, ut uenias. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

t Erẽtia tibi & ſæpe, & maximas gratias agit, id eſt mihi gratiſſimum. ego enim uiuo miſerrimus, & maximo dolore conficior. ad te quid

scribam, nescio. Si enim es Romæ, iam me assequi nõ potes. sin es in uia, cũ eris me assecutus, corãm agemus, quæ erunt agenda. tantum te oro, ut quoniam me ipsum semper amasti, eodem amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mei mea mihi, non me ipsum ademerunt. cura, ut ualeas. VIII. Id. Apr. Thuri.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. 46.

n On fuerat mihi dubium, quin te Tarenti, aut Brundusii uisurus essem, idq; ad multa pertinuit meis, & ut in Epeiro cõsisteremus, & de reliqs rebus tuo consilio uteremur. quoniã id non contigit, erit hoc quoq; in magno numero nostrorum malorũ Nobis iter est in Asiam, maxime Cyzicum. tibi meos cõmendo. me uix, misereq; sustento. Vale. Dat. XIIII. Cal. Maii, Tarenti.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S. 47.

b Rundusium ueni ad Cal. Maias. eo die pueri tui à te mihi literas reddiderũt, & alii pueri post diẽ tertiũ eius diei literas alias attulerũt. Quod me rogas, et hortaris, ut apud te in Epeiro sim, uoluntas tua mihi ualde grata est, & minime noua, sed cõsilium mihi qdem optatũ, si liceret ibi oẽ tempus cõsumere. Odi. n. celebritatẽ. fugio hoĩes. lucem aspicere uix possum. Esset mihi ista solitudo, præsertim in tã familiari loco, nõ amara. sed itineris cã, ut diuertar, primum est deuiũ. deinde ab Antonio, & cæteris quatridui. deinde sine te. nãmq; Castellũ munitũ habitanti mihi prodesset. transeunti nõ est necessariũ, quod si auderem, Athenas

peterem. sanè ita cadebat, ut uellem. nunc & nostri hostes ibi sunt, & te non habemus, & ueremur, ne interpretentur, illud quoq; oppidum ab Italia nõ satis abesse, nec scribis, quam ad diem te expectemus. Quòd me ad uitam uocas, unum efficis, ut à me manus abstineam. alterum non potes, ut me non nostri consilii uitæq; pœniteat. Quid enim est, quod me retineat? præsertim si ea spes non est, quæ nos proficiscentes prosequebatur? Non faciã, ut enumerem miserias omnes, in quas incidi per summã iniuriam, & scelus, non tam inimicorum meorum, q̃ inuidorum, ne & meum mœrorem exagitem, & te in eundem luctum uocem. hoc confirmo, neminem unquam tanta calamitate esse affectum, nemini mortem magis optandam fuisse. cuius oppetendæ tempus honestissimum prætermissum est. Reliqua tempora sunt non tam ad medicinam, q̃ ad finem doloris. De rep. uideo te colligere omnia, quæ putes aliquam spem mihi posse afferre mutandarum rerum. quæ quanquam exigua sunt, tamen, quoniã placet, expectemus. Tu nihilominus, si properaris nos consequere. nam aut accedemus in Epeirum, aut per Candauiam tarde ibimus. Dubitationem autem de Epeiro non inconstantia nostra afferrebat, sed quòd de fratre, ubi eum uisuri essemus, nesciebamus, quem quidem ego, nec quomodo uisurus, nec ubi dimissurus sim scio. id est maximum, & miserrimum meorum omnium miseriarum. Ego & sæpius ad te, & plura scriberẽ, nisi mihi dolor meus, tum omnes partes mentis, tum maxime huius generis facultatem ademisset. uidere te cupio. cura, ut ualeas. prid. Calen. Maii. Brundusii, proficiscens; festinanter.

M. T.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 48

Cripſeram ad te, quas ob cauſas in Epeirum
5 non eſſemus profecti, quòd & Achaia propè eſſet plena audaciſſimorum inimicorũ, & exitus difficiles haberet. cum inde proficiſceremur, acceſſit, cũ Dyrrhachii eſſemus, ut duo nuntii afferrentur. unus Claſſe fratrem Epheſo Athenas. alter, pedibus per Macedoniam uenire. Itaq; illi obuiam miſimus Athenas, ut inde Theſſalonicam ueniret. Ipſi proceſſimus, & Theſſalonicam ad.X.Cal.Iun. uenimus. neq; de illius itinere quicquam certi habebamus, niſi eum ab Epheſo ante aliquanto profectum. Nunc iſtic quid agatur magnopere timeo. quanquam tu altera epiſtola ſcribis Id. Maiis audire, fore ut acrius poſtularet. altera iam eſſe mitiora. ſed hæc eſt pridie data, q̃ illa, quo conturbor magis. Itaq;, cum meus me mœror quotidianus lacerat, & conficit, tũ uero hæc addita cura uix mihi uitam reliquam facit. ſed & nauigatio perdifficilis fuit, & ille incertus, ubi ego eſſem, fortaſſe alium curſum petiuit. nam Phetolibeum non uidit, ũento reiectus ab illo in Macedoniam. Pellæ mihi præſto fuit. Reliqua q̃ mihi timenda ſint, uideo. nec q̃d ſcribam, habeo, & omnia timeo. nec tam miſerũ eſt quicquam, quod non in noſtram fortunam cadere uideatur. Equidem adhuc miſer in maximis meis erumnis, & luctibus hoc metu adiecto maneo Theſſalonicæ ſuſpẽſus. nec audeo quicq̃. Nunc ad ea, quæ ſcripſiſti. Tryphonẽ cæcilium nõ ~~[illegible]~~ uidi. ſermonem tuum, & Põpeii cognoui ex tuis literis. motum in repu. nõ tantum ego uideo, quantũ tu aut uides, aut ad me cõſolandum affers.

Tigrane enim neglecto, sublata sunt omnia. Varroni me iubes agere gratias. faciã. item Hypseo. Quod suades, ne longius discedamus, dũ acta mensis Maii ad nos perferantur, puto me ita esse facturum, sed ubi, nondum statui. atq; ita perturbato sum animo de Quinto, ut nil queam statuere. sed tamen statim te faciam certiorem. Ex epistolarum mearum inconstantia puto te mentis meæ motum uidere. qui etsi incredibili, & singulari calamitate afflictus sum, tamen nõ tam ex miseria, q̃ ex culpæ nostræ recordatione commotus. cuius enim scelere impulsi, ac proditi simus iam profecto uides. atq; utinam iã ante uidisses. neq; totum animum tuum mœrori mecum simul dedisses. Quare, cum me afflictum, & confectum luctu audies existimato me stultitiæ meæ pœnam ferre grauius, q̃ euenti, quod ei crediderim, quem esse nefarium non putaram. me & meorum malorum memoria, et metus de fratre in scribendo impedit. Tu ista omnia uide, & guberna. Terentia tibi maximas gratias agit. literarum exemplũ, quas ad Pompeiũ scripsi, misi tibi. Vale. Dat. III. Cal. Iun. Thessalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 49

Quintus Frater cũ ex Asia discessisset ante Cal. Maias, & Athenas uenisset id. Maiis; ualde fuit ei properandum, nequid absens acciperet calamitatis, siquis forte fuisset, qui contentus nostris malis non esset. Itaq; malui eum properare Romam, quàm ad me uenire, & simul (dicam enim quod uerum est, ex quo magnitudinem mearum miseriarum perspicere possis) animum inducere non potui, ut aut illum amantis=

ſimum mei, molliſſimo animo, tanto in mœrore aſpicerē, aut meas miſerias luctu afflictas, & perditam fortunā illi offerrem, aut ab illo aſpici paterer. Atq; illud etiam timebam, quod profecto accidiſſet, ne à me digredi non poſſet. uerſabatur mihi tempus illud ante oculos, cum ille aut lictores dimitteret, aut ui euelleretur ex complexu meo. Huius acerbitatis euentum, altera acerbitate nō uidendi fratris uitaui. in hunc me caſum uos uiuendi authores impuliſtis. Itaq; mei peccati luo pœnas. quanquam tuæ me literæ ſuſtentant, ex quibus quantum tu ipſe ſperes, facile perſpicio. quæ quidem tamen aliquid habebant ſolatii ante, quàm eò ueniſti à Pompeio. nūc Hortenſium allice, & eiuſmodi uiros. obſecro mi Pomponi nondum perſpicis, quorum opera, quorum inſidiis, quorum ſcelere perierimus? ſed tecum hæc coràm agemus. tantum dico, quod ſcire te puto, nos non inimici, ſed inuidi perdiderunt. Nunc, ſi ita ſunt, quæ ſperas, ſuſtinebimus nos, & ſpe, qua iubes, nitemur ſin, ut mihi uidentur, infirma ſunt, quod optimo tempore facere non licuit, minus idoneo fiet. Terentia tibi ſæpe gratias agit. Mihi etiam unum de malis in metu eſt, fratris miſeri negociū. quod ſi ſciam, cuiuſmodi ſit, ſciam quid mihi agendum ſit. Me etiam nunc iſtorum beneficiorum, & literarum expectatio, ut tibi placet, Theſſalonicæ tenet. Si quid erit noui allatum, ſciam, de reliquo quid agendum ſit. Tu ſi, ut ſcribis, Cal. Iun. Roma profectus es, propediem nos uidebis, & literas, quas ad Pompeium ſcripſi, tibi miſi. Vale. Dat. Id. Iun. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

a Cia quæ essent usq; ad.VIII.Cal. Iun. cogno ui ex tuis literis. reliqua expectabam (ut tibi placebat) Thessalonicæ, quibus allatis, statue re facilius potero, ubi sim. nam si erit causa, siquid agetur si spem uidero, aut ibidem operiar, aut me ad te confe= ram. sin, ut tu scribis, ista euanuerint, aliud aliquid ui= debimus. omnino adhuc nihil mihi significatis, nisi di= scordiam istorum, quæ tamen inter eos de omnibus po= tius rebus est, q̃ de me. Itaq; quid ea mihi prosit, nescio. sed tamen quoad me uos sperare uultis, uobis obtempe= rabo. nam quòd me tam sæpe, & tam uehementer obiur= gas, & animo infirmo esse dicis, quæso, ecquod tantũ ma lum est, quod in mea calamitate non sit? Ecquis unquam ex tam amplo statu, in tam bona causa tantis facultatibus ingenii, consilii, gratiæ, tantis præsidiis bonorum omni= um concidit? possum obliuisci qui fuerim, non sentire qui sim? quo careã honore? qua gloria? quibus liberis? qui= bus fortunis? quo fratre? quem ego, ut nouum calamita= tis genus attendas, cum pluris facerem, q̃ me ipsum, sem= perq; fecissem, uitaui, ne uiderem, ne aut illius luctum, squalloremq; aspicerem, aut ne me, quẽ ille florẽtissimũ reliquerat, perditum illi, afflictumq; offerrem. mitto cæ tera intollerabilia, etenim fletu impedior. Hic utrũ tan= dem sum accusandus? quòd doleo, an quòd cõmisi, ut hæc aut non retinerem (quod facile fuisset) nisi intra pariẽ= tes meos de mea pernicie consilia inirentur, aut certe ui= uus amitterem. Hæc eo scripsi, ut potius releuares me, quod facis, q̃, aut castigatione, aut obiurgatione dignum putares. eoq; ad te minus multa scribo, quòd & mœro= re impedior, & q̃d expectem istinc magis habeo, quàm

quid ipse scribam. quæ si erunt allata, faciam te consilii nostri certiorem. Tu, ut adhuc fecisti, quàm plurimis de rebus ad me uelim scribas, ut prorsus nequid ignorem. Vale. XIIII. Cal. Quintil. Thessalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 51

m E & tuæ literæ, & quidam boni nuntii, nõ optimis tamen authoribus, & expectatio uestrarũ literarum, & quod tibi ita placuerat, adhuc Thessalonicæ tenebãt. si accepero literas, quas expecto, si spes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam. si non erit, faciam te certiorem, quid egerim. Tu me, ut facis, opera, consilio, gratia iuua. consolari iam desine. obiurgare uero noli. quod cum facis, ut ego tuũ amorem, & dolorem desidero, quem ita affectum mea erumna esse arbitror, ut te ipsum cõsolari nemo possit. Quintum Fratrem optimum, humanissimũq; sustenta. Ad me, obsecro te, ut omnia certa perscribas. Vale. Dat. IIII. Cal. Quintil.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 52

t V quidem sedulo argumentaris, quid sit sperandum, & maxime per Senatum: idemq; caput rogationis proponis. scribis quare in Senatu dici nihil liceat. Itaq; siletur. hic tu me accusas, quòd me afflictem, cum ita sim afflictus, ut nemo unq̃. quod tute intelligis. spem ostendis secundum comitia. quæ ista est eodem Tr. pl. & inimico Cos. Des? percussisti autem me, etiam de oratione prolata, cui uulneri, ut scribis, medere, siquid potes. Scripsi equidem olim ei iratus, quod

caput, ne quis referret in Senatu de Cicerone restituendo.

ille prior scripserat, sed ita compresseram, ut nunq̃ pmaturam putarem, quomodo exciderit, nescio. sed q̃a nunquam accidit, ut cum eo uerbo uno concertarim, & quid scripta uidetur mihi neglig ẽtius, q̃ cæteræ, puto posse ꝓbari, non esse meam. id si putas, me posse sanari, cures uelim. sin planè perii, minus laboro. Ego etiam nũc eodem in loco iaceo sine sermone ullo, sine cogitatiõe ulla. licet tibi (ut scribis) significarem, ut ad me uenires Sidona, tamen intelligo te istic ꝓdesse, hic ne uerbo q̃dẽ leuare me posse. Non queo plura scribere, nec est, q̃d scribã. uestra magis expecto. Vale. XVI. Cal. Sextil. Thessalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 13

Quod ad te scripseram, me in Epeiro futurum, posteaquam extenuari spem nostram, & euanescere uidi, mutaui consilium, nec me Thessalonica commoui, ubi esse constituerã, quo ad aliquid ad me de eo scriberes. Quod proximis literis scripseras fore, uti secundum comitia aliquid de nobis in Senatu ageretur, id tibi Pompeium dixisse. Qua de re, quoniam comitia habita sunt, tuq; nil ad me scribis, perinde habebo, ac si scripsisses nil esse, meq; temporis non longinqui spe ductum esse moleste feram. Quem autem modum te uidere scripseras, qui nobis utilis fore uideretur, eũ nũtiant, qui ueniunt nullum fore. In trib. ple. Dess. reliqua spes est. quam si expectaro, non erit, ꝙ putes me causæ meæ, ac uoluntati meorũ defuisse. Quod me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam grauiter feram, debes ignoscere, cum ita me afflictum uideas, ut neminem unquam nec uideris, nec audieris. Nam ꝙ scribis te audi=

re, me etiam mentis errore, ex dolore affici, mihi uero mens integra est. atq; utinam tam in periculo fuisset, cũ ego iis, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis, crudelissimisq; usus sum, qui, ut me Paulum inclinari timore uiderunt, sic impulerũt, ut omni suo scelere, & perfidia abuterentur ad exitium meũ. Nunc, quoniam iam est Cizicum nobis eundum, quò rarius ad me literæ præferẽtur, hoc uelim, diligẽtius oĩa, quæ putaris me scire opus esse, perscribas. Quintũ Fratrem meum fac diligas, quem ego miser, si incolumẽ relinquo, nõ me totum perisse arbitrabor, Vale. Non. Sextil.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 54

E X tuis literis plenus sum expectatione de Põpeio, quidnam de nobis uelit, aut ostendat. Comitia.n. credo esse habita. qbus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. si tibi stultus esse uideor, q sperem, facio tuo iussu, & scio te me iis epistolis potius, et meas spes solitũ esse remorari. Nũc uelim mihi planè p scribas, quid uideas. Scio nos nostris multis peccatis in hãc erũnã incidisse. ea si qui casus ex pte correxerint, minus moleste feremus nos uixisse, & adhuc uiuere. Ego ppter uiæ celebriatatem, et quotidianã expectationẽ rerum nouarum non cõmoui me adhuc thessalonica, sed iam extrudimur, non à Planco (nã is qdẽ retinet) uerũ ab ipso loco minime apposito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epeirum igitur, ut scripseram, non iui, quòd subiti mihi aduersi nũtii uenerant, & literæ, quare nihil esset necesse quàm pxime Italiam esse. Hinc

ſi aliquid à comitiis audierimus, nos in Aſiam conuerte-mus. neq; adhuc ſtabat, quo potiſſimum. ſed ſcies. Vale. XII. Cal. Sextil. Theſſalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 55.

Cœpi Idi. Sextil. quatuor epiſtolas à te mihi miſſas. unã, qua me obiurgas, & rogas, ut ſim firmior. alterã, qua Craſſi libertum ais tibi de mea ſolicitudine, macieq; narraſſe. tertiã, qua demõſtras acta in Senatu. & quartam de eo, quod à Varrone ſcribis tibi eſſe confirmatum de uoluntate Pompeii. Ad primam tibi hoc ſcribo me ita dolere, ut non mõ à mente non deſerar, ſed id ipſum doleam, me tam firma mẽte ubi utar & quibus cum non habere. nam ſi tu me uno nõ ſine mœrore cares, quid me cenſes, qui & te, & omnibus? & ſi tu incolumis me requiris, quomodo à me ipſam incolumitatem deſiderari putas? Nolo commemorare quibus rebus ſim ſpoliatus, non ſolum quia non ignoras, ſed etiam ne ſcindam ipſe dolorem meum. hoc confirmo, neque tantis bonis eſſe priuatum quenquam, neq; in tantas miſerias incidiſſe. Dies autem non modo non leuat luctum hunc, ſed etiam auget. nam cæteri dolores mitigantur uetuſtate, hic non poteſt non & ſenſu præſentis miſeriæ, & recordatiõe præteritæ uitæ quotidie augeri. Deſidero. n. nõ mea ſolum, neq; meos, ſed meipſum. Quid enim ſum? ſed non faciam, ut aut tuum animũ angam querelis, aut meis uulneribus ſæpius manus afferam. nã ꝙ purgas eos, quos ego mihi ſcripſi inuidiſſe, & in eis Catonẽ. Ego uero tantum illum puto ab iſto ſcelere abfuiſſe, ut maxime doleam plus apud me ſimulationem aliorũ, q̃ iſtius

fidem ualuisse. Cæteri, quos purgas, debent mihi probati esse, tibi si sunt. sed hæc serò agimus. Crassi libertum nihil puto sincere locutum. in Senatu rem probe scribis actam. sed quid Curio? an & illam orationem nõ legit? quæ unde sit prolata nescio. sed maximus Axius eiusdem diei scribens ad me acta non ita laudat Curionem. at potest ille aliquid prætermittere. Tu, nisi quod erat, profecto non scripsisti. Varronis sermo facit expectationem Cæsaris. atque utinam ipse Varro incumbat in causam. quod profecto cum sua sponte, tum te instante faciet. Ego si me aliquando uestri, & patriæ compotem fortuna fecerit, certe efficiam, ut maxime lætere unus ex omnibus amicis. meaq; officia, & studia, quæ parum antea luxerunt (fatendum est enim) sic exequar, ut me æque tibi, ac fratri ac liberis nostris restitutum putes. Siquid in te peccaui, ac potius quoniam peccaui, ignosce. in me enim ipsum peccaui uehementius. neque eo hæc scribo, quo te non meo casu maximo dolore affectum esse sciam, sed profecto si quantum me amas, & amasti, tantũ amare deberes, ac debuisses, nunquam esses passus me, quo tu abundas, egere consilio, nec esses passus mihi persuaderi utile nobis esse legem de collegis proferri. Sed tu tãtum lacrimas præbuisti dolori meo, quod erat amoris, tanquam ipse ego: quod meritis meis perfectum esse potuit, ut dies, & noctes quid mihi faciendum esset, cogitarem. id abs te meo, non tuo scelere prætermissum est. quod si non modo tu, sed quisquã fuisset, qui me Pompeii minus liberali responso perterritum à turpissimo consilio reuocaret, quod unus tu facere maxime potuisti, uictores hodie uiueremus. Hic mihi ignoscas, me enim ipsum mul-

to magis accuso. deinde te, quasi me alterũ, & simul meæ
culpæ socium quæro. si restituor, etiam minus deliquisse
uidebimur. abs teq; certe, quoniam nullo nostro, tuo ip-
sius beneficio diligemur. Quod te cum Culeone scribis
de priuilegio locutum, est aliquid, sed multo est melius
abrogari. si enim nemo impediet, sic est firmius: sin erit,
qui ferri non sinat, eidem. S.C. intercedet, nec quicquam
aliud opus est, quàm abrogari. nam prior lex nos nil læ
debat, quàm si, ut est promulgata, laudare uoluissemus,
aut ut erat negligenda, negligere, nocere omnino no=
bis non potuisset. Hic mihi primum ~~non modo~~ consilium
defuit, sed etiam obfuit. Cæci, cæci inquam fuimus in ue
stitu mutando, in populo rogando: quòd nisi nominatim
mecum agi cœptum esset, fieri perniciosum fuit. sed per=
go præterita. uerum tamẽ ob hanc causam, ut si quid age
retur, legem illam, in qua popularia multa sunt, ne tan=
gatis. uerum, est stultum me præcipere, quid agatis, aut
quomodo. Vtinam modo agatur aliquid, ~~in quo ipsi iu
beat~~. multa occultant tuæ literæ. credo ne uehementius
desperatione perturber. Quid enim uides agi posse, aut
quomodo? per Senatum'ne? ast tute scripsisti ad me, qđ=
dam caput legis Clodium in curiæ poste fixisse, ne refer
ri, ne'ue dici liceret. quid igitur Domitius se dixit rela=
turum? Quomodo autem ijs, quos tu scribis, & de re dicẽ
tibus, & ut referretur postulantibus Clodius tacuit? ac
si per populum, poterit'ne nisi de omnium trib. ple. sen-
tentia? quid de bonis? quid de domo? poterit'ne restitui?
aut si non poterit, egomet quomodo potero? hæc nisi ui=
deris expediri, quam in spem me uocas? si autem spes ni
hil est, quæ est mihi uita? Itaque expecto Thessalonicæ

acta Cal. Sextil. ex quibus statuam in tuos'ne agros confugiam. ut neque uideam homines, quos nolim, & te, ut scribis, uideam, & propius sim, si quid agatur. idq; intellexi, cum tibi, tum Quinto Fratri placere. an abeam Cyzicum? nunc Pomponi, quoniam nil impertisti tuæ prudentiæ ad salutem meam, quod aut in me ipso satis esse consilii decreueras, aut te nil etiam mihi plus debere, q̃ ut p̃sto esses. quando quidem ego proditus, inductus coniectus in fraudem omnia mea præsidia neglexi, totam Italiam in me erectam ad me defendendum destitui, & reliqui. me meis tradidi inimicis, inspectante, & tacente te, qui si non plus ingenio ualebas, quàm ego, certe timebas tu minus. si potes, erige afflictos, & in eo nos iuua. sin omnia sunt obstructa, id ipsum fac, ut sciamus. et nos aliquando aut obiurgare, aut communiter consolari desine. Ego si tuam fidem accusarem, non me potissimũ tuis tectis crederem. meam amentiam accuso, quod à te tantum amari, quantum ego uellem putaui. quod si fuisset, fidem eandem, curam maiorem adhibuisses, me certe ad exitium præcipitantem retinuisses. istos labores, quos nunc in naufragiis nostris suscipis, non subisses. Itaque fac, ut omnia ad me perspecta, & explorata perscribas, meq; ut facis, uelis esse aliquem, quoniam qui fui, & qui esse potui, iam esse non possum. Et ut his literis, non te, sed meipsum à me esse accusatum putes. Si qui erunt, quibus putes opus esse meo nomine literas dari, uelim conscribas, curesq; dandas. Vale. Dat. XIIII. Cal. Septemb. Thessalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 56

TOtum iter mihi incertum facit expectatio lite= rarum tuarum Cal. Sextil. datarū, non aliud aliquid. si spes erit, Epeirum, sin minus Cyzi= cum, aut aliud quid sequemur. tuæ quidē literæ, quo sæ= pius à me leguntur, hoc spem faciunt mihi minorem, q̃ cū lectæ sunt. tum id, quod attulerunt ad spem, infirmant, ut facile appareat te & consolationi seruire, & ueritati, id= q́; te rogo planè, ut ad me, quæ scis, ut erūt, quæ putabis, ita scribas. Vale. Dat. XII. Cal. Septemb.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

dE Quinto Fratre nuntii nobis tristes, nec uarii uenerāt, & ante diem Non. Iun. usque ad prid. Cal. Septemb. Ego autem die[illegible] [illegible]. M. Reguli. Li[illegible] ad me à Regulo missus uenit. is omnino mentio nem nullam factam esse nuntiauit. sed fuisse tamen ser= monem de. C. Plodii filio, isq́; mihi tum à fratre literas attulit. Sed postridie Sextii pueri uenerunt, qui à te li= teras attulerunt, nō tā exploratas à timore, q̃ sermo Liui ni fuerat. Sanè sum in meo infinito mœrore solicitus, & eo magis, q Appii quæstio est. Cætera, quæ ad me eisdē literis scribis de nostra spe, intelligo esse languidiora, q̃ alii ostendunt. Ego autem, quoniam non longe ab eo tem pore absumus, in quo res diiudicabitur, aut ad te confe= ram me, aut etiam nunc circum hæc loca commorabor. Scribit ad me frater omnia sua per te unum sustineri. Quid te aut horter, quod facis, aut agam gratias, quod non expectas? tantum uelim fortuna det nobis potesta= tem, ut incolumes amore nostro perfruamur. tuas lite= ras semper maxime expecto. in quibus caue, ne aut di=

ligentia tua mihi molesta, aut ueritas acerba sit. Vale. Dat. prid. Non. Septemb.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 58.

Expectationem nobis non paruam attuleras, cum scripseras Varronem tibi pro amicitia confirmasse, causam nostram Pompeium certe suscepturum, & simulac à Cæsare ei literæ, quas expectaret, remissæ essent, authorem etiam daturum. utrum id nihil fuit? an aduersatæ sunt Cæsaris literæ? an est aliquid in spe? etiam illud scripseras eundem secundum comitia dixisse. Fac, si uides quantis in malis iaceam, & si putas esse hūanitatis tuæ, me fac de tota causa nostra certiorem. nam Quintus frater homo mirus, qui me tā ualde amat, omnia mittit spei plena, metuens credo defectionem animi mei. tuæ autem literæ sunt uariæ, neq; enim me desperare uis, nec temere sperare, Fac obsecro te, ut omnia, quæ à te prospici possunt, sciamus. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 59.

Quòd eiusmodi mihi literæ à uobis afferebantur, ut aliquid ex iis esset expectādum, spe, & cupiditate Thessalonicæ detētus sum. posteaquam omnis actio huius anni confecta nobis uidebatur in Asiam ire nolui, quod & celebritas mihi odio est, & si fieret aliquid à nouis magistratibus, abesse longe nolebam. Itaque in Epeirum ad te statui me conferre. non quo mea interesset loci natura, qui lucem omnino fugerem, sed ~~ad~~ salutem libentissime ex tuo portu proficiscar, & ad salutem si ea præcisa erit, nusquam facilius hanc miserrimam ui=

Non: Dec: Trib. Pleb. Consules et Praetores ... Iden. Ian.

tam uel sustentabo, uel, quod multo est melius, abiecero cum paucis, multitudinem dimittam. Me tuæ literæ nunquam in tantam spem adduxerunt, quantam aliorum. attamen mea spes etiam tenuior semper fuit, quàm tuæ literæ. Sed tamen, quoniam cœptum est, ago, quoquomodo cœptum est, & quacunq; de causa, non deseram, neq; optimi, atq; unici fratris miseras, atq; luctuosas preces, nec Sexti, cæterorumq; promissa, nec spem ærumnosissimæ mulieris Terentiæ, nec miserrimæ mulieris Tulliolæ obsecrationem, & fideles literas tuas. mihi Epeirus aut iter ad salutē dabit, aut, quod scripsi supra, te oro, & obsecro T. Pomponi, si me amplissimis, charissimis, iucundissimisq; rebus pfidia hominū spoliatum, si me à meis cōsiliariis proditum, & proiectum uides si intelligis me coactum, ut ipse me, & meos pderem, ut me tua misericordia iuues, & Quintum Fratrem, qui pōt esse saluus, sustentes. Terentiam, liberosq; meos tueare. me, si putas te istic uisurū, expectes. si minus, reuisas si potes, mihiq; ex agro tuo tantum assignes, quantum meo corpore occupari potest, & pueros ad me cum literis quàmprimum & quàm sæpissime mittas. Vale. XVI. Cal. Octobr.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 60.

Q. Cecilio. Q. F. Pomponiano Attico

Cæcilio Quinto Fratri, & P. Attico, quod quidem ita esse, & auunculum tuum functum eē officio, uehementissime pbo. gaudere me tum dicam, si mihi hoc uerbo licebit uti. me miserum, quàm omnia essent ex sententia, si nobis animus, si cōsilium si fides eorum, quibus credimus, non defuisset. quæ colligere nolo, ne augeam mœrorem. Sed tibi in mentem uenire cer-

te scio, quæ uita eet nostra, quæ suauitas. quæ dignitas, ad quæ recuperanda per fortunas incumbe, ut facis. diemq; natalem reditus mei cura, ut in tuis ædibus amœnissimis agam tecum, & cum meis. ego huic spei, & expectationi, quæ nobis pponitur. maxime tamen uolui præstolari apud te in Epeiro. sed ita ad me scribitur, ut putem esse commodius nos eisdem in locis esse. De domo, & Curionis oratione, ut scribis, ita est. in uniuersa salute, si ea modo nobis restituatur, inerunt omnia. ex quibus nihil malo, q̃ domũ. sed tibi nihil mando nominatim. me totum tuo amori, fideiq; cõmendo. Quòd te in tanta hæreditate ab omni occupatione expedisti, ualde mihi gratũ est. Quòd facultates tuas ad meam salutem polliceris, ut omnibus rebus à te præter cæteros iuuer, id quãtum sit præsidium, uideo. intelligoq; te multas partes meæ salutis & suscipere & posse sustinere, neq; ut ita facias, rogãdũ esse. Quòd me uetas quicq̃ suspicari accidisse ad animum tuum, quod secus à me erga te commissum, aut prætermissum uideretur, gerã tibi morem, & liberabor ista cura. tibi tamen eo plus debebo, quo tua in me humanitas fuerit excelsior, q̃ in te mea. uelim quid uideas, quid intelligas, quid agatur, ad me scribas, omnesq; ad nostrã salutem adhortere. Rogatio Sestii, neque dignitatis satis habet, nec cautionis. nam & nominatim ferre oportet, & de bonis diligentius scribi, & id anmiaduertas uelim. Vale. IIII. Non. Octob. Thessalonicæ.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 64.

Rigínta dies erant ipsi, cum dabam has literas, per quos nullas à uobis acceperam. mihi

autem erat in animo iã, ut antea ad te scripsi, ire in Epeirum, & ibi omnem casum potissime expectare. Te oro, ut siquid erit, quod perspicias, quancunq; in partem, q̃ plenissime ad me scribas, & meo nomine, ut scribis, literas, q̃bus putabis opus esse, ut des. Vale. V. Cal. Noueb.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 62.

e T si diligenter ad me Quintus Frater, & Piso, quæ essent acta, scripserant, tamen uellem tua te occupatio non impedisset, quo minus, ut consueuisti, ad me quid ageretur, & quid intelligeres, pscriberes. me adhuc Plantius liberalitate sua retinet iã aliquoties conatum ire in Epeirum. spes homini est iniecta non eadem, quæ mihi, posse nos unà decedere. quam rem sibi magno honori sperat fore. sed iam cum aduentare milites dicuntur, faciendum nobis erit, ut ab eo discedamus. quod cum faciemus, ad te statim mittemus, ut scias, ubi simus. Lentulus suo in nos officio, quod & re, & promissis declarat, etiam literis spem nobis non nullam affert Pompeii uoluntatis. sæpe enim tu ad me scripsisti eum totum esse in illius potestate. De Metello scripsit ad me frater, quantum sperarет, perfectum esse per te. mi Pomponi pugna, ut tecum, & cum meis mihi liceat uiuere, & scribe ad me omnia. premor cum luctu, tum desiderio omnium rerum, quæ mihi me chariores semper fuerant. cura, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 63.

e Go ꝙ per Thessaliam si irem in Epeirum, pdiu nihil eram auditurus, & ꝙ mei studiosos habeo Dyrrhachinos,

Dyrrachinos, ad eos perrexi, cum illa superiora Thessalonicæ scripsissem. inde cum ad te me conuertam, faciã, ut scias. tuq; ad me uelim oĩa q̃ diligentissime, quoquo modo sunt, scribas. Ego iam aut rẽ, aut ne spem quidem expecto. Vale. VI. Cal. Decembr. Dyrrhachii.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

AD quintum Cal. Decemb. tres epistolas à te accepi, unam datam ad. VIII. Cal. Nouembr. in qua me hortaris, ut forti animo mensem Ian. expectem, eaq;, quæ ad spem putas pertinere de Lentuli studio, de Metelli uoluntate, de tota Pompeii ratione pscribis. in altera epistola præter consuetudinem tuam diem non adscribis, sed satis significas tempus. lege enim ab octo Tr. Pl. promulgata, scribis te eas literas eo die dedisse, id est ad. IIII. Cal. Nouemb. & quid putes utilitatis eam promulgationem attulisse, scribis. in quo si hæc iam nostra salus cum hac lege desperata erit, uelim pro tuo in me amore hanc inanem meam diligentiam miserabilem potius, q̃ ineptam putes. sin est aliq̃d spei, des operam, ut maiore diligentia posthac à nostris magistratibus defendamur. nam ea uetus Tr. ple. rogatio tria capita habuit. unum de reditu meo scriptum incaute. nihil enim restituitur præter ciuitatem, & ordinem, quod mihi pro meo casu satis est. sed quæ cauẽda fuerint, & q̃uo, te non fugit. Alterum caput est tralatitium de impunitate, siquid contra alias leges eius legis ergô factũ sit. Tertium caput, mi Pomponi, quo cõsilio, & à quo sit inculcatum, uide. scis enim Clodium sanxisse, ut uix aut omnino non posset, nec per Senatũ, nec per populum infirmari

sua lex. sed uides nunq̃ esse obseruatas sanctiones earũ legum, quæ abrogarentur. nã si id esset, nulla ferè abrogari posset. neq; enim ulla est, quæ non ipsa se sepiat difficultate abrogatiõis. sed cum lex abrogatur, illud ipsum abrogatur, quomodo eã abrogari oporteat. Hoc cum re uera ita sit, & cum semp ita habitum, obseruatumq; sit, octo nostri. Tr. Pl. caput posuerunt hoc, si quid in hac rogatione scriptum ẽ, quod per leges Pl. ue. [redacted] S. C. hoc est quod per legem Clodiã promulgare, abrogare, derogare, obrogare sine fraude sua non liceat. nõ licuerit. quod qui promulgauerit, derogauerit, ob eam rẽ pœnæ multæq; sit. [redacted]. hoc in illis Tr. Pl. non lædebat. Lege. n. Collegæ sui non tenebãtur, quo maior est suspitio malitiæ alicuius, cum id, quod ad ipsos nihil pertinebat (erat autem contra me) scripserunt, ut noui Tr. Pl. si essent timidiores multo magis sibi eo capite utendum putarent. neq; id à Clodio prætermissum est. dixit enim in cõcione ad. III. Non. Nouembr. hoc capite designatis Tr. Pl. prescriptũ esse, quid liceret. tamen in lege nulla eẽ eiusmodi caput te non fallit. quod si opus esset, omnes in abrogando uterentur. [redacted] cæteros fugerit, inuestiges, uelim, & quis attulerit, & quare octo Tr. pl. ad Senatum de me referre non dubitarint. Siue q̃ obseruandum illud caput putabant, & ideo in eo rogando tam cauti fuerunt, ut id metuerent, soluti cum essent, quod ne iis quidem, qui lege tenentur, est curandum. Id caput sanè nolim nouos Tr. Ple. ferre, sed perferant modo quidlibet. uno capite quo reuocabor (modo res conficiat) ero cõtentus. Iãdudum pudet tam multa scribere. uereor enim ne re iam desperata legas. ut hæc mea diligentia misera-

bilis tibi, aliis irridenda uideatur. Sed si est aliquid in spe, uide legem, quam T. Fadio scripsit T. Visellius. ea mihi perplacet. nam Sestii nostri quam tu tibi probari scribis, mihi non placet. Tertia est epistola prid. Id. Nouemb. data. in qua exponis prudenter, & diligēter quae sint, quae rem, operam'ue distinere uideantur, de Crasso, de Pompeio, & caeteris. Quare oro te, ut, siqua erit spes posse studiis bonorū, authoritate multitudinis cōparata, rem confici, des operam, ut uno impetu perfringantur. In eā rem incumbas, et caeteros tu excites. Sin, ut ego perspicio cum tua coniectura, tum etiam mea, spei nihil ē, oro, obtestorq; te, ut Q. Fratrem ames, quem ego miserū misere perdidi. ne'ue quid eum patiare grauius consulere de se, quàm expediat sororis tuae filio. Meum Ciceronē, cui nihil misello relinquo praeter inuidiā, & ignominiam nominis mei, tuere, quoad poteris. Terentiam unam omnium erumnosissimā sustentes tuis officiis. Ego in Epeirum proficiscar, cum primorū dierum nūtios excepero. Tu ad me uelim proximis literis, ut se initia dederint, perscribas. Vale. Prid. Cal. Decemb.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nic a, quam ad me scripsissetis uestro consensu Gess. Prouincias ornatas esse, etsi uerebar quorsum id casurum esset, tamen sperabam uos aliquid aliquando uidisse prudentius. post q̃ mihi dictum est, & scriptum, uehementer consilium uestrum reprehendi, grauiter sum commotus, quod illa ipsa spes exigua, quae erat, uidetur esse sublata. nam si Tri. Ple. nobis succensent, quae potest spes esse? ac uidentur iure

succensere, cum expertes consilii fuerint, et qui causam nostram susceperant, & qui nostra concessiõe omnem uim sui iuris amiserint. præsertim cũ ita dicant, se nostra causa uoluisse suam potestatem esse de Coss. ornandis, non ut eos impedirent, sed ut ad nostram causam adiungerent. Nunc si Coss. à nobis alieniores esse uelint, posse id libere facere, sin uellent nostra causa, nihil posse eis inuitis. nam quod scribis, ni ita nobis placuisset, illos hoc idem per populum assecuturos fuisse, inuitis Tr. pl. fieri nullo modo potuit, ita uereor, ne & studia Tribunorum amiserimus, & si studia maneant, uinculum illud adiungendorum Cos. amissum sit. Accedit aliud non paruũ incommodum, quòd grauis illa opinio, ut quidẽ ad nos perferebatur, Senatum nihil decernere ante, q̃ de nobis actum esset, amissa est. præsertim in ea causa, quæ nõ modo necessaria non fuit, sed etiam inusitata, ac noua. neq; enim unquã arbitror ornatas esse Prouincias designatorum, ut cum in hoc illa constantia, quæ erat mea causa suscepta, imminuta sit, nihil iam possit non decerni. Iam his, ad quos relatum est, amicis placuisse non mirum sit. erat enim difficile reperire, qui contra tanta commoda duorum Cos. palàm sententiam diceret. & fuit omnino difficile non obsequi uel amicissimo homini Lentulo, uel Metello, qui simultatem humanissime deponerent. sed uereor, ne hos cum tenere potuerimus, Tr. pl. amiserimus. Hæc res quẽadmodum acciderit, & tota res quo loco sit, uelim ad me scribas, & ita, ut instituisti. nam ista ueritas, etiamsi iucunda non est, mihi tamen grata est. Vale. Dat. IIII. Id. Decembr.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 66.

P Ost tuum à me discessum literæ mihi Roma al latæ sunt, ex quibus prospicio nobis in hac ca lamitate tabescendum esse. neq; enim (sed bonam in partem accipies) si ulla spes saluti nostræ subesset, tu pro tuo amore in me hoc tempore discessisses. sed ne ingrati, aut ne omnia uelle nobiscum unà interire uideamur, hoc omitto. illud abs te peto, des operam, illud, quod mihi affirmasti, ut te ante Cal. Ianu. ubicunq; erimus, sistas. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 67.

L Iteræ mihi à Quinto Fratre cum. S.C. quod de me est factũ allatæ sunt. mihi in animo est, legum lationem expectare. si obtrectabitur, utar authoritate Senatus, & potius uita, q̃ patria carebo. Tu quæso festina ad nos uenire. Vale. VI. Cal. Ian.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 68.

E X tuis literis, & ex re ipsa nos funditus perisse uideo. Te oro, ut quibus in rebus mei tuis indigebunt, nostris miseriis ne desis. Ego te, ut scribis, cito uidebo. plura non scribo. cura, ut ualeas.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER QVARTVS.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

CVm primum Romam ueni fuitq; qui recte ad te literas darem, nil prius mihi faciẽdum putaui, q̃ ut tibi absenti de reditu nostro gratularer. cognoui enim, ut uere scribam, te in consiliis mihi dãdis fortiorem, prudẽtioreq;, q̃ me ipsum, etiam propter tuam in me obseruantiam nimium in custodia salutis meæ diligentem, eundemq; te, qui primis temporibus erroris nostri, aut totius furoris pticeps, et falsi rumoris socius fuisses, acerbissime dissidium nostrum tulisse, plurimumq; operæ, studii, diligentiæ, laboris, ad conficiẽdum reditum meum contulisse. Itaque hoc tibi uere affirmo, in maxima lætitia, & exoptatissima gratulatione, unum ad cumulandum gaudium conspectũ, aut potius complexum mihi tuum defuisse, quem semel nactus nũquam dimisero. Ac nisi etiam prætermissos fructus tuæ suauitatis præteriti temporis omnes exegero, pfecto hac restitutione fortunæ me ipse non satis dignũ iudicabo. Nos adhuc in nostro statu, quod difficillime recuperari posse arbitrati sumus, splendorem nostrum illum forensem, & in Senatu authoritatem, & apud uiros bonos gratiam, magis quàm optamus, consecuti sumus. In re autem familiari, quæ quemadmodum fra=

Centuriata comitia erant cum [illegible] de ciuibus ferebat, ideo centuria[illegible]
stationis describebant, [illegible] nec non [illegible] et Cicero ab exilio reuocatus.
sic comitiis [illegible] curabantur

cta, dissipata, direpta sit, non ignoras. ualde laboramus, tuarũq; non tam facultatum, quas ego nostras eẽ iudico, q̃ consiliorum ad colligendas, & constituendas reliquias nostras indigemus, Nunc, & si omnia aut scripta esse à tuis arbitror, aut etiam nuntiis, ac rumore perlata, tamen ea inscribam breui, quæ te puto potissimum ex meis literis uelle cognoscere. Pridie Non. Sextil. Dyrrhachio sum profectus. ipso illo die, quo lex est lata de nobis. Brundusium ueni Non. Sextil. ibi mihi Tulliola mea fuit præstò natali suo ipso die, qui casu idem natalis erat. & brundusinæ coloniæ, & tuæ uicinæ salutis. quæ res animaduersa à multitudine summa lætitia Brundusinorum, & ego ante sextum diem Idib. Sextil. cognoui, cũ Brundusii essem literis. Q. Fratris, mirifico studio oĩum ætatum, atque ordinum, incredibili concursu Italiæ, legem comitiis centuriatis esse perlatam. Inde à Brundusinis honestissime ornatus, iter ita feci, ut undiq; ad me cum gratulatione legati conuenerint. Ad urbẽ ita ueni, ut nemo ullius ordinis homo nomenclatori notus fuerit, qui mihi obuiam non uenerit, præter eos inimicos, quibus id ipsum se inimicos esse, nõ liceret, aut dissimulare, aut negare. Cũ uenissem ad portam Capenã, gradus templorum ab infima plebe completi erãt. à qua plausu maximo. cũ esset mihi gratulatio significata, similis & frequentia, & plausus me usq; ad Capitoliũ celebrauit. In foro, & in ipso Capitolio, miranda multitudo fuit. Postridie in Senatu, qui fuit dies Non. Septẽb. Senatui gratias egimus. Eo biduo, cum esset annone sũma caritas, & homines ad Theatrum primo, deinde ad Senatum cõcurrissent impulsu Clodii, mea opera frumẽti in-

opiam eſſe clamarent, cum per eos dies Senatus de anno na haberetur, & ad eius procurationem ſermone non ſolum plebis, uerum etiã bonorũ Pompeius uocaretur, idq; ipſe cuperet, multitudoq; à me nominatim, ut id decernerem, poſtularet; feci. & accurate ſententiam dixi, cum abeſſent cõſulares. quod tuto ſe negarent poſſe ſententiã dicere, præter Meſſalam, & Cerannium. factum eſt. S. C. in meam ſententiam, ut cum Pompeio ageretur, ut eã rem ſuſciperet, lexq; ferretur. quo. S. C. recitato, cum populus more hoc inſueto, & nouo plauſu meo nomine in recitando dediſſet, habui concionem. omnes magiſtratus præſentes, præter unum Pr. & duos trib. ple. nomen dederunt. Poſtridie Senatus frequens, et omnes cõſulares nil Pompeio poſtulanti negarunt. ille legatos quindecim cum poſtularet, me principẽ nominauit. & ad omnia me alterũ ſe fore dixit, legem Coſſ. conſcripſerunt, qua Pompeio per quinquenniũ omnis ptãs rei frumentariæ, toto orbe terrarũ daretur. Alteram Meſſius, q; ois dat pecuniæ ptãtem, & adiunxit claſſem, & exercitum, & maius imperiũ in prouinciis, q̃ ſit eorum, qui eas obtineãt. Illa noſtra lex cõſularis nũc modeſta uidetur. hæc Meſſalæ non ferenda. Pompeius illam ſe uelle dicit. Familiares hãc; conſulares duce Fauonio fremunt. Nos tacemus, & eo magis, ꝙ de domo noſtra nihil adhuc Pontifices reſponderunt. qui ſi ſuſtulerint religionem, aream præclaram habebimus. ſuperficiem Coſſ. ex. S. C. æſtimabunt. ſin aliter, demolientur, & ſuo noie locabũt. rem totã æſtimabunt. Ita ſunt res noſtræ, ut in ſecundis, fluxæ, ut in aduerſis, bonæ. In re familiari ualde ſumus, ut ſcis, perturbati. Præterea ſunt quædã domeſticæ, quæ literis nõ

cõmitto. Quintũ Fratrẽ insigni pietate, uirtute, fide præditum sic amo, ut debeo. te expecto, & oro, ut matures uenire. eoq; animo uenias, ut me tuo cõsilio egere nõ sinas. Alterius uitæ quoddã initiũ ordimur. nã quidã, qui nos absentes defenderunt, incipiunt præsentibus occulte irasci, aperte inuidere. uehementer te requirimus. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 71

SI forte rarius tibi à me, q̃ à cæteris literæ reddũtur, peto à te, ut id non mõ, non negligẽtiæ meæ, sed ne occupationi quidẽ tribuas. quæ et si summa est, tamẽ nulla esse potest tanta, ut interrumpat iter amoris nostri, & officii mei. nam, ut ueni Roma, iterum nũc sum certior factus, cui darem literas. Itaq; has [redacted] alteras dedi. prioribus tibi declaraui, aduentus noster qualis fuisset, & quis esset status, atq; omnes res nostræ quemadmodum essent, ut in secundis fluxæ, ut in aduersis bonæ. Post illas datas literas, secuta est summa contentio de domo. diximus apud pontifices prid. Calẽ. Octob. acta res est accurate à nobis. & si unquam in dicendo fuimus aliquid, aut etiã si unq̃ aliâs fuimus, tum profecto doloris magnitudo uim quandam nobis dicendi dedit. Itaq; oratio habet, ut in nostræ fortunæ casu, q̃d debere non potest, quam tibi, etiam si non desideras, tamen mittam cito. Cum pontifices decreuissent, ita, si neq; populi iussu, neq; Plebiscitis iussu qui se dedicasse diceret nominatim ei rei præfectũ esset, neq; populi iussu, aut Plebiscitis iussu id facere iussus esset, uideri posse sine religione eam partẽ areæ mihi restitui. mihi facta statim est gratulatio. nemo enim dubitat, q̃n domus esset nobis adiudi

catu.tum ſubito ille in concionem aſcendit,quam Appius
ei dedit.nuntiant iam populo Pontifices ſecundum ſe de
creuiſſe,me autem ui conari in poſſeſſionem uenire.hor
tatur,ut ſe,& Appium ſequatur,& ſuam libertatem de
fendant.Hic cum etiam illi infimi partim admiraren=
tur,partim irriderent hominis amentiam,ego ſtatueram
illuc non accedere,niſi cum Cos.ex.S.C. porticum Catu
li reſtituendam locaſſent.Kal.Octob. habetur Senatus
frequens.adhibentur omnes Pontifices,qui erant Sena=
tores,à quibus Marcellinus,qui erat cupidiſſimus mei,
ſententiam primũ rogatus,quæſiuit quid eſſent in decer
nẽdo ſecuti. tum Lucullus de omnium collegarum ſenten
tia reſpondit,religionis iudices Pontifices fuiſſe. legis
Senatum,ſe & collegas ſuos de religione ſtatuiſſe,in Se=
natu de lege ſtatuturos,quiſq; horum loco ſententiam ro
gatus,multa ſecundum cauſam noſtram diſputauit.Cum
ad Clodium uentum eſt,cupiit diem conſumere,neq; ei fi
nis eſt factus,Sed tamẽ cũ horas ferè tres dixiſſet,odio,
et ſtrepitu Senatus,coactus eſt aliquando perorare.Cũ
fieret.S.C.in ſententiam Marcellini oĩbus præter unũ
aſſentientibus,Serrani interceſſione,ſtatim ambo Coſſ.
referre cœperũt.Cum ſententiæ grauiſſimæ dicerẽ=
tur,Senatui placere mihi domum reſtitui.porticum Ca=
tuli locari.authoritatem ordinis ab omnibus magiſtra=
tibus defendi.ſiquæ ei eſſet facta uis.Senatum æſtima=
turum eius opera factũ eſſe,qui.S.C. interceſſiſſet.Ser
ranus pertimuit,& Cornicinus ad ſuam ueterem fabu=
lã rediit.abiecta toga ſe ad generi pedes abiecit. ille no
ctem ſibi poſtulauit.non concedebant. Reminiſcebantur
enim Cal.Ian.uix tamen ſibi de mea uoluntate cõceſſum

est. Postridie. S. C. factum est, id quod ad te misi. Deinde Coss. porticum Catuli restituẽdam locarunt. illã porticum redemptores statim sunt demoliti libẽtissimis omnibus, nobis superficiem ædium Coss. de consilii sententia æstimarũt HS uicies. cætera in re ualde liberaliter. in cætera ... Tusculanam uillam quingentis millibus. Formianum HS ducentis quinquagīta millibus, quæ æstimatio non modo uehementer ab optimo quoq;, sed etiam à plebe reprehenditur. Dices, q̃d igitur causæ fuit? Dicunt illi quidem, pudorem meum, quod neq; negarim, neq; uehementius postularim. sed non est id. nam hoc quidem etiã profuisset. uerum iidem mi. T. Pomponi, idem inquam illi, quos ne tu quidẽ ignoras, qui mihi pennas inciderant. nolunt easdem renasci. sed, ut spero, iam renascuntur. tu modo ad nos ueni. q̃d uereor ne tardius interuentu Varronis tui, nostriq; facias. quoniã acta quæ sint habes, de reliqua nostra cogitatione cognosce. Ego me à Pompeio legari ita sum passus, ut nulla re impedirer, q̃d, nisi uellem, mihi esset integrum, aut si comitia Censorum proximi Coss. haberent, ut petere possem, aut uotiuam legationem suscepissem prope omnium fanorum, ac sacrorũ locorum. sumpsisse Sic enim nostræ rationes, utilitates meæ postulabant, sed uolui meã potestatem esse uel petendi, uel ineunte æstate exeundi. & interea me esse in oculis ciuium de me optime meritorum, non alienum putaui. Forẽsium quidem rerum hæc nostra consilia sunt. domesticarum autem ualde impeditæ. domus ædificatur, scis quo sumptu, qua molestia reficiatur Formianum. q̃d ego nec relinquere possum, nec uidere. Tusculanum proscripsi. Suburbano nõ facile careo. Amicorũ benignitas exhau

sta est in ea re, quae nihil habuit praeter dedecus. quod sensisti tu absens, praesentes. quorum studiis ego, & copiis, si esset per meos defensores licitum, facile essem omnia consecutus. quo in genere nunc uehementer laboratur. caetera quae me solicitant μυστικώτερα sunt. Amamur à fratre, & à filia expectamur. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. II

Vere te certe scio cum scire quid hic agatur, tum a à me scire, non quo certiora sint ea, quae in oculis omnium geruntur, si à me scribantur, quàm cum ab aliis tibi aut scribantur, aut nuntientur, sed, ut uerum perspicias ex meis literis quo modo ea feram, quae geruntur, et qui sit hoc tempore aut mentis meae sensus, aut omnino uitae status. Armatis hominibus ante diem tertium Non. Nouemb. expulsi sunt fabri de area nostra. Disturbata porticus Catuli, quae ex S.C. Coss. locatione reficiebatur, & ad tectum penè peruenerat. Quinti Fratris domus primo fracta coniectu lapidum ex area nostra, deinde inflammata, iussu Clodii, inspectante urbe, coniectis ignibus, magna querela, & gemitu, non dicam bonorum, qui nescio, an ulli sint, sed planè hominum omnium, ille uehemens furere. Post hunc uero furorem nil nisi caedem inimicorum cogitare. uicatim ambire. seruis aperte spem libertatis ostendere. Etenim antea, cum iudicium nolebat, habebat ille quidem difficilem, manifestamq; causam, sed tamen causam, poterat inficiari. poterat in alios deriuare. poterat etiam aliquid iure factum defendere. Post has ruinas, incendia, rapinas, desertus à suis, uix iam Decimum designatorem, uix Gellium

retinet. Seruorum consiliis utitur. uidet, si omneis, quos uult, palàm occiderit, nihilo suam causam difficiliorem, quàm adhuc sit, in iudicio futuram. Itaq; ante diem tertiũ Id. Nouemb. cum sacra uia descẽderem, insecutus est me cum suis. clamor, lapides, fustes, gladii, & hæc improuisa omnia. discessimus in uestibulum. M. Tetii Damionis. qui erant mecum facile operas aditu prohibuerunt. ipse occidi potuit. Sed ego diæta curari incipio. cheirurgiæ tædet. Ille, omnium uocibus cum se non ad iudicium, sed ad supplicium præsens trudi uideret, omneis Catilinas, Seciniosq; postea reddidit. Nã Milonis domum meamq; in Ceramio pridie Idib. Nouemb. expugnare, & incendere ita conatus est, ut palàm hora quinta cum scutis homines eductis gladiis, alios cum accensis facibus adduxerit. ipse domum. P. Sullæ pro castris sibi ad eam impugnationem sumpserat. tum ex Anniana Milonis domo Quintus Flaccus eduxit uiros acreis, occiditq; hoïes ex omni latrocinio Clodiano notissimos. ipsum cupiuit, sed ille se in interiorem partem ædiũ abdidit. Sylla in Senatu postridie Idib. Nouemb. uenit domi Clodius. egregius Marcellinus oẽs acres. Metellus calumnia dicẽdi tẽpus exemit, adiuuãte Oppio, etiam Hercule familiari tuo, de cuius cõstantia, & uirtute uerissimæ literæ Sestii fuere. Ille postea, si comitia sua non fierent, urbi minari. proposita Marcellini sentẽtia, quã ille de scripto ita dixerat, ut totam nostrã cãm areæ, incendiorũ, piculi mei, ĩ eo iudicio cõplecteretur, eaq; oïa comitiis anteferret. ꝑscrip̃sit super omnes dies comitiales de cœlo seruaturũ. conciones turbulẽtæ Metelli. temerariæ Appii. furiosissimæ Publii. hæc tamẽ summa, nisi Miloni. C. Appius obnun

tiasset, comitia futura ante diem. XII. Cal. Decemb. Milo media nocte cum magna manu in campum uenit. Clodius cum haberet fugitiuorum delectas copias in campum ire non est ausus. Milo permansit ad meridiem, mirifica hominum lætitia summa cum gloria. contentio fratrum trium turpis. fracta uis. contemptus furor. Metellus tamen postulat, ut sibi postero die in foro obnuntietur, nihil esse, quod in campum nocte ueniretur, se hora prima in comitio fore. Itaq; ante diem. XI. Cal. Ianu. in comitiũ Milo de nocte uenit. etiam Metellus cum prima luce furtim in campum itineribus propè deuiis currebat. assequitur inter lucos hominem Milo, obnuntiat. ille se recipit magno, turpiq; Q. Flacci conuitio. ante diem. X. Cal. nundinæ. concio biduo nulla ante diem. VIII. Calẽ. Hæc ego scribebam hora noctis nona. Milo iam campum tenebat. Marcellus cãdidatus ita stertebat, ut ego uicinus audirem. Clodii uestibulum uacuum sanè mihi nuntiabatur. pauci pannosi sine laterna. nã eo conscio omnia illũ fieri querebantur, ignari quantum in illo heroe eẽt animi, quantum etiam consilii. mirãda uirtus est. noua quædam diuina mitto. sed hæc summa est. comitia fore nõ arbitror. Publium reum, nisi ante occisus erit à Milone, fore puto, si se ~~intro Lanuuium, in uia~~ obtulerit occisum iri iam ab ipso Milone uideo. nõ dubitat facere. præ se fert. casum illum nostrum non extimescit. nunquam enim cuiusquam inuidi, & perfidi consilio est usus, nec inerti nobili crediturus. Nos animo dũtaxat uigemus, etiã magis, quàm cum florebamus. re familiari cõminuti sumus. Q. Fratris tamẽ liberalitati pro facultatibus nostris, ne omnino exhaustus essem illo recusante subsidiis amicorum

respondemus. Quid consilii de omni nostro statu capiamus, te absente nescimus. quare appropera, & Vale.

M.T. CICERO. T.P. ATTICO. S. 72

P

Eriucundus mihi Cincius fuit ante diem tertium Cal. Febr. ante lucem. dixit enim mihi te esse in Italia, seséq; ad te pueros mittere, quos sine meis literis ire nolui. non quo haberē quod tibi, præsertim iam propè præsenti, scriberem, sed ut hoc ipsum significarē, mihi aduētum tuum suauissimum, expectatissimúq; eē. Quare aduola ad nos, eo animo ut nos ames, & te amari scias. Cætera coràm agemus. hæc properantes scripsimus. quo die uenies, utiq; cum tuis apud me sis, perbelle fceris, si ad nos ueneris. offendes designationem Tyrannionis. mirificam librorum meorum bibliothecam, quorum reliquiæ multo meliores sunt, q̃ putaram. Et iam uelim mihi mittas de tuis librariolis duos aliquos, quibus Tyrãnio utatur glutinatoribus. ad hoc cætera administres, iisq; imperes, ut sumant membranulam, ex qua indices fiant, quos uos greci (ut opinor) συλλάβους appellatis. Sed hæc, si tibi commodum erit. ipse uero utiq; fac uenias, si potes in his locis adhærescere, & Piliam adducere. Ita enim & æquum est, & cupit Tullia. Mediusfidius næ tu emisti locū p̄clarū. Gladiatores audio pugnare mirifice. si locare uoluisses, duobus his muneribus liberasses. sed hæc posterius. Tu fac uenias, et de librariis, si me amas, diligēter aduerte. Va.

M.T. CICERO. T.P. ATTICO. S. 73

IN rime me existimas ab ullo malle mea legi, probariq; q̃ à te? cur igitur cuiquam misi prius? urgebar ab eo, ad quem misi, & nõ habebam exẽplar. Quid etiam (dudum enim circumrodo, quod deuorandum est) subturpicula mihi uidebatur esse παλινῳδία. Sed ualeant recta, uera, honesta consilia. Non ẽ credibile, quæ sit perfidia in istis principibus. ut uolunt eẽ, & ut essent, si quicquam haberent fidei. Senseram, noram, inductus, relictus, proiectus ab iis. tamen hoc erat in animo, ut cum iis in rep. consentirem. iidem erãt, qui fuerant. Vix aliquando te authore resipi[illegible] ea te monuisse, suasisse, quæ fecerãm, num etiam, ut scriberẽ? Ego meherale mihi necessitatem nolui imponere huius nouæ coniunctionis, ne[illegible] mihi liceat labi ad [illegible], qui etiã tum, cum misereri mei debent, non desinunt inuidere. sed tamen modici fuimus ἀποθέωσει, ut scripsimus: uberiores, si & ille libenter accipiet, [illegible]et hi subringentur, qui uillam me moleste ferũt habere, quæ Catuli fuerat, aut etiam emisse non cogitant. Qui domum negant oportuisse me ædificare, uendere aiunt oportuisse. Sed quid ad hoc? sed quibus sententiis dixi, quod et ipsi probarẽt. Lætati sunt tamen me contra Pompeii uoluntatem dixisse. sed quoniam qui nihil possunt, ii me nolunt amare, demus operam, ut ab iis, qui possunt, diligamur. Dices uellem iampridem. scio te uoluisse, & me. Ast nũg[illegible] germanum fuisse etiam tempus est me ipsum à me amari, quando ab illis nullo modo possum. Domum meam, quòd crebro inuisis, est mihi ualde gratum. Viaticum Crassipes præripit. tu de uia recta in hortos. uidetur commodius ad te, postridie scilicet. quid enim tua? sed uiderimus.

bibliothecam

bibliothecam mihi tui pinxerunt constructiõe, & sessera nobis, eos uelim laudes. Vale.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

E lentulo scilicet sic fero, ut debeo. uirum bonũ, & magnum hominem, & in summa magnitudine animi multa humanitate temperatum, perdidimus, nosq; malo solatio, sed non multo tamen consolamur. quòd ipsius uicem minime dolemus, nõ ut Saufeius, & uestri mehercule, qui a sic amabat patriam, ut mihi aliquo deorum beneficio uideatur ex eius incendio esse ereptus. Nã quid foedius nostra uita? præcipue mea? nam tu quidem, & si es natura πολιτικὸς, tamen nullam habes propriam uirtutem, communis fueris nomes. Ego uero, qui si loquor de rep. quod oportet, insanus, si quod opus est seruus existimor. si taceo, oppressus, & captus, quo dolore esse debeo? quo sum. s. hoc etiam acriore, quòd dolere quidem possum, ut nõ me ingratus uidear. Quid si cessare libet, & in ocii portum cõfugere? nequicquam, immo etiam in bellum, & in castra. Ergo erimus ὁ παλται, qui togati esse noluimus. sic faciundum est. tibi. n. ipsi (cui utinam semper paruissem) sic uideo placere. Reliquũ est σπάρταν ἔλαχες ταύταν κόσμει. nõ mehercule possum. & Philoxeno ignosco, qui reduci in carcerem maluit. Verũtamen idipsum mecum in his locis cõmentor, ut ista improbem, idq; tu, cum unà erimus, confirmabis. A te literas crebro ad me scribi uideo, sed oẽs uno tempore accepi. Quæ res etiam auxit dolorem meum. Casu enim trinas ante legeram, quibus melius Lentulo esse scriptũ erat. ecce quartæ fulmen. sed ille, ut scri-

psi, nō miser, nos uero ferrei. Quod me admones, ut scrībam illa hortensiana, in alia incidi non immemor istius mandati tui. sed mehercule incipiendo refugi, ne, quod uideor stulte illius amici intemperiem tulisse, rursus stultē iniuriam illius faciam illustrem, siquid scripsero. & simulne βαθύτης mea, quæ in agendo apparuit, in scribendo sit occultior, & aliquid satisfactio leuitatis habere uideatur. sed uiderimus. Tu modo q̄ sæpissime ad me aliquid. Epistolam, Luceio quam misi, qua res meas ut scribat rogo, fac, ut ab eo sumas. Valde bella ē, eūq;, ut approperet, adhorteris, & qđ mihi se ita facturum rescripsit, agas gratias. Domū nostram, quoad poteris inuisas. Vestorio aliquid significes. ualde enim est in me liberalis. nihil εὐκαιρότερον. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 75

Pistola tua me solicitum de Quinto nostro, puero optimo, ualde leuauit. uenerat horis duabus ante Cherippus. mera monstra nūtiarat. De apollonio, quod scribis, illi Di sint irati, homini græco, qui conturbare quidem putat sibi licere, quod equitibus ro. nam Terentius suo iure. De Metello ἠκέσουν φθιμένοισιν. sed tamen multis annis ciuis nemo erat mortuus. Quid quidem tibi numi? meo periculo sint. Quid enim uereris quencunq; hæredem fecit? nisi Publium fecit. uerum fecit non improbe, quanquam fuit ipse. Quare in hoc Thecam numariam non retexeris. in aliis eris cautior. mea mandata de domo curabis. præsidia locabis. Milonem admonebis. Arpinatum fremitus est incredibilis. De Laterio. quid quæris? Equidem dolui οὐδὲ

ὄυκ ἔςι μῦθος. quod superest, etiam puerũ Ciceronem curabis, & amabis, ut facis. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Multa me in epistola tua delectarunt. sed, nihil magis, quàm patina Tyrotarichi, [redacted]nam para=[redacted] quod scribis μή πω μέγα εἴπης πρὶν τελέσσοιο αὐτιάσας. ædificati tibi in agris nihil reperio. In oppido est quiddam, de quo est dubium, sit ne uenale, ac proximnm nostris ædibus. Hoc scito, Antium Buthrotum esse Romæ, ut Corcyræ illud tuum. nihil quietius est, nihil salsius, nihil amœnius. Postea uero q̃ Tyrannio mihi libros disposuit, mens addita uidetur meis ædibus. Qua quidem in re mirifica opera Dionysii, & Menophili tui fuit. Nihil uenustius, q̃ illa tua pægmata. Postquam misisse libros, illustrarunt ualde. & scribas ad me uelim de gladiatoribus. sed ita bene si rẽ gerunt. nõ quæro male sic egisse. Apenas uix discesserat cũ epistola. q̃d ais? putasne fore, ut legem nõ ferat? dic oro te clarius. uix. n. mihi exaudisse uideor. uerũ statim fac, ut sciam, si nõ est cõmodum. ludis quidẽ, quoniã dies est additus, eo etiam melius hic eum diem cũ Dionysio conteremus. De Trebonio prorsus tibi assentior. de Domitio οὐδὲν οὕτω ὁμοιοῦ τοῦν ὗν εἴδωλον, quam est ista περίςασις nostra, uel quod dabis dein, uel q̃d præter opinionem, uel quod uiri boni nusquã unum dissimile, quod huic merito. Nã de ipso casu nescio, an illud melius. Quid enim hoc miserius, quàm eum, qui tot annos, quot habet, Des. Cos. fuerit, fieri Cos. nõ posse? præsertim, cum aut solus, aut certe non plus, quàm cum alte=

ro petat? Si uero id est, quod nescio, an sit, ut non minus longas iam in codicillorum fastis futurorum Coss. pagi-nulas habeat, q̄ factorū, quid illo miserius? nisi respu, in qua nec speratur quidem melius quicquā. De Natta ex tuis primum sciui literis. oderam hominem. De poemate quod quæris, quid si cupiat effugere? quid si sinat? De Fabio Lusco quod eram exorsus, homo peramās semper nostri fuit, nec mihi unquam odio, satis enim acutus, & p modestus, ac bene frugi. Eum quia non uidebam, abesse putabam. Audiui ex Gauio hoc Firmano, Romæ esse hominem, & fuisse assiduum. percussit animum. Dices tantula ne causa? Permulta ad me detulerat non dubia de firmanis fratribus. quid sit, quod se à me remouit, si modo remouit, ignoro. De eo quod me mones, ut & me geram πολιτικῶς & in eo γράμμην teneam, ita faciā, sed opus est maiore prudentia, quam à te, ut soleo, petā. Tu uelim ut Fabium, si quem habes aditum, odorere, & istū conuiuam tuum degustes, & ad me de istis rebus, & omnibus quotidie scribas. Vbi nihil erit, quod scribas, id ipsum scribito. cura, ut ualeas.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Ane uelim scire num censum impendant Tribuni diebus initiandis. Hic enim est rumor, totaq; de censura quid agant. quid cogitent. Nos hic cum Pompeio sumus. multa mecum de repu. sanè sibi displicens, ut loquebatur (sic est enim in hoc homine dicendum) Syriam spernens, Hispaniam iactans. hic quoq;, ut loquebatur, & opinor usquequaq;. De hoc cum dicemus, sit hoc, quasi καὶ τόδε φωκυλίδου. Tibi etiam

gratias agebat, quòd signa componenda suscepisses. In nos uero suauissimè hercule est effusus. Venit etiam ad me in Cumanum. ac se nihil minus uelle mihi uisus est, quàm Messalam consulatum petere. de quo ipso si qd scis, uelim scire. Quod Lucceio scribis te nostram gloriā commendaturum, & ædificium nostrum quod crebro inuisis, gratum. Q. Frater ad me scripsit se, quoniam Ciceronem suauissimum secum haberet, ad te Non. Maiis uenturum. Ego me de cumano moui ante diem. V. Cal. Maii. eo die Neapolim apud Lætum ueni ante diem. IIII. Cal. Maii. iens in Pompeianum bene mane hæc scripsi. Puteolis magnus est rumor Ptolemæum esse in regno. Si quid habes certius, uelim scire. Ego hic pascor bibliotheca Fausti. fortasse tu putabas his rebus puteolanis, & lucrinensibus; ne ista quidem desunt: sed mehercule à cæteris oblectationibus deseror, & uoluptatibus propter remp. Sic literis sustentor, & recreor. maloq; in illa tua sedecula, quā habes sub imagine Aristotelis sedere, q̄ in istorum Sella curuli. tecumq; apud te ambulare, quàm cum eo, quo cum uideo esse ambulandum. Sed de illa ambulatione fors uiderit. aut si quis est, qui curet Deus, nostram ambulationem, & laconicum, eaq;, quæ circa sint. uelim, cum poteris, inuisas, & urgeas Philotimum, ut properet, ut possim tibi aliquid in eo genere respondere. Pompeius in Cumanum Parilibus uenit. misit ad me statim, qui salutem nūtiaret. Ad eum postridie mane uadebam, cum hæc scripsi. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 78.

Electauerũt me epistolæ tuæ, quas accepi uno
d tempore. duas ante diem. V. Calẽ. perge reli=
qua gestio scire ista omnia. etiam illud cuius=
modi sit, uelim perspicias, si potes à Demetrio. Dixit mi
hi Põpeius Crassum à se in Albano expectari ante diẽ
quartum Cal. is cum uenisset, Romam & illum & se sta
tim uenturos, ut ratĩoes cum publicanis putarent. quæsi
ui, gladiatoribus' ne? respondit ante, quàm inducerẽtur.
Id cuiusmodi sit, aut si nunc scias, aut cum is Romã uene
rit, ad me mittas uelim. Nos hic uoramus literas cũ hoĩe
mirifico (ita mehercule sentio) Dionysio, qui te, omnes=
que uos salutat. ὀυδὲ γὰρ γλυκύτερον ἢ πᾶν εἰδέ-
ναι. Quare, ut homini curioso, ita perscribe ad me, quid
primus dies, quid secundus, quid Cẽsores, quid Appius,
quid illa populi Apuleia. deniq; etiam quid à te fiat ad
me uelim scribas. non enim (ut uere loquamur) tam re
bus nouis, q̃ tuis literis delector. Ego mecũ præter Dio=
nysium duxi neminem, nec metuo tamen, ne mihi sermo
desit abs te, [redacted] opere delector. Tu Lucio nostrũ
librũ dabis. Demetrii Magnetis tibi mitto, statim ut sit,
qui à te mihi epistolam referat. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 79.

Gnatius Romæ est. sed ego cum eo de re alimẽ
e ti uehementer ante egi. grauiter se acturum
cum Aquilio confirmauit. Videbis ergo homĩ
nem, si uoles. Macroni uix uideor præstò esse. Idibus
enim auctionem Larini uideo, & biduum. Præterea; id
tu, quoniam Macronem tanti facis, ignoscas mihi uelim.
Sed, si me diligis, postridie Cal. cœna apud me cum Pi=

lia. prsus id facies. Cal. cogito in hortis Crassipedis, quasi in diuersorio cœnare. Facio fraudem. S. C. Inde domū cœnatus, ut sim mane præstò Miloni. Ibi te igitur uidebo, & promouebo. Domus, te tota nostra salutat. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 80

Os in Tusculanum uenisse ad. XVII. Cal. Decemb. uideo te scire. Ibi Dionysius nobis præstò fuit. Romæ ad. VIII. Cal. uolumus esse, q̄d dico uolumus? immo uero cogimur. Milonis nuptiæ, non nulla comitiorū opinio est. Ergo ut sit rata abfuisse me in altercationibus, quas in Senatu factas audio fero nō moleste. Nā aut defendissem, q̄d nō placeret, aut defuissem, cui nō oporteret. Sed meherc ule uelim resistas, & præsentem statū Reip. quo aio Coss. ferant. hunc ὄχλον rescribas ad me quātum potes. sum δ' ξύπινος. Et si quæris, omnia mihi sunt suspecta. Crassum quidē nostrum minore dignitate aiunt profectum paludatū, quàm olim æqualem eius. L. Paulū iterū Cos. O hominem nequam. De libris oratoriis factū est à me diligenter. diu, multumq; in manibus fuerunt, describas licet. Illud etiam te rogo, τὴν παροῦσαν κατάστασιν τύπωδος, ne istuc hospes ueniam. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S. 81

VEstorius noster me per literas facit certiorem, te Roma ad. VIII. Id. Maii putarē profectum esse tardius, quàm dixerat, quod minus uoluisses. si iam melius uales, uehementer gaudeo. Velim

domum ad tuos ſcribas, ut mihi tui libri pateāt, nō ſecus, ac ipſe adeſſes, cū cæteri tum Varronis. eſt. n. mihi utendum quibuſdā rebus ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo, quos, ut ſpero, tibi ualde ꝓbabo. Velim ſiquid forte noui habes, maxime à. Q. Fratre, deinde à. C. Cæſare, & ſiquid de comitiis, de repub. forte (ſoles. n. tu hæc feſtiuè odorari) conſcribas ad me. ſi nihil habebis, tamē ſcribas aliquid. nunq̄ enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiua, aut loquax uiſa eſt. Maxime autem rogo, rebus tuis, totoq; itinere ex ſententia confecto, nos quamprimū reuiſas. Dionyſium iube ſaluere. cura, ut ualeas.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

d E Eutychide gratum, qui uetere prænomine, nouo nomine. T. erit Cæcilius, ut eſt ex me, & ex te iūctus Dionyſius. M. Pomponius. ualde mehercule mihi gratum, ſi Eutychides tuam erga me beneuolentiā cognoſcet, ſuam illā in meo dolore συμπάθειαν, neq; tum mihi obſcuram, neq; poſt ingratā fuiſſe. Iter Aſiaticum tuum puto ſuſcipiendum fuiſſe. Nunquam enim tu ſine iuſtiſſima cauſa tam longe à tot tuis & hominibus, et rebus chariſſimis, et ſuauiſſimis abeſſe uoluiſſes. ſed humanitatem tuam, amoremq; in tuos, reditus celeritas declarabit. Sed uereor ne lepore ſuo detineat diutius Pr. Clodius, & homo pereruditus, ut aiunt, & nūc quidem deditus græcis literis, ac pitaneis. ſed, ſi uis homo eſſe, recipe te ad nos ad quod tempus confirmaſti. cū illis tum, cū ſalui uenerint, Romæ uiuere licebit. Aueré te ſcribis accipere aliquid à me literarū. Dedi ac multis quidē de rebus ἡμερολόγειαν, perſcripta omnia

sed ut coniicio, quoniam tam mihi uideris in Epiro diu fuisse, redditas tibi non arbitror. Genus autem mearum ad te literarum eiusmodi forte est, ut non libeat cuiquam dare, nisi de quo exploratum sit tibi eum redditurũ. Nũc Romanas accipe res. Ad. III. Non. Quintil. Suffenas & Cato absoluti. Porcilius condemnatus. ex quo intellectum est tres ἀρεοπαγίτας ambitum, comitia, interregnũ, maiestatem, totam denique Rẽp. flocci non facere. debemus Patremfamilias domi suae occidere nolle, neque tamen id ipsum abunde. Nam absoluerunt. XXII. condẽnauerunt. XXVIII. Publius sanè diserto epilogo criminatus, mentes iudicum commouerat. Otalus in ea causa fuit cuiusmodi solet. nos uerbũ nullum. Veritas est enim pusilla, quae nunc laborat, ne animum Publio offenderet. His rebus actis Reatini me ad sua tempe duxerunt, ut agerem causam contra Interamnates apud Cos. & decem legatos, quòd lacus Velinus à M. Curio emissus, qui interciso monte in Nar defluit, ex quo est illa siccata, sed humida tamen modicè. defluit in Cumentum. quin etiam me ad septem aquas duxerũt. Redii Romam Fontei causa ad. VII. Idib. Quintil. ueni. Spectaculum primũ magno, & aequabili plausu. Sed hoc ne curaris. ego ineptus, qui scripserim. Deinde Antiphonti operam. nisi erat, ante manumissus, q̃ productus, ne diutius pendeas, palmam tulit. Sed nihil tam pusillum, nihil tam sine uoce, nihil tam uerum. haec tu tecum habeto. In Andromacha tamen maior fuit, quàm Astyanax. Nam in caeteris parem habuit neminem. Quaeris nunc de Arbuscula ualde placuit. Ludi magnifici & grati. Venatio in aliud tempus dilata. Sequere nunc me in campum. ar-

det ambitus. fœnus ex Triente Id. Quintil. factum erat Bessibus. Dices istum quidem non moleste fero. O uirũ, O ciuem. Memmium, Cæsaris omnes opes confirmant. Cum eo Domitium Cos. iunxerunt, qua pactione, epistolæ committere nõ audeo. Pompeius fremit. queritur. Scauro studet. sed utrum fronte, an mente dubitatur. ἐξοχὴ in nullo est; pecunia omnium dignitatem exæquat. Messala languet, non quo animus desit, aut amici[redacted], sed Coitio Cos. & Pompeius obsunt. [redacted] comitia puto fore, ut ducantur. Tribunicij Candidati iurarunt se arbitrio Catonis petituros. Apud eum HS quingena deposuerunt, ut qui à Catone damnatus esset, id perderet, & competitoribus tribueretur. Hæc ego pridie scribebam, quàm comitia fore putabantur. Sed ad te. V. Calen. Sextil. si facta erunt, & tabellarius non erit profectus, tota comitia perscribam. Quæ si, ut putantur, gratuita fuerint. plus unus Cato poterit, quàm omnes quidem iudices. Messius defendebatur à nobis, sed dè legatione reuocatus: nam eum Cæsari legarat Appius. Seruilius

Velian: edixit, ut adesset tribus, habet Pontinam, uillam. Mætiã: pugnatur acriter, agitur tamen satis. Deinde me expedio ad Drusum, inde ad Scaurum. parantur orationibus iudices gloriosi. Fortasse accedent etiam Coss. Dess. in quibus si Scaurus non fuerit, in hoc iudicio ualde laborabit. Ex. Q. Fratris literis suspicor iam eum esse in Britania. Suspẽso animo expecto quid agat. Illud quidem sumus adepti, quod multis, & magnis indiciis possumus iudicare, nos Cæsari, & carissimos, & iucũdissimos esse. Dionysiũ uelim saluere iubeas, & eũ roges, ut [redacted] quamprimũ ueniat, ut possit Ciceronẽ meũ,

atq; etiam me ipsum erudire. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S. 83.

Occupationum mearum uel hoc signum erit, quòd epistola librarii manu est. De epistolarum frequentia te nihil accuso. sed pleriq; tantummodo mihi nuntiabant ubi esses, quod erat abs te, uel etiam significabant recte esse. quo in genere maxime delectarunt duæ ferè eodē tempore abs te Bruto datæ. Scire enim uolebā te commode nauigasse. sed hæc epistolarum frequentia, non tam ubertate sua, q̃ celeritate delectauit. Illa fuit grauis, et plena rerū, quā mihi. M. Paccius hospes tuus reddidit. Ad eam rescribam igitur. & hoc quidem primum. Paccio Romæ, & uerbis, & re ostendi, quid tua commēdatio ponderis haberet. Itaq; in intimis est meis, cum antea notus non fuisset. Nunc pergā ad cætera. Varro, de quo ad me scribis, includetur in aliquem locum, si modo erit locus. sed nosti genus dialogorum meorum, ut in oratoriis, quos tu in cœlū fers, non mentio potuit fieri cuiusquam ab iis, qui disputant, nisi eius, qui illis notus, aut auditus esset. Hanc ego de repu. quam institui disputationem in Africani personam, & Phili, & Boetii & Manlii contuli, adiunxi adulescenteis Quintum Tuberonem. P. Rutiliū. duos Læli generos, Scæuolam, & Fannium. Itaque cogitabam, quoniam in singulis libris utor procemiis, ut Aristoteles in his, quos Exotericos uocat, aliquid efficere, ut nō sine causa istum appellarem. id quod intelligo tibi placere. utinam modo conata efficere possim. rem enim (quod te non fugit) magnam complexus sum, & grauem, & plurimi ocii,

quo ego maxime egeo. Qđ in his oratoriis libris, quos laudas, personam desideras Scæuolæ, non eam temere dimoui. sed feci idem, quod in πολιτείᾳ. Deus ille noster Plato, cum in Pyræum Socrates uenisset ad Cephalum locupletem, & festiuum senem, quoad primus sermo iste haberetur, adest in disputādo senex, deinde, cum ipse quoq; commodissime locutus esset, ad rem diuinam dicit se uelle discedere, neq; postea reuertitur. Credo Platonem uix putasse satis consonum fore, si hominem id ætatis in tam longo sermone diutius retinuisset. Multo ego satius hoc mihi cauēdum putaui in Scæuola, qui & ætate, & ualetudine ea, qua eē meministi, & iis honoribus, ut uix satis decorum uideretur eum plureis dies esse in Crassi Tusculano. Et erat primi libri sermo, nō alienus à Scæuolæ studiis. reliqui libri τεχνολογίαν habēt, ut scis. Huic ioculatoriæ disputationi senem illum, ut noras, interesse sanè nolui. De re filiæ quod scribis, erit mihi curæ. etenim est luculenta res. Aureliani, ut scribis, indiciis, & in eo me etiam Tulliæ meæ uenditabo. Vestorio nō desum. Gratum enim tibi id esse intelligo, &, ut ille intelligat, curo. Sed scis, qui cum habeat duos faciles, nihil difficilius. Nunc ad ea, quæ quæris de. C. Catone, lege Iunia, & Licinia scis absolutum, Fusiam ego tibi nūtio absolutum iri, neq; patronis suis tam libentibus, ꝗ accusatoribus. Is tamen & mecū, & cum Milone in gratiā rediit. Drusus reus est factus à Lucretio, iudicibus reiiciendis. ad. V. Non. Quintil. de prœlio rumores non boni, sed indicia nosti. Hirus cum Domitio in gratia est. S. C. quod hic Coss. de prouinciis fecerunt, Quicunq; posthac, nō tibi, ut quod iam intelligebamus, denūtiatio=

nem illam Memmii ualde Cæsari displicere. Messala noster, & eius cõpetitor Domitius liberalis in populo ualde fuit: nihil gratius, certe erat Coss. Senatus decreuit, ut tacitum iudicium ante comitia fieret. ab his consiliis, quæ erant omnibus sortita in singulos candidatos, magnus timor candidatorum. Sed quidam iudices, in his Opimius Veietor, Trib. pl. appellarunt, ne iniussu populi iudicarent: rescidit comitia dilata ex. S. C. dum lex de tacito iudicio ferretur. uenit legi dies. Terentius intercessit. Coss. qui illud leui brachio egissent, rẽ ad Senatum detulerunt. Hic Abdera non tacente me. dices tamen tu non quiescis? ignosce, uix possum. Veruntamen quid tam ridiculum? Senatus decreuerat, ne prius comitia haberentur, q̃ lex lata esset. qui si intercessisset; res integra referretur. cœpta ferri leuiter. Intercessum non inuitis. res ad Senatum. De ea re ita censuerunt. Comitia prio quoq; tpe haberi censere. Scaurus, qui erat paucis diebus illis absolutus, cum ego patrem eius ornatissime defendissem obnuntiatiõibus per Scæuolam interpositis singulis diebus usq; ad prid. Calen. Octob. quo ego hæc descripsi, sublatis, populo tributim domi suæ satisfecerat. Sed tamen, & si uberior liberalitas huius gratior esse uidebatur eorum, qui occuparãt, cuperem uultum uidere tuum, cum hæc legeres: nam profecto rem non habes nullam. Hæc negocia multarũ nundinarum fore; sed Senatus hodie futurus fuerat, id est Calẽ. Octob. Iam enim Lucius loquerentur, præter Antium, & Fauonium liber nemo. Nam Cato ægrotat, de me nihil timueris, sed tamen promitto nihil. Quid quæris aliud? Iudicia credo, Drusus, & Scaurus nõ fe-

tisse uidentur. tres Candidati fore rei putabātur. Domitius à Mēmio. Messala à Q. Pompeio Rufo. Scaurus à Triario, aut à L. Cæsare. Quid poteris inquies pro iis dicere? ne uiuam, si scio. in illis quidē tribus libris, quos studiose laudas, Nihil reperio. nunc, ut opinionem habeas rerum. ferendum est. Quæris, ego me ut gesserim. constanter, & libere. Quid ille inquies, ut ferebat? humaniter, meæq; dignitatis quoad mihi satis factum esset, habēdam sibi ratiōem putabat. Quomodo ergo absolutus? omnino, accusatorum incredibilis infantia, id est L. Lentuli, L. F. quem fremunt omnes præuaricatum. Deinde Pōpeii mira contentio. Iudicum sordes. Attamen. XXXII. condemnauerunt. XXVIII. absoluerunt. iudicia reliqua impendent. Nondum est planè expeditus. dices tu, Ergo hæc quomodo ferre? Hercule & in eo me ualde amo. Amisimus, mi Pomponi, omnem succum, ac sanguinem, sed etiam colorem, & speciem pristinām ciuitatis. Nulla est respu. quæ delectet, in qua acquiescā. Id'ne igitur inquies facile fers? id ipsum. Recordor enim quàm bella paulisper nobis gubernantibus ciuitas fuerit, quæ mihi gratia relata sit, nullus dolor me angit. unum omnia posse disrumpuntur ii, qui me posse aliqd doluerunt, Multa mihi dant solatia, nec tamē ego de meo statu demigro. quæq; uita maxime est ad naturam, ad eam me refero, & literas, & studia nostra, dicendi laborem delectatione oratoria consolor. Domus me, & Rura nostra delectant. non recordor, unde ceciderim, sed unde surrexerim. Fratrem mecum, & te si habebo, per me ista pedibus trahuntur. Vobis ἐμφιλοσοφῆσαι possum. Locus ille animi nostri, stomachus ubi habitabat olim,

concaluit, ~~ut digereret multa cruda facilius~~. Priuatæ modo, & domestica nos delectant. miram securitatem uidebis, cuius plurimæ mehercule partes sunt in tuo reditu. Nemo enim ὁμόγνωμος in terris est mihi tam consentientibus sensibus. Sed accipe. Alia res fuit ad interregnum, & est nonnullus odor dictaturæ. Sermo quidem multus, qui etiã Gabinium apud timidos iudices adiuuit. Candidati consulares omnes rei ambitus. accedit etiam Gabinius, quem P. Sulla non dubitans, quin foris esset, postularat cõtradicente, & nihil obtinente Torquato. Sed omnes absoluentur, nec post hac quisquam damnabitur, nisi qui hominem occiderit. Hoc tamen agitur seuerius. Itaq; iudicia calent. M. Fuluius nobilior condemnatus ẽ. Multi alii urbani ne respondent quidem. Quid aliud noui? & tamen absoluto Gabinio stomachãtes alii iudices. Hora post, Antiochum Gabinium nescio quem, solidis pictoribus libertum accensum Gabinii lege papia condemnarunt. Itaq; dixit statim reus lesæ maiestatis. Pontinus uult ad. IIII. Nonarum Nouembr. triumphare. Huic obuiam Cato, & Seruilius Præt. aperte, & Quintus Mutius Tri. ~~Pleb.~~ Negant enim latum de imperio. & est latum hercule insulse. sed erit cum Pontino Appius Cos. Cato tamen affirmat se uiuo, illum non triumphare. id ego puto, ut multa eiusdem, ad nihil recasurum. Appius sine lege suo sumptu in Ciliciam cogitat. ab Quinti. Fratre, & à Cæsare accepi ad. VIIII. Cal. Nouemb. literas confecta Britannia, obsidibus acceptis, nulla præda, imperata tamen pecunia, da ~~tassilitoribus~~ Britãniæ, ꝓximo ad. VI. Cal. Octob. Exercitum Britãnia reportabant. Quintus Pilius erat iam

ad Cæsarem profectus. Tu, si aut amor in te est noster, ac tuorum, aut ulla ueritas, aut si etiam sapis, ac frui tuis commodis cogitas, aduentare, & prope adesse iam debes. non mehercule æquo animo te careo. te autem quid mirum? qui Dionysium tantopere desiderem? quem quidem abs te, cum dies uenerit, & ego, & Cicero meus flagitabit. Abs te proximas literas habebam, Epheso ad. V. Iduum Sextil. datas. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Expectatas mihi tuas literas. O gratum aduentum. O constantiam promissi, & fidem miram. O nauigationem amandam, quam mehercule ego ualde timebam, recordans superioris tuæ transmissionis. Sed, nisi fallor, citius te, quàm scribo uidebo. Credo enim te putasse tuas mulieres in Appulia esse. quod cum secus erit, qd te Appulia moretur? nã Vestorio dandi sunt dies, & ille latinus ἀττικισμὸς ex interuallo regustandus. quin tu huc aduolas. sed inuisis illius nostræ reipu. germanæ putaui. DE numis ante comitia tributim uno loco diuisis, palàm inde absolutum Gabiniũ dtur, esse ualiturũ. De Messala quod quæris, quid scribam, nescio. nunquam uidi tam pares candidatos. Messalæ copias nosti. Scaurum Triarius reũ fecit. Si quæris nulla est magnopere commota συμπάθεια. sed tamen habet ædilitas eius memoriã non ingratam, & est pondus apud rusticos in patris memoriam. Reliq duo plebi sic exequantur, ut Domitius ualeat amicis, & adiuuetur, tamen nõ gratissimo munere. Memmius Cæsaris cõmendatur militibus. Pompeii Gallia nitatur. quibus si nõ ualuerit,

non ualuerit, putant fore aliquem, qui comitia in aduentum Cæsaris detrudat, Catone præsertim absoluto. Pacciance epistolæ respondi. cognosce cætera. Ex fratris literis incredibilia quædã de Cæsaris in me amore cognoui, eáq; sunt ipsius Cæsaris uberrimis literis confirmata. Britannici belli exitus expectatur. constat enim aditus Insulæ esse munitos mirificis molibus. etiam illud iam cognitum est, neq; argenti scrupulum esse ullum in illa Insula, neq; ullam spem prædæ, nisi ex mancipiis, ex qbus nullos puto te literis, aut musicis eruditos expectare. Paulus in medio foro Basilicam iam penè texuit iisdem antiquis columnis. Illam autem, quam locauit, facit magnificentissimam. Quid quæris? nihil gratius illo monimento, nihil gloriosius. Itaq; Cæsaris amici (me dico, & Oppium) disrumparis licet, monimentum illud, quod tu tollere laudibus solebas, ut forum laxaremus, & usq; ad atrium libertatis explicaremus, Contempsimus sexcenties HS. Cum priuatis nõ poterat transigi minore pecunia. efficiemus rem gloriosissimam. nam in campo martio septa tributis comitiis marmorea sumus, & tecta facturi, eáq; cingemus excelsa porticu, ut mille passuum conficiatur. Simul adiungetur huic operi uilla etiam publica. Dicis quid mihi hoc monimentum proderit? ad qd laboramus res romanas? non enim te puto de lustro, qđ iam desperatum ẽ, aut de iudiciis, quæ lege plotia fiant, quærere. Nunc te obiurgari patere, si iure. Scribis enim in ea epistola, quam. C. Decimius mihi reddidit Buthroto datam, in Asiam tibi eundum esse, te arbitrari. mihi mehercule nihil uidebatur esse, in quo tantulum interesset, utrum per procuratores ageres, an per te ipsum. ne

toties, & tam lõge abesses. sed hæc mallem integra re tecum egisse. profecto enim aliquid egissem. Nunc reprimam susceptam obiurgationem. utinam ualeat ad celeritatem reditus tuus. ego ad te propterea minus sæpe scribo, quòd certũ nõ habeo ubi sis, aut ubi futurus sis. Huic tamen, nescio cui, quod uidebatur is te uisurus esse, putaui dandas esse literas. Tu, quoniam te iterum in Asiam esse putas, ad quæ tempora te expectem, facias me certiorem uelim, & de Euthychide quid egeris. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Puto te existimare me non oblitum consuetudinis, & instituti iã rarius ad te scribere, quàm solebam. sed cum loca, & itinera tua nihil habere certi uideo, neq; in Epeirum, neq; Athenas, neq; in Asiam, neq; cuiquam, nisi ad te ipsum proficiscenti dedi literas. Neq; enim sunt epistolæ nostræ, quæ si perlatæ nõ sint, nihil ea res nos offensura sit, quæ tantum habẽt mysteriorũ, ut eas ne librariis quidem ferè committamus; * nedum cuilibet. Coss. flagrant infamia, quòd. C. Memmius candidatus pactionem in Senatu recitauit, quã ipse suus competitor Domitius cum Coss. fecisset, ut ambo HS quadraginta Coss darent, si essent ipsi Coss. facti, nisi treis Augures dedissent, qui se affuisse dicerent, cum lex curiata ferretur, quæ lata non esset, & duos consulares, qui se dicerent in ornandis Prouinciis consularibus scribendo affuisse, cum omnino ne Senatus quidem affuisset. Hæc pactio non uerbis, sed nominibus, & perscriptionibus, multorum tabulis, cum eẽ facta diceretur, prolata à Memmio est, nominibus inductis authore Põ

peio. Hic Appius erat idem, nihil sanè iacturæ, corruerat alter, & planè inquam iacebat. Memmius autem direpta coitione, inuito Caluino plané refrixerat, & eo magis nunc concitare dictaturam, fauere iustitio, & omnium rerum licentiæ. Perspice æquitatem animi mei, & ludum, & contentionem Seleucianæ Prouinciæ, & meã Hercule cum Cæsare suauissimam coniunctionem. Hæc enim me una ex hoc naufragio tabula delectat. q quidẽ Quintum meum, tuumq́; Dii boni, quemadmodum tractat honore dignitate, gratia, nõ secus, ac si ego essem Imperator. Hybernam legionem eligendi optio delata. Cõmodum, ut ad me scribit. hunc tu non ames? Quem igitur istorum? Sed heus tu. scripseram ne tibi me esse legatum Pompeio? & extra urbem quidem fore ex Id. Ian. Visum est hoc mihi ad multa quadrare. Sed quid plura? coràm opperior reliqua. Vt tu tamen aliquid expectes. Dionysio plurimam salutem, cui quidem ego nõ modo seruaui, sed etiã ædificaui locum. Quid quæris? Ad summam lætitiam meam, quam ex tuo reditu capio, magnus ex illius aduentu cumulus accedit, quo die ad me uenies, si me amas, apud me cum tuis maneas. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER QVINTVS.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

EGo uero & tuum in discessu uidi animum, & meo sum ipse testis. quo magis erit tibi uidendum, ne quid noui decernatur, ut hoc nostrum desiderium ne plus sit annuũ. De Annio Saturnino curasti probe. de satisdando uero te rogo quoad eris Romæ, ut tu satisdes, et sunt aliquot satisdationes secundum mancipium in his & Memmianorum prædiorum uel Atilianorum. De Oppio factum est, ut uolui, & maxime quod. DCCC. aspromisisti, quæ quidẽ ego utiq; uel uersura facta solui uolo, ne extrema exactio nostrorum [redacted] expectetur. Nunc uero uenio ad transuersum illum extremæ epistolæ tuæ uersiculũ, in quo me admones de sorore, quæ res se sic habet. Vt ueni in Arpinum, cum ad me frater uenisset, in primis nobis sermo, isq; multus de te fuit. ex quo ego ueni ad ea, quæ fueramus ego, & tu inter nos de sorore in Tusculano locuti. nihil tam uidi mite, nihil tam placatum, quàm tum meus frater erat in sororem tuam, ut etiam si qua fuerat ex ratione sumpta offensio, nõ appareret. illo sic die. Postridie ex Arpinati profecti sumus. ut in Arcano Quintus maneret, dies fecit. ego Aquini. sed prandimus

in Arcano. nosti hunc fundum. quò ut uenimus, humanissime Q. Pomponia inquit, Tu inuita mulieres, ego acciuero pueros. Nihil potuit, mihi quidem, ut uisum est, dulcius, idq; cum uerbis, tum etiam animo, & uultu. At illa audientibus nobis, ego ipsa sum inquit hic hospita? Id autem ex eo, ut opinor, quòd antecesserat Statius, ut prandium nobis praeberet. Tú Quintus, En, inquit mihi, haec ego patior quotidie. Dices qd? quasi istuc erat magnũ. Itaq; me ipsum commouerat sic absurde, & aspere, uerbis, uultuq; responderat. dissimulaui dolens. discubuimus omnes praeter illam. cui tamen Quintus de mensa misit. illa reiecit. Quid multa? nihil meo fratre lenius, nihil asperius tua sorore mihi uisum est, & multa praetereo, quae tum mihi maiore stomacho, quàm ipsi Quinto fuerunt. ego inde Aquinum. Quintus in Arcano remansit, & Aquinũ ad me postridie mane uenit, mihiq; narrauit nec secum illam dormire uoluisse: & cum discessura esset, fuisse eiusmodi, qualẽ ego uidissem. Quid quaeris, uel ipsi hoc dicas licet, humanitatem ei meo iudicio illo die defuisse. Haec ad te scripsi fortasse pluribus, quàm necesse fuit, ut uideres tuas quoq; esse partes instituendi, & monendi. Reliquum est, ut ante, quàm proficiscare, mandata nostra exhaurias. scribas ad me omnia. Pomptinum extrudas. Cum profectus eris, cures, ut sciam. sic habeas, nihil mehercule te mihi nec carius esse, nec suauius. A. Torquatum amantissime dimisi Minturnis, optimum uirum, cui, me ad te scripsisse, aliquid in sermone significes uelim. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

D.VI.Idnum Maii, cum has dabam literas ex Pompeiano proficiscebar, ut ea die manerem in Trebulano apud Pontium. Deinde cogitabam sine ulla mora iusta itinera facere. in Cumano cum essem, uenit ad me (quod mihi pergratum fuit) noster Hortensius, cui deposcenti mea mandata, cætera uniuerse mandaui. illud probe, ne pateretur, quantum esset in ipso, prorogari nobis Prouincias: in quo eum tu uelim cōfirmes, gratumq; mihi fecisse dicas, quod & uenerit ad me, & hoc mihi præterea siquid opus esset, promisit. Cōfirmaui ad eam causam etiam Furnium nostrum, quem ad annum trib. pleb. uidebā fore. Habuimus in Cumano quasi pusillam Romam, tanta erat in his locis multitudo. Cũ interim Rufio noster, quòd se à Vestorio obseruari uidebatur, strategemate percussit hominem. nam ad me non accessit. ita'ne cum Hortensius ueniret & infirmus tam longe Hortensius, cum maxima præterea multitudine ille non uenit? non inquam. non uidisti igitur hominem inquies? qui potui non uidere, cum per Emporium Puteolanorum iter facerem. in quo illum agentem aliquid credo salutaui. Postea iam iussi ualere, cum me ipse sua uilla nunquid uellem, rogasset. hunc hominem parum gratum quisquam putet? aut non in eo ipso laudandum, quòd audiri nō laborarit? Sed redeo ad illud. Nolim putare mihi aliam consolatiōem esse huius ingentis molestiæ, nisi quòd spero non lōgiorem annua fore. Hoc me ita uelle multi non credunt ex consuetudine aliorum. Tu qui scis, oēm diligentiam adhibebis, tum scilicet, cum

id agi debebit. Cum ex Epeiro redieris de repu. scribas ad me uelim, siquid erit, quod opperiare. nōdū enim satis huc erat allatum, quo modo Cæsar ferret de authoritate præscripta. Eratq; rumor de Transpadanis, eos iussos iiii. uiros creare. Quod si ita est, magnos motus timeo. Sed aliquid ex Pompeio sciam. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

D quintum Iduum Maii ueni in Trebulanū ad Pontium, ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ sunt tertio abs te die. eodem autem ex Pōpeiano Philotimo dederam ad te literas, nec uero nūc erat sanè quid scriberem. qui de repu. rumores, scribe quæso. In oppidis enim summum uideo timorem. sed multa inania. quid de iis cogites, & quādo scire uelim. Ad quas literas tibi rescribi uelis, nescio. nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ semel in Trebulano redditæ sunt. quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant (erant autem Non. Maii datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. quàm uereor, nequid fuerit σπουδαιότερον in iis, quas non accepi, quibus rescribi uis. Lentulum ponā tecum in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Iam deest quid scribam, & lucet. Beneuenti cogitabam hoc de nostra continentia, & diligentia esse satis. faciemus satis. à Pontio. ex Trebulano ad quintum Id. Maii.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Eneuētum ueni ad quintum Id. Maii. ibi accepi eas literas, quas tu supioribus literis significaueras

te dedisse. ad quas ego ipse eo die dederam ex Trebulano. L. Pontio. ac binas quidem tuas Beneuẽti accepi. quarum alteras Fesulanus multo mane mihi dedit. alteras scriba Tullius. Gratissima est mihi tua cura de illo meo primo, & maximo mandato, sed tua profectio spem meã debilitat, ac ne ille illud quidẽ labat, non quo, sed inopia cogimur eo contenti esse. De illo altero, quem scribis tibi uisum esse non alienum, uereor adduci ut nostris possit, & tuis δύσγνωστον πρὸς νεῦσιν esse. equidem sum facilis. sed tu aberis, & me absente rei habebis rationem meæ. nam posset aliquid, si uteruis nostrum adesset, agẽte seruilio fieri probabile. Nunc si iam res placeat, agenda, tamen aliam non uideo. Nunc uenio ad illam epistolam, quam accepi à Tullio. De Marcello fecisti diligenter. Igitur. S. C. si erit factum, scribes ad me. sin minus, rem tamen conficies. mihi enim attribui oportebit. Item Bibulo. sed non dubito, quin. S. C. expeditum sit. in quo præsertim sit compendium populi. de Torquato probe. de Massone, & Ligure, cum uenerint. de illo, quod Cherippus, quoniã hic quoq; πρὸς νεῦσιν sustulisti, ô Prouincia, etiam ne hic mihi curandus est? Curandus autem hactenus, ne quid ad Senatum Cos. aut Pr. nam de cæteris, sed tamen commode. Quod cum Scrofa de Pompeiano recte scribis. est enim ita, ut si ante Cal. Ian. Brũdusii futurus sit, minus urgendi fuerint. M. Annius, & Tullius. Quæ de Sicinio audisti, ea mihi probantur, modo ne illa exceptio in aliquẽ incurrat bene de nobis meritum. sed considerabimus. rem enim probo. De nostro itinere, quid statuero; de quinq; præfectis, quid Pompeius facturus sit, cum ex ipso cognoro, faciam, ut scias. De Op

pio bene curasti, quòd ei .DCCC. exposuisti. idq; quoniam Philotimum habes, perfice, et cognosce rationē, & ut agam amplius. Sed, si me amas, prius q̃ proficiscaris, effice, & magna me cura leuaris. Habes ad omnia, et si pene præterii, chartam tibi deesse, mea copia est. siquidem eius inopia minus multa ad me scribis. Tu uero aufer ducentos, & si meam in eo parsimoniam huius paginæ contractio significat, dum acta, & rumores uellet. Iam siqua certa habes de Cæsare, expecto literas, et alias Pōmtino de omnibus rebus diligentes dabis. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

PLanè nil est, quod scribam. nam nec quid mādem, habeo, nihil enim p̃termissum est; nec q̃d narrem noui. enim mihi nec iocādi locus est, ita me multa solicitant. Tantum tamen scito, Id. Maiis nos Venusia mane proficiscentes has dedisse. Eo autē die, credo aliquid actum in Senatu. Sequātur igitur nos tuæ literæ, quibus non modo res omneis, sed etiam rumores cognoscamus. eas accipiemus Brundusii. Ibi enim Pōtinum ad eam diem, quam tu scripsisti expectare cōsilium est. Nos Tarenti quos cum Pompeio διαλόγος de rep. habuerimus, ad te perscribemus. Et si id ipsum scire cupio, quod ad tempus recte ad te scribere possem. idest q̃ diu Romæ futurus sis. ut aut quod est, post has literas sciam, aut ne dem frustra. Sed ante, q̃ proficiscare, utique explicatum sit illud HS XX, & DCCC. hoc uelim in maximis rebus, & maxime necessariis habeas, ut quod authore te uelle cœpi, adiutore assequar. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

t Arentum ueni ad.XV.Cal.Iun. qđ Põtinum statuerã expectare.cõmodissimum duxi dies eos,quoad ille ueniret,cum Põpeio cõsumere, eoq; magis,qđ ei gratum esse id uidebam,qn etiã à me petierat,ut secũ,& apud se essem quotidie,qđ concessi libenter:multos.n.eius præclaros de rep.sermones acci piam.instruar ẽt consiliis idoneis ad hoc nostrũ nego= cium.sed ad te breuior iam in scribẽdo incipio fieri,du= bitans Romæ ne sis,an iam ꝓfectus:quod tamen quoad ignorabo,scribã aliqd potius,q̃ cõmittam,ut tibi cũ pos sint reddi à me literæ,non reddãtur:nec tamẽ iam habeo qd aut mandẽ tibi,aut narrẽ. Mandaui oĩa qdem,quæ tu,ut pollicœris,exhauries:narrabo cũ aliqd habebo no ui:Illud tamen non desinã,dum adesse putabo,de Cæsa= ris noĩe rogare,ut cõfectũ relinquas. Auide expecto tu as literas,& maxime,ut norim tuæ ꝓfectiõis.Vale.

quidem sententia

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

q Votidie,uel potius in dies singulos breuiores literas ad te mitto.quotidie.n.magis,[redacted] suspicor te in Epeirũ iam ꝓfectum.[redacted] ut mandatum scias me curasse,quod ante ad te Põpeius, qui nos præfectos delaturum nouas,uocationes iudicia= riam cã.Ego cum triduum cum Pompeio,& apud Põpe= ium fuissem,proficiscebar Brũdusiũ ad.XIIII.Cal. Iun. ciuem illum egregium relinquebã,& ad hæc,quæ timen tur propulsanda paratissimũ,Tuas literas expectabo, cum ut quid agas,tum ut ubi sis,sciam. Vale.

sed tamen

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

m E & incõmoda ualetudo, qua iam emerseram, utpote cum sine febri laborassem, & Pontini expectatio, de quo adhuc ne rumor quidẽ uenerat, tenebat iam duodecimũ diem Brundusii. sed cursum expectabamus. Tu, si modo es Romæ (uix. n. puto) sin es, hoc uehementer animaduertas uelim. Romæ acceperam literas, Milonem meum queri per literas iniuriam meam, quod Philotimus socius esset in bonis suis. Id ego ita fieri uolui de. C. Duronii sententia, quem & amicissimum Miloni perspexeram, & talem uirum, qualem tu iudicas, cognoram: Eius autem consilium, meumq; hoc fuerit. Primum, ut in potestate nostra esset res, ne illum malus emptor alienis mancipiis, quæ per multa secũ habet, spoliaret. Deinde, ut Faustæ, cui cautum ille esse uoluisset, ratum esset, Erat etiam illud, ut ipsi nos, si q d seruari possit, q̃ facillime seruaremus. Nunc rem totam perspicias uelim. nobis enim scribuntur sæpe maiora. Sed ille queritur, si scribit ad amicos, si idẽ Fausta uult. Philotimus, ut ego ei coràm dixeram, mihiq; ille receperat, ne sit inuito Milone in bonis, nihil nobis fuerat tãti. Sin hæc leuiora sunt, tu iudicabis. Loquere cum Duronio. Scripsit etiam ad Camillum, ad Lamiam, eoq; magis, q đ non confidam Romæ te esse. Summa erit hæc. statues ut ex fide, fama, req; mea uidebitur. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

a Ctium uenimus ad. XVII. Calen. Quintil. Cum quidem, & Corcyræ, & Sybotis, muneribus

nis, quæ & Areus, & meus Eutychides opipare, & φιλοπροσηνέστατα nobis concesserant; epulati essemus hilarem in modum. Actio maluimus iter facere pedibus, qui incommodissime nauigassemus, sed Leucathem flectere molestum uidebatur. Actuariis autem minutis Patras accedere sine iis impedimentis nõ satis uisum est decorum. Ego, ut sæpe tu me currentem hortatus es, quotidie meditor. præcipio meis. faciam deniq; ut summa modestia, & summa abstinentia munus hoc exordinarium traducamus. Parthus uelim quiescat, & fortuna nos iuuet. nostra præstabimus. Tu quæso quid agas, ubi quoq; hoc tempore futurus sis, quaieis res nostras Romæ reliqueris, maxie de CXX, & de DCCC. cura, ut sciamus. id unis diligenter literis datis, quæ ad me utiq; perferãtur, consequere. Illud tamen (quoniam nunc abes, cum id non agetur, aderis autem ad tempus, ut mihi perscripsisti) memento curare p te, et p omnes nostros. In primis p Hortensium, ut annus noster maneat suo statu, ne quid noui decernatur. Hoc tibi ita mando, ut dubitem an etiã te rogẽ, ut pugnes, ne intercaletur. sed nõ audeo tibi omnia onera imponere. Annum quidem utiq; teneto. Cicero meus modestissimus, & suauissimus puer tibi salutẽ dicit. Dionysium semper equidem, ut scis, dilexi, sed quotidie pluris facio, & mehercule in primis quòd te amat, nec tui mentionem intermitti sinit. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

T Athenas ad.XV.Calen.Quintil.ueneram, expectabam ibi iam quartum diem Põtinum, neq; de eius aduentu certi quicquam habebã.

Erat autem totus (crede mihi) tecum: Et quanquam sine iis per me ipse, tamen acrius uestigiis tuis monitus, de re cogitabam. Quid quaeris? Non mehercule alius ullus sermo nisi de te. sed tu aliquid de me ipso scire fortasse mauis. Haec sunt. Adhuc sumptus nec in me aut publicae, aut priuatim, nec in quenquam comitum. Nihil accipitur lege Iulia, nihil ab hospite. psuasum est oībus meis seruiēdum esse famae meae. belle Adhuc hoc animaduersum Graecorum laude, & multo sermone celebrabatur, quod superest elaboratur in hoc à me, sicut tibi sensi placere. Sed haec tum laudemus, cū erūt perorata. Reliqua sunt eiusmodi, ut meum consilium saepe reprehendam, quòd non aliqua ratione ex hoc negocio emerserim. O rem minime aptam meis moribus. O illum uerum γραφέα dicis. Quid adhuc? Non dum enim in negocio uersaris? nescio, & puto molestiora restare. sed haec ipsa fero equidem fronte, ut puto, & uultu bellis, sed angar intimis sensibus. Ita multa uel iracunde, uel insolenter, uel in omni genere stultitiae, insulse, arroganter & dicuntur, & tacētur quotidie. quae non, quo te celē, perscribo, sed quia δυσκήλητα sunt. Itaque admirabere meam βαθύτητα, cum salui redierimus. tanta mihi μελέτη huius uirtutis datur. Ego quoque haec hactenus. Et si mihi nihil erat propositum ad scribendum, quia quid ageres, ubi terrarum esses, ne suspicabar quidē. nec hercule unq̄ tandiu ignarus rerum mearum fui. Quid de Caesaris, quid de Milonis nominibus actum sit, hoc non mō nemo, sed ne rumor quidem quisquam, ut sciremus in Repub. quid ageretur. Quare si quid erit, quod scias de his rebus, quas putabis scire me uelle, per mihi gratum erit,

si id curaris ad me perferendum. Quid est præterea? nihil sanè, nisi illud, ualde me Athenæ delectarunt. Vrbs duntaxat, & urbis ornamentum, & hominum mores in te, & in nos quadam beneuolentia. Sed multum ea philosophia ἄνω, καὶ κάτω si quidē existimat, is apud quem erat. nā Xenonem tuum, uel nostrū potius Quinto concesseram, & tamen propter uicinitatem totos dies simul eramus iuncti. Cum primum poteris, tua cōsilia ad me scribas, ut sciāq;, qd agas, ubi quoq;, & maxime quādo Romæ futurus sis. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Hi toties'ne me literas dedisse Romam, cū ad te nullas darem? at uero posthac frustra potius dabo, quàm si recte dari potuerint, committam, ut non dem. Ne Prouincia nobis prorogetur per fortunas, dum ades, quicquid prouideri potest, prouide. Nō dici potest, quàm flagrem desiderio urbis, quā uix harū rerum insulsitatem feram. Marcellus sedendi comes, & si ille magistratum non gesserit, erit tamen Transpadanus. Ita mihi uidetur non minus stomachi nostro Cæsari fecisse. sed hoc ipse uiderit. Pompeius mihi quoq; uidebatur (quod scribis Varronem dicere) in Hispaniam certe iturus. id ego minime probabam, qui quidem Theophani facile persuasit nihil esse melius, quàm illūd nusq̄ illum discedere. ergo græcus incumbet. Valet autem authoritas eius apud illum plurimum. Ego has prid. Non. Quintil. proficiscens Athenis dedi. cū ibi decem ipsos fuissem dies, uenerat Pontinus. nam Cn. Volusius aderat quæstor tuus. Vnus Tullius aberat. ἄφρακτα Rho=

diorum, & [redacted] Mitylenorũ habebam, & aliq̃d ἐπιχώριον .De Parthis erat silentium. quod superest Dii iuuẽt nos. adhuc iter per Græciam summa cum admiratiõe fecimus. Nec mehercule habeo adhuc, quem accusem meorum. Videntur mihi nosse nos, nostram causam, & conditionem profectionis suæ. planè seruiunt existimationi meæ. Quod superest, si uerum illud est [illegible] δέσποινα, [illegible] certe permanebunt. Nihil enim à me fieri ita uidebũt, ut sibi sit delinquẽdi locus. in id parum, quod fuerit, fiet aliquid à nobis seuerius. nam lenitate dulces sumus, &, ut spero, proficimus aliquantum. Sed ego hanc, ut singuli dicunt, adhuc ἀρετὴν ξίαν in unum annum meditatus sum. Proinde pugnane, si quid prorogatum sit, turpis inueniar. Nũc redeo ad ea, quæ mihi mandas. In præfectis excusatio. Iis, quos uoles, deferto. non ero tam μετέωρος, quàm in Apuleio fui. Zenonem tam diligo, quàm tu, quod ipsum sentire certò scio. Apud Patronem, & reliquos [redacted] te in maxima gratia posui, & hercule merito tuo feci. nam mihi is ter dixit, rescripsisse ad te, mihi ex illius literis rem illam curæ fuisse, quod ei pergratum erat. Sed cum Patro mecum egisset, ut peterẽ à uestro Ariopago ὑπομνηματισμὸν tollerent, quem Polycharmo Præfecerant, commodius uisum est, & Zenoni me, & post ipsi Patroni, ad Mẽmiũ scribere, qui pridie, q̃ ego Athenas ueni, Mitylenas pfectus erat, ut si ad uos scriberet, posse id sua uoluntate fieri. non. n. dubitabat Zeno, quin ab Ariopagitis, inuito Mẽmio impetrari nõ posset. [redacted] aũt ædificandi consiliũ abiecerat, sed erat Patroni iratus. Itaq; scripsi ad eum accurate, cuius epistolæ misi ad

οἱ κατ' ἄν[illegible]

catellam [illegible] similis esse.

Barones [illegible]

Memmius

te exemplum. Tu uelim Pyliam meis uerbis consolere. Indicabo enim tibi. tu illi nihil dixeris. Accepi fasciculũ, in quo erat epistola Pyliæ. abstuli. aperui. legi. ualde scripta est συμπαθῶς. Brũdusio, quæ tibi epistolæ redditæ sunt sine mea, tum uidelicet datæ, cum ego me nõ belle haberem. Nam illã νομανδρίαν, meam excusationem ne acceperis. cura, ut omnia sciã, sed maxime ut ualeas.

M. T. CICERO T. P. ATTICO S.

n Negocium magnum est nauigare, atq; id mense Quintil. sexto die Delum Athenis uenimus, prid. Non. Quintil. à Piræo ad Zostera uento molesto, qui nos ibidem Nonis tenuit. Ad. VIII. Idus ab Ceo [illegible] deinde ad Gyarum sæuo uento nõ aduerso. Hinc Scyrum. deinde Delum, utroq; citius, quàm uellemus, cursum cõfecimus. Iam nosti ἄφρακτα Rhodiorum. nihil est, quod minus fluctum ferre possit. itaq; erat in animo nihil festinare. Delo nec me mouere, nisi omnia ἄκρα τηρέων [illegible] uidissem. De Messala ad te statim, ut audiui, de Gyaro dedi literas, & id ipsum consilium nostrum etiam ad Hortensium. cui quidem ualde συνηγονιζόμην. sed tuas de eius iudicii sermonibus, & mehercule omni de reip. statu literas expecto πολιτικώτερον quidem scriptas (quoniam meos cum Thallumeto nostro peruolutas libros) eiusmodi ĩquam literas, ex quibus ego non quid fiat (nam id Helonius uir gratissimus potest efficere cliens tuus) sed quid futurum sit. sciam, etiam cum hæc leges, habebimus Coss. Omnia perspicere poteris de Cæsare, de Pompeio, de ipsis iudiciis. Nostra aũt negocia (quoniam Romæ cõmoraris) amàbo te explices,

te explicat, cui rei fugerat me rescribere. de strue Salinarum planè rogo. De aqua si quid poterit fieri, eo sis animo, quo soles esse. De aqua, quam ego cum mea sponte, tū tui sermonibus æstimo plurimi. ergo aliquid conficies. Præterea si quid Philippus rogauit quod in tua re facere res, id uelim facias. Plura scribam ad te, cum constitero. nunc eram planè in medio mari. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Ephesum uenimus ad. XI. Cal. Sextil. sexagesimo, & quinto post pugnam Bouill am. nauigauimus sine timore, & sine nausea, sed tardius propter Aphractorum Rhodiorum imbecillitatem. De cōcursu legationum priuatarum, & de incredibili multitudine, quæ mihi iam Sami, sed mirabilem in modū Ephesi præstò fuit, aut audisse te puto, aut quid ad me attinet? Veruntamen, cum de Cumanis uenissem cum imperio, Graeci quasi Ephesio Pr. se alacres obtulerūt, ex quo te intelligere certe scio, multorum annorum ostentationes meas nunc in discrimen esse adductas. sed ut spero, utemur ea palæstra, quam à te didicimus, omnibusq; satisfaciemus, & eo facilius, quòd in nostra Prouincia confectæ sunt pactiones. Sed hactenus, præsertim cum cœnanti mihi nuntiaret Sestius se de nocte proficisci. Tua negocia Ephesi curæ mihi fuerūt, Thermoq;, tametsi ante aduentum meum liberalissime erat pollicitus tuis omnibus, tamen Philogenem, & Seium Rhodium, & Apolloniacensem Xenonem cōmendaui. omnino omnia se facturum recepit. Ego præter eam rationem Philogeni, & permutatiōis eius, quā tecum feci, edidi. ergo hæc quoq; ha=

ctenus. Redeo ad urbana. per fortunas (quoniam Romæ manes) primum illud præfulci, atq; præmuni quæso, ut simus annui, ne intercaletur quid. Deinde exhauri mea mandata, maxime quæso quoad potes, de illo domestico, scrupulum, quem non ignoras. Deinde de Cæsare, cuius in cupiditatem, & in authorem incubui, nec me piget. Etsi intelligis q̃ meum sit scire, & curare quid in rep. fiat, imo uero etiam quid futurũ sit. Perscribe ad me oĩa, sed diligentissime. In primis nunq̃d iudiciorum status, aut factorum, aut futurorum etiam laboret. De aqua, si curæ est, siquid Philippus aget, animaduertes. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Nte quàm aliquo loco consedero, neq; longas à me, neq; semper mea manu literas expectabis. cum aũt erit spatium, utrũq; dabo. Nũc iter cõficiebam æstuosa, & puluerulenta uia. dederam Epheso pridie. has dedi Trallibus. In prouincia mea fore me putabam Cal. Sextil. Ex ea die, si me ἐπαγγελμα ἐνιαυσιον cõmoueto, tamen interea hæc uellem, quæ mihi adnũtiabãtur. Primum ocium Parthicum. deinde cõfectæ pactiones publicanorũ. Postremo seditio militum sedata ab Appio, stipendiumq; eis usq; ad Id. Quinti. persolutum. Nos Asia accepit admirabiliter. aduẽtus noster, nemini, ne minimo quidem sumptui fuit. spero meos omneis seruire laudi meæ. tamẽ magno timore sum, sed bene paramus. oẽs iam nostri præter Tullium tuũ uenerunt. erat mihi in animo recta proficisci ad exercitum. æstiuos menses reliquos rei militari dare, hybernos iurisdictiõi. Tu uelim

(si me nihilominus nosti curiosum in rep. quàm te) scribas ad me oïa, quæ sint, quæ ue futura sint. Nihil mihi gratius facere potes, nisi tamen id erit mihi gratissimũ, si, quæ tibi mandaui, confeceris. In primis q̃d illud ἐνόμιλω, quo mihi scies nihil eẽ charius. Hẽs epistolã plenã festinatiõis, et pulueris. reliquæ subtiliores erũt. Va.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

LAodiceã ueni prid. Cal. Sextil. Nihil exoptatius aduentu meo, nihil charius. sed est incredibile, q̃ me negocii tædeat. ne habeat satis magnum campũ ille tibi nõ ignotus cursus animi, & industriæ meæ, præclara opera cessent. Quippe ius Laodiceæ me dicere, cum Romæ A. Plotius dicat? & cum exercitum noster amicus habeat, tantum me nomen habere duarum legionum exilium? deniq; hæc non desidero. lucem, forum, urbem, domum, uos desidero. sed feram, ut potero, sit modo annuus. si prorogatur, actum est. Verum facile resisti potest. tu modo Romæ præstò sis. Quæris quid hic agam? Ita uiuam, ut maximos sumptus facio. mirifice delector hoc instituto. admirabilis abstinentia ex præceptis tuis, ut uerear, ne illud, quod tecũ permutuaui, uersura mihi soluendum sit. Appii uulnera non refrico, sed apparent, nec oculi possunt. Iter Laodicea faciebã ad. III. Nonarũ Sextil. cũ has literas dabã in castra in Lycaoniã. Inde ad Taurũ cogitabã, ut cũ Moeragene signis collatis, si possem, de seruo tuo decernerem. Clitellæ boui sunt impositæ. illæ non est nostrum onus, sed feremus. mõ, si me amas, sit ãnuus. Adsis tu ad tẽpus, ut Senatũ totũ excites. mirifice solicitus sum, quòd

iandiu ignota sunt omnia. Quare, ut ad te ante scripsi, cum cætera, tum respu. cura, ut nota mihi sit. Plura scribam aliâs tarde tibi rediturо, sed dabam familiari homini, ac domestico C. Andronico Puteolano. Tu autem sæpe dare tabellariis publicanorum poteris per magistros scripturæ, & portus, & nostrarum diocæsum. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Etsi in ipso itinere, & uia discedebant publicanorum tabellarii, et eramus in cursu, tamẽ surripiendum aliquid putaui spatii, ne me immemorem mandati tui putares. Itaq; subsedi in ipsa uia, dũ hæc, quæ longiorem desiderant orationem, summatim tibi perscriberem. Maxima expectatione impeditam, & planè euersam in perpetuum Prouinciam nos inuenisse scito. Prid. Cal. Sextil. moratus triduum Laodiceæ, triduum Apameæ, & totidem dies Sinnade. audiuimus nihil aliud, nisi imperata ἐπικεφάλαια soluere non posse. omneis possessiones omnium uenditas. ciuitatum gemitus, ploratus. monstra quædam non hominis, sed feræ nescio cuius immanis. Quid quæris? tædet omnium nos uitæ. leuantur tamen miseræ ciuitates, quòd nullus fit sumptus in nos, neq; in legatos, neq; in quæstorẽ, neq; in quẽquam. Scito non modo nos fœnum, aut quod lege Iulia dari solet, nõ accipere, sed ne ligna q̃dem, nec præter quatuor lectos, & tectum quẽquam accipere, quicq̃. Multis locis nec tectum quidem, & in tabernaculo manere plerũq;. Itaq; incredibilem in modum concursus fiunt ex agris, & uicis, ex domibus omnibus. Mehercule etiã aduentu nostro reuiuiscunt, iustitia, abstinentia, clemen-

tia tui Ciceronis. Itaq; opiniones omniũ superauit. Appius, ut audiuit nos uenire, in ultimam Prouinciã se coniecit Tharsum usq;. Ibiq; forum agit. De Partho silentiũ est, sed tamen concisos equites nostros à barbaris nuntiabant ii, qui ueniebant. Bibulus nunciabatur quidem etiamnunc in Prouinciam suam accedere. Id autẽ facere ob eã causam dicebant, quòd tardius uellet decedere. Nos in castra properabamus, quæ aberant bidui. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Accepi Roma sine epistola tua fasciculum literarum, in quo si modo ualuisti, & Romæ fuisti Philotimi duco esse culpam non tuam. Hãc epistolam dictaui sedens in Rheda, cum in castra proficiscerer, ab quibus aberam bidui. Paucis diebus habebã certes homines, quibus darem literas. Itaq; eo me seruaui. Nos tamen, etsi hoc te ex aliis audire malo, sic in prouincia nos gerimus, quod ad abstinentiam attinet, ut nullus Teruntius insumatur in quenquam. Id fit etiam & legatorum, & tribunorum, & præfectorum diligentia. nam omnes mirificæ συμφιλοδοξοῦσιν gloriæ meæ. Lepta noster mirificus est, sed nunc propero. perscribam ad te paucis diebus omnia. Cicerones nostros Deiotarus filius, qui Rex ab Senatu appellatus est, secum in regnum dum in æstiuis nos essemus. illum pueris locum esse bellissimum duximus. Sestius ad me scripsit, quæ tecũ eẽt de mea domestica, & maxima cura locutus, & quid tibi esset uisum. amàbo te incumbe in eam rem, & ad me scribe, quid & possit, et tu censeas. Idem scripsit Hortensium

de prorogenda nostra Prouincia dixisse nescio quid mihi. in Cumano diligentissime, se ut annui essemus, defensurum receperat. Si quicquam me amas, hunc locum ama. Dici non potest, quam inuitus à uobis absim, & simul hanc gloriam iustitiae, & abstinentiae fore iustiorem spero, si cito decesserimus. Id quod Scaeuolae contigit, qui solos nouem menses Asiae praefuit. Appius noster, cum me aduentare uideret, profectus est Tharsum usque Laodiceam. Ibi forum agit, cum ego sum in Prouincia, quam eius iniuriam non insector. Satis enim habeo negocii in sanandis uulneribus, quae sunt imposita Prouinciae, quod do operam, ut faciam quàmminima illius contumelia. Sed haec Bruto nostro uelim ut dicas, illum fecisse non belle, qui aduentu meo quàmlongissime potuerit, discesserit. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

QVàm uellem Romae esses, si forte non es. Nihil enim certi habebamus, nisi accepisse nos tuas literas ad decimumquartum Calen. Sextil. datas, in quibus scriptum esset, te in Epeirum iturum circiter Calen. Sextil. Sed siue Romae es siue in Epeiro, Parthi Euphratem transiuerunt Duce Pacoro Orodis Regis Parthorum filio, cunctis referto copiis. Bibulus nondum audiebatur esse in Syria. Cassius in oppido Antiochiae cum omni exercitu. nos in Cappadocia ad Taurum cum exercitu ad Cybistra. Hostis in Cirrhestica, quae Syriae pars proxima est Prouinciae meae. His de rebus scripsi ad Senatum. quas literas, si Romae es, uidebis putes ne reddendas. Et multa immo omnia, quorum κεφάλαι-

or, nequid inter cæsa, & porrecta (ut aiunt) oneris mi- nel bua
hi addatur, aut temporis. Nobis enim hac infirmitate ex
ercitus, inopia sociorum, præsertim fidelium, certissimum
subsidium est hyems. Ea si uenerit, nec illi ante in meam
Prouinciam transierint, unum uereor, ne Senatus pro=
pter urbanarum rerum metum Pompeium nolit dimit=
tere. Quòd si alium ad uer mittit, non laboro. nobis
modo temporis nequid prorogetur. Hæc igitur, si Ro=
mæ es. sin abes, aut etiã si ades, hæc negocia sic se habent.
Stamus animis, & quia consiliis, ut uidemur, bonis uti=
mur, speramus. ~~[illegible]~~ tutò consedimus. copioso
frumento Ciliciam propè conspiciente expedito ad mu=
tandum locum paruo exercitu, sed, ut spero, ad beneuo=
lentiam erga nos consentiente, quem nos Deiotari aduen
tu cum suis omnibus copiis duplicaturi eramus. Sociis
multo fidelioribus utimur, q̃ quisquam usus esset, qui=
bus incredibilis uidetur & nostra mansuetudo, & ab=
stinentia. Delectus habetur ciuium Romanorum. fru=
mentum ex agris in loca tuta comportatur. Si fuerit oc-
casio manu, sin minus locis nos defendemus. Quare bo-
no animo es. uideo enim te, & quasi corãm adsis, ita cer-
no συμπάθειαν amoris tui. Sed te rogo, si ullo pacto
fieri poterit, si integra in Senatu nostra causa ad Calen.
Ian. manserit, ut Romæ esses mense Ianuario. profectò
nihil accipiam iniuriæ, si tu aderis. Amicos Coss. habe-
mus nostros, Tr. Pl. Furnium. Verum tua est opus assi-
duitate, prudentia, gratia. tempus est necessariũ. sed tur
pe est me pluribus uerbis agere tecũ. Cicerones nostri
sunt apud Deiotarum, sed, si opus erit, deducentur Rho=
dum. Tu, si es Romæ, ut soles, diligẽtissime, si in Epeiro,

mitte tamen ad nos de tuis aliquem tabellarium, & ut tu, quod nos agamus, & nos, quid tu agas, quidq; actu= rus sis, scire possimus. Ego tui Bruti rem sic ago, ut suam ipse non ageret. sed iam exhibeo pupillum, neq; defen= do. sunt enim negocia & lenta, & inania. Faciam tamen satis tibi quidem, cui difficilius est, quàm ipsi, sed certe sa tisfaciam utriq;. Vale.

M. T. CICERO. T. P. ATTICO. S.

Obsignaram iam epistolam meam, quam puto te modo perlegisse scriptam mea manu, in qua omnia continentur, cum subito Appellius Tabel larius ad. XI. Cal. Octob. septimo quadragesimo die Ro ma celeriter, tam mihi lõge tuas literas reddidit, ex quibus non dubito, quin ut Pompeium expectaris, dum Arimino rediret, etiam in Epeirum profectus sis, ma= gisq; uereor, ut scribis, ne ĩ Epeiro solicitus sis nõ minus, q̃ nos hic sumus. De Atteliano nomine scripsi ad Philo timum ne appellaret Messalam. Itineris nostri famam ad te peruenisse lætor, magisq; lætabor, si reliqua cogno ris. Filiolam tuam tibi iam Romæ iucũdam esse gaudeo, eamq; quam nunquam uidi, tamẽ & amo, & amabilem esse certe scio. etiam atq; etiam uale patrone & tui condi scipuli. Quæ de Tarentinis in militia laboraui, ea tibi grata esse gaudeo. Quod scribis libenter repulsam tu lisse eum, qui cũ sororis tuæ filii patruo certaret, hoc ma gni amoris signum. Itaq; me etiam admonuisti, ut gau= derem. nam mihi in mentem non uenerat. Non credo in quis? ut libet, sed planè gaudeo, quoniam νεμεσσᾶν in= terest τῶν φθονεῖν. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Aturnalibus mane se mihi Pindenissæ dederũt septimo, & quinquagesimo die, postquã oppugnare eos cœpimus. Qui malũ isti Pindenissæ? qui sunt inquies? nomen audiui nũquam. quid ego faciam? non potui Ciliciam, Aetholiam, aut Macedoniam reddere. Hoc iam sic habeto, nec hoc exercitu hic tãta negocia geri potuisse. quæ cognosces ἐν ἐπιτομῇ, Sic enim concedis mihi proximis literis. Ephesum, ut uenerim nosti, qui etiam mihi gratulatus es illius diei celebritate, qua nihil me unquam delectauit magis. Inde oppidis his, quæ erant, mirabiliter accepti Laodiceam prid. Calen. Sextil. uenimus; ibi morati biduum, perillustres fuimus, honorificisq; uerbis omneis iniurias reuellimus superiores, Deinde Appameæ quinq; dies morati. Sinadis triduum. Philomeli quinq; dies, & Iconii decem, fecimus nihil ea iurisdictione æquabilius, nihil lenius, nihil grauius. Inde ad castra ueni ad. VII. Calen. Septemb. ad. III. Exercitum lustraui apud Iconium. Ex his castris, cum graues de Parthis nuntii uenirent, perrexi in Ciliciam per Cappadociæ partem eam, quæ Ciliciam attingit, eo consilio, ut Armenius Artauasdes, & ipsi Parthi Cappadocia se excludi putarẽt. Cum dies quinq; ad Cibistra Cappadociæ castra habuissem, certior sũ factus Parthos ab illo aditu Cappadociæ longe abesse, Ciliciæ magis imminere. Itaq; confestim iter in Ciliciam feci per Tauripilas. Tharsum ueni ad. III. No. Octob. Inde ad Amanum contendi, qui Syriã à Cilicia aquarũ diuortio diuidit, qui mons erat hostium plenus sempi-

ternorum. Hic ad. III. Id. Octobr. magnum numerum hostium occidimus. Castella munitissima nocturno Pontini aduentu, nostro matutino cepimus, incendimus, & Imperatores appellati sumus. Castra paucos post dies habuimus, ea ipsa quæ contra Darium habuerat apud Issum Alexander Imperator haud paulo melior, q̃ aut tu aut ego. Ibi qnq; dies morati, direpto, & uastato Amano inde discessimus. interim (scis enim quædam πάνικα dici) item τὰ κοινὰ τοῦ πολέμου, rumore aduentus nostri, & Cassio, qui Antiochia tenebatur, animus accessit, & Parthis timor iniectus est. Itaque eos cedenteis ab oppido Cassius insecutus, rem bene gessit. Qua in fuga magna authoritate Osaces Dux Parthorũ uulnus accepit, eoq; interiit paucis post diebus. Erat in Syria nostrum nomen in gratia. Venit interim Bibulus, credo uoluit appellatione hac inani nobis esse par. In eodem Amano cœpit Laureolam in Mustaceo quærere. At ille cohortem primam totam perdidit, Centurionemq; primipili nobilem sui generis Asinium Dentonem, & reliquos cohortis eiusdem, & Sex. Lucilium. T. Cannii Cepionis locupletis, & splendidi hominis filium. Tr. Mil. sanè plagam odiosam acceperat, cum re, tum tempore. Nos Pindenissum, quod oppidum munitissimum Eleutherocilicum omnium memoria, in armis fuit, (feri homines, & acres, & omnibus rebus ad defendendũ parati) cinximus uallo, & fossa, aggere maximo, uineis, turre altissima, magna tormentorum copia, multis sagittariis, magno labore, apparatu, multis saucius ex nostris, incolumi exercitu negocium confecimus. hilara sanè Saturnalia. Militibus quoq;, equis exceptis, reliquam præ

dam concessimus. Mancipia ueniebant Saturnalibus ter tijs. Cum hæc scribebam in Tribunali res erat ad HS CCXX. Hinc exercitũ in hyberna agri male pacati, deducendum. Q. Fratri dabam, ipse me Laodiceam recipiebam. Hæc adhuc. Sed ad præterita reuertamur. qđ me maxime hortaris, & quòd pluris est, q̃ oĩa, in quo laboras, ut etiã Ligurino μώμῳ satisfaciam, moriar, si quicq̃ fieri poterit elegantius. Nec tamẽ ego hanc continentiam appello, quæ uirtus uoluptati resistere uidetur. Ego in uita mea nulla unq̃ uoluptate tanta sum affectus, quanta afficior hac integritate. nec me tam fama (quæ summa est) q̃ res ipsa delectat. Quid quæris? fuit tanti, me ipse non noram, nec satis sciebam, quid in hoc genere facere possem recte, nihil est præclarius. Interim hæc sũt λαμπρὰ Ariobarzanes opera mea uiuit. Regnat ἐν παρόδῳ consilio, & authoritate, & quod insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me modo nõ præbui, Regem, regnumq; seruaui. Interea è Cappadocia ne pilum qdẽ. Brutum abiectum, quantum potui, excitaui, quem nõ minus amo, q̃ tu, penè dixi q̃ te. atq; etiã spero toto ãno Imperii nostri Teruntium sumptus in Prouincia nullũ fore. habes omnia. Nũc publicæ literas Romam mittere parabã. uberiores erunt, quàm si ex Amano misissem, at, te Romæ non fore. Sed est totũ, quid Cal. Martii futurũ sit. Vereor enim, ne cum de Prouincia agetur, si Cæsar, resistet, nos retineamur. His tu si adesses, nihl timerem. Redeo ad urbana, quæ ego diu ignorans ex tuis iucundissimis literis ad quintum Cal. Ian. deniq; cognoui. eas diligentissime Philogenes libertus tuus curauit perlonga, & non satis tuta uia perferendas. Nã quas Lemni, pue-

ris scribis datas, non acceperam. Iucunde de Cæsare, & quæ Senatus decreuit, & quæ tu speras, qbus ille si cedit salui sumus. Incendio Plctoriano qđ Leius adustus est, minus moleste fero. Luceius de Q. Cassio cur tã uehemens fuerit, & quid actum sit, aueo scire. Ego cũ Laodiceam uenero, Q. Sororis tuæ filio togam puram iubebo dari, cui moderatur Deiotarus, cuius auxiliis magnis usus sum. Ad me, ut scripsit, cum Ciceronibus Laodiceã uenturus erat. Tuas .n. Epeiroticas expecto literas, ut habeã rõnem non modo negocii, uerũ etiã ocii tui. Nicanor in officio est, & à me liberaliter tractatur, quẽ, ut puto, Romam cum literis publicis mittam, ut & diligentius perferantur, & idem ad me certa de te, & à te referat. Alexis quòd mihi toties salutem adscribit, est gratum, sed cur nõ suis literis idẽ facit, quod meus ad te Alexis facit? à Phameo queritur κέρας. Sed hæc hactenus Cura, ut ualeas, & ut sciam, quãdo cogites Romam. Etiã atq; etiam uale. Tua, tuosq; Thermo, & præsens Ephesi diligentissime commẽdarã, & nunc per literas, ipsumq; intellexi esse perstudiosum tui. Tu uelim, quod antea ad te scripsi, de domo Parmeni des operam, ut qđ tuo, meoq; beneficio puer habet, cures ne qua ratiõe euellatur. utriq; nostrum existimo, tum mihi erit pergratum.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

1 E in Epeirum saluum uenisse, &, ut scribis, ex sententia nauigasse uehementer gaudeo. non esse Romæ tempore pernecessario, submoleste fero. Hoc me tamen consolor, quod non spero te istic iucũ

de hiemare, & libenter requiescere. Cassius frater. Q. Cassii familiaris tui prudētioreis illas literas miserat, de quibus tu ex me reqris, quid sibi uoluerit, quàm eas, quas postea misit, quibus per se scribit confectū esse parthicum bellum. Recesserant illi quidem ab Antiohchia ante Bibuli aduētum, sed nullo nestro σὺν μεγήματι. Hodie uero hiemant in Chirestica, maximumq; bellum impendet. Nam & Orodes Regis Parthorum filius in Prouincia nostra est. Nec dubitat Deiotarus, cuius filio pacta est Arthabasdis filia. (Ex quo sciri potest) quin cum omnibus copiis ipsa prima æstate Euphratem transiturus sit. quo autē die Cassii literæ uictrices in Senatu recitatæ sunt; idest Non. Octob. eodē meæ tumultum nūtiantes. Axius noster ait nostras authoritatis plenas fuisse, illis negat creditum. Bibuli nondum erant allatæ, quas certo scio plenas timoris fore. Ex iis rebus hoc uereor, ne cum Pompeius, propter metum rerum nouarum nusquam dimittatur, Cæsari nullus honos à Senatu habeatur. dum hic nodus expediatur, non putet Senatus, nos ante, quàm successum sit, oportere decedere, nec in tanto motu rerū tantis Prouinciis singulos legatos præesse, Hic nequid mihi progetur, quod ne intercessor quidem sustinere possit, horreo, atque eo magis, quòd tu abes, qui consilio, gratia, studio, multis rebus occurreres. Sed dices me ipsum mihi solicitudinem struere. cogor, & uelim ita sit. Sed omnia metuo, & si bellum ἀκροτελεύτιον habet illa tua epistola, quam dedisti nauseans Buthroto. ~~Vale.~~ coniungitur. P.

ibi, ut uideo, & spero, nulla ad decedendũ mo
ra. mallem, ut uideo, nihil opus fuit, ut spero.
Acceperam autem satis celeriter Iconii per pu
blicanorum tabellarios à Lentuli triumpho datas, in his
illud confirmas, moram mihi nullam fore. Deinde addis
siquid secus, te ad me forte uenturum. Angunt me dubita
tiones tuæ. simul & uides, quas acceperim literas. Nam
quas Hemoni centurioni Scamulæ ipse scribis dedisse,
non accepi. Lemnii pueris te dedisse, sæpe ad me scripse
ras: eas Laodiceæ, deniq; cum eò uenissem. III. Iduum
Februarii. Lennius mihi reddidit datas ad decimũ Ca=
lendarum Octob. Lemnio tuas cõmendatiões, & statim
uerbis, & reliquo tempore ꝓbabo. Hæ literæ cætera ue
tera habebant. unum hoc nouum de Cibirathis Panthe
ris. Multum te amo, quòd respondisti. M. Octauio te nõ
putare, sed posthac omnia, quæ certa non erunt pro cer=
to negato. nos enim & nostra spõte bene firmi, & meher
cule authoritate tua inflammati uicimus omneis. Hec tu
ita reperies tum abstinentia, tum iustitia, facilitate, clemẽ
tia. Caue putes quicquam homines magis unquam esse
miratos, quàm nullum Teruntium, me obtinente Prouin
ciam, sumptum factum esse, nec in remp. nec in quẽquam
eorum, præterquam in. L. Tullium legatum, in cæteris
qui abstinens se Iulia lege, transitu semel tamen in diẽ,
non ut alii solebant omnibus uicis, præter eum semel, ne
mo accepit) Hic facit, ut mihi excipiendus sit, cum Terun
tium, nego sumptum factum, præter eum accepit nemo.
Has à nostro Q. Ticinio sordes accepimus. Ego æstiuis
confectis. Q. Fratrem Hybernis, & Ciciliæ præfeci. Q.
Volusium tui Tiberii generum certum hominem, sed mi

rificæ abstinentem, misi in Cyprum, ut ibi pauculos dies, esset [redacted] ne ciues romani pauci, qui illic negociantur ius sibi dictum negarent. nam euocari ex Insula Cyprios nõ licet. Ipse in Asiam profectus sum Tharso Non. Ianua. Non mehercule dici potest, qua admiratione Ciliciæ ciuitatum, maximeq; Tharsentium. Postea uero, quàm Taurum trãsgressus sum, mirifica expectatio Asiæ nostrarum dioecesum, quæ sex mẽsibus imperii mei nullas meas acceperat literas. nunquam hospitem uiderat. Illud autem tempus quotannis ante me fuerat in hoc quæstu. Ciuitates locupletes ne in hyberna milites reciperẽt, magnas pecunias dabant. Cyprii talenta attica CC, quæ ex Insula (non ὑπερβολικῶς, sed uerissime loquor) numus nullus me obtinente erogabitur. Ob hæc beneficia, quibus illi obstupescũt, nullos honores mihi nisi uerborum decerni sino. statuas prohibeo. nec sum in ulla alia re molestus ciuitatibus, sed fortasse tibi, qui hæc prædicem de me. perfer, si me amas. Tu enim me hæc facere uoluisti. Iter igitur ita per Asiam feci, ut etiam fames, qua nihil miserius est, quæ tum erat in hac mea Asia (messis enim nulla fuerat) mihi optanda fuerit. Quacunq; iter feci nulla ui, nullo iudicio, nulla contumelia, authoritate, & cohortatiõe perfeci, ut & græci, & ciues Romani, qui frumentum compresserant, magnum numerũ populis pollicerentur. Id. Febr. quo die has literas dedi, forum institueram agere Laodiceæ Cibiraticum, & Apamense ex Id. Mar. ibidem Synadense. Pamphilium cum Sessameno. dispiciã κέρατα omnium. Isauricum ex Idibus Maii in Ciliciam, ut ibi iunius consumatur. uelim tranqlle à Parthis. Quintilis, si erit, ut uolumus, ĩ itin=

re est per prouinciam redeuntibus consumendus. Veni=mus enim in Prouinciam Laodiceam Sulpicio, & Marcello Coss. prid. Calēdarum Sextil. inde nos oportet decedere ad. IIII. Calendarum Sextil. Primum cōtendam à Quinto fratre, ut se præfici patiatur, qđ & illo, & me inuitissimo fiet, ut aliter honeste fieri non potest, præsertim cum uirum optimum Pontinum ne nunc quidem retinere possim. rapit enim hominem Posthumius Romā, fortasse etiam Posthumia. Habes consilia nostra, nunc cognosce de Bruto. Familiares habet Brutus tuos quosdā creditores Salaminiorum. Ex Cypro Marcum Scaptiū, & P. Macinium, quos mihi maiorem in modum cōmendauit. Macinium non noui. Scaptius ad me in castra uenit. pollicitus sum curaturum me Bruti causa, ut ei Salaminii pecuniam soluerent. Egit gratias. Præfecturā petiuit. negaui me cuiquam negocianti dare, quod idem tibi ostenderam. Cn. Pompeio petenti probaram institutū meum, quid dicam Torquato, & M. Lemnio tuo? multis aliis? si præfectus uellet esse syngraphæ cā me curaturū ut exigeret. gratias egit discessit. Appius noster turmas aliquot equitum dederat huic Scaptio, per quas Salaminios coerceret, & eundem habuerat præfectum, uexabat Salaminios. Ego equites ex Cypro decedere iussi. moleste tulit Scaptius. Quid multa? ut ei fidem meam præstarem, cū ad me Salaminii Tharsum uenissent, & unà Scaptius, imperaui, ut pecuniam soluerēt. Multa de syngrapha, multa de Scaptii iniuriis, negaui me audire. Hortatus sum demum etiam pro meis in ciuitatem beneficiis, ut negocium conficerent. Deniq; coacturum dixi me homines, non modo non recusare, sed etiam hoc dicere, se

à me

à me soluere. Quod enim Pr. dare consuessent, quoniam ego non acceperam, se à me quodammodo dare, atq; etiã minus esse aliquanto in Scaptii nomine, q̃ in uectigali prætorio, collaudaui homines. recte inquit Scaptius, sed subducamus summam. interim cum ego in edicto translatitio centesimas me obseruaturum dicerem cum Antiochi anniuersario, ille ex syngrapha postulabat illud. Quid dis inquam? possum ne contra meum edictum? At ille ꝓfert. S. C. Lentulo, Philippoq; Coss. ut qui Ciliciam obtineret, Ius ex illa Syngrapha diceret. cohorrui primo, etenim erat interitus ciuitatis. Reperio duo. S. C. iisdem Coss. de eadem syngrapha Salamanii, cum Romæ uersuram facere uellent, non poterãt, quòd lex Gabinia uetabat. Tum ii Bruti familiares freti gratia Bruti dare uolebant quaternas, si sibi. S. C. caueretur. Fit gratia Bruti. S. C. ut ne ue Salaminiis, ne ue, qui eis dedisset fraudi esset. Pecuniam numerauerũt, & postea uenit in mentem fœneratoribus nihil se iuuare illud. S. C. quod ex Syngrapha Ius dici lex Gabinia uetaret. Tum fit S. C. ut ex ea Syngrapha esset, qua cætera essent, sed ut eodem, cum hæc disseruissem, seducit me Scaptius, ait se nihil contradicere, sed illos putare talenta. CC. se debere ea se uelle accipere, debere autem eos paulo minus. Rogat, ut eos ad. CC. perducam. optime inquam. uoco illos ad me remoto Scaptio. quid uos? quantum inquam debetis? respõdent. C. Refero ad Scaptium. homo clamare. Quid opus est inquam potius, q̃ rõnes conferatis? Assident. subducũt ad numũ. conuenit. Illi se numerare uelle. urgere, ut acciperet. Scaptius me rursus seducit. rogat, ut rem sic relinquam. Dedi ueniã homini impuden-

ter petenti. Græcis quærentibus, ut in Fano deponerent, postulantibus non concessi. Id clamare omnes, qui aderant. nihil impudentius Scaptio, qui centesimis cũ Andocismo contentus non esset. aliis nihil stultius. Mihi autẽ impudens magis, q̃ stultus uidebatur. Nam aut bono nomine centesimis contẽtus erat, aut non bono quaternas cẽtesimas sperabat. Habes meam causam, quæ, si Bruto non probatur, nescio cur illum amemus, sed auunculo eius certe probabitur, præsertim cum. S. C. modo factũ sit, ut puto, postq̃ tu es profectus in creditorũ causa, ut centesimæ perpetuo fœnore ducerentur. Hoc quid inter sit, si tuos digitos noui, certe habes subductum, in quo quidem ὁδοῦ πάρεργον. Luceius M. Fab. queritur apud me per literas, summum esse periculum, ne culpa Senatus his decretis, res ad tabulas nouas perueniat. commemorat q̃d olim etiam mali. C. Iulius fecerit, cum dieculam dixerit, nunq̃ resp. plus. Sed ad rem redeo. Meditare aduersus Brutũ cãm, si hæc causa est, contra quã nihil honeste dici potest. præsertim cum integrã rem, & cãm reliquerim. Reliqua sunt domestica. De ἐνδομικῷ, probo idẽ, quod tu Posthumiæ filiæ, quoniam Pomelia nugatur. sed uellẽ adesses A. Q. Fratre his mensibus nihil expectaris. nã Taurus propter niueis ante mẽsem Iunium transiri nõ potest. Hermũ, ut rogas, creberrimis literis fulcio. P. Valerium negat habere quicquam Deiotarus Rex, eumq́; ait se sustentari. Cum scies Romæ intercalatum sit, nec ne, uelim ad me scribas, certũ, quo die mysteria futura sint. Literas tuas minus paulo expecto, q̃ si Romæ esses, sed tamen expecto. Vale.

M.T.CICERONIS EPISTOLARVM AD T.POMPONIVM ATTICVM LIBER SEXTVS.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Accepi tuas literas ad quintū miliare Laodiceæ, quas legi libentissime, plenissimas amoris, humanitatis, officii, diligentiæ. Iis igitur respōdebo. Sic enim postulas, nec οἰκονομίαν meam instituam, sed ordinem conseruabo tuum. Recentissimas à Cybirata meas literas habere ais ad. X. Cal. Octob. datas, & scire uis, tuas ego, quas acceperim, omneis ferè, quas cōmemoras, præter eas, quas scribis Lentuli pueris, & Equotutio, & Brundusio datas. Quare nō οἴχεται tua industria, quod uereris, sed præclare ponitur. siquidem id egisti, ut ego delectarer. Nam nulla re sum delectatus magis, q̃ meā βαθύτητα in Appio tibi, liberalitatem etiam in Bruto probari uehementer gaudeo, ac putaram secus. Appius enim ad me ex itinere bis, ter'ue ὑπομεμψαμένους literas miserat, quòd quædam à se constituta rescinderem, ut si medicus, cum ægrotus alii medico traditus sit, irasci uelit ei medico, qui sibi successerit, si quæ ipse in curando constituerit, immutet ille, sic Appius, cum ἐξ ἀφαιρέσεως Prouinciam curarit, sanguinem miserit, quicquid potuit detraxerit, mihi tradiderit enectam, & πρός ἀνατρεπομένην. ama me. non libenter uidi, sed mo=

do succenset, & modo gratias agit. Nihil enim à me fit cũ ulla illius contumelia. tantummodo dissimilitudo meæ rationis offendit hominem. Quid enim potest esse tam dissimile, quàm illo imperante exhaustam esse sumptibus, & iacturis Prouinciam, nobis obtinẽtibus eam, numum nullum esse erogatum nec priuatim, nec publicæ? Quid dicam de illius præfectis? comitibus? legatis? quid etiam de rapinis? de libidinibus? de contumeliis? Nunc autẽ domus mehercule nulla tanto consilio, aut tanta disciplina gubernatur, aut tam modesta ẽ, q̃ nostra tota Prouincia. Hanc nonnulli amici Appii ridicule interpretantur, qui me idcirco putent bene audire uelle, ut ille male audiat, et recte facere non meæ laudis, sed illius contumeliæ cã. Sin Appius, ut Bruti literæ, quas ad te misit, significabant, gratias nobis agit, non moleste fero, sed tamẽ eo ipso die, quo hæc ante lucem scribebã, cogitabam eius multa inique constituta, & acta tollere. Nunc uenio ad Brutũ, quem ego omni studio, te authore, sum complexus, quẽ etiam amare cœperam. sed dico reuocaui me, ne te offenderem. Noli enim putare me quicquam maluisse, quàm ut mandatis tuis satisfacerem, nec ulla de re plus laborasse. mandatorum autem mihi libellum dedit, iisdemq́; de rebus tu mecum egeras. Omnia sum diligentissime p̃secutus. Primum ab Ariobarzane sic contendit, ut talenta, quæ mihi pollicebatur, illi daret, quoad mecum Rex fuit, perbono loco res fuit. post à Pompeii procuratoribus sexcẽtis premi cœptus. Pompeius autem cum ob cæteras causas plus potest unus, q̃ cæteri omnes, tum ꝙ putatur ad bellum parthicum esse uenturus, ei tamen sic nunc soluitur, tricesimo quoq; die talenta attica. XXXIII. & hoc

ex tributis. Nec id ſatis efficitur in uſuram menſtruam. Sed Cn. noſter clementer id fert. forte auet uſuræ, nec ea ſolida contentus eſt. alii neq; ſoluit quicquã, nec poteſt ſoluere. Nullum enim ærarium, nullum uectigal habet. Appii inſtituto tributa imperat, ea uix in fœnus Põpeii, quod ſatis ſit, efficiunt. Amici Regis duo, tres' ue perdiuites ſunt, ſed ii ſuum tam diligenter tenent, q̃ ego, aut tu. Equidem non deſino tamẽ per literas rogare, ſuadere, accuſare Regem. Deiotarus etiam mihi narrauit ſe ad eum legatos miſiſſe de re Bruti, eos ſibi reſponſum retuliſſe, illum non habere, & mehercule ego ita iudico. nihil illo regno ſpoliatius, nihil Rege egentius. Itaq; aut tutela cogito me abdicare, aut, ut pro Glabrione Scæuola, fœnus, et impendium recuſare. Ego tamen quas pro te Bruto promiſeram præfecturas Marco Scaptio, & L. Ganio, qui in regno rem Bruti procurabant detuli. nec enim in Prouincia mea negociabantur. Tu autem meminiſti nos ſic agere, ut quot uellet præfecturas ſumeret, dum ne negociarentur. Itaq; duas ei præfecturas dederam, ſed ii, quibus petierat, de Prouincia deceſſerant. Nunc cognoſce de Salaminiis, quod uideo tibi etiam nouum accidiſſe, tanquam mihi. Nunquam enim ex illo audiui ullam pecuniam eſſe ſuam. Quin etiam libellum ipſius habeo, in quo eſt Salaminii pecuniam debent. M. Scaptio, & P. Mantinio familiaribus meis. eos mihi cõmendat. adſcribit ẽt, & quaſi calcar admouet, interceſſiſſe ſe pro iis magnam pecuniam, confeceram, ut ſoluerent centeſimis ſexennii ductis cum renouatione ſingulorum annorũ. At Scaptius quaternas poſtulabat. metui, ſi impetraſſet, ne tu ipſe me amare deſineres. nam ab edicto

meo recessissem, & ciuitatẽ in Catonis, & in ipsius Bruti fide locatum, meisq; beneficiis ornatam, funditus perdidissem. atq; hoc tempore ipse impingit mihi epistolã Scaptius Bruti, rem illam suo periculo esse. Quod nec mihi unq̃ Brutus dixerat, nec tibi etiam, ut præfecturã Scaptio deferrẽ. Id uero per te excepamus negociatori, q̃d si cuiquam, huic tamen non. Fuerat enim præfectus Appio, & quidem habuerat turmas equitum, quibus inclusum in curia Senatum Salamine obsederat, ut fame Senatores quinq; necarentur. Itaq; ego, quo die tetigi Prouinciam, cum mihi Cyprii legati Ephesum obuiam uenissent, literas misi, ut equites ex insula statim decederent. His de causis credo Scaptiũ iniqus de me aliqd ad Brutum scripsisse. sed tamẽ hoc sum animo si Brutus putabit me quaternas centesimas oportuisse decernere, qui tota Prouincia singulas obseruarem, Idq; edixissem, idq; etiã acerbissimis fœneratoribus probaretur, si præfecturã negociatori denegatam quereretur, quod ego Torquato nostro in. T. Lemnio Pompeio ipsi in Sex. Statio negaui, & iis probaui, si equites deductos moleste feret. Accipiam equidem dolorem, mihi illum irasci, sed multo maiorem, non esse eum talem, qualem putassem. Illud q̃dem fatebitur Scaptius, me ius dicente, sibi omnem pecuniã ex edicto meo auferendi potestatem fuisse. Addo etiam illud, quod uereor tibi ipsi, ut probem, consistere usura debuit, quæ erat in edicto meo. deponere uolebant. Impetraui ab Salaminiis, ut silerent. Veniã illi quidem mihi dederunt. Sed q̃d iis fiet, si huc Paulus uenerit? sed totũ hoc Bruto dedi, qui de me ad te humanissimas literas scripsit. Ad me autem, etiam cum rogat aliquid, contu=

maciter, arroganter, ἀκοινωνήτως solet scribere. Tu autem uelim ad eum scribas de his rebus, ut sciam quomodo hæc accipiat. Facies enim me certiorem, atq; hoc superioribus literis ad te diligenter perscripseram. Sed planè te intelligere uolui, mihi non excidisse illud, quod tu ad me quibusdam literis scripsisses, si nihil aliud de hac Prouincia, nisi illius beneuolentiam reportassem, mihi id satis esse. Sit sanè, quoniam ita tu uis, sed tamē cum eo credo, quod sine peccato meo fiat. Igitur meo decreto soluta res Scaptio statim, q̃ decretum sit, tu iudicabis. ne ad Catonem quidē ꝓuocabo. Sed noli me putare ἐγκελεύσματα illa tua abiecisse, quæ mihi ĩ uisceribus hærent. Flens mihi meam famam cómendasti. quæ epistola tua est, in qua non mentionem facias? Itaq; irascatur qui uolet, patiar. τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ, præsertim cum sex libris tanq̃ prædibus me ipm obstrinxerim, quos tibi tam ualde probari gaudeo, è quibus unum ἱστορικὸν requiris de Cn. Flauio Annii filio. Ille uero ante decemuiros non fuit. quippe qui Aedilis Curulis fuerit, qui magistratus multis annis post decēuiros institutus est. Quid ergo proficit, quod protulit fastos? Occultatam putant quodam tempore istam tabulam, ut dies agendi peterentur à paucis. Nec uero pauci sunt authores Cn. Flauium scribam, fastos protulisse, actiones'que composuisse, nec me hoc, uel potius Africanum (is enim loquitur) commentum putes. οὐκ ἔλαθες illud de gestu Histrionis tu scelestè suspicaris. ego ἀφελῶς scripsi. De me imperatore scribis, te ex Philotimi literis cognouisse. sed credo te iam in Epeiro cum esses, binas meas de oībus rebus accepisse, unas à Pindenisso capto, al=

teras à Laodicea, utrasq; tuis pueris datas. quibus de rebus propter casum nauigandi, per binos tabellarios misi Romā literas publicæ. De Tullia mea tibi assentior. scripsiq; ad eam, & ad Terētiam mihi placere. Tu enim ad me, iam ante scripseras. at uellem te in tuum ueterē gregem retulisses. Correcta uero epistola Mēmiana, nihil negocii fuit. Multo enim malo hunc à Pōtidia, quàm illū à Seruilia. Quare adiunges Aufium nostrum, hominē semper amantem me, nunc credo eo magis, quòd debet etiam fratris Appii amorem erga me cum reliqua hæreditate creuisse, qui declarauit quanti me faceret cum sæpe, tum in Bursa. Næ tu me solicitudine magna liberaris. Furni exceptio mihi non placet, nec ego ullum aliud tempus timeo, nisi quod solum ille excipit. Sed scriberem ad te de hoc plura, si Romæ esses. In Pompeio te spem omnem ocii ponere non miror. ita res est. remouendumq; censeo illum dissimulantem. Sed enim οἰκονομία si perturbatior est, tibi assignato. te enim sequor σχεδιάζοντα. Cicerones pueri amant inter se, discunt, exercentur. sed alter, uti dixit Isocrates in Ephoro, & Theopompo, frenis eget, alter calcaribus. Quinto togam purā liberalibus cogitabam dare. mandauit enim pater. ea sic obseruabo, quasi intercalatum non sit. Dionysius mihi quidem in moribus est. Pueri autem aiunt eum furenter irasci. sed homo nec doctior, nec sanctior fieri potest, nec tui, meiq; amantior. Thermum, & Syluium uere audis laudari. ualde se honeste gerunt. Adde. M. Nouium, Bibulum, me, si uoles, iam Scrofā uellem haberet, ubi posset. Est enim lautum negocium. Cæteri infirmant πολίτευμα Catonis. Hortensio, quòd causam meam commē-

das, ualde gratum. De Amiano, spei nihil putat eē Dionysius. Terentii nullum uestigium agnoui. Meragenes certe periit. feci iter per eius possessióem, in qua animal reliquum nullum erat. Hoc non noram tum, cum Democrito tuo locutus sum. Rhocii causam mandaui. Sed heus tu quid cogitas infelicitatis? Lancibus, & splendidissimis canistris, non olusculis nos soles pascere. Quid in uasis fictilibus appositurum putem? κέρας Phœmio mandatum est. reperietur, modo aliquid illo dignum canat. Parthicum bellum impendet. Cassius ineptas literas misit, necdum Bibuli erant allatæ. quibus recitatis, puto fore, ut aliquando commoueatur Senatus. Equidem sum magna animi perturbatione commotus, si, ut opto, non prorogatur nostrum negocium. Habeo Iunium, & Quintilem in metu. esto, duos quidem menses sustinebit Bibulus. Quid illo fiet, quem reliquero? præsertim si fratrem? quid de me autem, si non tam cito decedo? Magna turba est. mihi tamen cum Deiotaro conuenit, ut ille in meis castris esset cum suis copiis omnibus. Habet autem cohortes quadringentarias, nostra armatura. xxx. equitum erit ad sustentandum, quoad Pompeius ueniat, qui literis, quas ad me mittit, significat, suum negocium illud fore. Hyemant in nostra Prouincia Parthi. expectatur ipse Orodes. Quid quæris? aliquantum est negocii. De Bibuli edicto nihil noui præter illam exceptionē, de qua tu ad me scripseras, nimis graui præiudicio in ordinem nostrum. Ego tamen habeo ἰσοδυναμοῦσαν, sed certiorem ex Quinto Municipii. P. F. edicto Asiatico, extra quam si ita negocium gestum est, ut eo stari non oporteat, ex fide bona multa, quæ sum secutus

Scæuolæ misi illud, in quo sibi libertatem censent Græci datam, ut Græci inter se disceptent suis legibus. Breue autem edictum est propter hanc meam διαίρεσιν, quod duobus generibus edicendum putaui, quorum unum est prouinciale, in quo inest de rationibus ciuitatum, de ære alieno, de usura, de syngraphis. In eodem omnia de publicanis. Alterum quod sine edicto satis commode transigi non potest, de possessionibus hæreditatum, de possidendis bonis, magistris faciundis, uendendisq́; ex edicto, & postulari, & fieri solet. Tertium de reliquo iure dicendo ἄγραφον reliqui. Dixi me de eo genere mea decreta ad edicta urbana accommodaturum. Itaq; curo, & satisfacio adhuc omnibus. Græci uero exultant quòd peregrinis iudicibus, ut suis utuntur. nugatoribus quidem inquies. Quid refert, tum se αὐτονομίαν adeptos putant? Nostri enim credo graueis habent Turpionem sutorium, & Vectium mancipem. De publicanis quid agam uideris quærere. habeo in delitiis, obsequor, uerbis laudo, orno, efficio, ne cui molesti sint. τὸ παραδοξότατον usuras eorum, quas pactionibus ascripserat, seruauit etiam Seruilius. Ego sic diem statuo satis laxam, quàm ante si soluerint, dico me centesimas ducturum, si non soluerint ex pactione. Itaq; & Græci soluūt tolerabili fœnore, & publicanis res est gratissima. si illa iam habent plena in odio uerborum, honorem, mutationem crebram. quid plura? sunt omnes ita mihi familiares, ut se quisq; maximi putet. Sed tamen μηδὲν αὐτοῖς. scis reliqua. De statua Africani ὢ πράγματα τῶν ἀσυγκλώστων. sed me ipsū delectauit in tuis literis. Ain tu, Scipionem hic Metellus proauum suū nescit Cēso

rem fuisse. Atqui mihi habuit aliud inscriptum, nisi Cēsoria statua, quæ ad Opis per te posita in excelso est. In illa autem quæ est ad ϖάδας ἡρακλέους inscriptũ est Coss. quam esse eiusdē status, amictus, annulus, imago ipsa declarat. At mehercule ego cum in Turmam auratarum equestrium, quas hic Metellus in Capitolio posuit, aĩaduertissem in Serapiõis subscriptione Africani, imaginē, erratũ fabrile putaui. Nunc uideo Metelli ἀνιστόρησιν turpem. Nam illud de Flauio, & fastis, si secus est, cõmune erratum est, & tu belle ἠϖόρησας, & nos publicam propè opinionem secuti sumus, ut multa apud Græcos. Quis enim non dixit εὔϖολιν τῶν ἀρχαίων ab Alcibiade nauigante in Siciliam deiectum esse in mare? Redarguit Eratosthenes. Affert enim, quas ille post id tempus fabulas docuerit. Num idcirco Duris Samius, homo in historia diligens, quod cum multis errauit, irridetur? Quis Saleucum leges Locris scripsisse non dixit? Num igitur iacet Theoprastus, si id à Timæo tuo familiari reprehensum est? sed nescire proauum suum Censorem fuisse turpe est, præsertim cum post eum Cos. nemo Cornelius illo uiuo Censor fuerit. Q dē de Philotimo, & de solutione HS. XXX. scribis Philotimum circiter Calend. Ianua. in Cherrhonesum audio uenisse. at mihi ab eo nihil adhuc. Reliqua mea Camillus scribit se accepisse, ea, quæ sint, nescio, & aueo scire. Sed hæc posterius, & coràm fortasse commodius. Illud me mi Attice in extrema ferè parte epistolæ commouit. Scribis enim sic τί λοιϖόν. Deinde me obsecras amantissime, ne obliuiscar uigilare, & ut animaduertam, quæ fiant. Nunquid de quo in audisti? & si ni=

hil eiusmodi est πολλοῦ γε καὶ δεῖ. Nec enim me fefellisset, nec fallet. sed ista admonitio tua tam accurata nescio, quid mihi significare uisa est. De. M. Octauio, iterũ iam tibi rescribo, te illi probe respondisse. paulo uellem fidentius. Nam Cœlius libertum ad me misit, & literas accurate scriptas, & de Pantheris, sed à ciuitatibus rescripsi alterum me moleste ferre, si ego in tenebris laterem, nec audiretur Romæ nullum in mea Prouincia numum, nisi in æs alienum erogari, docuiq; nec mihi pecuniam licere, nec illi capere. monuiq; eum, quem planè diligo, ut cum alios accusasset, cautius uiueret. Illud autem alterum alienum esse existimatione mea Cybiratas Imperio meo publice uenari. Lecta tua epistola, gaudio exultat. Etenim scripta belle est, meq; apud eum magna in gratia posuit. Filiola tua gratum mihi fecit, quòd tibi diligenter mandauit, ut mihi salutem ascriberes. Gratum etiam Pylia, sed illa officiosius, quòd mihi, quæ iampridem numquam uidit. igitur tu quoq; salutem utrique ascribito. Literarum datarum prid. Calen. Ian. suauem habui recordationem clarissimi iurisiurandi, quod ego nõ eram oblitus. magnus enim prætextatus illo die fuit. Habes ad omnia, nõ, ut postulasti, χρύσεα ἀντὶ χαλκείων, sed paria paribus respõdimus. Ecce autem alia pusilla epistola, quam non relinquã ἀναντιφώνητον. Bene mehercule potuit Luceius Tusculanũ, nisi forte solet cum suo tibicine. & uelim scire quis sit status eius. Lẽtulum quidem nostrum prætorem Tusculanum proscrĩpsisse audio. cupio hos expeditos uidere. cupio etiam Sestium. addes etiam iis Cœlium, quibus omnibus αἴδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι, δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. De

Memmio restituendo, ut Curio cogitet, te audisse puto. De Egnatii Sidicini nomine, & nec nulla, nec magna spe sumus. Pinnaium, quem mihi commendas, diligentissime Deiotarus curat, grauiter ægrum. Respōdi etiā minori. Tu uelim, dum ero Laodiceæ, id est ad Id. Maii quàm sæpissime mecum per literas colloquare, & cum Athenas ueneris. Iam enim sciemus de rebus urbanis, de Prouinciis, quæ omnia in mensem Martium sunt collata. Vtiq; ad me tabellarios mittas. Et heus tu, Ianuarios à Cæsare per Orodem talenta attica. L. extorsistis, in quo, ut audio, magnum odium Pōpeii suscepistis. putat enim suos numos uos comedisse. Cæsarem in merito reædificando diligentiorem fore. Hoc ego ex. P. Vedio magno nebulone, sed Pōpeii tamen familiari audiui. hic Vedius uenit mihi obuiam cum duobus Essedis, & rheda equis iuncta, & lectica, & familia magna, pro qua si Curio legem pertulerit, HS centena pendat necesse est. Erat præterea Cynocephalus in Essedro, nec deerāt Onagri. nunquam uidi hominem nequiorem. sed extremum audi, Diuersatus est Laodiceæ apud Pompeium. Vidi illum ibi. sua deposuit cum ad me profectus est. Moritur interim Vindillus, quæ res ad magnum Pōpeium pertinere putabatur. C. Venonius domum Vindilli uenit. cum omnia obsignaret in Vedianas res incidit. In his inuentæ sunt quinq; lagunculæ matronarum, in quibus una sororis amici tui hominis Bruti, qui hac utatur, & illius Lepidi, qui hæc tam negligenter ferat. Hæc te uolui παριστορῆσαι. Sumus enim ambo belle curiosi. Vnū etiam uelim cogites. Audio Appiū προπύλαιον Eleusine facere. nū in Epeiro fuerimus, si nos quoq; Acade=

miæ fecerimus? Puto inquies. ergo id ipsum scribes ad me. Equidem ualde Athenas ipsas amo. Volo esse aliquod monimentum. odi falsas inscriptiones statuarum alienarum sed ut tibi placebit, faciesq; me in quem diem romana incidunt mysteria, certiorem, & quomodo hyemaris. Cura ut ualeas. post Leuctricam pugnam die septingentesimosexagesimoquinto.

T. P. ATTICO.

CVm Philogenes libertus tuus Laodiceam ad me salutandi causa uenisset, & se statim ad te nauigaturum esse diceret, has ei literas dedi, quibus ad eas scripsi, quas acceperam à Bruti tabellario. Et respõdebo primũ postremæ tuæ paginæ, quæ mihi magnæ molestiæ fuit. Quod ad te scriptũ est ab Cincio de Statii sermone, in quo hoc molestissimũ est, Statiũ dicere à me quoq; id cõsiliũ probari. De isto aũt hactenus. dixerim me uel plurima uincla tecũ summæ cõiunctionis optare, et sunt amoris arctissima. Tantũ abest, ut ego ex eo, quo astricti sumus, laxari aliq̃d uelim. Illũ aũt multa de istis rebus asperius solere loqui, sæpe sum expertus, sæpe ẽt leniui iratũ. Id scire te arbitror. In hac aũt peregrinatiõe militia'ue nostra, sæpe incensum ira uidi, sæpe placatum. Quid ad Statiũ ascripserit nescio. quicquid acturus de tali re fuit, scribẽdum tamẽ ad Libertum non fuit. Mihi autẽ erit maxime curæ, neq̃d fiat secus, q̃ uolumus, quàmq; oportet. Nec satis est in eiusmodi re, sed queq; præstare, ac maxime partes istius officii sunt pueri Ciceronis, siue iam adulescentis, quod q̃dem illum soleo hortari. ac mihi uidetur matrẽ, ualde, ut de=

beat, amare, teq́; mirificè. Sed est magnum illud quidẽ, ueruntamen multiplex pueri ingenium. quo ego regendo habeo negocii satis. Quoniam respõdi tuæ paginæ postremæ, prima mea, nunc ad primam reuertar tuam. Peloponnesias ciuitates omneis maritimas esse hominis nõ nequam, sed etiam tuo iudicio probati. Dicæarchi tabulis credidi. is multis nominibus in Trophonia Nacheronis narratione græcos in eo reprehendit, quòd mare tam secuti sunt, nec ullum in Peloponneso locum excipit, quin mihi author placeret. Etenim erat ἱστορικώτατος, & uixerat in Peloponneso. Admirabar tamen, & uix aggrediens communicaui cum Dionysio, atque is primo est commotus. deinde quòd tum de isto Dicæarcho non minus bene existimabat, quàm tu, de C. Vestorio. Ergo de Meluino non dubitabat, quin ei crederemus. Arcadiæ censebat esse Lepreon quoddam maritimum. tenè autem, & Aliphera, & Tritia νεόκτιστα ei uidebãtur, idq́; τῷ τῶν νεῶν καταλόγῳ confirmabat, ubi mentio non fit istorum. Istum itaq; ego locum totidẽ uerbis à Dicæarcho transtuli. phliasios dici sciebam, & ita fac, ut habeas, nos quidem sic habemus. Sed primo me ἀναλογία deceperat Φλιοῦς ὀποῦς σιποῖς, ὀποὺντιος, ὀπουντίου, Sed hoc cõtinuo correximus. Lætari te nostra moderatione, & continentia uideo. Tũ id magis faceres si adesses, atq; hoc foro, quod egi ex Id. Feb. Laodiceæ ad Cal. Maii omnium Diocæsum præter Ciliciæ, mirabilia quædã effecimus. Ita multæ ciuitates omni ære alieno liberatæ, multæ ualde leuatæ sunt. oẽs suis legibus, & iudiciis suetæ αὐτονομίαν adeptæ, reuixerunt. His ego duobus generibus facultatem ad se

ære alieno liberandas, aut leuandas dedi. Immo quod omnino nullus in imperio meo sumptus factus est, nullum cum dico, non loquor ὑπερβολικῶς. nullus inquã ne Teruntius quidem. Hac aũt re incredibile est, quantum ciuitates emerserint. Accessit altera. Mira erant in ciuitatibus ipsorũ furta græcorum, quæ magistratus ui fecerant. Quæsiui ipse de iis, qui annis decem proximis magistratum gesserant, aperte fatebantur. Itaq; sine ulla ignominia suis humeris pecunias populis retulerunt. Populi autem nullo gemitu publicanis, quibus hoc ipso lustro nihil soluerant, etiam superioris lustri reddiderunt. Itaq; publicanis in oculis sumus. gratis inquis uiris. sensimus. iam cætera iurisdictio nec imperita, nec demens cum admirabili facilitate. Aditus autẽ ad me mini me prouinciales. nihil per Cubicularium. ante lucem in ambulabam domi, ut olim candidatus. Grata hæc, & magna, mihiq; nõ dũ laboriosa ex illa uetere militia. Non. Maii in Ciliciam cogitabam. ibi cum Iunium mensem consumpsissem, atq; utinam in pace (magnum enim bellũ impendet à Parthis) Quintilem in reditu ponere. Annuæ enim mihi operæ ad. III. Calen. Sextil. emerentur. Magna autem in spe sum, mihi nihil temporis prorogatum iri. Habebam acta urbana usq; ad Non. Mart. ex qbus intelligebã Curionis nostri constantia, omnia potius actũ iri, quàm de Prouinciis. Ergo, ut spero, propediẽ te uidebo. Venio ad Brutum tuum, immo nostrum (sic enim mauis) equidem oĩa feci, quæ potui, aut in mea Prouincia perficere, aut in regno experiri. Omnia igitur modo egi cum Rege, & ago quotidie, per literas. s. Ipsum enim quatriduum mecum habui turbulentis in rebus, quibus eum liberaui.

beraui. Sed & tum præsens, & postea creberrime non destiti rogare, & petere mea causa, suadere, & hortari sua. Multum profeci, sed quãtum, non planè (quia longe absum) scio. Salaminios autem (hos enim poteram coercere) adduxi, ut totum nomen Scaptio uellent soluere. Sed centesimis ductis à proxima quidẽ syngrapha, nec perpetuis, sed renouatis quotannis numerabãtur numi. Noluit Scaptius. Tu, qui dis Brutum cupere aliquid perdere, quaternas habebat in syngrapha. fieri nõ poterat, nec si posset, ego pati possem. Audio omnino Scaptiũ pœnitere. nam quod. S. C. esse dicebat, ut ius ex syngrapha diceretur, eo consilio factum est, quod pecuniam Salaminii contra legem Gabiniã sumpserant. Vetabat autẽ. A. Lexius dici de ita sumpta pecunia. Decreuit igitur Senatus, ut ius diceretur ista syngrapha. nunc ista habet iuris idem, quod cæteræ. nihil præcipui. Hæc à me ordine facta, puto me Bruto probaturũ, tibi nescio. Catoni certe probabo. Sed iam ad ipsum reuertor. Ain tãdem Attice laudator integritatis, & elegantiæ nostræ, ausus es hoc ex ore tuo? Inquit Ennius, ut equites Scaptio ad pecuniam cogendam darem me rogare? an tu, si mecum esses, qui scribis morderi te interdum, quòd non simul sis, paterere me id facere, si uellem? non amplius inquis quinquaginta. cũ Spartaco minus multi primo fuerũt. Quid tandem isti mali in tam tenera Insula non fecissent? aut immo quid ante aduentum meum nõ fecerunt? Inclusum in curia Senatum habuerunt Salaminium, ita multos dies, ut interierint nõnulli fame. Erat. n. præfectus Appii Scaptius. & habebat turmas ab Appio. Id me igitur, tu, cuius meherculè os mihi ante oculos solet uersari, cũ de

aliquo officio, ac laude cogito, tu me inquā, rogas, præfectus ut Scaptius sit? At hoc statueramus negociatorē neminem. idq; Bruto probauimus. Habebat is turmas, cur potius, quàm cohortes? sumptuū iam ne poscet uades Scaptius? Volunt inquit principes. scio, nam ad me Ephesum usq; uenerunt, flentesq; equitum scelera, & miserias suas detulerūt. Itaq; statim dedi literas, ut ex Cypro equites ante certam diem decederent. Ob eamq; causam, tum ob cæteras, Salaminii nos in cœlum decretis suis sustulerunt. Sed iam quid opus equitatu? soluunt enim Salaminii, nisi forte id uolumus armis efficere, ut fœnus quaternis centesimis ducant. Et ego audebo legere unq̄, aut attingere eos libros, quos tu dilaudas, si tale quid fecero? nimis inquam in isto Brutum amasti, dulcissime Attice, Nos uereor, ne parum. atq; hæc scripsi ego ad Brutum, scripsisse te ad me. Cognosce nunc cætera. pro Appio nos hic omnia faciemus, honeste tamen, sed planè libenter. Nec enim ipsum odimus, & Brutum amamus. & Pompeius à me mirifice contendit, quem mehercule plus, plusq; in dies diligo. C. Cœlium quæstorem huc uenire audisti. Nescio quid sit, sed pāmenia illa mihi non placent. Ego me spero Athenis fore mense Septembr. tuorū itinerum tempora scire sanè uelim. εὐθείαν Sempronii Rufi cognoui ex epistola tua corcyræa, quid quæris? inuideo potentiæ Vestorii. cupiebam etiam nunc plura garrire. sed lucet, urget turba. festinat Philogenes. Vale bis igitur. & ualere Pyliam, & Cæciliam nostram iube bis literis, & saluebis à meo Cicerone.

T. P. ATTICO.

Etsi nil sanè habebam noui, quod post accidisset, q̃ dedissem ad te Philogeni liberto tuo literas, tamen cum Philotimum Romam remitterem, scribendũ ad te aliquid fuit. Ac primũ illud, quod me maxime angebat, non quo me aliquid iuuare posses. quippe res est in manibus. tu autẽ abes longe gentiũ. πολλὰ δὲ ἐν μεταιχμίω νότος κυλίνδει κύματ᾽ εὐρείης ἁλὸς obrepsit dies, ut uides. Mihi enim ad III. Calendarum Sextil. de Prouincia decedendum est, nec succeditur. quem relinquam, qui Prouinciæ præsit? ratio quidem, & opinio hominum postulat fratrem. primum ꝙ uidetur esse bonus. nemo igitur potior. deinde ꝙ solum habeo prætorium. Pontinus enim ex pacto, & cõuentu (nam ea lege exierat) iam à me discesserat. quæstorem nemo dignum putat. etenim est leuis, libidinosus, sagax. De fratre autem illud est primum. persuaderi ei non posse arbitror. odit enim Prouinciã, & Hercule nihil odiosius, nihil molestius. Deinde ut mihi hic nolit negare, quidnam mei sit officii, cum bellum esse in Syria magnum putetur? id uideatur in hanc Prouinciam erupturum. hic præsidii nihil sit, sumptus annuus decretus sit? Videatur'ne aut pietatis esse meæ fratrem relinquere? aut diligentiæ nugarum aliq̃d relinquere? Magna igitur, ut uides, solicitudine afficior, magna inopia consilii Quid quæris? toto negocio nobis opus non fuit. q̃to tua Prouincia melior? Decedes, cum uoles, nisi forte iam decessisti. quẽ uidebitur, præficies Thesprotiæ, & Chaoniæ. Necdum ego tamen Quintum conueneram, ut si id iam placeret, scirem, posset'ne ab eo impetrari, nec tamẽ, si posset, quid uellem, habebam. Hoc est igitur eiusmodi,

reliqua plena adhuc & laudis, & gratiæ digna iis li=
bris, quos tu laudas. conseruatæ ciuitates. cumulate publi
canis satisfactum. offensus contumelia nemo. decreto iu=
sto, & seuero perpauci. nec tamē quisquam, ut queri au-
deat. Res gestæ dignæ triumpho, de quo ipso nihil cupi
de agemus, sine tuo quidem consilio certe nihil. Clausula
est difficilis in tradenda Prouincia, sed hæc deus aliq̃s
gubernabit. De urbanis rebus scilicet plura, ut scis, sæpi
us & certiora audis. equidem doleo non me tuis literis
certiorem fieri. huc enim odiosa afferebantur de Curio-
ne, de Paulo, non quo ullum periculū uideam stante Pō-
peio, uel ēt sedēte, ualeat modo, sed mehercule Curionis,
& Pauli meorum familiarium uicem doleo. Formā igi=
tur mihi totius reip. si iam es Romæ, aut cum eris, uelim
mittas, quæ mihi obuiam ueniat, ex qua me fingere pos=
sim, et præmeditari, quo aīo accedā ad urbem. Est.n.q̃d=
dam, aduenientem nō esse peregrinum, atq; hospitem, et,
quod penè præterii, Bruti tui causa, ut sæpe ad te scripsi,
feci omnia. Cyprii numerabant, sed Scaptius centesimis
renouato in singulos annos fœnore contentus non fuit.
Ariobarzanes non in Pompeium prolixior per ipsum,
quàm per me in Brutum, quem tamen ego præstare non
poteram. erat enim Rex perpauper, aberamq; ab eo ita
longe, ut nihil possem nisi literis, quibus pugnare nō de
stiti. Summa est hæc pro ratione pecuniæ. Liberius est
Brutus tractatus, q̃ Pompeius. Bruto curata hoc anno ta
lenta circiter. C. Pompeio in sex mensibus promissa. CC.
Iam in Appii negocio quātum tribuerim Bruto, dici uix
potest. Quid est igitur, quod laborem? amicos habet. me=
ras nugas, Scaptium, qui, quia non habuit à me turmas

equitum, quibus Cyprũ uexaret, ut ante me fecerat, fortasse succenset. aut quia praefectus non est, quod ego nemini tribui negociatori. non. C. Venonio meo familiari. non tuo. M. Lemnio. Et quod tibi Romae ostenderam, me seruaturum, in quo perseueraui. Sed quid poterit queri is, qui auferre pecuniam cum posset, noluit? Scaptius, qui in Cappadocia fuit? puto esse satis factum. Is à me cũ tribunatum accepisset, quem ego ex Bruti literis ei detulissem, postea scripsit ad me se uti nolle eo tribunatu. Caius est quidam, cui cum praefecturã detulissem Bruti rogatu, multa & dixit, & fecit cum quadam mea contumelia. P. Clodii causis. Is me nec proficiscentem Apameam prosecutus est, nec cum postea in castra uenisset, atq; inde discederet, nunquid uellem rogauit, & fuit aperte mihi, nescio quare non amicus. Hunc ego si in praefectis habuissem, quem tu me hominem putares? qui ut scis, potentissimorum hominum cõtumaciam nunq̃ tulerim, ferrem huius asseclae? Etsi hoc plus est, q̃ ferre, tribuere etiã beneficii aliquid, & honoris. Igitur Caius, cum Apameae me nuper uidisset Romam proficiscens, me ita appellauit. culleolum uix auderem. Vnde inquit, me iubes petere cibaria? profecto respondi lenius, q̃ putabant oportuisse, qui aderant, me nõ instituisse iis dare cibaria, quorum opera non essem usus. Abiit iratus. Huius nebulonis operatione si Brutus moueri potest, licebit eum solus ames, me aemulum non habebis. sed illum eum futurum esse puto, qui esse debet. Tibi tamen causam notam esse uolui, & ad ipsum haec perscripsi diligentissime omnino. soli enim sumus, nullas unq̃ ad me literas misit Brutus, ne proxime quidem de Appio, in quibus non inesset

arrogans. ἀκοινώνητον aliquid. Tibi autem ualde solet in ore esse, Grauius autem non contemnere se, & Reges odisse sũpbos. In quo tamen ille mihi risum magis, q̃ stomachũ mouere solet. Sed planè parũ cogitat, qd scribat, aut ad quẽ. Q. Cicero puer legit, ut opinor, certe epistolam inscriptam patri suo, solet. n. aperire, idq; de meo consilio, si quid forte sit, quod opus sit sciri, In ea aũt epistola erat illud idem de sorore, quod ad me. mirifice conturbatum uidi puerum, lacrimans mecum est questus. Quid quaeris? miram in eo pietatem, suauitatem, humanitatemq; perspexi, quo maiorem spem habeo nihil fore aliter, ac deceat. Id te igitur scire uolui, ne illud quidem praetermittam. Hortensius filius fuit Laodiceae cum gladiatoribus flagitiose, & turpiter. Hunc ego patris causa uocaui ad coenam, quo die uenit, & eiusdem patris causa, nihil amplius. Is mihi dixit se Athenis me expectaturum, ut mecum decederet. Recte inquam. quid enim dicerem. Omnino puto nihil esse, quod dixit. Nolo quidẽ, ne offendam patrem, quem mehercule ualde diligo, Sin fuerit meus comes, moderabor ita, nequid eum offendã, quem minine uolo. Haec sunt. Etiam illud. Orationẽ. Q. celeris mihi uelim mittas contra. M. Seruilium. literas mitte q̃primum, si nihil fieri, uel per tuum tabellariũ. Pyliae, & filiae salutem. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

Harsum uenimus Non. Iun. ibi me multa mo-
8 uerunt. magnum in Syria bellum, magna in Cilicia latrocinia. mihi difficilis ratio administrandi, quòd paucos dies habebã aliquos annui mu-

neris. Illud autem difficillimum. relinquendus erat ex S.C. qui præesset. Nihil minus probari poterat, q̃ quæstor Messinius. nam de Cœlio nihil audiebamus. Rectissimum uidebatur. Q. Fratrẽ cum imperio relinquere, in quo multa molesta. discessus noster. belli periculũ. militum improbitas. sexcenta præterea alia. O rem totã odiosam. Sed hoc fortuna uiderit, quoniam consilio non multum uti licet. Tu quando Romam saluus, ut spero, uenisti, uidebis, ut soles, omnia quæ intelligis nostra interesse. In primis de Tullia mea cuius de conditione qđ mihi placeret, scripsi ad Terẽtiam, cum tu in Græcia esses. deinde cum honore nostro. Quod enim tu abfuisti, uereor, ne satis diligenter actum in Senatu sit de literis meis. Illud præterea μυςικώτερον ad te scribam, tu sagacius odorabere. τὴν δ' ἁμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρῴην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφθέγγετο, διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ Κροτωνιάτου τυραννοκτόνου, δέδοικα δὴ μή τι νοήσῃς, ἐν δή που τοῦτο προΐσκεψάμενος τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας, non queo tantum, quantum uereor scribere. Tu autem fac, ut mihi tuæ literæ uolẽt obuiæ. Hæc festinans scripsi in itinere, atq; agmine. Pyliæ, et puellæ Cæciliæ bellissimæ salutem dices. Vale.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

N Vnc quidem profecto Romæ es, quo te (si ita est) saluum uenisse gaudeo. Vnde quidẽ q̃diu abisti, magis à me abesse uidebare, quàm si domi esses. Minus enim mihi meæ notæ res erant, minus etiam publicæ.

Quare uelim (& si ut spero) te hæc legēte aliq̃tū tamē uiæ processero, tamen obuias mihi literas, quàm argutissimas de oībus rebus crebro mittas. In primis de quo scripsi ad te ātea τῆς ἀλόχου τῆς ἐμῆς ὁ ἀπελεύθερος ἔδοξέ μοι θαμὰ βαταρίζων, καὶ ἀλύων τοῖς λογισμοῖς, καὶ ταῖς λέχαις ὑπότι διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιέτου. hoc tu idaga, ut soles. Ast hoc magis ἐξ λόφους τειχῶν, παρέδωκεν αὐτόν τε ὀφείλοντα μνᾶς ἐκ τῶν κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιακῶν, καὶ τινας προνομίσας τῶν κλήρων, τοῦτον δὲ οὐδὲ ὀβολὸν διαλυσασθαι πάντων ὀφληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νουμηνίᾳ. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ, ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὁλοχερῶς πεφροντικέναι. ταῦτα αὖ πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώσηναι, δεύτερον δὲ, ἵνα μηδὲ τῶν τόκων ὀλιγωρήσῃς τῶν ἀπὸ τῆς προκειμένης ἡμέρας, ὅσας αὐτὸν ἠνέγκαμεν, σφόδρα δέδοικα. καὶ γὰρ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καὶ τι χεδὸν ἐλπίσας, ἀπογνοὺς δὲ ἀλόγως ἀπέστη. ἐπειπὸν, αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. neq; obiurgauit. Vtere prouerbio τὰ μὲν διδόμενα. Reliqua uide, & quātum fieri potest, perspiciamus. Etsi annuum tempus est, propè tamē meritum impleamus. dies enim. XXXIII. erant reliqui. solicitudine Prouinciæ tamen uel maxime urgebamur. Cum enim arderet Syria bello, & Bibulus in tanto mærore maximam curam belli sustineret, ad meq; legati eius, & quæstor, & amici literas mitterent, ut subsidio uenirem, & si exercitum in-

firmum habebam, auxilia sanè bona, sed ea Galatharum Pisidarum, Lyciorum (hæc enim sunt nostra robora) tamen esse officium meum putaui, exercitum habere quàm proxime hostem, quoad mihi præesse Prouinciæ per Sen. Cõ. liceret. Sed (quo ego maxime delectabar) Bibulus molestus mihi non erat. De omnibus rebus scribebat ad me potius, & mihi decessionis dies λεληθότως obrepebat. Qui cũ aduenerit ἄλλο πρόβλημα quem præficiam, nisi Cælius quæstor uenerit, de quo adhuc nihil certi habemus. Cupiebam mehercule longiorem epistolam facere, sed nec erat res, de qua scriberem, nec iocari præ cura poteram. Valebis igitur, & puellæ salutem articulate dices, nostræq; Pyliæ.

M.T.CICERO.T.P.ATTICO.S.

Go dum in Prouincia omnibus rebus Appiũ orno, subito sum factus accusatoris eius socer. Id quidem inquis Dii approbent. Ita uelim, teq; ita cupere certo scio. Sed crede mihi, nihil minus putaram ego, qui de Cicerone, qui mecum egerat, certos homines ad mulieres miseram, qui Romam uenerunt factis spõsalibus. sed hoc spero melius. Muliĕres quidem ualde intelligo delectari obsequio, & comitate adulescentis. Cætera noli ἐξακανθίζειν. Sed heus tu πυρούς εἰς δῆμον Athenis. placet hoc tibi? Et si non impediebant mei certe libri. non enim ista largitio fuit in ciueis, sed in hospites liberalitas. Me tamen de Academie προπυλαίω iubes cogitare, quoniam Appius de Eleusine non cogitat. De Hortensio te certò scio dolere. equidem

excrucior. decreueram enim cum eo ualde familiariter uiuere. Nos Prouinciæ præfecimus Cœlium. puerũ inquies, & fortasse fatuum, & non grauem, & non continentem. assentior. fieri nõ potuit aliter. nam quas multo ante tuas acceperam literas, in quibus ἐπέχε interscripseras, quid esset mihi faciendum de relinquẽdo ea, quæ me impugnabant. Videbam enim, quæ tibi essent ἐποχῆς causæ, & erant eædem mihi, puero'ne traderem. Præterea autem illud non utile nobis. nam præter fratrem nemo, erat quem sine contumelia quæstori, nobili præsertim anteferrem. tamen dum impendere Parthi uidebantur, statueram fratrem relinquere, aut etiam Reipu. causa contra Sen. Cõ. ipse remanere, qui posteaquam incredibili felicitate discesserunt, sublata dubitatio est. Videbam sermones, hui fratrem reliquit? Nũ est hoc non plus annum obtinere Prouinciam? Quid qđ Senatus eos uoluit præesse Prouinciis, qui non præfuissent? At hic triennium. Ergo hæc ad populum, qđ quæ tecum? nunquam essem sine cura, si quid iracundius, aut contumeliosus, aut negligentius. Quæ fortuita hominũ? quid si filius puer, & puer bene sibi fidens? qui esset dolor, quem pater non dimittebat, teq; id censere moleste ferebat. at nunc Cœlius non dico equidem, quid egerit, sed tamen multo minus laboro. Adde illud, Pompeius eo robore uir, his radicibus. Q. Cassium sine sorte delegit, Cæsar Antonium. ego sorte datum offenderem? ut etiam inquirerem in eum, quem reliquissem? Hoc melius, & huius rei plura exempla. Senectuti quidem nostræ pfecto aptius, ac te apud eum, Dii boni, quanta in gratia posui, eiq; legi literas non tuas, sed librarii tui. Ami=

eorum literæ me ad triumphum uocant. Rem à nobis, ut ego arbitror, propter hanc παλιγγενεσίαν nostrā nō negligendam. Quare tu quoq; mi Attice, incipe hoc cupere, quo nos minus inepti uideamur. Vale.

T.P.ATTICO.

Q Vintus filius, suapte pie sanè, me quidem certe multū hortante, sed currentem animum patris sui, sorori tuæ recōciliauit. Eum ualde tuæ literæ excitarunt. Quid quæris? confido rem, ut uolumus, esse. Bis ad te antea scripsi de re mea familiari, si modo tibi redditæ literæ sunt græce ἐναινίγμασι. scilicet nihil est mouendum, sed tamen ἀφελῶς percunctando de nominibus Milonis, & ut expediat, ut mihi recepit, hortando aliquid ita tu proficies. Ego Laodiceæ quæstorem Messinium expectari iussi, modo ipse uenerit, ut confectas rationes lege Iulia apud duas ciuitates possim relinquere. Rhodum uolo puerorum causa. inde quàmprimum Athenas, etsi Etesiæ ualde restiterint. Sed planè uolo his magistratibus, quorū uoluntatem in supplicatione sum expertus. tu tamen mitte mihi quæso obuiam literas, nunquid putes Reipub. nomine tardandum esse nobis. Tyro ad te dedisset literas, nisi eum grauiter ægrum Esseæ reliquissem. Sed nuntiant melius esse ei. ego tamen angor. nihil enim illo adulescēte castius. nihil diligentius. Vale.

M.T.CICERO.T.P. ATTICO.S.

C Vm instituissem ad te scribere, calamumq; sumpsissem, Batonius è naui recta ad me uenit, dum

essem Ephesi, & epistolam tuam reddidit prid. Calendarum Octob. Laetatus sum felicitate nauigationis tuae, opportunitate Pyliae, etiam mehercule sermone eiusdem de coniugio Tulliae meae. Batonius autem miros terrores ad me attulit Caesarianos. Cum Lepta etiam plura locutus est. spero falsa, sed certe horribilia. Exercitum nullo modo dimissurum. Cum illo Pr. Dess. Cassium Pr. Lentulum Cos. facere. Pompeio in animo esse urbem relinquere. Sed heus tu, nunquid moleste fers de illo, qui se solet anteferre puero sororis tuae filio? at à qbus uictus? Sed ad rem. Nos Etesiae uehementissime tardarunt. Detraxit uiginti ipsos dies etiam Aphractus Rhodiorum Calen. Octob. Epheso conscendentes hanc epistolam dedimus. L. Tarquinio simul è portu egredienti, sed expeditius nauiganti. Nos Rhodiorum Aphractis, caeterisq; longis nauibus tranquillitates aucupaturi eramus. Ita tamē pperabamus, ut non posset magis. De Randusculo puteolano gratū. Nunc uelim despicias res Romanas. Videas quid nobis de triumpho cogitandum putes, ad quem amici me uocant. Ego, nisi Bibulus, qui dum unus hospes in Syria fuit, pedem porta non plus extulit, quàm domo sua, admiraretur de triumpho, aequo animo essem. Nunc uero αἰσχρὸν σιωπᾶν, Sed explora rem totam, ut quo die congressi erimus, consilium capere possimus. At multa qui & properarem, & ei literas darem, qui aut mecum, aut paulo ante uenturus esset. Cicero tibi plurimam salutem dicit. Tu, dices utriusq; nostrū uerbis & Pyliae tuae, & filiae. Vale.

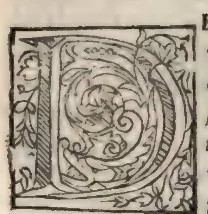
T.P. ATTICO.

IN Piræéa cum exissem prid. Id. Octob. accepi ab Acasto seruo meo statim tuas literas, quas quidem cum expectassem iamdiu, admiratus sum, ut uidi obsignatam epistolam, breuitatem eius. ut aperui rursus σύγχυσιν literuarum, quæ solent tuæ copiossimæ, et clarissimæ esse. Ac ne multa, cognoui ex eo, quòd ita scripseras, te Romam uenisse ad duodecimum Calendarum Octobr. cum febre, perculsus uehementer, nec magis, quàm debui. statim quæro ex Acasto. Ille & tibi, & sibi uisum, & ita se domi ex tuis audisse, ut nihil esset incommode. id uidebatur approbare, quod erat in extremo, febriculam tum te habentem scripsisse. Sed clamaui tamen, admiratusq; sum, quod nihilominus ad me tua mãu scripsisses. Quare de hoc satis. Spero enim, quæ tua prudentia, & temperantia est, hercule, ne me iubet Acastus, confido te iam, ut uolumus, ualere. A Turãnio te accepisse meas literas gaudeo παραφύλαξον, si me amas τὴν τοῦ φωρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα hanc, quæ mehercule mihi magno dolori est. Dilexi enim hominem. procura (quantulacunq; est) precianam hæreditatem, prorsus illam ne attingas. Dices nummos mihi opus esse ad apparatum triumphi, in quo, ut præcipis, nec me κενὸν in expetendo cognosces, nec ἄτυφον in abiiciendo. Intellexi ex tuis literis te ex Turannio audisse, à me Prouinciam fratri traditam. Adeó ego non perspexeram prudẽtiam literarum tuarum? ἐπειτὰ, ut scribebas. quid erat dubitatione dignum? si esset quicquam cur placeret fratrem, & talem reliqui, ἀθέτησις

Quinto Cicerone puero, ut eum quidem ne unq̃ relin=querem. τοῦτο μένον ἐρῶν ἐμοί. eadem omnia quasi collocuti essemus, uidimus. Non fuit faciẽdum aliter, meq́ꝫ ἐπὶ ἐγχρονία ἐποχὴ tua dubitatione liberauit. Sed puto, te accepisse de hac re epistolam scriptam accu=ratius. Ego tabellarios postero die ad uos eram missu=rus, quos puto ante uenturos, quàm nostrum Saufeium, sed eum sine meis literis ad te uenire uix rectum erat. Tu mihi, ut polliceris, de Tulliola mea, id est de Dolo=bella, perscribas, & de rep. quam praeuideo in summis periculis. de Censoribus, maximeq́ꝫ de signis, tabulis quid fiat, referatuŕue. Id. Octobr. has literas dedi, quo die, ut scribis, Caesar Placentiã quatuor legiones. Quae=so quid nobis futurum est, ~~[illegible]~~ in arce Athenis statio mea nunc placet. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER SEPTIMVS.

T. P. ATTICO.

Ederam equidem. L. Saufeio literas, & dederam ad te unũ, quod cum non esset temporis mihi ad scribendum satis, tamen hominem tibi tam familiarem sine meis literis ad te uenire nolebam, sed, ut philosophi ambulãt, has tibi redditum iri putabam prius. Sin autem illas accepisti. scis me Athenas uenisse pridie Id. Octob. E naui egressum in Piræeum, tuas ab Acasto nostro literas accepisse conturbatum, quòd cum febre Romam uenisses, bono tamen animo esse cœpisse, quòd Acastus ea, quæ uellem de alleuato corpore tuo nũciaret. Cohorruisse autem me, quòd tuæ literæ de legionibus Cæsaris afferrent, & egisse tecum, ut uideres, nequid φιλοτιμίαε eius, quẽ nosti, nobis noceret, & de quo iã pridem ad te scripserã. Turannius autem secus tibi Brundusii dixerat, quod ex his literis cognoui, quas à Zenone optimo uiro accepi. Cur fratrem Prouinciæ nõ præfecissem, exposui breuiter. Hæc ferè sunt in illa epistola. nunc audi reliqua. Per fortunas, oẽm tuũ amorẽ, quo me es amplexus, oẽmq; tuã prudẽtiã, quã mehercule in oĩ genere iudico singularẽ, cõfer te ad eã curã, ut de omni statu meo cogites. Videre. n. mihi uideor tantã dimicationẽ, nisi idẽ deus, q nos melius,

q optare auderemus, parthico bello liberauit, respexerit remp. quanta nunquam fuit. Age hoc malum, quod mihi commune est cum omnibus, nihil tibi mando, ut de eo cogites. Illud meum propriũ πρόβλημα quæso suscipe. Vides'ne, ut te authore sim utrũq; complexus Pompeium, & Cæsarẽ? At uellem à principio te audisse amicissime admonentem. ἀλλ' ἐμὸν οὔποτε θυμὸν ἐνὶ στήθεσιν ἔπειθες πατρίδος, sed aliquando tamen persuasisti, ut alterum complecterer, quia de me erat optime meritus, alterum, quia tantum ualebat. Feci igitur, itaq; effeci omni obsequio, ut neutri illorum quisquam esset me charior. Hæc enim cogitabamus, nec mihi iũcto cum Pompeio fore necesse peccare in rep. aliquando. nec cum Pompeio sentienti, pugnandum esse cum Cæsare, tanta erat coniunctio illorum. Nunc autem impendet, ut & tu ostendis, & ego uideo, summa inter eos contentio. me autem uterq; numerat suum, nisi forte simulat alter. nam Pompeius non dubitat (uere enim iudicat) ea, quæ de rep. nunc sentiat, mihi ualde probari. Vtriusq; autẽ accepi eiusmodi literas eodem tempore, quo tuas, ut neuter quenquam omnium pluris facere, quàm me uideretur. Verum quid agam, non quæro. Si enim Castris res geretur, uideo cum altero uinci satius esse, quàm cum altero uincere. Sed illa, quæ tum agentur, cum uenero, ne ratio absentis habeatur, ut exercitum dimittat. Dic. M. Tulli. Quid dicam? Expecta amabo te, dum Atticum conueniam. Non est locus ad terguersandum contra Cæsarem. Vbi sunt illæ densæ dexteræ? nam ut illi hoc liceret. adiui rogatus ab ipso Rauennæ de Cœlio Trib. Pl. ab ipso ẽt Cn. nostro in illo diuino tertio cõsulatu. aliter sensero

αἰδέομαι

αἰδέομαι non Pompeium modo, sed τρῶας, καὶ τρῳάδας. πουλυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείην. Quis? Tu ipse scilicet laudator & factorum, & scriptorum meorum. Hanc ego plagam effugi per duos superiores Marcellorum consulatus, cum est actum de Cæsaris Prouincia. Nunc incido in discrimen ipsum. Itaq; ut stultus primus suam sententiam dicat, mihi ualde placet. de triũpho nos moliri aliquid, extra urbem esse cum iustissima causa. tamen dabunt operam, ut eliciant sententiam meã. Ridebis hoc loco fortasse, quàm uellem etiam nunc in Prouincia morari. Planè opus fuit, si hoc impendebat, & si nil miserius. Nam ὁ δ' οὐ πάρεργον. uolo te hoc scire, omnia illa prima, quæ etiam tuis literis in cœlũ ferebas, ἐπιχειρητικὰ fuerunt. Quàm non est facilis uirtus, quàm uero difficilis eius diuturna simulatio. Cũ enim hoc rectum, & gloriosum putarem, ex annuo sumptu, qui mihi decretus esset, me. C. Cœlio quæstori relinquere annuum, referre in ærarium ad HS M. ingemuit nostra cohors, omne illud putans distribui sibi oportere, ut ego amicior inuenirer Phrygum, & Cilicum ærariis, q̃ nostro. sed me nõ mouerunt. Nam & mea laus apud me plurimum ualuit. Nec tamen quicquam honorifice in quẽquam fieri potuit, quod prætermiserim. Sed hæc fuerit, ut ait Thucidides ἐκβολὴ λόγου non inutilis. Tu autem de nostro statu cogitabis. Primũ quo artificio tueamur beneuolentiam Cæsaris. deinde de ipso triumpho, quem uideo, nisi Reipu. tempora impedient, εὔπορον. Iudico autem cum ex literis amicorum, tum ex supplicatione, quàm qui non decreuit, quasi omneis decreuisset triumphos. Ei porrò assensus est unus familiaris

meus Fauonius. alter iratus Hircius. Cato aũt & scribẽdo affuit, & ad me de sententia sua iucundissimas literas misit. Sed tamen gratulans mihi Cæsar de supplicatione, triumphat de sententia Catonis, nec scribit q̃d illi sententiæ dixerit, sed tamen supplicationem eum mihi nõ decreuisse. Redeo ad Hircium. Cœperas eum mihi placare. Perfice. habes Scrofam. habes Siluium. ad eos ego ẽt scripsi, & ad ipsum Hircium. Locutus enim erat cum iis, commoda se potuisse impedire, sed noluisse. Assensum tamen esse Catoni amicissimo meo, cum is honorificentissimam in me sententiam dixisset, nec me ad se ullas literas misisse, cum ad omneis mitterem. Verum dicebat. Ad eũ enim solum, & ad Cassii fidem non scripseram. Atque hæc de rebus forensibus. Redeamus domum. diiungere me ab illo uolo. Mirus est φυράτης Germanus Latidius ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν. ἀχνύμενοί περ. reliqua expediamus. Hoc primum, quod accessit cura dolori meo. Sed hoc tamen quicquid est precianum cum his rationibus, quas ille meas tractat admisceri nolo. Scripsi ad Terentiam, scripsi etiam ad ipsum me quicquid possem nummorum ad apparatum sperati triumphi ad te redacturum. Ita puto fore, uerum ut uidebitur. Hanc quoq; suscipe curam, quemadmodum experiamur. Id tu & ostendisti quibusdam literis ex Epeiro & Athenis datis, & in eo ego te adiuuabo. Vale.

T. P. ATTICO.

Rundusium uenimus. VII. Cal. Decembr. usi tua felicitate nauigandi. ita belle nobis flauit ab Epeiro lenissimus Auster, & mitis. Hunc

σπουδάζοντα, si cui voles. τῶν νεωτέρων ἢ σπουδάζοντι pro tuo vendito. Invaletudo tua me valde cõturbat. Significant enim tuæ literæ te prorsus laborare. Ego autem cum sciam, quàm sis fortis, vehementius esse quiddam suspicor, quod te cogat cedere, & propemodum infringat. Etsi alteram quartanam Pamphilus tuus mihi dixit decessisse, & alteram leviorem accedere. Terentia vero, quæ quidem eodem tempore ad portam Brundusinam venit, quo ego in portum, mihiq; obvia in foro fuit. L. Pontinum sibi in Trebulano dixisse narrabat ẽt iam decessisse. Quod si ita est, quod maxime mehercule opto, id spero tua prudentia, & temperantia te cõsecutũ. Venio ad epistolas tuas, quas ego sexcentas uno tempore accepi, aliam alia iucundiorem, quæ quidem erant tua manu. Nam Alexidis manum amabam, quòd tam ꝓpè accedebat ad similitudinem tuæ literæ, manum non amabam, quia indicabat te non valere. cuius quoniam mẽtio iam facta est, Tyronem Patris ægrũ reliqui, adulescẽtem, ut nosti, & adde siquid vis probum. nihil vidi melius. Itaq; careo ægre. quanq̃ videbatur se non graviter habere, tamen sum solicitus, maximamq; spem habeo in M. Curii diligentia, de qua ad me scripsit Tyro, & multi nuntiarunt. Curius aũt ipse sensit, q̃ tu velles à me diligi, & eo sum admodũ delectatus, & mehercule ẽ, quẽ facile diligas. αὐτόχθων in homine urbanitas. Eius testamentum de tortorio Ciceronum signis obsignatum, cohortisq; prætoriæ, fecit palàm te ex Libella, me ex Terũcia. Corcyræ, Alexion me opipare muneratus est. Q u. Cicerõi obsisti nõ potuit, quo minus Thyamim videret. Filiola tua te delectari lætor, & probari tibi στοργὴν

φυσικὴν εἶναι πρὸς τὰ τέκνα. Etenim si hæc non est, nulla potest homini esse ad hominem naturæ adiunctio, qua sublata uitæ societas tollitur. Bene conueniat inquit Carneades, spurcæ, sed tamen prudentius, quam Lucius noster, & Patron, qui, cum omnia ad se referant, quicquam alterius causa fieri non putent, & cum ea re bonum uirum oportere esse dicant, ne malum habeat, non quo id natura rectum sit, non intelligunt se de callido homine loqui, nō de bono uiro. Sed hæc opinor sunt in his libris, quos tu laudando, animos mihi addidisti. Redeo ad rem. quomodo expectabam epistolā, quam Philoxeno dedisses; (scripseras enim eam esse de sermone Pompeii Neapolitano) eam mihi Patro Brundusii reddidit. Corcyræ, ut opinor acceperat. nihil potuit esse iucundius. Erat enim de Repu. de opinione, quam is uir haberet integritatis meæ. de beneuolentia, quam ostendit eo sermone, quē habuit de triumpho. Sed tamen hoc iucundissimū, quòd te intellexi ad eum uenisse, ut eius animū ergā me perspiceres. hoc mihi inquam accidit iucundissimum. De triumpho aūt nulla me cupiditas unquā tenuit ante Bibuli impudentissimas literas, quas amplissime supplicatio consecuta est, à quo si ea gesta sunt, quæ scripsit, gauderem, & honori fauerem. Nunc illum, qui pedem portæ, quoad hostis cis Eufratem fuit, non extulerit, honore augeri, me in cuius exercitu spem illius exercitus habuit idē non assequi, dedecus est nostrum, nostrum inquam te coniungēs. Itaq; omnia experiar, &, ut spero, assequar. Quod, si tu ualeres, iam mihi quædam explorata essent, sed, ut spero, ualebis. De Randusculo Numeriano multum te amo. Hortēsius qd egerit, aueo scire. Cato qd agat, qui,

dum quidem in me turpiter fuit maleuolus, dedit integritatis, iustitiæ, clementiæ, fidei, mihi testimōium, quod non quærebam, quod postulabam, negauit. Id itaq; Cæsar his literis, quibus mihi gratulatur, & omnia pollicetur, quomodo exultat Catonis in me ingratissimi iniuria? At hic idem Bibulo, DXX. Ignosce mihi, non possum hæc ferre, nec feram. Cupio ad omnes tuas epistolas, sed nihil necesse. Sestiæ enim te uidebo. Illud tamen de Chrysippo, nam de altero illo minus sum admiratus operario homine, sed tamen ne illo quidem quicq̃ improbius, Chrysippum uero, quem ego propter literularum nescio q̃d, libenter uidi, in honore habui, discedere à puero insciente me. Mitto alia, quæ audio multa. mitto furta. fugam non fero, qua mihi nihil uisum est sceleratius. Itaq; usurpaui uetus illud Drusi, ut ferunt, Pr. in eo, quĩ eadem liber non iuraret, me istos liberos non addixisse, præsertim cum adesset nemo, à quo recte uindicarentur. Id tu, ut uidebitur, ita accipies. ego tibi assentiar. Vnã tuæ disertissimæ epistolæ non rescripsi, in qua est de periculis reipub. Quid rescriberem? ualde eram perturbatus, sed ut nihil magnopere metuã, Parthi faciunt, quĩ repente Bibulum semiuiuum reliquerunt. Vale.

T. P. ATTICO.

D. VIII. Iduum Decembr. Tusculanum ueni,
a & ibi tuas literas legi, quas Philotimus mihi
reddidit, è quibus hanc primo aspectu uoluptatem cepi, quòd erant à te ipso scriptæ. deinde earum accuratissima diligentia sum mirum in modum delectatus, ac primum illud, in quo de Dicæarcho mihi assentia-

ui negas, etsi cupidissime expressum, & expetitum à me sit, & approbatum à te, ne diutius anno in Prouincia essem, tamen non est nostra contentione perfectum. Sic. n. scito uerbum in Senatu factum esse nunquam de ullo nostrum, qui Prouincias obtinuimus; quo in his diutius, q̃ ex. S: C. maneremus, ut iam ne istius quidem rei culpã sustineã, quo minus diu fuerim in Prouincia, quàm fortasse fuerit utile. Sed quid si hoc melius? opportune dici uidetur, ut in hoc ipso. Siue enim ad concordiam res adduci potest, siue ad bonorum uictoriam utriusuis rei me aut adiutorẽ uelim esse, aut certe non expertem. Sin uincuntur boni, ubicunq; essem unà cũ iis uictus essem. Quare celeritas nostri reditus ἀμεταμέλητος debet esse. Quòd si ista nobis cogitatio de triumpho iniecta nõ esset, quam tu quoq; approbas, næ tu haud multum requireres illum uirũ, qui in sexto libro informatus est. Quid enim tibi faciam, qui illos libros deuorasti? quin nunc ipsum non dubitabo rem tantam abiicere, si id erit rectius. utrunq; uero simul agi non potest, & de triumpho ambitiose, & de Repub. libere. Sed ne dubitaris, quin quod honestius, id mihi futurum sit antiquius. nam quòd putas utilius esse uel mihi, quod tutius sit, uel etiam ut reipub. prodesse possim, me esse cum imperio. id coràm considerabimus, quale sit. Habet enim res deliberatiõem, & si ex parte magna tibi assentior. De animo autẽ meo erga Rempu. bene facis, quòd non dubitas, & illud probe iudicas, nequaquam satis pro meis officiis, pro ipsius in alios effusione, illum in me liberalem fuisse, eiusq; rei cãm uere explicas, & eis, quæ de Fabio, Caniniôq; acta scribis, ualde consentiũt. quæ si secus essent, totumq; se ille

in me profudisset, tamen illa, quã scribis custos urbis me præclaræ inscriptionis memorem esse cogeret, nec mihi concederet, ut imitarer Volcatium, aut Seruium, quibus tu es contentus. sed aliquid nos uellet nobis dignum & sentire, & defendere, quod quidem agerẽ, si liceret alio modo, ac nunc agẽdum est. De sua potentia dimicant homines hoc tempore periculo ciuitatis. nam si Resp. defenditur, cur ea Cos. isto ipso defensa non est? Cur ego, in cuius causa reipu. salus consistebat, defensus postero anno nõ sum, cur imperium illi? aut cur illo modo prorogatum est? cur tantopere pugnatum est, ut de eius absentis ratione habenda decem Tri. Pl. ferrent? His ille rebus ita cõualuit, ut nunc in uno ciue Respub. ad resistendum imbecilla sit. quæ mallem tãtas ei uires non dedisset, quàm nunc tam ualenti resisteret. Sed quoniam res eò deducta est, non quæram, ut scribis. Τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν. Mihi σκάφος unum erit, quòd à Pompeio gubernabitur. Illud ipsum, quod ais, quid fiet, dum erit dictũ? Dic Mar. Tulli σύντομα. Pompeio assentior. ipsum tamen Pompeium seperatim ad concordiam hortabor. Sic enim sentio maximo in periculo rem esse. Vos scilicet plura, qui in urbe estis. Verumtamen hoc iudico cum homine audacissimo, paratissimóque negocium esse. Omneis damnatos, omneis ignominia affectos, omneis damnatione, ignominiáque dignos, illac facere. Omnem ferè iuuentutem, omnem illam urbanam, ac perditam plebem. Tribunos ualenteis addito. C. Cassio, omneis, qui ære alieno premantur, quos plureis esse intelligo, quàm putaram. Causam sola illa causa non habet. cæteris rebus abundat. sic omnia facere omnis debet, ne armis decer-

natur, quorum exitus semper incerti. nunc uero in alte=ram partem magis timendi. Bibulus de Prouincia decesſit. Valentonem præfecit in decedendo erit, ut audio, tar=dior. quem cum ornauit Cato, declarauit ijs se solis non inuidere, quibus nihil, aut non multum ad dignitatē posſet accedere. Nunc uenio ad priuata. Ferè enim respon=di tuis litteris de repu. & iis, quas in suburbano, & iis, quas postea scripsisti. Ad priuata uenio. unum etiā de Coelio. Tantum abest, ut ille meam sententiam moueat, ut ualde ego ipsi, quòd de sua sententia decesſerit, poeni=tendū putem. sed quid est, quod cuncti Luceiis sint ad=dicti? Hoc prætermisisti, miror. De Philotimo faciā equi=dem, ut mones. sed ego mihi ab illo non rationes expecta=bam, quas tibi edidit. Verum id reliquum, quod ipse in Tusculano me referre in cōmentarium mea manu uolu=it, quodq; idem in Asia mihi sua manu scriptum dedit, Id si præstaret, quātum mihi æris alieni esse ibi edidit, tantum, & plus etiam, ipse mihi deberet. Sed in hoc ge=nere, si modo per rēpu. licebit, non accusabimur. Post hac neq; Hercule antea neglegentes fuimus, sed amicorū mul=titudine occupati. ergo utemur, ut polliceris & opera, & cōsilio tuo, nec tibi erimus, ut spero, in eo molesti. De Ser=perastris cohortis meæ, nihil ē, q doleas. ipsi enim se col=legerunt admiratiōe uitæ integritatis meæ. Sed me mo=uerat nemo magis, quàm is, quem tu neminem putas, idē & in initio fuerat, & nunc est egregius. sed in ipsa de=cesſione significauit sperasse se aliquid, & id, quod ani=mum induxerat, paulisper non tenuit, sed cito ad se re=diit, meisq; honorificētisſimis ergu se officiis uictus, plu=ris ea duxit, quàm omnem pecuniam. Ego à Curio tabu=

las accepi, quas mecum porto. Hortensii legata cognoui. nunc aueo scire, quid hominis sit, & quarum rerum rationem instituat. nescio enim, cur, cum portam Flumentanam Cœlius occuparit, ego Puteolos non faciam meos. Venio ad Piræéa, in quo magis reprehendendus sum, quòd homo romanus Piræéa scripserim, non Piræeum. sic enim omnes nostri locuti sunt, quàm quod in addiderim. non enim hoc ut oppido præposui, sed ut loco, & tamen Dionysius noster, qui est nobiscum, & Nicias Cous nomen rebatur oppidi esse Piræéa. sed de re uidero. Nostrum quidem si est peccatum, in eo est, quòd nō ut de oppido locutus sum, sed ut de loco. secutusq; sum nō dico Cæcilium. Mane ut ex portu in Piræeum, (malus enim authorlatinitatis est) sed Terentium, cuius fabellæ ꝓpter elegantiam sermonis putabantur à C. Lælio scribi. Heri aliquot adulescentuli coimus in Piræeum, & idē. Mercator hæc addebat captam è Sunio, quod si oppida uolumus esse, tam est oppidum Sunium, quàm Piræeus. Sed quoniam Grammaticus es, si hoc mihi ζήτημα persolueris, magna me molestia liberaris. Ille mihi literas blandas mittit, facit idem pro eo Balbus. mihi certum est ab honestissima sententia digitum nusquā, sed scis illi reliquum quātum sit. Putas'ne igitur uerendū esse, ne aut obiiciat id nobis aliquis, si languidius, aut repetat, si fortius, quid ad hæc reperceris? Soluamus inquis. Age à Cœlio mutuabimur. hoc tu tamen consideres uelim. puto enim in Senatu, siquando præclare pro Rep. dixero. Tartesium istum tuum mihi adeunti urbem Iube sodes numos curare, quod superest etiam gener est suauis mihi, Tulliæ, Terentiæ quātum uis uel ingenii, uel huma-

nitatis satis, reliqua, quæ nosti, ferenda. scis enim, quos aperuerimus. qui omnes, præter de quo per te egimus, reum me facere rentur. ipsis enim expensum nemo offeret. sed hæc corâm. nam ista multi sermonis sunt. Tyronis reficiendi, spes est in M. Curio, cui ego scripsi tibi eũ gratissimum facturum. Vale Data. V. Id. Decemb. à Pontio ex Trebullano.

T. P. ATTICO.

Dionysium flagrantem desiderio tui misi ad te, nec mehercule æquo animo, sed fuit concedendum. Quem quidẽ cognoui cum doctum (qđ mihi iam ante erat notum) tum sanctum, plenum officii, studiosum etiam meæ laudis, frugi hominem, ac, ne libertinum laudare uidear, planè uirum bonum. Pompeium uidi. IIII. Id. Decemb. fuimus unà horas duas fortasse. magna lætitia mihi uisus est affici meo aduentu. de triũpho hortari. suscipe parteis suas. monere, ne ante in Senatum accederem, quàm rem confecissem, ne dicendis sententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? in hoc iudicio, & officio sermonis nihil potuit esse ꝓlixius. De Rep. aũt ita mecum locutus est, quasi non dubiũ belliũ haberemus. nihil ad spem concordiæ. planè illum à se alienatum cum ante intelligeret, tum uero proxime iudicasse uenisse Hircium à Cæsare, qui esset illi familiarissimus, ad se non accessisse. & cum ille ad. VIII. Id. Decẽb. uesperi uenisset. Balbus de tota re constituisset. ad. VII. Iduum ad Scipionem ante lucem uenisse. multa de nocte ꝓfectum esse ad Cæsarẽ. hæc illi τεκμήριον ἐς ui debatur esse alienationis. Quid multa? nihil me aliud cõ

solatur, nisi quòd illum, cui etiã inimici alterũ Cõsulatũ, fortuna summã potentiam dederat, nõ arbitror fore tam amentem, ut hæc in discrimẽ adducat, quod si ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ nõ audeo scribere. sed ut nunc est ad. III. Non. Ian. ad urbem cogito. Vale.

T.P. ATTICO.

Vltas uno tempore accepi epistolas tuas, quæ m mihi, quanq̃ recentiora audiebam ex iis, qui ad me ueniebant, tamẽ erant iucundæ. Studiũ enim, & beneuolentiam declarabant. In ualetudine tua moueor, & Pyliam in idem genus morbi delapsam, curã tibi afferre maiorem sentio. Date igitur operam, ut ualeatis. De Tyrone uideo tibi curæ esse, quem quidẽ ego, & si mirabilis utilitatis fructum mihi præbet, cum ualet in omni genere negociorum, uel studiorum meorum, tamen, propter humanitatem, & modestiam, malo saluũ, quàm propter usum meum. Philogenes mecum nihil unquã de Lusgenio locutus est. de cæteris rebus habes Dionysium. Sororem tuam non uenisse in Arcanum miror. De Chrysippo meum consilium probari tibi non moleste fero. ego in Tusculanum. nihil sanè hoc tempore deuiũ est τοῖς ἀπαντῶσιν, & habet alia δύσχερῆ. Sed de Formiano Tarracinam prid. Calen. Ian. inde Pontinum sumam. inde Albanum Pompeii, ita ad urbem III. Non. Natali meo. De Repu. quotidie magis timeo. nõ enim boni, ut putant, consentiunt, quos ego equites romanos, quos Senatores uidi? q acerrime cũ cætera, tum hoc iter Põpeii uituperarent. Pace opus est. Ex uictoria cũ multa mala, tum certe tyrãnis existet. Sed hæc, ꝓpediem

curam. Iam planè mihi deest quid ad te scribam. Nec enim de rep. quod uterq; nostrum scit, eadem & domestica nota sunt ambobus. Reliquum ē iocari, si hic sinat. nam ego is sum, qui illi concedi putem utilius esse, quod postulat, q̃ signa conferri. Sero enim resistimus ei, quē per annos decem aluimus contra nos. Quid sentis igitur inquis? nihil scilicet nisi de sententia tua, nec prius quidem, quàm nostrum negocium, aut confecerimus, aut deposuerimus. Cura igitur, ut ualeas. Aliquando ἀπόσσειε quartanã istã, diligentia, quæ in te summa est.

T. P. ATTICO.

P Lanè deest quid ad te scribam. nota omnia tibi sunt. nec ipse habeo à te quid expectem. Tantum igitur nostrum illud solenne seruemus, ut ne quem istuc euntem sine literis dimittamus. De repu. ualde timeo, nec adhuc fere inueni, qui non concedendũ putaret Cæsari, quòd postularet potius, q̃ depugnandum. Est illa quidem impudens postulatio opinione ualentior. Cur autem nunc primum ei resistamus; οὐ γὰρ ἄντου δ' ἐμεῖζον ἕποιτο κακὸν, quàm cum quinquẽnium prorogabamus, aut cum ut absentis ratio haberetur, ferebamus. nisi forte hæc illi tum arma dedimus, ut nũc cum bene parato pugnaremus. Dices, quid tu igitur sensurus es? non idem, quod dicturus. sentiam enim omnia faciẽda, ne armis decertetur. dicam idem, quod Pompeius, neque id faciam humili animo. sed rursus hoc permagnum Reipu. malum est, & quodammodo mihi præter cæteros. Non rectum me in tantis rebus à Pompeio dissidere. Vale.

T.P.ATTICO.

Dionysius uir optimus, ut mihi quoq; est perspectus, & doctissimus, tuiq; amantissimus Romam uenit. XV. Calen. Ian. & literas à te mihi reddidit. Tot enim uerba sunt de Dionysio in epistola tua, illud priuatius non ascribis, & tibi gratias egit. Atqui certe ille agere debuit, &, si esset factum, quæ tua est humanitas, ascripsisses. mihi autem nulla de eo παλινῳδία detur propter superioris epistolæ testimonium. Sit igitur sane bonus uir. Hoc enim ipsum bene fecit, quòd mihi sui cognoscendi penitus etiam istam facultatē dedit. Philogenes recte ad te scripsit. Curauit enim, quod debuit. eum ego uti ea pecunia uolui, quoad liceret, itaq; usus est menses. XIIII. Pontium cupio ualere, & quod scribis in urbem introisse, uereor quid sit. nā id nisi graui de causa non fecisset. Ego, quoniam. IIII. Non. Ianua. Compitalitius dies est, nolo eo die in Albanum uenire molestus familiæ, ueniam. III. Nonarū. Igitur inde ad urbem prid. Non. Tua λῆψις, quem in diem incurrat, nescio, sed prorsus te commoueri incommodo ualetudinis tuæ nolo. De honore nostro, nisi quid occulte Cæsar per Tribunos molitus erit, cætera uidentur esse tranquilla. tranquillissimus autem animus meus, qui totum istud æqui boni facit, & eo magis, quòd iam à multis audio cōstitutum esse Pompeio, & eius consilio in Siciliam me mittere, quod Imperium habeam, id est ἀβδηριτικόν. Nec enim Senatus decreuit, nec populus iussit me Imperium in Sicilia habere. Sin hoc resp. ad Pompeium refert, qui me magis, q̃ priuatum aliquē mittat. Itaq; si hoc

imperium mihi molestum erit, utar porta quamprimum uidero. nam quod scribis, mirificam expectationem esse mei, neq; tamen quenquam bonorum, aut satis bonorum dubitare, quid sensurus sim, ego, quos tu bonos esse dicas, non intelligo. Ipse nullos noui, sed ita, si ordines bonorũ quærimus. nam singulares sunt boni uiri, uerum in dissensionibus ordines bonorũ, & genera quærenda sunt. Senatum bonum putas, per quem sine imperio Prouinciæ sunt? nunquam enim Curio sustinuisset, si cum eo agi cœptum fuisset, quam sententiam Senatus sequi noluit. Ex quo factum est, ut Cæsari non succederetur. An publicanos? qui nunquam firmi. sed nunc Cæsari sunt amicissimi. an fœneratores? an agricolas? quibus optatissimum est ocium? nisi eos timere putas, ne sub regno sint. quod nunquam, dummodo ociosi essent, recusarũt. Quid ergo exercitum retinet is, cum legis dies transierit, rationem haberi placet? mihi uero ne absentis quidem, sed, cũ id datum est, illud unà datum est. Annorum decem imperium, & ita latum placet. Placet igitur etiam me expulsum, & agrum campanum periisse, & adoptatum patricium à Plebeio. Gaditanum à Mitylenæo. & Labieni diuitiæ, & Lamurræ placent, & Balbi horti, & Tusculanum. sed horum omnium fons unus est. Imbecillo resistendum fuit, & id erat facile. Nunc legiones. XI. equitatus tantus, quantum uolet. Transpadani. Plebs urbana. tot Tri. Ple. tam perdita iuuentus, tanta authoritate Dux. tanta audacia. Cum hoc aut depugnandum est, aut habenda è lege ratio. Depugna inquis potius, quàm seruias. Vt quid? si uictus eris, proscribare, si uiceris tamen seruias? Quid ergo, inquis, acturus es? Idem quod pe=

nudes, quæ dispulsæ, sui generis sequuntur greges. Vt bos armenta, sic ego bonos uiros, aut eos, quicunq; dicentur boni, sequar, etiamsi ruent. Quid sit optimum male contractis rebus planè uideo. nemini est enim exploratum, cum ad arma uentum est, quid futurum sit. at illud omnibus, si boni uicti sunt, nec in cæde principum clementiorem hunc fore, quàm Cinna fuerit, nec moderatiorem, quàm Sulla in pecuniis locupletium. ἐμπολιτεύομαί σοι iandudum, & facerem diutius nisi me lucerna deseceret. Ad summam dic. M. Tulli. assentiar Cn. Pompeio. i. T. Pomponio. Alexim humanissimum puerum, nisi forte, dum ego absum, adulescens factus est (id enim agere uidebatur) saluere iubeas uelim.

T. P. ATTICO.

Qvid opus est de Dionysio tam ualde affirmare? an mihi nutus tuus nō faceret fidem? Suspitionē aūt eo mihi maiorem tua taciturnitas attulerat, quòd & tu soles conglutinare amicitias testimoniis tuis, & illum aliter cum aliis de nobis locutum audiebā. Sed prorsus ita esse, ut scribis, mihi persuades. Itaq; ego is in illum sum, quem tu me esse uis. Diem tuum ego quoq; ex epistola quadam tua, quam incipiente febricula scripseras mihi notauerā, & animaduertā posse, pro re nata, te nō incōmode ad me in Albanū uenire. III. Nonarū Ian. Sed amabo te nihil incōmodo ualetudinis feceris. Quid enim est tantū in uno, aut altero die? Dolebellā uideo Liuiæ testamento cū duobus cohæredibus esse in triente. sed iuberi mutare nomē, est πολιτικὸν σκέμμα, rectū ne sit nobili adulescenti mutare nomen mulĕris testa=

mento. sed id φιλοσοφώτερον διακρινοῦμεν, cũ sciemus, quantum quasi sit in trientis triente. Quod putasti fore, ut ante, q̃ istuc uenirem, Pompeium uiderem, factũ est ita. nam sexto Calen. ad Lauerniũ me consecutus est. Unà Formias uenimus, & ab hora octaua ad uesperũ secreto collocuti sumus. Quod quæris, ecquæ spes pacificationis sit. quantum ex Pompeii multo, & accurato sermone perspexi, ne uoluntas quidem est. Sic enim existimat, si ille uel dimisso exercitu Cos. factus sit σύγχυσιν τῆς πολιτείας fore. atq; etiam putat eum, cum audierit contra se parari diligenter, Consulatum hoc anno neglecturum, ac potius exercitum, Prouinciamq; retenturum. Sin autem ille fureret, uehementer hominem contẽnebat, & suis, & Reip. copiis confidebat. Quid quæris? etsi mihi crebro ὕπνος νήδυμος occurrebat, tamen leuabar cura, uirum fortem, & peritum, & plurimum authoritate ualentem audiens πολιτικῶς de pacis simulatæ periculis differentem. Habebamus autem in manibus Antonii concionem habitam. X. Cal. Ian. in qua erat accusatio Pompeii usq; à toga pura. querela de dãnatis. terror armorum. In quibus ille quid cẽses, aiebat, facturum esse ipsum, si in possessionem reipu. uenerit, cũ hæc quæstor eius infirmus, & inops audeat dicere? Quid multa? non modo non expetere pacem istam, sed etiam timere uisus est. Ex illa autem sententia ira relinquendæ urbis mouet hominem, ut puto. Mihi autem illud molestissimum est, quod soluẽdi sunt numi Cæsari, & instrumentum triumphi eò conferendum. Est enim ἄμορφον ἀντιπολιτευομένου χρεωφειλέτην εἶν. Sed hæc, & multa alia coràm. Quotidie ne inquis à te accipiẽdæ

literæ

literæ sunt? si habebo, cui dem quotidie. at iam ipse ades. Tum igitur, cum uenero, desinam. Vnas uideo mihi à te non esse redditas, quas Len. Quintius familiaris meus cum ferret ad Bustum Basilii, uulneratus, & despoliatus est. Videbis igitur nunquid fuerit in his, quod me scire opus sit. Etsi multo hoc διὰ συγκρίσεως πρόβλημα sanè πολιτικὸν cum sit necesse aut haberi Cæsaris rationem, illo exercitum uel per Senatum, uel per Trib. Pl. obtinente, aut persuaderi Cæsari, ut tradat Prouinciam, atq; exercitum, & ita Cos. fiat. Aut si id ei non persuadeatur, haberi comitia sine illius ratione illo patiente, atq; obtinente Prouinciam. aut si per Tribun. Pleb. non patiatur, tamen quiescat rem adduci ad interregnum. Aut si ob eam causam, quòd ratio eius non habeatur, exercitum adducat, armis cum eo contendere. Illum autem initium facere armorum, aut statim nobis minus paratis, aut tum cum comitiis amicis eius postulantibus, ut è lege ratio haberetur, impetratum non sit. Ire autem ad arma aut hanc unam ob causam, quòd ratio non habeatur, aut addita causa si forte Tr. pl. Senatum impediens, aut populum incitans notatus, aut S. C. circũscriptus, aut sublatus, aut expulsus sit, dicens'ue se expulsum ad illũ confugerit. Suscepto autem bello, aut tenenda sit urbs, aut ea relicta, ille à commeatu, & reliquis copiis intercludendus. Quid horum malorum, quorum aliquod certe subeũdum est, minimum putes? Dices profectò persuaderi illi, ut tradat exercitum, & ita Cos. fiat. ẽ omnino id eiusmodi, ut si ille eò descendat, contradici nihil possit, idq; eum si nõ obtinet, ut ratio habeatur retinẽtis exercitum non facere mirer. Nobis autem, ut quidam putãt,

nihil est timendum magis, quàm ille Cos. At sic malo inquies, quàm cum exercitu certe. Sed istuc ipsum sit. O magnum malum putat aliquis, neq; ei remediũ est ullum, cedendum est, si uolet id. Vide Cos. illum, iterum, quem uidisti cõsulatu priore. at tum imbecillus plus inquis ualuit, quàm tota respu. Quid nunc putas? & eo Cos. Pompeio certum est esse in Hispania. O rem miseram. Siquidem idipsum deterrimũ est, quod recusari non potest, & quod ille si faciat, iam cum bonis omnibus summam ineat gratiã. Tollamus igitur hoc, quo illum posse adduci negant. De reliquis, quod est deterrimum? illi concedere, quod, ut idem dicit, impudentissime postulat. nam quid impudentius? Tenuisti Prouinciam per decem annos nõ tibi à Senatu, sed à te ipso per uim, & per factionem datos. Praeteriit tempus legitimum, ut succedatur, decernitur. impedis, & ais habe mei ratiõem, habe nostrum exercitũ tu, habeas diutius, quàm populus iussit inuito Senatu. depugnes oportet, nisi concedis. cum bona quidẽ spe ut ait idem, uel uincendi, uel in libertate moriendi. Iam si pugnandum est, quo tempore in casu, quo consilio in tẽporibus situm est. Itaque te in ea quaestione non exerceo. Ad ea, quae dixi, affer, siquid habes. equidem dies, noctesq; torqueor. Vale.

T. P. ATTICO.

Subito consilium cepi, ut ante, quàm luceret, exirem, ne qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus praesertim laureatis. De reliquo, neq; hercule quid agam, nec acturus quid sim, scio, ita sum perturbatus temeritate nostri amentissimi cõsilii. Tibi uero qd

ſuadeam, cuius ipſe conſilium expecto? Cneus noſter, q̄d conſilii ceperit, capiat' ue, neſcio, adhuc in oppidis coarctatus, ſed ſtupent oēs. Si in Italia conſiſtat, erimus unà. ſin cedet, conſilii res ē adhuc incerti. Niſi ego inſanio, ſtulte omnia, & incaute agi iudico. Tu quæſo ad me crebro ſcribe, uel quod in buccam uenerit. Vale.

T. P. ATTICO.

Quæſo quid hoc eſt, aut quid agitur? mihi enim tenebræ ſunt. Cingulum inquit nos tenemus. Anconem amiſimus. Labienus diſceſſit ab Cæſare. Utrū de imperatore po. Ro. an de Annibale loquimur? O hominem amentē, & miſerum, qui ne umbrā quidem unquam τοῦ καλοῦ uiderit. atq; hæc ait omnia ſe facere dignitatis cauſa. Vbi eſt autē dignitas, niſi ubi honeſtas? Num honeſtū igitur habere exercitum nullo publico conſilio? Occupare urbes ciuium, quo facilior ſit aditus ad patriam χρεῶν ἀποκοπάς, φυγάδων καθόδους, ſexcenta alia ſcelera moliri τὴν θεῶν μεγίστην ὥστ' ἔχειν τυραννίδα. Sibi habeat ſuam fortunā. Vnā mehercule tecū apricationē in illo Lucretino tuo ſole malim, q̄ oīa iſtiuſmodi regna, uel potius mori millies, quàm ſemel illiuſmodi q̄cq̄ cogitare: Quid ſi tu uelis inquis? Age quis eſt, cui uelle nō liceat? Sed ego hoc ipſum uelle miſerius eē duco, q̄ in crucē tolli. Vna res eſt ea miſerior, adipiſci, quod ita uolueris. ſed hæc hactenus. Libenter.n. in his moleſtiis ἐνσχολάζω. Redeamus ad noſtrū. per fortunas quale tibi cōſilium Pompeii uidetur. Hoc quæro, quod urbē reliquerit. Ego.n. ἀπορῶ. Tum nihil abſurdius urbē tu relinquas? Ergo iidem ſi Galli

uenirent. Non est inquit in parietibus resp. at in aris, & focis. fecit idem Themistocles. fluctum enim totius barbariæ ferre urbs una non poterat. At idem Pericles nō fecit annum ferè post quinquagesimum, cum præter mœnia nihil teneret. Nostri olim urbe reliqua capta, arcem tamen retinuerunt οὕτω του τῶν ἐμπρεσθεν ἐπιθυμούμεθα. Rursus autem ex dolore municipali, sermonibusq; eorum, quos conuenio, uidetur hoc consilium exitium habiturum. Mira hominum querela est. nescio istic. sed facies, ut sciam sine magistratibus urbem esse, sine Senatu. Fugiens deniq; Pompeius mirabiliter homines mouet. Quid quæris? alia causa facta nihil iam concedendum putant Cæsari. Hæc tu mihi explica, qualia sint. ego negocio præsum non turbulento. Vult enim me Pompeius esse, quem tota hæc Campania, & maritima ora habeat ἐπίσκοπον, ad quem delectus, & negocii summa referatur. Itaq; uagus esse cogitabam. te puto iam uidere, quæ sit ratio uiæ Cæsaris. qui populus. qui totius negocii status. ea uelim scribas ad me. Et quoniam quidem mutabilia sunt, quàm sæpissime. acquiesco enim & scribens ad te, & legens tua. Vale.

T. P. ATTICO.

Nam adhuc à te epistolam acceperam datam. XII. Calendarum Iun. in qua significabatur, aliam te ante dedisse, quam nō acceperam. sed quæso, ut scribas, quàm sæpissime, non modo siquid scies, aut audieris, sed etiam siquid suspicabere. maximeq; quid nobis faciundum, aut non faciundum putas. nam quod rogas, curem, ut scias, quid Pompeius agit, ne ip=

ſum quidem ſcire puto. noſtrum quidem nemo. Vidi lentulum Cos. Formiis. X. Calen. Iun. uidi Libonem. plena timoris, & erroris omnia. Ille iter latinum, ibi enim cohortes, & Luceriæ, & Theani, reliquaq; in Apulia. Inde utrum conſiſtere uſpiam uelit, an mare tranſire, neſcitur. Si manet, uereor ne exercitum firmum habere non poſſit. Sin diſcedit quò, aut quà, aut quid nobis agēdum ſit, neſcio. nam iſtum quidem cuius φαλαρισμὸν times, omnia teterrime facturum puto. Nec enim rerũ prolatio, nec Senatus, magiſtratuumq; diſceſſus, nec ærariũ clauſum tardabit. Sed hæc, ut ſcribis, cito ſciemus. Interim uelim, mihi ignoſcas, quòd ad te ſcribo tam multa toties. Acquieſco enim, & tuas uolo elicere literas, maximeq; conſilium, quid agam. aut quo pacto geram. dimittam' ne me penitus in cauſam. Non deterreor periculo, ſed diſrumpor dolore, tam nullo conſilio, aut tam contra meũ conſilium geſta eſſe omnia. An cuncter, & tergiuerſer, & iis me dem, qui tenent, qui potiũtur αἰδέομαι Τρῶας nec ſolum ciuis, ſed etiam amici officio reuocor. & ſic frangor ſæpe miſericordia puerorum, ut igitur ita ptur bato, etſi te eadem ſolicitant, ſcribe aliquid, & maxime, ſi Pompeius Italia cedit, quid nobis agendum putes. M. quidem Lepidus (nam fuimus unà) eum finem ſtatuit. L. Torquatus eundem. Me cum multa, tum etiam Lictores impediunt. nihil uidi unquam, quod minus explicari poſſet. Itaq; à te nihil dum certi exquiro, ſed quid uideatur. Deniq; ipſam ἀπορίαν tuam cupio cognoſcere. Labienum ab illo diſceſſiſſe propemodum conſtat. Si ita factum eſſet, ut ille Romam ueniēs magiſtratum, & Senatum Romæ offenderet, magno uſui cauſæ noſtræ

fuisset. Damnasse enim sceleris hominem amicum Reip. causa uideretur, quod nunc quoq; uidetur, sed minus prodest. Non enim habet, cui prosit, eumq; arbitror poenitere. nisi forte idipsum est falsum, discessisse illum. nos quidem pro certo habebamus. & uelim (quanquam, ut scribis, domesticis te finibus tenes) formã mihi urbis exponas, & quod Pompeii desideriũ, & quae Caesaris iniuria appareat, etiã quid censeas de Terentia, & Tullia. Romae eas esse, an mecum, an aliquo tuto loco. Et haec, & siquid aliud, ad me scribas uelim, uel potius scriptites. Vale.

T. P. ATTICO.

d E Venonianis rebus tibi assentior. Labienum ἥρωα iudico facinus iãdiu nullum ciuile praeclarius, qui, ut aliud nihil, hoc tamen profecit, dedit illi dolorem, sed etiam ad summam profectum aliquid puto. Amo etiam Pisonem, cuius iudicium de genero suspicor uisumiri graue, quanquam genus belli, quod sit, uides. Ita ciuile est, ut non ex ciuium dissensiõe, sed ex unius perditi ciuis audacia natum sit. Is aũt ualet. Exercitum tenet multa spe, & promissis. omnia omnium concupiuit. Huic tradita urbs est, nuda ea praesidio. referta copiis. Quid est, quod ab eo non metuas? qui illa templa, & tecta nõ patriã, sed praedam putet? Quid autem sit acturus, aut quomodo, nescio, sine Senatu, sine magistratu, ne simulare quidem poterit quicquam πολιτικῶς. Nos autem ubi exurgere poterimus, aut quãdo? quorũ dux, quàm ἀστρατήγητος, tu quoq; animaduertis, cui ne Picena quidem nota fuerint, quàm item sine

consilio res stet. Vt enim alia omittam decem annorum peccata, quæ conditio non huic fugæ præstitit. Nec uero nunc quid cogitet scio, ac non desino per literas sciscitari. Nihil esse tardius constat. nihil perturbatius. Itaque nec præsidium, cuius parandi causa ad urbem retentus est, nec locum, ac sedem præsidii ullam uideo. Spes omnis in duabus inuidiose retentis penè alienis legionibus. nam delectus adhuc quidem inuitorum est, & à pugnando abhorrentium. Conditionum autem amissum tempus est. Quid futurum sit, non uideo. commissum quidē à nobis certe est, siue à nostro Duce, ut è portu sine gubernaculis egressi, tempestati nos traderemus. Itaq; de Ciceronibus nostris dubito, quid agam. nam mihi interdum amandandi uidentur in Græciam. De Tullia autem, & Terentia, cum mihi barbarorum aduentus ad urbem proponitur, omnia timeo. Cum autem Dolobella uenit in mentem. paulum respiro. sed uelim consideres, quid faciendum putes. Primum πρὸς τὸ ἀσφαλές. Aliter enim mihi de ipsis, ac de me ipso consulendum est. deinde ad opiniones ne reprehendamur, quod eas Romæ uelimus esse in communi bonorum fuga. quin etiā tibi, & Peduceo (scripsisti enim ad me) quid faciatis uidēdum est. Is. n. splendor est uestrum, ut eadem postulentur à uobis, quæ ab amplissimis ciuibus, sed de hoc tu uidebis. quippe cū de ipso, ac de me ista considerare uelim. reliquum est, ut & quid agatur, quoad poteris, explores, scribasq; ad me & quid ipse coniectura assequare, quod etiam à te magis expecto. nam acta oībus iis nūtiantibus à te expecto futura μάντις δὲ ἄριστος, loquacitati ignosces, quæ & me leuat ad te quidem scribentem, & elicit tuas literas.

Enigma oppiorum ex Velia planè non intellexi. Est.n. numero Platonis obscurius. iam intellexi tuum enigma. Oppios enim de Velia Sanctiones dicis in eo æstu, aut die, quo aperto reliqua patebant, & cum Terentiæ summa congruebant. L. Cæsarem uidi Minturnis ad. VIII. Calendarum Febr. mane cum absurdissimis mandatis non hominem, sed Scopas solutas, ut id ipsum mihi ille uideatur irridendi causa fecisse, qui tantis de rebus huic mandata dederit, nisi forte non dedit, & hic sermone aliquo arrepto pro mandatis abusus sit. Labienus uir mea sententia magnus, Theanum uenit ad. VIII. Calendarū Febr. ibi Pompeium, consulesq; conuenit. qui sermo fuerit, & quid actum sit, scribam ad te, cum certum sciā. Pōpeius ab Theano Larinum uersus profectus est, ad VIII. Calendarum. Eo die mansit Venafri. Aliquantum animi uidetur nobis attulisse Labienus. sed ego nondum habeo, quid ad te ex his locis scribā. ista magis expecto, quid illinc afferatur, quo pacto de Labieno ferat. quid agat Domitius in Marsis. Sisingui Thermus. P. Accius Cinguli. quæ sit populi urbani uoluntas. quæ tua coniectura de rebus futuris. hæc uelim crebro, & quid tibi de mulieribus nostris placeat, & quid acturus ipse sis, scribas. Si scriberem ipse, longior epistola fuisset, sed dictaui propter lippitudinem. Vale.

T. P. ATTICO.

D. VI. Calendarum Febr. Capuam Calibus proficiscens, cum leuiter lippirem, has literas dedi. L. Cæsar mandata Cæsaris detulit ad Pompeium ad. VIII. Calendarum. Cum is esset cum

Coss. Theani. Probata conditio est, sed ita, ut ille de his oppidis, quæ extra suam Prouinciam occupauisset, præsidia deduceret. Id si fecisset, respõsum est ad urbem nos redituros esse, & rem per Senatum confecturos. Spero etiam in præsentia pacem nos habere. nam & illum furoris, & hunc nostrum copiarum suppœnitet. Me. Pompeius Capuam uenire uoluit, & adiuuare delectum. quo parum prolixe respondent Campani Coloni. Gladiatores Cæsaris Capuæ sunt, de quibus ante te falsum ex Torquati literis scripseram. Sanè commode Pompeius distribuit binos singulis patribus familiarum. Scutorum in Ludo .M. fuerunt, his eruptionem facturi dicebantur. Sanè multum in eo Reip. prouisum est. De mulieribus nostris, in quibus est tua soror, quæso uideas utrum satis honestum nobis sit, eas Romæ esse, cum cæteræ ulla dignitate discesserint. Hoc scripsi ad eas, & ad ipsum antea. uelim eas cohortere, ut exeant, præsertim cum ea præsidia in ora maritima habeamus, cui ego præsum, ut in his pro re nata nõ incommode possint esse. Nã siquid offendimus in genero nostro, quod q̃dẽ ego præstare non debeo, id fit maius, quòd mulieres nostræ præter cæteras Romæ remanserunt. Tu ipse cum Sexto scire uelim, quid cogitas de exeundo, de totaq; re quid existimes. Pacem quidem hortari non desino, quæ uel iniusta utilior est, quàm iustissimum bellum in ciuibus. Sed hæc, ut fors tulerit. Vale.

T. P. ATTICO.

Ut ab urbe discessi nullum adhuc intermisi diem, quin aliquid ad te literarum darem, non

quo haberem magnopere quid scriberem, sed ut loquerer tecum absens, quo mihi, cum coràm id non liceret, nihil est iucundius. Capuam cum uenissem ad. VI. Calendarum pridie, quàm has literas dedi. Coss. cōueni, multosq; nostri ordinis. Omnes cupiebant Cæsarem abductis præsidiis stare conditionibus his, quas tulisset. uni Fauonio leges ab illo nobis imponi non placebat, sed is auditus in consilio. Cato enim ipse iam seruire, quàm pugnare mauult, sed tamen ait in Senatu se adesse uelle, cum de conditionibus agatur. Si Cæsar adductus sit, ut præsidia deducat, ita quod maxime opus est, in Siciliam ire non curat, quod metuit, ne absit. In Senatu esse uult. Posthumus autem, de quo nominatim Senatus decreuit, ut statim in Ciliciam iret, Fufanoq; succederet, is negat se iturum sine Catone, & suam in Senatu operam, authoritatemq; quàm magni æstimat. Ita res ad Fannium peruenit. Is cum imperio in Siciliam præmittitur. In disputationibus nostris summa uarietas est. Pleriq; negant Cæsarem in conditione mãsurum, postulataq; hæc ab eo interposita esse, quo minus, quod opus esset, ad bellum, à nobis pararetur. Ego autem eum puto facturum, ut præsidia deducat, uicerit enim si Cos. factus fuerit, & minori scelere uicerit, quàm quo est ingressus. sed accipienda plaga est. sumus enim flagitiose imparati cum à militibus, tum à pecunia, quam quidem omnem, non modo priuatam, quæ in urbe est, sed etiam publicam, quæ in ærario est, illi reliquimus. Pompeius ad legiones Acetianas est profectus. Labienum secum habet. Ego tuas opiniones de his rebus expecto. Formias me continuo recipere cogitabam. Vale.

T. P. ATTICO.

O Mneis arbitror mihi tuas literas redditas esse, sed primas praepostere, reliquas ordine, quo sunt missae per Terentiam. De mandatis Caesaris, aduentuq; Labieni, & respõsis Cos. ad Pompeium scripsi. ad te literis his, quas ad. V. Calendarum Capuae dedi. Pluráque praeterea in eandem epistolam conieci. Nunc has expectatiões habemus duas. Vnam, quid Caesar acturus sit, cum acceperit ea, quae referenda ad illum data sunt. L. Caesari. Alterã, quid Pompeius agat, qui quidem ad me scribit, paucis diebus se firmum exercitum habiturum, spemq; affert, si in Picenum agrum ipse uenerit, nos Romam redituros esse. Labienum secum habet non dubitantem de imbecillitate Caesaris copiarũ, cuius aduentu Cn. noster multo animi plus habet. Nos à Coss. Capuã uenire iussi sumus ad Non. Feb. Capua profectus sum Formias ad. III. Calẽdarum eo die, cum Calibus tuas literas hora ferè nona accepissem, has statim dedi. De Terentia, & Tullia tibi assentior, ad quas scripseram, ad te ut referrent. si non dum profectae sunt, nihil est, quòd se moueant, quoad perspiciamus, quo loco sit res. Tuae literae mihi gratae, iucundaeq; sunt. De pueris in Graeciam transportandis, tum cogitabam cum fuga ex Italia quaeri uidebatur. nos enim Hispaniam peteremus, illis hoc aeque commodum non erat. Tu ipse cum Sexto etiam nunc mihi uideris Romae recte esse posse. Etenim minime amici Pompeio nostro esse debetis. nemo enim unq̃ tantum de urbanis praesidiis detraxit. Vides ne me etiã iocari? Scire te iam oportet. L. Caesar quae re-

sponsa referat à Pompeio, quasq; ab eodem ad Cæsarem ferat literas. Scriptæ enim, & ita datæ sunt, ut proponerentur in publico. in quo accusaui mecum ipse Pompeium, qui, cum scriptor luculentus esset, tantas res, atq; eas, quæ in omnium manus uenturæ essent, Sestio nostro scribendas dederit. Itaq; nihil unq̃ legi scriptum σεσιωδέστερον. Perspici tamen ex literis Pompeii potest, nihil Cæsari negari, omniáq;, & cumulate, quæ postulet dari, quæ ille amentissimus fuerit, nisi acceperit, præsertim cum impudentissime postulauerit. Quis enim tu es, qui dicas, si in Hispaniam profectus erit, si præsidia dimiserit? tamen conceditur, minus honeste nunc quidem, uiolata iam ab illo Rep. illatoq; bello, q̃ si olim de ratiõe habenda impetrasset, & tamen uereor, ut his ipsis contentus sit, nam, cum ista mandata dedisset L. Cæsari, debuit esse paulo quietior, dum respõsa referrentur. Dicitur autem nunc esse acerrimus. Trebatius quidem scripsit, se illo. IX. Calen. Feb. rogatum esse, ut scriberet ad me, ut essem ad urbẽ. nihil ei me gratius facere posse. Hæc uerbis pluribus intellexi ex dierum ratione, ut primum de discessu nostro Cæsar audisset, laborare eum cœpisse, ne omnes abessemus. Itaq; non dubito, quin ad Pisonem, q̃n ad Seruium scripserit. Illud admiror non ipsum ad me scripsisse, non per Dolobellam, non per Cœlium egisse, quãquam non aspernor Trebatii literas, à quo me unice diligi scio. Rescripsi ad Trebatium, nã ad ipsum Cæsarem, qui mihi nihil scripsisset, nolui, quàm illud hoc tẽpore esset difficile, me tamen in prædiis meis esse, neque delectum ullum, neq; negocium suscepisse. in quo q̃dẽ manebo, dum spes pacis erit. Sin bellum geretur, non deero

officio, nec dignitati meæ, pueros ἐκπεμπόμενος in Græciam. Totam enim Italiam flagraturam bello intelligo. Tantum malum excitatum partim ex improbis, partim ex inuidis ciuibus. Sed hæc paucis diebus ex illius ad nostra responsa responsis intelligentur, quorsum euasura sint. Tum ad te scribã plura, si erit bellum, Sin autem etiam induciæ, te ipsum, ut spero, uidebo. Ego. IIII Non. Feb. quo die has literas dedi in Formiano, quo Capua redieram, mulieres expectabam, quibus quidẽ scripseram, tuis literis admonitus, ut Romæ manerẽt. sed audio maiorem quẽdam in urbe timorẽ esse. Capuæ Non. Feb. esse uolebam, quia Coss. iusserant. Quicquid huc erit à Pompeio allatum, statim ad te scribam, tuasq; de istis rebus literas expectabo. Vale.

T. P. ATTICO.

q Vario Non. Febr. mulieres nostræ Formias uenerunt, tuaq; erga se officia plena tui suauissimi studii attulerunt, eas ego quoad sciremus utrum turpe pace nobis, an misere bello esset utendum, in Formiano esse uolui, & unà Cicerones. Ipse cum fratre Capuam ad Coss. (Nonis enim adesse iussi sumus). Tertio Non. profectus sum, cum has literas dedi. responsa Pompeii grata populo, & probata concioni esse dicuntur. Ita putaram, quæ quidem si ille repudiarit, tacebit, si acceperit. Vtrum igitur inquies, mauis. responderem, si quemadmodum parati essemus, scirem. Cassium erat hic auditum, expulsum Anconæ, eamq; urbem à nobis teneri. Si bellum futurum est, negocium utile. Cæsarem quidem. L. Cæsare cum mandatis de pace misso, ta-

men aiunt acerrime delectum habere. Loca occupare. uincire præsidiis. O perditum latronem. uix ullo ocio cõpensandam hanc reip. turpitudinem. Sed stomachari desinamus. tempori pareamus. cum Pompeio in Hispaniã eamus. Hæc opto in malis, quoniam illius alterum consulatum à rep. ne data quidem occasione, repulimus. Sed hæc hactenus. De Dionysio fugit me ad te antea scribere. sed ita constitui expectare responsa Cæsaris, ut si ad urbem rediremus, ibi nos expectaret, sin tardius id fieret, tum eum accerseremus. Omnino quid ille facere debuerit in nostra illa fuga. quid docto homine, & amico dignũ fuerit, cum præsertim rogatus esset. Sed hæc non nimis exquiro à Græcis. Tu tamen uidebis, si erit (quod nolim) accersendus, ne sit molestissimus, inuitoq; fratre. Frater laborat, ut ibi, quod debet, ab Egnatio, soluat, nec Egnatio uoluntas deest, nec parum locuples est, sed cum tale tempus sit, ut Qu. Ticinius (multum enim nobiscum est) uiaticum se neget habere, idemq; debitoribus suis denunciarit, ut eodem fœnore uterentur, atq; hoc idem etiã L. Ligus fecisse dicatur, nec hoc tempore, aut domi numos Quintus habebat, aut exigere ab Egnatio, aut uersurã usquam facere possit, miratur te non habuisse rationem huius publicæ difficultatis. Ego autem, & si illud ᾔειδος οἰόμενος (ita enim putatur) obseruo, μὴ δ' ἔδοικα præsertim in te, à quo nihil unq̃ uidi temere fieri, tamen ne illius querela mouebar. Hoc quicquid est, te scire uolui. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

n Nihil habeo quod ad te scribam, quinetiam eam epistolam, quam erã elucubratus, ad te non dedi. erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis uoluntatem audieram, & illum conditionibus usurũ putabam, præsertim suis. Ecce tibi. IIII. Non. Febr. mane, accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furium, quibus irrident. L. Cæsaris legationem. Planè oppressi uidemur, nec quid consilii capiam, scio, nec mehercule de me laboro. de pueris quid agam, non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quo facilius de Pompeii rebus cognoscerem. Vale.

T.P. ATTICO.

b Breuiloquentem iam me tempus ipsum facit. pacem enim desperaui. Bellum nostri nullum administrant. Caue enim putes quicquã esse minoris his Coss. quorũ ego spe audiendi aliquid, & cognoscendi nostri apparatus, maximo imbri Capuã ueni prid. Non. ut eram iussus. Illi aũt non dum uenerant, sed erant uenturi, inanes, imparati. Cn. autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohorteis Legionum uicinarũ nõ firmissimarum. At illum ruere nunciant, & iam, iamq; adesse, non, ut manum conferat (qui cum enim?) sed, ut fugam intercludat. Ego autem in Italia καὶ συναποθανεῖν. nec te id consulo, sin extra, quid ago? ad manẽdum hyems, lictores improuidi, & negligentes Duces. ad fugam hortatur amicitia Cne. causa bonorum. turpitudo coniungendi cum Tyranno. Qui quidem incertum est Phalarim'ne, an Pisistratum sit imitaturus. Hæc uelim explices, & me iuues consilio. Etsi te ipsum istic iam ca-

gere puto. sed tamen quantum poteris. Ego siquid hic hodie noui cognoro, scies. iam enim aderunt Coss. ad suas nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cum poteris, rescribas. Mulieres, & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

T. P. ATTICO.

d E malis nostris tu prius audis, quàm nos, istinc enim emanant. boni autem hinc quod expectes, nihil est. Veni Capuam ad Nonas Feb. ita ut iusserant Coss. Eo die Lentulus uenit sero, alter Cos. omnino non uenerat. VII. Iduum. Eo enim die ego Capua discessi, & mansi Calibus. Inde has literas postridie ante lucē dedi. Hæc, Capuæ dū fui, cognoui. Nihil in Coss. nullum usquam delectum, nec enim conquisitores φαινοπροσωπεῖν audent, cum ille adsit, contra quem noster dux nusquam sit, nihil agat, nec nomina dant. deficit enim non uoluntas, sed spes. Cn. autem noster. (O rē miseram & incredibilem) ut totus iacet. nō animus est. non consilium. non copiæ. non diligentia. Mitto illam fugam ab urbe turpissimam. timidissimas in oppidis conciones. ignorationem non solum aduersarii, sed etiā suarum copiarum. Hoc cuiusmodi est? VII. Iduum Feb. Capuam. C. Cassius Tr. Pl. uenit. attulit mādata ad Coss. ut Romam uenirent, pecuniam de sanctiore ærario auferrent, statim exirent urbe relicta. redeant, quo præsidio? deinde exeant, quis sinat? Cos. ei rescripsit, ut prius ipse in Picenum. At illud totum erat amissum sciebat nemo præter me ex literis Dolobellæ. Mihi dubium non erat, quin ille iam, iamq; foret in Apulia. Cn. noster in

naui. Ego quid agam? σκέμμα magnum, neq; meher=cule mihi quidem ullum; nisi omnia esse acta turpissime. Neq; ego ullius consilii particeps. sed tamen quod me de=ceat. Ipse me Cæsar ad pacem hortatur. sed antiquiores literæ, quàm ruere cœpit. Dolobella, Cœlius me illi ual=de satisfacere, mira me ἀπορία torquet. Iuua me con=silio, si potes, & tamen ista quantum potes, prouide. Nihil habeo tanta rerum perturbatione, quod scribam. Tuas literas expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Pedem in Italia uideo nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pōpeio scio nihil, eumq; nisi in nauim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem. Huius autem nostri. Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor, & crucior. Tu cædem non sine causa times, non quo minus quicquā Cæsari expediat ad diuturnitatem uictoriæ, & do=minationis. sed uideo, quorum arbitrio sit acturus. Re=cte sic censeo cedēdum de oppidis iis. ego consilii. quod optimum factu uidebitur, facies. cum Philotimo loquere, atq; adeo Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? qua aut terra, aut mari persequar eū, qui ubi sit, nescio? Etsi terra quidem, qui possum? mari, quo traiiciam? Igi=tur istic me fac posse tuto. Multi enim hortantur, num etiā honeste. Nullo modo quidem à te petam consiliū, ut soleo. Explicari res non potest. sed tamen si quid in mentem ue=nit, uelim scribas. & ipse quid sis acturus. Vale.

T. P. ATTICO.

Vinto Iduum Feb. uesperi è Philitimo literas
9 accœpi. Domitium exercitum firmum habere. Cohortes ex Piceno, Lentulo, & Thermo ducentibus, cum Domitii exercitu coniunctas esse. Cæsarem intercludi posse, eumq; id timere. bonorũ animos recreatos, Romæ improbos quasi perculsos. Hæc metuo equidẽ, ne sint insomnia. sed tamen. M. Lepidum. L. Torquatũ. C. Cassium Tr. Pl. (Ii enim sunt nobiscum, id est in Formiano) Philotimi literæ ad uitam reuocarunt. Ego autẽ illa metuo, ne ueriora sint, nos omnes penè iam captos eẽ. Pompeium Italia cedere, quem quidem (ò rem acerbã) persequi Cæsar dicitur. Persequi Cæsar Põpeiũ? Quid? ut interficiat? O me miserum, & non omnes nostra corpora opponimus? In quo tu quoq; ingemiscis, Sed quid faciamus? uicti, oppressi, capti planè sumus. ego tamẽ Philotimi literis lectis mutaui consiliũ de mulieribus, quas, ut scripseram ad te, Romam remittebam, sed mihi uenit in mentem, multum fore sermonem, me iudicium iam de causa publica fecisse, qua desperata, quasi hunc gradum mei reditus esse, quòd mulieres reuertissent. De me aũt ipse tibi assentior, ne me dem incertæ, & periculosæ fugæ, cum reip. nihil prosim, nihil Pompeio, pro quo emori tum pie possum, tum libenter. Manebo igitur, etsi uiuere nõ liceat. Quod quæris, hic quid agatur, tota Capua, & omnis hic delectus iacet. desperata res est. in fuga omnes sunt, nisi quid eiusmodi fuerit, ut Pompeius istas Domitii copias cum suis coniungat. Sed uidebamur omnia biduo, triduóue scituri. L. Cæsaris literarum exem

plum tibi misi. rogaras enim, cui nos ualde satisfacere multi ad me scripserunt. Quod patior facile, dum, ut ad huc, nihil faciam turpiter. Vale.

T. P. ATTICO.

P Hilitimi literæ me quidem non nimis, sed eos, qui in his locis erant, admodum delectarunt. Ecce postridie Cassii literæ Capua à Lucretio familiari eius, Nigidium à Domitio Capuam uenisse, eum dicere, Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cn. confestim insequi Cæsarem. Domitiũ non habere militum uim. Idem scripsit Cos. Capua discessisse. Non dubito quin Cn. in fuga sit. modo effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

T. P. ATTICO.

C Vm dedissem ad te literas tristeis, & metuo, ne ueras de Lucretii ad Cassium literis Capuã missis. Cephalio uenit ad nos. attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia facilius credere possum, quàm quod scribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ita affert, omniaq́; quæ nolim. Rem miseram. malas causas semper obtinuit, in optima concidit. Quid dicam, nisi illud? eum nescisse. neque enim erat difficile hoc nescisse. Erat enim ars difficilis recte remp. regere. Sed iã, iamq́; omnia sciemus, & scribemus ad te statim. Vale.

T. P. ATTICO.

Vnc uenit idem uſu mihi, quod tu tibi ſcribis,
quoties exorior. ego enim nunc paulum exori
or, & maxime quidem his literis, quæ Roma
afferuntur, de Domitio, de Picenûm cohortibus. oĩa erãt
facta hoc biduo lætiora. Itaq; fuga, quæ parabatur re=
preſſa eſt. Cæſaris interdicta. Si te ſecundo lumine hic
offendero, reſpuentur. Bona de Domitio, præclara de
Afranio fama eſt. Quod me amiciſſime admones, ut me
integrum, quoad poſſim, ſeruem, gratum eſt. Quod ad=
dis, ne propenſior ad turpem cauſam uidear, certe uide=
ri nõ poſſum. Ego me Ducem in ciuili bello, quoad de pa
ce ageretur, nolui eſſe, non quin rectum eſſet, ſed quia,
quod multo rectius fuit, id mihi fraudem tulit. Planè eũ
cum noſter de altero conſulatu referret, & triumphum,
at quibus uerbis? prorſus geſtis ampliſſimis, inimicum
habere nolueram. Ego ſcio & quem metuam, & quã ob
rem. Sin erit bellum, ut uideo fore, partes meæ non deſi-
derabuntur. De HS. XX. millibus Terẽtia tibi reſcripſit.
Dionyſio dum exiſtimabam uagos nos fore, nolui mole-
ſtus eſſe. Tibi autem crebro ad me ſcribenti de eius offi
cio, nihil reſcripſi, quòd diem ex die expectabam, ut ſta-
tuerem, quid eſſet faciendum. Nunc, ut uideo, pueri certe
in Formiano uidentur hyematuri, num & ego? neſcio. Si
enim erit bellum, cum Pompeio eſſe conſtitui. quod habe-
bo certi, faciam, ut ſcias. Ego bellum fœdiſſimum futurum
puto, niſi qui (ut tu ſcis) parthicus caſus extiterit. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER OCTAVUS.

T. P. ATTICO.

CVm ad te literas dedissem, redditæ mihi literæ sunt à Pōpeio. Cætera de rebus ĩ Piceno gestis, quæ ad te Vibullius scripsisset de delectu Domitii, quæ sunt uobis notæ. nec tamen lætæ erant in his literis, quas ad me Philotimus scripserat. Ipsam tibi epistolam misissem, sed iam subito fratris puer ꝓficiscebatur. cras igitur mittam. Sed in ea Pōpeii epistola erat in extremo ipsius manu. Tu cēseo Luceriam uenias. nusquam eris tutius. Id ego in eam partem accepi. Hæc oppida, atq; oram maritimam illum pro derelicto habere. nec sum miratus eum, qui caput ipsum reliquisset, reliquis membris non parcere. Ei statim rescripsi, hominemq́; certum misi de comitibus meis, non me quærere, ubi tutissime essem, si me uellet sua, aut reipub. causa Luceriam uenire, statim esse uenturum. hortatusq́; sum, ut oram maritimam retineret si rem frumentariam sibi ex Prouĩciis suppeditari uellet. Hæc me frustra scrĩbere uidebam sed uti in urbe retinenda tunc, sic nunc in Italia non relinquēda testificabar sententiam meam. Sic enim parari uideo, ut Luceriam omnes copiæ cōtrahantur. Et ne is quidem locus stabilis, sed ex eo, ipsi si urgea-

mur, paretur fuga. Quo minus mirere, si inuitus in eam causam descendo, in qua neque pacis, neque uictoriæ ratio quæsita sit unquam, sed semper flagitiosæ, & calamitosæ fugæ. Eundum, ut quencunque fors tulerit casum, subeam potius cum iis, qui dicuntur esse boni, q̃ uideat à bonis dissentire. Etsi propediem uideo bonorum, idest lautorum, & locupletum urbem refertam fore, municipiis uero his relictis, refertissimam, quo ego in numero essem, si hos Lictores molestissimos non haberem. Nec me A. Lepidi, Luceii, Volcatii, Ser. Sulpitii comitum pœniteret, quorum nemo nec stultior est, q̃. L. Domitius, nec inconstantior, quàm Ap. Claudius. Vnus Pompeius me mouet beneficio, non authoritate. quam enim ille habeat authoritatem in hac causa, qui cum omnes Cæsarem metuebamus, ipse eum diligebat? Postquam uero ipse metuere cœpit, putat omnes hostes illi oportere esse. Ibimus tamen Luceriam, nec eum fortasse delectabit noster aduentus, dissimulare. n. non potero mihi, quæ adhuc acta sunt, displicere. Ego si somnum capere possem, tam longis te epistolis non obtunderem. Tu, si tibi eadem causa est, me remunerere sanè uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

Mihi uero omnia grata, & quòd scripsisti ad me, quæ audieras, & quòd non credis ea, quæ digna diligentia mea non essent, & quòd monuisti, quod sentiebas. Ego ad Cæsarem unas Capua literas dedi, quibus ad ea rescripsi, quæ mecũ ille de gladiatoribus suis egerat; breueis, sed beneuolẽtiam signi=

ficantes, nõ modo sine contumelia, sed etiam cum maxima laude Pompeii. Idem enim illa sententia postulabat, qua illum ad concordiam hortabar. Eas siquò ille misit, in publico proponat uelim. Alteras eodem die dedi, quo has ad te non potui non dare, cum & ipse ad me scripsisset, et Balbus. Earum exemplum ad te misi. nihil arbitror fore, quod reprehendas. siqua erunt doce me. Quomodo enim effugere possum? nihil inquies omnino scripseris, quo magis effugias eos, qui uolent fingere. Veruntamẽ ita faciam, quoad fieri poterit. nam quod me hortaris ad memoriam factorum, dictorum, scriptorum etiam meorum, facis amice tu quidem, mihiq; gratissimum, sed mihi uideris aliud tu honestum, meq; dignum in hac causa iudicare, atque ego existimem. mihi enim nihil ulla ingente unquam ab ullo authore reipub. ac Duce turpius esse uidetur factum, quàm à nostro amico factum est. cuius ego uicem doleo; qui urbem reliquit, id est patriam, pro qua, & in qua mori praeclarum fuit. Ignorare mihi uideris, haec quanta sit clades. es enim etiã nunc domi tuae, sed inuitis perditissimis hominibus esse diutius nõ potes. Hoc miserius? hoc turpius quicquam? Vagamur egentes cum coniugibus, & liberis. In unius hoĩs quotannis periculose aegrotantis anima, positas omneis nostras spes habemus. non expulsi, sed euocati è patria, quam nõ seruandam ad reditum nostrum, sed diripiendam, & inflammandam reliquimus. Ita multi nobiscum sunt nõ in suburbanis, non in hortis. non in ipsa urbe. Etsi nunc sunt, non erunt. Nos interea ne Capuae quidem, sed Luceriae, & oram quidem maritimam iam relinquemus. Afranium expectabimus, & Petreium. nam in Labie-

no parum est dignitatis. Hic tu in me illud desideras. nihil de me dico, alii uiderint. Hic quidẽ quid est? domi uestrę estis, & eritis oẽs boni. Quis tum se mihi nõ ostendit? quis nunc adest hoc bello? sic iam. n. appellandú est. Vibullii res gestę sunt adhuc maxime. id ex Pompeii literis cognosces, in quibus animaduertito illum locú, ubi erit ipse. Videbis, de Cn. nostro ipse Vibullius qd existimet. Quo igitur hæc spectat oratio? Ego pro Pompeio libenter emori possum. facio pluris oĩum hominú neminẽ. sed non tamẽ ita meo iudicio, spem de salute Reip. Significas. n. aliquãto secus, q̃ solebas, ut etiam Italia si ille cedat, putes cedendú. quod ego nec Reipub. puto esse utile, nec liberis meis. Prætærea neq; rectum, neq; honestum. Sed cur? poteris'ne uidere tyrannum? quasi intersit, audiam, an uideam, aut locupletior mihi sit quærendus author, q̃ Socrates, qui cum triginta tyranni essent, pedem porta non extulit. Est mihi prætera præcipua causa manẽdi, de qua utinam aliquãdo tecum loquar. Ego. XIIII. Cal. cum eadem lucerna hãc epistolã scripsissem, qua inflammaram tuam, Formiis ad Pompeium, si de pace ageretur, profecturus, eram, si de bello uidero. Vale.

T. P. ATTICO.

Maximis, & miserrimis rebus pturbatus sum. corãm tecum mihi potestas deliberandi nõ est, sed uti tamen tuo consilio uolui. Deliberatio autem omnis hæc est. Si Pompeius Italia excedat, quod eum facturum esse suspicor, quid mihi agendum putes, & quo facilius consilium dare possis, quid in utranque

partem mihi in mentem ueniat, explicabo breui. Cũ merita Pompeii summa erga salutem meã, familiaritasq́; quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reipub. causa me adducit, ut mihi uel consilium meum cum illius consilio, uel fortuna coniungenda esse uideatur. Accedit illud, si maneo, & illum comitatum optimorum, & clarissimorum ciuium desero, cadendum est in unius potestatem, qui, & si multis rebus significat se nobis esse amicum, & ut esset, à me est (tute scis) propter suspitionem huius impẽdentis tempestatis multo ante prouisum, tamen utrunq; considerandum est, & quanta ei fides sit habenda. & si maxime exploratum sit, eum nobis amicum fore, sit ne uiri fortis, & boni ciuis esse in ea urbe, in qua, cum summis honoribus, imperiisq; usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui iuris, subeundumq; periculum sit cum aliquo forte dedecore, siquãdo Pompeius Rẽpu. recuperauerit. In hac parte hæc sunt. Vide nunc, quæ sunt in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter. adde etiam nihil, nisi contra consilium, authoritatemq; meam. Omitto illa uetera, quòd istum in Rempu. ille aluit, auxit, armauit ille legibus. C. Metelli contra auspicia ferẽdis author. ille Galliæ ulterioris adiunctor. ille Gener. ille in adoptando. P. Clodio augur. ille restituendi mei, quàm retinendi studiosior. ille Prouinciæ propagator. ille absentis in omnibus adiutor. Idem etiam tertio cõsulatu, postquam esse defensor Reipu. cœpit, contendit, ut decem Trib. Pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur. quod idem ipse sanxit lege quadam sua, Marcoq; Marcello Cos. finiẽti Prouincias Gallias Cal. Martii restitit. Sed ut hæc omittã, q̃d

fœdius? quid perturbatius hoc ab urbe discessu? siue potius turpissima fuga? Quæ conditio non accipienda fuit potius, q̃ relinquenda patria? Malæ conditiones erãt, fateor, sed nunquid hoc peius? At recuperabit rẽp. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non ager Picenus amissus? non patefactum iter ad urbem? nõ pecunia omnis & publica, & priuata aduersario tradita? Denique nulla causa, nullæ uires, nulla sedes, quò concurrant? qui rempub. defensam uelint. Appulia delecta est inanissima pars Italiæ, & ab impetu huius belli remotissima. fuga, & maritima opportunitas uisa quæri desperatione. Inuite cœpi Capuam, non quo munus illud defugerem, sed sine causa, in qua nullus esset ordinum, nullus apertus priuatorũ dolor. bonorũ aũt erat aliquis, sed hebes, ut solet, & ut ipse sensissem, multitudo, & infimus quisq; ꝓpensus in alteram partem. Multi mutationis rerũ cupidi. Dixi ipsi me nihil suscepturum sine præsidio, & sine pecunia. Itaq; habuit nihil oĩno negocii, quod ab initio uidi, nihil quæri præter fugã, eã si nunc sequor, quò nã? cũ illo non, ad quẽ cum essem ꝓfectus cognoui in his locis esse Cæsarem, ut tuto Luceriam uenire nõ possem. Infero mari nobis incerto cursu, hyeme maxima nauigandum est. Age iam cum fratre, an sine? cum filio? an quo? In utraq; enim re summa difficultas erit summus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos absentes, fortunas'q; nostras? acrior, quàm in cæterorum. quod putabit fortasse in nobis uiolandis aliquid se habere populare. Age iam has compedes, fasces inquam hos laureatos. hæc ferre ex Italia q̃ molestum est? Qui autem locus erit nobis tutus, ut iam placatis utamur fluctibus ante, q̃

ad illum uenerimus? Quà autem, aut quò, nihil scimus. At si restitero, & fuerit nobis in hac parte locus, idem fecero, quod in Cinnæ dominatione, & Marii Tyrannide Philippus, quod. L. Flaccus, quod. Q. Mutius, quoquo modo ea res huic quidem cecidit, qui tamen ita dicere solebat, sed id ferè uidere, quod factum est, sed hoc malle, quàm armatũ ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasibulus, & fortasse melius, sed est certa quædam illa Mutii ratio, atque sententia. est etiam illa Philippi. Et cum sit necesse seruire tempori, & non amittere tempus, cum sit datum. sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est, sed sit deferet triumphum, non accipere ne periculosum sit? an accipere inuidiosum ad bonos? O rem inquis difficilem, & inexplicabilem. Atqui explicanda est. Qui enim fieri potest, ac ne me existimaris ad manendum esse propensiorem, quod plura in ea parte uerba fecerim, potest fieri, quòd fit in multis quæstionibus, ut res uerbosior hæc fuerit, illa uerior. Quam ob rem ut maxima de re æquo animo deliberanti, ita mihi des consilium uelim. Nauis & in Caieta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuntii scribente me hæc ipsa noctu in Calleno, ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium, Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupientem. non puto etiam hoc Cne. nostrum commissurum, ut Domitium relinquat. Etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat, legionem Fausto conscriptam in Siciliam sibi placere, ac Coss. duci, scripserat ad Cos. sed turpe Domitium erit deserere implorantem eius auxilium, & quædam spes mihi quidem non magna, sed

in his locis firma. Afranium in Pyreneo cum Trebonio pugnasse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuũ transisse cum cohortibus. summa autem, Afranium cum magnis copiis aduentare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cum esset incertum iter Cæsaris, quòd uel ad Capuam, uel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium misi literas, ipse ne quo inciderem, reuerti Formias. Hæc te scire uolui, scripsiq; sedatiore animo, q̃ proxime scripseram, nullum meum iudiciũ interponens, sed exquirens tuum. Vale.

T. P. ATTICO.

d Ionysius quidem tuus, potius q̃ noster, cuius ego cum satis cognossem mores, tuo tamẽ potius stabam iudicio, q̃ meo, ne tuũ quidem testimonium, quod ei sæpe apud me dederas, ueritus, superbum se præbuit in fortuna, quam putauit nostram fore, cuius fortunæ nos quantum humano consilio effici poterit, motum ratione quadam gubernabimus. Cui qui noster honos? quod obsequium? quæ etiam ad cæteros cõtempti cuiusdam hominis commendatio defuit? ut meum iudicium reprehendi à Q. Fratre, uulgoq; ab omnibus mallem, q̃ illum non efferre laudibus? Cicerones'q; nostros meo potius labore subdoceri, q̃ me alium magistrum quærere. ad quem ego quas literas Dii immortales miserã? quantum honoris significantes? quantum amoris? Dicæarchũ mehercule, aut Aristoxenum diceres accersi, non unum omnium loquacissimum, & minime aptum ad docendũ. sed est memoria bona. me decet esse meliorem. Quibus literis ita respondit, ut ego nemini, cuius causam nõ reci=

perem (semper enim si potero, si ante suscepta causa non impediar) nũquã reo cuiquam tam humili, tam sordido, tam nocenti, tam alieno, tam præcise negaui, q̃ hic mihi planè sine ulla exceptiõe præcidit. Nihil cognoui ingratius, in quo uitio nihil mali non inest. Sed de hoc nimis multa. Ego aũt paraui tuas literas, tamẽ expecto, ut sciã, quid respondeant consultationi meæ. Sulmone. C. Acciũ Pelignum aperuisse Antonio portas, cum essent cohortes quinq;. Q. Lucretiũ inde effugisse scis. Quo Cn. noster? Brundusium desertum. Confecta res est. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm ante lucem. VIII. Calen. ad te litteras dedissem, uesperi eodẽ die ad nos uenit ipse Dionysius authoritate tua permotus, ut suspicor. Quid enim putem aliud? & si solet eum, cum aliquid furiose fecit, pœnitere. nunquam autem certior fuit, quàm in hoc negocio. nam quod ad te non scripseram, postea audiui à tertio miliario, tum cũ isse πολλὰ ματεῖν καὶ ῥαθυμεῖν δ' ἧττα. Multa inquam mala cum dixisset suo capite (ut aiunt) sed mea mansuetudine conieceram in fasciculum unà cum tua uenientem ad illum epistolam. hanc ad me referri uolo, nec ullam ob aliam causam Pollucem seruum à pedibus meis Romam misi. Eo autem ad te scripsi, ut si tibi forte reddita esset, mihi cures referendam, ne in illius manus perueniret. noui siquid esset, scripsissem. pendeo animi expectatione Corfiniensi, in qua de salute Reipub. decernitur. Tu fasciculum, qui est M. Decatrioni descriptus, uelim cures ad eũ

perferendum. Tironemq; Curio commẽdes, ut ei siquid opus erit, in sumptum roges. Vale.

T. P. ATTICO.

Obsignata iam epistola, quam de nocte daturus eram, sicut dedi (nam eam uesperi scripserã). C. Sosius Pr. in Formianum uenit ad. M. Lepidum uicinum nostrum, cuius quæstor fuit. Pompeii literarum ad Coss. exemplum attulit. literæ mihi à. L. Domitio ad. VIII. Calendarum Martii allatæ sunt. earum exemplum infrascripsi. nunc ut ego non sciebã mea sponte intelligere. Scio quanti reip. sit omnes copias in unum locum primo quoq; tempore conuenire. Tu si tibi uidebitur, dabis operam, quamprimum ad nos uenias. Præsidii capuæ, quantum constitueris esse satis, relinquas. Vale. Deinde supposuit exemplum epistolæ Domitii, quod ego ad te pridie miserã. Dii immortales, qui me horror perfudit. quàm sum solicitus, quidnam futurum sit. hoc tamen spero, magnum nomen imperatoris fore. magnum in aduentu terrorem. spero etiam, quoniam adhuc nihil nobis obfuit, nihil mutasse, nec te gentia hoc, quod tũ fortiter, & diligenter, tum etiam mehercule. Modo etiam audiui quartanam à te discessisse, moriar, si magis gauderem si id mihi accidisset. Pyliæ dic, non esse æquum, eam diutius habere, nec id esse nostræ concordiæ. Tironẽ nostrum ab altera relictum audio, sed eum uideo in sumptum ab aliis mutuatum. Ego autem Curium nostrum, si quid opus esset, rogaram. Malo Tironis uerecundiã in culpa esse, q̃ illiberalitatem Curii. Vale.

T. P. ATTICO.

u Num etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subueniat, at nemo dubitat, quin subsidio uenturus sit. Ego nõ puto. Deseret igitur talem ciuem? & eos unà, quos is secum habeat? præsertim ex ipsis cohorteis triginta? Domitius (nisi me omnia fallunt) de se incredibiliter pertimuit. nihil spectat, nisi fugam, cui tu (uideo enim, quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego uero quem fugiam, habeo, quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, & memorandum dicis, malle quod dixerim, me cum Pompeio uinci, quàm cum istis uincere. Ego uero malo, sed cum illo Pompeio, qui tum erat, aut qui mihi esse uidebatur. Cum hoc uero, qui ante fugit, quàm sciat, quẽ fugiat, aut quo, qui nostra tradidit. qui patriã reliquit. Italiam deseruit. Si malui, contigit tunc, uictus sum. quid superest? nec ista uidere possum, quæ nunquam timui, ne uiderem, nec me hercule istum, propter quem mihi nõ mõ meis, sed memetipso carendũ est. Ad Philotimũ scripsi de uiatico, siue à Mõeta, nemo. n. soluit, siue ab Oppiis tuis cõtubernalibus. Cætera apposita tibi mãdabo. Vale.

T. P. ATTICO.

o Rem turpem, & ea re miseram. Sic enim sentio id demum, aut potius id solum esse miserum, quod turpe sit. Aluerat Cæsarem, eundem repente timere cœperat, conditionem pacis nullam probarat. nihil ad bellum pararat. Vrbem reliquerat.

Picenum amiserat culpa. in Appuliam se compegerat. ibat in Græciam. omnes nos ἀπροσηγορήτους exper tes sui tanti, ac tam inusitati consilii, reliquerat. ecce subito literæ Domitii ad illum ipsius ad Coss. fulsisse mihi uidebatur τὸ καλὸν ad oculos eius, & exclamasse ille uir, qui esse debuit ποίησω ὅ,τι χρὴ, καὶ παλαμάσω, καὶ πρὶν ἐπ' ἐμοὶ, καὶ τεκταίνω. τὸ παρ σοῦ μετ' ἐμοῦ. at ille πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ dicens, perrgit Brundusium. Domitiũ autem aiunt re audita, & eos qui unà essent tradidisse. O rem lugubrem. itaq; interrcludor dolore, Quo ad te plura scribam, non habeo. tuas literas expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Epistolam meam quòd peruulgatam scribis eẽ, non fero moleste. quinetiam ipse multis dedi describendam. Ea enim & acciderunt iam, & impendent, ut testatum esse uelim, de pace quid senserim. Cum autem ad eam hortarer eum præsertim hominem, non uidebar ullo modo facilius moturus, q̃ si id, ad quod eum hortarer, conuenire eius sapientiæ dicerem. eam si admirabilem dixi, quo eũ ad salutem patriæ hortabar, non sum ueritus, nec uiderer assentari, cui tali in re libẽter me ad pedes abiecissem. Qua autem est, aliquid impertias temporis, nõ ut de pace, sed de me ipso, & de meo officio ut aliquid cogitet. Nam quod testificor, me ex pertem belli fuisse, etsi id re perspectum est, tamẽ ea scripsi, quo in suadendo plus authoritatis haberẽ, eodemq; pertinet, quòd causam eius probo. Sed quid hæc nunc? utinam aliquid profectum esset. nec ego istas literas in cõcione

cione recitari uelim. Siquidem ille ipse ad eundem scribens in publico proposuit epistolã illam, in qua est, pro tuis rebus gestis amplissimis, amplioribus'ue, quàm meis, q̃ Africani. Ita tempus ferebat. siquidem etiã uos duos taleis ad quintum milliarium, quid ad hũc ipsum, uiri de se recipienti, quid agenti, quid acturo: quantò autem ferocius ille causæ suæ confidet, cum uos, cum uestri similes non modo frequenteis, sed læto uultu gratulanteis uiderit? Num igitur peccauimus? minime. uos quidem. Sed tamen signa conturbantur, quibus uoluntas à simulatione distingui posset. Quæ uero S. C. uideo? sed apertius quàm proposueram. Ego Arpini uolo esse Pridie Calendarum. deinde circum uillulas nostras errare, quas me uisurum postea desperaui. σύγγενῆ tua consilia, & tamen pro temporibus non incauta mihi ualde probantur. Lepido quidem (nam ferè συνδημερεύομεν, quod gratissimum illi est, nunquã placuit ex Italia exire ullo modo. multo minus mouebant minæ. Crebro enim illius literæ ab aliis ad nos commeant. Sed me illorum sententiæ minus mouebant, minus multa dederant illi reipub. pignora. Tua mehercule authoritas uehemẽter mouet. Affert enim & reliqui temporis recuperãdi rationem, & præsentis tuendi. Sed obsecro te, quid hoc miserius, q̃ alterum plausus in fœdissima causa quærere? alterum autem offensiones in optima? alterum existimari conseruatorem inimicorum? alterum desertorem amicorum? Et mehercule quamuis amemus Cn. nostrum, ut et facimus, & debemus, tamen hoc, quòd talibus uiris non subuenit, laudare non possum. nam siue timuit, quid ignauius? siue, ut quidam putãt, meliorem suam causam illorũ cæde

fore putauit, quid iniustius? Sed hæc omittamus. augemus enim dolorem retractando. VI. Calen. uesperi Balbus minor ad me uenit, occultauit occurrens ad Lentulũ Cos. iussu Cæsaris, cum literis, cum mandatis, cum promissione Prouinciæ, Romam ut redeat, cui persuaderi posse non arbitror, nisi erit conuentus. idem diebat, nihil malle Cæsarem, quàm ut Pompeium assequeretur. id credo, ut rediret in gratiam, id nõ credo, & metuo ne omnis hæc clementia ad unã illam crudelitatem colligatur. Balbus quidem maior ad me scribit, nihil malle Cæsarem, quàm principe Pompeio, sine metu uiuere. Tu puto hæc credis? sed cum hæc scribebam. V. Cal. Pompeius iam Brundusium poterat uenisse. Expeditus enim antecesserat legiones. XI. Luceria. Sed hoc τέρας horribili uigilantia, celeritate, diligentia est plenũ. Quid futurũ sit, nescio. Vale.

T. P. ATTICO.

Dionysius cum ad me præter opinionem meam uenisset, locutus sum cum eo liberalissime. tempora exposui. rogaui, ut diceret, quid haberet in animo, me nihil ab ipso inuito contendere. respondit, se, quod in numis haberet, nescire quo loci esset. alios non soluere. aliorum diem nondum uenire. Dixit enim alia quædam de seruulis suis, quare nobiscum esse non posset. morem gessi, dimisi à me, ut magistrum Ciceronis nõ libenter, ut hominem ingratum, non inuitus. Volui te scire, quid ego de eius facto iudicarem. Vale.

T. P. ATTICO.

Vòd me magno animi motu perturbatum pu=
tas, ſum equidem, ſed non tam magno, quàm ti-
bi fortaſſe uideor. Leuatur enim omnis cura,
cum aut conſiſtit conſilium, aut cogitando nihil explica=
tur. lamentari autem licet. illud tamen totos dies, ſed ue=
reor, ne, nihil cum proficiam, etiam dedecori ſim. In ſtu=
diis, ac literis noſtris conſumo omne tempus, conſiderans
quanta uis ſit illius uiri, quem noſtris libris ſatis dili=
genter (ut tibi quidē uidemur) expreſſimus. Tenes'ne
igitur moderatorem illum reipub. quo referre uolumus
omnia? nam ſic quinto, ut opinor, in libro loquitur Sci=
pio. Vt enim gubernatori curſus ſecundus, medico ſalus,
imperatori uictoria, ſic huic moderatori reipub. beata
ciuium uita propoſita eſt, ut opibus firma, copiis locu=
ples, gloria ampla, uirtute honeſta ſit. Huius enim ope=
ris maximi inter homines, atque optimi illum eſſe effe=
ctorem uolo. Hoc Cn. noſter, cum antea nūquam, tum in
hac cauſa minime cogitauit. Dominatio quæſita ab utro-
q; eſt, non id actum, beata, & honeſta ciuitas ut eēt. Nec
uero ille urbem reliquit, quòd eam tueri non poſſet, nec
Italiā, quòd ea pelleretur, ſed hoc à primo cogitauit, oēs
terras, omnia mouere. Reges barbaros incitare. Genteis
feras armatas in Italiā adducere. Exercitus cōficere ma-
ximos. Genus illud Sullani regni iā pridem appetitur
multis, q unà ſunt, cupiētibus. An cēſes nihil inter eos cō
uenire? nullā pactiōem fieri potuiſſe? Hodie pōt, ſed neu
tri σκοπὸς eſt ille, ut nos beati ſimus. uterq; regnare
uult. Hæc à te inuitatus breuiter expoſui. Voluiſti. n. me,
quid de his malis ſentirem, oſtendere. προθεσπίζω
igitur noſter Attice, non ariolans ut illa, cui nemo credi-

dit, sed cōiectura prospiciens, Iamq; maiora magno tumultu non multo inquam secus possum uaticinari. tanta malorum impēdet Ἰλιάς. atq; hoc nostra grauior est causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui transierunt, quòd illi quidem alterum metuunt, nos utrunq;. Cur igitur inquis remansimus? uel tibi paruimus, uel non occurrimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miseram Italiam uidebis proxima æstate, ab utriusq; mancipiis ex omni genere collectis. nec tam irruptio pertimescenda, quæ Luceriæ multis sermonibus denuntiata est, quā uniuersæ interitus. tantas in obligando utriusque uires uideo futuras. Habes coniecturam meam. Tu autem consolationis fortasse aliquid expectasti. Nihil inuenio, nihil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius. Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit. quod sæpe, gratissimum sibi esse, quod quierim, oratq; in eo, ut perseuerem. Balbus minor hæc eadem mandata dat. iter autem eius erat ad Lētulum Cos. cum literis Cæsaris, præmiorumq; promissis, si Romam reuertisset. Verum, cum habeo rationem dierum, ante puto trāsmissurum, quàm potuerit conueniri. Epistolarum Pompeii duarum, quas ad me misit, negligentiam, meamq; in rescribendo diligentiam uolui tibi notam esse. earum exempla ad te misi. Cæsaris hic per Appuliā ad Brūdusium cursus quid efficiat, expecto. utinam aliquid simile parthicis rebus. Simulatq; aliquid audiero, scribam ad te, Tu ad me uelim. Bonorum sermones Romæ frequentes esse dicūtur. Scio equidem te in publicum non prodire, sed tamen audire te multa necesse est. Memini tibi librū afferri à Demetrio Magete. ad te missum scio περὶ ὁμονοίας. cum

mihi uelim mittas. Vides, quam cām mediter. Vale.

CN.POM.Proconsu.M.T.Ciceroni Imp.S.

q Vintus Fabius ad me uenit ad. IIII. Iduum Febr. Is nuntiat. L. Domitium cum suis cohortibus. XI. & cum cohortibus. XIIII. quas Vibullius adduxit ad me iter habere, habuisse in animo ꝓficisci Corfinio, & ad. V. Iduum Feb. C. Hircium cum. V. cohortibus subsequi. Censeo ad nos Luceriam uenias. nam te hic tutissime puto fore. Vale.

M.T.CICERO CN.POM.PROCONS.S.

a D.VX. Calendarum Martii Formiis accepi tu as literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno gesta erant, cognoui commodiora esse multo, q̄ ut erat nobis nuntiatum, Vibulliiq; uirtutem, industriā q; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus. ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunq; tu consiliū percepisses, id nobis persequendum putaremus. Nunc, quoniā authoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo, etsi præsidia in oppidis nulla sunt. nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter. M. Oppium, quem ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. nam. L. Torquatum uirum fortem, & cum authoritate Formiis non habemus. ad te profectum arbitramur. Ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capu

am ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicenum es profectus. Volueras enim me cum. M. Considio pro praetore illa negocia tueri. cum eò uenissem, uidi amplum delectum habere diligentissime ab eo accipere Libonem summa item diligẽtia, & in illa Colonia authoritate. fui Capuae, quò ad Coss. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Nonas Feb. Cum fuissem triduũ, recepi me Formias. Nunc quod tuum consilium, aut quae ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quae opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest. opus est esse, qui praesit. Sin omnia in unum locum contrahenda sunt, non dubito, quin ad te statim ueniam, quo mihi nihil optatius est, idq; tecũ quo die ab urbe discessimus locutus sum. Ego, sicui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uideor, non laboro, & tamen si, ut uideo, bellum gerẽdum est, confido me oĩbus facile satisfacturum. M. Tullium meum necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

CN. POM. Procons. M. T. Ciceroni Imp. S.

Vas literas libenter legi. Recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Coss. ad eum exercitum, quem in Appulia habui, uenerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq; studio in rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio reipu. afflictae opem, atq; consilium feramus. Censeo uia appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M.T.CICERO CN.POP.PROCONS.S.

Cum ad te literas misissem, quæ tibi canusii redditæ sunt, suspitionem nullam habebã, te reip. causa mare transiturum, eramq; in spe magna fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut Rempu. summa cũ dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex his mandatis, quæ Dialio ad Cos. dederas, certior tui consilii factus, non expectaui, dum mihi à te literæ redderentur. confestimq; cum. Q. Fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Appuliam facere cœpi. Cum Theanum, & Sidicinum uenissem. C. Missius familiaris tuus, aliiq; complures attulerunt Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Eserniæ. sanè sum commotus, quod si ita esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum planè exceptum putabam. Itaq; tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram referretur. At mihi, cum Calibus essem, affertur literarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. Hæ sic scriptæ erant. Literas tibi à. L. Domitio ad. XIII. Calendarum Martii allatas esse, earumq; exemplum subscripseras, magniq; interesse Reipub. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in unum locum conuenire, & ut præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omneis, te cum omnibus copiis ad Corfiniũ esse uenturũ, quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tuum iter nõ arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, utrũq;

ſimul audimus, & quæ Corfinii acta eſſent, & te iter Brûnduſium facere cœpiſſe. Cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium eſſet, quin Brunduſium contenderemus, à multis, qui è Samio, Appuliáq; ueniebant admoniti ſumus, ut caueremus ne exciperemur à Cæſare. quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiã quàm nos poſſemus, eò, quò intenderat, uenturus eſſet. Quod cum ita eſſet, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquã amicorum placuit committere, ut temeritas noſtra nõ ſolum nobis, ſed etiam Reipu. noceret. cum præſertim non dubitaremus, quin ſi etiam tutum nobis iter fuiſſet, te tamen iam conſequi non poſſemus. Inde primo accepimus tuas literas Canuſio ad. X. Calendarũ Martii datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brunduſiũ ueniamus, quas cum accepiſſemus ad. III. Calendarũ Martii nõ dubitabamus, quin tu iam Brũduſium perueniſſes. nobisq; iter illud omnino intercluſum uidebatur. neq; minus nos eſſe captos, quàm qui Corfinium ueniſſent. Neq; enim eos ſolos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidiſſent, ſed eos nihilominus, qui regionibus excluſi, intra præſidia, atq; intra arma aliena ueniſſent. Quod cum ita ſit, maxime uellem primum tecum ſemper fuiſſe, quod quidem tibi oſtenderam, cum à me Capuam reiiciebam. quod feci, non uitãdi oneris cauſa, ſed quòd uidebã teneri illam urbem ſine exercitu non poſſe. Accidere autem mihi nolebã, quod doleo uiris fortiſſimis accidiſſe. Quoniam autem, tecum ut eſſem, non contigit, utinam tui conſilii certior factus eſſem. nam ſuſpitione aſſequi non potui, q omnia prius arbitratus ſum fore, quàm ut hæc Reipu. cauſa in Italia non poſſet Duce te conſiſtere. Neq;

uero nunc consilium tuum reprehendo, sed formā reipu. lugeo. Nec, si ego quid tu sis, securus non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratiōe fecisse, meaq; semper fuerit sententia, primū de pace uel iniqua conditione retinēda, deinde de urbe. nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas. meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium ualere debuerit. secutus sum tuum, neq; id Reipu. causa, de qua desperaui, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest, Sed te quærebam. tecum esse cupiebam. neq; eius rei facultatem, si qua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primū enim præ me tuli, me nihil malle, q̃ pacem, non quin eadem timerem, quæ illi, sed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde suscepto bello, cum pacis conditiōes ad te afferri, atq; ad ea honorifice, & tarde responderi uiderem, dixi meam tecum rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me esse unum, qui ꝑ meis maximis in Rempu. meritis, supplicia miserrima, & crudelissima pertulissem. me esse unum, qui, si offendissem eius animum, cui tum, cum iam in armis essemus, consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subiiceret eisdem prœliis, ut mea persona semper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. Atq; hæc non ego prius sum suspicatus, q̃ mihi palàm denuntiata sunt, neq; ea tam pertimui, si subeunda essent, quàm declinãda putaui, si honeste uitare possem. quoniam breuē illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram uides, reliqui facultatem res

ademit. iis autem, quibus non satisfacio, facile respǒdeo. neq; enim ego amicior. C. Cæsari unq̃ fui, quàm illi, neq; illi amiciores reipu. quàm ego. Hoc inter me, & illos interest, qđ, cum & illi ciues optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis disceptari maluerunt. quæ, quoniã ratio omissa est, perficiam profecto, ut neq; respu. ciuis à me animum, neq; tu amici desideres. Vale.

T. P. ATTICO.

m Ihi molestior lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat. dictare tamen hanc epistolam malui, quàm Gallo Fabio amantissimo utriusq; nostrum nihil ad te literarum dare. nam pridie quidẽ quoquomodo potueram, scripseram ipse eas literas, quarum uaticinationem falsam esse cupio. Huius autem epistolæ non solum ea causa est, ut nequis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas, sed etiam hæc iustior, ut à te impetrarem, ut sumeres aliquid temporis, quo, quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium planè uolo, ut penitus intelligam. Omnia sunt integra nobis. nihil prætermissum est, quod non habeat sapientem excusationem, non modo probabilem. Nam certe neq; tum peccaui, cum imparatam iam Capuam, non solum ignauiæ delectus, sed etiam perfidiæ suspitionem fugiens, accipere nolui. neque, cum post conditiões pacis per. L. Cæsarem, & Fabium allatas, caui, ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato Consulatum, triumphumq; deferret. Nec uero hæc extrema quisquã

potest iure reprehendere, quòd mare non transierim. id enim, & si erat deliberationis, tamen obire non potui. Neque enim suspicari debui, præsertim cum ex ipsius Pompeii literis, idē, qđ te uideo existimasse, non dubitarim, qn is Domitio subuenturus esset. Et planè quid rectū, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitari malui. Primum igitur hæc, qualia tibi esse uideantur, & si sæpius significata sunt à te, tamen accuratius mihi perscribas, uelim. Deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingasq́ue, quem me esse deceat, & ubi me plurimum prodesse reipu. sentias. ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia, quibus si paruissem, tristitiam, illorum temporum non subiissem. Memini quid mihi tum suaseris p Theophanē Culeonem, idq́ue sæpe ingemiscens, sum recordatus. Quare nunc saltem ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non solum gloriosis consiliis utamur, sed etiam paulo salubribus. Sed nihil præscribo, accurate uelim perscribas tuam ad me sententiam. Volo etiam exquiras quam diligentissime poteris (habebis autem, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit. quē admodum nunc se gerant. num quem accusent. num cui suecenseant. quod dico num cui, id est num Pompeio. Omnino culpam omnem Pompeius in Domitium confert, quod ipsius literis cognosci potest, quarum exemplum ad te mitto. Hæc igitur uidebis, & quod ad te ante scripsi. Demetrii Magetis librum, quem ad te misit de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Cn. Pom. Mag. M. Marcello, & L. Lentulo Coss. S.

Go, quòd existimabã dispersos nos, neq; reip. utiles, neq; nobis præsidio esse posse, idcirco ad L. Domitium literas misi. primum uti ipse cũ omni copia ad nos ueniret, si de se dubitaret, & cohorteis. XIX. quæ ex Piceno ad me iter habebãt, ad nos mitteret. Quod ueritus sum, factum est, ut Domitius implicaretur, neq; ipse satis firmus esset ad castra facienda, qđ meas. XIX. & suas. XII. cohorteis tribus in oppidis distributas haberet. Nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit, neq;, si uellet, expedire posset, nunc scitote me esse in summa solicitudine. nam & tot, & taleis uiros periculo obsidionis liberare cupio, neque subsidio ire possum, quòd his duabus legionibus non puto esse committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius. XIIII. cohortes contrahere potui, quas Brundusium misi, neque Canusium sine præsidio, dum abessem, putaui esse immittendum. Duellio mandaueram, quòd maiores copias sperabam nos habituros, ut, si uobis uideretur, alteruter uestrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia, quam Capuæ, & circum Capuam comparastis, & cum iis militibus, quos Faustus legit, proficisceretur. Domitius cum. XII. suis cohortibus eodem adiungeretur, reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus Dyrrachium transportarentur. Nũc, cum hoc tempore nihilo magis ego, quàm uos subsidio Domitio ire possim, seu per monteis explicare, non est nobis committendum, ut has. XIIII. cohortes, quas dubio animo habeo, hostis accedere, aut itinere me consequi pos=

sit. Quam ob rem placitum est mihi. Aliter uideo censeri Marcello, & caeteris nostri ordinis, qui hic sunt, ut Brundusium ducerem hanc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, ut quodcunq; militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundusium ueniatis quam primum. Arma, quae ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos uobiscum habetis, quae arma superabunt ea, si Brundusium iumentis deportaueritis, uehementer Reipu. profueritis. De hac re uellem nostros certiores faceretis. Ego ad. P. Lupum, & C. Coponium praetores misi, ut se nobis coniungerent, & militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

Miror te ad me nihil scribere, & potius ab aliis, q̃ à te de Repu. certiorem me fieri. Nos disiecta manu pares aduersariis esse nõ possumus. cõtractis nostris copiis, spero nos & Reip. & saluti cõmuni prodesse posse. Quam ob rem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad. V. Id. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me uenire, miror, quid causa fuerit, quare consilium mutaris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Caesarem firmo progressu in castrum Truentium uenisse. Quanto enim magis appropinquare aduersarius coeperat, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniungeres, prius, q̃ Caesar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quam ob rem etiã te rogo, & hortor, id quod nõ dedisti superioribus literis

à te petere, ut primo quoq; die Luceriam aduenires ante, quàm copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locũ coactæ, nos à nobis distrahant. sed, si erũt, qui te impediant, ut illas suas seruent, æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex piceno, & Camerino uenerunt quæ fortunas suas reliquerũt, ad me missum facias. Vale

CN. Pomp. L. Domitio Procos. S.

Literas abs te. M.' Calenius ad me attulit ad XIIII. Calendarum Martii, in quibus literis, scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem, etsi secundum mare ad me ire cœpisset, cõfestim in Samnium ad me uenturum. Sin autem ille circum istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere uelle. Te animo magno, & forti istam rem agere existimo, sed diligentius nobis est uidendum, ne distracti, pares aduersario esse non possimus, cum ille magnas copias habeat, & maiores breui habiturus sit. Non enim pro tua prudẽtia debes illud solum animaduertere, quot in præsentia cohorteis cõtra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitũ, & peditũ copias cõtracturus sit. cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in quibus scribit id, quod ab illis quoq; mihi scribitur, præsidia Curionẽ, quæ in Vmbria, & Thuscis erãt, cõtrahere, & ad Cæsarẽ iter facere. Quæ si copiæ in unũ locum fuerĩt coactæ, ut pars exercitus ad Balbũ mittatur, pars ad te accedat, ut nõ pugnet, sed locis suis repugnet, hærebis, neq; solus cũ ista copia, tantã multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas. Quam ob rem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omnibus copiis huc

uenias. Coss. constituerũt idem facere. Ego Vetustileo ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. Quam ob rem nolito commoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me ueniet. Cauẽdum enim puto esse, ne implicatus hæream. nã neq; castra propter anni tempus, & militum animos, facere possum, neq; ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. Itaq; non amplius. XIIII. cohortes Luceriam coegi. Coss. præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri, nam aut exercitum firmũ habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse, aut regiones eiusmodi obtinere, e quibus repugnemus, id, quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quod & magnam partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitũ tam amplum, neq; tam magnum q̃ ille. Itaq; nobis prouidendum est, ut summam reip. rationem habeamus. Etiã, atq; etiam te hortor, ut cum omni copia, quamprimum ad me uenias. Possumus etiam nunc remp. erigere, si communi consilio negocium administrabimus. si distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum ẽ. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata, quod me hortare, ut istuc ueniam. id me facere nõ arbitror posse, quod non magnopere iis legionibus confido. Vale.

Cn. Pomp. L. Domitio. S.

Literæ mihi à te redditæ sunt ad. XIIII. Calendarum Mart. in quibus scribis. Cæsarem apud Corfinium castra posuisse, quod putaui, & præmonui. Fit, ut nec in præsentia committere tecum

prœlium uelit,& omnibus copiis conductis,te implicet, ne ad me iter expeditum tibi ſit,atq; iſtas copias coniungere optimorum ciuiũ poſſis cum his legionibus, de quarum uoluntate dubitamus , quo magis etiam tuis literis ſum commotus.Neq; enim eorum militum,quos mecũ habeo,uoluntati ſatis confido,ut de omnibus fortunis reipu. dimicem.Neq; etiam,qui ex delectibus conſcripti ſunt,à Coss.conuenerunt. Quare da operam,ſi ulla ratione ẽt nunc efficere potes,ut te explices,& huc quamprimum uenias,ante,quàm omnes copiæ aduerſariorum conueniant.Neq; enim celeriter, huc homines conuenire poſſunt,etſi conuenirent,quantum iis committẽdum ſit,quod inter ſe ne noti ſunt,contra ueteranas legiones,nõ te præterit. Vale.

T.P. ATTICO.

Lippitudinis meæ ſignum tibi ſit librarii manus,& eadem cauſa breuitatis. etſi nunc quidem,quod ſcriberem,nihil erat. omnis expectatio noſtra erat in nuntiis brunduſinis.ſi nactus hic eſſet Cn.noſtrum,ſpes dubia pacis ſin ille ante tranſmiſiſſet,exitioſi belli metus.Sed uides'ne, in quem hominẽ inciderit reſp.q̃ acutum? q̃ uigilantem,q̃ paratum? Si mehercule neminem occiderit,nec cuiq̃ quicq̃ ademerit , ab iis,qui eum maxime timuerant,maxime diligetur. multum mecum municipales homines loquuntur, multum ruſticani.nihil prorſus aliud curant,niſi agros,niſi uillulas,niſi numulos ſuos.Et uide q̃ conuerſa res eſt. illum, quo antea confidebãt,metuunt,hunc amant,quẽ timebãt. id q̃tis noſtris peccatis,uitiisq; uenerit,non poſſum ſine

moleſtia

molestia cogitare. Quae autem impendere putarem, scripseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

T. P. ATTICO.

N On dubito, quin tibi odiosae sint epistolae quotidianae, cũ praesertim, neq; noua de re aliqua certiorem te faciam, neq; nouam deniq; iam reperiam scribendi ullam sententiam. Sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem inepte. euntibus uero domesticis praesertim, ut nihil ad te dem literarũ, facere non possum, & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miseriis, cum quasi tecum loquor. Cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis omnino intelligo, nullum fuisse tẽpus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit multum esse à literis, propterea ꝙ neq; Romae quicq̃ auditur noui, nec in his locis, quae à Brundusio absunt propius, q̃ tu biduum, aut triduum. Brundusii autem omne certamen uertitur huius primi temporis. qua quidẽ expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus. Eodem enim die uideo Caesarem à Corfinio post meridiem profectum esse, id est Feralibus, quo Canusio mane Pompeium. Eo modo autem ambulat Caesar, & his triariis militum celeritatem incitat, ut timeam, ne citius ad Brundusium, q̃ opus sit, accesserit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis? Nihil equidẽ, sed ut supradixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod iam satis fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt authores ii, qui à te probantur. Quod enim unquã eorum in rep.

dit, sed cõiectura prospiciens, Iamq; maiora magno tu=
multu non multo inquam secus possum uaticinari. tanta
malorum impẽdet Ἰλιάς. atq; hoc nostra grauior est
causa, qui domi sumus, quàm illorum, qui transierunt,
quòd illi quidem alterum metuunt, nos utrunq;. Cur igi
tur inquis remansimus? uel tibi paruimus, uel non occu=
rimus, uel hoc fuit rectius. conculcari inquam miseram
Italiam uidebis proxima æstate, ab utriusq; mancipiis
ex omni genere collectis. nec tam irruptio pertimescen-
da, quæ Luceriæ multis sermonibus denuntiata est, quã
uniuersæ interitus. tantas in obligando utriusque uires
uideo futuras. Habes coniecturam meam. Tu autem con
solationis fortasse aliquid expectasti. Nihil inuenio, ni-
hil fieri potest miserius, nihil perditius, nihil fœdius.
Quod quæris, quid Cæsar ad me scripserit. quod sæpe,
gratissimum sibi esse, quod quierim, oratq; in eo, ut per
seuerem. Balbus minor hæc eadem mandata dat. iter au
tem eius erat ad Lẽtulum Cos. cum literis Cæsaris, pre-
miorumq; promissis, si Romam reuertisset. Verum, cum
habeo rationem dierum, ante puto trãsmissurum, quàm
potuerit conueniri. Epistolarum Pompeii duarum, quas
ad me misit, negligentiam, meamq; in rescribendo dili=
gentiam uolui tibi notam esse. earum exempla ad te mi=
si. Cæsaris hic per Appuliã ad Brũdusium cursus quid
efficiat, expecto. utinam aliquid simile parthicis rebus.
Simulatq; aliquid audiero, scribam ad te, Tu ad me ue
lim. Bonorum sermones Romæ frequentes esse dicũtur.
Scio equidem te in publicum non prodire, sed tamen au=
dire te multa necesse est. Memini tibi librũ afferri à De=
metrio Magnete, ad te missum scio περὶ ὁμονοίας. eum

mihi uelim mittas. Vides, quam cãm mediter. Vale.

CN. POM. Proconsu. M. T. Ciceroni Imp. S.

q Vintus Fabius ad me uenit ad. IIII. Iduum Febr. Is nuntiat. L. Domitium cum suis cohortibus. XI. & cum cohortibus. XIIII. quas Vibullius adduxit ad me iter habere, habuisse in animo ꝓficisci Corfinio, & ad. V. Iduum Feb. C. Hircium cum. V. cohortibus subsequi. Censeo ad nos Luceriam uenias. nam te hic tutissime puto fore. Vale.

M. T. CICERO CN. POM. PROCONS. S.

a D. VX. Calendarum Martii Formiis accepi tuas literas, ex quibus ea, quæ in agro Piceno gesta erant, cognoui commodiora esse multo, q̃ ut erat nobis nuntiatum, Vibulliiq; uirtutem, industriã q; libenter agnoui. Nos adhuc in ea ora, ubi præpositi sumus, ita fuimus, ut nauem paratam haberemus. ea enim audiebamus, & ea uerebamur, ut quodcunq; tu consiliũ percepisses, id nobis persequendum putaremus. Nunc, quoniã authoritate, & consilio tuo in spe firmiore sumus si teneri posse putas Tarracinam, & oram maritimam, in ea manebo, etsi præsidia in oppidis nulla sunt. nemo enim nostri ordinis in his locis est, præter. M. Oppium, quem ego Minturnis esse uolui, uigilantem hominem, & industrium. nam. L. Torquatum uirum fortem, & cum authoritate Formiis non habemus. ad te profectum arbitramur. Ego omnino, ut proxime tibi placuerat, Capu

am ueni eo ipso die, quo tu Theano Sidicenum es profectus. Volueras enim me cum. M. Considio pro praetore illa negocia tueri. cum eò uenissem, uidi amplum delectum habere diligentissime ab eo accipere Libonem summa item diligētia, & in illa Colonia authoritate. fui Capuae, quò ad Coss. iterum, ut erat dictum ab Coss. ueni Capuam ad Nonas Feb. Cum fuissem triduū, recepi me Formias. Nunc quod tuum consilium, aut quae ratio belli sit, ignoro. si tenendam hanc oram putas, quae opportunitatem, & dignitatem habet, & egregios ciues, &, ut arbitror, teneri potest. opus est esse, qui praesit. Sin omnia in unum locum contrahenda sunt, non dubito, quin ad te statim ueniam, quo mihi nihil optatius est, idq; tecū quo die ab urbe discessimus, locutus sum. Ego, sicui adhuc uideor segnior fuisse, dum ne tibi uideor, non laboro, & tamen si, ut uideo, bellum gerēdum est, confido me oībus facile satisfacturum. M. Tullium meum necessarium ad te misi, cui tu, si tibi uideretur, ad me literas dares. Vale.

CN. POM. Procons. M. T. Ciceroni Imp. S.

Vas literas libenter legi. Recognoui enim tuam pristinam uirtutem etiam in salute communi. Coss. ad eum exercitum, quem in Appulia habui, uenerunt. Magnopere te hortor pro tuo singulari, perpetuoq; studio in rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio reipu. afflictae opem, atq; consilium feramus. Censeo uia appia iter facias, & celeriter Brundusium uenias. Cura, ut ualeas.

M.T.CICERO CN.POP.PROCONS.S.

C Vm ad te literas misissem, quæ tibi canusii redditæ sunt, suspitionem nullam habebã, te reip. causa mare transiturum, eramq; in spe magna fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, qua mihi nihil utilius uidebatur, aut Rempu. summa cũ dignitate defendere. Interim nondum meis literis ad te perlatis, ex his mandatis, quæ Dialio ad Cos. dederas, certior tui consilii factus, non expectaui, dum mihi à te literæ redderentur. confestimq; cum. Q. Fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Appuliam facere cœpi. Cum Theanum, & Sidicinum uenissem. C. Missius familiaris tuus, aliiq; complures attulerunt Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Eserniæ. sanè sum commotus, quod si ita esset, non modo iter meum interclusum, sed me ipsum planè exceptum putabam. Itaq; tum Cales processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Esernia de eo, quod audieram referretur. At mihi, cum Calibus essem, affertur literarum exemplum, quas tu ad Lentulum Cos. misisses. Hæ sic scriptæ erant. Literas tibi à. L. Domitio ad. XIII. Calendarum Martii allatas esse, earumq; exemplum subscripseras, magniq; interesse Reipub. scripseras, omneis copias primo quoque tempore in unum locum conuenire, & ut præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ego literis lectis, in eadem opinione fui, qua reliqui omneis, te cum omnibus copiis ad Corfiniũ esse uenturũ, quò mihi, cum Cæsar ad oppidum castra haberet, tutum iter nõ arbitrabar. Cum res in summa expectatione esset, utrũq;

simul audimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cumq; nec mihi, nec fratri meo dubium esset, quin Brundusium contenderemus, à multis, qui è Samio, Appuliáq; ueniebant admoniti sumus, ut caueremus ne exciperemur à Cæsare. quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celerius etiā quàm nos possemus, eò, quò intenderat, uenturus esset. Quod cum ita esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquā amicorum placuit committere, ut temeritas nostra nō solum nobis, sed etiam Reipu. noceret. cum præsertim non dubitaremus, quin si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen iam consequi non possemus. Inde primo accepimus tuas literas Canusio ad. X. Calendarū Martii datas, quibus nos hortaris, ut celerius Brundusiū ueniamus, quas cum accepissemus ad. III. Calendarū Martii nō dubitabamus, quin tu iam Brūdusium peruenisses. nobisq; iter illud omnino interclusum uidebatur. neq; minus nos esse captos, quàm qui Corfinium uenissent. Neq; enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent, sed eos nihilominus, qui regionibus exclusi, intra præsidia, atq; intra arma aliena uenissent. Quod cum ita sit, maxime uellem primum tecum semper fuisse, quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam reiiciebam. quod feci, non uitādi oneris causa, sed quòd uidebā teneri illam urbem sine exercitu non posse. Accidere autem mihi nolebā, quod doleo uiris fortissimis accidisse. Quoniam autem, tecum ut essem, non contigit, utinam tui consilii certior factus essem. nam suspitione assequi non potui, ꝙ omnia prius arbitratus sum fore, quàm ut hæc Reipu. causa in Italia non posset Duce te consistere. Neq;

uero nunc consilium tuum reprehendo, sed formā reipu. lugeo. Nec, si ego quid tu sis, securus non perspicio, idcirco minus existimo, te nihil, nisi summa ratiōe fecisse, mea q; semper fuerit sententia, primū de pace uel iniqua conditione retinēda, deinde de urbe. nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas. meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium ualere debuerit. secutus sum tuum, neq; id Reipu. causa, de qua desperaui, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine ciuili perniciosissimo bello potest, Sed te quærebam. tecum esse cupiebam. neq; eius rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facile intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primū enim præ me tuli, me nihil malle, q̃ pacem, non quin eadem timerem, quæ illi, sed ea bello ciuili leuiora ducebam. inde suscepto bello, cum pacis conditiōes ad te afferri, atq; ad ea honorifice, & tarde responderi uiderem, dixi meam tecum rationem, quam tibi facile me probaturum pro tuo in me beneficio arbitrabar. Memineram me esse unum, qui ꝓ meis maximis in Rempu. meritis, supplicia miserrima, & crudelissima pertulissem. me esse unum, qui, si offendissem eius animum, cui tum, cum iam in armis essemus, consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subiiceret eisdem prœliis, ut mea persona semper ad improborum ciuium impetus aliquid uideretur habere populare. Atq; hæc non ego prius sum suspicatus, q̃ mihi palàm denuntiata sunt, neq; ea tam pertimui, si subeunda essent, quàm declinãda putaui, si honeste uitare possem. quoniam breuē illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram uides, reliqui facultatem res

ademit. iis autem, quibus non satisfacio, facile respōdeo. neq; enim ego amicior C. Cæsari unq̄ fui, quàm illi, neq; illi amiciores reipu. quàm ego. Hoc inter me, & illos interest, qđ, cum & illi ciues optimi sint, & ego ab ista laude non absim, ego conditionibus, quod idem te intellexeram uelle, illi armis disceptari maluerunt. quæ, quoniā ratio omissa est, perficiam profecto, ut neq; respu. ciuis à me animum, neq; tu amici desideres. Vale.

T. P. ATTICO.

m Ihi molestior lippitudo erat etiam, quàm ante fuerat. dictare tamen hanc epistolam malui, quàm Gallo Fabio amantissimo utriusq; nostrum nihil ad te literarum dare. nam pridie quidē quoquomodo potueram, scripseram ipse eas literas, quarum uaticinationem falsam esse cupio. Huius autem epistolæ non solum ea caussa est, ut nequis à me dies intermittatur, quin dem ad te literas, sed etiam hæc iustior, ut à te impetrarem, ut sumeres aliquid temporis, quo, quia tibi perexiguo opus est, explicari mihi tuum consilium planè uolo, ut penitus intelligam. Omnia sunt integra nobis. nihil prætermissum est, quod non habeat sapientem excusationem, non modo probabilem. Nam certe neq; tum peccaui, cum imparatam iam Capuam, non solum ignauiæ delectus, sed etiam perfidiæ suspitionem fugiens, accipere nolui. neque, cum post conditiōes pacis per L. Cæsarem, & Fabium allatas, caui, ne animum eius offenderem, cui Pompeius iam armatus armato Consulatum, triumphumq; deferret. Nec uero hæc extrema quisquā

potest iure reprehendere, quòd mare non transierim. id enim, & si erat deliberationis, tamen obire non potui. Neque enim suspicari debui, præsertim cum ex ipsius Pompeii literis, idē, qđ te uideo existimasse, non dubitarim, qn is Domitio subuēturus esset. Et planè quid rectū, & quid faciendum mihi esset, diutius cogitari malui. Primum igitur hæc, qualia tibi esse uideantur, & si sæpius significata sunt à te, tamen accuratius mihi perscribas, uelim. Deinde aliquid etiam in posterum prospicias, fingasq́ꝫ, quem me esse deceat, & ubi me plurimum prodesse reipu. sentias. ecquæ pacifica persona desideretur, an in bellatore sint omnia. Atque ego, qui omnia officio metior, recordor tamen tua consilia, quibus si paruissem, tristitiam, illorum temporum non subiissem. Memini quid mihi tum suaseris p Theophanē Culeonem, idq́ꝫ sæpe ingemiscens sum recordatus. Quare nunc saltēm ad illos calculos reuertamur, quos tum abiecimus, ut non solum gloriosis consiliis utamur, sed etiam paulo salubribus. Sed nihil præscribo. accurate uelim perscribas tuam ad me sententiam. Volo etiam exquiras quam diligentissime poteris (habebis autem, per quos possis) quid Lentulus noster, quid Domitius agat, quid acturus sit. quēadmodum nunc se gerant. num quem accusent. num cui succenseant. quod dico num cui, id est num Pompeio. Omnino culpam omnem Pompeius in Domitium confert, quod ipsius literis cognosci potest, quarum exemplum ad te mitto. Hæc igitur uidebis, & quod ad te ante scripsi. Demetrii Magnetis librum, quem ad te misit de concordia, uelim mihi mittas. Vale.

Go,quòd existimabã dispersos nos, neq; reip. e utiles,neq; nobis præsidio esse posse,idcirco ad L.Domitium literas misi. primum uti ipse cũ omni copia ad nos ueniret,si de se dubitaret, & cohorteis.XIX.quæ ex Piceno ad me iter habebãt,ad nos mitteret.Quod ueritus sum,factum est,ut Domitius implicaretur,neq; ipse satis firmus esset ad castra facienda,qđ meas.XIX.& suas.XII.cohorteis tribus in oppidis distributas haberet. Nam partim Albæ, partim Sulmone collocauit,neq;,si uellet,expedire posset, nunc scitote me esse in summa solicitudine.nam & tot,& taleis uiros periculo obsidionis liberare cupio,neque subsidio ire possum,quòd his duabus legionibus non puto esse committendum,ut illuc ducantur.Ex quibus tamen non amplius.XIIII.cohortes contrahere potui,quas Brundusium misi,neque Canusium sine præsidio,dum abessem, putaui esse immittendum.Duellio mandaueram, quòd maiores copias sperabam nos habituros, ut,si uobis uideretur,alteruter uestrum ad me ueniret, alter in Siciliam cum ea copia,quam Capuæ,& circum Capuam comparastis,& cum iis militibus,quos Faustus legit, proficisceretur.Domitius cum.XII.suis cohortibus eodem adiungeretur,reliquæ copiæ omnes Brundusium cogerentur, & inde nauibus Dyrrachium transportarentur. Nũc, cum hoc tempore nihilo magis ego,quàm uos subsidio Domitio ire possim,seu per monteis explicare, non est nobis committendum,ut has.XIIII.cohortes, quas dubio animo habeo,hostis accedere, aut itinere me consequi pos=

sit. Quam ob rem placitum est mihi. Aliter uideo censeri Marcello, & caeteris nostri ordinis, qui hic sunt, ut Brundusium ducerem hanc copiam, quam ego habeo mecum. Vos hortor, ut quodcunq; militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundusium ueniatis quam primum. Arma, quae ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos uobiscum habetis, quae arma superabunt ea, si Brundusium iumentis deportaueritis, uehementer Reipu. profueritis. De hac re uellem nostros certiores faceretis. Ego ad. P. Lupum, & C. Coponium praetores misi, ut se nobis coniungerent, & militum quod haberent, ad nos deducerent. Vale.

Cn. Pompeius Procos. L. Domitio Procos. S.

m Iror te ad me nihil scribere, & potius ab aliis, q̃ à te de Repu. certiorem me fieri. Nos disiecta manu pares aduersariis esse nō possumus. cōtractis nostris copiis, spero nos & Reip. & saluti cōmuni prodesse posse. Quam ob rem cum constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad. V. Id. Feb. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me uenire, miror, quid causa fuerit, quare consilium mutaris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, leuis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Caesarem firmo progressu in castrum Truentium uenisse. Quanto enim magis appropinquare aduersarius coeperat, eo tibi celerius agendum erat, ut te mecum coniungeres, prius, q̃ Caesar aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quam ob rem etiā te rogo, & hortor, id quod nō dedisti superioribus literis

à te petere, ut primo quoq; die Luceriam aduenires ante, quàm copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locũ coactæ, nos à nobis distrahant. sed, si erũt, qui te impediant, ut illas suas seruent, æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex piceno, & Camerino uenerunt quæ fortunas suas reliquerũt, ad me missum facias. Vale

CN. Pomp. L. Domitio Procos. S.

Literas abs te. M. Calenius ad me attulit ad XIIII. Calendarum Martii, in quibus literis, scribis tibi in animo esse obseruare Cæsarem, etsi secundum mare ad me ire cœpisset, cõfestim in Samnium ad me uenturum. Sin autem ille circum istæc loca commoraretur, te ei, si propius accessisset, resistere uelle. Te animo magno, & forti istam rem agere existimo, sed diligentius nobis est uidendum, ne distracti, pares aduersario esse non possimus, cum ille magnas copias habeat & maiores breui habiturus sit. Non enim pro tua prudẽtia debes illud solum animaduertere, quot in præsentia cohorteis cõtra te habeat Cæsar, sed quantas breui tempore equitũ, & peditũ copias cõtracturus sit. cui rei testimonio sunt literæ, quas Bussenius ad me misit, in q̃bus scribit id, quod ab illis quoq; mihi scribitur, præsidia Curionẽ, quæ in Vmbria, & Thuscis erãt, cõtrahere, & ad Cæsarẽ iter facere. Quæ si copiæ in unũ locum fuerit coactæ, ut pars exercitus ad Balbũ mittatur, pars ad te accedat, ut nõ pugnet, sed locis suis repugnet, hærebis, neq; solus cũ ista copia, tantã multitudinem sustinere poteris, ut frumentatum eas. Quam ob rem te magnopere hortor, ut quamprimum cum omnibus copiis huc

uenias. Coss. constituerũt idem facere. Ego Vetustileo ad te mandata dedi, prouidendum esse, ne duæ legiones sine Picentinis cohortibus in conspectum Cæsaris committerentur. Quam ob rem nolito commoueri, si audieris me regredi, si forte Cæsar ad me ueniet. Cauẽdum enim puto esse, ne implicatus hæream. nã neq; castra propter anni tempus, & militum animos, facere possum, neq; ex omnibus oppidis contrahere copias expedit, ne receptum amittam. Itaq; non amplius. XIIII. cohortes Luceriam coegi. Coss. præsidia omnia deducturi sunt, aut in Siciliam ituri, nam aut exercitum firmũ habere oportet, quo confidamus perrumpere nos posse, aut regiones eiusmodi obtinere, e quibus repugnemus, id, quod neutrum nobis hoc tempore contingit, quod & magnam partem Italiæ Cæsar occupauit, & nos non habemus exercitũ tam amplum, neq; tam magnum q̃ ille. Itaq; nobis prouidendum est, ut summam reip. rationem habeamus. Etiã, atq; etiam te hortor, ut cum omni copia, quamprimum ad me uenias. Possumus etiam nunc remp. erigere, si communi consilio negocium administrabimus. si distrahemur, infirmi erimus. mihi hoc constitutum ẽ. His literis scriptis, Sica à te mihi literas attulit, & mandata, quod me hortare, ut istuc ueniam. id me facere nõ arbitror posse, quod non magnopere iis legionibus confido. Vale.

Cn. Pomp. L. Domitio. S.

Literæ mihi à te redditæ sunt ad. XIIII. Calendarum Mart. in quibus scribis. Cæsarem apud Corfinium castra posuisse, quod putaui, & præmonui. Fit, ut nec in præsentia committere tecum

molestia cogitare. Quae autem impendere putarem, scri=pseram ad te, & iam tuas literas expectabam. Vale.

T. P. ATTICO.

n On dubito, quin tibi odiosae sint epistolae quotidianae, cũ praesertim, neq; noua de re aliqua certiorem te faciam, neq; nouam deniq; iam reperiam scribendi ullam sententiam. Sed si dedita opera, cum causa nulla esset, tabellarios ad te cum inanibus epistolis mitterem, facerem inepte. euntibus uero domesticis praesertim, ut nihil ad te dem literarũ, facere non possum, & simul (crede mihi) requiesco paululum in his miseriis, cum quasi tecum loquor. Cum uero tuas epistolas lego, multo etiam magis omnino intelligo, nullum fuisse tẽpus post has fugas, & formidines, quod magis debuerit multum esse à literis, propterea quod neq; Romae quicq̃ auditur noui, nec in his locis, quae à Brundusio absunt propius, q̃ tu biduum, aut triduum. Brundusii autem omne certamen uertitur huius primi temporis. qua quidẽ expectatione torqueor. sed omnia ante nos sciemus. Eodem enim die uideo Caesarem à Corfinio post meridiem profectum esse, id est Feralibus, quo Canusio mane Pompeium. Eo modo autem ambulat Caesar, & his triariis militum celeritatem incitat, ut timeam, ne citius ad Brundusium, q̃ opus sit, accesserit. Dices, Quid igitur proficis, qui anticipes eius rei molestiam, quam triduo sciturus sis? Nihil equidẽ, sed ut supradixi, tecum perlibenter loquor. & simul scito labare meum consilium illud, quod iam satis fixum uidebatur. non mihi satis idonei sunt authores ii, qui à te probantur. Quod enim unquã eorum in rep.

mutum

D.ia.q.15

forte factum extitit, aut quis ab iis ullam rem laude dignam desiderat? Nec mehercule laudãdos existimo, qui trans mare belli parandi causa profecti sunt. quãquam hæc ferenda non erant. Video enim quantum id bellum, & q̃ pestiferum futurum sit. sed me mouet unus uir, cuius fugientis, comes, remp. recuperãtis, socius uideor esse debere. Toties'ne igitur sententiã mutas? Ego tecum, tanquam mecum loquor. Quis autem est, tãta quidem de re, quin uarie secum ipse disputet? simul & elicere cupio sententiam tuam, si manet, ut firmior sim, si mutata est, ut tibi assentiar. omnino ad id. de quo dubito, pertinet me scire, quid Domitius acturus sit, quid noster Lẽtulus. De Domitio uaria audimus, modo esse in Tiburti, aut Lepidi, cum quo Lepidus accessisset ad urbem, quod item falsum esse uideo. Sed enim Lepidus, cum nescio quò penetrasse itineribus occultandi sui causa, an maris adipiscendi, ne id quidem scit. ignorat enim de filio. Addit illud sanè molestum, pecuniam Domitio satis grandẽ, quã is Coreni habuerit, nõ esse redditam. De Lentulo aũt nihil audimus. Hæc uelim exquiras, ad meq́; perscribas. Vale.

T. P. ATTICO.

AD quintum Non. Mart. epistolas tuas Aegypta reddidit, unam ueterem ad. IIII. Cal. quã te scribis dedisse Pinario, quem non uidimus, in qua expectas quidnam præmissus agat Vibullius, q̃ omnino non est uisus à Cæsare. in altera epistola uideo te scire ita esse, & quemadmodum redeuntem excipiam Cæsarem, quem omnino uitare cogito, & aut Hemonis fugam tendis, commutationemq́; uitæ tuæ, quod tibi puto

esse faciendum, et ignoras, Domitius cum fascibus ne sit, quod cum scies, facies, ut sciamus. Habes ad primam epistolam. secutæ sunt duæ prid. Calē. ambæ datæ, quæ me conuellerunt de pristino statu, iam tamē, ut ante ad te scripsi, labātem. Nec me mouet, quod scribis μεμψιμοιρος nam periculum in utriusq; iracundia positum est. Victoria autem ita incerta, ut deterior causa paratior mihi eē uideatur. Nec me Coss. mouent, qui ipsi pluma, aut folio facilius mouentur. Officii mei deliberatio cruciat, cruciauitq; adhuc. Cautior certe est mansio. Honestior existimatur traiectio. Malo interdum multi me non caute, quàm pauci, nō honeste fecisse existiment. De Lepido, & Tullio quod quæris. Illi uero nō dubitant, quàm Cæsari prestò futuri, in Senatumq; uenturi sint. Recentissima tua est epistola Cal. data, in qua optas congressum, pacem non desperas. Sed ego, cum hæc scribebam, nec illos congressuros, nec si congressi essent, Pompeium ad ullā conditionem accessurum putabam. Quod uideris nō dubitare, si Coss. transeant, quid non facere oporteat, certe transeunt, uel, quomodo nunc est, transierunt. Sed memēto præter Appium, neminem esse ferè, qui nō ius habeat transeundi. nam cum imperio sunt, ut Pompeius, ut Scipio, Setonas, Faunius, Voconius, Sestius. Ipsi Coss. quibus more maiorū concessum est uel omnes adire Prouincias, aut legati sunt eorum. Sed nihil desero. Quid placeat tibi, & quid propemodum rectum sit, intelligo. Plura scriberē, si ipse possem, sed, ut mihi uideor, potero biduo. Balbi Cornelii literarum exemplum, quas eodem die accepi, quo tuas, misi ad te, ut meam uicem doleres, cum me derideri uideres. Vale.

L. COR. Balbus. M. T. Ciceroni Imp. S.

OBsecro te Cicero, suscipe curam & cogitationem dignissimam tuæ uirtutis, ut Cæsarem, & Pōpeium perfidia hominum distractos, rursus in pristinam concordiam reducas. Crede mihi, Cæsarem non solum in tua fore potestate, sed etiam maximum beneficium te sibi dedisse iudicaturum, si te huc reiicis. Velim idem Pompeius faciat, qui ut adduci tali tempore ad ullam conditionem possit, magis opto, q̃ spero. Sed cum constiterit, & timere desierit, tum incipiam non desperare, et tuam authoritatem plurimum apud eũ ualiturã. Quod Lentulũ Cos. meum uoluisti hic remanere, Cæsari gratum, mihi uero gratissimum medius fidius fecisti. Nam illum tanti facio, qui non Cæsarẽ magis diligam, qui si passus esset, nos secum, ut consueueramus, loqui, & non se totum etiam, & etiam ab sermone nostro auertisset, minus miser, q̃ sum, essem. Nam caue putes, hoc tempore plus me quẽquam cruciari, quod eum, quẽ ante me diligo, uideo in consulatu, quiduis potius esse, q̃ Cos. Quod si uoluerit tibi obtemperare, & nobis de Cæsare credere, & consulatum reliquum Romæ peragere, incipiam sperare, ẽt consilio Senatus authore te, illo relatore, Pompeium, & Cæsarem coniungi posse. quod si factum erit, me satis uixisse putabo. Factum Cæsaris de Corfinio totum me probaturum sciet, & quomodo in huiusmodi re commodius cadere non potuit, quàm ut res sine sanguine conficeretur. Balbi me, illiusq; aduentu delectatum esse ualde gaudeo. Is quæcunque tibi de Cæsare dixit, quæq; Cæsar scripsit, si re tibi probabit, quæcunque fortuna eius fue=

rit, uelis summe scripsisse. Vale.

T. P. ATTICO.

Omnia mihi prouisa sunt præter occultum me tum. Iter ad mare superum. Hoc enim mari uti non possumus hoc tempore anni. Illuc autem, quò spectat animus, & quò res uocat, quà ueniam? Cedendum enim celeriter est, ne forte qua in re impediar, atq; alliger. Nec uero ille me ducit, qui uidetur, quẽ ego hominem ἀπολιτικώτατον omnium iam ante cogno ram. Nunc uero etiam ἀστρατηγικώτατον. Non me igitur is ducit, sed sermo hominum, qui ad me à Philotimo scribitur. Is enim me ab Optimatibus ait conscindi. quibus Optimatibus Dii boni? qui nunc quomodo occur runt? quomodo autem se uenditant Cæsari? Municipia uero adeunt, nec simulant, ut cum de illo ægroto uota faciebant. Sed planè quicquid mali hic Pisistratus non fecerit, tam gratum est, quàm si alium facere prohibuerit, hunc propicium sperant. illum iratum putant. Quas fieri censes ἀπαντήσεις ex oppidis? quos honores? Metuunt inquies, credo. Sed mehercule illum magis. Huius insidiosa clementia delectãtur. Illius iracundiam formidant. Iudices DCCCL. qui præcipue Cn. nostro delectabãtur, ex quibus quotidie aliquẽ uideo, nescio quas eius Lucerias horrẽt. Itaq; quero, qui sint isti Optimates, qui me exturbent, cum ipsi domi maneant. Sed tamen quicunq; sunt αἴδεομαι Τρῶας. etsi qua spe proficiscar uideo coniungoq; me cum homine magis ad uastandum Italiã, quã ad uincẽdum parato. dominum quem expecto? Et qui-

dem, cum hæc scribebam .IIII. Non. Iam expectabam aliquid à Brundusio. quid autem aliquid? quàm inde turpiter fugisset, & uictor hic quà se referret, & quò. Quod ubi audissem, si ille Appia ueniret, ego Arpinũ cogitabam. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER NONVS.

T. P. ATTICO.

Etsi, cum tu has literas legeres, putabam fore, ut scirem iam q̃d Brũdusii actũ esset, nã Canusio. VIII. Calendarum profectus erat Cn. hæc autem scribebam pridie Non. XIIII. die postq̃ ille Canusio mouerat, tamẽ angebar singularũ horarum expectatiõe. mirabarq́; nihil allatum esse, ne rumoris quidem. nam erat mirum silẽtium, sed hæc fortasse κενόσπουδα sunt, quæ tamen iam sciantur, necesse est. Illud molestum, me adhuc inuestigare non posse, ubi P. Lentulus noster sit, ubi Domitius. Quæro autem, quo facilius scire possim, quid acturi sint, ituri'ne ad Põpeium, & si sint, quà, quando'ue ituri sint. Vrbem quidẽ iam refertam esse optimatium audio. Sosium, & Lupũ, quos Cn. noster ante putabat Brundusium uenturos esse, quàm se ius dicere. Hinc uero uulgo uadunt, etiam

M. Lepidus, quo cum diem conterere solebam, cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo citius audiremus. deinde Arpinum uolebamus. inde iter quammaxime ἀνεπάντητον esset ad mare superum, remotis, siue omnino missis lictoribus. audio enim à bonis uiris, qui & nunc, & saepe antea magno praesidio reipub. fuerunt, hanc cunctationem nostram non probari, multaq; in me, & seuere in conuitiis tempestiuis quidem disputari. Cedamus igitur, &, ut boni ciues simus, bellum Italiae terra, mariq; inferamus, & odia improborū rursus in nos, quae iam extincta erant, incendamus, & Luccei consilia, ac Theophani persequamur. nā Scipio uel in Syriam proficiscitur sorte, uel cum genero honeste, uel Caesarem fugit iratum. Marcelli quidem, nisi gladiū Caesaris timuissent, manerent. Appius est eodem timore, & inimicitiarum recentium, & tamen praeter hunc, & C. Cassium reliqui Legati. propè ego unus cui utrumuis licet, frater accesserit, quem socium huius fortunae esse nō erat aequum. cui magis etiam Caesar irascetur. sed impetrare non possum, ut maneat. Dabimus hoc Pompeio, quod debemus, nam me quidem alius nemo mouet. non sermo bonorum, qui nulli sunt. non causa, quae acta timide est, agetur improbe. uni uni hoc damus, nec id quidem roganti, nec suam causam, ut ait, agenti, sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epeirum, scire sanè uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

e Tsi Non. Martiis, die tuo (ut opinoro) expectabam à te epistolā longiorem, tamen ad eam

ipſam breuem, quam. III. Non. Martii ὑπὸ τὴν δείλην dediſti, reſcribendum putaui. Gaudere ais te, manſiſſe me, & ſcribis in ſententia te manere. mihi autem ſuperioribus literis uidebare non dubitare, quin cederem ita ſi & Cn. bene comitatus conſcendiſſet, & Coss. tranſiſſent. utrum hoc tu parum meminiſti? an ego non ſatis intellexi? an mutaſti ſententiã? Sed aut ex epiſtola, quã expecto, perſpiciam, quid ſentias, aut alias abs te epiſtolas eliciam. Brunduſio nihil dum erat allatum. O rem difficilem, planeq; perditam, quàm nihil prætermittis in conſilio dando, quam tamen nihil, quod tibi ipſi placeat, explicas. Non eſſe me unà cum Pompeio gaudes, ac ꝓponis, quàm ſit turpe me adeſſe, cum quid de illo detrahatur nefas eſſe approbare. Certe, contra igitur? Dii inquis, auerruncent. Quid igitur fiet? ſi in altero ſcelus eſt in altero ſupplicium? Impetrabis inquis à Cæſare, ut tibi abeſſe liceat, & eſſe ocioſum. ſupplicandum igitur? miſerum. Quid ſi non impetraro? & de triumpho erit inquis integrum. Quid ſi hoc ipſo premar. accipiam? quid fœdius? negem? repudiari ſe totum, magis etiam, q̃ olim in quinq; uiratu putabit, ac ſolet, cum ſe purgat, in me cõferre omnem illorum temporum culpam, ita me ſibi fuiſſe inimicum, ut ne honorem quidem à ſe recipere uellem, quanto nunc hoc idem accipiet aſperius? tanto ſcilicet, quanto & honor hic illo eſt amplior, & ipſe robuſtior. Nã quod negas te dubitare, quin magna in offenſa ſim apud Pompeium hoc tempore, non uideo cauſam, cur ita ſit hoc quidem tempore. Qui enim amiſſo Corfinio, deniq; certiorem me ſui conſilii fecit, is queretur Brunduſium me non ueniſſe, cum inter me, & Brunduſium Cæ=

sar esset? Deinde etiam scit ἀπαρρησίαστον esse in ea causa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate, de delectibus, de pace, de urbe, de pecunia, de Piceno occupando plus uidisse, quam se. Sin cum potuero, nó uenero, tum erit inimicus, quod ego non eo uereor, ne mihi noceat. (Quid eni faciet τίς δὲ ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἀφροντις ὤν.) sed quia ingrati animi crimē horreo. Confido igitur aduētum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, ut scribis, ἀσμενέστερον. Nam quod ais, si hic temperantius egerit, consideratius consilium te daturum, qui hic potest se gerere non perdite? uita, mores, ante facta, ratio suscepti negocii, socii, uires bonorum? aut etiam constātia? Vix dum epistolam tuam legeram, cum ad me, currens ad illū Posthumus Curtius uenit, nihil nisi classeis loquens, & exercitus. eripiebat Hispanias. tenebat Asiam, Siciliam, Africam, Sardiniam. confestim in Graeciam persequebatur. Eūdum igitur est, nec tam, ut belli, quam ut fugae socii simus. Nec enim ferre potero sermones istorum, quicunque sunt. Non sunt enim certe, ut appellātur boni, sed tamen idipsum scire cupio, quod loquantur, idque ut exquiras, meque certiorem facias, te uehementer rogo. Nos adhuc quid Brundusii actum esset, planè nesciebamus. cum sciemus, tum ex re, & ex tempore consiliū capiemus, sed utemur tuo. Vale.

T. P. ATTICO.

d Omitii filius transiit Formias. VIII. Id. currens ad matrem Neapolim, mihique nuntiari iussit, patrem ad urbem isse, cum ex eo curiose quaesisset seruus noster Dionysius. Nos autem audie-

ramus eum profectum siue ad Pompeium, siue in Hispaniam. id cuiusmodi sit, scire sanè uelim. Nam ad id, quod delibero, pertinet, si ille certe nusquam discessit, intelligeret Cn. non esse faciles nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis, præsidiisq; teneatur, hyeme præsertim. Nam si commodius anni tempus esset, uel infero mari liceret uti núc nihil pót, nisi Supero trásmitti, quo iter interclusum est. Quæres igitur & de Domitio, & de Lentulo, à Brúdusio nulla adhuc fama uenerat, & erat hic dies. VII. Id. quo die suspicabamur, aut pridie Brundusium uenisse Cæsarem, nam Calend. Arpis manserat, sed si Posthumum audire uelles, persecuturus erat Cn. Transiisse enim iam putabat coniectura tempestatum, ac dierũ. Ego nautas eum non putabam habiturum. Ille confidebat, & eo magis, quòd audita nauicularii hominis liberalitas esset. sed tota res brundusina iam quomodo habeat se, diutius nescire non possum. Ego & si tam diu requiesco, quàm diu aut ad te scribo, aut tuas literas lego, tamen & ipse egeo argumento epistolarum, & tibi idem accidere certe scio. Quæ enim soluto animo familiariter scribi solent, temporibus his excludentur. quæ autem sunt horum temporum, ea iam contriuimus. Sed tamen ne me totum ægritudini dedam, sumpsi mihi quasdam, tanquã θέσεις, quæ & politicæ sunt, & temporũ horũ, ut & abducã aĩum ab querelis, & in eo ipso, de quo agitur, exercear. Hæ sunt huiusmodi εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι, τυραννουμένης δὲ αὐτῆς. εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον· κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύειν. εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα,

μὴ αὐτός τι πάθη, εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ μᾶλλον ἢ ἐν πολέμω. εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννουμένης. εἰ διὰ παντὸς κινδύνου ἰτέον τῆς ἐλευθερίας πέρι. εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον ταύτην τυραννουμένην. εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναποτρεπτέον ὅμως τοῖς ἀρίστοις. εἰ τοῖς συνεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. εἰ ὁ μεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν καὶ φθονηθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος. εἰ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας

In his ego me cõsultatiõibus exercẽs, & differẽs in utrã q; partẽ, tum graece, tum latine, & abduco parũper aĩum a molestiis, & τῶν προὔργου τι *delibero. sed uereor, ne tibi* ἄκαιρος *sim. Si.n. recte ambulauit is, qui hanc epistolã tulit, in ipsum tuum diẽ incidit. Vale.*

T. P. ATTICO.

n Atali die tuo scripsisti epistolam ad me plenã cõsilii, summaeq; tum beneuolẽtiae, tum ẽt prudẽtiae. Eã mihi Philotimus postridie, q̃ acceperat, reddidit. Sũt ista q̃dẽ, quae disputas, difficillima. iter ad superũ, et nauigatio infero, discessus Arpinũ, ne hunc fugisse mansio Formiis, ne obtulisse nos gratulatiõi uideamur. Sed mi-

ſerius nihil, quàm ea uidere, quæ tamen iamiam inquã uidenda erunt. Fuit apud me Poſthumius. ſcripſi ad te, quàm grauis. Venit ad me etiam. Q. Fuſius, quo uultu, quo ſpiritu properans Brũduſium, ſcelus accuſans Pompeii, leuitatem, & ſtultitiã Senatus. Hæc qui in mea Villa non feram, cur tum in Curiã potero ferre? Age finge me, quam uis σύςομάχως hæc ferẽtem. Quid illa, dic. M. Tulli, quem habebunt exitum? Et omitto cauſam Reip. quam ego amiſſam puto cum uulneribus ſuis, tum medicamentis his, quæ parãtur. De Põpeio quid agam? cui planè (quid enim negem) ſuccenſui. Semper enim cauſæ euentorum magis mouent, quàm ipſa euenta. Hæc igitur mala, quibus maiora eſſe quæ poſſunt? cõſiderãs, uel potius iudicans eius opera accidiſſe, & culpa immitior eram huic, quàm ipſi Cæſari. Vt maiores noſtri funeſtiorem diem eſſe uoluerunt allienſis pugnæ, quàm urbis captæ, quod hoc malum ex illo, itaq; alter religioſus etiamnunc dies, alter in uulgus ignotus, ſic ego decem annorum peccata recordans, in quibus inerat ille etiam annus, qui nos hoc defendente, ne dicam grauius afflixerat, præſentisq; temporis cognoſcens temeritatem, ignauiam, negligentiam, ſuccenſebam. Sed ea iam mihi exciderunt. beneficia eiuſdem cogito, cogito etiam dignitatem. intelligo ſerius equidem, quàm uellem, propter epiſtolas, ſermonesq; Balbi. Sed uideo planè nihil aliud agi, nihil actum ab initio, quàm ut hunc occideret. Ego igitur ſiquis apud Homerum, cum ei, & mater & dea dixiſſet νῦν δ᾽ ἅμα τ᾽ ὠκύμορος, καὶ ὀξυρὸς περὶ πάντων ἔπλεο. Matri ipſe reſpondit αὐτίκα τεθναίην ἐπεὶ οὐκ ἄρα ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομέ

νῶ ἐπαμῦναι. quid si non ἑταίρῳ solum, sed etiam εὐεργέτῃ? Adde tali uiro talem causam agenti, & ego uero hæc [illegible], puto. Optimatibus uero tuis nihil confido, nihil iam ne inseruio quidem. uideo ut se huic dent, ut daturi sint. Quicquam tu illa putas fuisse de ualetudine decreta municipiorum, præ his de uictoria gratulationibus? timent, inquies. at ipsi tum se timuisse dicunt. Sed uideamus quid actum sit Brundusii. ex eo fortasse mea consilia nascentur, aliæq; literæ. Nos adhuc Brundusio nihil. Roma scripsit Balbus putare iam Lentulum Cos. trãsmisisse me, nec eum à minore Balbo conuentum, quod is hoc iam Canusii audisset, inde ad se eũ scripsisse, cohorteis sex, quæ Albæ fuissent, ad Curium in uia Munitia transiisse. Id Cæsarem ad se scripsisse, & breui tempore eum ad urbem futurũ. Ergo utar tuo consilio, neq; me in Arpinum hoc tempore abdam. & si Ciceroni meo togam puram cum dare Arpini uellem, hanc eram ipsam excusationem relicturus ad Cæsarem. Sed fortasse in eo ipso offendetur. cur non Romæ potius? sed tamen si est conueniendus hic potissimum tum reliqua uidebimus id est, & quò, & quà, & quando. Domitius, ut audio, in Cosano est quidem, ut aiunt, paratus ad nauigandum. Si in Hispaniam, non probo, si ad Cn. laudo. quouis potius certe, quàm ut certum uideat, quem ego prorsus aspicere nõ possum. Quid alios? sed opinor quiescamus, ne nostram culpam coarguamus, qui, dum urbem, id est patriam amamus, dumq; rem conuenturam putamus, ita nos gessimus, ut planè interclusi, captiq; simus. Scripta iam epistola, Capua literæ sunt allatæ hoc exemplo Pompeius mare tran=

ſiit cum omnibus militibus, quos ſecum habuit. hic nume rus eſt hominum millia. XXX. & Coss. duo, & Tri. Pl. Senatores, qui fuerant cum eo, omnes cum uxoribus, & liberis conſcendiſſe dicitur ad. III. Non. Mart. Ex ea die fuere Septentriones uenti. naues, quibus uſus non eſt, omnes aut præcidiſſe, aut incendiſſe dicunt. De hac re literæ. L. Metello Tr. ple. Capuam allatæ ſunt ab Clodia ſocru, quæ ipſa tranſiit. Ante ſolicitus eram, & angebar, ſicut res ſcilicet ipſa cogebat, quo uti conſilio poſſem, nunc autem, poſtquam Pompeius, & Coss. ex Italia exierũt, non angor, ſed ardeo dolore. οὐδέ μοι ἦτορ ἔμπεδον ἀλλ' ἀλάληται. Non ſum inquam (mihi crede) mentis compos, tantum mihi dedecoris admiſiſſe uideor, me non primũ cum Pompeio qualicunq; conſilio uſum, deinde cum bonis eſſe, q̃uis cauſa temere inſtituta, præſertim, cum ii ipſi, quorũ ego cauſa timidius me fortunæ cõmittebam, uxor, filia, Cicerones pueri, me illuc ſequi mallent, hoc turpe, & me indignum putarent. Nã Quintus quidem frater quicquid mihi placeret, id rectum ſe putare diebat, id animo æq̃ſſimo ſequebatur. Tuas nũc epiſtolas à primo lego. hæ me paulum recreant, primæ monent, & rogant. ne me proiiciam. proximæ te gaudere oſtẽdunt, me remanſiſſe. eas cum lego, minus mihi turpis uideor, ſed tãdiu, dum lego. Deinde emergit rurſum dolor, αἰσχροῦ φαντασία. Quam ob rem obſecro te mi Tite, eripe mihi hunc dolorem, aut minue ſaltẽ aut conſolatione, aut conſilio, aut quacunq; re potes. Quid tu autem poſſis? aut quid homo quiſquam? uix iam deus. Equidem illud molior, quod tu mones, ſperaſq; fieri poſſe, ut mihi Cæſar concedat, ut abſim, cum aliquid in Se=

natu contra Cn. agatur, sed timeo, ne non impetrem. Venit ab eo Furnius, ut quidem scias, quos sequamur, qui Titinii filium cum Cæsare esse nũtiat, & illum maiores mihi gratias agere, q̃ uellem. Quid aũt me roget? paucis ille quidem uerbis, sed ἐνδυνάμει cognosce ex ipsius epistola. me miserum, quod tu nõ ualuisti, unà fuissemus, consilium certe non defuisset σύντε δύ' ἐρχομένω. Sed acta ne agamus, reliqua paremus. me adhuc hæc duo fefellerunt, initio spes compositionis, qua facta uolebam, ut populari, ut ea solicitudine senectutem nostram liberari, deinde bellum crudele, & exitiosum suscipi à Pompeio intelligebam. Melioris medius fidius ciuis, & uiri putabam, quo uis supplicio affici, quàm illi crudelitati non solum præesse, uerumetiam interesse. uidebatur uel mori satius fuisse, quàm esse cum iis. Ad hæc igitur cogita mi Attice, uel potius excogita. quemuis euentũ fortius feràm, q̃ hunc dolorem. Vale.

C. Cæsar M. T. Ciceroni. S.

Cum Furnium nostrum tantũ uidissem, neq; loqui, neq; audire me commode potuisset properantem, atq; essem in itinere præmissis iam legionibus, præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiasq; agerem. Etsi hoc officiũ sæpe, & sæpius mihi facturus uideor, ita de me mereris. In primis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem uenturum, ut te ibi uideam, ut tuo consilio, gratia, dignitate, ope omnium rerũ uti possim. Ad propositum reuertar, festinatiõi meæ, breuitatiq; literarum ignosces, reliqua ex Furnio cognosces. Vale.

T. P. ATTICO.

Cripſeram ad te epiſtolam, quam darem. IIII
s Iduum, ſed eo die is, cui dare uolueram, nõ eſt
profectus. Venit autem eo ipſo die ille Celerĩ pes, quem Saluius dixerat. attulit uberrimas tuas literas, quæ mihi quiddam, quo ſtarem, inſtillarũt. Recreatum enim me non queo dicere, ſed planè τὸ συνέχον effeciſti. Ego enim non iam id ago (mihi crede) ut proſperos exitus conſequar. Sic enim uideo, nec duobus iis uiuis, nec hoc uno, nos unquam remp. habituros. ita neque de ocio noſtro ſpero. iam nec ullam acerbitatem recuſo. Vnum illud extimeſcebam, nec quid turpiter facerem, uel dicam iam effeciſſem. ſic ergo habeto ſalutareis te mihi literas miſiſſe, neq; ſolum has longiores, quibus nihil poteſt eſſe explicatius, nihil perfectius, ſed etiam illas breuiores, in quibus hoc mihi iucundiſſimum fuit, conſiliũ, factumq; noſtrum ab Sexto probari. pergratumq; mihi tu feciſti, à quo diligi me, & quid rectum ſit, intelligi ſcio. longior uero tua epiſtola non me ſolum, ſed meos omnes ægritudine leuauit. Itaq; utar tuo conſilio, & ero in Formiano, ne aut ad urbem ἀπάντησις mea animaduertatur, aut, ſi nec hic, nec illic eũ uidero, deuitatum ſe à me putet. Quod autem ſuades, ut ab eo petam, ut mihi concedat, ut idem tribuam Pompeio, quod ipſi tribuerim, id me iampridem agere intelliges ex literis Balbi, & Oppii, quarum exempla tibi miſi, miſi etiam Cæſaris ad eos ſana mente ſcriptas literas. quo modo in tanta inſania? ſin mihi Cæſar hoc non concidat, uideo tibi illud placere me πολίτευμα de pace ſuſcipere, in quo nõ extimeſco periculum.

periculum. cum enim tot impendeant, cur non honestissimo depacisci uelim? Sed uereor, ne Pompeio quid oneris imponam μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου intorqueat. Mirandum enim in modum Cn. noster Sullani regni similitudinem concupiuit εἰδ' ὅσοι λέγω. nihil inquã ille minus obscure tulit. cum hoc ne igitur inquies esse uis? beneficium sequor (mihi crede) non causam, ut in Milone, ut in sed hactenus. Causa igitur non bona est? immo optima, sed agetur (memento) foedissime. consilium primum est suffocare urbem, & Italiam fame, deinde agros uastare, urere, pecuniis locupletũ nõ abstinere. Sed cum eadem metuam ab hac parte, si illinc beneficium non sit rectius, putem quid uis domi perpeti. Sed ita meruisse illum de me puto, ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam, quanq̃ à te eius quoq; rei iusta defensio est explicita. De triumpho tibi assentior, quẽ quidem totum facile, & libenter abiecero. egregie probo fore, ut dum agamus ὅπως ὡραῖος obrepat, si modo inquis satis ille erit firmus. est firmior etiã, q̃ putamus. De isto licet bene speres, promitto tibi, si ualebit, tegulam illum in Italia nullam relicturum. te' ne igitur socio? Cõtra mehercule meum iudicium, & contra omnium antiquorum authoritatem, nec tam utilia adiuuem, quàm, ut haec ne uideam, cupio discedere. Noli enim putare tolerabiles horum insanias, nec uniusmodi fore, et si quid te horum fugit, legibus, iudiciis, Senatu sublato, libidines, audacias, sumptus, egestates, tot egentissimorum hominum, nec priuatas posse res, nec remp. sustinere. Abeamus igitur inde qualibet nauigatione, etsi id quidem, ut tibi uidebitur, sed certe abeamus. Sciemus enim id, quod expe=

ctas, quid Brundusii actum sit. Bonis uiris quod ais ꝓbari, quæ adhuc fecerimus, sciriq; ab iis non profectis, ualde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo inuestigabo diligentius, id mãdaui Philotimo homini forti, ac nimium Optimati. Extremũ est, ut tibi argumentũ adscribendum fortasse iam desit. Nec enim alia de re nũc ulla scribi potest. & de hac quid iam amplius inueniri potest? Sed quoniam & ingenium suppeditat, dico meherculé, ut sentio, & amor, quo & meum ingeniũ incitatur. perge, ut facis, & scribe, quãtum potes. In Epeirũ quòd me nõ inuitas comitem, non molestũ., subirascor. sed uale. Nã, ut tibi ambulandum, & iungendũ, sic mihi dormiendum. etenim literæ tuæ mihi somnũ attulerunt.

T. P. ATTICO.

Oenantibus prid. Iduum nobis ac noctu quidem, Statius à te epistolam breuem attulit. de L. Torquato quid modo quæris? non mò Lucius, sed etiam Paulus profectus est. aliis multis de Reatinorum corona. Quod scribis moleste fero, in agro Sabino sementem fieri proscriptionis, Senatorum nullos eẽ Romæ nos quoq; audieramus. Et quid potes dicere, cur exierint? In his locis opinio est coniectura magis, quàm nuntio, aut literis, Cæsarem Formiis ad. XI. Calẽ. Apri. fore. Hic ego uellem habere Homeri illam Mineruam simulatam Mentori, cui dicerem: μέντορ πῶς τ' ἄρ ἴω πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν? Nullam rem unquam difficiliorem cogitaui, sed cogito tamen, nec ero, ut in malis imparatus, sed cura, ut ualeas. Puto enim diem tuum heri fuisse.

C.Cæsar C.Oppio, & L.Cornelio Balbo.S.

Gaudeo meherc*u*le uos significare literis, quã ualde probetis ea, quæ apud Corfinium sunt gesta. consilio uestro utar libenter, & hoc libẽtius, quòd mea sponte facere constitueram, ut quam lenissimum me præberem, & Pompeium darem operam ut reconciliarem. Tentemus hoc modo, si possumus omnium uoluntates recuperare, & diuturna uictoria uti, quãdo reliqui crudelitate odium effugere nõ potuerunt, neque uictoriam diutius tenere præter unum. L.Sullam, quẽ imitaturus non sum. Hæc noua sit ratio uincendi, ut misericordia, & liberalitate nos muniamus. Id enim quemadmodum fieri possit, nonnulla mihi in mentem ueniũt, & multa reperiri possunt. De iis rebus rogo uos, ut cogitationem suscipiatis. Cn. Magium Pompeii præfectum deprehendi scilicet, & meo instituto usus sum, & eum statim missum feci. Iam duo præfecti fabrũm Pompeii, in meam potestatem uenerunt, & à me missi sunt. Si uolẽt grati esse, debebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eẽ amicus, q̃ iis, qui & illi, & mihi semper fuerunt inimicissimi. quorum artificiis effectum est, ut respu. in hunc statum perueniret. Vale.

L.Cor.Balb.M.T.Ciceroni.S.

Sub posteaquam literas communeis cum Oppio ad te dedi, ab Cæsare epistolam accepi, cuius exemplum tibi misi, ex quibus perspicere poteris, quàm cupiat concordiam, & Pompeiũ reconciliare, & quàm remotus sit ab omni crudelitate, quod eum

ſentire, ut debeo, ualde gaudeo. De te, & tua fide, & pietate idem mehercule mi Cicero ſentio, quod tu, non poſſe tuam famam, & officium ſuſtinere, ut contra eum arma feras, à quo tantum beneficium te accepiſſe prædices. Cæſarem hæc idem probaturum exploratum, pro ſingulari eius humanitate habeo, eiq; cumulatiſſime ſatisfacturũ te certe ſcio, cum nullam partem belli cõtra eum ſuſcipias, neq; ſocius eius aduerſariis fueris. Atq; hoc non ſolũ in te tali, & tanto uiro ſatis habebit, ſed etiam mihi ipſe ſua conceſſit bonitate, ne in iis caſtris eſſem, quæ contra Lentulum, aut Pompeium futura eſſent, quorũ beneficia maxima haberem, ſibiq; ſatis eſſe dixit, ſi togatus urbana officia ſibi præſtitiſſem, quæ etiam illis uellem præſtare, ſi poſſem. Itaq; nunc Romæ omnia negocia Lentuli procuro, ſuſtineo, meumq; officium, fidem, pietatem iis præſto. Sed mehercule rurſus tam abiectam compoſitionis ſpem non deſperatiſſimam eſſe puto, quoniã Cæſar eſt ea mente, qua optare debemus. hac re mihi placet, ſi tibi uidetur te ad eum ſcribere, & ab eo præſidium petere, ut petiſti à Pompeio me quidem approbãte temporibus Milonianis. Præſtabo (ſi Cæſarem bene noui) eum prius tuæ dignitatis, quàm ſuæ utilitatis rationem habiturum. Hæc quàm prudenter tibi ſcribã, neſcio. ſed illud certe ſcio, me ab ſingulari amore, ac beneuolentia quæcunq; ſcribo, tibi ſcribere, quod te (ita incolumi Cæſare moriar) tanti facio, ut paucos æque ac te caros habeam. De hac re cũ aliquid conſtitueris, uelim mihi ſcribas. nam non mediocriter laboro utriq;, ut uis, tuam beneuolentiã præſtare poſſis, quã mehercule te præſtaturũ confido. fac ualeas.

L. Cor. Balb. & C. Oppius M. T. Ciceroni. S.

n Edum hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum uirorũ consilia ex euentu, non ex uoluntate à plerisq; probari solent, tamen freti tua humanitate quod uerissimum nobis uidebitur de eo, quod ad nos scripsisti, tibi consilium dabimus, quod si nõ fuerit prudens, at certe ab optima fide, & optimo animo proficiscetur. Nos nisi id, quod nostro iudicio Cæsarem facere oportere existimamus, ut simul ac Romam uenerit, agat de reconciliatione gratiæ suæ, & Pompeii. id eum facturum cum ex ipso cognouissemus, te hortari desineremus, ut uelles his rebus interesse, quo facilius, & maiore cum dignitate per te, qui utriq; es coniunctus, res tota conficeret, aut si ex contrario putaremus Cæsarem id non facturum, & eũ uelle cum Pompeio bellum gerere sciremus, nunq̃ tibi suaderemus cõtra hominem optime de te meritum arma ferres, sicuti te semp̃ orauimus, ne contra Cæsarem pugnares. sed cum etiã nunc q̃d facturus Cæsar sit, magis opinari, q̃ scire possumus, nisi hoc non uideri eam tuam esse dignitatem, neq; fidem omnibus cognitam, ut contra alterutrum, cum utriq; sis maxime necessarius, arma feras, & hoc non dubitamus, quin Cæsar pro sua humanitate maxime sit probaturus. Nos tamẽ (si tibi uidebitur) ad Cæsarẽ scribemus, ut nos certiores faciat, quid hac re acturus sit. à quo si erit nobis rescriptũ, statim quæ sentiemus, ad te scribemus, & tibi fidem faciemus, nos ea suadere, quæ nobis uidentur tuæ dignitati, nõ Cæsaris rõni esse utilissima. Et hoc Cæsarẽ p̱ sua indulgentia in nos ꝓbaturũ putamus. Vale.

T. P. ATTICO.

Reis epistolas tuas accepi postridie Iduũ, erãt
1 aũt illæ tertiæ pridie Iduũ datæ: Igitur anti=
quissimæ cuiq; primũ respondebo. Assentio ti
bi, ut in Formiano potissimũ commorer, & iam de supe=
ro mari perlabor, ut antea ad te scripsi, & quonãmodo
possem uoluntati eius nullam Reipu. partem attingere.
Quod laudas, quia obliuisci me scripsi ante facta, & di-
cta nostri amici, ego uero ita facio. quin ea ipsa, quæ antè
cõmemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse nõ me
mini, tanto plus apud me ualere beneficii gratiam, q̃ in=
iuriæ dolorẽ uolo. Faciamus igitur, ut censes, colligamus
q; nos. σφ stiuo enĩ simillimus decurro, atq; cursu θέσεις
meas commentari non desino. sed sunt quædam earũ per
difficiles ad iudicandum. De optimatibus, sit sanè ita, ut
uis, sed nosti illud διόνυσος ἐν κορίνθῳ Titinii filius
apud Cæsarem est. Quòd autem quasi uereri uideris,
ne mihi tua consilia displiceant, me uero nihil delectat
aliud, nisi consilium, & literæ tuæ. Quare fac, ut osten=
dis, ne destiteris ad me quicquid tibi in mentem uene=
rit, scribere. mihi nihil potest esse gratius. Venio ad alte
ram nunc epistolam. Recte non credis de numero mi=
litum ipso, dimidio plus scripsit Clodia. falsum etiam de
corruptis nauibus. Quòd Coss. laudas, ego quoque ani
mum laudo, consilium reprehendo. dispersi[illegible] enim il=
lorum, actio de pace sublata est, quam quidem ego medi
tabar. Itaq; postea Demetrii librum de concordia tibi re
misi, & Philotimo dedi. Nec uero dubito, quin exitiosum
bellum impendeat, cuius initiũ ducetur à fame, & me

tamen doleo non interesse huic bello, in quo tanta uis sceleris futura est, ut cum parenteis non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam, & sanctissimam parentem patriam fame necandam putent. Atq; hoc nō opinione timeo; sed interfui sermonibus. Omnis hæc classis, Alexandria, Colchis, Tiro, Sidone, Andro, Cypro, Pamphilia, Lycia, Rhodo, Chio, Bizantio, Lesbo, Smyrna, Myleto, Coo, ad intercludendos commeatus Italiæ, & ad occupandas frumentarias Prouincias comparatur, ad quam ueniet iratus, & iis quidem maxime, qui eum maxime saluum uolebant, quasi relictus ab iis, quos reliquit. Itaq; mihi dubitanti quid me facere par sit, permagnum pondus affert beneuolentia erga illum, qua dempta perire melius esset in patria, q̃ patriam seruando euertere. De Septentrioe plane ita est. Metuo, ne uexetur Epeirus. Sed quem tu locum Græciæ non direptumiri putas? prædicat enim palàm, & militibus ostendit, se largitiōe ipsa superiorem, quàm hunc fore. Illud me præclare admones, cum illum uidero, ne nimis indulgenter, & ut cū grauitate potius loquar. planè sic faciendum. Arpinum cum eum cōuenero, cogito, ne forte aut absim, cum ueniet, aut cursem huc illuc uia deterrima. Bibulū (ut scribis) audio uenisse, & redisse pridie Iduum. Philotimum (ut ais) epistola tertia expectabas. At ille Idibus à me profectus est, eo serius ad tuam epistolam, cui ego statim rescripseram, redditæ sunt meæ literæ. De Domitio (ut scribis) ita opinor esse, ut & in Cosano sit, & consilium eius ignoretur. Iste omnium turpissimus, & sordidissimus, qui consularia comitia à Prætore ait haberi posse, est idem, qui semper in repu. fuit. Itaq; nimirū hoc il-

Nefandum

lud est, quod Cæsar scribit in ea epistola, cuius exemplum ad te misi, se uelle uti consilio meo. Age esto hoc cõmune, est gratia ineptum id quidem, sed (puto) hoc simulat ad quasdam Senatorum sententias, dignitate fortasse sententia consularis. Illud extremum est ope omnium rerum, id ego suspicari cœpi ex tuis literis, aut hoc ipsum esse, aut non multo secus, nam permagni eius intereſt rem ad interregnum non uenire. Id assequetur, si per Pr. Coss. creantur. Nos autem in libris habemus nõ modo Coss. à Pr. sed ne prætores quidem creari ius eẽ, idq; factum esse nusquã. Coss. eo non esse ius, qđ maius imperium à minore rogari non sit ius. Prætores autem, cum ita rogentur, ut collegæ Coss. sint, quorum est maius imperium, aberit non longe, quin hoc à me decerni uelit. neque sit contentus Galba, Scæuola, Cassio, Antonio τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. Sed quanta tempestas impendeat, uides. qui transierint Senatores scrĩbam ad te, cum certum habebo. De re frumentaria recte intelligis, quæ nullo modo administrari sine uectigalibus potest, nec sine causa, & eos, qui circum eũ illum sunt omnia postulantes, & bellum nefarium times. Trebatiũ nostrum, & si (ut scribis) nihil bene sperat, tamen uidere sanè uelim. quem fac horteris, ut properet, opportune enim ad me ante aduentum Cæsaris uenerit. De Lanuino statim, ut audiui Fameam mortuum, optaui, si modo esset futura resp. ut id aliquis emeret meorum. Neq; tamẽ de te, qui maxime meus, cogitaui. Scribam enim de quoto anno, & quantum in solo solere quærere non soliũ Romæ, sed etiam delitium digamma uiderem. Verumtamen ego illud, quanq̃ est bellum, minoris æstimo, q̃ æsti-

mabatur Marcellino Cos. cum ego istos hortulos propter domum antiquam, quam habebam, iucundiores mihi fore putabam, & minore impensa, quàm si Tusculanũ rescissem. uolui. N. S. & cum. Q. egi per predem ille daret, antiquũ haberet uenale, noluit. Sed nunc omnia ista iacere puto propter numorum caritatem. mihi quidem erit aptissimum, uel nobis potius, si tu emeris, sed eius dementias caue contemnas. Valde est uenustum, quanq̃ mihi ista omnia iam addicta uastitati uidentur. Respondi epistolis tribus, sed expecto alias, nam me adhuc tuæ literæ sustentarunt. Vale.

T. P. ATTICO.

d E liberalibus nihil habebam, quod scriberem, neq; enim noui quicquã audieram, & ad tuas omneis rescripserã pridie. Sed cum me ægritudo nõ solum somno priuaret, uerum ne uigilare quidẽ sine summo dolore pateretur, tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid nullo argumento proposito scribere institui. Amens mihi fuisse uideor à principio, & me una hæc res torquet, quòd nõ omnibus in rebus labentem, uel potius ruentem Pompeium tanq̃ unus manipularis secutus sim. Vide hominem. XIIII. Calen. Feb. plenum formidinis. illo ipso die sensi, quid ageret. Nũquam mihi postea placuit, nec unquam aliud in alio peccare destitit. nihil interim ad me scite, nihil nisi fugam cogitare. Quid quæris? Sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienantur immũdæ insulse, [illegible] decore, sic me illius fugæ, negligentiæq; deformitas auertit ab amore. nihil. n. dignum faciebat, quare eius fugæ comitem me adiũgerẽ.

Nunc emergit amor, nunc desiderium ferre non possum, nunc mihi nihil libri, nihil literæ, nihil doctrina ꝓdest. Itaq; dies & noctes tanquam auis illa mare prospecto, euolare cupio. dedo pœnas temeritatis meæ. & si quæ fuit illa temeritas? quid feci non consideratissime? Si enim nihil præter fugam quæreretur, fugissem libētissime, sed genus belli crudelissimi, & maximi, quod non dum uident homines, quale futurum sit, perhorrui. Quæ minæ municipiis? quæ nomina etiam uiris bonis? quæ deniq; omnibus, qui remansissent? quam crebro illud. Sulla potuit, ego non potero? mihi autem hæserūt illa. Male Tarquinius, qui Porsenam, qui Octauium Manlium contra patriam. impie Coriolanus, qui auxilium petiit à Volscis. recte Themistocles, qui mori maluit. Ine farius Hippias Pisistrati filius, qui in Marathonia pugna cecidit, arma contra patriam ferens. At Sulla, & Marius & Cinna recte, immo iure fortasse. sed quid eorum uictoria crudelius? quid funestius? Huius belli genus fugi, & eo magis, quod crudelius etiam cogitari, & parari uidebam. me, quem nōnulli conseruatorem istius urbis, quem parentem esse dixerunt, Getarum, & Armeniorū, & Colchorum copias ad eam adducere, me meis ciuibus famem, uastitatem inferre Italiæ, nunc me primum mortalem esse, deinde etiam multis modis posse extingui cogitaram. Vrbem autem, & populum nostrum seruandum ad immortalitatem, quantum in nobis esset, putabam, & tamen spes quædam me obtentabat, fore, ut aliquid conueniret potius, q̄ aut hic tantum sceleris, aut ille tantum flagitii admitteret. Alia res nunc tota est, alia mēs mea. Sol (ut est in tua quadam epistola) excidisse mihi è mū-

do uidetur. Vt ægroto, dũ anima est, spes esse dicitur, sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. Hæc me fefellerunt, & (ut uerũ loquar) ætas iam à diuturnis laboribus deflexa ad ocium domesticarum me rerum delectatione molliuit. Nunc sine periculo experiũdum erit. experiar certe, ut hinc auolem. ante oportuit fortasse, sed ea, quæ scripsisti, me tardarunt, & authoritas maxime tua. Nam cum ad hũc locum uenissem, euolui uolumẽ epistolarum tuarum, quod ego sub signo habeo, seruoq; diligentissime. Erat igitur in ea, quam. X. Calẽ. Feb. dederas hoc modo. Sed uideamus & Cn. q̃d agat, & illius rationes quorsum fluant. quod si iste Italiam relinquet, faciet omnino male, & (ut ego existimo) ἀλογίςως, sed tum demum consilia nostra commutãda erũt. Hoc scribis post diem quartum, q̃ ab urbe discessimus. deinde. VIII. Calen. Feb. tantummodo Cn. noster ne, ut urbem ἀλογίςος reliquit, sic Italiam relinquat. Eodẽ die das alteras literas, quibus mihi consulenti planissime respondes. est enim sic, Sed uenio ad consultationem tuam. Si Cn. Italia cedit, in urbem redeũdum puto. Qui enim finis peregrinatiõis? hoc mihi planè hæsit. & nũc ita uideo infinitum bellum iũctum miserrima fuga, quã tu peregrinationem ὑποχορισμόν appellas. sequitur χρησμὸς. VI. Calend. Feb. Ego, si Pompeius manet in Italia, nec res ad pactionem uenit, longius bellum puto fore, sin Italiam relinquit, ad posterũ bellũ ἄσπονδον strui existimo. Huius igitur belli ego particeps, et socius, & adiutor esse cogor, quod & ἄσπονδον est cum ciuibus. Deinde. VI. Iduum Feb. cum iam plura audires de Pompeii consilio, concludis epistolam quandam hoc mo-

do. Ego quidem tibi non sum author, si Pompeius Italiã relinquit, te quoq; pfugere. Súmo. n. periculo facis, nec Reipu. pderis, quod quidẽ posterius poteris prodesse, si manseris, quem φιλόπατριν, καὶ πολιτικὸν hominis prudẽtis, & amici tali admonitu, nõ moueret authoritas? Deinde. III. Id. Feb. iterum mihi respondes cõsulenti sic. Quod quæris à me fugam ne fidã, an morã deferendam utiliorem putem, ego uero in præsentia subitũ discessum, & præcipitem profectionem tum tibi, tum ipsi Cn. inutilem, & periculosam puto, & satius esse existimo uos dispertitos, & in speculis esse. Sed medius fidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare. Hoc turpe Cn. noster biennio ante cogitauit, ita Sullatũrit animus eius, & pscriptũrit iamdiu. Inde, ut opinor, cũ ad me quædã ἀρχηγενικώτερον scripsisses, & ego mihi te quædam significari putassem, ut Italia cederem, detestaris hoc diligenter. XI. Calẽ. Mar. Ego uero nulla epistola significaui, si Cn. Italia cederet, ut tu unà cederes, aut si significaui, nõ dico fui inconstans, sed demens. In eadem epistola alio loco, nihil relinquitur, nisi fuga, cui te sociũ neutiq̃ puto esse oportere, nec unquam putaui. totam autem hanc deliberationem euoluis accuratius in literis. VIII. Cal. Mar. datis. Si. M. Lepidus, & L. Volcatius remanent, manendum puto, ita ut, si saluus sit Pompeius, & constiterit alicubi, hanc νέκυιαν relinquas, & te in certamine uinci cum illo facilius patiaris, q̃ cum hoc in ea, quæ perspicitur futura colluuie, regnare. Multa disputas huic sententiæ conuenientia. Inde ad extremum. Si, inquis, Lepidus, & Volcatius discedunt, planè ἀπορῶ. Quod euenerit igitur, & quod egeris δεκτέον id putabo, si tum

dubitares, nunc certe non dubitas istis manentibus. Deinde in ipsa fuga. V. Cal. Mar. interea non dubito, quin in Formiano mansurus sis. Cõmodissime enim τὸ μέλλον καραδοκήσεις ad. VI. Calendarum Mar. cum ille quintum iam diem Brundusii esset, tum poterimus deliberare, non scilicet in integra re, sed certe minus infracta, q̃ si unà proiecoris te. Deinde. IIII. Nonarum Mar. ἐν ἀπολογίᾳ τινὶ cum breuiter scriberes, tamen ponis hoc, cras scribam plura, & ad omnia. Hoc tamen dicam non poenitere me consilii de tua mansione, & quanq̃ magna solicitudine, tamen quia minus mali puto esse, q̃ in illa profectione, maneo in sententia & gaudeo te mãsisse. Cum uero iam angerer, & timerem, nequid à me dedecoris esset admissum. III. Nonarum Mar. tamen te non esse unà cum Põpeio non fero moleste. postea si opus fuerit, non erit difficile, & illi quoquo tempore fiet, erit ἀσμενον. Sed hoc ita dico, si hic qua ratione initium fecit, eadem caetera aget syncere, temperate, prudenter, ualde uidero. consideratius utilitati nostrae cõsuluero. VII. Iduum Mart. scribis Peduceo quoque nostro probari, quòd quierim, cuius authoritas multum apud me ualet. His ego tuis scriptis me consolor, ut nihil à me adhuc delictum putem. tu modo authoritatem tuam defendito, aduersus me nihil opus esse, conscius ego aliis. ego si nihil peccaui, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare, & me omnino tua cogitatione adiuua. Hic nihil dum de reditu Caesaris audiebatur. Ego his literis hoc tamen profeci, perlegi omneis tuas, & in eo acquieui. Lentulum nostrum scis Puteolis esse, quod cum è uiatore quodam esset auditum, qui se diceret, eum in appia uia, cum is paulum

lecticam aperuisset, cognosse, & si uix uerisimile uidebatur, misi tamen Puteolos pueros, qui peruestigarent, et ad eum literas. inuentus est uix in hortis suis occultans. Literasq; mihi remisit, mirifice gratias agẽs Caesari. De suo aũt consilio. C. Coelio mandata ad me dedisse, eũ ego hodie expectabam, idest. XIIII. Cal. Aprilis. Venit etiã ad me Matius Quinquatribus, homo meherculе, ut mihi uisus est, temperatus, & prudẽs. existimatus quidem est semper author ocii, q̃ ille haec non probare mihi quidem uisus est? q̃ illam νεκύιαν (ut tu appellas) timere? Huic ego in multo sermone epistolam ad me Caesaris ostendi, eam, cuius exemplum ad te antea misi, rogauiq;, ut interpretaretur, quid esset, quod ille scriberet, consilio meo se uti uelle, gratia, dignitate, ope rerum omniũ. Respondit se nõ dubitare, quin & opem, & gratiam meam ille ad pacificationem quaereret. Vtinam in aliquod hac miseria reip. πολιτικόν opus efficere, & nauare mihi liceat. Matius quidem & illum in ea sententia esse cõfidebat, & se authorẽ fore pollicebatur. Cura, ut ualeas.

T. P. ATTICO.

P Ridie autem apud me Crassipes fuerat, qui se pridie Nonarum Martii Brundusio profectũ, atq; ibi Pompeium reliquisse dicebat. quod ẽt qui. VIII. Iduum illinc profecti erant, nuntiabant. Illa uero omnes, in quibus etiam Crassipes, qui prudentia potius attendere sermones minaces, inimicos. Optimatium, municipiorum hosteis, meras proscriptiones, meros Sullas, quae Lucceium loqui, quae totam Graeciã, quae uero Theophanem. & tamen omnis spes salutis in illis

est, & ego excubo animo, nec partem ullam capio quietis. & ut aspectus effugiã, cum dissimillimis nostris esse cupio. Quid enim tu illuc Scipionem? quid Emagium? quid Libonem prætermissurum sceleris putas? quorum creditores conuenire dicuntur. Quid eos autem, cũ uicerint, in ciues effecturos? quam uero putas μικροψυχίαν nec nostri esse? nuntiant Aegyptum, & Arabiã εὐδαίμονα cogitare. Hispaniam abiecisse. monstra narrant, quæ falsa esse possunt. Sed certe & hæc pdita sunt, & illa non salutaria. Vale. Tuas literas iam desidero post fugam nostram, nunq̃ iam nostrum earum interuallum fuit. misi ad te exemplum literarũ mearum ad Cæsarem, quibus me aliquid profecturum puto. Vale.

M. T. CICERO. C. CAESARI. S.

Ut legi tuas literas, quas ab Furnio nostro acceperam, quibus mecũ agebas, ut ad urbem essem, te uelle uti cõsilio, & dignitate mea, minus sum admiratus. De gratia, & de ope quid significares, mecũ ipse quærebam. spe tamẽ deducebar ad eã cogitationem, ut te p tua admirabili, ac singulari sapiẽtia, de ocio, de pace, de concordia ciuiũ agi uelle arbitrarer. & ad eã rõnem existimabam satis aptã eẽ naturã, & psonã meã. quod est si ita, & siqua de Põpeio nostro tuendo, & tibi, ac reip. reconciliando, cura te attingit, magis idoneum, q̃ ego sum, ad eã cãm profecto reperies neminem, qui & illi semper, & Senatui cum primũ potui, pacis author fui. Nec sumptis armis belli ullam partem attigi, iudicauiq; te eo bello uiolari, contra cuius honorem pop. Ro. benefi-

cio concessum, inimici, atq; inuidi niterentur. sed, ut eo tempore non modo ipse author dignitatis tuæ fui, uerũetiam cæteris author ad te adiuuandum, sic me nunc Pompeii dignitas uehementer mouet. Aliquot enim sunt anni, cum uos duos elegi, quos præcipue colerem. & quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quam ob rem à te peto, uel potius precibus omnibus oro, & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoq; cogitationi, & tuo beneficio bonus uir, gratus, pius denique esse in maximi beneficii memoria possim, Quæ si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum. sed, ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad rem pu. pertinet, me & pacis utriusq; uestrum, & ad ciuium concordiam, per te, quàm accommodatissimum conseruari. Ego, cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cũ eius saluti, qui mihi fuerat, fuisses, tamen eius literis lectis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate, beneficioq; misit, eandem me salutem à te accepisse putaui, quã ille, in quem si me intelligis esse gratum, cura obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim. Vale.

T. P. ATTICO.

Legebam tuas literas. XIII. Calendarum, cum mihi epistola affertur à Lepta, circũuallatum esse Pompeium ratibus etiam exitus portus teneri. Nõ medius fidius præ lacrimis possem reliqua nec cogitare, nec scribere. Misi ad te exemplum. miseros nos, cur non omnes fatum illius unà executi sumus? Ecce eadẽ à Matio, & Trebatio, quibus Minturnis obuii Cæsaris tabellarii.

tabellarii. torqueor infelix, ut iam ille Mutianum exitũ exoptem. At q̃ honesta, at q̃ expedita tua consilia? q̃ euigilata tuis cogitationibus? quã itineris, quã nauigatiõis? quã congressus, sermonisq; cum Cæsare? omnia tum honesta, tum cauta. In Epeirum uero inuitatio q̃ suauis? q̃ liberalis? q̃ fraterna? De dionysio sum admiratus, q apud me honoratior fuit, q̃ apud Scipionem Panetius, à quo impurissime hæc nostra fortuna despecta est. Odi hominem, & odero. Vtinam ulcisci possem, sed illum ulciscẽtur mores sui. Tu quæso nunc uel maxime quid agendum nobis sit, cogita. populi Ro. exercitus Cn. Pompeium circunsidet. fossa & uallo septum tenet, fuga prohibet. Nos uiuimus, et stat urbs ista? Prætores ius dicunt? Aediles ludos parant? uiri boni usuras perscribunt? ego ipse sedeo? coner illuc ire ut insanus? implorare fidem municipiorum? boni non sequentur. leues irridebunt. Rerũ nouarum cupidi uictores præsertim, & armati, uim, et manus afferent. quid censes igitur? & quidnam est tui consilii ad finem huius miserrimæ uitæ? nunc doleo, nũc torqueor, cum quidem, aut sapiens uideor, quod unà nõ ierim, aut felix fuisse, mihi contra. Nũquam enim illius uictoriæ socius esse uolui, calamitatis mallem fuisse. Quid ego nunc tuas literas? quid tuam prudentiam, aut beneuolentiam implorem? actum est. Nulla re iam possum iuuari, qui ne quid optem quidem iã habeo, nisi ut aliqua inimici misericordia liberetur. οὐκ ἔστ᾽ ἔτυμος λόγος (ut opinor) ille de ratibus. Quid enim est, quòd Dolobella his literis, quas. III. Iduum Mart. à Brũdusio dedit, hanc εὐημερίαν Cæsaris quasi scriberet, Pompeiũ in fuga esse? eumq; primo uento nauigaturũ? quod ualde

discrepat ab his epistolis, quarum exempla antea ad te misi. Hic quidẽ mera scelera loquuntur, sed nec erat recẽtior author, nec huius rei quidẽ melior Dolabella. Vale.

T.P. ATTICO.

Vas. XI. Calendarum accepi literas, quibus
1 omnia consilia differs in id tempus, cum sciremus, quid actum sit. & certe ita est. Nec interim potest non modo statui, sed nec cogitari quidem. quãquam hæ mihi literæ Dolobellæ, iubent ad pristinas cogitationes reuerti. Fuit enim pridie Quinquatriis egregia tempestas, qua ego illum usum puto. συναγωγὴ consiliorum tuorum non est à me collecta ad querelam, sed magis ad consolationem meam. Nec enim me tã hæc mala angebant, q̃ suspitio culpæ, ac temeritatis meæ. eam nullam puto esse, quoniam cum consiliis tuis mea & facta, & consilia consentiunt. Quod mea prædicatione factum esse scribis magis, q̃ illius merito, ut tantum ei debere uiderer, est ita. ego illum extuli semper, & eo q̃dem magis, nequid ille superiorũ meminisse me putaret, quæ si maxime meminissem, tamen illius temporis similitudinem iam sequi deberem. nihil me adiuuit, cum posset, & postea fuit amicus, & tam ualde, & quã ob causam, planè scio. Ergo ego quoq; illi, quinetiam illud par in utroq; nostrum, quod ab eisdem dilecti sumus. sed utinã tantum ego ei prodesse potuissem, quãtum ille mihi potuit. mihi tamen quod fecit, est gratissimum. nec ego eum nũc iuuare qua re possum, scio, nec si possem, cum tam pestiferũ bellum pararet, adiuuandum putarem. tantum offendere animum eius hic manẽs nolo. Nec mehercule ista ui-

dere, quæ tu potes iã animo prouidere, nec interesse istis malis possem. Sed eo tardior ad discedendum fui, quòd difficile est de discessu uoluntario sine ulla spe reditus cogitare. Nam ego hunc ita paratum uideo peditatu, equitatu, classibus, auxiliis Gallorum, quos Matius σαλπίζειν (ut puto) sed certe dicebat peditum, equitum se polliceri sumptu suo annos decem. sed sit hoc πλάσμα magnas habet certe copias, & habebat, non ille uectigal, sed ciuium bona. Adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum uirorum, qui quidem, quòd illum sibi merito iratum putant, oderunt. ut tu scribis ludum, ac uellem, scribis. quisnam hæc significasset? sed & iste, quia plus ostenderat, quàm fecit, & uulgo illum, qui amarũt, non amant. Municipia uero, & rustici Romani illũ metuunt, hunc adhuc diligunt, Quare ita paratus est, ut ẽt si uincere non possit, quomodo tamen ipse uinci possit, nõ uideo. Ego autem non tam γοητείαν huius timeo, quàm πειθανάγκην. αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις inquit πλάτων, οἶσθ᾽ ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν. uideo tibi non probari, quæ ne mihi quidem placebant, sed habebam in illis, & occulte sic omnem, & ὑπηρεσίαν, fidelemq; si mihi Brundusii suppeterent, mallem. sed ibi occultatio nulla est. Verum (ut scribis) cum scimus uiris bonis me non nimis excuso. Quas eos enim cœnas & facere, & obire scripsit ad me Sestus, quàm lautas, quàm tempestiuas, sed sint quam uis boni, non sunt meliores, quàm nos. mouerent me si essent fortiores. De Lanuino Famea errauit; Troianum somniaueram id ego, uoluiq; sed pluris est istuc, tamen me cupere memor est, nullã spem fruendi, ut de re in nos, quæ mõstra quo-

tidie intelligamus exilio libelli, qui in epistolam conie=ctus est. Lentulus noster Puteolis est ἀδημονῶν, ut Caecius narrat, quid agat διαπορῶν Corfiniensem reformidat, Pompeio nunc putat satisfactum. beneficio Caesaris mouetur, sed tamen mouetur magis prospectare, nec haec posse ferre. omnia misera, sed hoc nihil miserius. Pompeius Magium de pace misit, & tamen oppugnatur, quod ego non credebam. Sed habeo à Balbo literas, quarum ad te exemplum misi. lege quaeso, et illud infimum caput ipsius Balbi optimi, Cui Cn. noster locum uberem, ut hortos aedificaret, dedit, quem cui nostrũ non saepe praetulit? Itaq; miser torquetur. sed ne bis eadem legas. ad ipsam te epistolam reiicio. spem autem pacis habeo nullã. Dolobella suis literis Idi. Martiii datis, merũ bellũ loquitur. Maneamus ergo in illa eadẽ sñia misera, & desperata, quãdo hoc miserius esse nihil põt. Vale.

L. Cor. Balb. M. T. Ciceroni. Imp. S. D.

Caesar nobis literas perbreues misit, quarum exemplum subscripsi, breuitate epistolae scire poteris eum ualde esse distentum, qui tanta de re tam breuiter scripserit. Si quid praeterea noui fuerit, statim tibi scribam. Caesar Oppio, Cornelioq;. S. ad. VII Iduum Mar. Brũdusium ueni. ad murum castra posui. Pompeius est Brundusii, misit ad me Cn. Magiũ de pace. quae uisa sunt, respondi. Hoc uos statim scire uolui. cum in spe uenero de compositione aliquid me conficere, statim uos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas mi Cicero torqueri, postquam rursus in spem pacis ueni, ne qua res compositionem eorum impediat? Nãq;

quod absens facere possum, opto. quòd si unà essem, aliqd fortasse pficere possem. Nūc expectatiōe crucior. Vale.

T. P. ATTICO.

Miseram ad te. VIIII. Calendarum exemplū epistolæ Balbi ad me, & Cæsaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua literas accepi ab Q. Pedio, Cæsarem ad se pridie Iduum Marti. misisse literas hoc exemplo. Pompeius se oppido tenet. nos ad portas castra habemus. conamur opus magnum, & multorū dierum propter altitudinem maris. sed tamen nihil est, quod potius faciamus. Ab utroq; portus cornu moleis iacimus aut ut illum quamprimum traiicere quod habet Brundusii copiarum cogamus, aut exitu prohibeamus. Vale. Vbi est illa pax, de qua Balbus scripserat torqueri se? Et quid acerbius? & quid crudelius? atq; eū loqui quiddā αὐθεντικῶς narrabat, Cn. Carbonis M. Bruti se pœnas persequi, omniumq; eorum in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset. nihil Curionē se duce facere, quod non hic Sulla duce fecisset. Ad ambitiōem, quibus exilii pœna superioribus legibus non fuisset, ab illo patriæ proditores de exilio reductos eē. queri de Milone per uim expulso, neminem tamen se uiolaturū, nisi qui arma hæc contra se mouerūt. Bebius quidam à Curione. III. Iduū profectus, homo non infans, sed quis ulli non dicit? plane nescio, quid agam, illinc quidē Cn. profectum puto. Quicquid est, biduo sciemus. A te nihil ne ante prorsus quidem quid literarū, nec mirum. Quid enim est, quod scribamus? Ego tamen nullum diem prætermitto. scripta

epistola, literæ mihi ante lucem à Lepta Capuæ reddi=tæ sunt Idibus Mar. Pompeium à Brundusio conscendis=se, at Cæsarem ad. VII. Calendarum Aprilis Capuæ fore. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm dedissem ad te literas, ut scires Cæsarem Capuæ. VII. Calē. fore, allatæ mihi sunt lite=ræ, eum in Albano apud Curiorē. V. Cal. fo=re. eum cum uidero, Arpinum pergam. Si mihi ueniā, quam peto, dederit, utar cōditione, sin minus, impetrabo aliquid à me ipso, Ille, ut ad me scripsit, legiões singulas posuit Brundusii, Tarenti, Siponti. claudere mihi uide=tur maritimos exitus, & tamen Græciā spectare potius, q̃ Hispanias, sed hæ longius absunt. Me autem nunc & cōgressus huius simulat (is uero adest) & primas eius actiones horreo. Volet enim (credo) S.C. facere. uolet Augurum decreta. rapiemur, aut absentes uexabimur, uel ut Coss. roget. Pr. uel Dictatorem dicat, quorū neu=trum ius est. & si Sulla potuit efficere ab interrege, ut Dictator diceretur, & magister equitum, cur hic nō pos=sit? Nihil expedio, nisi ut aut ab hoc, tanquā. Q. Mutius, aut ab illo tanq̃. L. Scipio. Cum tu hæc leges, ego illum fortasse conuenero ne illud quidem no=strum proprium. Erit enim spes propinqui reditus, erit hominū querela. nūc exire cupimus, qua spe reditus mi=hi quidem nunq̃ in mentem uenit. non modo autē nulla querela est municipaliū hominū, ac rusticorum, sed con=tra metuunt, ut crudelem, iratum. Nec tamen mihi quicq̃ est miserius, q̃ remansisse, nec optatius, q̃ euolare, nō tam

ad belli, q̃ ad fugæ societatem, sed tu oĩa consilia differe=bas in id ip̃s, cum sciremus, quæ Brundusii acta essent. scimus nempe. hæremus nihilominus. uix. n. spero mihi hunc ueniã daturũ, & si multa affero iusta ad impetrandum. sed tibi oẽm illius, meumq; sermonẽ omnibus uer=bis expressum, statim mittam. tu nunc omni amore eni=tere, ut nos cura tua, & prouidentia iuues. Ita subito accurrit, ut ne Trabatium quidem, ut constitueram, possim uidere. omnia nobis imparatis agenda, ἄλλα μὲν αὐτὸς ut ait ille, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. Sed tamen q̃cquid egero, cõtinuo scies. Mãdata Cæsaris ad Coss. & ad Pompeium quæ rogas, nulla habeo. quæ descripta attulit, illa è uia misi ad te, è quibus mandata puto ĩtelligi posse. Philippus Neapoli ẽ, Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, sascitare, ubi sit. q̃d cogitet. Quod scribis asperius me, q̃ mei patiantur mores, de Dionysio scripsisse, uide quàm sit antiquorum hominũ. te medius fidius hanc rem grauius putaui laturum esse, q̃ me. Nam præterquam, quòd te moueri arbitror oportere iniuria, quæ mihi à quoq̃ facta sit, præterea teipsum quonãmodo hic uiolauit, cum in me tam improbus fuit? Sed tu id quanti æstimes, tuum iudicium est, nec tamen in hoc tibi quicquam oneris impono. ego autem illum male sanum semper putaui, nunc etiã impurũ, & sceleratum puto, nec tamen mihi immitiorẽ, q̃ sibi. De Philargyro bene causam certe habuisti, & ueram, et bonam. relictum esse me potius, q̃ reliquisse. Cum dedissem iam literas ad octauum Calendarum, quos pueros cum Matio, & Trebatio miseram, epistolam mihi attulerunt hoc exemplo. Matius, et Trebatius Ciceroni imperatori. S. Capua cũ exis=

ſemus, in itinere audiuimus Pompeium Brundiſio ad XVI. Calendarum Aprilis cum omnibus copiis, quas habuerat, profectum eſſe. Cæſarem poſtero die in oppidum introiſſe, concionatum eſſe, inde Romam contendi ſe. uelle ante Calen. eſſe ad urbem, & pauculos dies ibi commorari, deinde in Hiſpanias proficiſci. Nobis nõ alienum uiſum eſt, quoniam de aduentu Cæſaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quamprimum ſcires. Mandata tua nobis curæ ſunt, eáque, ut tempus poſtularit, agemus. Trebatius Scæuola facit, ut antecedat epiſtola conſcripta. nuntiatum eſt nobis, Cæſarem ad. VIII. Calendarum Capuæ, ad. VII. Sinueſſæ. hoc pro certo putauimus. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm quid ſcriberem ad te nihil haberem, tamẽ ne quem diem intermitterem, has dedi literas. Ad ſeptimum Calendarum Cæſarem Sinueſſæ manſurum nũtiabant. ab eo mihi literæ redditæ ſunt ad. VI. Calendarum, quibus iam opes meas, non, ut in ſuperioribus literis, opem expectat. Cum eius clementiam corfinienſem illam per literas collaudauiſſem, reſcripſit hoc exemplo. Cæſar Imperator Ciceroni imperatori. S. Recte augurаris de me (bene enim tibi cognitus ſum) nihil à me abeſſe longius crudelitate. Atq; ego cum ex ipſa re magnam capio uoluptatem, tum meum factum probari abs te triumpho, & gaudeo. Neq; illud me mouet quòd ii, qui à me dimiſſi ſunt, diſceſſiſſe dicuntur, ut rurſus mihi bellum inferrent. Nihil enim malo, q̃

& me mei similem esse, & illos sui. Tu uelim ad urbem mihi præsto sis, ut tuis consiliis, atque opibus (ut consueui) in omnibus rebus utar. Dolobella tuo nihil scito mihi esse iucundius. hanc adeo habeo gratiam illi. neque enim aliter facere poterit, tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est beneuolentia. Vale.

T. P. ATTICO.

Rebatium. XI. Calendarum, quo die has literas dedi, expectabam, ex eius nuntio Matiiq; literis meditabar, quomodo cum illo loquar. O tempus miserum, nec dubito, quin à me contendat, ad urbem ueniam. Senatum enim Cal. uelle se frequentem adesse. etiam Formiis præscribi iussit. Ergo ei negandũ est? Sed quid præcipiat, sentiam, & statim ad te perscribam omnia. ex illius sermone statuam, Arpinum' ne mihi eũdum sit, an quò aliò. Volo Ciceroni meo togam puram dare. istic puto. Tu quæso cogita, quid deinde. nam me hebetem molestiæ reddiderunt. à Curione uelim scire & quid ad te scriptum sit de Tirone. Ad me enim ipse Tiro ita scripsit, ut uerear, quid agat. Qui autem ueniunt inde, id modo nuntiant. sanè in magnis curis etiã hæc me solicitant. In hac enim fortuna perutilis eius, & opera, & fidelitas esset. Vtrunque ex tuo consilio, nam et oratio fuit ea nostra, ut bene potius ille de nobis æstimaret, quàm gratias ageret, & in eo mansimus, ne ad urbem. illa fefellerunt, facilem, quod putaramus, nihil uidi minus. dannari se nostro iudicio, tardioris fore belli, qd cum iis Sinuessam nõ uenerimus, dicere, ego dissimilem

illorum esse causam, tum multa. Veni igitur, & age de pa
ce. meó ne inquam arbitratu? An tibi, inquit, ego præ=
scribam? sic inquam agam, Senatui non placere in Hi=
spanias iri, nec exercitus in Græciam transportari, mul
táq; inquam digna eo deplorabo. Tú ille. ego uero ista
dici nolo. Ita putabam inquam, sed ego eò nolo adesse, q̃d
aut sic mihi dicendum est, multáq;, quæ nullo modo pos=
sem silere, si adessem, aut non ueniendum. Summa fuit,
ut ille quasi exitum quærens ut deliberarem non fuit
rogandú, ita discessimus. Credo igitur hunc me nó ama
re. At ego me amabo, quod mihi pridem usu non uenit.
reliqua ò Dii, qui comitatus, quæ, ut tu soles, dicere, νε=
κυία, in qua erat area scelerum. O rem perditam. ò co=
pias desperatas. quid. S. Seruii filius? quot in his Ca=
stris fuerunt, quibus Pompeius circumsederetur? sex le=
giones. multum uigilat, audet, nullum uideo finem mali.
Nunc certe promenda tibi sunt consilia. hoc fuerat extre
mum. illa tamen κατακλὶς illius est odiosa, quam pe=
nè præterii, si sibi consiliis nostris uti nó liceret, usurum
quorum posset, ad omniáq; esse discessurum. Vidisti igi=
tur uirum, ut scripseras? ingemuisti? certe, cedò reliqua.
Quid? continuo ipse in Puteolanum, ego Arpinum, in=
de expecto quidem ἀλλὰ τελέαι illam tuam. tu mal
lem, inquies, actum ne agas. etiam illum ipsum, quem
sequimur, multa fefellerunt, sed ego tuas literas expe=
cto. Nihil est enim iam, ut antea uideamus hoc quor=
sum euadat. extremum fuit de congressu nostro, quo quĩ
dem non dubito, quin istum offenderim, eo maturius
agendum est. Amabo te epistolam πολιτικήν. Val
de tuas literas nunc expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Go meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, e Arpini potissimum togam puram dedi, Idq; Municipibus nostris fuit gratum, & si omneis, & illos, & quà iter feci mœstos, afflictosq; uidi, tam tristis, & tam atrox est ἀναθεώρησις huius ingentis mali. delectus habetur. in hyberna deducuntur. Ea, quæ etiam cum à bonis uiris, tum iusto in bello cum modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt, quàm censes acerba nunc esse, cum à perditis in ciuili nefario bello petulantissime fiant? Caue autem putes quenquam hominem in Italia turpem esse, qui hinc absit. Vidi ipse Formiis uniuersos, neque mehercule unquam homines putaui, & noram omneis, sed nunquam uno loco uideram. Pergamus igitur quò placet, & nostra omnia relinquamus. Proficiscamur ad eum, cui gratior noster aduentus erit, quàm si unà fuissemus. tum enim eramus in maxima spe. nunc ego quidem in nulla, nec præter me quisquam Italiam gessit, nisi qui hunc inimicum sibi putaret, nec mehercule hoc facio Reipub. causa, quam funditus deletam puto, sed ne quis me putet ingratum in eum, qui me leuauit iis incommodis, quibus idem affecerat, & simul quòd ea, quæ fiunt, aut quæ certe futura sunt, uidere non potero, etiam equidem Sena. Consul. facta quædam iam puto, utinam in Volcatii sententiam, sed quid refert, & enim una sententia omnium. sed erit immitissimus Seruius, qui filium misit ad affligendum Cn. Pompeium, aut certe capiendum cum Pontio Titiniano. Et si hic quidem timoris cau

sa, ille uero non. Sed stomachari desinamus, & aliquando sententiam terminemus, ut nihil noui, nisi id, quod uellem minimum spiritum reliquum esse. Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero nauigabimus. Et si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus, aut Thurios, & boni ciues amantes patriæ mare infestum habebimus. Aliam rationem huius belli gerendi nullam uideo. in Aegyptum nos abdimus. exercitu pares esse non possumus. pacis fides nulla est. sed hæc satis deplorata sunt. Tu uelim literas Cephaloni des de omnibus rebus actis, deniq; etiã de sermonibus hominum, nisi sanè obmutuerint. Ego tuis consiliis usus sum, maxime, quòd et grauitatem in congressu nostro tenui, quam debui, & ad urbem, ut non accederem, perseueraui. Quod superest scribe quæso quàm accuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat. quid censeas, & si iam nulla dubitatio est, tamen si quid, uel potius quicquid ueniet in mentem, scribas, uelim. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER DECIMUS.

T. P. ATTICO.

TErtio Nonarum, cum in Laterium fratris uenissem, accepi literas, et paulum respiraui, quod post has ruinas mihi non acciderat. Per enim magni æstimo tibi firmitudinem animi nostri, & factum nostrum probari. Sexto enim nostro quod scribis probari, ita lætor, ut me, quasi patris eius, cui semper uni tribui plurimum, iudicio comprobari putem, qui mihi, quod sæpe soleo recordari, dixit olim Nonis illis Decemb. Cum ego, Sexte, quid nam ergo, qd ille ἀλλὰ μέγα ῥέξας, τι καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. Eius igitur mihi uiuit authoritas, & simillimus eius filius eodem est apud me pondere, quo fuit ille, quem saluere uelim iubeas plurimum. Tu tuum consilium, & si non longinquum tempus differs, iam enim illum emptum pacificatorem perorasse puto, iam actum aliquid esse in consessu Senatorum, tamen suspensum me detines, sed eo minus, quòd non dubito, quid nobis agendum putes. Quid enim Flauio legionem, & Siciliam dari scribis? & id iam fieri? quæ tu scelera partim parari, & iam cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego uero Solonis popularis tui, &, ut puto, etiam mei, legem negligam, qui capite sanxit, siquis in seditione non alter

utrius partis fuisset. nisi tu aliter censes, & hinc abero, et filii, sed alterum mihi est certius, nec praeripiam, tamen expectabo tuum consilium, & eas literas, nisi alias iam dedisti, quas scripsi, ut Cephaloni dares. Quod scribis, non quo aliunde audieris, sed te ipsum putare, me attractum iri, si de pace agatur. mihi omnino non uenit in mẽtem, quae possit actio esse de pace, cum illi certissimũ sit, sese posse expoliare exercitu, & Prouincia Pompeium, nisi forte iste summarius ei potest persuadere, ut dũ oratores cantent, rideant, quiescant, nihil uideo, quod sperẽ, aut quid iam putem fieri posse. Sed tamen hominis hoc ipsum probi est, & magnũ sit τῶν πολιτικωτάτων σκέμματα ueniendum ne sit in consilium Tyranni, si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Quare, si qd eiusmodi euenerit, ut accersamur, quod equidem non curo, quid enim essem de pace dicturus, dixi. ipse ualde repudiauit, sed tamen siquid acciderit, quod censeas mihi faciendũ, utiq; scribito. Nihil enim mihi adhuc accidit, quod maioris consilii esset. Trebatii boni uiri, & ciuis uerbis te gaudeo delectatũ, tuáq; ista crebra ἐκφώνησις τέρπει, me sola adhuc delectauit. Literas tuas uehementer expecto, quas quidem credo iam datas esse. Tu cum Sexto seruasti grauitatem eandem, quã mihi praecipis. Celer tuus disertus magis est, quàm sapiens. De iuuenibus, quae ex Tullia audisti, uera sunt. M. Antonii istud quod scribis, non mihi uidetur tam re esse triste, q̃ uerbo. haec est ἅλωσις in qua nunc sumus mortis instar. aut enim mihi libere inter malos πολιτευτέον fuit, aut uel periculose cum bonis, aut nos temeritatem bonorum sequamur, aut audaciam improborũ insectemur. utrũq;

periculosum est. At hoc, quod agimus nec turpe, nec tamen tutum istum, qui filium Brundisium de pace misit. De pace idē sentio, quod tu, simulationē esse apertam, Parari autem bellum acerrimum. me legatum iri non arbitror, cuius adhuc (ut optaui) mētio facta nulla sit. eo minus habeo necesse scribere, aut etiam cogitare, quid sim facturus, si acciderit, ut legerer. Vale.

T.P. ATTICO.

Go cum accepissem tuas literas Nonis Aprilibus, quas Cephalio attulerat, essemq; Minturnis postridie mansurus, protinus sustinui me in Arcano fratris, ut dum aliquid certius afferretur, occultiore in loco essemus, agerenturq; nihilominus, quæ sine nobis agi possunt. Iam adest, & animus ardet, nec est quicquam quò, & quà. sed hæc nostra erit cura, & peritorum. Tu tamen, quod poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis iuuabis. Res sunt inexplicabiles. Fortunæ sunt committenda omnia. sine spe conamur ulla. Melius si quid acciderit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum, de quo ad me Tullia mea scripsit. sed & tempus alienū est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem, cui te meo nomine inimicū esse nolo. Vale.

T.P. ATTICO.

Vm, quid scriberem, planè nihil haberem, hæc autem reliqua essent, quæ scire cuperē, profectus'ne esset. quo in statu urbē reli=

quisset. in ipsa Italia, quem cuiq; regiõi, aut negocio præfecisset, et qui essent ad Pompeium, & ad Coss. ex S.C. de pace legati. Vt igitur hæc scirem dedita opera has ad te literas misi. Feceris igitur commode, mihiq; gratum, si me de his rebus, & siquid erit aliud, quod scire opus sit, feceris certiorem. Ego in Arcano opperior, dum ista cognosco. ad. VII. Iduum alteram tibi eodem die epistolã dictaui, & pridie dederam mea manu lõgiorem. Visum te aiunt in Regia, nec reprehẽdo, quippe cum ipse istam reprehensionem non fugerim, sed expecto tuas literas. Neq; enim sanè uideo, quid expectem, sed tamen etiam, si nihil erit, idipsum ad me uelim, scribas. cæsar mihi ignoscit per literas, quòd non uenerim, seseq; in optimã partem id accipere dicit. Facile patior, quod scribit, secũ Tullium, & Seruium questos esse, quia non idem quoq; sibi, quod mihi remisisset. homines ridiculos, qui cum filios misissent ad Cn. Pompeium circunsedẽdum, ipsi in Senatum uenire dubitarent. Sed tamen exemplum misi ad te Cæsaris literarum. Vale.

T. P. ATTICO.

m Vltas à te accepi literas eodem die omnes diligẽter scriptas. Ea uero, quæ uoluminis instar erat sæpe legenda, sicuti facio, in qua non frustra laborem suscepisti. mihi quidem pergratum fecisti. Quare, ut id, quoad licebit, id est quo ad scies, ubi sumus, quàm sæpissime facias, te uehementer rogo. At deplorãdi quidem, quod quotidie facimus, sit iam nobis, aut finis omnino, si potest, aut moderatio quædam, quod profecto

potest.

potest. Non enim quam dignitatem quos honores, quem
uitæ statum amiserim, cogito, sed quid cōsecutus sim, quid
præstiterim, qua in laude uixerim. His deniq; in malis
quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia ami
simus. Hi sunt, qui nisi me ciuitate expulissent, obtinere
se non posse putarūt licentiam cupiditatum suarū, quorū
societas, & sceleratæ consensionis fides, quò eruperit ui=
des. alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliq̄d, sed
in dies ingrauescit. modo Italia expulit. nūc alia ex par
te persequi, ex alia Prouincia spoliare conatur. nec iam
recusat, sed quodammodo postulat, ut quemadmodū est,
sic etiam appelletur Tyrannus. Alter is, q nos sibi quon
dam ad pedes stratos ne sublevabat, qui se quidem nihil
contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è so
ceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat,
non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam neces
sarium, suis tamen ciuibus exitiabile, nisi uicerit, calami
tosum etiam si uicerit. Horum ego summorum imperato=
rum non modo res gestas non antepono meis, sed ne for=
tunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore
conflictati uidemur. Quis enim potest aut deserta per se
patria, aut oppressa beatus esse? Etsi (ut nos à te admo=
nemur) recte in illis libris diximus, nihil esse bonū, nisi
quod honestū, nihil malū, nisi quod turpe sit. certe uterq;
istorum est miserrimus, quorum utriq; semper patriæ sa
lus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesti=
cis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor,
cum cogito me de rep. aut meruisse optime, cum potuerim,
aut certe nunq̄, nisi de ea diuine cogitasse, eaq; ipsa tēpe=
state euersam esse remp. quā ego. XIIII. annis ante pro=

spexerim. Hac igitur conscietia comite, proficiscar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præstare etiã remp. debuisse, quorum quidem alter nõ tam, quia maiore pietate est, me mirabiliter excruciat, alter, ò rem miseram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius, indulgentia uidelicet nostra deprauatus, eò progressus est, quò non audeo dicere. Et expecto tuas literas scripsisti enim te scripturum plurima, cum ipsum uidisses. omne meum obsequium in illum fuit cum multa seueritate. neque unum eius, nec paruum, sed multa magna delicta compressi. Patris autem lenitas amanda potius ab illo, q̃ tam crudeliter negligenda. Nam literas eius ad Cæsarem missas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. sed ipsius uidemus uitam insuauem reddidisse. Hoc uero eius iter, simulatioq; pietatis, qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum scio post Hirtiũ conuentum, accersitum ab Cæsare cum eodem eo animo ab suis rationibus alienissimo, & consilio relinquendi Italiam. Et hæc ipsa timide, sed nulla nostra culpa est. natura metuenda est. Hæc Curionem, Hæc Hortensii filium nõ patrum culpa corrupit. Iacet in mœrore meus Frater, neq; tã de sua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer consolationes, si ullas potes, maxime quidẽ illam uelim, ea, quæ ad nos delata sint, aut falsa esse, aut minora. quæ si uera sint, quid futurum sit in hac fuga, nescio. Nam si haberemus remp. consilium mihi nõ deesset nec ad seueritatem, nec ad diligentiam. Nũc siue iracundia, siue dolore, siue metu permotus, grauius scripsi, quàm aut tuus in illum amor, aut

meus postulabat. Si uera sunt, ignosces, si falsa me liben te eripies mihi hunc errorem. Quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nuntiatum est, eum ad me uenire. Venerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est idibus. Siquid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribendum sit, id in literis adiungam. Præteriit Villam meam Curio, iussitq; mihi nuntiari mox se uenturum. cucurritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est. rediit. fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem, nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur. Itaq; se in Sicilia eorum opera usurum. de Hispaniis non dubitabat, quin Cæsaris essent. inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset, eius interitu finem illi fore, prope uis factum esse nihil, eum planè iracundia elatum, uoluisse Cæsarem occidi Metellum Tribun. pleb. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse. permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura non esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clementiam. quod si populi studium amisisset, crudelem fore, eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsum legem offendisse de ærario. Itaque ei cum certissimũ fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. Cum autem ex eo quærerem, quid uideret. quod exemplum, quam remp. planè fatebatur nullam spem reliquam. Pompeii classem timebat, quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid inquam isti sex tui fasces? si ab Senatu, cur laureati?

ſi ab ipſo,cur ſex? Cupiui inquit ex.S.C.ſurrepto. Nam alter non poterat,at ille impendio nunc magis odit Se=natum,à me inquit omnia proficiſcentur. Sex autẽ, quia duodecim nolui,nam licebat. Tum ego, quàm uellem in=quam petiiſſe ab eo,quod audio Philippum impetraſſe. Sed ueritus ſum,quia ille à me nihil impetrabat. liben=ter,inquit,tibi conceſſiſſet,uerum puta te impetraſſe. Ego enim ad eum ſcribam,ut tu ipſe uoles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius intereſt,quoniam in Se=natum non uenis? ubi ſis? qui nunc ipſum minime offen=diſſes,eius cauſa ſi in Italia nõ fuiſſes. atq; ego me receſſũ tum,& ſolitudinem quærere,maxime quòd lictores ha berem;laudabat conſilium. quid ergo inquam? nam mi=hi curſus in Græciam per tuam Prouinciam eſt, quoniã ad mare ſuperum milites ſunt. quid mihi inquit optati=us? Hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem uerũ eſt profecto,ut non modo tutò,uerumetiam palàm naui garemus. reliqua in poſterum diem diſtulit, ex quibus ſcribam ad te,ſi quid erit epiſtola dignum. Sunt autem, quæ præterii,interregnum ne eẽt expectaturus, an quo modo dixerim:ille quidem,ſibi deferri conſulatum, ſed ſe nolle in proximum annum,et alia ſunt,quæ exquiram. Iurabat ad ſummam,quod nullo negocio faceret, amiciſ=ſimum mihi Cæſarem eſſe debere. Quid enim unquam ſcripſit ad me Dolobella? dico quid affirmabat, cum ſcri pſiſſet,quòd me cuperet ad urbem uenire? illum quidem gratias agere maximas,& non modo probare, ſed etiã gaudere,atq; iubebat. Quid quæris? Eſt enim ſuſpitio il la domeſtici mali,& ſermonis Hirtiani, quã cupio illum di gnum eſſe nobis,& quàm ipſe me inuito, quæ pro illo

sit suspicandum, sed opus fuit Hirtio conuento. Est profe-
cto nescio quid, quod uelim, q̃ minimo, & tamen eũ non-
dũ redisse miramur. Sed hæc uidebimus. tu optimos Te
rentiæ dabis. iam enim urbis unum periculum est, me ta
men consilio iuua, pedibus ne Rhegyum, an hinc statim
in nauem, & cætera, quoniam commoror. Ego ad te sta-
tim habebo, quod scribam, simul, ut uidero Curionẽ. De
Tirone cura quæso, quod facis, ut sciam, quid is agat. de
tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi uisus
sum, diligenter de die nihil sanè potest scribi certi præter
hoc, non ante lunam nouam, Curionis sermo postridie
eandem habuit ferè sententiam, nisi quòd apertius signi
ficauit, se earum rerũ exitum non uidere. quod mihi mã-
das de quodam regendo ἀρκαδίαν tamen nihil præ
termittam, atq; utinam tu, sed modestior non per epistolã
ad Vestorium statim de Tullia ac ualde requirere sole
bat, commodius tecum Vectinus est locutus, q̃ ad me scri
pserat, sed mirari satis hominis negligentiam nõ queo,
cum mihi enim Philotimus dixisset, sese. CCL. emere de
Canuleio diuersorium illud posse, minoris etiam emptu
rum, si Vectinum rogassem. rogaui, ut siquid possit, ex
ea summa detraheret. promisit ad me nuper se HS. XXX
emisse, ut scriberem cui uellem addici diem pecuniæ Idi
bus Nouembris esse. rescripsi, & ista Madio, si uis, cum
ioco tamen familiari. Nunc, quoniam agit liberaliter, ni
hil accuso hominem, scripsiq; ad eum, me à te certiorem
esse factum. Tu de tuo itinere quid, & quãdo cogites, uel-
lim me certiorem facias. Vale.

T. P. ATTICO.

D undecimum Calẽdarum Martii me adhuc nihil præter tempestatem moratur. Astute nihil sum acturus. fiat, ut in Hispania quidlibet, & tamen recitet. meas cogitationes omneis explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues, & tamen, quia festinabam, eramq; occupatior de. Q. Fratre, ita me quidem sedulo, sed nosti reliqua, quod me mones, & amice, & prudenter memoras, sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. Magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex. nihil syncerũ. uellem suscepisses iuuenem regendum. pater enim nimis indulgẽs, quicquid ego astrinxi, relaxat, si sine illo possem, regerem, quod tu potes, sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeiũ pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliã, ego nunc quà, & quò uidebo. Ego uero Appuliam, & Sipontum, & terguersationem istam probo, nec tuam rationem eandem esse duco, quàm meam, non quin in rep. rectum idem sit utriq; nostrum, sed ea non agitur. Regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, et integrior, & is, qui, nisi uincit nomen populi Roma. deleatur necesse est. sin autem uincit Sullano more, exemploq; uincet. Ergo hac in contentiõe neutrum tibi palàm sentiendum, & tempori seruiendum est. Mea causa autem alia est, quòd beneficio uinctus, ingratus esse nõ possum, nec tamen in acie, sed militia, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. Nihil inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset, sed de hoc uidebimus. Exeamus modo, quod ut me=

liore tempore possimus, facit Adriatico mari Dolobella, Cretensi Curio. Iniecta autem mihi spes quaedam est, uelle mecum Ser. Sulpicium colloqui. ad eum misi Philotimum libertum cum literis, si uir esse uolet, declara Synodia, sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit iacere Caesarem putans offensione populari, Siciliaeq; diffidens, si Pompeius nauigare coepisset. Quintum Puerum accepi, uehementer: auaritiam uideo fuisse, & spem magni Congiarii. Magnum hoc malum est, sed scelus illud, quod timueramus, uideo nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare non nostra indulgentia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. de Oppiis uelensibus quid placeat, cũ Philotimo uidebis. Epeirum nostrum putabimus. sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

T. P. ATTICO.

Et res ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego uidebam de his rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. Sed cum ad me saepe mea Tullia scribat, orans, ut quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi, idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim, non puto esse alienum me ad te, quid de ea re sentiam scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus, quod fieri dicitis oportere. necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. Si pelletur,

quàm gratus, aut quàm honestus tum erit ad Pompeiũ noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum, quod expectem? aut quã diu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania quiescamus? id ego contra puto. Istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus. nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum, non modo Romano homini, sed ne persæ quidem cuiquã tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas mea? Pati poterunt oculi, mecum Gabinio sententiam dicere? Et quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuũ Chloelium Catelli. Plaguleium. cæteros. sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios à me defensos nec uidere in Curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quid si ne id quidem est exploratum fore, ut mihi liceat? Scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satis fecisse, quòd in Senatum non uenerim. Tamen'ne dubitemus an & nos etiã cum periculo uendicemus, qui cum coniũctione, tum premio quidem nolumus esse. Deinde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispaniis, nisi forte his amissis, arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est. Existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. Itaque qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. Nauigabit igitur, cum erit tempus maximis classibus, & ad Italiam accedet, in qua nos sedentes quid erimus? Nam medios esse iam non licebit. clas=

ſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcilicet tãtum? deniq; quid turpius? An,ni ualde hic in abſentia ſolus,tuli ſcelus eiuſdem,cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? Quòd ſi iam miſſo officio periculi ratio habẽda eſt,ab illis eſt periculum,ſi peccaro, ab hoc,ſi recte fecero.nec ullum in his malis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt,ut non ſit dubium,quin cum periculo fugiamus.quod fugeremus etiam cum ſalute.nõ ſimul cum Pompeio mare tranſierimus, non omnino potuimus. Extat ratio dierum .ſed tamen (fateamur enim quod eſt) ne condamus quidem, ut poſſumus, fefellit ea res,quæ fortaſſe non debuit,ſed fefellit, quod pacem putaui fore,quæ ſi eſſet,iratum mihi Cæſarem eſſe, cum idẽ amicus eſſet Pompeio, nolui. Senſerã enim quam iidem eſſent.hoc ueritus in hãc tarditatem incidi,ſed aſſequar omnia,ſi propero,ſi cunctor,amitto. Et tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadam ſpe non dubia.Nõ hæc collegii noſtri ab Attico,ſed illa Platonis de Tyrannis.Nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtũ diutius, qn ipſe per ſe, etiam languentibus nobis, concĭdat.quippe, qui florẽteis,ac nouos,ut uti diebus ipſi illi egẽti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum ueniret, q duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit,manſuetudinis in Metello,diuitiarum in Afranio, iam quibus utatur uel ſociis,uel miniſtris,ſi ii Prouincias,ſi Remp.regent, quorum nemo duos menſes potuit patrimonium ſuum gubernare.Non ſunt omnia colligenda, quæ tu acutiſſime proſpicis,ſed tamen ea penè ante oculos iam intelliges id regnum uix ſemeſtre eſſe poſſe. Quod ſi me fefellerit,feram,ſicut multi præclariſſimi homines in rep.

excellentes tulerũt, nisi forte me Sardanapali uice in suo lectulo mori malle cẽsueris, q̃ exilio Themistocleo, qui, cum fuisset, ut ait Tucydides τῶν μὲν παραχρῆμα δι᾽ ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμον, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. tamẽ incidit in eos casus, quos uitasset, si is eum nihil fefellisset. & si erat (ut ait idẽ) qui τὸ ἄμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τοῖς ἀφανέσιν ἔτι προεώρα μάλιστα tamen non uidit, nec quomodo Lacedæmoniorum, nec quomodo suorũ ciuium inuidiã effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuisset & illa nox tam acerba Africano sapientissimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus, Callidissimo uiro. C. Mario, si nihil utrũq; eorum fefellisset. nos tamẽ hoc cõfirmamus illo augurio, quod diximus. Nec nos fallit, nec aliter accidit. corruat iste necesse est, aut per aduersarios, aut ipse per se, qui quidẽ sibi est aduersarius unus acerrimus. id spero uiuis nobis fore. quanq̃ tempus est nos de illa perpetua iam, nõ de hac exigua uita cogitare, sin quid acciderit maturius, haud sanè mea multum interfuerit, utrum factũ fuerit, uideam, an futurũ esse multo ante uiderim. Quæ cum ita sint, nõ est committendum, ut iis pareamus, quos contra me Senatus, nequid respub. detrimenti acciperet, armauit. Tibi sunt omnia commendata, quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent, ne hercule quidem reperio, quid scribam, sedeo enim, πλουτοδοκῶν, & si nihil unquam tam fuit scribendũ, quàm nihil mihi unquã ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse, q̃ quòd meam Tulliam suauissime, diligentissimeq; coluisti, ualde eo ipsa delectata est. ego au-

tem non minus. cuius quidem uirtus mirifica, quomodo illa fert publicam cladem, quomodo domesticas tricas, quantus autem animus in discessu nostro sit, ϛοργῆς sit summa σύντηξις, tamen nos recte facere, & bene audire uult, sed hæc super re nimis, ne meam ipse

iam euocem. tu siquid de Hispaniis certius, & siquid aliud dum adsumus, scribes, & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse. huic bello nolo interesse. eo uelim tam facili uti possem, & tam bono in me, q̃ Curio. Is ad Missenum. VI. Nonarum uenturus dicebatur, id est hodie. Sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

M. Ant. Tr. P. R. M. T. Ciceroni Imp. S.

n Isi te ualde amarem, & multo q̃dem plus, q̃ tu putas, non extimuissem rumorē, qui de te platus est, cum præsertim falsum esse existimarē, sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare infamiam quoq;, q̃uis sit falsa. Nauigio esse te iturum trans mare, credere nō possum, cum tanti facias Dolobellā, & Tulliam tuam fœminam lectissimā, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus meherale, dignitas, amplitudoq; tua penè charior est, q̃ tibi ipsi. Sed tamē nō sum arbitratus esse amici, non cōmoueri etiam improborū sermone. atq; eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensiōe nostra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, quàm ab iniuria tua nata est. Sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem eē chariorē te, excepto

Cæsare. Cæsarem maxime in suis. M. Ciceronem reponere. Quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit. contra eum ne profugias, qui te, & si non amabit (quod accidere non potest) tamen saluum, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurniũ familiarissimum meum misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Vale. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. T. Ciceroni. Imp. S.

e Tsi te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicaram, tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimaui, & pro nostra beneuolentia petendum, nequò progredereris inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non existimasses. Nanque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris, & tibi minus commode consulueris, quod minus placet, si non fortunæ obsecutus fueris, ut debes. Omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur, nec causam secutus. eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse iudicasti, sed meum aliquod factum condemnasse, quo mihi grauius abs te nil accidere potest. Quod ne facias pro iure nostræ amicitiæ à te peto. Postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciuẽ magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersiis? Quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neq; tutius, neq; honestius reperies quicq̃, quàm ab omni contentione abesse. Vale.

T.P. ATTICO.

q Vintodecimo Calen. Maii, ex itinere aduentus Philotimi (at cuius hominis q̃ insulsi, & q̃ saepe pro Pompeio mentientis) exanimauit omneis, qui mecum erant. Nam ipse obdurui. dubitauitq; nostrum nemo, quin Caesar itinera repressisset. uolare dicitur. Petreius, cum Afranio coniunxisse. nihil affert eiusmodi. Quid quaeris? etiam illud erat persuasum, Pōpeium cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyriam fecisse. Id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum quod in Hispania, qđ quidem propémodũ uideor ex Caesaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neq; honestius, neq; tutius mihi quicquam esse, q̃ ab omni contentione abesse. Dices, ubi ille ergo tuus animus, quem ꝑximis literis, adest, & idem est. Sed utinam meo solum capite decernerem. lacrimae meorum me interdum molliunt precãtium, ut de Hispaniis expectemus. M. Coelii quidem epistolã scriptã miserabiliter, quae hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. & si meus quidem est fortior, eoq; ipso uehementius commouet, nec quicq̃ nisi dedignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. Tu tamen etiã nunc mihi aliquid literarum, & maxime siquid ab Afranio. Ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actũ sit, ero tamen in credendo, ut mones, cautus. Nam occultãdi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruium expecto ad Nonas, & adiicit à Posthumia. sed & Ser-

uli filii quartanam leuiorem esse gaudeo. Misi ad te Cœlii etiam literarum exemplum. Vale.

COELIVS. M. T. Ciceroni Imp. S.

Exanimatus tuis literis, quibus te nihil, nisi triste cogitare ostendisti, neq; id, quod esset, perscripsisti, neq; non tamen quale esset, quod cogitares, aperuisti, has ad te illico literas scripsi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obsecro, neq̃d grauius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos, homines'q;, amicitiamq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neq; temere monuisse. Sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittendis aduersariis, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox, & sæuum cogitat, atq; etiam loquitur. iratus Senatui existit. His intercessionibus planè incitatus est, non mehercule erit deprecationi locus. Quare si tibi tu. si filius unicus. si domus. si spes tuæ reliquæ tibi charæ sunt. si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus, ualemus, eorũ fortunam nõ debes uelle cõturbare, ut eã causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiã cupiditatem contra salutem tuã habeamus. Deniq; illud cogita, quot offensæ fuerint, in ista cunctatione te subesse. nunc te contra uictorem Cæsarem facere, quẽ dubiis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dũ pudet te parum Optimatem eẽ, parũ diligenter quod optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non pos=

Seorcy

sum, saltem, dum quid de Hispaniis agamus, scitur, expe-cta, quas tibi nuncio aduētu Cæsaris fore nostras. Quā isti spem habeant amissis Hispaniis, nescio. Quod porrò tuum consilium sit, ad desperatos accedere, non medius fidius reperio, hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat, ac simulatq; habuit, mihi dixit. statim, quid de te audisset, exposuit. Negaui me scire, tamē ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam nisi ita faceret, ego prius, ad urbem q̃ accederē, ubicunq; tu esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atq; omni ui te retinuissem. Etiam atq; etiā Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas. nec te sciens, prudensq; eò dimittas, unde exitum uides nullum esse. Quodsi te, aut uoces Optimatiū cōmouent, aut nonnullorū hoīum insolentiā, & iactationē ferre non potes, eligas cēseo aliquod oppidū uacuū à bello, dū hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id si feceris, ego te sapiēter fecisse iudicabo, & Cæsarem nō offendes. Vale.

T. P. ATTICO.

ME cæcum, qui hæc ante non uiderim. Misi ad te epistolam Antonii, & cū ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse; si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autem, quia cum lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certum etiā nūc habere, uide quàm ad hæc tuum consilium, q̃ uerum est. Nam qui se medium esse uult, in patria manet, qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare

uidetur. Sed his ego non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec'ne. Parteis mihi Cæsar has imposuit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui refert me probare cogitationem tuam, si nihil, tamen tibi remittere possum. Ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cū præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturū esse polliceâris. Habes σκυτάλην λακωνικὴν omnino excipiam hominem. Erat autem quinto Nonarū uenturus uesperi, id est hodie, Cras igitur ad me fortasse ueniet. tētabo, audeam nihil properare. missurum ad Cæsarē clamabam, cum paucissimis alicubi occultabor. Certe hinc īstis inuitissimis euolabo, atq; utinam ad Curionē. magnus dolor accessit, efficietur aliquid dignum nobis. tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχῇ. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quicquid audieris. [redacted] cuperē, si possem. palàm q̄d à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto. Rogor enim ab eius uxore, & filio, & puto opus esse. Hic tamē Citharidam secum lecticà aperta portat, altera uxorem. Septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. Vide q̄ turpi lecto pereamus. Et dubitas si pōt, quin ille seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit? Ego uero uehiculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. Sed plura scribam, cum illum conuenero. Iuuenem nostrum non possum nō amare, sed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego uidi tā ἀνηθοποίητον, tam auersum à suis, tamen scio, quid cogitas, uim incredibilem molestiarum, sed erit curæ, & est, ut regatur. mirum est enim ingeniū ἤθους ἐπιμελητέον.

Ocellam

—

Virg.

T.P.

potest. Non enim quam dignitatem quos honores, quem uitæ statum amiserim, cogito, sed quid cõsecutus sim, quid præstiterim, qua in laude uixerim. His deniq; in malis quid intersit inter me, & istos, quos propter omnia amisimus. Hi sunt, qui nisi me ciuitate expulissent, obtinere se non posse putarũt licentiam cupiditatum suarũ, quorũ societas, & sceleratæ consensionis fides, quò eruperit uides. alter ardet furore, & scelere, nec remittit aliq̃d, sed in dies ingrauescit. modo Italia expulit. nũc alia ex parte persequi, ex alia Prouincia spoliare conatur. nec iam recusat, sed quodammodo postulat, ut quemadmodũ est, sic etiam appelletur Tyrannus. Alter is, q̃ nos sibi quondam ad pedes stratos ne subleuabat, qui se quidem nihil contra huius uoluntatem aiebat facere posse, elapsus è soceri manibus, ac ferro, bellum terra, & mari comparat, non iniustum ille quidem, sed tum pium, tum etiam necessarium, suis tamen ciuibus exitiabile, nisi uicerit, calamitosum etiam, si uicerit. Horum ego summorum imperatorum non modo res gestas non antepono meis, sed ne fortunam quidem ipsam, qua illi florentissima, nos duriore conflictari uidemur. Quis enim potest aut deserta per se patria, aut oppressa beatus esse? Etsi (ut nos à te admonemur) recte in illis libris diximus, nihil esse bonũ, nisi quod honestũ, nihil malũ, nisi quod turpe sit. certe uterq; istorum est miserrimus, quorum utriq; semper patriæ salus, & dignitas posterior sua dominatione, & domesticis commodis fuit. præclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de rep. aut meruisse optime, cum potuerim, aut certe nunq̃, nisi de ea diuine cogitasse, eaq; ipsa tẽpestate euersam esse remp. quã ego XIIII. annis ante pro-

spexerim. Hac igitur conſciētia comite, proficiſcar, magno equidem cum dolore, nec tam id propter me, aut propter fratrem meum, quorum iam acta ætas, quàm propter pueros, quibus interdum uidemur præſtare etiā remp. debuiſſe, quorum quidem alter nō tam, quia maiore pietate eſt, me mirabiliter excruciat, alter, ò rem miſeram, nihil enim mihi accidit in omni uita acerbius, indulgentia uidelicet noſtra deprauatus, eò progreſſus eſt, quò non audeo dicere. Et expecto tuas literas ſcripſiſti enim te ſcripturum plurima, cum ipſum uidiſſes. omne meum obſequium in illum fuit cum multa ſeueritate. neque unum eius, nec paruum, ſed multa magna delicta compreſſi. Patris autem lenitas amanda potius ab illo, q̄ tam crudeliter negligenda. Nam literas eius ad Cæſarem miſſas ita grauiter tulimus, ut te quidem celaremus. ſed ipſius uidemus uitam inſuauem reddidiſſe. Hoc uero eius iter, ſimulatioq; pietatis, qualis fuerit, non audeo dicere. Tantum ſcio poſt Hirtiū conuentum, acceſitum ab Cæſare cum eodem eo animo ab ſuis rationibus alieniſſimo, & conſilio relinquendi Italiam. Et hæc ipſa timide, ſed nulla noſtra culpa eſt. natura metuenda eſt. Hæc Curionem. Hæc Hortenſii filium nō patrum culpa corrupit. Iacet in mœrore meus Frater, neq; tā de ſua uita, quàm de mea metuit. huic tu, huic tu malo affer conſolationes, ſi ullas potes, maxime quidē illam uelim, ea, quæ ad nos delata ſint, aut falſa eſſe, aut minora. quæ ſi uera ſint, quid futurum ſit in hac fuga, neſcio. Nam ſi haberemus remp. conſilium mihi nō deeſſet nec ad ſeueritatem, nec ad diligentiam. Nūc ſiue iracundia, ſiue dolore, ſiue metu permotus, grauius ſcripſi, quàm aut tuus in illum amor, aut

meus postulabat. Si uera sunt, ignosces, si falsa me libenter eripies mihi hunc errorem. Quoquo modo uero se res habeat, nihil assignabis nec patruo, nec patri. Cum hæc scripsissem, à Curione mihi nuntiatum est, eum ad me uenire. Venerat enim is in Cumanum uesperi pridie, id est idibus. Siquid eius igitur sermo eiusmodi attulerit, quod ad te scribendum sit, id in literis adiungam. Præteriit Villam meam Curio, iussitq; mihi nuntiari mox se uenturum. cucurritq; Puteolos, ut ibi concionaretur. concionatus est. rediit. fuit ad me sanè diu. ò rem fœdam. nosti hominem, nihil occultauit, in primis nihil esse certius, quàm ut omnes, qui lege Pompeia condemnati essent, restituerentur. Itaq; se in Sicilia eorum opera usurum. de Hispaniis non dubitabat, quin Cæsaris essent. inde ipsum cum exercitu, ubicunque Pompeius esset, eius interitu finem illi fore, prope uis factum esse nihil, eum planè iracundia elatum, uoluisse Cæsarem occidi Metellum Tribun. pleb. quod si esset factum, cædem magnam futuram esse. permultos hortatores esse cædis, ipsum autem non uoluntate, aut natura non esse crudelem, sed quòd putaret popularem esse clementiam. quod si populi studium amisisset, crudelem fore, eumq; perturbatum, quòd intelligeret, se apud ipsum legem offendisse de ærario. Itaque ei cum certissimũ fuisset, ante, quàm proficisceretur, concionem habere, ausum non esse, uehementerq; animo perturbato profectum. Cum autem ex eo quærerem, quid uideret. quod exemplum, quam remp. planè fatebatur nullam spem reliquam. Pompeii classem timebat, quæ si esset, se de Sicilia abiturum. quid inquam isti sex tui fasces? si ab Senatu, cur laureati?

si ab ipso, cur sex? Cupiui inquit ex. S.C. surrepto. Nam alter non poterat, at ille impendio nunc magis odit Senatum, à me inquit omnia proficiscentur. Sex autē, quia duodecim nolui, nam licebat. Tum ego, quàm uellem inquam petiisse ab eo, quod audio Philippum impetrasse. Sed ueritus sum, quia ille à me nihil impetrabat. libenter, inquit, tibi concessisset, uerum puta te impetrasse. Ego enim ad eum scribam, ut tu ipse uoles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, quoniam in Senatum non uenis? ubi sis? qui nunc ipsum minime offendisses, eius causa si in Italia nō fuisses. atq; ego me recessu rum, & solitudinem quærere. maxime quòd lictores haberem, laudabat consilium. quid ergo inquam? nam mihi cursus in Græciam per tuam Prouinciam est, quoniā ad mare superum milites sunt. quid mihi inquit optatius? Hoc loco multa perliberaliter. ergo hoc quidem uerū est profecto, ut non modo tutò, uerumetiam palàm nauigaremus. reliqua in posterum diem distulit, ex quibus scribam ad te, si quid erit epistola dignum. Sunt autem, quæ præterii, interregnum ne eēt expectaturus, an quo modo dixerim, ille quidem, sed deferri consulatum, sed se nolle in proximum annum, et alia sunt, quæ exquiram. Iurabat ad summam, quod nullo negocio faceret, amicissimum mihi Cæsarem esse debere. Quid enim unquam scripsit ad me Dolobella? dico quid affirmabat, cum scripsisset, quòd me cuperet ad urbem uenire? illum quidem gratias agere maximas, & non modo probare, sed etiā gaudere, atq; iubebat. Quid quæris? Est enim suspitio illa domestici mali, & sermonis Hirtiani, q̄ cupio illum dignum esse nobis, & quàm ipse me inuito, quæ pro illo

ſit ſuſpicandum,ſed opus fuit Hirtio conuento.Eſt profe‑ cto neſcio quid,quod uelim,q̃ minimo,& tamen eũ non‑ dũ rediſſe miramur.Sed hæc uidebimus. tu optimos Te rentiæ dabis.iam enim urbis unum periculum eſt, me ta men conſilio iuua,pedibus ne Rhegyum, an hinc ſtatim in nauem,& cætera,quoniam commoror. Ego ad te ſta= tim habebo,quod ſcribam,ſimul,ut uidero Curionẽ. De Tirone cura quæſo,quod facis,ut ſciam,quid is agat. de tota mea cogitatione ſcripſi ad te antea ſatis,ut mihi uiſus ſum,diligenter de die nihil ſanè poteſt ſcribi certi præter hoc,non ante lunam nouam, Curionis ſermo poſtridie eandem habuit ferè ſententiam,niſi quòd apertius ſigni ficauit,ſe earum rerũ exitum non uidere.quod mihi mã‑ das de quodam regendo ἀρκαδίαν tamen nihil præ termittam,atq; utinam tu,ſed modeſtior non per epiſtolã ad Veſtorium ſtatim de Tullia ac ualde requirere ſole bat,commodius tecum Vectinus eſt locutus,q̃ ad me ſcri pſerat,ſed mirari ſatis hominis negligentiam nõ queo, cum mihi enim Philotimus dixiſſet,ſeſe. CCL. emere de Canuleio diuerſorium illud poſſe,minoris etiam emptu rum,ſi Vectinum rogaſſem.rogaui,ut ſiquid poſſit, ex ea ſumma detraheret.promiſit ad me nuper ſe HS.XXX emiſſe,ut ſcriberem cui uellem addici diem pecuniæ Idi bus Nouembris eſſe.reſcripſi,& iſta Madio,ſi uis, cum ioco tamen familiari.Nunc, quoniam agit liberaliter,ni hil accuſo hominem,ſcripſiq; ad eum, me à te certiorem eſſe factum. Tu de tuo itinere quid,& quãdo cogites,ue= lim me certiorem facias. Vale.

T. P. ATTICO.

D undecimum Calēdarum Martii me adhuc nihil præter tempestatem moratur. Astute nihil sum acturus. fiat, ut in Hispania quidlibet, & tamen recitet. meas cogitationes omneis explicaui tibi superioribus literis. quocirca hæ sunt breues, & tamen, quia festinabam, eramq; occupatior de. Q. Fratre, ita me quidem sedulo, sed nosti reliqua, quod me mones, & amice, & prudenter memoras, sed erunt omnia facilia, si ab uno illo cauero. Magnum opus est. mirabilia multa. nihil simplex. nihil syncerū. uellem suscepisses iuuenem regendum. pater enim nimis indulgēs, quicquid ego astrinxi, relaxat, si sine illo possem, regerem, quod tu potes, sed ignosco. magnum inquam opus est. Pompeiū pro certo habemus per Illyricum proficisci in Galliā, ego nunc quā, & quò uidebo. Ego uero Appuliam, & Sipontum, & terguersationem istam probo, nec tuam rationem eandem esse duco, quàm meam, non quin in rep. rectum idem sit utriq; nostrum, sed ea nón agitur. Regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior Rex, & probior, et integrior, & is, qui, nisi uincit nomen populi Roma. deleatur necesse est. sin autem uincit Sullano more, exemploq; uincet. Ergo hac in contentiōe neutrum tibi palàm sentiendum, & tempori seruiendum est. Mea causa autem alia est, quòd beneficio uinctus, ingratus esse nō possum, nec tamen in acie, sed militia, aut alio in loco, siue in oppidulo futurum puto. Nihil inquies, iuuas eum, in quem ingratus esse non uis? immo minus fortasse uoluisset, sed de hoc uidebimus. Exeamus modo, quod ut me=

liore tempore possimus, facit Adriatico mari Dolobella, Cretensi Curio. Iniecta autem mihi spes quædam est, uelle mecum Ser. Sulpicium colloqui. ad eum misi Philotimum libertum cum literis, si uir esse uolet, det clara Synodia, sin autem, erimus nos, qui solemus. Curio mecum uixit iacere Cæsarem putans offensione populari, Siciliæq; diffidens, si Pompeius nauigare cœpisset. Quintum Puerum accepi. uehementer auaritiam uideo fuisse, & spem magni Congiarii. Magnum hoc malum est, sed scelus illud, quod timueramus, uideo nullum fuisse. hoc autem uitium puto te existimare non nostra indulgentia, sed à natura profectum. quem tamen nos disciplina regimus. de Oppiis uelensibus quid placeat, cũ Philotimo uidebis. Epeirum nostrum putabimus. sed alios cursus uidebamur habituri. Vale.

T. P. ATTICO.

ET res ipsa monebat, & tu ostenderas, & ego uidebam de his rebus, quas intercipi periculosum esset, finem inter nos scribendi fieri tempus esse. Sed cum ad me sæpe mea Tullia scribat, orans, ut quid in Hispania geratur, expectem, & semper ascribat idem uideri tibi, idq; ipse etiam ex tuis literis intellexerim, non puto esse alienum me ad te, quid de ea re sentiam scribere. Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi uidetur, si nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi essemus, quod fieri dicitis oportere. necesse est enim aut, id quod maxime uelim, pelli istum ab Hispania, aut trahi id bellum, aut istum, ut confidere uidetur, apprehendere Hispanias. Si pelletur,

quàm gratius, aut quàm honestius tum erit ad Pompeiũ noster aduentus, cum ipsum Curionem ad eum transiturum putem? si trahitur bellum, quod expectem? aut quã diu? relinquitur, ut, si uincimur in Hispania quiescamus? id ego contra puto. Istum enim uictorem magis relinquendum puto, quàm uictum, & dubitantem magis, quàm fidentem suis rebus. nam cædem uideo, si uicerit, & impetum in priuatorum pecunias, & exulum reditum, & tabulas nouas, & turpissimorum honores, & regnum, non modo Romano homini, sed ne persæ quidem cuiquã tolerabile. tacita esse poterit in id dignitas mea? Pati poterunt oculi, mecum Gabinio sententiam dicere? Et quidem illum rogari prius? præsto esse clientem tuũ Chloelium Catelli. Plaguleium. cæteros. sed cur inimicos colligo? qui meos necessarios à me defensos nec uidere in Curia sine dolore, nec uersari inter eos sine dedecore potero. quid si ne id quidem est exploratum fore, ut mihi liceat? Scribunt enim ad me amici eius, me illi nullo modo satisfecisse, quòd in Senatum non uenerim. Tamen'ne dubitemus an & nos etiã cum periculo uendicemus, qui cum coniũctione, tum premio quidem nolumus esse. Deinde hoc uide, non esse iudicium de tota contentione in Hispaniis, nisi forte his amissis, arma Pompeium abiecturum putas, cuius omne consilium Themistocleum est. Existimat enim, qui mare teneat, eum necesse rerum potiri. Itaque qui nunquam egit, ut Hispaniæ per se tenerentur, naualis apparatus ei semper antiquissima cura fuit. Nauigabit igitur, cum erit tempus maximis classibus, & ad Italiam accedet, in qua nos sedentes quid erimus? Nam medios esse iam non licebit. clas=

ſibus aduerſabimur igitur? quod malum maius ſcilicet tãtum? deniq; quid turpius? An, ni ualde hic in abſentia ſolus, tuli ſcelus eiuſdem, cum Pompeio, & cum reliquis principibus non feram? Quòd ſi iam miſſo officio periculi ratio habẽda eſt, ab illis eſt periculum ſi peccaro, ab hoc, ſi recte fecero. nec ullum in his malis conſilium periculo uacuum inueniri poteſt, ut non ſit dubium, quin cum periculo fugiamus. quod fugeremus etiam cum ſalute. nõ ſimul cum Pompeio mare tranſierimus, non omnino potuimus. Extat ratio dierum. ſed tamen (fateamur enim quod eſt) ne conda mus quidem, ut poſſumus, fefellit ea res, quæ fortaſſe non debuit, ſed fefellit, quod pacem putaui fore, quæ ſi eſſet, iratum mihi Cæſarem eſſe, cum idẽ amicus eſſet Pompeio, nolui. Senſerã enim quàm iidem eſſent. hoc ueritus in hãc tarditatem incidi, ſed aſſequar omnia, ſi propero, ſi cunctor, amitto. Et tamen mi Attice auguria quoque me incitant quadam ſpe non dubia. Nõ hæc collegii noſtri ab Attico, ſed illa Platonis de Tyrannis. Nullo enim modo poſſe uideo ſtare iſtũ diutius, qn ipſe per ſe, etiam languentibus nobis, concĩdat. quippe, qui florẽteis, ac nouos, ut uti diebus ipſi illi egẽti, ac perditæ multitudini in odium acerbiſſimum ueniret, q̃ duarum rerum ſimulationem tam cito amiſerit, manſuetudinis in Metello, diuitiarum in Afranio, iam quibus utatur uel ſociis, uel miniſtris, ſi ii Prouincias, ſi Remp. regent, quorum nemo duos menſes potuit patrimonium ſuum gubernare. Non ſunt omnia colligenda, quæ tu acutiſſime proſpicis, ſed tamen ea penè ante oculos iam intelliges id regnum uix ſemeſtre eſſe poſſe. Quod ſi me fefellerit, feram, ſicut multi præclariſſimi homines in rep.

excellentes tulerũt, nisi forte me Sardanapali uice in ſuo lectulo mori malle cẽſueris, q̃ exilio Themiſtocleo, qui, cum fuiſſet, ut ait Tucydides τῶν μὲν παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής. tamẽ incidit in eos caſus, quos uitaſſet, ſi is eum nihil feſelliſſet. & ſi erat (ut ait idẽ) qui τὸ ἄμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τοῖς ἀφανέσιν ἔτι προεώρα μάλιστα tamen non uidit, nec quomodo Lacedæmoniorum, nec quomodo ſuorũ ciuium inuidiã effugeret, nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuiſſet & illa nox tam acerba Africano ſapientiſſimo uiro, non tam dirus ille dies Sullanus, Callidiſſimo uiro. C. Mario, ſi nihil utrũq; eorum feſelliſſet. nos tamẽ hoc cõfirmamus illo augurio, quod diximus. Nec nos fallit, nec aliter accidit. corruat iſte neceſſe eſt, aut per aduerſarios, aut ipſe per ſe, qui quidẽ ſibi eſt aduerſarius unus acerrimus. id ſpero uiuis nobis fore. quanq̃ tempus eſt nos de illa perpetua iam, nõ de hac exigua uita cogitare, ſin quid acciderit maturius, haud ſanè mea multum interfuerit, utrum factũ fuerit, uideam, an futurũ eſſe multo ante uiderim. Quæ cum ita ſint, nõ eſt committendum, ut iis pareamus, quos contra me Senatus, ne quid reſpub. detrimenti acciperet, armauit. Tibi ſunt omnia commendata, quæ commendationis meæ, pro tuo in nos amore, non indigent, ne hercule quidem reperio, quid ſcribam, ſedeo enim, πλουτοδοκῶν, & ſi nihil unquam tam fuit ſcribendũ, quàm nihil mihi unquã ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidiſſe, q̃ quòd meam Tulliam ſuauiſſime, diligentiſſimeq; coluiſti, ualde eo ipſa delectata eſt. ego au-

tem non minus. cuius quidem uirtus mirifica, quomodo illa fert publicam cladem, quomodo domesticas tricas, quantus autem animus in discessu nostro sit, στοργῆς sit summa σύντηξις, tamen nos recte facere, & bene audire uult, sed hac super re nimis, ne meam ipse

iam euocem. tu siquid de Hispaniis certius, & siquid aliud dum adsumus, scribes, & ego fortasse discedens dabo ad te aliquid, eo etiam magis, quòd Tullia te non putabat ex Italia hoc tempore. cum Antonio item est agendum, ut cum Curione Melitæ me uelit esse. huic bello nolo interesse. eo uelim tam facili uti possem, & tam bono in me, quàm Curio. Is ad Missenum. VI. Nonarum uenturus dicebatur, id est hodie. Sed præmisit mihi odiosas literas hoc exemplo.

M. Ant. Tr. P. R. M. T. Ciceroni Imp. S.

Nisi te ualde amarem, & multo quidem plus, quàm tu putas, non extimuissem rumorẽ, qui de te prolatus est, cum præsertim falsum esse existimarẽ, sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare infamiam quoq;, quàmuis sit falsa. Nauigio esse te iturum trans mare, credere nõ possum, cum tanti facias Dolobellã, & Tulliam tuam fœminam lectissimã, tantiq; ab omnibus nobis fias, quibus meherc ule, dignitas, amplitudoq; tua penè charior est, quàm tibi ipsi. Sed tamẽ nõ sum arbitratus esse amici, non cõmoueri etiam improborũ sermone. atq; eo feci studiosius, quòd iudicabam duriores parteis mihi impositas esse ab offensiõe nostra, quæ magis à ζηλοτυπίᾳ mea, quàm ab iniuria tua nata est. Sic enim uolo te tibi persuadere, mihi neminem eẽ chariorẽ te, excepto

Cæsare. Cæsarem maxime in suis. M. Ciceronem reponere. Quare mi Cicero te rogo, ut tibi omnia integra serues, eius fidem improbes, qui tibi, ut beneficium daret, prius iniuriam fecit. contra eum ne profugias, qui te, & si non amabit (quod accidere non potest) tamen saluum, amplissimumq; esse cupiet. dedita opera ad te Calpurniũ familiarissimum meum misi, ut mihi magnæ curæ tuam uitam, ac dignitatem esse scires. Vale. Eodem die à Cæsare Philotimus literas attulit hoc exemplo.

Cæsar Imp. M. T. Ciceroni. Imp. S.

Etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturũ iudicaram, tamen permotus hominum fama, scribendum ad te existimaui, & pro nostra beneuolentia petendum, nequò progredereris inclinata iam re, qua integra etiam progrediendum tibi non existimasses. Nanque & amicitiæ grauiorem iniuriam feceris, & tibi minus commode consulueris, quod minus placet, si non fortunæ obsecutus fueris, ut debes. Omnia enim secundissima nobis, aduersissima illis accidisse uidentur, nec causam secutus. eadem enim tum fuit, cum ab eorum consiliis abesse iudicasti, sed meum aliquod factum condemnasse, quo mihi grauius abs te nil accidere potest. Quod ne facias pro iure nostræ amicitiæ à te peto. Postremo quid uiro bono, & quieto, & bono ciui magis conuenit, quàm abesse à ciuilibus controuersiis? Quod nonnulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt. tu explorato & uitæ meæ testimonio, & amicitiæ iudicio, neq; tutius, neq; honestius reperies quicquã, quàm ab omni contentione abesse. Vale.

T.P. ATTICO.

Vintodecimo Calen. Maii, ex itinere aduentus Philotimi (at cuius hominis q̃ insulsi, & q̃ saepe pro Pompeio mentientis) exanimauit omneis, qui mecum erant. Nam ipse obdurui. dubitauitq; nostrum nemo, quin Caesar itinera repressisset. uolare dicitur. Petreius, cum Afranio coniunxisse. nihil affert eiusmodi. Quid quaeris? etiam illud erat persuasum, Põpeium cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyriam fecisse. Id enim αὐθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur opinor capessemus, dum quod in Hispania, qđ quidem propémodũ uideor ex Caesaris literis ipsius uoluntate facere posse, qui negat neq; honestius, neq; tutius mihi quicquam esse, q̃ ab omni contentione abesse. Dices, ubi ille ergo tuus animus, quem ꝓximis literis, adest, & idem est. Sed utinam meo solum capite decernerem. lacrimae meorum me interdum molliunt precãtium, ut de Hispaniis expectemus. M. Coelii quidem epistolã scriptã miserabiliter, quae hoc idem obsecraret, ut expectarem, ne fortunas meas, ne unicam filiam, ne meos omneis tam temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri nostri. & si meus quidem est fortior, eoq; ipso uehementius commouet, nec quicq̃ nisi dedignatione laborat. Melitam igitur, deinde quod uidebitur. Tu tamen etiã nunc mihi aliquid literarum, & maxime siquid ab Afranio. Ego, si cum Antonio locutus ero, scribam ad te, quid actũ sit, ero tamen in credendo, ut mones, cautus. Nam occultãdi ratio tum difficilis, tum etiam periculosa est. Seruium expecto ad Nonas, & adiicit à Posthumia. sed & Ser-

uii filii quartanam leuiorem esse gaudeo. Misi ad te Coelii etiam literarum exemplum. Vale.

COELIVS. M. T. Ciceroni Imp. S.

Exanimatus tuis literis, quibus te nihil, nisi triste cogitare ostendisti, neq; id, quod esset, perscripsisti, neq; non tamen quale esset, quod cogitares, aperuisti, has ad te illico literas scripsi. Per fortunas tuas Cicero, per liberos te oro, & obsecro, ne quid grauius de salute, & incolumitate tua consulas. Nam deos, hominesq;, amicitiamq; nostram testificor, me tibi prædixisse, neq; temere monuisse. Sed postquam Cæsarem conuenerim, sententiamq; eius, qualis futura esset parta uictoria, cognorim, te certiorem fecisse si existimas eandem rationem fore Cæsaris in dimittendis aduersariis, & conditionibus ferendis, erras. nihil nisi atrox, & sæuum cogitat, atq; etiam loquitur. iratus Senatui existit. His intercessionibus planè incitatus est, non mehercule erit deprecationi locus. Quare si tibi tu. si filius unicus. si domus. si spes tuæ reliquæ tibi charæ sunt. si aliquid apud te nos, si uir optimus gener tuus, ualemus, eorũ fortunam nõ debes uelle cõturbare, ut eã causam, in cuius uictoria salus nostra est, odisse, aut relinquere cogamur, aut impiã cupiditatem contra salutem tuã habeamus. Deniq; illud cogita, quot offensæ fuerint, in ista cunctatione te subesse. nunc te contra uictorem Cæsarem facere, quẽ dubiis rebus lædere noluisti, & ad eos fugatos accedere, quos resistenteis sequi nolueris, summæ stultitiæ est. Vide, ne, dũ pudet te parum Optimatem eẽ, parũ diligenter quod optimum sit, eligas. Quod si totum tibi persuadere non pos=

sum, saltem, dum quid de Hispaniis agamus, scitur, expecta, quas tibi nuncio aduētu Cæsaris fore nostras. Quā isti spem habeant amissis Hispaniis, nescio. Quod porrò tuum consilium sit, ad desperatos accedere, non medius fidius reperio, hoc, quod tu non dicendo mihi significasti, Cæsar audierat, ac simulatq; habuit, mihi dixit. statim, quid de te audisset, exposuit. Negaui me scire, tamē ab eo petiui, ut ad te literas mitteret, quibus maxime ad remanendum commoueri posses. Me secum in Hispaniam ducit. Nam nisi ita faceret, ego prius, ad urbem q̄ accederē, ubicunq; tu esses, ad te percurrissem, & hoc à te præsens contendissem, atq; omni ui te retinuissem. Etiam atq; etiā Cicero cogita, ne te, tuosq; omneis funditus euertas. nec te sciens, prudensq; eò dimittas, unde exitum uides nullum esse. Quod si te, aut uoces Optimatiū cōmouent, aut nonnullorū hoīum insolentiā, & iactationē ferre non potes, eligas cēseo aliquod oppidū uacuū à bello, dū hæc decernuntur, quæ iam erunt confecta. Id si feceris, ego te sapiēter fecisse iudicabo, & Cæsarem nō offendes. Vale.

T. P. ATTICO.

m E cæcum, qui hæc ante non uiderim. Misi ad te epistolam Antonii, & cū ego sæpissime scripsissem, nihil me contra Cæsaris rationes cogitare, meminisse me generi mei, meminisse amicitiæ, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autem, quia cum lictoribus inuitus cursarem, abesse uelle, nec id ipsum certum etiā nūc habere, uide quàm ad hæc tuum consilium, q̄ uerum est. Nam qui se medium esse uult, in patria manet, qui proficiscitur, aliquid de alterutra parte iudicare

uidetur. Sed his ego non sum, qui statuere debeam, iure quis proficiscatur, nec'ne. Parteis mihi Cæsar has impo- suit, ne quem omnino discedere ex Italia paterer. quare parui. refert me probare cogitationem tuam, si nihil, ta- men tibi remittere possum. Ad Cæsarem mittas, censeo, & ab eo hoc petas. non dubito, quin impetraturus sis, cũ præsertim te amicitiæ nostræ rationem habiturũ esse pol liceâris. Habes σκυτάλην λακωνικὴν omnino ex- cipiam hominem. Erat autem quinto Nonarũ uenturus uesperi, id est hodie, Cras igitur ad me fortasse ueniet. tẽ tabo, audeam nihil properare. missurum ad Cæsarẽ cla mabam, cum paucissimis alicubi occultabor. Certe hinc istis inuitissimis euolabo, atq; utinam ad Curionẽ. ma- gnus dolor accessit, efficietur aliquid dignum nobis. tua mihi ualde molesta. medere amabo, dum est ἀρχή. De Massiliensibus gratæ tuæ mihi literæ. quæso, ut sciam, quicquid audieris. Sullam cuperẽ, si possem. palàm q̃d à Curione effeceram. Hic ego Seruium expecto. Rogor enim ab eius uxore, & filio, & puto opus esse. Hic tamẽ Citharidam secum lectica aperta portat, altera uxorem. Septem præterea coniunctæ lecticæ amicarum. hæ sunt amicorum. Vide q̃ turpi læto pereamus. Et dubitari põt, quin ille seu uictus, seu uictor redierit, cædem facturus sit? Ego uero uehiculo, si nauis non erit, eripiam me ex istorum parricidio. Sed plura scribam, cum illum conuẽ nero. Iuuenem nostrum non possum nõ amare, sed ab eo nos non amari planè intelligo. Nihil ego uidi tã ἀήθο- ποίητον, tam auersum à suis, tamen scio, quid cogitas, uim incredibilem molestiarum, sed erit curæ, & est, ut re gatur. mirum est enim ingeniũ ἤθους ἐπιμελητέον.

T. P.

T.P. ATTICO.

O Bsignata iam epistola superiore, non placuit ei dare, cui constitueram, quòd erat alienus. Itaq; eo die data non est. Interim uenit Philotimus. & mihi à te literas reddidit, quibus quæ de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum firma, sed habent nihil ὕπουλον, nihil fallax, nihil flexibile, non ad bonitatem. nihil, quod non quò uelis, uno sermone possis perducere. ne multa, omneis suos etiam, quibus irascitur crebrius, tamē charos habet, me quidem seipso chariorem. Quod de puero aliter ad te scripsit, & ad matrem de filio, non reprehēdo. De itinere, & de sorore, quæ scribis, molesta sunt, eoq; magis, quòd ea tempora nostra sunt, ut ego his mederi non possim. Nā certe mederer, sed quibus in malis, & qua in desperatiōe rerum simus, uides. illa de ratione numaria non sunt eiusmodi. Sæpe enim audio ex ipso, ut non cupiat tibi præstare, & in eo laboret. Sed si mihi, quæ in hac mea fuga, HS. XIIII. nō reddit, quæ dedi eius filio mutua, & utitur excusatione temporis. Si Lepta, Si cæteris soleo mirari de nescio queis HS XX. cum audio exilio se urgeri. Vides enim profecto angustias, curari tamē ea tibi ubiq; iubet. An existimas illum in isto genere Lentulum? aut restrictum? nemo est minus. De fratre satis, de eius filio indulsit ille quidem suus pater semper, sed non facit indulgentia mendacem, aut auarum, aut non amantem suorum, ferocem fortasse, ac arrogantem, & infestum facit. Itaq; habet hæc quoq;, quæ nascuntur ex indulgentia. sed ea sunt tolerabilia. Quid. n. dicam de hac iuuentute? Ea uero, quæ mihi q̄dē,

qui illum amo, sunt his ipsis malis in queis sumus, miseriora, non sunt ab obsequio nostro. non habent suas radices, quas tamen euellerem profecto, si liceret. Sed ea omnia mihi sunt patienda. Ego meum facile teneo. Nihil est enim eo tractabilius, cuius quidem misericordia, languidiora adhuc consilia cepi. Et quo ille me fortiorem uult esse, eo magis timeo, ne in eũ existam crudelior. Sed Antonius uenit heri uesperi. iam fortasse ad me ueniet, aut ne id quidem, quoniam scripsisti, quid fieri uellet. Sed scies continuo, quid actum sit. Nos iam, nisi occulte, nihil. De pueris quid agam? Paruo'ne nauigio committam? Quid mihi animi in nauigando censes fore? Recordor enĩ æstate cum illo Rhodiorum ἀφράκτῳ nauigans, quàm fuerim solicitus. Quid duro tempore anni actuaria fore cẽses? ◊ rem undiq; miseram. Trebatius erat mecum uir planè, & ciuis bonus. quæ ille monstra Dii immortales. etiam'ne Balbus in Senatu uenire cogitet, sed ei ipsi cras ad te literas dabo. Vulteium mihi amicum, ut scribis, ita puto esse, cum eo, quod θυμικώτερον ad me scripserit, de numis curandis erit. id tu, si ille aliter acceperit, ac debuit, lenies, monee. talia autem ascripsi, quòd ille ad me Proconsulem. sed quoniam est homo, & nos diligit, ipse quoq; à nobis diligatur. Vale.

T.P.ATTICO.

Vidnam mihi futurum est? aut quis me non solum infelicior, sed iam etiam turpior? nominatim de me sibi impetratum dicit Antonius, nec me tamen ipse adhuc uiderat, sed hoc Trebatio narra=

nit. Quid agam nunc, cui nihil procedit? cadūtq; ea, quæ diligentissime sunt cogitata, teterrime. Ego enim Curionem nactus, oīa me consecutum putabo, is de me ad Hortensium scripserat. Regmus erat totus noster. huic nihil suspicabamur enim hoc mare negocii fore. Quò me nūc uertam? Vndiq; custodior, sed satis lacrimis igitur, & occulte in aliquam onerariam corrependum, nō committendum, ut etiam cum pacto prohibiti uideamur. Sicilia petenda, quam si nacti erimus, maiora quædam cōsequemur, sit modo recte in Hispaniis. quāquam de ipsa Sicilia utinam sit uerum, sed adhuc nihil secundi. Concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus, orasse, ut resisteret. omnia pollicitus. commeatum illū, delectumq; habere cœpisse, non credo, ut est luculentus author. potuisse certe tenere illam Prouinciam scio. Ab Hispaniis aūt iam audietur. Hic nos. C. Marcellum habemus eadē de re cogitantem, aut bene simulantem, quanquam ipsum nō uideram, sed ex familiarissimo eius audiebā. Tu quæso, si quid habebis noui. ego si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Q. Fratrem Seuerius adhibebo. utinam proficere possem. tu tamen eas epistolas, quibus asperius de eo scripsi, aliquando concerpito, ne quando quid emanet, ego item tuas. Seruium expecto, nec ab eo quicquam. Scies quid erit. sine dubio errasse nos confitendum est. at semel, at una in re? immo omnia quo diligentius cogitata, eo facta sunt imprudentius ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. in reliquis modo ne ruamus. Iubes enim profectionem meam prouidere. Quid prouideam? Ita patent oīa, quæ accidere possunt, ut ea si uitem, sedēdū sit cum dedecore, & dolore si negli

gum periculum est, ne in manus incidam perditorũ. Sed uide q̃tis in miseriis simus. Optādum interdum uidetur, ut aliquam accipiamus ab istis acerbā quā uis iniuriā, ut Tyranno in odio fuisse uideamur. Quod si nobis is cursus, quem speraram, pateret, effecissem aliquid profecto, ut tu optas, ut hortaris, dignum nostra mora, sed mirificæ sunt custodiæ. Et quidē ipse Curio suspectus. quare ui, aut clàm agendum est, etsi ui forte, & cum tempestate, clàm autem cum istis, in quo si quod σφάλμα, uides quàm turpe est, trahimur, nec fugiendum, siquid uiolentius. De Cœlio sæpe mecum agito, nec siquid habuero tale, dimittam. Hispanias spero firmas esse, Massiliensiũ factum tum ipsum per se luculentum est, tum mihi argumento est, recte esse in Hispaniis. Minus enim auderēt, si aliter esset, & scirent. Nā & inuicti, & diligentes sunt. Odium autem recte animaduertis significantium theatrum. legiones etiam has, quas in Italia assumpsit alienissimas esse uideo, sed tamen nihil inimicitius, q̃ sibi ipse. Illud recte times, ne ruat. Si desparit, certe ruet, quo magis efficiēdum aliquid est fortuna. uelim meliori animo Cœliano, sed primo quicquid, quod qualecunq; fuerit, continuo scies. Nos Iuueni togas suppeditauimus, pelopōnesum ipsam sustinebimus. Est.n. indoles, mō aliqd hoc sit. Quod si adhuc nullũ est, esse tamen pōt, aut ἀρετὴν non est, quo mihi persuaderi non potest. Vale.

T.P. ATTICO.

Pistola tua gratissima fuit meæ Tulliæ, & me hercule mihi. semper secum aliquid afferunt tuæ literæ. Scribes igitur aliquid est spem. po-

teris me de miseriis. Tu antonii leones pertimescas caue. Nihil est illo homine iucundius. Attende πρᾶξιν πολιτικοῦ. euocauit literis è municipiis denos, & quatuor uiri uenerunt. Iugulla eius mane primum dormit ad horas tres. Deinde, cum esset nunciatum uenisse Neapolitanos, et Cumanos (his.n.est Cæsar iratus) postridie redire iussit lauari se uelle πρὸς κοιλιολυσίαν γίνεσθαι hoc heri effecit. Hodie autem in Senariam transire constituit, exulibus reditum pollicetur. Sed hæc omittamus, de nobis aliquid agamus. A Daxio accepi literas. de Titone gratum. Vectenum diligo. Vestorio reddidi. Seruius pridie Nonarum Maii Minturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mãsurus apud. C. Marcellum. Cras igitur nos mature uidebit, mihiq; dabit argumentũ ad te epistolæ. Iam enim non reperio quid tibi scribam. Illud admiror, quòd Antonius ad me ne nuntium quidem, cum præsertim me ualde obseruarit. uidelicet aliquid atrocius de me impetratum est, corãm negare mihi non uult. Quod ego nec rogaturus eram, nec, si impetrassem, crediturus. Nos tamen aliquid excogitabimus. Tu quæso, si qd in Hispaniis, iam enim poterit audiri, & omnes ita expectant, ut si recte fuerit, nihil negocii futurum putẽ. Ego autem nec retentis his, confectam rem puto, neq; amissis, desperatam. Siluium, & Ocellam, & cæteros credo retardatos. Te quoq; à Curio impediri uideo. Etsi, ut opinor, habes uitam miseram, maiusq; malum est, tãdiu timere, quàm ẽ illud ipsum, quod timetur. Seruius, ut antea scripsi, cum uenisset pridie Nonarum Maii, ad me uenit, ne diutius te teneã, nullius consilii exitum inuenimus. Nunquam uidi hominem perturbatiorem metu, neq; hercule

quicquam timebat, quod non esset timendum. Illum sibi iratum. hunc non amicum. horribilem utriusq; uictoriam, cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam, tum propter utriusque difficultatem pecuniarum quæ frui nusquam, nisi ex priuatorum bonis posset. Atque hæc ita multis cum lacrimis loquebatur, ut ego mirarer eas tam diuturna miseria nō exaruisse. Mihi quidem etiam lippitudo hæc, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla lacrima est, sed sæpius odiosa est propter uigilias. Quam ob rem quicquid habes ad consulendum, collige, & illa scribe, non ex doctrina, neque ex libris. nam id quidem domi est, sed nescio quomodo imbecillior est medicina, quàm morbus. Hæc potius conquire de Hispaniis, de Massilia. Quæ quidem satis bella Seruius affert, qui etiam de duabus legionibus luculentos authores esse dicebat. Hæc igitur si habebis, & talia, & quidem paucis diebus aliquid audiri necesse est. Sed redeo ad Seruium. distulimus omnino sermonem in posterum, sed tardus ad exeundum. Multos in suo lectulo malle quicquid fore, odiosus scrupulus de filii militia brundusina. Vnum illud firmissime asseuerabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. Nos autem ad hæc, & ipsum certo fore, & quæ iam fiebant non esse leuiora, multáque colligebamus. Verum ea nō animum eius augebant, sed timorem, ut iam celandum magis de nostro consilio quem ad diem uideretur. quare in hoc non multum est. Nos à te admoniti de Cœlio cogitabimus. Vale.

T. P. ATTICO.

Eruius cum esset apud me, Cephalio cum tuis
8 literis. VI. Iduum uenit, quæ nobis magnam
spem attulerunt meliorum rerum. De octo co-
hortibus, etenim hæ quoq;, quæ in his locis sunt labare
dicuntur. Eodẽ die Funisulanus à te attulit literas, in qui
bus erat confirmatius illud idẽ. Ei de suo negocio respon
di cumulate, cum oĩ tua gratia. adhuc nõ satis iacebat. De
bet autem mihi multos numos, nec habetur locuples. nũc
ait se daturum, cum ex. P. sustulerit moram tabellarius,
si apud te esse quas satisfecisses dares quãtum sit. hæres
Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus. Quod op
tas, Cœlianum illud maturescit. Itaq; torqueor, utrũ uen
tum expectem. Vexillo opus est, cõuolabunt. Quod sua-
des, ut palàm, prorsus assentior. Itaq; me profecturum
puto. Tuas tamen interim literas expecto. Seruii consi-
lio nihil expeditur. Omnes captiones in omni sententia
occurrunt. Vnum. C. Marcello cognoui timidiorem, quẽ
Cos. fuisse pœnitet, qui etiam Antonium confirmasse di-
citur, ut me impediret, quod ipse credo honestius. Anto-
nius autem. VI. Iduũ Capuam profectus est. ad me mi
sit se pudore deterritum, ad me non uenisse, quòd se sibi
succenseri putaret. Ibitur igitur, & ita quidem, ut cen=
ses, nisi cuius personæ grauioris suscipienda spes erit
ante oblata. Sed uixerit tam cito, Halienus autem Pr. pu
tabat aliquem, si ego non. ex collegis suis quiuis licet. dũ
modo aliquos. De sorore laudo, deq; puero datur opera.
spero esse meliora. De Quinto Fratre scito eum non me-
diocriter laborare de usura, sed adhuc nihil à. L. Egna-

tio expressit Axius de. XII. millibus pudẽs. Sæpe enim ascripsit, ut Gallio, quantum is uellet, darem. quod sibi non scripsisset, possem' ne aliter? Et quidem sæpe sum pollicitus. Sed tantum uoluit cito, nec uero adiuuarent iis in angustiis seductos. uerum aliâs. Te à quartana liberatum gaudeo, itemq; Pyliã. ego dum panes, & cætera parantur, excurro in Pompeianum. Vectieno uelim gratias, quòd studiosus sit, si quẽq̃ nactus fueris, qui perferat literas, des ante quàm discedimus. Vale.

M. T. CICERO C. Cæsari. S.

Commodum ad te dederam literas de pluribus rebus, cum ad me bene mane Dionysius fuit. cui ego quidem non modo placabilem me præbuissem, sed totum remisissem, si uenisset, qua mente tu ad me scripseras. Erat enim sic in tuis literis, quas Arpini acceperam, eum uenturum, facturumq;, quod ego uellem. Ego uolebam autem, uel cupiebam potius, esse eum uobiscum. Quod, quia planè cum in Formianum uenisset, præciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. at ille perpauca locutus, hanc summam habuit orationis, ut sibi ignoscerem, se rebus suis impeditum, nobiscum ire non posse. Pauca respondi. magnum accepi dolorem. Intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. quid quæris? Fortasse miraberis in maximis horum temporum doloribus, hunc mihi scito esse. Velim, ut tibi amicus sit. Hoc cum tibi opto, opto, ut beatus sis. Erit enim tamdiu. Consilium nostrum spero uacuum periculo fore. Nam & dissimulauimus, &, ut opinor, acerrime ob=

ſeruabimus, nauigatio modo ſit, qualem opto. Cætera, quæ quidem conſilio prouideri poterunt, cauebuntur. Tu, dum adſumus, non modò quæ ſcieris, audieris'ue, ſed etiam quæ futura prouidebis, ſcribas uelim. Cato, qui Siciliam tenere nullo negocio potuit, & ſi tenuiſſet, omnes boni ad eum ſe contuliſſent, Syracuſis profectus eſt ante diem. VIII. Calendarum Maii, ut ad me Curio ſcripſit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat. eſt enim rumor. O, ſi id fuerit, turpem Catonẽ, Ego, ut minuerem ſuſpitionem profectionis, aut cogitationis meæ, profectus ſum in Pompeianum ad quartum Iduũ, ut ibi eſſem, dum quæ ad nauigandum opus eſſent, pararentur. Cum ad Villam ueniſſem, uenerunt ad me Centuriones trium cohortium, quæ Pompeii ſunt, poſtrẽ die. Hæc mecum Minnius noſter, uelle eos mihi ſe, & oppidum tradere. At ego inde poſtridie ad Villam ueni ante lucem, ut me omnino illi ne uiderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid ſi plures? quo apparatu? cogitaui eadem illa Cœliana, quæ legerem epiſtola tua, quam accepi. Simul & in Cumanum ueni eadem die, et ſimul fieri poterat, ut tentaremur. Omnem igitur ſuſpitionem ſuſtuli. Sed cum redeo, Hortenſius uenit, & ad Terentiam ſalutatum diuerterat. ſermone'erat uſus honorifico erga me, tamen eũ (ut puto) uidebo. Miſit enim puerum, ſe ad me uenire. Hoc quidem melius, quàm collega noſter Antonius, cuius inter lictores lectica una portatur. Tu, quoniam quartana cares, & nedum morbum remouiſti, ſed etiam grauedinem, te uegetum nobis in Græcia ſiſte, & literarum aliquid interea. Vale.

T. P. ATTICO.

p Ridie Iduum, Hortensius ad me uenit scripta epistola. Vellem cætera eius, quàm in me incredibilem ἐκτένειαν, qua quidem cogito uti. Deinde Serapiō cum epistola tua, quam priusquàm aperuissem, dixi & te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. Deinde epistola scripta cumulatissime cætera, & hercule hominem bonum, & doctum, & probum existimo, quinetiam naui eius me, & ipso conuectore usurum puto. Crebro refricat lippitudo, non illa quidem perodiosa, sed tamen quæ impediat scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse, & à uetere morbo, & à nouis tentationibus gaudeo. Cellam uellem haberemus. Videntur enim hæc paulo faciliora. Nunc quidem æquinoctium nos moratur, quod ualde perturbatum erat. id si cras erit, utinam idem maneat. Hortensius siquidem adhuc erat, liberalius nihil esse potest. De diplomate admiraris, quasi nescio cuius te flagitii insimularem. Negas enim te reperire, qui mihi id in mentem uenerit. Ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare (& enim audieram nemini taliter licere) & eo te habere censebam, & quia à pueris diploma sumpseras. habes causam opinionis meæ, & tamen uelim scire quid cogites, imprimisq́; siquid etiam nunc noui est. XVII. Calendarum Iunii. Tullia mea peperit puerum ἑπταμηνιαῖ εὐτόκησεν. Quod quidem est natum perimbecillum est. Me mirificæ tranquillitates adhuc tenuerunt, atque maiore impedimento fuerunt, quàm custodiæ, quibus asseruor. Nam illa Hortensiana omina fuere infan=

tia. Ita fiet homo nequissimus, ab Saluio liberto deprauatus est. Itaque posthac non scribam ad te, quid facturus sim, sed quid fecerim. Omnes enim κωρυκαῖοι uidentur subauscultare, quæ loquor. Tu tamen, siquid de Hispaniis, siue quid aliud, perge quæso scribere, nec meas literas expectaris, nisi cum quò opto, peruenerimus, aut siquis ex cursu. sed hoc quoq; timide scribo, ita omnia adhuc tarda, & spissa, ut male posuimus initia sic cætera sequuntur. Furias nunc sequimur. eadem nos fortasse furiæ persequetur. Ex Balbi autem sermone, quem tecum habuit, non probamus de Melita. Dubitas igitur, quin nos in hostium numero habeat. Scripsi equidē Balbo te ad me de beneuolentia scripsisse, & de suspitione egi gratias. De altero ei me purgaui, eó quem tu hominem infeliciorem? Non loquor plura, ne te quoque excruciem. ipse conficior uenisse tempus, cum iam nec fortiter, nec prudenter quicquam facere possim. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER VNDECIMVS.

T. P. ATTICO.

ACcepi à te signatum libellum, quē Anteros attulerat, ex quo scire nihil potui de nostris domesticis rebus, de quibus acerbissime afflictor, quòd qui eas dispensauit, neque adest istic, neque ubi terarum sit, scio. Omnem autem spem habeo existimationis, priuatarumq; rerum in tua erga me mihi perspectissima beneuolentia, quam si his temporibus miseris, & extremis præstiteris, hæc pericula, quæ mihi communia sunt cum cæteris, fortius feram, idq; ut facias te obtestor, atq; obsecro. Ego in Cistophoro in Asia habeo ad HS bis, & uicies, huius pecuniæ permutatione fidem nostram facile tuebere, quam quidem ego nisi expeditam relinquere putassem, credens ei, cui tu scis iam pridem minime credere, commoratus essem paulisper, nec domesticas res impeditas reliquissem. ob eamq; causam serius ad te scribo, quòd sero intellexi, quid timendum esset. Te etiam, atq; etiam oro, ut me totum tuendum suscipias, ut si ii salui erunt, quibus cum sum, unà cum iis possim incolumis esse, salutemq; meam beneuolentiæ tuæ acceptam referre. Vale.

T. P. ATTICO.

Literas tuas accepi pridie Nonarum Feb. eoque ipso die ex testamēto creui hæreditatē. ex multissimis, & miserrimis curis est una enata, si, ut scribis, ista hæreditas fidem, & famam meam tueri potest, quam quidem te intelligo etiam, sine hæreditate tuis opibus defensurum fuisse. De dote quod scribis, per omneis deos te obtestor, ut totam rem suscipias, & illam miseram mea culpa, & negligentia tueare meis opibus, si quæ sunt, tuis, quibus molestum non erit, facultatibus, cui quidem deesse omnia, quod scribis, obsecro te noli pati. in quos enim sumptus abeunt fructus prædiorum? Iam illa HS. LX. quæ scribis, nemo mihi unquam dixit ex dote esse detracta. nūquam enim essem passum. Sed hæc minima est ex his iniuriis, quas accepi, de quibus ad te dolore, & lacrimis prohibeor scribere. Ex ea pecunia, quæ fuit in Asia, partem dimidiam ferè exegi. Tutius uidebatur fore ibi, ubi est, quàm apud publicanos. Quod me hortaris, ut firmo sim animo, uellem posses aliquid afferre, quam ob rem id facere possem. Sed si ad cæteras miserias accessit etiam id, quod mihi Chrysippus dixit parari (tu nihil significasti de domo) quis me miserior uno iam fuit? Oro, obsecro ignosce. non possum plura scribere. Quanto mœrore urgear, profecto uides. quod si mihi commune cum cæteris esset, qui uidentur in eadem causa esse, minor mea culpa uideretur, & eo tolerabilior esset. Nunc nihil est, quod consoletur, nisi quod tu efficis, si modo etiam nunc effici potest, ut ne qua singulari afficiar calamitate, & iniuria. Tardius ad te

remisi tabellarium, quòd potestas mittendi non fuit. citius & numorum accepi HS.LXX. & uestimentorũ quod opus fuit. Quibus tibi uidebitur, uelim des literas nomĩne meo. Nosti meos familiares, signũ requirent, aut manum, dicas iis, me propter custodias eas uitasse. Vale.

T. P. ATTICO.

Q Vid hic agatur scire poteris ex eo, qui literas attulit, quem diutius tenui, quia quotidie aliquid noui expectabamus. Neq; nunc mittendi ulla causa fuit, præter eam, de qua tibi rescribi uoluisti. Quod ad Cal. Quintil. pertinet, quid uellem, utrũq; graue est, etiam graui tempore periculum tantæ pecuniæ, & dubio rerum exitu, ista re, quam scribis, abruptæ, quare ut alia, sic hoc uel maximæ tuæ amicitiæ, beneuolentiæq; præmitto, & illius consilio, & uoluntati, cui misere consuluissem melius, si tecum olim coràm potius, quàm per literas de salute nostra, fortunisq; deliberauissem. quod negas præcipuum mihi ullum incommodum impendere, etsi ista res nihil habet consolationis, tamen etiam præcipua multa sunt, quæ tu profecto uides grauissima esse, & me facillime uitare potuisse, ea tamen erunt minora, si (ut adhuc factum est) administratione, diligentiaq; tua leuabũtur. Pecunia apud Egnatium est, sit à me, ut est. Neque enim hoc, quod agitur, uidetur diuturnum esse posse, ut scire iam possim, quid maxime opus sit. etsi ego rebus omnibus, quod is quoq; in angustiis est, qui cum sumus, cui magnam dedimus pecuniam mutuam, opinor nobis constitutis rebus, eam rem etiam

honori fore. Tu, ut antea fecisti, uelim, si qui erunt, ad quos aliquid scribendum à me existimes, ipse conficias. tuis Sal. dic. Cura, ut ualeas. imprimis uero id, quod scribis, omnibus rebus cura, & prouide, nequid ei desit, de qua scis me miserrimum esse. Idibus Iuniis ex castris.

T. P. ATTICO.

Cœpi ab Isidoro literas, & postea datas binas. ex proximis cognoui prædia non uenisse. uidebis ergo, ut sustentetur partim de Frusinatis, si modo futuri sumus, erit mihi res opportunaq. Meas literas quòd requiris, impedior inopia rerum, quas nullas habeo literis dignas. Quippe cui nec quæ accidunt, nec quæ aguntur ullo modo probentur. Vtinam coràm tecum olim potius, quàm per epistolas. Luctu, ut possum, tueor apud hos. cætera celer, ipse fugi adhuc omne munus, eo magis, quòd ita nihil poterat agi, ut mihi, & meis rebus aptum esset. quid sit gestum noui, quæris. ex Isidoro scire poteris. reliqua non uidentur esse difficiliora. Tu id uelim, quod scis, me maxime uelle, cures, ut scribis, ut facis. Me conficit solitudo, ex qua etiam summa infirmitas corporis, qua leuata, ero unà cum eo, qui negocium gerit, estq; in spe magna Brutus amicus, in causa uersatur acriter. Hactenus fuit, quod caute à me scribi posset. De pensione altera oro te omni cura considera, quid sit faciendum, ut scripsi his literis, quas Polex tulit. Vale.

T. P. ATTICO.

Q Væ me causæ mouerint, q̃ acerbæ, q̃ graues, q̃ nouæ, coegerintq; impetu magis quodam animi uti, q̃ cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere. Fuerunt quidem tantæ. fuit id, quod uides. Effecerunt itaq; ut nec quid ad te scribam de meis rebus, nec quid à te petam, reperiam. rem, & summam negocii uides. Equidẽ ex tuis literis intellexi, & iis, quas communiter cum aliis scripsisti, & iis, quas tuo nomine, quod etiam mea sponte uidebã, te subdebilitatum, nouas rationes tuendi mei quærere. Quod scribis placere, ut ꝓpius accedam, iterq; per oppida noctu faciam, non sanè uideo quemadmodum id fieri possit. Neq; enim ita apta habeo diuersoria, ut tota tempora diurna in his possim cõsumere. neq; ad id, quod quæris, multum interest, utrũ me homines in oppido uideant, an in uia. Sed tamẽ hoc ipsum, sicut alia, considerabo quemadmodum commodissime fieri posse uideatur. Ego propter incredibilem & animi, & corporis molestiam, conficere plureis literas non potui, his tamen scripsi à quibus acceperam. Tu uelim et Basilio, & quibus præterea uidebitur, etiam Seruilio cõscribas, ut tibi uidebitur meo nomine, quòd tanto interuallo nihil omnino ad nos. Scriptis literis, profecto intelligis rem mihi deesse, de qua scribam, non uoluntatem. Quod de Vatinio quæris, neq; illius, neq; cuiusquam mihi præterea officium deest, si reperire possent, qua in re me iuuarent, quæ auersissimo à me animo Patris fuit, eodem Corcyram filius uenit, inde profectos eos unà cũ cæteris arbitror. Vale.

T. P.

T.P. ATTICO.

S Olicitum esse te cum de tuis, cõmunibusq; fortu nis, tum maxime de me, ac dolore meo sentio. q quidem dolor meus non modo nõ minuitur cũ socium sibi adiungit dolorem tuum, sed etiam augetur om nino. pro tua prudentia sentis, qua consolatiõe leuari ma xime possim. probas enim meum consilium, negasq; mi= hi quicquam tali tempore potius fugiendum fuisse. Ad= dis etiam (quod etsi mihi leuius est, q̃ tuum iudicium, ta= men non est leue cæteris quoq;, id est qui pondus habe= ant) factum nostrum probari. id si ita putarẽ, leuius do= lerem. Crede inquis mihi. Credo equidem, sed scio quàm cupias minui dolorem meũ. Me discessisse ab armis nun quam pœnituit. tãta erat in illis crudelitas, tanta cũ bar baris gentibus coniunctio, ut nõ nominatim, sed genera= tim proscriptio esset informata, ut iam omniũ iudicio con stitutum esset, omnium uestrum bona prædam esse illius uictoriæ. uestrum planè dico. nunquam enim de te ipso, nisi crudelissime cogitatum sensi. Quare uoluntatis meæ me nũquam pœnitebit, consilii pœnitet. In oppido aliquo mallem resedisse, quoad accerserer. minus sermonis su= biissem. minus accepissem doloris. ipsum hoc me non an= geret. Brundusii iacere in omnes partes est molestũ. pro pius accedere (ut suades) quo sine lictoribus, quos po= pulus dedit, possum? qui mihi incolumi adimi nõ possunt quos ego nõ paulisper cũ bacillis in turbam conieci ad op pidum accedẽs, ne quis impetus militum fieret. recipio me tempore domo. te nũc ad oppidum, quoniam iis placeret modo propius accedere, ut hac de re cõsiderarent, credo

fore authores. Sic enim recipiunt, Cæsari non modo de conseruanda, sed etiam de augenda mea dignitate curæ fore, meq; hortantur, ut magno animo sim, ut omnia summa sperem, Ea spondent, confirmant; quæ mihi quidē explorationa essent, si remansissem. Sed ingero præterita. Vide quæso igitur ea, quæ restant, & explora cum istis, et si putabis opus esse, et si istis placebit, quo magis factū nostrum Cæsar probet, quasi de suorum sententia factū. Adhibeantur Trebonius, Pansa, et si qui alii, scribantq; ad Cæsarem, me quicquid fecerim, de sua sententia fecisse. Tulliæ meæ morbus, & imbecillitas corporis me exanimat, quam tibi intelligo magnæ curæ esse, quod est mihi gratissimum. De Pompeii exitu mihi dubium nunq̄ fuit. Tanta enim desperatio rerum eius, omnium Regū, & populorum animos occuparat, ut quocunq; uenisset, hoc putarem futurum. Non possum eius casum non dolere. hominem enim integrum, & castum, & grauem cognoui. De Fannio consoler te? perniciosa loquebatur de mansione tua. Lucius uero Lentulus Hortensii domum sibi, & Cæsaris hortos, & Baias despōderat. omnino hæc eodem modo ex hac parte fiunt, nisi q̄ illud erat infinitum, Omnes enim, qui in Italia remanserant, hostiū numero habebantur. sed uelim hæc aliquando solutiore animo. Q. Fratrem audio profectum in Asiam, ut deprecaretur. De filio nihil audiui, sed quære ex Diocare Cæsaris liberto, quem ego non uidi, qui istas alexandrinas literas attulit. Is dicitur uidisse an eutem, an iam in Asia. Tuas literas, prout res postulat, expecto, quas uelim cures q̄primū ad me perferendas. Vale. IIII. Cal. Decēbr.

T. P. ATTICO.

Gratae mihi tuae literae sunt, quibus accurate perscripsisti omnia, quae ad me pertinere arbitratus es. Factum igitur, ut scribis istis placere; iisdem istis lictoribus me uti, quod concessum Sestio sit, cui non puto suos esse concessos, sed ab ipso datos. Audio. n. eum ea. S. C. improbare, quae post discessum Tribunorũ facta sunt. Quare poterit, si uolet sibi constare nostros lictores, comprobare. quãquã quid ego de lictoribus, qui penè ex Italia decedere sim iussus? Nam ad me misit Antonius exemplum Caesaris ad se literarũ, in quibus erat, se laudiuisse Catonem, & L. Metellum in Italiã uenisse, Romae, ut essent palàm, id sibi nõ placere ne qui motus ex eo fierẽt, prohiberiq; omnes Italia, nisi quorum ipse causam cognouisset, deq; eo uehementius erat scriptum. Itaq; Antonius petebat à me per literas, ut sibi ignoscerem, facere se non posse, quin his literis pareret. Tum ad eũ misi. L. Lamiam, qui demonstraret illum Dolobellae dixisse, ut ad me scriberet, ut in Italiam quàm primum uenirem. eius me literis uenisse. Tum ille edixit ita, ut me exciperet, & Laeliũ nominatim. quod sanè nollem. poterat enim sine noĩe res ipsa excipi. O multas, & graues offensiones, quas qdem tu das operã, ut lenias, nec tamẽ nihil proficis. quin hoc ipso minuis dolorem meũ, quod, ut minuas, tam ualde laboras. idq; uelim ne grauere q̃ saepissime facere. Maxime autem assequere, quod uis, si me adduxeris, ut existimem me bonorum iudicium non funditus perdidisse. quãquam quid tu in eo potes? nihil scili-

ret. Sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime cõsolari poterit, quod non quidem uideo nunc esse, sed si quid ex euentis, ut hoc nunc accidit, dicebar debuisse cũ Pompeio proficisci. exitus illius minuit eius officii prætermissi reprehensiõem. Sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur, quàm quòd in Africam non ierim. iudicio hoc sum usus, non esse barbaris auxiliis fallacissimæ gentis remp. defendendam, præsertim contra exercitũ sæpe uictorem. Non probãt fortasse multos enim uiros bonos in Africam uenisse audio, & scio fuisse antea. Valde hoc loco urgeor. hic quoq; opus ē casu, aliqui sint ex eis, aut si potest omnes, qui salutem anteponant. nam si perseuerant, & obtinetur, quid nobis futurum sit, uides. Dices, quid illis, si uicti erunt? honestior est plaga. Hæc me excruciant. Supplicii autem consilium non scripsisti, cur meo non anteponeres. Quod etsi non tam gloriosum sit, quàm Catonis, tamen periculo uacuum est, & dolore. extremum est eorũ, qui in Achaia sunt. ii tamen ipsi se hoc melius habent, quàm nos, quòd & multi sunt uno in loco, & cum in Italiam uenerint, domũ statim uenerint. Hæc tu perge, ut facis, mitigare, & probare quamplurimis. Quòd te excusas, ego uero et tuas causas nosco, et mea interesse puto, te istic esse, uelut cum iis, quibus oportebit agas, quæ erũt agenda de nobis, ut ea, quæ egisti. In primisq; hoc uelim animaduertas. multos esse arbitror, qui ad Cæsarem detulerint, delaturi'ue sint, me aut pœnitere consilii mei, aut non probare, quæ fiant. quorum etsi utrunq; uerum est, tamen ab illis dicitur animo à me alienato, non quo ita perspexerint, sed totum, ut hoc Balbus sustentet, & Oppius, & eorum crebris literis illius uo=

luntas erga me confirmetur. Et hoc planè, ut fiat, diligentiam adhibebis. Alterum est, cur te nolim discedere, quod scribis efflagitare. O rem miseram. Quid scribam, aut quid uelim breue faciam, Lacrimæ enim se subito profuderunt. tibi permitto. tu consule. tantum uide, ne hoc temporis tibi obesse aliqd possit. Ignosce, obsecro te, non possum præ fletu, & dolore diutius in hoc loco commorari. tantum dicam. nihil mihi gratius esse, q̃ quòd eã diligis. quod literas, quibus putas opus esse curas dandas, facis commode. Q. Fratrem uidi, qui Sami uidisset patrem Sicione, quorum deprecatio est facilis. Vtinam illi, qui prius eum uiderunt, me apud eum uelint adiutum tantum, quantum ego illos uellem, siquid possem. Quod rogas, ut in bonam partem accipiam, siqua sint in tuis literis, quæ me mordeant, ego uero in optimam, teq; rogo, ut aperte, quemadmodũ facis, scribas ad me omnia, idq; facias quã sæpissime. Vale. XIIII. Calendarum Iunii.

T. P. ATTICO.

Quantis curis afficiar, etsi profecto uides, tamẽ cognosces ex Lepta, et Trebatio. maximas poenas pendo temeritatis meæ, quam tu prudentiã mihi uideri uis, neq; te deterreo, quo minus id disputes, scribasq; ad me quàm sæpissime. Non nihil enim me leuant tuæ literæ hoc tempore. per eos, qui nostra causa uolunt, ualentq; apud illum, diligentissime contendas opus est, per Balbum, & Oppium maxime, ut de me scribãt quamdiligentissime. Oppugnamur enim, ut audio, & à præsentibus quibusdam, & per literas. iis ita occurrẽdum, ut rei magnitudo postulat. Furnius est illic mihi

inimicissimus. qui misit filium non solum sui deprecatorem, sed etiam accusatorem mei. Dictitat se à me apud Cæsarem oppugnari. quod refellit Cæsar ipse, omnesq; eius amici, neque uero desistit, ubi, cũq; est omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi unquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum, qui ex ipso audissent, cum Sicione palàm multis audientibus loqueretur nefaria quædam, ad me pertulerunt. Nosti genus huiusmodi hominum. etiam expertus es, fortasse in me id est omne conuersum. sed augeo commemorando dolorẽ, & facio etiam tibi. Quare ad illud redeo. cura, ut huius rei causa, dedita opera mittat aliquem Balbus, ad quos uidebitur, uelim cures literas meo nomine. Vale. XIII. Calendarum Ianuarii.

T. P. ATTICO.

e Go uero & incaute, ut scribis, & celerius, q̃ oportuit, feci, nec in ulla sum spe. quippe qui exceptionibus edictorum retinear. quæ si non essent sedulitate effectæ, & beneuolentia tua, liceret mihi abire in solitudines aliquas. Nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuuat, quòd ante initum Tribunatum ueni, si ipsum, quòd ueni, nihil iuuat? Iam quid sperem ab eo, qui mihi amicus nunquam fuit, cum iam lege etiam sim confectus, & oppressus? Iam Balbi ad me literæ lãguidiores, multæq; multorum ad illum fortasse contra me. Meo uitio pereo. nihil mihi mali causa attulit. omnia culpa contracta sunt. Ego enim, cum genus belli uiderem, imparata, & infirma omnia contra paratissimos, sciueram quid facerem, cœperamq; consilium

nõ tam forte, q̃ mihi præter cæteros cõcedendũ. cessimus, uel potius parui, ex qbus unus qua mente fuerit is, quẽ tu mihi cõmendas, cognosces ex ipsius literis, quas ad te, & ad alios misit. quas ego nũq̃ aperuissem, nisi res acta sic esset. delatus est ad me fasciculus. solui, si qd esset ad me literarum, nihil erat. Epistola Vatinio, & Ligurio altera. Iussi ad eos deferri. illi ad me statim ardẽtes dolore uenerunt, scælus hois clamãtes. Epistolas mihi legerunt plenas omnium in me probrorũ. hic Ligurius furere. se enim scire summo illum in odio fuisse Cæsari. Illum tamẽ non mõ fouisse, sed & tantam pecuniam illi dedisse honoris mei causa. Hoc ego dolore accepto uolui scire, quid scripsisset ad cæteros. Ipsi. n. illi putaui perniciosum fore, si eius hoc tantum scælus percrebuisset. Cognoui. eiusdem generis literas ad te misi, quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes. nil me lædet. nam quòd resignatæ sunt, habet, opinor, eius signũ Pomponia. hac ille acerbitate initio nauigationis cũ usus esset, tãto me dolore affecit, ut postea iacuerim, neq; nunc tam pro se, q̃ contra me laborare dicitur. Ita omnibus rebus urgeor, quas sustinere uix possum. uel planè nullo mõ possum. qbus in miseriis una est pro oĩbus, quòd istam miseram partu, patrimonio, fortuna oĩ spoliatum relinquã. quare te, ut polliceris, uidere planè uelim. alium enim cui illã cõmendem habeo neminem. quoniã matri quoq; eadẽ intellexi esse parata, quæ mihi. sed si me nõ offendes, satis tamen habeto cõmendatum, patruumq; in ea, quãtum poteris, mitigato. Hæc ad te die natali meo scripsi, quo utinã susceptus non essem, aut nequid ex eadem matre postea natum esset. Plura scribere fletu prohibeor. Vale.

T. P. ATTICO.

D meas incredibileis ægritudines aliquid noui accedit, ex his, quæ de Q. Quinto Fratre ad me afferuntur. P. Terentius meus necessarius magnas operas in portu, & scriptura Asiæ pro magistro dedit. Is Quintum Fratrem Ephesi uidit. VI. Iduũ Decemb. eumq; studiose propter amicitiam nostram inuitauit. cumq; ex eo de me conttaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, se mihi esse inimicissimum, uolumenq; sibi ostendisse orationis, quam apud Cæsarem contra me esset habiturus. multa à se dicta contra eius amentia. multa etiam patris eius simili scelere secum Quintum filium locutum, cuius furorem ex his epistolis, quas ad te misi, perspicere potuisti. Hæc tibi dolori esse certo scio. me quidem excruciant, & eo magis, quòd mihi cum illis ne quærendi quidem locum futurum puto. De Africanis quidem rebus longe alia nobis, ac tu scripseras, nuntiantur. Nihil enim firmius esse dicunt. nihil paratius. Accedit Hispania, & alienata alia, legionum nec uis eadem, nec uoluntas. Vrbanæ res perditæ. Quid est, ubi acquiescam? nisi quandiu tuas literas lego. quæ essent profecto crebriores, si quid haberes, quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo, ne intermittas scribere ad me quicquid erit, eosq;, qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen. nõ ut aliquid proficias, sed ut tibi me charum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas literas, quas proxime ego ad te dedi, rescripseris. Vale. VII. Calendarum Februarii.

T.P.ATTICO.

c Onfectus iam cruciatu maximorum dolorum ne si sit quidem, quòd ad te debeam scribere, facile id exequi possem. hoc minus, quod res nulla est, quæ scribenda sit, cum præsertim ne spes quidem ulla ostendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem literas expecto. quanq̃ semper aliquid afferunt, quod uelim. Quare quidem scribito, cum erit, cui des. Ego tuis ꝑximis, quas tamen iam pridem accepi, nihil habeo, quod rescribam. longo enim interuallo uideo esse mutata omnia. illa esse firma, quæ debeãt nos stultitiæ nostræ grauissimas pœnas pendere Reip. Sallustio curanda sunt. HS XXX. quæ accepi à Cn. Sallustio, uelim uideas, ut quæ ad me pertinent sine mora curẽtur. De ea re scripsi ad Terentiã, atq; hoc ipsum iam propè consumptum est. Quare id quoq; uelim, cum illa uideas, ut sit, q utamur. hic fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore. sed prius quàm id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster, uides. Nihil est mali, quod non & sustineam, & expectem. Quarũ rerum eo grauior est dolor, quo culpa maior. Ille in Achaia non cessat de nobis detrahere. nihil uidelicet tuæ literæ profecerunt. Vale. VIII. Iduum Martii.

T.P.ATTICO.

c Ephalio mihi à te literas reddidit ad octauũ Iduum Martii uespere. Eo autem die mane tabellarios miseram, q̃bus ad te dederã literas. tuis tamen lectis literis, putaui tandẽ aliquid rescriben-

dum esse, eo maxime, quòd ostendis te pēdere animi, quā nam rationem Cæsari allaturus profectionis meæ tum, cum ex Italia discesserim. nihil mihi opus est noua ratione. Sæpe enim ad eum scripsi, multis'que mandaui, non potuisse, cum cupiissem sermones hominum sustinere, multaq; in eam sententiam. Nihil enim erat, quod minus eum uellem existimare, q̄ me tanta de re nō meo consilio usum esse, posteaquam mihi literæ à Cornelio Balbo minore missæ essent, illum existimare. Q. Fratrem lituum meæ profectionis fuisse (ita enim scripsit) qui nondū cognoscet, quæ de me Quintus scripsisset ad multos. & si multa præsens in præsentem acerbe dixerat, effecerat tamen L. in eo. iis uerbis ad Cæsarem rescripsi. De Quinto Fratre meo non minus laboro, q̄ de me ipso. sed eum tibi cōmendare hoc meo tempore non audeo. Illud duntaxat tamen audebo petere abs te, quod te oro, neq̄d existimes ab illo factum esse, quo minus mea in te officia cōstarent, minus'ue te diligerem, potius q̄ illum semper authorem nostræ coniunctionis fuisse, meiq; itineris comitem, non ducem. Quare cæteris in rebus tantum ei tribues, quātum humanitas tua, amicitiaq; nostra postulat. Ego ei nequid aqud te obsim, id te uehementer etiam, atq; etiam rogo. Quare, si quis congressus fuerit mihi cū Cæsare, & si non dubito, quin is lenis in illū futurus sit, idq; iam declarauerit, ego tamen is ero, qui semper fui. Sed, ut uideo, multo magis est nobis laborandum de Africa, quam quidē tu scribis confirmari quotidie magis ad conditionis spem, quàm uictoriæ. quod utinam ita esset. Sed longe aliter esse intelligo, teq; ipsum ita existimare arbitror. aliter autem scribere non fallendi, sed confirmandi

mei causa, præsertim cum adiungatur ad Africam etiam Hispania. Quod me admones, ut scribam ad Antonium, & ad cæteros, siquid uidebitur tibi opus esse, uelim facias id, quod sæpe fecisti. nihil enim uenit mihi in mētem, quod scribendum putem. Quod me audis erectiorē esse āio, quid putas, cū uideas accepisse ad superiores ægritudines præclaras genere actiones? Tu tamen uelim, ne intermittas, quoad eius facere poteris, scribere ad me, ēt si rem, de qua scribas, non habebis. Semper. n. afferunt aliquid mihi literæ tuæ. Galeonis hæreditate creui. Du co enim Curionem fuisse simplicem, quoniam ad me nulla missa est. Vale. VIII. Iduum Martii.

T. P. ATTICO.

Murenæ liberto nihil adhuc acceperā literarum. Sed P. Seruilio reddiderat eas, quibus rescribo. de Ser. patris literis. Quod scribis item Quintū in Syriā uenisse, & quod ais esse, qui nuntient, ne id qdem uerū est. quod certiorē te uis fieri, quo quisq; in me animo sit, aut fuerit eorū, qui huc uenerūt, neminē alieno intellexi. Sed quantū id mea intersit, existimare te posse certo scio. Mihi cum omnia sint intolerabilia ad dolorem, tum maxime, quòd in eam cām uenisse me uideo, ut sola utilia mihi esse uideātur, quæ semp nolui. P. Lentulū patrem Rhodi esse aiunt, Alexandriæ filium, Rhodoq; Alexandriā. C. Cassium pfectū esse constat. Quintus mihi p literas satisfacit, multo aspioribus uerbis, q̄, cum grauissime accusabat. Ait. n. se ex literis tuis intelligere, tibi nō placere, qđ ad multos de me asperius scripsit. Itaq; se pœnitere, qđ aīum tuum offenderit.

sed se iure fecisse. Deinde perscribit spurcissime, quas ob causas fecerit. Sed neq; hoc tempore, nec antea patefecisset odium suum in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum uideret. atq; utinam uel nocturnis, quemadmodum tu scripseras, itineribus propius te accessissem. Nunc nec ubi, nec quãdo te sim uisurus, possum suspicari. De cohaeredibus suffidianis nihil fuit, quod ad me scriberes. nã & aequum postulãt, & quicquid egisses, recte esse actũ putarent. De fundo Frusinati redimendo iam pridem intellexisti uoluntatem meã, & si tum meliore loco res erãt nostrae, neq; tamen mihi desperaturi ita uidebamur, tamen in eadem sum uoluntate, iis quemadmodum statu uidebis, & uelim quoad poteris, consideres, ut sit, unde nobis suppeditentur sumptus necessarii. Si quas habuimus facultates, eas tum Pompeio, cum id uidebamur sapienter facere, detulimus. Itaq; tum & a tuo uillico sumpsimus, & aliunde mutuati sumus, cum Quintus quereretur per literas, sibi nos nihil dedisse, qui neq; ab illo rogati sumus, neq; ipsi eam pecuniam aspeximus. Sed uelim uideas, quid sit, quod confici possit, quidq; mihi de oĩbus des consilii, & causam nosti. Plura ne scribam dolore impedior. Si quid erit, quod ad quos scribendum meo nomine putes, uelim, ut soles, facias, quotiesq; habebis, cui des ad me literas, nolim praetermittas. Vale.

T. P. ATTICO.

NOn me offendit ueritas literarum tuarum, q me tum cõibus malis, tum praecipuis oppressum, ne incipis quidem, ut solebas, cõsolari, fateris q; id fieri iam non posse. nec enim ea sunt, quae erãt

antea, & ut nihil aliud comites me, & socios habere putabam. Omnes. n. Achaici deprecatores, itemq; in Asia, quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur nauigaturi. Ita praeter Laelium, neminem habeo culpae socium, qui tamen hoc meliore in casu est, quòd iam est receptus. De me autem non dubito, quin ad Balbum, & ad Oppium scripserit, à quibus, si quid esset laetius, certior factus essem. tecũ etiã essent locuti, quibus cũ tu, de hoc ipso colloquare uelim, & ad me, quid tibi respõderint, scribas. non quòd ab isto salus data quicquã habitura sit firmitudinis, sed tamen aliquid consuli, & prospici poterit, & si omnium, conspectum horreo, praesertim hoc genere, tamen in tantis malis quid aliud uelim non reperio. Quintus pergit, ut ad me & Pansa scripsit, & Hircius, isq; item Africam petere cum caeteris dicitur, ad Minutium parentem scribam, tum tuas literas mittam, ad te scribam num quid egerit. HS XXX. potuisse mirarer, nisi multa de suffidianis praediis. et id uideo tamẽ, & expecto quàm uidere, si ullo modo potest Res. enim peruellem. iam extremum cõcluditur. ibi facile est. quod quale sit, graue est existimare. Vale.

T. P. ATTICO.

QVoniam iustas causas affers, quòd te hoc tempore uidere non possim, quaeso quid sit mihi faciendum. Ille enim ita uidetur Alexandriam tenere, ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus. Ii autem ex Africa iam affuturi uidentur. Achaici item ex Asia redituri ad eos, aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum? Video difficile

esse consilium. sum enim solus, aut cum altero, cui neq; ad illos reditus sit, neq; ab iis ipsis quicquam ad spem ostendatur. sed tamen scire uelim, quid censeas. Idq; erat cum aliis, cur te si fieri posset, cuperem uidere. Minutiū. XII. sola curasse scripsi ad te antea. quod superest uelim uideas, ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me, sed acerbissime scripsit. Filius uero mirifico odio. nihil fingi potest mali, quo non urgear. Omnia tamen sunt faciliora, quàm peccati dolor; qui & maximus est, et æternus. Cuius peccati si socios eēm habiturus ego, quos putaui, tamen esset ea consolatio tenuis. sed habet aliorum omniū ratio exitum, mea nullum. Alii capti, alii interclusi non ueniunt in dubium de uoluntate, eo minus scilicet, cum se expedierint, & unà esse cœperint. ii autem ipsi, qui sua uoluntate ad Fusium uenerūt, nihil possunt, nisi timidi existimari. Multi autem sunt, qui quocunque sunt, modo ad illos se recipere uolent, reciperētur. quo minus debes mirari, non posse me tanto dolori resistere. solius enim meum peccatum corrigi non potest, & fortasse Lælii. sed quid me id leuat? nam. C. quidam Cassium aiunt consilium Alexandriam eundi mutauisse. Hæc ad te scribo, non ut queas tu demere solicitudinem, sed ut cognoscam, & quid tu ad ea afferas, quæ me conficiunt. ad quæ Gener accedit, & cætera, quæ fletu reprimor, ne scribam. Quinetiam Aesopi F. me excruciat. prorsus nihil abest, quin sim miserrimus. Sed ad primū reuertor. q̄d putes faciendum. occulte ne aliquò propius ueniendum, an mare transeundum. nam hic maneri diutius non potest. Suffidianis quare nihil potuit confici? genus enim conditionis eiusmodi fuit, in quo nō solet esse controuer=

sia. tum ea pars, quæ uidetur esse minor, licitatione exple ri posset. Hæc ego non sine causa quæro. suspicor enim co hæredes dubiam nostram causam putare, & eo rē in in tegro esse. Vale. Pridie Iduum Maii.

T. P. ATTICO.

Non meo uitio fuit hoc quidem tempore. à te enim est peccatum, ut me ista epistola nihil con soletur. nam & exigue scripta hæc est, & suspi tiones magnas habet, non esse ab illo, quas animaduer tisse te existimo. De obuiam itione ita faciam, ut suades. Neq; enim ualde aduentus eius opinio est, neq; , si qui ex Asia ueniunt, quicquam auditum esse dicunt de pace. cu ius ego spe in hanc fraudem incidi. Nihil uideo, quod spe randum putem, nunc præsertim, cum ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in cassiano negocio, in ipsa Alexan dria, in urbe, in Italia. Ego uero, etiamsi rediturus ille ē, qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen ante reditū eius negocium confectum iri puto. Quod autem scribis quan dam lætitiam bonorum esse commotam, ut sit auditum de literis, tu quidem nihil prætermittis, in quo putes aliqd solatii esse. sed ego non adducor, quēquam bonum ullam salutem putare mihi tanti fuisse, ut eam peterem ab illo, & eo minus, quòd huius consilii iamne socium quidē ha beo quenquam, qui in Asia sunt, & rerum exitum expe ctant. Achaici etiam Fusio spem deprecationis afferunt. horum & timor idem fuit primo, qui meus, & constitutiō mora alexandrina causam illorum correxit, meam euer tit. Quam ob rem idem à te nunc peto, quod tu prioribus literis, ut si quid in perditis rebus dispiceres, quod mihi

putares faciendum, me moneres. si recipior ab iis, quod uides non fieri, tamē quoad bellum erit, quid agam, aut ubi sim, non reperio. sin iactor, eo minus. Itaq; tuas literas expecto, easq; ut ad me sine dubitatione scribas, rogo. Quod suades, ut ad Quintum scribam de his literis, facerem, si me quicq̄ istæ literæ delectarent. Quidā scripsit ad me his uerbis. Etsi ego, ut in his malis Patris sum non inuitus, essem libentius, si frater tuus ea de te loqueretur, quæ ego audire uellem. Quod ais illum ad te scribere, me sibi nullas literas remittere, semel ab ipō accepi. ad eas Cephalioni dedi, qui multos menses tempestatibus retentus est. Q. Filium ad me acerbissime scripsisse iam ante ad te scripsi. Extremum est, quòd te orem, si putas rectum esse, & à te suscipi posse, cum Camillo communices, ut Terentiā moneatis de testamento. Tempora monent, ut uideat, ut satisfaciat, quibus debeat. Auditū ex Philotimo est, eā scelerate quædam facere. credibile uix est. sed certe siquid est, quod fieri possit, prouidendū est. De oībus rebus uelim ad me scribas, & maxime qd scribas de ea, in quo tuo consilio egeo, ēt si nihil excogitas, id enim mihi erit pro explorato. Vale. III. Nonarum Iun.

T. P. ATTICO.

PRoperantibus tabellariis alienis, hanc epistolam dedi, eo breuiorem etiam, quòd eram missurus meos. Tullia mea uenit ad me pridie Iduum Iun. deq; tua erga se obseruantia, beneuolentiaq; mihi plurima exposuit, literasq; reddidit trinas. Ego autem ex ipsius uirtute, humanitate, pietate, non modo eam

uoluptatem

uoluptatem non cepi quam capere ex singulari filia debui, sed etiam incredibili sum dolore affectus, tale ingenium in tam misera fortuna uersari, idq; accidere nullo ipsius delicto, summa culpa mea. Itaq; à te neq; consolationem iam, qua cupere te uti uideo, neq; consilium, quod capi nullum potest, expecto. teq; omnia cũ superioribus saepe literis, tum proximis tentasse intelligo. Ego cum Sallustio Ciceronem ad Caesarem mittere cogitabam. Tulliã autem non uidebam esse causam, cur diutius mecum tanto in communi moerore retinerem. Itaq; Aemathiam, cũ primum per ipsam liceret, erã remissurus. pro ea quemadmodum consolandis scripsisti P. tanta eo me scripsisse, quae tuipse intelligis responderi potuisse. Quòd Oppium tecum scribis locutum, non abhorret à mea suspitiõe eius oratio. sed non dubito, quin istis persuaderi nullo modo possit ea, quae faciant mihi probari posse, quoquo modo loquar. ego tamen utar moderatione, qua potero. quanquam quid mea intersit, ut eorum odium subeam, nõ intelligo. Te iusta cã impediri, quo minus ad nos uenias, uideo, idq; mihi ualde molestum est. illum ab Alexãdria discessisse nemo nunciat, constatq; ne profectum quidem illò quenquã post Idus Martii, nec post Id. Decembr. ab illo datas ullas literas. ex quo illud ĩtelligis de literis ad V. Iduum Feb. datis inane esse, etiam, si uerum esset, non uerũ esse. L. Terẽtium discessisse ex Africa scimus, Paestũq; uenisse. Quid is afferat, aut quomodo exierit, aut quid in Africa fiat, scire uelim. Dicitur enim per Nasidiũ ad me missus esse. Id quale sit, uelim si inueneris, ad me scribas. De his rebus, quas mihi notas eẽ uoluisti, ut scribis, faciam. Vale. XVIII. Calendarum Quintil.

T. P. ATTICO.

d E illius ab Alexādria discessu nihil adhuc rumoris, contrá q; opinio, ualde esse impeditum. Itaq; nec mitto, ut constitueram, Ciceronem, & te rogo, ut me hinc expedias. Quoduis enim supplicium leuius est hac mansione. Hac de re & ad Antoniũ scripsi, & ad Balbum, & ad Oppium. Siue enim bellum in Italia futurum est, siue classibus utetur, hic esse me minime conuenit. quorum fortasse utrunq; erit. Alterũ certe intellexi omnino ex Oppii sermone, quẽ tu mihi scripsisti, quæ istorum uia esset. sed, ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino iam expecto, nisi miserum. Sed hoc perditius, in quo nunc sum, fieri nihil potest. Quare cum Antonio loquare uelim, & cum istis, & rem, ut poteris, expedias, & mihi quãprimum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII. Calendarum Quintil.

T. P. ATTICO.

c Vm tuis dare possem literas, non prætermisi, etsi, quid scriberem, non habebam. Tu ad nos, & rarius scribis, quàm solebas, & breuius. Credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere, aut audire posse. Verũtamen uelim, quid erit, qualecũq; erit scribas. Est autem unum, quod mihi sit optandum, si quid agi de pace possit, quod nulla equidẽ habeo in spe. sed quia tu leuiter interdum significas, cogis me sperare, quod optãdum uix est. Philotimus dicitur secedere Idib. Sextil. nihil habeo de eo amplius. Tu uelim ad ea mihi

rescribas, quæ ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est, dum in pessimis rebus aliquid caueam, qui nihil unquam caui. Vale. XI. Calendarum Sextil.

T. P. ATTICO.

D. VII. Calen. Septemb. uenerat die. XXVIII a Seleucea Peria. C. Trebonii, is, qui se Antiochiæ diceret apud Cæsarem uidisse Quintum Fratrem cum Hircio, eosq; de eo, quæ uoluissent impetrasse nullo quidem negocio. quod ego magis gauderē, si ista nobis impetrata quicquam ad spem explorati haberent. Sed & alia timenda sunt ab aliis, & ab ipso, quæ dātur, ut ea rursus in eiusdem sint potestate. ēt Sallustio ignouit. Omnino dicitur nemini negare, quod ipsum est suspectum. notionem eius differri. M. Gallius. Q. F. mācipia Sallustio reddidit. Is uenit, ut legiones in Siciliam traduceret, & protinus iturum Cæsarem Patris. Quod si faciet, ego, quod ante mallem, aliquò propius accedam. Tuas literas ad eas, q̄bus à te proxime cōsilium petiui, uehementer expecto. Vale. XVI. Calendarū Septembr.

T. P. ATTICO.

Cœpi. VI. Calē. Septēb. literas à te, datas. XII a Calē. doloremq;, quē ex q̄nti scelere iāpridē ac ceptū iā abiecerā, lecta eius epistola, grauissimū cepi. tu, etsi nō potuisti ullo mō facere, ut mihi illā epistolam non mitteres, tamen mallem nō esse missam. Ad ea autem, quæ scribis de testamento, uidebis q̄d, & quo mō de numis, & illa sic scripsi tamē ego ad te antea. & nos,

ſiquid opus erit, utemur ex eo, de quo ſcribis. Ille ad Calendas Septembr. Athenis non uidetur fore. Multa eum in Aſia dicuntur morari, maxime Pharnacis legio. XII. ad quam primum Sulla uenit. lapidibus egiſſe hominẽ dicitur. nullam putant ſe commoturam. illum arbitrantur protinus Patris in Siciliam. Sed, ſi hoc ita eſt, huc ueniat eſt neceſſe, ac mallem illũ. aliquo enim modo hinc euaſiſſem. nunc metuo, ne ſit expectandum, & cum reliquis etiam loci grauitas hinc miſerrime perferenda. Quòd me mones, ut ea uideam, quæ ad tempus accommodem, facerem, ſi res pateretur, et ſi ullo modo fieri poſſet. ſed in tantis noſtris peccatis, tantisq; noſtrorum iniuriis nihil eſt, quod aut facere dignum nobis, aut ſimulare poſſim. Sullana confers, in quibus omnia genere ipſo præclariſſima fuerunt. moderatione paulo minus temperata. Hæc autem eiuſmodi ſunt, ut obliuiſcar, multoq; malim, quod omnibus ſit melius, quorum utilitati meam iũxi. Tu ad me tamen uelim quàm ſæpiſſime ſcribas, eoq; magis, qđ præterea nemo, ſcribit, ac ſi omneis tuas tamen maxime expectarẽ. Quòd ſcribis illum per me Quinto fore placatiorẽ, ſcripſi ad te antea enim ſtatim Q. Fratri omnia tribuiſſe, noſtri nullam mentionem. Vale.

T. P. ATTICO.

Diligenter mihi faſciculum reddidit Balbi tabellarius. accepi enim à te litteras, quibus uideris uereri, ut epiſtolas illas acceperim, quas quidem uellem nunquam mihi redditas. Auxerunt enim mihi dolorem. ſi in aliquem incidiſſent, quicquam noui attuliſſent. Quid enim tam peruulgatum, quàm illius in

me odium? & genus hoc literarum, quod nec Cæsar quidem ad istos uidetur misisse, quasi quo illius improbitate offenderetur. sed credo, ut notiora nostra mala essent. Nam quòd te uereri scribis, ne illi obsint, eiq; rei mederi, negari quidem se passus est de illo. quod quidē mihi molestum non est, illud molestius, istas impetrationes nostras nihil ualere. Sulla, ut opinor, cras erit hic cū Messala. Currunt ad illum pulsi à militibus, qui se negant usquam, nisi acceperint. ergo ille huc ueniet. quod non putabam. tarde quidem, itinera enim ita facit, ut multos dies in oppidum ponat. Pharnaces autem, quoquo mō agit afferet moram. Quid mihi igitur censes? iam enim corpore uix sustineo grauitatem cœli huius, qui mihi laborē affert in dolore. An his illuc euntibus mandem, ut me excusent? ipse accedam propius? quæso attende, & me, quod adhuc sæpe rogatus non fecisti, consilio iuua. Scio rem difficilem esse, sed ut malis. etiam illud mea magnī interest, te ut uideam. profecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamento, ut scribis, animaduertes. Vale.

T. P. ATTICO.

Quod ad te scripseram, ut cum Camillo communicares, de eo Camillus mihi scripsit, te cum eo locutum. tuas literas expectabā, nisi illud quidem mutari, si aliter est, & oportet, non uideo posse, sed cum à nullo accepissem literas, desideraui tuas. Etsi putabā te certiorem factum non esse eam modo ualere. Scripseras enim te quodam ualetudinis genere tentari. Augustus quidem Rhodo uenerat. VIII. Iduum Quintil.

Is nũtiabat. Q. Fratrem ad Cæsarem profectum. IIII. Calendarum Iun. Philotimum Rhodum prid. eius dieĩ uenisse. habere ad me literas. ipsum Augustum audies. sed tardius iter faciebat. eo feci, ut eo celeriter eunti darẽ. quid sit in his literis nescio. sed mihi ualde. Q. Frater gratulatur. equidem in meo tanto peccato nihil, ne cogitatione quidem assequi possum, quod mihi tolerabile possit esse. Te oro, ut de hac miseria cogites, & illud, de quo ad te proxime scripsi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, & etiam de ipso testamento. Illud quoq; uellem antea. sed omnia timuimus. Melius quidem in pessimis nihil fuit, dissidio, aliquid fecissemus, ut uiuĩ uel tabularum nouarum nomine, uel nocturnarum expugnationum, uel Metellæ, uel omnium maiorum, ne res periisset, & uideremur aliquid doloris uirilis habuisse. Memini omnino tuas literas. sed & tempus illud, & siquis ius præstitit. nunc quidem ipse uidetur denuntiare. Audiuimus enim de statu Clodii. generum ne nostrum potissimum, ut hoc uel tabulas nouas. Placet mihi igitur, & est idem tibi nuntium remitti. Petet fortasse tertiam pensionem. Considera igitur tu, ne uidel. ab ipso nascatur. An prius ego, si ullo modo potuero uel nocturnis itineribus experiar, ut te uideam. Tu & hæc, & siquid erit, qđ intersit me scire, scribas uelim. Vale.

T. P. ATTICO.

q Vædam ad me, & quæ etiã ad me uis, ad Tulliã de me scripsisti, ea sentio esse uera. Eo sum miserior, & si nihil uidebatur addi posse, quod

mihi nō modo irasci grauissima iniuria accepta, sed ne dolere quidē impune liceat. Quare istud feramus. qd̄ cum tulerimus, tamen eadē erunt perpetienda, quæ tu, ne accidant, ut caueamus, mones. Ea.n.est à nobis cōtracta culpa, ut omni statu, omniq; populo eundem exitū habitura uideatur. sed ad meam manū reddiderint, enimuero hæc occultius agenda. uide quæso etiā nunc de testamento, quod tum factum, cum illa quærere cœperat. non credo, & cōmoti. neq;.n. rogari, ne me quidem, sed quasi ita sit, quoniā in sermone iam uenisti, poteris eam monere, ut alicui cōmittat, cuius extra periculum huius belli fortunas te quidem tibi potissimū uelim, si idem illa uellet, quam quidem Cœlio, miseram in hoc timere de illo altero. Scio equidem uenire nunc nil posse, sed seponi, & occultari possunt, ut extra ruinam sint eam, quæ impēdet. Nam quod scribis nobis nostræ, & tuæ Terētiæ fore parata tua, credo. nostra quæ poterunt esse? Si de Terentia autem (mitto cætera, quæ sunt innumerabilia) quid ad hoc addi potest? Scripseras, ut. XII. HS permutaret, tantum esse reliquum de argēto, Misit illa CCLII. mihi, & ascripsit tantum esse reliquum. cū hoc tam paruū de paruo detraxerit, perspicis qd in magna re fecerit? Philotimus non modo nullus uenit, sed ne per literas qdem, aut per nuntium certiorem facit me, quid egerit. Epheso qui ueniunt, ibi se eum de suis controuersiis in ius adeūtem uidisse nuntiant quidem (ita enim uerisimile est) in aduentum Cæsaris fortasse reiiciuntur. Ita autem nihil puto eum habere, quod putet ad me celerius perferendū, & eo me magis esse despectum, ut etiam si quid habet. id nisi omnibus suis negociis cōfectis ad me referre nō cu-

ret. Ex quo magnum equidem capio dolorem, sed non tātum, quantum uideor debere, nihil enim mea minus interesse puto, quàm quid illic afferatur. id quam ob rem, te intelligere certo scio. Quòd me mones de uultu, & oratione ad rem accomodanda, & si difficile est, tamē imperarem mihi si mea quicquam interesse putarem. Quòd scribis literis putare Africanum negocium confici posse, uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putem fieri posse. Tu tamen uelim, siquid erit, quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me. sin, ut perspicio, nihil erit, scribas idipsum. Ego ad te, siquid audiero, citius scribam. Vale. VIII. Iduum Sextil.

T. P. ATTICO.

Facile assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis nullum te habere consilium, quo à te possim iuuari. Consolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorem meum. nihil est enim contractum casu. nam id esset ferendum, sed omnia fecimus his erroribus, & miseriis & animi, & corporis, quibus proximi utinam mederi maluissent, quàm abesse. Quam ob rem, quoniam neque consilii tui, neque consolationis cuiusquam, spes ulla mihi ostenditur, nō quæram hæc à te posthac. tantum uelim, ne pristinum hoc officium intermittas. scribas ad me quicquid ueniet tibi in mentem, cum habebis, cui des, & dum erit, ad quem des, quod longum non erit. Illum excessisse Alexandria rumor non est firmus, ortus ex Sulpicii literis, quas cun=

tes postea nuntii confirmarunt. quod uerum, an falsum sit, quoniam mea nihil interest, utrum malim, nescio. Quod ad te iam pridem de testamento scripsi apud epistolas, uelim, ut possim aduersus ego huius miseriam ea facultate confectus confligtari. nihil unquam simile natum puto, cui si qua re consulere aliquid possum, cupio à te admoneri. Video eandem esse difficultatem, quā in consilio, datæ ante tamen, hoc me magis solicitat, quàm omnia. In pensione secunda cæci fuimus. aliud mallem. sed præteriit. Te oro, ut in perditis rebus, si quid cogi, conficiq; potest, quod sit in tuto, ex argento, neq; satis multa, ex supellectile des operam. Iam enim mihi uidetur adesse extremum, nec ulla fore conditio pacis, eaq; , quæ sunt etiam sine aduersario peritura. Hæc etiam, si uidebitur, cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia scribere. Vale. III. Nonarum Quintil.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER DVODECIMVS.

T. P. ATTICO.

Ndecimo die postq̃ à te discesserã hoc literularũ exaraui egrediẽs è Villa ante lucem, atq; eo die cogitabam in Anagnino, postero aũt in Tusculano. ibi unum diẽ V. Calendarum igitur ad cõstitutum, atq; utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticæ possim currere. Quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut dum cõsisto in Tusculano sciam, quid garriat, sin rusticatur, quid scribat ad te, eiq; interea, ut scribis, salutem annũtiabis, itẽq; Pyliæ. & tamen, & si continuo cõgressuri sumus, scribes ad me, si quid habebis. Cũ cõplicarem hanc epistolã, noctu Abundus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. Reliqua, quæ expectabã ex tuis literis, cognoui omnia. Sed, quod scribis igniculum matutinũ γεροντικῶτερον est memoriola uacillare. Ego enim quartum Calendarum Axio dederam, tibi. III. Quinto, quo die uenissem, idest quintum Calẽdarum. Hoc igitur habebis noui nihil. q̃d ergo opus erat epistola? quid cum coràm sumus, & garrimus quicquid in buccam uenit? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ip=

sa suauitatem. Hic rumor est. T. Muram periisse naufragio. Asinium delatum uiuum in manus militum. naueis delatas in Vticam reflatu. hoc Pompeium non cōparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patietus affirmat. sed author nullius rei quisquam. Habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. Ludi interea præneste. ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo, quæ cœnæ? quæ delitiæ? Res interea fortasse trāsacta est. O miros hominnes. At Balbus ædificat τί γὰρ αὐτῷ μέλλει? Verum, si quæris hominem, homini non recta, sed uoluptaria quærenti, non'ne βεβίωται. Tu interea dormis. Iam explicandum est πρόβλημα, siquid acturus sis. Si quæris quid putem, ego fructū puto. Sed q̄d multa? iam te uidebo, & q̄dem, ut spero, de uia recta ad me. Simul enim & diem Tyrannioni cōstituemus, & si quid aliud. Vnum te puto minus blandū esse, q̄ me, & si uterq; nostrū est aliquādo aduersus aliquem, inter nos certe nunq̄ sumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicente. ne uiuā mi Attice, si mihi non mō Tusculanū, ubi certe sum libēter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. Quare obdurētur hoc triduū, ut te quoq; ponam in eodem πάθει, quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, & quo die uenias. ego me interea cū libellis. At moleste fero Vennonii me historiam non habere. sed tamen ne nihil de re nomē aliud, quid Cæsarē treis habet conditiones, aut emptiōe ob hastam, perdere malo (& si præter ipsam turpitudinem, hoc ipsum puto esse perdere) aut delegatione in mancipe annua die, quis erit, cui credam? aut quando ipse Metonis annus ueniet? aut Vetteni conditiones emissem.

σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iam auctionem nullam faciat, & sedulo iis factis Clipsio subsidio currat, ne talis uir ἀλογίστως μελήσει. O gratas tuas mihi, iucundasq; literas, quid quaeris? Restitutus est mihi dies festus. Angebar enim, quòd Tiro ἐμβριθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addam igitur, ut censes, unum diem. sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nõ assequor, ut scribam, quod tui conuiuae non modo libenter, sed etiam aequo animo legere possint. quinetiam, si à sententiis eius dictis, si ab omni uoluntate, consiliis'que, quae de Repub. habuit, recedam, ψιλῶς uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare. hoc ipsum tamen est odiosum ἄκουσμα fit. Sed uere laudari ille uir non potest, nisi haec ornata sint. quod ille ea, quae nunc sunt, & futura uiderit, & ne fierent, contenderit, et facta ne uideret, uitam reliquerit. Horum quid est, quod Atedio probare possimus? sed cura obsecro, ut ualeas, eãq;, quam ad omneis res adhibes, in primis ad conualescendum adhibe prudentiam. Quintus Pater quartum, uel potius millesimum, nihil sapit. qui laetetur Luperco filio Testario, ut cernat duplici decore cumulatã domũ. addo etiam Philotimum tertium. O stultitiã, nisi mea maior esset, singularem. Quod autem ośim hanc rem ἔρανον à te, fac, non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad ἥρινην eum uenisse (ut scribis) haurire, in tantis suis praesertim angustiis πόθεν τοῦτ᾽ ἄρ᾽ ἀποσκήψει? sed ipse uiderit. Cato me quidem delectat. sed etiã Bassium Lucilium sua de Coelio, tu quaeres, ut scribis. ego nihil nouinoscenda est natura, non facultas. Modo de Hortensio, & Verginio, tu quid dubitabis, & siquid magis placeat. Ego

quantum aspicio, non facile inueneris. cum Mustella quē admodum scribis, cum uenerit Crispus. Ad Aulū scripsi, ut ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstrarem. Tibi enim sanè assentior, & istud nimium diu duci, & omnia nunc undiq; contrahenda. te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio, meis'q; negociis impediri cupiditatem tuam ad me ueniendi. sed mecum esse te puto, non solum quòd meam rem agis, uerum etiam quòd uidere uideor quo modo agas. Neq; enim ulla hora tui mihi est opis ignota. Tabulum Pr. uideo Lucio Metello, Quinto maximo Coss. Nunc uelim P. Scæuola Pontifex maximus, quibus Coss. Tr. Pl. equidem puto proximis Cepione, & Pompeio. Pr. enim Furio Sexto Atilio. dabis igitur Tribunatū, & si potes iis tabulis, & quo crimine uide quæso. Lucius Libo ille q de Ser. Galba Censorino, & Manlio Coss. Trib. Pl. fuit. si erit, conturbo enim me, & puto me Bruti Fanniana. in Bruti epitoma Fannianorū scripsi, quod erat in extremo, id'q; ego secutus, hūc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Lælii. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras. Tu autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono authore Hortensio sic acceperam, ut apud Brutum est. Hunc igitur locum expedies. Ego misi Tironem Dolobellæ obuiam. is ad me Idibus reuertetur. te extremo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse uideo, id'q; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia (sic enim scribis mihi) & si Calendæ mutandæ fuerunt. me assionumq; ἀρχέτυπα fugienda, conficiendæq; tabulæ: nihil tamen tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te

iam, iamq; uisurum me putarem. quotidie tamen horæ, quibus expectabam, longe uidebantur. Scis me minime esse blandum. Itaq; minus aliquanto dico, quàm sentio. De Cœlio uide quæso, ne qua lacuna sit in auro. ego ista non noui. sed certe in colybo est detrimentum, satis huc aurum si accedit. sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. ain tu unum hoc fui sine me? At ego quoties cum essem ociosus, sine te tamen nolui. Quomodo ergo hæc lues? immo scilicet, si mihi librum miseris, quod ut facias, etiã, atq; etiam rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, q̃ tua admiratio delectauit. amo enim

teq; istam tamen tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi oĩa. Scire enim uis, quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος, sed lóga oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negocio, & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo à te nitidum solem, unctumq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librum, si me amas, mitte. tuus est enim profecto. quoniam quidem est missus ad te. Chremes, tantum ne ab re tua est ocii tibi, ut etiam oratorem legas? Macte uirtute. mihi quidem gratum, & erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiam in aliorũ per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli. Cæsar autem mihi irridere uisus est. Quæso illud tutum, quod erat & urbanum, ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tãdiu, sed quoniam iam sine horrore est, spero eẽ, ut uolumus. Quæ desideras, oĩa scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi

breuiter, ſed etiam plura, quàm quæris in iis. De Cicerone, cuius quidem cogitationis initium tu mihi attuliſti, locutus ſum cum eo liberaliſſime, quod ex ipſo modo uelim, ſi tibi erit commodum, ſciſcitere. Sed quid differo? Expoſui te ex me detuliſſe, & quid uellet, uelle Hiſpaniã requirere liberalitatem. De liberalitate dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. De Hiſpania duo attuli, primum idem, quod tibi, me uereri uituperationem. non ſatis eſt, ſi hæc arma reliquiſſemus etiam cõtraria, deinde fore, ut ageretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uinceretur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm ſua libertate. ſed tamen permiſi. tibi enim intellexeram non minus diſplicere. Ego etiam, atq; etiam cogitabo, teq; ut idem rogo, facias. Magna res, & ſimplex eſt, manere illud anceps, uerum uidebimus. De Balbo, & in codicillis ſcripſeram, & ita cogito ſimulac redierit. ſin ille tardius, ego tamen triduum, & quod præterii. Dolobella etiam mecum. De Cicerone multis res placet. comes eſt idoneus. Sed de prima penſione ante uideamus. Adeſt enim dies, & ille currit. Scribe quæſo, quid referat Celer egiſſe Cæſarem cum Candidatis. utrum ipſe in fœnicularium, an in campum Martium cogitet, & ſcire uelim. nunquid neceſſe ſit comitiis eſſe Romæ. nam & Pyliæ ſatisfaciendum eſt, & utique Atticæ. næ ego eſſem hic libenter, atque id quotidie magis, ni eſſet ea cauſa, quam tibi ſuperioribus literis ſcripſi. Nihil hac ſolitudine iucũdius, niſi paulũ interpellaſſet Amyntæ filius ὦ ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri poſſe ulla littore proſpecto maris. tum his rebus omnibus. Sed neq; hæc digna lõgioribus

literis, nec erat, quid scriberent, & somnus urgebat. Male meherculе de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem, sed magnopere moderandus. Consolationum autem multæ uiæ, sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim uero curemus, imaginem Tironis, quem ægrum Romam remisi, & siquid habet, tollis ἐπιδήμιον ad me cum testamento transferamus. Tota domus uacat superior, ut scis. hoc puto ualde ad rē pertinere. male de Seio, sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus? aut quādiu hæc curaturi sumus? Ea uideamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen molto. quid agamus de Senatu. Et ut nequid prætermittam, Cesonius ad me literas misit, Posthumiam Sulpicii domum ad se uenisse. de Pōpeii magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tempore cogitare. alteram uero illam, quam tu scribis, puto nosti. nihil enim uidi fœdius. sed adsum. corā igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Attice hilaritatem libenter audio. commotiunculis συμπάσχω. De dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio est delegandi. quoquo modo confice. Turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν habere uideatur ἐγνώνιμος est igitur animus in hortis, quos tamen inspiciam, cum uenero. De Epicuro, ut voles, etsi μεθαρμόζομαι in posterum. genus hoc personarū incredibile est, q̄ ea quidem requirant. Ad antiquos igitur ἀμέσηστουγάρ. nihil habeo ad te, quod perscribam. sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas. nō quo aliquid ex his expectem, sed nescio quomodo tamen expecto. Quare siue habes, siue non, scribe tamen aliqd, teq; cura.

teq; cura. commouet me Attica. & si assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ & prudenter, & amicæ, multas mihi tamen lacrimas attulerunt, me hæc solitudo minus stimulat, quàm ista celebritas. te unum desidero. Sed literis non difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamen ille urget, & manet. non mehercule indulgente me, sed tamen repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua contentione, nec Balbo, et Oppio, quibus quidem ille receperat, mihiq; etiam iusserat nunciari, se molestum omnino non futurum, sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænâs hoc receperat. prende. C. Septimium. L. Statilium. deniq; nemo negabit se iuraturum, quem rogaris. quod si erit durius, ueniam & ipse perpetuum morbum iurabo. Cum enim mihi carendum sit cõuiuiis, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Coccium uelim appelles, quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum perfugium doloris mei. De me excusando apud Apuleiũ dederam ad te pridie literas. nihil esse negocii arbitror. Quęcunq; appellaris, nemo negabit. sed Septimium uide, & Lænatem, & Statilium. tribus enim opus est. sed mihi Lænâs totũ receperat. Quod scribis à Iunio te appellatũ, omnino Cornificius locuples est. sed tamen scire uelim quando dicatur spopõdisse, & pro patre, an ne pro filio, neq; eo minus, ut scribis, procuratores Cornificii, & Apuleiũ prædiatorẽ uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia. sed me mihi nõ defuisse tu testis es. nihil. n. de mœrore minuendo scriptũ ab ullo est, quod ego nõ domi tuæ legerim. sed oẽm consolationem uincit dolor. quinetiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas

consolaret. quem librum ad te mittam, si descripserint librarii. Affirmo tibi nullã consolationem esse talem. totos dies scribo. nõ quo proficiam quid, sed tantisper impedior. non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamẽ, ad omniáq; nitor, non ad animũ, sed ad uultus ipsum, si queam, reficiendum, idq; faciens interdũ mihi peccare uideor, interdũ peccaturus esse, nisi faciam. Solitudo aliq̃d adiuuat. sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quãquam ipsum doleo: non enim iam in me idem esse poteris. Perierũt illa, quæ amabas. de Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ. sed nihil, quod me adiuuarent. Quod ad te scripsit id uelle, ut ipse adesset, certe aliquid, quoniã me tam ualde amat, adiuuaret. quod, siquid scies, scribas ad me uelim. maxĩme aũt pensa quando de Attica doleo. Credo tamen Cratero, Piliã angi uetabat, id est mœrere ꝑ omnibus. apud Apuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuser, uidebis. In hac solitudine careo omnium colloquio. cumq; mane me in syluam abstrusi densam, & asperam, nõ exeo inde ante uesperum. Secundum te nihil est mihi amicius solitudine. In hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus, cui repugno, quoad possum. sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Te tuis negociis relictis nolo ad me uenire. ego. n. potius accedam, si diutius impediere, etsi ne decessissem q̃dem è conspectu tuo, nisi me planè nihil ulla res adiuuaret. Quod si esset aliquod leuamen, id esset in te uno. & cum primum ab aliquo poterit esse, à te erit. nunc tamẽ ipsum

ſine te eſſe non poſſum. ſed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram, nec, ſi propius eſſem uſpiam, tecum tamen eſſem. Idem enim te impediret, quo minus mecum eſſes, quod nunc etiam impedit. Mihi adhuc nihil aptius fuit hac ſolitudine, quam uereor, ne Philippus tollat. Heri. n. ueſperi uenerat. me ſcriptio, & literæ non leniunt, ſed obturbant. Martianus ad me ſcripſit, me excuſatū eſſe apud Apuleium Laterenſi, Naſone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddēdas literas cures, gratum mihi eos feciſſe, quòd pro Cornificio me ab hinc amplius annis. XXV. ſpopondiſſe, dicit Flauius, etſi reus locuples eſt, & Apuleius prædiator liberalis, tamē uelim des operam, ut inueſtiges ex conſponſorum tabulis, ſitne ita. mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Poteſt tamen uideri. ſed ſcire certum uelim, & appelles procuratores, ſi tibi uidetur, quāquam quid ad me? Veruntamen Panſæ profectionem ſcribes, cum ſcies. Atticam ſaluere iube, & eam cura diligenter, obſecro Pyliæ ſalutem. dum recordationes fugio, quæ quaſi morſu quodam dolorem efficiunt, refugio à te admonendo. quod uelim mihi ignoſcas cuiuſmodi eſt. Etenim habeo nonnullos ex iis, quos nunc lectito authores, qui dicant fieri id oportere, quod ſæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo. De Fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. Equidem neque de genere dubito, Placet enim mihi Claudi, neque de re. ſtatutum eſt enim, de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego his temporibus tam eruditis, quantum fieri poterit, profecto illam conſecrabo omni genere monimētorum ab omniū ingeniis ſcriptorum & græcorum, & la-

tinorum. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum, sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto, longumq; illud tempus cum non ero, magis me mouet, q̃ hoc exiguum, quod mihi tamē nimium longum uidetur. Habeo enim nihil tentatis rebus omnibus in quo acquiescam. nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos. nunc omnia respuo, nec quicquam habeo tolerabilius, q̃ solitudinē, quam (quod eram ueritus) nō obturbauit Philippus. nam, ut heri me salutauit, statim Romam profectus est. Epistolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi, misi ad te. eam curabis cum tua perferendam. eius tamen misi ad te exemplum, ut si minus placeret, ne mitteres. Domestica, quod ais ordine administrari, scribes, quæ sunt ea. quædam enim expecto. Coccius uide ne frustretur. Nam Libo, qđ pollicetur, ut Heros scribit, nō incertū puto de sorte mea. Sulpicio confido, & Egnatio scilicet, de Apuleio qd est, quod labores, cum sit excusatio facilis, tibi ad me uenire, ut ostendis, uide ne nō sit facile. est enim longum iter, descendentemq; te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendū, nō sine magno dolore dimittam. sed omnia, ut uoles. Ego enim quicquid feceris, id tum recte, tum etiam mea causa factum putabo. Heri cum ex aliorū literis cognouissem de Antonii aduentu, admiratus sum nihil esse in tuis. sed erant pridie fortasse scriptæ, q̃ datæ, neq; ista quidem curo. sed tamen opinor propter prædes suos accurisse. Quod scribis Terentiam de obsignatoribus mei testamēti loqui, primum tibi persuade, me istæc non curare, neq; esse quicquam, aut paruæ curæ, aut noui loci. sed tamen quid simile. Illa eos nō adhibuit, quos existimauit quæ=

situros, nisi scissent, quid esset. Num id etiam mihi pericu=li fuit? sed tamen faciat illa. quoad ego dabo meum testa=mentum legendum cui uoluerit. Intelliget nõ potuisse ho norificẽtius à me fieri de nepote, quàm fecerim. nã quòd non aduocaui ad obsignandum, primum mihi non ue=nit in mentem, deinde ea re non uenit, quia nihil attinu=it. tu te scis, (si modo meministi) me tibi tum dixisse, ut de tuis aliquos adduceres. Quid enim opus erat multis? Equidem domesticos iusseram. tum tibi placuit, ut mitte=rem ad Silium. inde est natum, ut ad Publium. Sed ne=cesse neutrum fuit. Hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Est hic quidẽ locus amoenus, & in mari ipso, qui & Antio, & Circaeis aspici possit. sed ineũda nobis ratio est, quẽ=admodum in omni mutatione dominorum, qui innume=rabiles fieri possunt in infinita posteritate (si modo haec stabunt) illud quasi consecratum remanere possit. Equi=dem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eẽ possum. Cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc causam maxime. nihil enim uideo, quod tam celebre esse possit, sed haec corràm uidebĩ mus. ita tamen, ut hac aestate Fanum absolutum sit. Tu tamen cum Appellachio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quae scribis, approbo, maxime, quod de iudi=catu meo responsum sit, si quid perspexeris, & tamẽ quid procuratores Cornificii dicant uelim scire. ita, ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operae uelim pone=re. De Antonio quoq; Balbus ad me, cum Oppio conscri psit, idq; tibi placuisse, ne perturbarer, illis egi gratias. te tamen, ut iã ante ad te scripsi, scire uolo, me neq; isto nun cio esse perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Pansa,

ret. Ex quo magnum equidem capio dolorem, sed non tãtum, quantum uideor debere, nihil enim mea minus interesse puto, quàm quid illic afferatur. id quam ob rem, te intelligere certo scio. Quòd me mones de uultu, & oratione ad rem accomodanda, & si difficile est, tamē imperarem mihi si mea quicquam interesse putarem. Quòd scribis literis putare Africanum negocium confici posse, uelim scriberes, cur ita putares. mihi quidem nihil in mentem uenit, quare id putem fieri posse. Tu tamen uelim, siquid erit, quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me. sin, ut perspicio, nihil erit, scribas idipsum. Ego ad te, siquid audiero, citius scribam. Vale. VIII. Iduum Sextil.

T. P. ATTICO.

Facile assentior tuis literis, quibus exponis pluribus uerbis nullum te habere consilium, quo à te possim iuuari. Consolatio certe nulla est, quæ leuare possit dolorem meum. nihil est enim contractum casu. nam id esset ferendum, sed omnia fecimus his erroribus, & miseriis & animi, & corporis, quibus proximi utinam mederi maluissent, quàm abesse. Quam ob rem, quoniam neque consilii tui, neque consolationis cuiusquam, spes ulla mihi ostenditur, nó quæram hæc à te posthac. tantum uelim, ne pristinum hoc officium intermittas. scribas ad me quicquid ueniet tibi in mentem, cum habebis, cui des, & dum erit, ad quem des, quod longum non erit. Illum excessisse Alexandria rumor non est firmus, ortus ex Sulpicii literis, quas eun-

tes postea nuntii confirmarunt. quod uerum, an falsum sit, quoniam mea nihil interest, utrum malim, nescio. Quod ad te iam pridem de testamento scripsi apud epistolas, uelim, ut possim aduersus ego huius miseriam ea facultate confectus conflictari. nihil unquam simile natum puto, cui siqua re consulere aliquid possum, cupio à te admoneri. Video eandem esse difficultatem, quā in consilio, datæ ante tamen, hoc me magis solicitat, quàm omnia. In pensione secunda cæci fuimus. aliud mallem. sed præterijt. Te oro, ut in perditis rebus, siquid cogi, conficiq́; potest, quod sit in tuto, ex argento, neq; satis multa, ex supellectile des operam. Iam enim mihi uidetur adesse extremum, nec ulla fore conditio pacis, eaq́;, quæ sunt etiam sine aduersario peritura. Hæc etiam, si uidebitur, cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia scribere. Vale. III. Nonarum Quintil.

M. T. CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER DUODECIMUS.

T. P. ATTICO.

Vndecimo die postq̄ à te discesserā hoc literularū exaraui egrediēs è Villa ante lucem, atq; eo die cogitabam in Anagnino, postero aūt in Tusculano. Ibi unum diē V. Calendarum igitur ad cōstitutum, atq; utinam continuo ad complexum meæ Tulliæ, ad osculum Atticę possim currere. Quod quidem ipsum scribe quæso ad me, ut dum cōsisto in Tusculano sciam, quid garriat, in rusticatu, quid scribat ad te, ei'q; interea, ut scribis, salutem annūtiabis, itēq; Pyliæ. & tamen, & si continuo cōgressuri sumus, scribes ad me, siquid habebis. Cū cōplicarem hanc epistolā, nocturnus Abundus ad me uenit cum epistola tua tabellarius. qua lecta, de Atticæ febricula scilicet ualde dolui. Reliqua, quæ expectabā ex tuis literis, cognoui omnia. Sed, quod scribis igniculum matutinū γεροντικώτερον est memoriola uacillare. Ego enim quartum Calendarum Axio dederam, tibi. III. Quinto, quo die uenissem, idest quintum Calēdarum. Hoc igitur habebis noui nihil. q̄d ergo opus erat epistola? quid cum coràm sumus, & garrimus quicquid in buccam uenit? est profecto quædam λέσχη, quæ habet, etiam si nihil subest, collocutione ip=

sa suauitatem. Hic rumor est. T. Murcam periisse naufragio. Asinium delatum uiuum in manus militum. naueis delatas in Vticam reflatu. hoc Pompeium non cõparere, nec in Balearibus omnino fuisse, ut Patiscus affirmat. sed author nullius rei quisquam. Habes, quæ, dum tu abes, locuti sunt. Ludi interea præneste. Ibi Hircius, & isti omnes, & quidem ludi dies octo, quæ cœnæ? quæ delitiæ? Res interea fortasse trãsacta est. O miros homines. At Balbus ædificat τὶ γὰρ αὐτῷ μέλλει? Verum, si quæris hominem, homini non recta, sed uoluptaria quærenti, non'ne βεβίωται. Tu interea dormis. Iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus sis. Si quæris quid putem, ego fructũ puto. Sed quid multa? iam te uidebo, & quidem, ut spero, de uia recta ad me. Simul enim & diem Tyrannioni cõstituemus, & si quid aliud. Vnum te puto minus blandũ esse, quam me, & si uterq; nostrũ est aliquãdo aduersus aliquem, inter nos certe nunquam sumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicente. ne uiuã mi Attice, si mihi non mó Tusculanũ, ubi certe sum libẽter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim totos dies. Quare obduretur hoc triduũ, ut te quoq; ponam in eodem πάθει, quod ita est profecto. sed uelim scire, hodie ne statim de auctione, & quo die uenias. ego me interea cũ libellis. At moleste fero Vennonii me historiam non habere. sed tamen ne nihil de re, nomẽ aliud, quid Cæsar? treis habet conditiones, aut emptiõe ob hastam, perdere malo (& si præter ipsam turpitudinem, hoc ipsum puto esse perdere) aut delegatione in mancipe annua die, quis erit, cui credam? aut quando ipse Metonis annus ueniet? aut Vetteni conditiones emissem

σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iam ductionem nullam faciat, & sedulo iis factis Clipso subsidio currat, ne talis uir ἀλογίστως μελλήσει. O gratas tuas mihi, iucundasq; literas, quid quaeris? Restitutus est mihi dies festus. Angebar enim, quòd Tiro ἐμβριθέστερον te sibi esse uisum dixerat. addam igitur, ut censes, unum diem sed de Catone πρόβλημα ἀρχιμήδειον est. nō assequor, ut scribam, quod tui conuiuae non modo libenter, sed etiam aequo animo legere possint. quinetiam, si à sententiis eius dictis si ab omni uoluntate, consiliis'que, quae de Repub. habuit, recedam, ψιλῶς uelim grauitatem, constantiamq; eius laudare. hoc ipsum tamen est odiosum ἄκουσμα sit. Sed uere laudari ille uir non potest, nisi haec ornata sint. quod ille ea, quae nunc sunt, & futura uiderit, & ne fierent, contenderit, et facta ne uideret, uitam reliquerit. Horum quid est, quod Aledio probare possimus? sed cura obsecro, ut ualeas, eamq;, quam ad omneis res adhibes, in primis ad conualescendum adhibe prudentiam. Quintus Pater quartum, uel potius millesimum, nihil sapit. qui laetetur Luperco filio Testario, ut cernat duplici decore cumulatā domū. addo etiam Philotimum tertium. O stultitiā, nisi mea maior esset, singularem. Quod autem osim hanc rem ἔρανον à te, fac, non ad διψῶσαν κρήνην, sed ad ἄλλην eum uenisse (ut scribis) haurire, in tantis suis praesertim angustiis πόθεν τοῦτ' ἄρ' ἀπορήσει? sed ipse uiderit. Cato me quidem delectat. sed etiā Bassium Lucilium sua de Caelio, tu quaeres, ut scribis. ego nihil noui. noscenda est natura, non facultas. Modo de Hortensio, & Verginio, tu quid dubitabis, & siquid magis placeat. Ego

quantum aspicio, non facile inueneris. cum Mustella, quẽ admodum scribis, cum uenerit Crispus. Ad Aulũ scripsi, ut ea, quæ bene nossem de auro, Pisoni demonstrarem. Tibi enim sanè assentior, & istud nimium diu duci, & omnia nunc undiq; contrahenda. te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud, nisi quod ad me pertineat, facile perspicio, meisq́; negocijs impediri cupiditatem tuam ad me ueniendi. sed mecum esse te puto, non solum quòd meam rem agis, uerum etiam quòd uidere uideor quo modo agas. Neq; enim ulla hora tui mihi est opis ignota. Tabulam Pr. uideo Lucio Metello, Quinto maximo Coss. Nunc uelim P. Scæuola Pontifex maximus, quibus Coss. Tr. Pl. equidem puto proximis Cepione, & Pompeio. Pr. enim Furio Sexto Atilio. dabis igitur Tribunatũ, & si potes iis tabulis, & quo crimine uide quæso. Lucius Libo ille q de Ser. Galba Censorino, & Manlio Coss. Trib. Pl. fuit. si erit, conturbo enim me, & puto me Bruti Fanniana. in Bruti epitoma Fannianorũ scripsi, quod erat in extremo, idq́; ego secutus, hũc Fannium, qui scripsit historiam, generum esse scripseram Lælii. sed tu me γεωμετρικῶς refelleras. Tu autem nunc Brutus, & Fannius. Ego tamen de bono authore Hortensio sic acceperam, ut apud Brutum est. Hunc igitur locum expedies. Ego misi Tironem Dolobellæ obuiam. is ad me Idibus reuertetur. te extremo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse uideo, idq́; ita ut sit, te uehementer rogo. Ergo & in integro omnia (sic enim scribis mihi) & si Calendæ mutandæ fuerunt. me assionumq́; ἀρχέτυπα fugienda, conficiendæq́; tabulæ: nihil tamen tanti, ut à te abessem, fuit. cum Romæ essem, & te

iam, iamq; uisurum me putarem. quotidie tamen horæ, quibus expectabam, longe uidebantur. Scis me minime esse blandum. Itaq; minus aliquanto dico, quàm sentio. De Cœlio uide quæso, nequa lacuna sit in auro. ego ista non noui. sed certe in colybo est detrimentum, satis huc aurum si accedit. sed quid loquor? tu uidebis. Habes Hegesiæ genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. ain tu unum hoc fui sine me? At ego quoties cum essem ociosus, sine te tamen nolui. Quomodo ergo hæc lues? immo scilicet, si mihi librum miseris, quod ut facias, etiã, atq; etiam rogo. etsi me non magis liber ipse delectabit, q̃ tua admiratio delectauit. amo enim

teq; istam tamen tenuem θεωρίαν tã ualde admiratum esse gaudeo. etsi tua quidem sunt eiusmodi oĩa. Scire enim uis, quo uno animus alitur. sed quæso quid ex ista acuta, & graui refertur ad τέλος, sed lõga oratio est, & tu occupatus in meo fortasse aliquo negocio, & pro isto asso sole, quo tu abusus es in nostro pratulo à te nitidum solem, unctumq; repetemus. Sed ad prima redeo. Librum, si me amas, mitte. tuus est enim profecto. quoniam quidem est missus ad te. Chremes, tantum ne ab re tua est ocii tibi, ut etiam oratorem legas? Macte uirtute. mihi quidem gratum, & erit gratius, si nõ modo in libris tuis, sed etiam in aliorũ per librarios tuos Aristophanem reposueris pro Eupoli. Cæsar autem mihi irridere uisus est. Quæso illud tutum, quod erat & urbanum, ita porrò te sine cura esse iussit, ut mihi quidem dubitationem omnem tolleret. Atticam doleo tãdiu, sed quoniam iam sine horrore est, spero eẽ, ut uolumus. Quæ desideras, oĩa scripsi in codicillis, eosq; Eroti dedi

breuiter, sed etiam plura, quàm quæris in iis. De Cicerone, cuius quidem cogitationis initium tu mihi attulisti, locutus sum cum eo liberalissime, quod ex ipso modo uelim, si tibi erit commodum, sciscitere. Sed quid differo? Exposui te ex me detulisse, & quid uellet, uelle Hispaniā requirere liberalitatem. De liberalitate dixi, quantum Publius, quantum Flamen Lentulus filio. De Hispania duo attuli, primum idem, quod tibi, me uereri uituperationem. non satis est, si hæc arma reliquissemus etiam cōtraria, deinde fore, ut ageretur, cum à fratre familiaritate & omni gratia uincerentur. uelim magis liberalitate uti mea, quàm sua libertate. sed tamen permisi. tibi enim intellexeram non minus displicere. Ego etiam, atq; etiam cogitabo, teq; ut idem rogo, facias. Magna res, & simplex est, manere illud anceps, uerum uidebimus. De Balbo, & in codicillis scripseram, & ita cogito simulac redierit. Sin ille tardius, ego tamen triduum, & quod præterii. Dolobella etiam mecum. De Cicerone multis res placet. Comes est idoneus. Sed de prima pensione ante uideamus. Adest enim dies, & ille currit. Scribe quæso, quid referat Celer egisse Cæsarem cum Candidatis. utrum ipse in fœniculariu, an in campum Martium cogitet, & scire uelim. nunquid necesse sit comitiis esse Romæ. nam & Pyliæ satis faciendum est, & utique Atticæ. næ ego essem hic libenter, atque id quotidie magis, ni esset ea causa, quam tibi superioribus literis scripsi. Nihil hac solitudine iucūdius, nisi paulū interpellasset Amyntæ filius ὢ ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς. cætera noli putare amabiliora fieri posse ulla littore prospecto maris. tum his rebus omnibus. Sed neq; hæc digna lōgioribus

literis, nec erat, quid scriberent, & somnus urgebat. Male meherCule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem, sed magnopere moderandus. Consolationum autem multæ uiæ, sed illa rectissima. Impetret ratio, quod dies impetratura est. Alexim uero curemus, imaginem Tironis, quem ægrum Romam remisi, & siquid habet, tollis ἐπιδήμιον ad me cum testamento transferamus. Tota domus uacat superior, ut scis. hoc puto ualde ad rē pertinere. male de Seio, sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus? aut quādiu hæc curaturi sumus? Ea uideamus, quæ ad nos magis pertinent, nec tamen molto. quid agamus de Senatu. Et ut nequid prætermittam, Cesonius ad me literas misit, Posthumiam Sulpicii domum ad se uenisse. de Pōpeii magni filia, tibi rescripsi, nihil me hoc tempore cogitare. alteram uero illam, quam tu scribis, puto nosti. nihil enim uidi foedius. sed adsum. corā igitur. Obsignata epistola accepi tuas. Attice hilaritatem libenter audio. commotiunculis συμπάσχω. De dote tanto magis perpurga. Balbi regia conditio est delegandi. quoquo modo conficæ. Turpe est rem impeditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν habere uideatur ἐγνώνιμος est igitur animus in hortis, quos tamen inspiciam, cum uenero. De Epicuro, ut uoles, etsi μεθαρμόζομαι in posterum. genus hoc personarū incredibile est, q̃ ea quidem requirant. Ad antiquos igitur ἀσυμέστητον γάρ. nihil habeo ad te, quod perscribam. sed tamen institui quotidie mittere, ut eliciam tuas literas. nō quo aliquid ex his expectem, sed nescio quomodo tamen expecto. Quare siue habes, siue non, scribe tamen aliqd,

téq; cura. commouet me Attica. & si assentior Cratero. Bruti literæ scriptæ & prudenter, & amicę, multas mihi tamen lacrimas attulerunt. me hæc solitudo minus stimulat, quàm ista celebritas. te unum desidero. Sed literis non difficilius utor, quàm si domi essem. ardor tamen ille urget, & manet. non mehercule indulgente me, sed tamen repugnante. Quod scribis de Apuleio, nihil puto opus esse tua contentione, nec Balbo, et Oppio, quibus quidem ille receperat, mihiq; etiam iusserat nunciari, se molestum omnino non futurum, sed cura, ut excuser morbi causa in dies singulos. Lænâs hoc receperat. prende. C. Septimium. L. Statilium. deniq; nemo negabit se iuraturum, quem rogaris. quod si erit durius, ueniam & ipse perpetuum morbum iurabo. Cum enim mihi carendum sit côuiuiis, malo id lege uideri facere, quàm dolore. Coccium uelim appelles, quod enim dixerat, non facit. ego autem uolo aliquod emere latibulum perfugium doloris mei. De me excusando apud Apuleiũ dederam ad te pridie literas. nihil esse negocii arbitror. Quẽcunq; appellaris, nemo negabit. sed Septimium uide, & Lænatem, & Statilium. tribus enim opus est. sed mihi Lænâs totũ receperat. Quod scribis à Iunio te appellatũ, omnino Cornificius locuples est. sed tamen scire uelim quando dicatur spopõdisse, & pro patre, an ne pro filio, neq; eo minus, ut scribis, procuratores Cornificii, & Apuleiũ prædiatorẽ uidebis. Quod me ab hoc mœrore recreari uis, facis, ut omnia. sed me mihi nõ defuisse tu testis es. nihil. n. de mœrore minuendo scriptũ ab ullo est, quod ego nõ domi tuæ legerim. sed oẽm consolationem uincit dolor. quinetiam feci, quod profecto ante me nemo, ut ipse me per literas

consolaret. quem librum ad te mittam, si descripserint librarii. Affirmo tibi nullā consolationem esse talem. totos dies scribo. nō quo proficiam quid, sed tantisper impedior. non equidem satis (uis enim urget) sed relaxor tamē, ad omniaq; nitor, non ad animū, sed ad uultus ipsum, si queam, reficiendum, idq; faciens interdū mihi peccare uideor, interdū peccaturus esse, nisi faciam. Solitudo aliqd adiuuat. sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. quæ mihi una causa est hinc discedendi. nam pro malis recte habebat. quāquam ipsum doleo; non enim iam in me idem esse poteris. Perierūt illa, quæ amabas. de Bruti ad me literis scripsi ad te antea. prudenter scriptæ. sed nihil, quod me adiuuarent. Quod ad te scripsit id uelle, ut ipse adesset, certe aliquid, quoniā me tam ualde amat, adiuuaret. quod si quid scies, scribas ad me uelim. maximè aūt pensa quando de Attica doleo. Credo tamen Crateri Piliā angi uetabat, id est mœrore ꝑ omnibus. apud Apuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuser, uidebis. In hac solitudine careo omnium colloquio. cumq; mane me in syluam abstrusi densam, & asperam, nō exeo inde ante uesperum. Secundum te nihil est mihi amicius solitudine. In hac mihi omnis sermo est cum literis. eum tamen interpellat fletus, cui repugno, quoad possum. sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. eas literas cras habebis. cum erit cui des, dabis. Te tuis negociis relictis nolo ad me uenire. ego. n. potius accedam, si diutius impediere, etsi ne decessissem qdem è conspectu tuo, nisi me planè nihil ulla res adiuuaret. Quod si esset aliquod leuamen, id esset in te uno. & cum primum ab aliquo poterit esse, à te erit. nunc tamē ipsum

sine te esse non possum. sed nec tuæ domui probatur, nec meæ poteram, nec si propius essem uspiam, tecum tamen essem. Idem enim te impediret, quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. Mihi adhuc nihil aptius fuit hac solitudine, quam uereor, ne Philippus tollat. Heri.n. uesperi uenerat. me scriptio, & literæ non leniunt, sed obturbant. Martianus ad me scripsit, me excusatū esse apud Apuleium Laterensi, Nasone, Lænate, Torquato, Strabone. his uelim meo nomine reddēdas literas cures, gratum mihi eos fecisse, quòd pro Cornificio me ab hinc amplius annis. XXV. spopondisse, dicit Flauius, etsi reus locuples est, & Apuleius prædiator liberalis, tamē uelim des operam, ut inuestiges ex consponsorum tabulis, sitne ita. mihi enim ante ædilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Potest tamen uideri. sed scire certum uelim, & appelles procuratores, si tibi uidetur, quāquam quid ad me? Veruntamen Pansæ profectionem scribes, cum scies. Atticam saluere iube, & eam cura diligenter, obsecro Pyliæ salutem. dum recordationes fugio, quæ quasi morsu quodam dolorem efficiunt, refugio à te āmonendo. quod uelim mihi ignoscas eiusmodi est. Etenim habeo nonnullos ex iis, quos nunc lectito authores, qui dicant fieri id oportere, quod sæpe tecum egi, & quod à te approbari uolo. De Fano illo dico, de quo tantum, quantum me amas, uelim cogites. Equidem neque de genere dubito, Placet enim mihi Claudi, neque de re. statutum est enim, de loco nonnunquam. Velim igitur cogites. Ego his temporibus tam eruditis, quantum fieri poterit, profecto illam consecrabo omni genere monimētorum ab omniū ingeniis scriptorum & græcorum, & la-

tinorum. quæ res forsitan sit refricatura uulnus meum, sed iam quasi uoto quodam, & promisso me teneri puto. longumq; illud tempus cum non ero, magis me mouet, q̃ hoc exiguum, quod mihi tamē nimium longum uidetur. Habeo enim nihil tentatis rebus omnibus in quo acquiescam. nam, dum illud tractabam, de quo antea scripsi ad te, quasi fouebam dolores meos. nunc omnia respuo, nec quicquam habeo tolerabilius, q̃ solitudinē, quam (quod eram ueritus) nō obturbauit Philippus. nam, ut heri me salutauit, statim Romam profectus est. Epistolam, quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi, misi ad te. eam curabis cum tua perferendam. eius tamen misi ad te exemplum, ut si minus placeret, ne mitteres. Domestica, quod ais ordine administrari, scribes, quæ sunt ea. quædam enim expecto. Coccius uide ne frustretur. Nam Libo, q̃d pollicetur, ut Heros scribit, nō incertū puto de sorte mea. Sulpicio confido, & Egnatio scilicet, de Apuleio q̃d est, quod labores, cum sit excusatio facilis, tibi ad me uenire, ut ostendis, uide, ne nō sit facile. est enim longum iter, descendentemq; te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendū, nō sine magno dolore dimittam. sed omnia, ut voles. Ego enim quicquid feceris, id tum recte, tum etiam mea causa factum putabo. Heri cum ex aliorū literis cognouissem de Antonii aduentu, admiratus sum nihil esse in tuis. sed erant pridie fortasse scriptæ, q̃ datæ, neq; ista quidem curo. sed tamen opinor propter prædes suos accurisse. Quod scribis Terentiam de obsignatoribus mei testamēti loqui, primum tibi persuade, me istæc non curare, neq; esse quicquam, aut paruæ curæ, aut noui loci. sed tamen quid simile. Illa eos nō adhibuit, quos existimauit quæ=

futuros, nisi sciissent, quid esset. Num id etiam mihi periculi fuit? sed tamen faciat illa. quoad ego dabo meum testamentum legendum cui uoluerit. Intelliget nō potuisse honorificentius à me fieri de nepote, quàm fecerim. nā quòd non aduocaui ad obsignandum, primum mihi non uenit in mentem, deinde ea re non uenit, quia nihil attinuit. tu te scis, (si modo meministi) me tibi tum dixisse, ut de tuis aliquos adduceres. Quid enim opus erat multis? Equidem domesticos iusseram. tum tibi placuit, ut mitterem ad Silium. inde est natum, ut ad Publium. Sed necesse neutrum fuit. Hoc tu tractabis, ut tibi uidebitur. Est hic quidē locus amœnus, & in mari ipso, qui & Antio, & Circæis aspici possit. sed ineūda nobis ratio est, quēadmodum in omni mutatione dominorum, qui innumerabiles fieri possunt in infinita posteritate (si modo hæc stabunt) illud quasi consecratum remanere possit. Equidem iam nihil egeo uectigalibus, & paruo contentus eē possum. Cogito interdum trans Tyberim hortos aliquos parare, & quidem ob hanc causam maxime. nihil enim uideo, quod tam celebre esse possit, sed hæc coràm uidebimus. ita tamen, ut hac æstate Fanum absolutum sit. Tu tamen cum Appellachio confice de columnis. De Cocceio, & Libone quæ scribis, approbo, maxime, quod de iudicatu meo responsum sit, si quid perspexeris, & tamē quid procuratores Cornificii dicant uelim scire. ita, ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operæ uelim ponere. De Antonio quoq; Balbus ad me, cum Oppio conscripsit, idq; tibi placuisse, ne perturbarer, illis egi gratias. te tamen, ut iā ante ad te scripsi, scire uolo, me neq; isto nuncio esse perturbatum, nec iam ullo perturbatum iri. Pansa,

si hodie, ut putabas, pfectus est, posthac iam incipio scribere scribe ad me de Bruti aduētu qd expectes. i. quos ad dies. id si scies, ubi iam sit, facile cōiectura assequere. Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te mi Attice suscipe totum negocium. uides & officium agi meum quoddam, cui tu es conscius, & ut nonnulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis mouet, quod mihi est & sanctius, & antiquius, præsertim cum hoc alterum, neque syncerum, neque firmum putem fore. Nondū uideris prospicere, quàm me nec Antonius commouerit, nec quicquam iam eiusmodi possit commouere. De Terentia autem scripsi ad te eis literis, quas dederam pridie. Quod me hortaris, idq; à cæteris desiderari scribis, ut dissimulē me tam grauiter dolere, possum'ne magis, quod totos dies consumo in literis? quod & si nō dissimulationis, sed potius leniendi & sanandi animi causa facio, tamen, si mihi minus proficio, simulationi certe facio satis. Minus multa ad te scripsi, quòd expectabam tuas literas ad eas, quas ad te pridie dederam. Expectabam autem maxime de fano. non nihil etiam de Terentia. uelim me facias certiorem proximis literis, Cn. Cepio Seruiliæ Claudii pater. uiuo'ne patre suo naufragio perierit, an mortuo. item Rutilia uiuo'ne. C. Cotta filio suo mortua sit, an mortuo. pertinet ad eum librum, quem de luctu minuendo scripsimus. Legi Bruti epistolam, eamq; tibi remisi, sanè non prudenter rescriptam ad ea, quæ requisieras. sed ipse uiderit. quanquam illud turpiter ignorat. Catonem primum sententiam putat de animaduersione dixisse, quam omnes ante dixerant, præter Cæsarem. et cum ipsius Cæsaris tam

seuera fuerit, qui tum prætorio loco dixerit. Consularium putat leuioris fuisse Catuli, Seruilii Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gelii, Volcatii, Figuli, Cottæ, L. Cæsaris, C. Pisonis, etiam M. Anni Glabrionis Syllani Murenæ. Dessignatorum. Coss. cur ego in sententiam Catonis? quia uerbis luculentioribus, & pluribus rem eandem comprehenderat. me autem hic laudat, quòd retulerim, non quòd patefecerim, cohortatus sim. quòd deniq; ante, quàm consulerem, ipse iudicauerim. Quæ omnia quia Cato laudibus extulerat in cœlum, præscribendaq; censuerat, iccirco in eius sentētiam est facta discessio. Hic autem se etiam tribuere multum mihi putat, quòd scripserit optimum Cos. Quis enim tenuius dixit inimicus? ad cætera uero, ubi quemadmodum rescripsit? tantum rogat de Sena. Cōsul. ut corrigas. hoc quidem fecisset, etiam si Rannio admonitus esset, sed hæc iterum ipse uiderit. De hortis, quoniā probas. effice aliquid. Rationes meas nosti. Si uero etiam à Falerio recedit, nihil ei negocii est, sed etiam sine eo posse uideor contendere. Venales certe sunt Drusæ fortasse, & Tamianitæ. & Cassianæ, sed hæc coràm. De Terentia non possum commodius scribere, quàm tu scribis. Officium sit nobis antiquissimum, siquid nos fefellerit, illius malo me, quàm mei pœnitere. Omnia à te Lelii curanda sunt. HS Centum. negat fors posse, sine me credo, quòd accipienda aliqua sit, & danda æstimatio, uellem tibi dixisset, si. n. res est, ut mihi scribit, parata, nec in eo ipso mētitur, per te cōfici potuit. id cognoscas, & conficias uelim, quod me in Forum uocas, eo uocas, unde etiā bonis meis rebus fugiebā. Quid. n. mihi, cum foro sine iudiciis, sine curia? in oculos

incurrentibus iis, quos æquo animo uidere nõ possum? Quòd autem homines à me postulare scribis, ut Romæ sim, neq; mihi, ut absim concedere, aut quatenus eos mihi concedere, iam pridem scito esse, cum unũ te pluris, q̃ omneis illos putem, ne me quidem contemno, meoq; iudicio multo stare malo, q̃ omnium reliquorum. Neq; tamẽ progredior longius, q̃ mihi doctissimi homines concedunt, quorum scripta omnia, quæcunq; sunt, in eam sentẽtiam non legi solum (quod ipsum erat fortis ægroti accipere medicinam) sed in mea etiam scripta transtuli, qđ certe afflicti, & fracti animi nõ fuit. Ab his me remediis noli in istam turbam uocare, ne recidam. De Terẽtia, quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam. ista enim sunt ipsa uulnera, quæ nõ possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur quæso, ut potes. neq; enim à te plus, q̃ potes, postulo. Potes autem quid ueri sit, perspicere, hoc pro summa tua prudẽtia, & summa in nos beneuolentia facies, & ualebis tu unus. De Rutilia quoniam uideris dubitare, scribes ad me, cũ scies, sed quamprimum, Num Clodia D. Bruto consulari filio suo mortuo, uixerit. Id de Marcello, aut certe de Posthumia sciri potest. illud autem de M. Cotta, aut de Syro, aut de Satyro, de hortis etiam, atq; etiam rogo. omnibus meis, eorumq;, quos scio mihi nõ defuturos, facultatibus, sed potero meis, enitendum mihi est. sunt etiam, quæ uendere facile possim, sed, ut non uendam, eiq; usuram pendam, à quo emero, non plus annum possum assequi, qđ uolo. Si me adiuuas, paratissimi sunt. Drusia. n. cupit uendere proximos, puto Lamiæ, sed abest. Tu tamẽ, siquid potes, odorare, ne filius q̃dem quicq̃ utitur, & iis

usuris facillime sustentabitur. Habe tuum negocium, nec quid res mea familiaris postulet, quam ego non curo, sed quid uelim, existima. Putaram te aliquid noui, qđ eiusmodi fuerat initium literarum, q̃uis non curarem, quid in Hispania fieret, tamen te scripturũ, sed uidelicet meis litteris respondisti, ut de foro, et de Curia, sed domus est, ut ais, Forum. Quid ipsa domo mihi opus est carenti Foro? Occidimus, occidimus Attice iam pridem nos qdem, sed nũc fatemur, posteaquam unum, quo tenebamur, amisimus. Itaq; solitudinem sequor, et tamẽ siqua me res isto abduxerit, enitar, si quomodo potero (potero autem) ut præter me nemo dolorem meum sentiat, si ullo modo poterit, ne tu quidem. atq; etiam illa causa est non ueniẽdi. Meministi quid ex te Atedius quæsierit, quinetiam nũc molesti sunt. Quid existimas, si uenero? De Terẽtia ita cura, ut scribis, meq; hac ad maximas ægritudines accessione non maxima, libera. Et ne scias me ita dolere, ut non tacam quibus Coss. Carneades, & ea legatio uenerit Romam, scriptum est in tuo annali. Hæc nunc quæro, quæ causa fuerit. De Oropo opinor, sed certum nescio, & si ita est, quæ controuersiæ præterea? qui eo tempore nobilis Epicurus fuerit Athenis, qui præfuerit hortis, qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint illustres, quæ etiã ex Apollodoro puto posse inuenire. De Attica molestũ, sed quoniam leuiter, recte esse confido. De Megala dubium mihi non erat. unde enim tam felix Ligus pater? nam quid de me dicam, cui, ut omnia contingant, quæ uolo, leuari non possum. De Drusi hortis quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audieram, &, ut opinor, heri ad te scripseram, sed quanti quanti bene emitur, quod necesse

est mihi, quoquo mō tu existimas. scio enim ego ipse, quid de me existimem. leuatio quædam est, si minus doloris, ac officii, & debiti. Ad Siccam scripsi, qđ utitur. L. Cotta, si nihil conficeretur de trans tyberinis, habes. T. in Ostiensi Cotta celeberrimo loco sed pusillum loci. ad hāc rem tamen plus etiam satis. id etiam cogites. nec tamen ista pretia hortorum pertimueris, nec mihi argento iam nec ueste opus est, nec quibusdā amœnis locis, hoc opus est. Video etiam à quibus adiuuari possim, sed loquere cum Silio. nihil enim est melius. mandaui etiam Siccæ, rescripsit constitutum se cum eo habere, scribat igitur ad me, quid egerit, & tu uidebis. Bene fecit A. Silius, qui transegerit. neque enim ei deesse uolebam, & quid possem, timebam. De Ouia confice, ut scribis. De Cicerone tempus esse iam uidetur, sed quæro, quid illi opus erit Athenis permutari ut possit, an ipsi ferendum sit, de totaq; re quemadmodum, & quando placeat, uelim consideres, Publius iturus'ne sit in Africam, & quando ex Aledio scire poteris. quæras, & ad me scribas uelim. Et, ut ad meas ineptias redeam, uelim me certiorem facias. P. Crassus Lumiliæ filius uiuo'ne. P. Crasso consulari patri suo, mortuus sit, ut ego meminisse uideor, an post. Item quæro de Regillo Lepidi filio, recte'ne meminerim patre uiuo mortuum. Cispiana explicabis, itemq; pretiana. De Attica optime id. ei salutē dices, & Pyliæ. Scripsit ad me diligenter Sicca de Silio, seq; ad te rem detulisse, quod tu idem scribis. mihi & res, & conditio placet, sed ita ut numerato malim, quàm existimatione. uoluptarias enim possessiones uolet Silius. Vectigalibus autem, ut his possum esse contentus, quæ habeo, sic

uix minoribus. Auide ergo numerato, HS DC. exprimes ab Hermogene, cum præsertim necesse erit. Et domi uideo esse HS DC. reliquæ pecuniæ uel usuram. Silio pẽdemus, dum à Faberio, uel cum aliquo, qui Faberio debet, repræsentabimus. Erit etiam aliquid aliunde, sed totam rem tu gubernabis. Drusianis uero hortis multo antepono, neq; sunt unquam comparata, mihi crede. Vna me causa mouet, in qua socio me τετυφῶσθαι, sed ut facis, obsequere huic errori meo. Nam quod scribis ἐπὶ γεάμμα, actum iam de isto est, alia magis quæro. Sicca, ut scribit, etiam si nihil confecerit, cum Agdio, tamen se scribit. X. Calendarum esse uenturum. Tuis occupationibus ignosco, eæq; mihi sunt notæ. De uoluntate tua, ut simul simus, uel studio potius, & cupiditate, non dubito, De Nicia, quod scribis, si ita me haberem; ut eius humanitate frui possem, in primis uellem illum mecum habere, sed mihi solitudo, & recessus Prouincia est, quod quia facile ferebat Sicca, eo magis illũ desidero. Præterea nosti Niciæ nostri imbecillitatem, mollitiem, consuetudinem uictus, cur ego illi molestus esse uelim, cum mihi ille iucundus esse non possit? Voluntas tamen eius mihi grata est. unam rem ad me scripsit, de qua decreui nihil ad te scribere. Spero enim me à te impetrasse, ut priuares me ista molestia. Pyliæ, & Atticæ salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

d E Siliano negocio, & si mihi nõ est ignota conditio, tamen hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturũ. certe quidem negas te nosse, sed ul-

tra Silianam villá est, quam puto tibi notam esse, villu la sordida, & ualde pusilla. nihil agri ad ullam rem, lo ci satis, nihil ad eam, quam quæro. sequor celebritatem, sed si perficitur de hortis Silii, hoc est, si perficis (est enim positum in te totum) nihil est scilicet, quod de Cotta cogi temus. De Ciceronis, ut scribis, ita faciã. ipsi permittam, de tempore: numorum quantum opus erit, ut permutetur, tu uidebis. Ex Alledio quod scribis si qd inueneris, scri bes. Et ego ex tuis animaduerto literis, & profecto tu ex meis, nihil habere nos, quod scribamus. eadem quotidie, quæ iam, iamq; ipsa contrita sunt, tamen facere non pos sum, quin ad te mittam, ut tuas accipiam. De Bruto tamẽ siquid habebis, scire enim iam puto, ubi Pansam expe ctet, si, ut consuetudo est, in prima Prouincia, circiter Ca lendas affuturus uidetur. uellem tardius, ualde enim ur bem fugio multas ob causas. itaq; id ipsum dubito an ex cusationem aliquam ad Sillum parem, quod quidem ui deo facile esse, sed habemus satis temporis ad cogitãdum. Pyliæ, & Atticæ salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

d E Silio nihilo plura cognoui ex præsenti Sic ca, q̃ ex literis tuis. scripseras enim diligenter. si igitur tu illum conueneris, scribes tu ad me, si quid uidebitur, de quo putes ad me missum esse, sit mis sum, nec ne, scio dictum quidem mihi. Certe nihil extin guitur, ut cœpisti, & siquid ita conficies, quod non equi dem arbitror fieri posse, ut illi probetur. Ciceronem si ti bi placebit, adhibebis. eius aliquid interest uideri illius causa uoluisse, mea quidem nihil, nisi id, quod tu scis, q̃

ego æstimo. Quod me ad cõsuetudinem reuocas. Fuit meum quidem iam pridem rempub. regere quod faciebam, sed intererat enim, ubi acquiscerem. nunc planè nec ego uictum, nec uitam illam colere possum, nec in ea re, quid aliis uideatur, mihi puto curandum. Mea mihi conscientia pluris est, q̃ hominum sermo. Quod me ipse per literas consolatus sum, nec pœnitet me quãtum profecerim. mœrorem minui, dolorem nec potui, nec, si possem, uellẽ. De Triario, bene interpretaris uoluntatem meam. tu uero nihil, nisi, ut illi uolẽt. Amo illum mortuum. tutor sum liberis. totam domum diligo. De Castriciano negocio, si Castricius Romam cupit, is pecuniam accipere uolet, eãq; sibi solui, ut nunc soluitur, certe nihil est commodius. Sin autem ita actum est, ut ipsa mancipia abduceret, nõ mihi uidetur esse æquum, Rogas enim me, ut tibi scribã, quid mihi uideatur, nolo enim negocii. Q. Fratrem quicquam habere, quod mihi uideor intellexisse, tibi uideri idem. Publius, si æquinoctium expectat, ut scribis Atedium dicere, nauigaturus uidetur. mihi autem dixerat per Siciliam. utrum & quando, uelim scire, & uelim aliquando, cum erit tuum commodum, Lẽtulum puerum uisas, eiq; de mancipiis, quæ tibi uidebitur, attribuas. Pyliæ, & Atticæ salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

Silius, ut scribis, hodie. cras igitur, uel potius cum poteris, scribes, siquid erit, cum uideris. nec ego Brutum uito, nec tamen ab eo leuationem ullam expecto, sed erant causæ, cur hoc tempore istic esse nollem, quæ si manebunt, quærenda erit excu=

ſatio ad Brutum, & , ut nunc eſt, manſuræ uidentur. De hortis, quæſo explices, caput illud eſt, quod ſcis, ſequitur, ut etiam mihi ipſi quoddam opus ſit, nec enim eſſe in turba poſſum, nec à uobis abeſſe. Huic meo conſilio nihil reperio iſto loco aptius. De hac re quid tui conſilii ſit, mihi perſuaſum eſt, & eo magis, quòd idem intellexi tibi uideri, me ab Oppio, & Balbo ualde diligi. Cum iis communices quantopere, & quare uelim hortos, ſed ita poſſe, ſi expediatur illud Fabrianum, ſin igitur author es futuri, ſiqua etiam iactura facienda ſit in repræſentando, quod poſſum, adducito. Tum enim illud deſperatum denique intelliges, & quid inclinent ad hoc meum conſilium adiuuandum. Siquid erit, magnum eſt adiumẽtum, ſin minus, quacunque ratione contendamus. uetus illud ἐπι γραμμα, quemadmodum ſcripſiſti, uel ἐπιτάφιον putato. De illo Oſtienſi nihil eſt cogitandum, ſi hoc nõ aſſequimur. à Lamia non puto poſſe, Damaſippi experiendum eſt. Quæro quid ad te ſcribam, ſed nihil eſt, eadẽ quotidie. Quod Lentulum inuiſis ualde gratum. pueros attribue ei, quot, & quos uidebitur. De Silii uoluntate uendendi, & de eo quanti tu uereri uideris, primum ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter, ſed tibi aſſentior. Quare, ut ei placuit, ſcripſi ad Egnatium. Quod Silius te cũ Clodio loqui uult, potes id mea uoluntate facere, commodiusq́; id eſt, quàm quod ille à me petit, meipſum ſcribere ad Clodium. De mancipiis caſtricianis, commodiſſimum eſſe credo tranſigere Egnatium. Quod ſcribis te ita futurum putare cum Ouia, quæſo quidem, ut conficiatur. Quoniam, ut ſcribis, nox erat, in hodierna epiſtola plura expecto. Silium mutaſſe ſententiam Sicca mira=

batur. Equidem magis miror, quòd, cum in filium causam conferret, quæ mihi non iniusta uidetur (habet enim, qualem uult) ais te putare, si addiderimus aliud, à quo refugiat, cum ab ipso id fieret, destinatum uenditurum. Quæris à me, quod summum pretium constituam. & quantum anteire istos hortos Drusi, tantum accessi propius, nunquam Coponianam uillam ueterem, & nó magnam. Noui syluam nobilem, fructum autem neutrius, quod tamen puto nos scire oportere. sed mihi utrius istorum tempore magis meo, q̃ ratione æstimandi sunt. Possim autem asseq. nec'ne, tu uelim cogites. Si enim Fabrianum uenderem, explicare uel repræsentatione non dubitarem. De Silianis, si modo adduceretur, ut uenderet, si uenales non haberet, transirem ad Drusum, uel tanti, quãti Egnatius illum uelle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repræsentando, at concede mihi quæso, ut eo animo sim, quo is debeat esse, qui emere cupiat, uel seruiat cupiditati, & dolorẽ meo, ut à te regi uelim. Egnatius mihi scripsit, is, si quid tecum locutus erit (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes, & id agendum puto. Nam cum Silio non uideo confici posse. Pyliæ, & Atticæ salutem. Hæc ad te mea manu. Vide quæso quid agendum sit. Publia ad me scripsit, matrem suam, cum Publio loqueretur, ad me cum illo uenturam, & se unà (si ego paterer) moraturam. Orat multis, et supplicibus uerbis, ut liceat, & ut sibi rescribam. res quàm molesta sit, uides. Rescripsi me etiam grauius esse affectum, quàm tum, cũ illi dixissem, me solum esse uelle. quare nollem hoc tempore eam ad me uenire. Putabam, si nihil rescripsissem, illam

cum matre uenturam. nunc non puto. apparebat enim illas literas non illius esse. Illud autem, quod fore uideo, ipsum uolo uitare, ne illæ ad me ueniant, & una est uitatio, & ego nollem, sed necesse est. Te hoc nunc rogo, ut explores aliquam diem, hic ita possim esse, ut ne opprimar. Ages, ut scribis, temperate. Ciceroni uelim hoc proponas, ita tamen (si tibi non iniquum uidebitur, ut sumptus huius peregrinationis) quibus si Romæ esset, domumq; conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat) accommodet ad mercedes Argileti, et Auẽtini. & cum ei proposueris, ipse uelim reliqua moderere, quemadmodum ex his mercedibus suppeditemus. ei quod opus sit, præstabo, nec Bibulum, nec Accidinũ, nec Messalã, quos Athenis futuros audio, maioris sumptus facturos, quàm quod ex eis mercedibus recipietur. Itaq; uelim uideas, primum conductores, qui sint, & quanti, deinde, ut sit, qui ad diem soluat, & quid uiatici, quid instrumenti satis sit; iumento certe Athenis nihil opus sit, quibus autem in Villa utatur, domi sunt plura, q̃ opus erat, quod etiam tu animaduertis. ego, ut heri ad te scripsi, si & Silius is fuerit, quem tu putas, nec Drusus facilem se præbuerit, Damasippum uelim aggrediare. Is, opinor, ita parteis fecit in ripa nescio quotenorum iugerum, ut certa precia constitueret, quæ mihi nota nõ sunt. Scribes ad me igitur, quicquid egeris. Vehementer me solicitat Atticæ ualetudo nostræ, ut uerear etiam, ne qua culpa sit, sed & pædagogi probitas, & medici assiduitas, & tota domus in omni genere diligens, me rursus id suspicari uetat. Cur igitur? Plura enim nõ possum, ego hic uel sine Sicca (Tironi enim melius est) facillime possem esse, ut

esse,ut in malis.Sed,cum scribas uidēdum mihi esse, ne opprimar,ex quo intelligam te certum illius profectiōis diem non habere,putaui esse commodius me istuc ueni=re,qđ idē uideo tibi placere. Cras igitur in Siccæ sub=urbano,inde quemadmodum suades,puto me in Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam ipse uenio,corām uidebimus. Tuam quidem, & in agendis nostris rebus, & in consiliis ineundis,mihiq; dandis, in ipsis literis,quas mittis beneuolentiam,diligentiā, pru=dentiam mirifice diligo.Tu tamen,siquid cum Silio,uel ipso die,quo ad Sicam uēturus ero, certiorem me uelim facias, & maxime cuius loci detractionem fieri uelit. Quod enim scribis extremo,uide,ne is ipse locus sit,cu=ius causa de tota re(ut scis) est à nobis cogitatum. Hircii epistolam tibi misi,& recentem,& beneuole scriptā, an=te,quàm proxime discessi, nunq̄ mihi uenit in mentem, quo plus insumptum in monimentum esset, quàm nescio quid,quod lege conceditur,tantundem populo dandū eē, quod me magnopere moueret,nisi nescio quo modo ἀλόγως. fortasse nollem illud ullo nomine nisi Fani appellari,quodsi uolumus,uereor,ne assequi non possimus, nisi mutato loco.hoc quale sit,quæso considera. Nam & si minus urgeor,meq; ipse propémodum collegi,tamen in=digeo tui consilii.Itaq; te uehementer etiam,atq; etiam rogo,magis quàm à me uis,aut pateris te rogari,ut hanc cogitationem toto pectore amplectare.Fanū fieri uolo,ne=q; hoc mihi erui potest.sepulchri similitudinem effuge=re.Non enim tam propter pœnam legis studeo, quàm, ut maxime assequar ἀποθέωσιν, quod poteram,si in ipsa uilla facerem.Sed,ut sæpe locuti sumus, commutatiōes

dominorum reformido. In agro ubicunq; fecero, mihi uideor assequi posse, ut posteritas habeat religionem. Hæ meæ tibi ineptiæ (fatebor enim) ferendæ sunt. nō habeo, ne me quidem ipsum, qui cum tam audacter communicem, quantæ sint ibi res, si locus si institutum placet. lege quæso legem, mihiq; eam mitte. Si quid in mentem ueniet, quomodo eam effugere possimus, utemur. Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum, quòd in Cumano esse noluerit propter eam causam, quā tibi dixi. Cogitanti enim mihi nihil tam uidetur potuisse facere, rustice; & si tibi placebit, sic agere de Fano, ut cœpimus, uelim cohortere, & exacuas Cluatium, nam, etiā si alio loco placebit, illius nobis opera, consilioq; utendū puto. Tu ad uillam fortasse cras. A te heri duas epistolas recepi, alteram pridie datam Hilaro, alteram eodem die à tabellario, accepiq; ab Aegypta literas eodem die, Pyliam, & Atticam planè belle se habere. Tuæ literæ mihi redditæ sunt tertiodecimo die. Quod mihi Bruti literas gratum. ad me quoq; misit. eam ipsam ad te epistolam misi, & ad eam exemplum mearum literarum. De Fano, si nihil mihi hortorum inuenis, (siquidem tibi inueniendi sunt, si me tanti facis, quanti certe facis) ualde probo rationem tuam. De Tusculano, quamuis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen nisi magnæ curæ tibi esset, ut ego consequerer id, quod magnopere uellem, nunquam ea res tibi tam belle in mētem uenire potuisset, sed nescio quo pacto celebritatem requiro. Itaq; hortos mihi conficias necesse est. maxima est in Scapulæ celebritas, propinquitas. præterea ubi sis, ne totum diem in uillam. Quare ante, quàm discedis, Othonem, si Romæ est, con=

uenias peruelim. Si nihil erit, etsi tu meam stultitiam cõ fuesti ferre, eo tamen progrediar, ut stomachere. Drusus enim certe uendere uult, si ergo aliud erit, non mea erit culpa, nisi emero, qua in re, ne labar, quæso prouide. prouidendi autem una ratio est, si q̃d de Scapulanis possumus, & uelim me certiorem facias, quãdiu in Suburbano sis futurus. Apud Terentiam gratia opus est nobis, tuaq; authoritate, sed facies, ut uidebitur. Scio enim si quid mea intersit, tibi maiori curæ solere esse, quàm mihi. Hircius ad me scripsit Sextum Pompeium Corduba exisse, et fugisse in Hispaniã citeriorem, Cn. fugisse nescio quò, neq; enim curo. Nihil præterea noui. Literas Narbonæ dedit. XIIII. Calendarũ Maii. Tu mihi de Caninii naufragio quasi dubia remisisti. Scribas igitur, si q̃d erit certius. Quod me à mœstitia uocas, multum proficies, si locum Fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem ueniunt, sed loco ualde opus est. Quare etiam Othonem uide. non dubito, quin occupatissimus fueris, qui ad me nihil literarum. sed homo nequam, qui tuum commodum non expectarit, cum ob eam unam cãm missus esset, nunc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor esse in Suburbano. At ego hic scribendo dies totos nihil eq̃dem leuor, sed tamen aberro. Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato, quod Balbus minor nuper satis planè, Dolobella obscure. hic apertissime. Ferrem grauiter, si nouæ acrimoniæ locus esset. Sed tamẽ, quid impurius? O hominem cauendũ, quãquã mihi quidem, sed tenendus dolor est. Tu quoniã necesse nihil est, sic scribes aliquid, si uacabis. quod putas oportere prouideri iã aĩ mei firmitatẽ, grauiusq; quosdam scribis de me loqui, q̃

aut te scribere, aut Brutum. si qui me fractum animo, & debilitatum putant, scient quid literarum, & cuius generis conficiam. Credo (si modo homines sint) existimēt me, siue ita leuatus sim, ut animum uacuum ad res difficiles scribendas afferam, reprehendendum non esse, siue hanc aberrationem à dolore delegerim, quæ maxime liberalissima, doctoq; homine dignissima, laudari me ēt oportere. Sed cum ego faciam omnia, quæ facere possim ad me adiuuandum. Tu effice id, quod uideo te non minus, quàm me laborare. Hoc mihi debere uideor, neq; leuari posse nisi soluero, aut uidero me posse soluere, idest locum, qualem uolo, inuenero. Hæredes Scapulæ, si istos hortos, ut scribis, tibi Othonem dixisse, partibus quatuor factis, liceri cogitāt, nihil est scilicet emptori loci, sin uenibunt, quid fieri possit, uidebimus. nam ille locus publicanus, qui est Trebonii, etiam Cusini, erat ad me allatus, sed scis aream esse. nullo pacto probo. Plodiæ sanè placent, sed non puto esse uenaleis. De Drusi hortis quamuis ab his abhorreas, ut scribis, tamen eò confugiam, nisi quid inueneris. Aedificatio me non mouet, nihil enim aliud ædificabo, nisi id, quod, etiam si illos non habuero κύρσας mihi sic placuit, ut cætera Antisthenis hominis acuti magis, quàm eruditi. Tabellarius cum ad me sine literis tuis uenisset, existimaui tibi eā causam nō scribēdi fuisse, quòd pridie scripsisses ea ipsa, ad quæ rescripsi hac epistola, Expectarē tamen aliquid de literis Asinii Pollionis, sed nimium ex me ocium expecto, quāquā tibi remitto, nisi quid necesse erit, nec ne habeas scribere, nisi eris ualde ociosus. De tabellariis facerem, quod suades, si essent ullæ necessariæ literæ, ut erāt olim, cum

tamen breuioribus diebus quotidie respondebāt tempori tabellarii, et erat aliquid Silius. Drusus alia quædā. nunc nisi Otho extitisset, quid scriberemus, non erat. Ipsum dilatum est, tamen alleuor, cum loquor tecum absens, multo etiam magis, cum tuas literas lego. Sed quoniam et abes (sic enim arbitror) & scribēdi necessitas nulla est, conquiescent literæ, nisi quid noui extiterit. Qualis futura sit Cæsaris uituperatio contra laudationem meā, perspexi ex eo libro, quem Hircius ad me misit, in quo colligit uitia Catonis, sed cum maximis laudibus meis, itaq; misi librum ad Muscam, ut tuis librariis daret. Volo.n. eum diuulgari, q̄d quo facilius fiat, imperabis tuis. συμβουλευτικὸν. sæpe conor, nihil reperio, & quidē nihil habeo, & ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον, sed quid simile? Illi & quæ ipsis honesta essent, scribebant, & grata Alexandro, & quid tu eiusmodi reperis? Mihi quidem nihil in mētem uenit. Quod scribis te uereri, ne & gratia, & authoritas nostra hoc meo mœrore minuatur. ego quid homines, aut reprehendant, aut postulent, nescio. Ne doleam? qui potest? ne iaceam? Quis unquam minus, dum tua me domus leuabit? Quis à me exclusus, quis uenit, qui offenderetur? Ad Asturam sum à te profectus. Legere isti læti, qui me reprehendunt, tam multa non possunt, quàm ego scripsi, quàm bene, nihil ad rem, sed genus scribendi id fuit, quod nemo abiecto animo facere posset. XXX. dies in hortis fui. Quis aut cōgressum meum, aut facilitatem sermonis desiderauit? Nō ubi sum ea lego, ea scribo, ut ii, qui mecum sunt, difficilius ocium ferant, quàm ego laborem. Siquis requirit à te, cur Romæ non sim, q̄a discessus est, cur non sim in his meis præ-

diolis, quæ ſunt huius tpis, q̃a frequentiã illam non faci le ferrem. ibi ſum igitur, ubi is, qui optimas Baias habe bat, quotannis hoc tempus conſumere ſolebat. Cum Ro mam uenero, nec uultu, nec oratione reprehendar. hila ritatem illam, qua hanc triſtitiam temporũ cõdiebamus, in perpetuum amiſi. Conſtantia, & firmitas nec animi, nec orationis requiretur. De hortis Scapulæ hoc uidetur effici poſſe aliud tua gratia, aliud noſtra, aut preconi ſu biiciantur. id niſi fit, excludemur, ſin ad tabulam ueni mus, uincemus facultates Othonis noſtra cupiditate. Nã quod ad me de Lentulo ſcribis, non eſt in eo. Faberiana modo res certa ſit, tuq; euitare, qđ facis. quod uolumus, conſequemur. Quod quæris quamdiu hic. paucos dies, ſed certum non habeo. ſimulac conſtituero, ad te ſcribam, & tu ad me quãdiu in Suburbano ſis futurus. Quo die ego ad te hæc miſi, de Pylia, & Attica mihi quoq; eadẽ, quæ ſcribis, & ſcribuntur, & nuntiantur. Nihil erat, qđ ſcriberem ſcire tamen uolebam, ubi eſſes; ſi abes, aut fu turus es, quando rediturus eſſes. facias igitur uelim me certiorem. Et quod tu ſcire uolebas, lego. quando ex hoc loco, poſtridie Iduum Ianuarii conſtitui manere, inde po ſtridie in Tuſculano, aut Romæ, utrum ſim facturus, eo ipſo die ſcies, ſcis q̃ ſit φιλαίτιον συμφορά. minime iuita quidem, ſed tamen auide ſum affectus de Fano, qđ niſi, non dico effectum erit, ſed fieri uidero, audebo hoc dicere, & tu, ut ſoles, accipies, incurſabit in te dolor me us, non iure ille quidem, ſed tamẽ feres hoc ipſum, quod ſcribo, ut omnia mea fers. Attuliſti omneis tuas conſola tiones, unam hanc in rem uelim conferas. ſi quæris quid optem, primũ Scapulæ, deinde Clodiæ, poſtea ſi Silius

uolet, Drusus aget iniuste Cusini, & Trebonii. puto Te
rentium esse dominum, Rebilliū fuisse certo scio. Sin au
tem tibi Tusculanum placet, ut significasti quibusdam
literis, tibi assentiar. hoc quidem utiq; perficies, si me le=
uari uis, quem iam etiam grauius accusas, q̃ patitur tua
consuetudo. sed facis summo amore, & uictus fortasse ui=
tio meo, sed tamen, si me leuari uis, hæc est summa leua=
tio: Vel, si uerum scire uis, unam Hircii epistolam si lege,
ris, quæ mihi quasi πρόπλασμα uidetur eius uitu=
perationis, quam Cæsar scripsit de Catone, facies, quid
tibi uisum sit (si tibi erit commodum) me facito certiorem.
Redeo ad Fanum. nisi hac æstate absolutum erit, quam
rem uides integram restare, scelere me liberatum non
putabo. nullum à te desideraui diem literarum. Vide=
bam enim, quæ scribis, et tamen suspicabar, uel potius
intelligebam, nihil fuisse, quod scriberes. Ad. VI. Iduum
uero & abesse te putabam, & planè uidebam nihil te ha
bere. Ego tamen ad te ferè quotidie mittam. Malo. n. fru,
stra, q̃ te non habere, cui des, siquid forte sit, quod putes
me scire oportere. Itaq; accepi. VI. Iduū literas tuas ina=
nes. Quid enim habebas, quod scriberes? Mihi tamen il
lud, quicquid erat, non molestum fuit, nihil aliud scire
me noui, nisi te nihil habere, scripsi tamen nescio quid de
Clodia. Vbi ergo ea est, aut quando uentura? Placet mi=
hi res sic, ut secundum Othonem nihil magis, sed neque
hanc uendituram puto. delectatur enim, & copiosa est, et
illud alterum, q̃ sit difficile, te non fugit, sed obsecro eni=
tamur, ut aliquid ad id, quod cupio, excogitemus. Ego
me hinc postridie exiturum puto, sed aut in Tusculanū,
aut domum, inde fortasse Arpinū. cum certum sciero, scri

bam ad te. Venerat mihi in mentem monere te, ut id ipsum, quod facis, faceres. Putabam. n. commodius te idem istud domi agere posse, interpellatione sublata. Ego postridie Iduum, ut scripsi ad te ante, Lanuuii manere constitui, inde aut Romae, aut in Thusculano. scies aũt utrũque. Quod scies recte illam rem fore leuamento, bene facis, cum id esset (mihi crede) perinde, ut existimare tu non posses. Res indicat quãtopere id cupiam, cum tibi audeã confiteri, q̃ id non ita ualde probare arbitrer, sed ferendus tibi in hoc meus error, ferendus? immo uero etiã adiuuandus. De Othone diffido, fortasse, quia cupio, sed tamen maior etiã res est, q̃ facultates nostrae, praesertim aduersario, & cupido, & locuplete, & haerede. Proximum est, ut uelim Clodiae, si ista minus confici possunt, effice quiduis. Ego me maiore religiõe, q̃ quisquam fuit ullius uoti obstrictum puto. Videbis etiam Trebonianos, & si absunt domini. Sed, ut ad te heri scripsi, cõsiderabis etiã de Thusculano, ne aestas effluat, quod certe non est committẽdum. Et Hircium aliquid ad te συμπαθῶς de me scripsisse facile patior. Fecit enim humane, & eius epistolam ad me nõ misisse multo facilius, tu enim etiam humanius. Illius librũ, quem ad me misit de Catone, propterea uolo diuulgari ab tuis, ut ex istorũ uituperatione fit illius maior laudatio. Quod per Mustelam agis, habes hominem ualde idoneum, meiq; sanè studiosum. Iam inde à Pontiano. Perfice igitur aliquid. Quid aũt aliud? nisi ut aditus sit emptori, quod per quemuis haeredẽ põt effici. Sed Mustelam id perfecturũ, si rogaris, puto. mihi uero locum, quem opto ad id, quod uolumus, dederis. & praeterea illa Silii, & Drusi

non satis οἰκοδεσποτικὰ mihi uidentur. Quid enim sedere totos dies in uilla ista? Igitur malim primũ Othonis, deinde Clodiæ. si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus, aut utendum Thusculano. Quod domi te inclusisti, ratione fecisti. sed quæso confice, & te uacuũ rede nobis. Ego hinc, ut scripsi antea, postridie Iduũ Ian. deinde postridie in Tusculano. Contudi. n. animum, & fortasse uici, si modo permãsero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie. Sed quid est quæso? Philotimus nec Cartini Pompeiũ teneri, qua de re literarum ad Clodiũ Patauinũ missarum exemplũ mihi Oppius, & Balbus miserant, sed id factum arbitrari, bellumq; narrat reliquum satis magnũ solet oĩno esse Fuluiaster. sed tamen siq̃d habes, mitte. Volo etiam scire de Gabiniano naufragio, quid sit. ego hic duo magna συντάγματα absolui. Nullo. n. alio mõ à miseria quasi aberrare possum. Tu mihi, etiamsi nihil erit, quod scribas (q̃d fore ita uideo) tamen idipsum scribas uelim, te nihil habuisse, q̃d scriberes, dummõne his uerbis. De Atticæ optime ἀκηδία tua me mouet. Etsi scribis nihil esse. In Thusculano eo cõmodius ero, quòd & crebrius tuas literas accipiã, & te ipsum nonnunq̃ uidebo. Nã cætera quidẽ ἀνεκτότερα erant Asturæ, nec hæc, quæ me refricant, hic me magis angunt, & si tamẽ ubicunq; sum, illa sunt mecum. De Cæsare uicino scripseram ad te, quia cognoram ex tuis literis, eum Quirini malo, q̃ Salutis. Tu uero peruulga Hircium, id enim ipsum putaram, quod scribis, ut cum ingenium amici nostri probaretur ὑπόθεσις uituperandi Catonis irrideretur. uincam (opinor) animum, et Lanuuio pergam in Thu-

sculanum, aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum est (nam dolor idē manebit tantummodo ocius) aut nescio, quid intersit, utrum illuc nunc ueniam, an ad decem annos, Neq; enim ista maior admonitio, q̄ quibus assidue cōficior & dies, & noctes. Quid ergo inquies? Nihil literæ in hac quidem re, uereor, ne etiam contra; nam essem fortasse durior. isto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est. Tu igitur, ut scripsisti, nec id incommodo tuo, uel (binæ enim tantum potuerunt literæ) occurram etiā, si necesse erit, ergo id quidē, ut poteris. De Mustella, ut scribis, & si magnū opus est, eo magis delabor ad Clodiam, quanq̄ in utroq; Faberianum nomē explorādū est, de quo nihil nocuerit, si aliquid cum Balbo eris locutus. Et quidem, ut res est, emere nos uelle, nec posse sine isto nomine, nec audere incerta. Sed quando Clodia Romæ futura est, & quanti rem æstimas, eo prorsus expecto, non quin illud malim, sed & magna res est, & difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum hærede, & si de cupiditate nemini concedam, cæteris rebus infirmiores sumus. Sed hæc coràm. Hircii librū (ut facis) diuulga. De Philotimo idem & ego arbitrabar. Domum tuam pluris uideo futuram uicino Cæsare. Tabellarium meum hodie expectamus. nos de Pylia, & Attica certiores faciet. Domi te libenter esse facile credo, sed uelim scire, quid tibi restet, aut iam ne confeceris. Ego te in Tusculano expecto, eoq; magis, quòd Tironi statim te uenturum scripsisti, & addidisti, te putare opus esse. sentiebam omnino quantum mihi præsens prodesses, sed multo magis post discessum tuum sentio, quā ob rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus, aut tu ad me, quod licebit. Heri nō

multo postquam tu à me discessisti, puto quidam Vrbani, ut uidebantur, ad me mandata, & literas attulerunt, à C. Mario Cn. Corfinio multis uerbis agere mecum, per cognationem, quæ mihi secum esset, per eum Marium, quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi aui sui, ut se defenderem, causamq; suam mihi perscripsit. Rescripsi patrono illi nihil opus esse, quoniam Cæsaris propinqui eius omnis potestas esset, uiri optimi, & hominis liberalissimi, me tamen ei fauturum. O tempora fore, cũ dubitet Curtius cõsulatum petere. sed hæc hactenus. De Tirone mihi curæ est, sed iam sciã, quid agat. Heri enim misi, qui uideret, cui etiam ad te literas dedi. Epistolam ad Cæsarem tibi misi. Horti, quam in diẽ proscripti sint, uelim ad me scribas. Vt me leuarat tuus aduentus, sic discessus afflixit. Quare, cum poteris id est cum Sestii auctioni operam dederis, reuises nos, uel una dies mihi erit utilis. quid dicam gratius? Ipse Romam uenirem, ut unà essemus, si satis consilium quadam de re haberem. Tironem habeo citius, quàm uerebar. uenit etiam Nicias, & Valerium hodie audiebam esse uenturum, quãuis multi sint, magis tamen ero solus, quàm si unus esses. sed expecto te à Peduceo utiq;. Tu autem significas aliquid etiam ante, utrum id quidem, ut poteris. De Virgilio, ut scribis, hoc tamen uelim scire, quando auctio. Epistolam ad Cæsarem mitti, uideo tibi placere. Quid quæris? Mihi quoq; idem maxime placuit, & eo magis, quòd nihil est in ea nisi optimum, & optimi ciuis, sed ita optimi, ut tempora, quibus parere omnes πολιτικοὶ præcipiũt, sed scito ita nobis esse uisum, ut isti ante legerent. Tu igitur id curabis, sed nisi planè iis itelliges placere, mittẽda

non est. Id autem utrum illi sentiant, an uero simulent, tu intelliges. sed mihi simulatio pro repudiatiõe fuerit. τοῦ το δὲ γνώση. De Cerelia quid tibi placeret, Tiro mihi narrauit, debere non esse dignitatis meæ perscriptiõem tibi placere, hoc metuere, alterum in metu nõ ponere. Sed & hæc, & multa alia corãm. Sustinenda tamen (si tibi uidebitur) solutio est nominis Cereliani, dum & de Metione, & de Faberio sciamus. L. Tullium Montanum nosti, qui cum Cicerone profectus est, ab eius sororis uiro literas accepi. Montanum Planco debere, quod præs ꝓ Flaminio sit HS XX. De ea re nescio quid à Montano rogatum, sanè uelim, siue Plancus est rogandus siue qua re potes illum iuuare, iuues. pertinet ad nostrum officium, si forte res tibi notior est, q̃ mihi, aut si Plancum rogandũ putas, scribas ad me uelim, ut quid rei sit, & quid rogandum, sciam. De epistola ad Cæsarem quid egeris, expecto. De Silio non ita sanè laboro, tu aut Scapulanos, aut Clodianos efficias, necesse est, sed nescio quid uideris dubitare de Clodia, utrum quando ueneant, an sint ne uenales. Sed quid est, quod audio Spintherem fecisse diuortium? De lingua latina securi es animi, dices, qui talia conscribis. ἀπόγραφα sunt, minore labore fiũt. uerba tamen affero, quibus abundo. Ego, & si nihil habeo, quod ad te scribam, scribo tamen, quia tecum loqui uideor. Hic nobiscum sunt Nicias, & Valerius. Hodie tuas literas expectabamus matutinas, erunt fortasse alteræ post meridianæ, nisi te Epiroticæ literæ impedient, quas ego non interpello; misi ad te epistolas ad Martianum, & ad Montanum, eas in eundem fasciculum uelim addas, nisi forte iam dedisti. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XIII.

T. P. ATTICO.

AD Ciceronem ita scripsisti, ut neq; seuerius, neq; tẽperatius scribi potuerit, nec magis, q̃ quemadmodũ ego maxime uellem. Prudentissime etiam ad Tullios. Quare aut ista proficient, aut aliud agamus. De pecunia uero, uideo à te omnẽ diligentiam adhiberi, uel potius iam adhibitam esse. efficis enim. à te hortos habeo. Nec uero ullum genus possessionis est, quod malim, maxime scilicet ob eã causam, quæ suscepta est, cuius festinationem mihi tollis, quoniam de æstate polliceris, uel potius recipis. Deinde etiã κατὰ βίωσιν, mœstitiamq́ minuendam. nihil mihi reperiri potest aptius, cuius rei cupiditas impellit me interdum, ut te hortari uelim, sed me ipse reuoco. Non enim dubito, quin quod me ualde uelle putes, in eo tu meipsum cupiditate uincas. Itaq; istuc iam pro facto habeo. Expecto q̃d istis placeat de epistola ad Cæsarẽ. Nicias te (ut debet) amat, uehementerq; tua sui memoria delectatur. Ego uero Peducæum nostrum uehementer diligo, nam & quanti patrem feci, totum in húc ipsum persequor, æque amo, atq; illum amaui. te uero plurimum, qui hoc ab utroque nostrum fieri uelis. Si hortos inspexeris, & si de episto-

la certiorem me feceris, dederis mihi quod ad te scribã, sin minus, scribam tamen aliquid. Nunquam deerit. gratior mihi celeritas tua, quàm ipsa res, quid enim indignius? Sed iam ad ista obduruimus, & humanitatem omnẽ exuimus. Tuas literas hodie expectabam, nihil equidem, ut ex his noui. Quid enim? Veruntamen Oppio, & Balbo epistolas deferri iubebis, & tamen Pisonem sicubi de auro. Faberius, si uenerit, uidebis, ut tantum attribuatur, si modo attribuetur, quantum debetur. accipies ab Erote, Ariarathes Ariobarzani filius Romã uenit, uult opinor regnum aliquod emere à Cæsare. Nam quomodo nunc est, pedem ubi ponat in suo nõ habet. omnino eum Sestius noster parochũs publicus occupauit, quod quidem facile patior. Veruntamen quod mihi sum mo beneficio meo cum fratribus illius necessitudo est. inuito eum per literas, ut apud me diuersetur. Ad eã rem cum mitterem Alexandrum, has ei dedi literas. Cras igitur auctio Peducæi, cum poteris, etsi impediet fortasse Faberius. sed tamen, cum licebit. Dionysius noster grauiter queritur, & tamen iure, à discipulis abesse tãdiu. multis uerbis scripsit ad me. credo item ad te. mihi quidem uidetur etiam diutius absuturus, ac nollem. Valde enim hominem desidero. A te literas expectabam non dum scilicet, nam has mane rescribebam. Ego uero ista nomina sic probo, ut nihil aliud me moueat, nisi quod tu uideris dubitare. Illud enim non accipio in bonam partem, quod ad me refers. Quid si ipse negocium meum gereres? nihil gererem, nisi consilio tuo; sed tamen intelligo, magis te id facere diligentia, qua semper uteris, q̃ quod dubites de nominibus istis. Etenim Cœlium nõ probas,

plura non uis, utrunque laudo. His igitur utendum, expers aliquādo factus esset in his quidem tabulis. A me igitur omnia, quòd dies longiores, teneamus modo, quod uolumus. Puto fore istam etiam à præcone diem, certe ab hæredibus. De Crispo, & Mustela uidebis, & uelim scire, quæ sit pars duorum. de Bruti aduentu eram factus certior, attulerat enim ab eo Aegypta libertus literas. Misi ad te epistolam, quia commode scripta erat. Habeo munus à te laboratum decem legatorum, & quidem puto, nam Silius natus anno, postquam fuit Consul Mumius, sed quoniam sæpius de nominibus quæris quid placeat, ego tibi quoque sæpius respondebo placere. Siquid poteris cum Pisone, conficies. Animus enim uidetur in officio futurus. Velim autem possis, si minus utique simul simus, cum Brutus in Tusculanum ueniet, magni interest mea, unà nos esse. scies autem, qui dies is futurus sit, si puero negocium dederis, ut quærat Spurium Mumium, putaram in decem legatis fuisse, sed uidelicet εὔλογον fratri fuisse. Fuit enim ad Corynthum. misi tibi Torquatum. Colloquere tu quidem cum Silio, ut scribis, & tu uerge. Illam diem negabat esse mense Maio. istam non negabat. Sed tu, ut omnia, istuc quoque ages diligenter. de Crispo, & multis scilicet cum quid egeris, quoniam ad Bruti aduentum fore te nobiscum polliceris, satis est, præsertim cum hic tibi dies in magno nostro negocio consumatur. De aquæductu probe fecisti. columnarium uide, ne debeamus, quanquam mihi uideor audisse iam illic commutatam esse legem. Pisoni quid est, quod honestius respondere possimus, quàm solitudinem Catonis? nec cum hæredibus solum Herennianis, sed etiam

ut scis (tu enim mecum egisti) de puero Lucullo, quam pecuniam tutor (nã hoc quoq; ad rem pertinet) in Achaia sumpserat. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quicquam facturum contra nostram uoluntatem. coràm igitur, ut scribis, constituemus, quemadmodum rem explicemus. Quod reliquos cohæredes conuenisti, fecisti planè bene. Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum, sed tamen saluum est, & ait Tiro te habere oportere, & si, ut recordor, unà cum illius obiurgatoria tibi meam quoq;, quam ad eum rescripserã, misi. Iudiciali molestia ut caream, uidebis. Tuditanum istũ proauum Hortensii planè non noram, & filium, q tum non potuerat esse legatus, fuisse putaram. Mumium fuisse ad Corinthum pro certo habeo. Sæpe enim hic Spurius, qui nuper est, epistolas mihi pronunciabat uersiculis factis, ad familiareis missas à Corintho, sed non dubito, quin fratri fuerit legatus non in decem. atq; hoc etiã accepi non solitos maiores nostros legare in decem, qui essent Imperatorum necessarii, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum, aut negligentes potius. M. Lucullum, & L. Murenam, & cæteros ad L. Lucullum misimus. Illudq; εὐλογώτατον, illũ fratri in primis eius legatis fuisse. Operam tuam multam, qui et hæc cures, et mea expedias, & sis in tuis multo minus diligens, quàm in meis. Sestius apud me fuit, & Theopompus pridie. uenisse à Cæsare narrabat literas. hoc scribere, sibi certum esse Romæ manere, causamq; eã ascribere, quæ erat in epistola nostra, ne se absente leges negligerentur, sicut esse neglecta sumptuaria. Est εὔλογον, idq; eram suspicatus. sed istis mos gerendus est, nisi placet hãc ipsam

sententiam

sententiam nos persequi, & Lentulum cum Metella fecis-se diuortium. Hæc omnia te melius. Rescribes igitur, quicquid uoles, dũmodo nequid. iam enim non reperio, quid te rescripturum putem, nisi forte de Mustela, aut si Siliũ uideris. Brutus heri uenit in Thusculanum post horam decimam. hodie igitur me uidebit, ac uellem, cum tu adesses, misi equidem ei nũtiari, te quoad potuisses, expectasse eius aduentum, uenturumq́; si audisses, meq́;, ut facio cõtinuo te certiorem esse facturum. nihil erat, quod ad te scriberem, modo enim discesseras, & paulo post triplices remiseras. Velim cures eas titulum oluestorum deferendum, & alicui des negocium, qui quærat. Q. Faberii fundus nunquis in Pompeiano, Nolano uenalis sit. Epitomẽ Bruti Cælianorum uelim mihi mittas, & à Philoxeno παναιτίου περὶ προνοίας. Te Idibus uidebo cũ tuis. cõmodum discesseras heri, cũ Trebatius uenit, paulo post Cultius hic salutãdi causa, sed mansit inuitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie mane Dolobella. multus sermo ad multum diem. nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. Ventum est tamen ad quæ multa ἄφατα ἀδιήγητα. sed unũ eiusmodi, qđ nisi exercitus sciret non modo Tironi dictare, sed ne ipse quidem auderem scribere, sed hactenus. εὐκαίρως ad me uenit, cum haberem Dolebellam, Torquatus, humanissimeq́; Dolobella, quibus uerbis secum egissem, exposuit, commodum enim egeram diligentissime, quæ diligentia grata est uisa Torquato, à te expecto, siquid de Bruto, quanquam Nicias confectum putabat, sed diuortium nõ probari, quo etiam magis laboro idem, quod tu. Siquid est enim offensiõis, hæc res mederi potest. Mihi

Arpinum eundum est, nam & opus est constitui nobis illa prædiola, & uereor, ne exeundi potestas non sit. cũ Cæsar uenerit, de cuius aduentu eam opinionem Dolobella habet, quam tu coniecturam faciebas ex literis Messalæ. cum illuc uenero, intellexeroq; quid negocii sit, cum ad quos dies rediturus sim, scribam ad te. Minime miror te, & grauiter ferre de Marcello, et plura uereri pericli genera. Quis enim hoc timeret, quod neq; acciderat antea, nec uidebatur natura ferre, ut accidere posset? Omnia igitur metuenda, sed illud παρὰ τὴν ἱστορίαν, tu præsertim me reliquum consularem. Quid tibi Seruius, quid uidetur? quãquam hoc nullam ad partem ualet scilicet, mihi præsertim, qui non minus bene actum cum illis putem. Quid enim sumus? aut quid esse possumus? domi' ne? an foris? Quod nisi hoc mihi uenisset in mẽtem ista scribere, nescio quæ, quò uerterem me, non haberem. Ad Dolobellam, ut scribis, ita puto faciendũ κοινότερα quædam, & πολιτικώτερα. faciendum certe aliqd est. Valde enim desiderat Brutus. siquid egerit, curabis, ut sciam, cui quidem quàm primum agendum puto præsertim, si statuit. Sermunculum enim omnem aut restrinxerit, aut sedarit. Sunt enim, qui loquantur etiam mecũ, sed hæc ipse optime, præsertim si etiã tecum loquetur. Mihi enim est in animo proficisci. XI. Calendarum. Hic. n. nihil habeo, quid agam, ne hercule illic quidẽ, nec usquã, sed tamen illinc hodie Spintherem expecto. Misit enim Brutus ad me p literas, purgat Cæsarẽ de interitu Marcelli, in quem ne, si insidiis quidem ille interfectus esset, caderet ulla suspitio. Nunc uero, cum de Magio constet, nõ' ne furor eius omnem causam sustinet? planè quid sit,

non intelligo. Explanabis igitur, quanquam nihil habeo, quod dubitem, nisi ipsi Magio, quae fuerit causa amentiae, pro quo quidem etiam sponsor factus, & nimirum id fuit. soluendo enim non erat. credo enim petiisse à Marcello aliquid, & illum, ut erat, constantius respondisse, οὐ παρ' ὀνείδος credebam esse facile totum. Est aliud postea quàm sum à te diiunctior, sed fuit faciendum, ut & constituerem mercedulas praediorum, et ne magnũ onus obseruantiae Bruto nostro imponerem. Posthac enim poterimus commodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, cum ille me quotidie uidere uellet, & ego ad illum ire non possem, priuabatur omni delectatione Tusculani. Tu igitur, si Seruilia uenerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quãdo obuiam, quicquid deniq; erit, quod scire me oporteat, scribes. Pisonem, si poteris, conuenias. Vides q̃ maturum sit. sed tamen, quod commodo tuo fiat. Valde me momorderunt epistolae tuae de Attica nostra. eaedem tamen sanauerunt. Quod enim te ipse consolabare eisdem literis, id mihi erat satis firmum ad leniendam aegritudinem. Ligarianam praeclare uendidisti. posthac quicquid scripsero, tibi praeconium deferam. Quod ad me de Varrone scribis, scis me antea orationes, aut aliquid id genus solitum scribere, ut Varronẽ nusquam possem intexere. Postea autem quàm haec coepi φιλολογώτερα, nã Varro mihi denũciauerat magnã sanè, & grauem προσφώνησιν. Bienniũ praeteriit, cũ ille καλλιππίδης assiduo cursu cubitum nullum processerit. Ego autem me parabam ad id, quod ille mihi misisset, ut αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον, si modo potuissem. Nam hoc etiam Hesiodus ascribit αἴκε δύνηαι

nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν sanè mihi probatam Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idq; eum nō nolle mihi scripsisti. Ergo illā ἀκαδημαικὴν in qua homines nobiles illi quidem, sed nullo modo philologi, nimis acute loquūtur, ad Varronem transferamus. etenim sunt ἀντιόχεια, quæ iste ualde probat. Catulo, & Lucullo alibi reponemus, ita tamen si tu hoc probas, deq; eo mihi rescribas uelim. De Brutiniana auctione accepi à Vestorio literas. ait sine ulla controuersia rem ad me eē collatam, Romæ uidelicet, aut in Tusculano me fore putarunt, ad. VIII. Calen. Quintil. Dices igitur uel amico tuo, uel Othoni cohæredi meo, uel Labeoni nostro, paulū proferant auctionem, me circiter Non. in Tusculano fore cum Pisone. Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. dies adest. Cōmotus tuis literis, quod ad me de Varrone scripseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtuliq; ad nostrum sodalem, et ex duobus libris contuli in quatuor. grādiores sunt omnino, quàm erant, sed erant multa detracta. Tu autem mihi peruelim scribas, quid intellexeris illū uelle. Illud utiq; scire cupio, quē intellexeris ab eo ζηλοτυπεῖσθαι, nisi forte Brutum idem edere restabat, sed tamen scire peruelim. Libri quidem ita exierunt (nisi forte me communis φιλαυτία decipit) ut in tali genere, ne apud Græcos quidem simile quicquam. Tu illam iacturam feres æquo animo, quòd illa, quæ habes de Academicis, frustra descripta sunt, multo tamen hæc erunt splendidiora, breuiora, meliora. Nunc autem ἀπορῶ quò me uertam. Volo Dolobellæ ualde desideranti placere, nec reperio quid, & simul αἰδέομαι τρῶας. neq;,

si aliud quid potero μέμψιν effugere. Aut cessandum igitur, aut aliquid excogitandum. Sed quid hæc leuia curamus? Attica mea obsecro te quid agit? quæ me ualde angit. Sed crebro regusto tuas literas. in his acquiesco. tamen expecto nouas. Brinnij libertus cohæres noster scripsit ad me uelle, si mihi placet, cohæredes, sed Sabinū Album ad me uenire, id ego planè nolo. hæreditas tanti non est, & tamen obire auctionis diē facile poterunt (est enim. III. Iduum) si me in Tusculano postridie Nonarū mane conuenerint. quod si latius uolent proferre diem, poterunt, uel biduum, uel triduum, uel, ut uidebitur. nihil enim interest. Quare, nisi iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto si quid erit, de Cæsare si quid scies præterea, scribes. Illud etiam, atq; etiam cōsideres uelim, placeat ne tibi mitti ad Varronem, quod scripsimus, etsi etiam ad te aliquid pertinet. nam scito te ei Dialogo adiunctum esse. tertium opinor. Igitur consideremus, etsi nomina iam facta sunt, uel induci, uel mutari possunt. Quid agit obsecro te Attica nostra? nā triduo abs te nullas acceperam. nec mirum, nemo enim uenerat, nec fortasse causa fuerat. itaq; ipse quid scriberem non habebā, quo autem die has Valerio dabam, expectabam aliquē meorum, qui, si uenisset, & à te quid attulisset, uidebā nō defuturum, quid scriberem. Nos cum flumina, & solitudinem sequeremur, quo facilius sustentare nos possemus, pedem è Villa adhuc egressi non sumus, ita magnos, & assiduos imbres habebamus. Illam Academicen σύνταξιν totam ad Varronem traduximus, quæ modo fuit Catuli, Luculli. Hortensii Deide, quia παρὰ τὸ πρέπον non uidebatur, quòd erat hominibus nota, non illa

laxius

quidem ἀπαιδευσία sed in his rebus ἀτρεψία. simulac ueni ad Villam, eosdē illos sermones ad Catonē, Brutumq; transtuli. Eccæ tuæ literæ de Varrone nemini uisa est aptior ἀντιοχεία ratio, sed tamen uelim scribas ad me primū, placeat ne tibi aliquid ad illū. deinde, si placebit, hoc ne potissimū. Quid Seruilia. iam' ne uenit? Brutus etiam quid agit, & quando? de Cæsare quid auditur? Ego ad Nonas, quemadmodum dixi. tu cum Pisone siquid poteris. de Sexto expectabam Roma aliqd, non imperassem igitur aliquid tuis. nunc eadem illa, qd Brutus cogitet, aut si aliquid egit, & quid à Cæsare. sed quid ista, quæ minus curo? Attica nostra quid agat, scire cupio, & si tuæ literæ (sed iam nimis ueteres sunt) recte sperare iubent, tamen expecto recens aliquid. Vides ꝓpinquitas quid habet. nos uero cōficiamus hortos. colloq uidebamur, in Tusculano cum essem, tāta erat crebritas literarum, sed id' quidem iam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci sanè argutulos libros ad Varronem, sed tamē expecto quid ad ea, quæ scripsi ad te. primū quid intellexeris eum desiderare à me, cum ipse homo πολυγραφώτατος nunquam me lacessisset, deinde quam ζηλοτυπεῖν multo Hortensium minus, aut eos, qui de repu. loquuntur, planè hæc mihi explices' uelim. In primis maneas' ne in sententia, ut mittam ad eum, quæ scripsi, an nihil necesse putes, sed hæc coràm. Commodum discesserat Hilarus librarius. IIII. Calendarum, cui dederam literas ad te, cum uenit tabellarius cum tuis literis pridie datis, in quibus illud mihi gratissimum fuit, qd' Attica nostra rogat te, ne tristis sis, quodq; tu ἀκίνδυνα esse scribis. Ligarianā, ut uideo, præclare authoritas tua com=

mendauit. scripsit. n. ad me Balbus, ac Oppius mirifice se probare, ob eamq; causam ad Cæsarem meam se oratiunculam misisse. Hoc igitur idem tu mihi antea scripseras. In Varrone ista causa me non moueret, ne uiderer φιλόδοξος sic enim constituebã, neminem includere in dialogos eorum, qui uiuerent, sed quia scribis, & desiderari à Varrone, & magni illum æstimare, eos confeci, & absolui, nescio q̃ bene, sed ita accurate, ut nihil posset supra. Academicam omnem quæstionem libris quatuor in eis, quæ erant contra ἀκαταληψίαν præclare collecta ab Antiocho Varroni dedi, ad ea ipse respõdeo. Tu es tertius in sermone nostro. Si Cottam, & Varronem fecissem inter se disputanteis, ut à te proximis literis admoneor, meum κωφὸν πρόσωπον esset, hoc in antiquis personis suauiter fit, ut & Heraclides in multis, & nos sex de rep. libris fecimus. Sunt etiam de Oratore nostri tres, mihi uehementer probati, in eis quoq; ea personæ sunt, ut mihi tacendũ fuerit, Crassus enim loquitur. Antonius Catulus senex. C. Iulius frater Catuli. Cotta, Sulpitius. puero me hic sermo inducitur, ut nullæ eẽ possent partes meæ. Quæ autem his temporibus scripsi, Aristotelicum morem habent, in quo sermo ita inducitur cæterorum, ut penès ipsum sit principatus. Ita confeci quinq; libros περὶ τελῶν, ut Epicurea L. Torquato, Stoica. M. Antonio περιπατητικὰ. M. Pisoni daremus. ἀζηλότυπον id fore putaram, quod oẽs illi decesserant. Hæc Academica, ut scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio cõtuleram, sanè in personas non cadebant. Erant enim λογικώτερα, quàm inutilia de iis omnia, & iniqua uiderentur. itaq;, ut legi tuas de Varrone tanquam ἕρμαιον

arripui. aptius eē nihil potuit ad id philosophiæ genus, quo ille maxime mihi delectari uidetur, easq; parteis, ut nō sim consecutus, ut superior mea causa uideatur. Sūt enim uehementer ἀντιόχεια, quæ diligenter à me expressa acumen habent Antiochi. nitorē orationis nostrū, si modo is est aliquis in nobis. sed tu dādos ne putes hos libros Varroni, etiam, atq; etiam uidebis. Mihi quædam occurrunt, sed ea corām. à Cæsare literas accepi consolatorias datas pridie Calen. Maii Hispali, de urbe augenda. Quid sit promulgatum, non intellexi, id sanè scire uelim. Torquato nostra officia grata esse facile patior, eaq; augere non desinam. De uxore Tuberonis, & priuigna, neq; possum iam abdere (est. n. res peruulgata) neq; Tuberonē uolo defendere. Mirifice est enim φιλαίτιος. Theatrum quidem sanè bellum habuisti. Ego, & si hoc loco facillime sustentor, tamen te uidere cupio, itaq; ut constitui, adero. Fratrem credo à te esse conuentum, scire igitur studeo, quid egeris. De fama nihil sanè laboro, & si scripseram ad te tunc stulte. nihil enim melius curandum est, atq; hoc, in omni uita sua quenq; à recta conscientia transuersum unguem non oportet discedere. Viden quàm philosophos haud tu nos frustra existimas? Hæc in manibus habere, δεδείχθαι te nollem, qđ nihil erat. Redeo. n. rursus eodem. Quicq̄ ne me putas curare in toto, nisi ut ei ne desim? Id agnosci licet, ut iudicia uideat tenere μὴ παρ' αὐτοῖς. uellem tam domestica ferre possem, q̄ ista contemnere. Putas aūt me uoluisse aliquid, quod perfectum non sit? Non licet scilicet sententiam suam, sed tamen, quæ tum acta sunt, non possum nō probare, & tamen non curare pulchre possum, sicuti fa=

cio. sed nimium multa de nugis. Ad Hircium dederã epistolam sanè grandem, quam scripseram ꝓxime in Tusculano. huic quam tu misisti, rescribam aliâs. nũc aliâs malo. Quid possum de Torquato, nisi aliquid à Dolobella? quod simulac, cõtinuo scieris. Expectabam hodie, aut ad summũ cras ab eo tabellarios, qui simulac uenerint, mittentur ad te. A Quinto expecto. proficiscens enim è Tusculano. VIII. Calen. ut scis, misi ad eum tabellarios. Nunc ad rem ut redeam, Inhibere illud tuum, quod ualde mihi arriserat, uehementer displicet. Est enim uerbũ totum nauticum, q̃ q̃ id quidem sciebã, sed arbitrabar sustineri remos, cum inhiberi essent Remiges iussi. id non esse eiusmodi didici heri, cum ad uillam nostram nauis appelleretur. Non. n. sustinent, sed alio modo remigãt, id ab ἐποχῆς remotissimũ est, quare facies, ut ita sit in libro quemadmodum fuit. Dices hoc idem Varroni, si forte mutauit. nec est melius quicquam, q̃ ut Lucullus sustineat currum, equosq́; ut bonus sæpe agitator, semperq́; Carneades προβολὴν pugilis, & retentiõem aurigæ similem facit ἐποχὴν ἑρμοδώρου. Inhibitio autẽ remigum motum habet, & uehementiorem quidem remigationis nauem conuertentis ad puppim. Vides quãto hoc diligẽtius curẽ, q̃ aut de Rumone, aut Pollione. De Pansa etiam si q̃d certius. credo. n. palàm factũ esse. De Critonio, si quid esset, certe, ne de Metello, & de Balbino. Dic mihi, placet ne tibi primũ edere iniussu meo? Hoc ne Hermodorus quidem faciebat, is, qui Platonis libros solitus est diuulgare, ex quo λόγοισιν ἑρμόδωρος. Quid illud? rectum'ne existimas quicquam Bruto? cui, te authore προσφωνῶ. Scripsit enim Balbus ad me, se à te q̃n=

Inhibere verbum Nauticum

tum de finibus librum descripsisse, in quo non sanè multa mutaui, sed tamen quædam addidi. Tu autem commode feceris, si reliquos continueris, ne et ἀδιώρθωτα habeat Balbus, & ἕωλα Brutus. Sed hæc hactenus, ne uideat περὶ μικρὰ σπουδάζειν. Et si nunc quidem maxima mihi sunt hæc. Quid est enim aliud? Varroni quidem, quæ scripsi te authore, ita propero mittere, ut iam Romam miserim describēda. ea si uoles, statim habebis. Scripsi enim ad librarios, ut fieret tuis, si tu uelles, describendi potestas. ea uero continebis, quoad ipse te uideam. quod diligētissime facere soles, cum à me tibi dictum sit. Quomodo autem fugit me tibi dicere? mirifice Cerelia studio uidelicet philosophiæ flagrans, describit à tuis. istos ipsos de finibus habet. Ego autē tibi confirmo (possum falli, ut humanus) eam non habere. nunquam enim ab oculis meis abfuerunt, Tantum porrò aberat, ut binos scriberent, uix singulos confecerunt. tuorum tamē eo nullum delictū arbitror. Item quæ te uolo existimare, à me enim prætermissum est, ut dicerem eos exire nondū uelle. Hui quādiu de nugis. De re enim nihil habeo, quod loquar. De Dolobella tibi assentior, cum hæredes, ut scribis, in Tusculano. De Cæsaris aduētu scripsit ad me Balbus non ante Cal. Sextil. De Attica optime, quòd leuius, ac lenius, & quòd fert εὐκόλως. Quod autem de illa nostra cogitatione scribis, in qua nihil tibi credo ea, quæ noui, ualde probo hominem, domum, facultates. quod caput est, ipsum nō noui, sed audio laudabiliora. De Scrofa etiam proxime accedit si quid hoc ad rem. εὐγενέστερος est etiam, q̃ pater. Coràm igitur, et propenso quidem animo ad probandum. Accedit enim ꝑ patrem (ut scire

te puto) plus etiam, quam nō modo tu, sed quam ipse scit, amo, idque & merito, & iamdiu. De Varrone non sine causa quid tibi placeat, tam diligenter exquiro. Occurrūt mihi quaedam, sed ea corām. Te autem ἀσμενέστατα intexui, faciamq; id crebrius. Proximis enim tuis literis primum te id non nolle cognoui. De Marcello scripserat ad me Cassius antea τὰ κατὰ μέρος. Seruius rem acerbam. Ad prima redeo. Scripta nostra nusquam malo esse, quam apud te, sed ea timui foras dari. cum utriq; nostrum uidebitur. Ego & librarios tuos culpa libero, neq; te accuso, & tamen aliud quiddam ad te scripseram. Ceretiam quaedam habere, quae nisi à te non potuerit. Balbo quidē intelligebam satis faciēdum fuisse, tantum nolebam, ut aut obsoletum Bruto, aut Balbo inchoatum dari. Varroni, simulac te uidero (si tibi uidebitur) mittam. Quid autem dubitarim, cum uidero te, scies. Ad Tribunos quòd appelles, ualde probo. te de praedio auiae exerceri, moleste fero. De Bruto nostro perodiosum, sed uita fert. Muliēres autem uix satis humanae, quae inimico animo ferāt, cum utraq; officio pareat. Tullium scribā nihil fuit, quod appellares, nam tibi mandassem, si fuisset. Nihil enim est apud eum positum nomine uoti, sed est quiddam apud illum meum. Id ego in hanc rem statui conferre. Itaq; tibi recte dixi, ubi esset, & tibi ille recte negauit. hoc quoq; ipsum continuo adoriamur. locum hominibus nō sanè probo, quod est desertior, sed habet εὐλογίαν. Verum hoc quoq;, ut censueris, quippe qui omnia. Ego, ut constitui, adero, atq; utinam tu quoq; eodem die, sin (quid.n. multa) utiq; postridie. etenim cohaeredes a quis sine te opprimi malitia est. alteris iā literis nihil ad me de Attica, sed

id quidem mihi in optima spe pono. Illud accuso, non te, sed illam, ne salutem quidem. at tu & illi, & Pyliæ plurimam. nec me tamen irasci iudicaris. Epistolã Cæsaris misi, si minus legisses. Antemeridianis tuis literis heri statim rescripsi, nunc respõdebo uespertinis. Brutus mallem me accerseret, nam et æquius erat, cum illi iter instaret & subitum, & longum, & meherculè nunc, cum ita simus affecti, ut non possimus planè simul uiuere. Intelligis. n. profecto quo maxime posita sit σιμβίοσις. Facile patiebar nos potius Romæ unà esse, q̃ in Tusculano. Libri ad Varronem non morabantur, sunt. n. defecti, ut uidisti, tantum menda librariorum tolluntur. De quibus libris scis me dubitasse, sed tu uideris. Itẽ quos Bruto mittimus, in manibus habent librarii. mea mandata (ut scribis) explica, quanq̃ ista retentione omneis, ut ait ei Trebatius, quid tu istos putas? Nosti domũ, quam confice εὖα γῶς. Incredibile est, q̃ ego ista non curem, omni tibi asseueratione affirmo, quod mihi credas uelim, mihi maiori offensioni esse, q̃ delectationi possessiunculas meas. Magis enim doleo, me non habere cui tradam, q̃ habere, qui utar. Atq; illud Trebatius se tibi dixisse narrabat. Tu autem ueritus es fortasse, ne ego inuitus audirẽ. fuit id quidem humanitatis, sed mihi crede, iam ista nõ curo. Quare da te in sermonem, & perseca. & confice, excita, compella, loquere, ut te cũ illo Scæua loqui putes. Ne existimes, qui non debita consectari soleant, quod debeatur remissuros. De die tantum uideto, & id ipsum bono modo. Quid est hoc, quod Hermogenes mihi Clodius Andromedem sibi dixisse, se Ciceronẽ uidisse Corcyræ. Ego enim audita tibi putaram. nil igitur, ne ei quidẽ litera=

rum? an non uidit? Facies ergo, ut sciam. Quid tibi ego de Varrone rescribam? Quatuor διφθέραι sunt in tua potestate. quid egeris, id probabo, nec tamen αἴδομαι Τρῶας. Quid enim? sed ipsi quam res illa probaretur, magis uerebar, sed quoniam tu suscipis in alteram aurem de retentione, rescripsi ad tuas accurate literas scriptas. Cõficies igitur, & quidem sine ulla dubitatione, aut retractione. hoc fieri & oportet, & opus est. De Andromene, ut scribis, ita putaram, scripsisses enim mihi quæ didicisses. tu tamen ita mihi de Bruto scribis, ut de te nihil. quãdo autem illum putas? Nam ego Romam pridie Iduum. ita uolui Bruto scribere, sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος me ex tuis literis intellexisse, nolle eũ me, quasi prosequendi sui causa Romam nunc uenire. sed quoniam iam adest meus aduẽtus, fac quæso, nequid eum Idus impediant, quo minus suo commodo in Tusculano sit. Nec enim ad tabulam eum desideraturus eram. In tali enim negocio cultu unus non satis es. sed ad testamentum uolebam, quod iam malo alio die, ne ob eam causam Romam uenisse uidear. Scripsi igitur ad Brutũ iam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. Velim ergo totum hoc ita gubernes, ut ne minima quidẽ re ulla Bruti commodum impediamus. Sed quid est tandem, quod perhorrescas? Quia tuo periculo iubeã libros dari Varroni. etiam nunc si dubitas, fac, ut sciamus. Nihil enim est illis elegantius. uolo Varronem, præsertim cum ille desideret, sed est, ut scis δεινὸς ἀνήρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόῳτο. ita mihi sæpe occurrit. uultus eius est quærentis fortasse uel hoc, meas parteis in his libris copiosius defensas esse, quam suas, quod mehercule intelliges

non esse, siquando in Epeirum ueneris, nam nunc Alexionis epistolis cedimus, sed tamen ego non despero probatum iri Varroni, & id, quoniam impensam fecimus in Macrocolla, facile patior teneri, sed etiam, atq; etiā dico, tuo periculo fiet. Quare si addubitas, ad Brutum transeamus. est enim is quoq; Antiochius. O Academiam uolaticam, & sui similem, modo huc, mō illuc, Sed quæso epistola mea ad Varronem ualde'ne tibi placuit? Male mihi sit, si unquam quicquam tam enitar. ergo ego, ne Tironi quidem dictaui, qui totas περιοχὰς persequi solet, sed Spinthero syllabatim. De Virgilii parte ualde ꝓbo, Sic ages igitur. equidem id erat primum, & maximū Clodiæ. Quòd si neutrum, metuo, ne turbem, & irruam in Drusum. intemperans sum in eius rei cupiditate, quā nosti. Itaq; reuoluor identidem in Tusculanum. Quid uis enim potius, quàm ut nō hac æstate absoluatur. ego, ut tempus est, nostrum locum habeo nullum, ubi facilius esse possim, q̄ Asturæ. Sed quia qui mecum sunt, credo, quòd mœstitiā meam non ferunt, domū properant. Etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi, proficiscor hinc, ne relictus uidear. Quo autē Lanuuio? coner equidem in Tusculanum, sed faciā te statim certiorem. Tu litteras conficies. Equidem credibile non est, quantum scribā die, quinetiam noctibus, nihil est enim somni. Heri ēt effeci epistolam ad Cæsarem, tibi enim placebat, quam nō fuit malum scribi si forte opus esse putares, ut quidem nunc est, nihil sanè est necesse mittere, sed id quidem, ut tibi uidebitur, mittam tamē ad te exemplum fortasse Lanuuio, nisi forte Romam, sed cras scies. Epistolam ad Cæsarem. nobis uero semper rectissime placuit, ut isti ante lege=

rent. aliter enim fuissemus, & in hos officiosi, & in nosmetipsos, si illum offensuri fuimus, penè periculosi. Isti autem ingenue, mihiq; gratum, quod quid sentirent, non reticuerunt. illud uero uel optime, quod ita multa mutari uolunt, ut mihi de integro scribendi causa nõ sit, quãquam de parthico bello quid spectare debui, nisi quod illum uelle arbitrabar? Quod enim aliud argumẽtũ epistolæ nostræ, nisi Collatia fuit? An si ea, quæ optima putarã, suadere uoluissem, oratio mihi defuisset? Totis his igitur literis nihil opus est. Vbi.n. ἐπίτευγμα magnũ nullum fieri possit ἀπότευγμα, uel non magnũ molestum futurũ sit, quid opus est παρακινδυνεύειν præsertim cũ illud occurrat, illum cũ antea nihil scripserim existimaturũ me, nisi toto bello confecto, nihil scripturum fuisse. Atq; etiam uereor, ne putet me hoc quasi Catonis μείλιγμα esse uoluisse. Quid quæris? Valde me pœnitebat, nec.n. in hac quidem re quicquam magis, ut uellẽ, accidere potuit, q̃ quod σπουδὴ nostra non est ꝓbata. Incidissemus etiam in illos. in eis in cognatũ tuũ. Sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire nisi tuo magno cómodo nolo. Nihil.n. urget. quicquid erit, operã Faberio ponamus. De die tamẽ auctionis, siquid scies, eũ qui è Cumano uenerat, quòd & planè ualere Atticã nũciabat, & literas se habere aiebat, statim ad te misi. Hortos quoniã hodie eras inspecturus, q̃d uisum tibi sit cras sciliscet. De Faberio aũt, cum uenerit. De epistola ad Cæsarẽ (iurato mihi crede) nõ possũ. Nec me turpitudo deterret, etsi maxime debeat. q̃ enim turpis est assentatio, cum uiuere ipsum turpe sit nobis? sed, ut cœpi, nõ me hoc turpe deterret ac uellem quidem (essem enim, qui esse debebam) sed in

κολακεία

mentem nihil uenit. Nam quæ sunt ad Alexandrum hominum eloquentium, & doctorum suasiones, uides quibus in rebus uersentur. Adulescentem incensum cupiditate uerissimæ gloriæ, cupientem sibi aliquid consilii dari, quod ad laudē sempiternam ualeret, cohortamur. Ad decus nō deest oratio. Ego quid possum? tamen nescio qd è quercu exculpseram, quod uideretur simile simulacri. In eo quòd nōnulla erant paulo meliora, quàm ea, quæ fiunt, & facta sunt, reprehendūtur, quod me minime pœnitet. Si. n. peruenissent istæ literæ (mihi crede) nos pœniteret. Quid tu? Non uides ipsum illū Aristotelis discipulum summo ingenio, summa modestia, postea quam Rex appellatus sit superbū, crudelem, immoderatum fuisse? Quid tu hūc de pompa Quirini contubernalem his nostris moderatis epistolis lætaturum putas? Ille uero potius non scripta desiderat, q̄ scripta nō probet. Postremo, ut uolet. Abiit illud, quod tum me stimulabat, quod tibi dabam πρόβλημα ἀρχιμήδειον. multo mehercule magis nunc opto casum illum, quem tum timebā, uel quem libebit, nisi quid te aliud impediet, & mihi optato ueneris. Nicias à Dolobella in magno opere arcessitus. Legi enim literas, etsi inuito me, tamen eodem me authore profectus est. Hoc manu mea. Cū quasi alias res quærerem de philologis è Nicia, incidimus in Talenam, ille de ingenio nihil nimis. modestum & frugi, sed hoc mihi non placuit. Se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam. Quinti filiam uetulam sanè, & multarum nuptiarum non esse probatam mulieribus, quòd ita reperirent rem non maiorem, DCCC. Hoc putaui te scire oportere. De hortis ex tuis literis cognoui, & Chrysippo in uilla.

cuius insulsitatem

cuius insulsitatem bene noram. uideo nihil, aut paucum, aut ad balnearia, tamen laudat maiora de minoribus, ait hyberna effici posse. Tecta igitur ambulatiuncula addenda e, quã ut tantam faciamus, quãtam in Tusculano fecimus, ppè dimidio minoris constabit isto loco. Ad id aũt, quod uolumus ἀφίδρυμα. nihil aptius uidetur, quã lucus, quem ego noram, sed celebritatem nullam tum habebat, nunc audio maximam. Nihil est, quod ego malim. In hoc τὸν τῦφον μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum est, si Faberius nobis nomen illud explicat, noli quærere quanti. Othonem uincas uolo, nec tamen insaniturũ illum puto. nosse enim mihi hominem uideor. Ita male autem audio ipsum esse tractatum, ut mihi ille emptor non esse uideatur. Quid enim pateretur? Sed quid argumentor? Si Faberiũ explicas, emamus uel magno. sin minus, ne paruo quidem possumus. Clodiam igitur, à qua ipsa ob eam causam desiderare uideor, quòd & multo minoris sunt, & Dolobellæ nomen. nam expeditum uidetur, ut etiam repræsentatione concludã. De hortis satis. cras aut te, aut causam, quã quidem futuram Faberianã, sed si poteris. Ciceronis epistolam tibi remisi. O te ferreum, qui illius periculis non moueris. me quoq; accusat. Eam epistolam tibi misi, & illam alteram de rebus gestis eodem exemplo puto. In Cumanũ hodie misit tabellariũ, ei dedi tuas ad Vestorium, quas Farnaci dederas. Commodum ad te miseram Demeã, cum Heros ad me uenit, sed in eius epistola nihil erat noui. nisi auctionẽ biduũ. ab ea igitur, ut scribis, & uelim confecto negocio Faberiano, quem quidem negat Heros hodie. cras mane putat, à te colendus est. Ista autem κολάζειν non longe absunt

à scelere. ut spero perendie. Sicũde potes, erues. Qui decem legati Mumio fuerunt Polybius non nominat. Ego memini Albinum Consularem, & Sp. Mumium uideor audisse ex Hortensio Tuditano, sed in Libonis Annal. XIIII. annis post prætor est factus Tuditanus, q̃ Consul Mumius non sanè quadratulo aliquem olympia, aut ubi uisum πολιτικὸν σύλλογον more Dicæarchi familiaris tui. V. Calendarum, mane accepi à Demea literas pridie datas, ex quibus aut hodie, aut cras te expectare deberem. Sed, ut opinor, idem quoq; ego, qui expecto tuum aduentum, morabor te. Non enim puto tam expeditum Fabrianum negocium, etiam si est futurum, ut non habeat aliquid moræ. cum poteris igitur quoniam, etiam dum abes. Dicæarchi quos scribis libros, sanè uelim mihi mittas, addas etiam καταβάσεως. De epistola ad Cæsarem κελιτικὰ, atq; id ipsum, quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus nõ iturum in Parthos. idem ego semper suadebam in illa epistola, me utrũ liberet, facere posset authore. Hoc enim ille expectat ui delicet, neq; est facturus quicquam, nisi de meo consilio. Obsecro abiiciamus ista, et semiliberi saltem simus, quod assequemur & tacendo, & latendo. Sed aggredere Othonem, ut scribis. Confice mi Attice istam rem. Nihil. n. aliud reperio, ubi & in Foro non sim, & tecum esse possim. Quanti autem hoc mihi uenit in mentem. C. Albanius proximus est uicinus. IS. CC. iugera de. M. Pilio emit, ut mea memoria est. HS. CXII. omnia scilicet nunc minoris, sed accedit cupiditas, in qua præter Othonem non puto nos ullum aduersarium habituros, sed eum ipsum tu poteris monere. facilius etiam si Canum haberes.

O gulam insulsam. pudet me patris. Rescribes, si quid uoles. Alteram à te epistolam cum hodie accepissem, uolui te mea una contentum. Tu uero age, quod scribis De Faberio. In eo enim totum est positum id, qđ cogitamus, quæ cogitatio si non incidisset (mihi crede istuc, ut cætera) nō laborarem. Quam ob rem (ut facis, istuc enim addi nihil potest) urge, insta, perfice. Dicæarchi περὶ ψυχῆς utrosq; uelim mittas, & καταβάσεως πολιτικὸν non inuenio in epistola eius, quam ad Aristoxenū misit. treis eos libros maxime nūc uellem, apti essent ad id, quod cogito. Torquatus Romæ est, iussi, ut tibi daretur. Catulum, & Lucullum, ut opinor, antea. His libris noua proœmia sunt addita, quibus eorū uterq; laudatur. Eas literas uolo habeas, & sunt quædam alia. & quod ad te de decē legatis scripsi, parū intellexi. credo, quia διὰ σημείων scripseram. De. C. Tuditano. n. quærebā, quem ex Hortensio audierā fuisse in decē. eum uideo in Libonis Prætorem. L. Popilio P. Rupilio Coss. annis. XIIII ante, q̃ Prætor factus est. Legatus esse potuisset, nisi admodū serò Quæstor est factus, quod nō arbitror. Video enim Curules magistratus eum legitimis annis perfacile cœpisse. Posthumum aūt, cuius statuam in Isthmo meminisse dicis, sciebam fuisse. is aūt est, qui cum Lucullo fuit, quem tu mihi addidisti. Sanè ad illum σύλλογον personam idoneam. Videbis igitur, si poteris, cæteros, ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις negligentiam miram. Semel'ne putas mihi dixisse Balbū, & Faberium professionē relatā? quinetiā eorum iussu miserim, qui ꝓfiteretur. ita enim oportere dicebāt. Professus est Philotimus libertus. Nosti credo librariū, sed scribis

& quidem confectum. Ad Faberium, ut tibi placet, literas misi. cum Balbo autem puto te aliquid fecisse. Hic in Capitolio. in Virgilio mihi nulla est δυσωπία. nec enim eius causa sanè debeo. Etsi emero, quid erit, quod postulet? Sed uidebis, ne is, cum sit in Africa, ut Coelius. De nomine tu uidebis cum Cuspio, sed, si Plancus destinat, tum haberes difficultatem. Te ad me uenire uterq; nostrum cupit, sed si ista res nullo modo relinquẽda est. Othonem, quod speras posse uinci, sanè bene narras. De æstimatione, ut scribis, cum agere cœperimus, & si nihil scripsit, nisi de modo agri. Cum Pisone siquid poterit. Dicæarchi librum accipies καταβάσεως expecto. negocium dederis. Reperies ex eo libro, in quo sunt Senatus consulta Cn. Cornelio, & L. Cos. de Tuditano aũt, quod putas εὐλογεῖν est, tum illum, qui fuit ad Corinthum. Non enim temere dixit Hortensius ad Quæstorẽ. Tr. Mil. idq; potius fuisse credo. Sed tu de Antiocho scire poteris. Vide etiam quo anno Q. An. Tr. Mil. fuerit, siue utrum eadem in Prætura, aut in Cõtubernio fuerit, mõ fuerit in eo bello. De Varrone loquebamur. Lupus in fabula. uenit. n. ad me, & quidem id temporis, ut retinendus esset, sed ego ita egi, ut nõ scinderem penulam. memini. n. tũqʒ et multi erant, nosq; imparati. Quid refert? Paulo post. C. Capito cũ. T. Carrinate. Horum ego uix attigi penulam, tamen remãserunt, cecidit belle. Sed casu sermo à Capitone de urbe augẽda à põte Miluio ad Tyberim, pauci secundũ montes Vaticanos. Campũ Martiũ tum ædificari. Illum aũt Campum Vaticanum fieri quasi Martium Campum. Quid ais inquam? At ego ad tabulam, ut si recte possem Scapulanos hortos. caue facias

inquit, nam ista lex perferetur. Vult enim Cæsar audire me. Facile passus sum, fieri autem moleste fero. Sed tu quid ais? quãquam quid quæro? Nosti diligentiam Capitonis in rebus nouis perquirendis, non concedit Camilio. Facies igitur me certiorẽ de Idibus. Ista enim me res adducebat, eò adiũxeram cæteras, quas consequi tamen biduo, aut triduo post, facile potero. Te tamẽ in tua re cõfici minime uolo. quinetiam Dionysio ignosco. De Hircio quod scribis, feci, ut ei liberum esset, quod ad me attineret. Scripsi enim ad eũ heri Idibus Maii eius opera mihi nihil opus esse. Asturam ueni. VIII. Calen. Iulii. uitãdi.n. caloris cã Lanuuii tres horas acquieueram. Tu uelim, si graue nõ erit, efficias, ne ante Nonas mihi illuc ueniendum sit. Id potes per Egnatium Maximum. Illud in primis cum Publio me penè absente conficies, de quo, quæ fama sit, scribes. Id populus curat scilicet. nõ me[illegible]dem, arbitror, etenim hæc decantata erat fabula, sed complere paginam uolui. Quid plura? Ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas. Scripsi.n. ad te de hortis. O rem indignam. Gentilis tuus urbẽ auget, quã hoc biennio primum uidit, & ei parum magna uisa est, quæ ẽt ipsum capere potuerit. Hac de re igitur expecto literas tuas. Varroni scribis, te simulac uenerit, ei daturũ. Dati igitur iam sunt, nec tibi integrum est. Hui si scias quãto periculo tuo. Fortasse literæ meæ te retardarunt, si eas non dum legeras, cum has proximas scripsisti. Scire igitur aueo quomodo res se habeat. De Bruti amore, uestráq; ambulatione, & si mihi nihil noui affers, sed idẽ, quod sæpe, tamen hoc audio libẽtius, quo sæpius, eóq; mihi iucundius est, qđ tu eo lætaris, certiúsq; eo est, quod à te dicitur. has

alteras hodie literas. De Xenonis nomine, & de Epiroti cis. XL. nihil potest fieri nec cõmodius, nec aptius, quàm ut scribis. Id erat locutus mecum eodẽ modo Balbus minor. noui nihil sanè, nisi Hircium, cum Quinto acerrime pro me litigasse, omnibus eum locis facere, maximéque in conuiuiis, cum multa de me diceret, cum rediret ad patrem. Nihil habeo tam ἀξιοπιστος dici, quàm alienissimos nos esse à Cæsare. fidem nobis habendam nõ esse, me uero etiam cauendum φοβερὸν ἦν, nisi uiderem scire Regem, me animi nihil habere. Ciceronẽ uero meum uexari, sed id quidem arbitratu tuo. Laudationem Porciæ gaudeo me ante dedisse Leptæ tabellario, quàm tuas acceperim literas. Eam tu igitur, si me amas, curabis, si modo mittetur, isto modo mittendam Domitio, & Bruto. De Gladiatoribus, de cæteris, quæ scribis ἀνεμοφόρητα, facias me quotidie certiorem uelim, si tibi uidetur, appelles Balbum, & Offilium. De auctione proscribenda, equidem locutus sum cum Balbo. Placebat Publio conscripta habere Offilium omnia. Habet & Balbus, sed Balbo placebat propinquum diem, & Romæ, si Cæsar moraretur, posse in diem tertium differre. Sed is quidem adesse uidetur. Totum igitur considera. placet enim Vestorio. Vale. Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem oleo, & opera exaraui nescio quid ad te, & ante lucem dedi. deinde cum somno repetito simul cum sole experrectus essem, datur mihi epistola à sororis tuæ filio, quam ipsam tibi misi, cuius est principiũ, non sine maxima contumelia, sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. Est autem sic. ego enim non prebo quicquid non belle in te dici potest. posse uult in me multa dici nõ belle,

sed ea se negat approbare, hoc quicquã potest esse impu rius? Iam cætera leges (misi.n. ad te) iudicabisq;. Bruti nostri quotidianis, assiduisq; laudibus, nequas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntiauerunt, commotum istum aliquando scripsisti aliquid ad me. credo, & ad te idq; ut sciam, facies, nam ad patrem de me quid scripse= rit, nescio. de matre quàm pie, uolueram inquam, ut quã plurimum tecum essem. conduci mihi domum, & id ad te scripseram, neglexisti. Ita minus multum unà erimus, nam ego istam domum uidere non possum. qua de causa scis. hac autem causam pater odium matris esse dicebat. Nunc me iuua mi Attice consilio πότερον φανερῶς ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. i. utrũ aperte hominem asperner, ac respuã. ἢ σκολιαῖς ἀπάταις, Vt enim Pindaro, sic δίχα μοι νόος ἀτρεκείαν εἰπεῖν. omnino moribus me is illud aptius; sed hoc fortasse temporibus. Tu autem quod ipse tibi suaseris, idem mihi persuasum puto. Equi dem uereor maxime, ne in Tusculano opprimar. In tur ba hæc essent faciliora. Vtrum igitur Asturæ, quò Cæsar subito? Iuua me quæso consilio. utar eo, quod tu decreue= ris. O incredibilem uanitatem, ad patrem domo sibi cæ= rendum propter matrem plenã pietatis. Hic aũt iam lan guescit, & ait tibi illum iure iratum, sed utar tuo consilio. σκολιὰ enim tibi uideo placere. Romam, ut censes, ue= niam, sed inuitus. ualde enim in scribendo hæreo. Brutũ inquis? eadem scilicet, sed nisi hoc esset, res me ista non co geret. Nec enim inde uenit, unde mallem, neque diu fuit, neque ullam literam ad me, sed tamen scire aueo, qualis ei totius itineris summa fuerit. libros mihi, de qbus ad te antea scripsi, uelim mittas, & maxime φαίδρου. Ita

ne nuntiat Brutus illum ad bonos uiros εὐαγγέλια, ſed ubi eos? niſi forte ſe ſuſpendit. Hic autem, ut fultũ eſt. Vbi igitur φιλοτέχνημα illud tuum, quod uidi in parthenonacula, & Brutum. Sed quid faciat? illud optime, ſed ne is quidem, qui omnium flagitiorũ author. bene de noſtro: At ego uerebar, ne etiam Brutus eum diligeret. Ita enim ſignificarat his literis, quas ad meas. At uellẽ aliquid deguſtaſſe de fabulis, ſed coràm, ut ſcribis. Et ſi q̃d mihi author es, aduolo'ne, an maneo? Equidem & in libris hæreo, & illum hic excipere nolo, ad quem, ut audio, pater hodie ad Saxa acrimonia mirum, q̃ inimicus ibat, ut ego obiurgarem, ſed ego ipſe Itaque poſt fac. tu tamen uide quid de aduentu meo cenſeas, & τὰ ὅλα. cras, ſi perſpici potuerint, mane ſtatim, ut ſciam. Ego uero Quinto epiſtolam ad ſororem miſi, cum ille quereretur filio cum matre bellum, & ſe ob eam cauſam domo ceſſurum filio diceret. Dixi illum commodas ad matrem literas, ad te nullas. ille alterum mirabatur. de te autem ſuam culpam, quod ſæpe grauiter ad filium ſcripſiſſet de tua in illum iniuria. Quod autem relanguiſſe ſe dicit, ego ei tuis literis lectis σκολιαῖς ἀπάταις ſignificaui me non fore, tum enim mentio Canai. Omnino ſi id conſilium placeret, eſſet neceſſe, ſed, ut ſcribis, ratio eſt habenda grauitatis, & utriuſque noſtrum idem conſilium eſſe debet, etſi in mea grauiores iniuriæ, & certe notiores. Si uero etiam Brutus aliquid afferet, nulla dubitatio eſt, ſed hæc coràm. Magna enim res, & multæ cautionis. Cras igitur, niſi quid à me commeatus. Venit ille ad me καὶ μάλα κατηφής. Et ego σὺ δ' ἔτι σύννους. Rogas inquit, quod iter inſtet, eſt iter ad

bellum, idq; tum periculosum, tum etiam turpe. Quæ uis igitur inquam? æs alienum, & tamen, ne uiaticum quidem. Hoc loco ego sumpsi quiddam de tua eloquentia. Nā tacui, & ille, sed me maxime angit auunculus. Quidnam inquam? Quod mihi inquit iratus est. Cur pateris inq̄? Malo enim ita dicere, q̄ cur committis. Nō patiar inquit. causam enim tollam, at ego rectissime quidē. Sed si graue non est, uelim scire, quid sit causæ. Quia, dum dubitabam, quam ducerem, non satis faciebam matri. Ita'ne illi quidem? Nunc nihil mihi tanti est. Faciam, quod uolunt. Feliciter uelim inquam, teq; laudo. sed quando? Nihil ad me inquit de tempore, quoniam rem probat. Ego inquam sentio prius, q̄ proficiscaris. ita patri quoq; morem gesseris. Faciam inquit, ut censes. Hic dialogus sic conclusus est. sed heus tu, diem meum scis esse. III. Nonarū Ianuarii. Aderis igitur. Scripseram iam. ecce tibi. orat Lepidus, ut ueniam. opinor augures nihil habere ad templū efflandum. Fatur μικροκόδρου. Videbimus te igitur. Ego uero utar prorogatione diei, tuq; humanissime fecisti, qui me certiorem feceris, atq; ita, ut eo tempore acciperem literas, quo non expectarē. Tuq;, ut ab ludis scriberes. Sunt omnino mihi quædam agenda Romæ, sed consequemur biduo. Post suaues tuas literas, etsi acerba pompa, uerumtamen scire omnia non acerbum est, uel de tota. Populum uero præclarum, quod propter malū uicinum, ne uictoria quidem plauditur. Brutus apud me fuit, cui quidem ualde placebat, me aliquid ad Cæsarē. Adnueram, sed pompa uidet, tu tamē ausus es Varronī dare. Expecto quid iudicet. quando autem perleget? De Attica probo. est quiddā etiam animum leuari tum spe=

ctatione, tum etiam religione opinionis, & fama. Coltam mihi uelim mittas. Libonem mecum habeo, et habueram ante Cascam. Brutus mihi Titi ligarii uerbis nũtiauit, quod appelletur L. Cursidius in oratione Ligariana erratum esse meum, sed ut aiunt μνημονικὸν ἁμάρτημα. sciebam Cursidium pernecessarium Ligariorum, sed eum uideo ante esse mortuũ. Da igitur quæso negocium Pharnaci, Antæo, Saluio, ut id nomen ex omnibus libris tollatur. Fuit apud me Lamia post discessum tuũ, epistolamq; ad me attulit missam sibi à Cæsare, quæ, q̃q̃ ante data erat, q̃ ille Diocharme, tamen planè declarabat illum ante ludos Romanos esse uenturum. In qua extrema scriptũ erat, ut ad ludos omnia pararet, ne'ue cõmitteret, ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his literis non uidebatur esse dubium, quin ante eam diem uenturus esset. Itemq; Balbo, cum eam epistolam legisset, uideri Lamia dicebat. dies feriarum mihi additos uideo, sed q̃ multos, fac, si me amas, sciam. De Babio poteris, & de altero uicino Egnatio. Quod me hortaris, ut eos dies consumam in philosophia explicanda. currentem tu quidem, sed cum Dolobella uiuẽdum esse istis diebus uides. Quod, nisi me Torquati causa teneret, satis erat dierũ, ut Puteolos excurrere possem, & ad tempus redire. Lamia quidem à Balbo (ut uidebatur) audiuerat, multos numos domi esse numeratos, quos oporteret quamprimum diuidi. magnum pondus argenti, auctionem, præter prandia, primo quoq; tempore fieri oportere. Scribas ad me uelim, quid tibi placeat. Equidem, si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorem, nec officiosiorem facile delegissem Vestorio, ad quem accuratissimas lite-

ras dedi, quod idem te fecisse arbitror. Mihi quidem hoc satis uidetur. Tu quid dicis? Vnum enim pungit, ne negligētiores eē uideamur. Expectabo igitur tuas literas. Pollex quidem, ut dixerat, ad Idus Sextil. ita mihi Lanuuii pridie Iduum præstò fuit, sed planè Pollex, nō index, cognosces igitur ex ipso Balbum conueni. Lepta.n. de sua ui in Curionem laborans, me ad eū perduxerat. meo autem Lanuuio, qđ Lepido tradidit, ex eo hoc primum: pauloante acceperam eas literas, in quibus magnopere confirmat ante ludos romanos. Legi epistolam. multa de meo Catone, quem sæpissime legendo se dicit copiosiorem factum. Bruti Catone lecto se sibi uisum disertum. ex eo cognoui Cretionem, testibus præsentibus sexaginta diebus. metuebam, ne ille arcessendus esset. Nō cōmittendum est, ut meo iussu cernat. Idem igitur Pollex etiam de hortis Cluuianis egit cum Balbo liberalius. se enim statim ad Cæsarem scripturum. Cluuium autem Attico Hordeonio legare, & Terentiæ HS LIII. utilia, et sepulchro, multisq; rebus nihil à nobis, subaccusa quæso Vestorium. Quid minus probandum, quàm Plocium unguentarium. per suos pueros, omnia tanto ante Balbo. illum mi Attice ne per meos quidem deos mihi doleo, dilexi hominem. Quintum delegabo, siquid æri meo alieno superabit, & emptionibus, ex quibus mihi etiam æs alienum faciendum puto. De domo Arpini nihil scio. Vestorium nil est, quod accuses. Iam enim obsignata hac epistola, noctu tabellarius noster uenit, & ab eo literas diligenter scriptas attulit, & exemplum testamenti. Posteaquam abs te Agamemnon, ut uenirem (nā id quoque fecissem, nisi Torquatus esset) sed, ut scribe=

rem, fecit. omisi ea, quae in manibus habebam, abieci, quod iusseras edolaui. Tu uelim è Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias. Turpe est enim nobis illum, qualiscunq; est, hoc primo anno egere. post moderabimur diligentius. Idem Pollex remittẽdus est, ut ille cernat. plane Puteolos non fuit eundum, cum ob ea, quae ad te scripsi, tum quod Caesar adest. Dolobella scribit, se ad me postridie Iduum. O magistrum molestum. Lepidus ad me heri uesperi literas misit Antio, nam ibi erat, habet enim domum, quam nos uẽdidimus. Rogat magnopere, ut sim Calẽdis in Senatu, me & sibi, & Caesari uehemẽter gratum esse facturũ. puto equidem nihil esse. Dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius. Balbus est aeger. Sed tamẽ malim uenire frustra, q̃ desiderari, si opus esset moleste ferre postea. itaq; hodie Antii, cras ãte meridiem domi. Tu uelim sis (nisi te impediuisti) apud nos pridie Calendarũ cum Pylias. Te spero cum Publio cõfecisse, equidem Calendis in Tusculanum recurram. Me enim absente omnia cum illis trãsigi malo Q. Fratris epistolam ad te misi non satis humane illam quidem respondentem meis literis, sed tamen, quod tibi satis sit, ut equidem existimo, tu uidebis. Heri nescio qd in strepitu uideor exaudisse, cum diceres te in Tusculanum uenturum, quod utinam iterum, utinam tuo tamẽ commodo. Lepta me rogat, ut, si quid sibi opus sit, accurrã. Mortuus enim Babulius. Caesar opinor ex uncia, & si nihil adhuc, sed Lepta ex Triente. Veretur autem, ne nõn liceat tenere haereditatẽ ἀλόγως omnino, sed ueretur tamen. His igitur, si acciderit, accurram. sin minus ante, q̃ necesse erit. tu Pollicem, cum poteris. Laudatiõem Porciae tibi misi correctam, ac

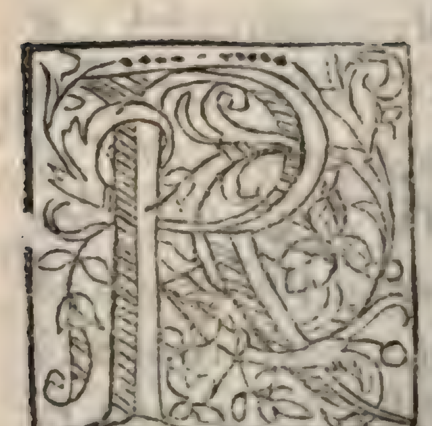
eo properaui, ut, si forte aut Domitio filio, aut Bruto mit teretur. Id si tibi erit commodū, magnopere cures uelim, & uelim Marci Varronis, & Ollii mittas laudatiōem, Ollii utiq;, nam illam legi. Volo tamen regustare. Quædam enim uix mihi credo legisse. Atticæ primum salutē, quam equidem rure esse arbitror. Multam igitur salutē & Pyliæ. De Tigellio siquid noui, qui quidem, ut mihi Gallus Fabius scripsit, μέμψιν ἀναφέρει mihi quandam iniquissimam, me Ephameæ defuisse, cum eius causam recepissem, quam quidem receperam contra pueros. Octauius Cn. F. non libenter, sed Ephameæ causa uolebam. erat enim si meministi, in consulatus petitiōe per te mihi pollicitus, siquid opus esset. Quod ego perinde tuebar, ac si usus essem. Is ad me uenit, dixitq; iudicem operam dare, ibi cōstituisse eo die ipso, quo de Sestio nostro lege Pōpeia in consiliū iri necesse erat. Scis enim dies illorum iudiciorum præstitutos fuisse. Respōdi nō ignorare eum, quid ego deberem Sestio, quem uellet aliū diē, si sumpsisset, me ei non defuturū. Ita tum ille discessit iratus, puto me tibi narrasse, Non laboraui scilicet, nec hominis alieni iniustissimam iracundiam mihi curandā putaui. Gallo autem narraui, cum proxime Romæ fui, qđ audissem, neq; nominaui Balbum minorem. Habuit suū negocium Gallus, ut scribit. ait illum me animi conscientia, quòd Ephameam destituissem, suspicari. Quare tibi hactenus mādo de illo nostro, siquid poteris, exquiras. De me neqđ labores. est bellum aliquem odisse libenter, & quemadmodū non oībus seruire. etsi mehercule, ut intelligis, magis mihi isti seruiunt, si obseruare seruire est. Admonitus qbusdā tuis literis, ut ad Cæsarē uberiores

literas mitterem, institueram, cum mihi Balbus nuper in Lanuuio dixisset, se, & Oppium scripsisse ad Cæsarem, me legisse libros cōtra Catonem, & uehementer probasse. Conscripsi de his libris epistolam Cæsari, quæ deferretur ad Dolobellam, sed eius exemplū misi ad Oppiū, & Balbum, scripsiq; ad eos, ut tum deferri ad Dolobellā iuberent meas literas si ipsi exemplū probassent, ita mihi rescripserunt, nihil unquam se legisse melius. Epistolamq; meā iusserunt dari Dolobellæ. Vestorius ad me scripsit, ut iuberē. Mancipio dari seruo suo pro mea parte Hetereio cuidā fundū brinnianum, ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. Eū seruum, si tibi uidebitur, ad me mittes. Opinor .n. ad te etiam scripsisse Vestoriū de aduentu Cæsaris idem, quod à te mihi scriptum est ab Oppio & Balbo. Miror te nihil, dum cū Tigellio, uel ut hoc ipsum, quātum acceperit, prorsus aueo scire, nec tamē flocci facio. Quæris quid cogitem de obuiā itione. Quid censes, nisi Alsium? & qdem ad Murenā de hospitio scripseram, sed opinor cum Matio profectum. Sallustius igitur urgebitur. Scripto iā superiore uersiculo Heros mihi dixit, sibi Murenā liberalissime respōdisse. Eo igitur utemur, nā Silius culcitras nō habet. Dida aūt (opinor) hospitibus totam uillam cōcessit. Ad Cæsarem quā misi epistolam, eius exemplū fugit me tum tibi mittere, nec id fuit, quod suspicaris, ut me puderet tui, ne ridicule Micillus. Nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιον, quæ scriberem. Bene enim existimo de illis libris, ut tibi corām. Itaque scripsi ἀκολακεύτως. & tamen sic, ut nihil eum existimem lecturum libentius. De Atticæ nunc demum mihi est exploratū, itaq; ei de integro gra

tulare. Tigellium totum mihi, et quidem quamprimum. nam pendeo animi, narrabo tibi. Q. Crassus, sed ad me, an ad te nescio, mihi scripsit Romam. VIII. Calen. sed misi, qui inuitaret. Etsi hercle Romam iam ueniendum est, ne ille ante aduolet. O hospitem mihi tam grauem ἀμεταμέλητον. Fuit enim periucunde. Sed cum secundis Saturnalibus ad Philippum uesperi uenisset, uilla ita cõpleta militibus, ut uix Tricliniũ, ubi cœnaturus ipse Cæsar esset, uacaret, quippe hominum. CCCC. Sanè sum commotus, quid futurũ esset postridie, ac mihi Barba Cassius subuenit. custodes dedit. Castra in agro. Villa defensa est. Ille tertiis Saturnalibus apud Philippum ad VIII. Calen. nec quenquam admisit. rationes opinor cũ Balbo. inde ambulauit in litore, post hæc in balneum. tũ audiuit. De Mamurra non mutauit. unctus ẽ, accubuit ἐμετικὴν agebat. Itaq; & edit, & bibit ἀδεῶς, & iucunde, opipare sanè, & apparate. Nec id solum, sed bene cocto, & condito sermone bono. Etsi quæris libenter præterea tribus Tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτὸν ualde copiose. libertis minus lautis, seruisq; nihil defuit, nam lautitiores eleganter accepti. Quid multa? Homines uisi sumus hospes tamen, nouis qui diceres. amabo te, eodem ad me cum reuertere. semel satis est σπουδαῖον οὐδὲν in sermone φιλόλογα multa. Quid quæris? Delectatus est, & libenter fuit. Puteolis se aiebat unum diẽ fore, alterum ad Baias. habes hospitium, siue ἐπισταθμείαν odiosam mihi duxi, non molestam. Ego paulisper hic, deinde in Tusculanum. Dolobellæ uillam cum præteriret, omnis armatorum copia, dextra sinistra ad equum, nec usquam alibi. hoc ex Nicia. Vale.

M.T.CICERONIS EPISTOLA=RVM AD.T.POMPONIVM ATTICVM LIBER XIIII.

T.P.ATTICO.

Euerti ad illum, de quo tecum mane. nihil perditius, explicari rem nō posse. etenim, si ille tali ingenio exitum non reperiebat, quis nunc reperiet? Quid quæris? Periisse omnia aiebat. quod haud scio an ita sit, uerū ille gaudens affirmat, minus diebus. XX. tumultum gallicum. in sermonē se post Idus Martii, præterquā Lepidi uenisse nemini. ad summam non posse istæc sic abire. O prudentem Oppiū, qui nihilominus illū desiderat, sed loquitur nihil, quod quēquam bonū offendat. Sed hæc hactenus. Tu quæso qcquid noui (multa autem expecto) scribere ne pigrere. in his de Sestio satis ne certum, maxime aūt de Bruto nostro, de quo quidem ille, ad quem diuerti, Cæsarem solitum dicere, magni refert, hic quid uelit, sed quicquid uolet, ualde uolet. idq; eum animaduertisse, cum pro Deiotaro Niceæ dixerit, ualde uehementer eum uisum & libere dicere, atq; etiā (ut enim quicq; succurrit, libet scribere) proxime, cum Sestii rogatu apud eum fuissem, expectaremq; sedens quò aduocarer, dixisse eum, ego dubitem quin summo in odio sim, cum M. Cicero sedeat? nec suo cōmodo me conuenire possit? Atqui, si quisquam est facilis, hic

velt, vel

facilis, hic est, tamē nō dubito, quin me male oderit. Haec & eiusmodi multa. Sed ad propositum. quicquid erit nō modo magnum, sed etiam paruum scribes. equidem nihil intermittam. Vale.

T. P. ATTICO.

d Vas à te accepi epistolas heri, ex priore Theatrum, Publiumq; cognoui, bona signa cōsentientis multitudinis. plausus uero Lucio Cassio datus, etiam facetus mihi quidem uisus est. altera epistola de Madaro scripta, apud quem nullum σαλάκωμα, ut putas. processit enim, sed minus diutius, sermone enim sum retentus. Quod autem ad te scripseram, obsecro, fortasse id eiusmodi est. Aiebat Caesarem secū, quo tempore Sestii rogatu ueni ad eum, cum expectarem sedens, dixisse. Ego nunc tam sim stultus, ut hunc ipsum facilem hominem putem, mihi esse amicum, cum tandiu sedens meum commodum expectet? Habes igitur φαλάκρωμα inimicissimum ocii, id est Bruti. In Tusculanū hodie, Lanuuii cras, inde Asturae cogitabam. Pyliae paratum est hospitium, sed uellem Atticam. Verū tibi ignosco, quarum utriq; salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

e Ranquillae quidem tuae literae, quod utinā diutius, nā maius posse negabat. Ecce autem structores nostri ad frumentum profecti, cum inanes rediissent, rumorem afferunt magnum Romae, domum ad Antonium frumentum omne portari. πανικὸν certe, scripsisses enim. Torūbus Balbi nullus adhuc

& mihi notum nomen. Bellus enim esse dicitur architectus, ad obsignandum tu adhibitus non sine causa uideris. uolunt enim nos ita putare. Nescio, cur non dio quoq; sentiant, sed quid hæc ad nos. odorare tamen Antonii διάθεσιν. quem quidem ego epularum magis arbitror rationem habere, quàm quicquam mali cogitare. Tu, siquid pragmaticon habes, scribes. sin minus populi ἐπισημασίαν, & minorum dicta perscribito. Pyliæ, & Atticæ salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

Nunc quid putas me Lanuuii? At ego te istic quotidie aliquid noui suspicor. tument negocia. Nam cum Matius, quid censes? cætero equidem doleo, quod nunquam in nulla ciuitate accidit, non unà cum libertate remp. recuperatam. Horribile est, quæ loquantur, quæ minitentur. ac uereor gallica etiam bella. ipse Sestius quò euadat. Sed omnia licet cócurrant, Idus Martiæ consolantur. Nostri autem ἥρωες quod per seipsos confici potuit, gloriosissime, & magnificentissime confecerunt. Reliquæ res, opes, & copias desiderãt, quas nullas habemus. Hæc ego ad te, ut siquid noui (nam quotidie aliquid expecto) confestim ad me, & si noui nihil, nostro more tamen ne patiamur intermitti literulas siquidem non committam. Vale.

T. P. ATTICO.

Pero tibi iam esse, ut uolumus, quoniam quidem quàm leuiter commotus esse, sed tamen uelim scire, quid agas,

signa bella, quod Caluena moleste fert, se suspectum esse Bruto. Illa signa non bona, si cum signis legiones ueniũt è Gallia. Quid tu illas putas, quæ fuerunt in Hispania? non'ne idem postulaturas? Quid eas, quas Annius trãsportauit? Caninium uolui, sed μνημονικὸν ἁμάρτημα, ab aleatore φυρμὸς πολύς. Nam ista quidem Cæsaris libertorum coniuratio, facile opprimeretur, si recta saperet Antonius. meam stultam uerecundiam, qui legari noluerim ante res prolatas, ne deserere uiderer hunc rerum tumorem, cui certe si possem mederi, odisse nõ deberem. sed uides magistratus, siquidem magistratus illi sunt, uides tamen Tyranni Satellites in Imperiis. uides eiusdẽ exercitus. uides in latere ueteranos, quæ sunt εὐρύπιστα omnia. Eos autem, qui orbis terræ custodes non modo septi, uerum etiam magni esse debebant, tantummodo laudari, atq; amari, sed parietibus contineri. Atq; illi quoquo modo beati. Ciuitas misera. Sed uelim scire, quid aduẽtus Octauii. num qui concursus ad eum, nũquæ νεωτερισμοῦ suspitio. non puto quidẽ. Sed tamen quicquid est, scire cupio. Hæc scripsi ad te proficiscens Asturâ. III. Iduum. Vale.

T. P. ATTICO.

Perridie Iduum Fundis accepi tuas literas cœnans. primum igitur melius esse. deinde meliora te nũciare. odiosa illa enim fuerãt, legiones uenire, nã de Octauio scis quæ expecto, q̃d de Mario? quẽ q̃dẽ ego sublatũ rebar à Cæsare. Antonii colloquiũ cũ Heroibus nostris pro re nata nõ incõmodũ. sed tamẽ adhuc me nihil delectat præter Idus Martii, nã quoniã

Fundis sum cum Ligure nostro structore Sestillii. Fundum à Verberone Curtilio possideri, quod cum dico, de toto genere dico. Quid enim miserius, quàm ea nos tueri, propter quæ illum oderamus? Etiam nec Consules, et Tribunos P. in biennium, quos ille uoluit? nullo modo reperio, quemadmodum possim πολιτεύεσθαι. Nihil enim σόλοικον ἢ τυραννοκτόνους in cœlo eē, Tyranni facta defendi, sed uides eos, uides reliquos magistratus, si isti magistratus. Vides langorem bonorū. exultant lætitia in municipiis. dici enim non potest quantopere gaudeant. ut ad me concurrant. ut audire cupiāt uerba mea de re, nec ulla interea decreta. Sic enim πεπολιτεύμεθα, ut uictos metueremus. Hæc ad te scripsi apposita secunda mensa. Plura, & πολιτικώτερα postea, & tu quid agas, quidq; agatur. Postridie Iduū Paulum in Caieta uidi. Is mihi de Matio, & de repub. alia quædam sanè pessima. à te scilicet nihil. Nemo enim meorum aliqua, sed Brutum nostrū audio uisum sub Lanuuio, ubi tandem est futurus. nam tum reliqua, tum de hoc scire aueo omnia ego è Formiano exiens. XVII. Calēdarum, ut inde altero die in Puteolanum scripsi hæc. A Cicerone mihi literæ sanè πεπυκνωμέναι, & bene longæ. Cætera autem uel fingi possunt πεινῶς literarum significat doctiorem. Nunc magnopere à te peto, de quo sum nuper tecum locutus, ut uideas, nequid ei desit. Id tum ad officium nostrū pertinet, tum ad existimationem, & dignitatem, quod idē intellexi tibi uideri omnino. Si ergo est, uolo mense Quintili in Græciā. Sunt oīa faciliora, sed, cum sint ea tempora, ut certi nihil eē possit, quid honestū mihi sit, quid liceat, quid expediat, quæso

da operā,ut illum quàm honestissime copiosissime tueamur.Hæc,& cætera,quæ ad nos pertinebunt,ut soles,cogitabis,ad meq; aut quod ad rem pertineat, aut, si nihil erit,quod in buccam uenerit, scribes.Tu me iam rebare,cum scribebas,in actis esse nostris & ego accepi. VII Calēdarum in diuersoriolo Sinuessano tuas literas. de Matio probo,& si doleo.L.Crassi nepotem optime, tam etiam Bruto nostro probari Antonium.Nam quod Cluuiā scribis moderate,& amice scriptas literas attulisse, mihi dedit Paulus ad se à fratre missas,quibus in extremis erat,sibi insidias fieri.se id certis authoribus comperisse.hoc nec mihi placebat,& multo illi minus. Reginæ fuga mihi molesta est,sed Clodia quid egerit,scribas ad me uelim.De Bizantiis curabis,ut cætera, & Pelopem ad te arcesse.Ego,ut postulas,Baiana negocia, chorumq; illum,de quo scire uis,cum perspexero, tum scribā,neq̄d ignores.Quid Galli,quid Hispani,q̄d Sestius agat uehementer expecto.Ea scilicet tu declarabis, qui cætera. Nauseolam tibi tum causam ocii dedisse facile patiebar,uidebare enim mihi legenti tuas literas requiesse paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito.ubi sit. quid cogitet,quem quidem ego spero iam tuto, uel solum tota urbe uagari posse.Veruntamen de rep.multa cognoui ex tuis literis,quas quidem multiiuges accepi uno tēpore à Vestorii liberto.ad ea autem,quæ requiris breui respondebo.Primum uehementer me Cluuiana delectant.Sed quod quæris quid arcesserim Chrysippum. tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt. Itaq; non solum inquilini,sed mures migrauerūt. Hanc cæteri calamitatem uocant.Ego ne incōmodum quidem.

O Socrates. O socratici uiri, nunquam uobis gratiam referam. Dii immortales, q̃ mihi ista pro nihilo. sed tamē ea ratio aedificandi initur, consiliario quidem, & authore Vestorio, ut hoc damnum quaestuosum sit. Hic turba magna est, eritq;, ut audio, maior. Duo quidem quasi designati Consules. O Dii boni. uiuit tyrannis? tyrānus occidit? eius interfecti morte laetamur, cum facta defendimus? Itaque q̃ seuere nos M. Curtius accusat, ut pudeat uiuere. neq; iniuria, nā mori milies praestitit, q̃ haec pati, quae mihi uidentur habitura etiam uetustatem. & Balbus hic est, multumq; mecum, ad quem à Vetere literae datae pridie Calendarum Ianuarii, cum à se Catilius circūsederetur, & iam teneretur uenisse cum maximis copiis Pacorum Parthum. ita sibi esse eum ereptum multis suis amissis, in qua re accusat Volcatium. ita mihi uidetur bellum illud instare, sed Dolobella, & Nicias uiderint. idē Balbus meliora de Gallia. XXI. die literas habebat, Germanos, illasq; nationes re audita de Caesare, legatos misisse ad Aurelium, qui est praepositus ab Hircio, se, quod imperatum esset, esse facturos. Quid quaeris? Oīa plena pacis, aliter ac mihi Caluena dixerat. Itáne uero hoc meus, & tuus Brutus egit, ut Lanuuii esset? ut Treboniꝰ itineribus deuiis proficisceretur in Prouinciā? ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata Caesaris plus ualerent, q̃ si ipse uiueret? Meministíne clamare illo ipso primo Capitolino die? Senatum in Capitolium à praetoribus uocari? Dii immortales, quae tum opera effici potuerūt, laetantibus omnibus bonis, etiam sat bonis, fractis latronibus. Liberalia tu accusas. Quid fieri tum potuit? Iam pridem perieramus. Meministíne te clamare cām

periisse, si funere elatus esset? at ille etiam in foro combustus, laudatusq; miserabiliter, seruiq;, & egentes in tecta nostra cum facibus immissi. Quae deinde ut audiant dicere, tu'ne contra Caesaris nutum? Haec, & alia ferre non possũ. Itaq; γῆν πρὸ γῆν cogito, tua tamen ὑπηνέμιος nausea iam planè abiit. mihi quidẽ ex tuis literis tum lectitãti ita uidebatur. Redeo ad Theobassos, Suenos, Frãcones. hos tu existimas confidere se illa habituros stantibus nobis, in qbus plus putarunt uirtutis, q̃ experti sũt? pacis isti scilicet amatores, & nõ latrocinii authores. At ego cum tibi de Curtilio, Sestilianoq; fundo scripsi. De Censorino, de Messala, de Planco, de Posthumio, de genere toto, melius fuit periisse illo interfecto, quod nunq̃ accidisset, q̃ haec uidere. Octauius Neapolim uenit. XIIII. Calendarum. Ibi eum Balbus mane postridie, eodemq; die mecum in Cumano illũ haereditatem aditurum. Sed, ut scribis, ῥιζόθεμιν magnam cum Antonio Buthrotia. mihi tua res est, ut debet, eritq; curae. Quid quaeris? Iam'ne ad Cenacluuianum aduentare uidetur? Sed primo anno LXXX. detersimus, quae pater ad me grauia de filio? matri, quod maxime nunc indulgeat, cui antea bene merenti fuerit inimicus, ardenteis in eum literas ad me misit. Ille autem quid agat, si scis, neq; dum Roma es profectus, scribas ad me uelim, & hercule si quid aliud. uehementer delector tuis literis. Vale.

T. P. ATTICO.

Vdiustertius dedi ad te epistolam longiorem, nunc ad ea, quae ꝓxime uelim, mehercule Asturae Brutus. ἀκολασίαν istorum scribis,

an censebas aliter? Equidem etiam maiora expecto. q̄n equidem concionem lego de tanto uiro, de clarissimo ciue ferre non queo. & si ista iam ad risum. sed memento. sic alitur consuetudo perditarum concionum, ut nostri illi nō Heroes, sed Dii futuri quidē in gloria sempiterna sint, sed non sine periculo quidem. Verum illis magna consolatio conscientia maximi, & clarissimi facti, nobis quæ? qui interfecto Rege liberi non sumus? Sed hæc fortuna uiderit, quoniam ratio non gubernat. De Cicerone, quæ scribis, iucunda mihi sunt, uelim sint prospera. Quod uero tibi est curæ, ut ei suppeditetur ad usum, & cultum copiose, per mihi gratum est. idq; ut facias te etiam rogo. De Buthrotis, & tu recte cogitas, & ego non dimitto istā curam, sed suscipiam omnem istam actiōem, quam uideo quotidie faciliorem. De Cluuiano, quoniā in re mea me ipsum diligentia uincis, res ad centena perducitur, nam rem nō fecit deteriorem, haud scio an iam fructuosiorē. Hic mecum Balbus, Hircius, Pansa. modo uenit Octauius. & quidem in proximam uillam Philippi mihi totus deditus. Lentulus Spinther hodie apud me, cras mane uadit. Vale.

T. P. ATTICO.

O Mi Attice uereor, ne nobis Idus Martiæ nihil dederint præter lætitiam, & odii pœnam, & doloris. Quæ mihi istinc afferūtur? Quæ hic uideo? πράξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δὲ, scis q̄ diligam Siculos, & quàm illam clientelam honestam iudicem. Multa illis Cæsar, neq; me inuito. etsi latinitas erat non ferenda, uerumtamen autem ecce Antonius accepta

grandi pecunia, fixit legem à Dictatore comitiis latam qua Siculi ciues romani, cuius rei uiuo illo mẽtio nulla. Quid de Deiotari nostri causa, num similis? Dignus ille quidem omni regno, sed non per Fuluiam. Sexcenta simi lia. Verum illuc refero tam claram, tamq; testatam rem, tamq; iustam. Buthrotiam nõ tenebimus aliqua ex parte? & eo quidẽ magis, quo ista plura nobiscum, hæc perhonorifice, & amice Octauius, quem quidem sui Cæsarem salutabant. Philippus non. itaq; ne nos quidem, quẽ nego posse bonum ciuem, ita multa circumstant, cui quidem nostri mortem minitantur. Negat hæc fieri posse. Quid censes, cum Romam puer uenerit, ubi nostri liberatores tuti esse non possunt? Semper quidem erunt clari, conscientia uero facti sui etiam beati. Sed nos (nisi me fallit) iacebimus. Itaque exire aueo. ubi nec Pelopidarum inquit, haud amo uel hos designatos, qui etiam declamare me coegerũt, ut ne apud aquas quidem acquiescere liceret, sed hoc meæ nimiæ facilitatis. Nam id erat quondam quasi necesse. nunc quoquo modo se res habet, non est item, q̃ dudum. nihil habeo, quod ad te scribã, scribo tamen nõ ut delecter his literis, sed, ut eliciã tuas, Tu siquid erit de cæteris, de Bruto utiq; quicquid erit. Hæc conscripsi. X. Calendarum accubãs apud Vestorium hominem remotum à dialecticis, in arithmeticis satis exercitatũ. Septimo deniq; die literæ mihi redditæ sunt, quæ erant à te. XIII. Calendarum datæ, quibus quæris, atq; etiam meipsum nescire arbitraris, utrum magis tumulis, prospectuq;, an ambulatione delecter. Est mehercule, ut dicis, utriusq; loci tanta amœnitas, ut dubitem utra anteponenda sit

Quamuis enim tu magna, & mihi iucunda scripseris de D. Bruti aduentu ad suas legiones, in quo spem maximam uideo, tamen, si est bellum ciuile futurum, quod certe erit, si Sestius in armis permanebit, quem permansurum esse certo scio, quid nobis faciēdum est, ignoro. neq; enim iam licebit, qđ Caesaris bello iam licuit, neq; huc, neq; illuc. quencunq; enim haec pars perditorum laetatum morte Caesaris putauit (laetitiam autē apertissime tulimus omnes) hunc in hostium numero habebit. quae res ad caedem maximā spectat. Restat, ut in castra Sestii, aut forte Bruti nos conferamus res odiosa, & aliena nostris aetatibus, & incerto exitu belli. & nescio quo pacto tibi ego possim, mihi tu dicere,

τέκνον ἐμὸν οὔ σοι δέδοται πολεμήια ἔργα,
ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο.

220.6 Sed haec fors uiderit ea, quae talibus in rebus plus, q̄ ratio potest. Nos autem id uideamus, quod in nobis esse debet, ut quicquid acciderit, fortiter, & sapienter feramus, & accidisse hominibus meminerimus. nosq; cum multum literae, tum non minimum Idus quoque Martiae consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem, qua sollicitor, ita multa ueniunt in mentem in utranq; partem. Proficiscor, ut constitueram legatus in Graeciam, credis & impendentis periculi non nihil uitare uideor, sed casurus in aliquam uituperationem, quòd reipub. defuerim tam graui tempore. Sin autem mansero, equidem uideo in discrimine, sed accidere posse suspicor, ut prodesse possim reipu. Iam illa consilia priuata sunt, quod sentio ual de esse utile ad confirmationem Ciceronis, me illuc ue=

nire, nec alia causa profectionis mihi ulla fuit, cum consilium cœpi legari ab Cæsare. Tota igitur hac de re, ut soles, siquid ad me pertinere putas, cogitabis. Redeo nunc ad epistolam tuam. Scribis enim esse rumores, me ad lacum, quod habeo uenditurum, minusculam uero uillam utique Quinto traditurum, uel impenso pretio quod introducatur, ut tibi Quintus Filius dixerit, dotatam Acquilia. Ego uero de uenditione nihil cogito, nisi quid, quod magis me delectet, inuenero. Quintus autem de emendo nihil curat hoc tempore. Satis enim torquetur debitione dotis, in qua mirificas Egnatio gratias agit. A ducenda autem uxore sic abhorret, ut quicquam libero lectulo neget esse iucundius. Sed hæc quoque hactenus. Redeo enim ad miseram, seu nullam potius Rempub. M. Antonius ad me scripsit. de restitutione Sesti Clodii, quam honorifice quod ad me attinet, ex ipsius literis cognosces (misi enim tibi exemplum) quàm dissolute, quàm turpiter, quamque perniciose, ut nonnunquam Cæsar desiderandus esse uideatur, facile existimabis. Quæ enim Cæsar nunquam neque fecit, neque fecisset, ea nunc ex falsis eius commentariis proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me præbui. etenim ille, quoniam semel induxit animum sibi licere, quod uellet, & fecisset nihilo minus me inuito. Itaque mearum quoque literarum misi tibi exemplum. Vale.

Haec ep. 184

M. ANTONIVS Cos. M. T. Ciceroni. S.

Occupationibus est factum meis, & subita tua profectione, ne tecum coràm de hac re agerem, quam ob causam uereor, ne absentia mea le-

occupationibus et subita profectione ne ... coram agere aliqua re.

uior sit apud te, quod, si bonitas tua responderit iudicio meo, quod semper habui de te, gaudebo. à Cæsare petii, ut Sestiũ Clodium restitueret. impetraui. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius, si tu concessisses, quo magis laboro, ut et tua uoluntate id per me facere liceat. quod si duriorẽ te eius miseræ, & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego aduersus te. quanquam uideor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapiẽter, et amabiliter in me cogitare uis, facilem te profecto præbebis, & uoles, P. Clodium in spe optima puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cum potueris amicos paternos. Patere obsecro te pro Repub. uideri gessisse simultatem cum patre eius. non cõtempseris hanc familiam. Honestius enim, & libentius deponimus inimicitias Reipu. nomine susceptas, quàm contumaciæ. me deinde sine ad hanc opinionem iam nũc dirigere puerum, & tenero animo eius persuadere, non esse tradẽdas posteris inimicitias. quanquam tuam fortunam Cicero ab omni periculo abesse certum habeo, tamen arbitror malle te quietam senectutem, & honorificam potius agere, q̃ solicitam. Postremo, meo iure te hoc beneficiũ rogo. nihil enim non tua causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum, ut intelligas quanti apud me authoritas tua sit, atq; eo te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. Cicero. M. Antonio Cos. S.

Quod mecum per literas agis unam ob causam mallem corãm egisses. Non enim solum ex oratione, sed etiam ex uultu, & oculis, & fronte

(ut aiunt) meum erga te amorem perspicere potuisses. nam, cum te semper amaui, primum tuo studio, post etiam beneficio prouocatus, tum his temporibus Respu. te mihi ita commendauit, ut chariorē habeam neminem. Literæ uero tuæ tum amātissime, tū honorificentissime scriptæ, sic mihi affecerunt, ut non dare tibi beneficium uiderer, sed accipere à te ita petente, ut inimicum meum, necessarium tuum, me inuito seruare nolles, cum id nullo negocio facere posses. Ego uero tibi istuc mi Antoni remitto, atq; ita, ut me à te, cum his uerbis scripseris, liberalissime, atq; honorificentissime tractatum existimem. Idq; cū totum, quoquo modo se res haberet, tibi dandum putarem, tum do etiā humanitati, & naturæ meæ. Nihil enim unquam non modo acerbum in me fuit, sed ne paulo quidem tristius, aut seuerius, q̄ necessitas Reipub. postulauit. Accedit, ut ne in ipsum quidem Clodium meum insigne odium fuerit unquam, semperq; ita statui nō esse insectādos inimicorum amicos, præsertim humiliores, nec his præsidiis nosmetipsos esse spoliandos. Nā de puero Clodio tuas parteis esse arbitror, ut eius aīum tenerū, quemadmodū scribis, his opiniōibus imbuas, ut nequas inimicitias residere in familiis nostris arbitretur. Contēdi cum P. Clodio, cum ego publicam causam, ille suā defenderet. Nostras contentiones Resp. diiudicauit. Si uiueret, mihi cū illo nulla cōtentio iam maneret. Quare, quoniā hoc à me sic petis, ut quæ tua potestas est, neges te me inuito usurū. Puero quoq; hoc à me dabis, si tibi uidebitur, ut animū eius conciliatum reddas. non quo aut ætas nostra ab illius ætate qcq̄ debeat periculi suspicari, aut dignitas mea ullam contentionem extimescat, sed, ut nos=

meipsi inter nos coniunctiores simus, quàm adhuc fuimus. Interpellantibus enim his inimicitiis, animus tuus mihi magis patuit, q̃ domus; sed hæc hactenus. Illud extremum. Ego quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, semper sine ulla dubitatione summo studio faciam. Hoc uelim tibi penitus persuadeas. Vale.

T. P. ATTICO.

Terandum eadẽ ista mihi. Coronatus Quintus noster Parilibus. Parilibus solus'ne? etsi addis Lamiam, quod demiror equidem. Sed scire cupio, qui fuerunt alii, quanq̃ satis scio, nisi improbum neminem. Explanabis igitur hoc diligentius. Ego autem casu cum dedissem ad te literas. VI. Calendarum satis multis uerbis, tribus ferè horis post accepi tuas, & magni quidem ponderis. Itaq; ioca tua plena facetiarũ. De hæresi Vestoriana, & de Pherionum more Puteolano risisse me satis, nihil est necesse me rescribere. πολιτικώτερα illa uideamus. Ita Brutos, Cassiosq; defendis, quasi eos ego reprehendã, quos satis laudare nõ possum. Rerũ ego uitia collegi, non hominũ. Sublato. n. tyranno tyrannida manere uideo. Nam quæ ille facturus nõ fuit, ea fiunt, ut de Clodio, de quo mihi exploratum est, illum nõ modo non facturum, sed ẽt ne passurum quidem fuisse. Sequetur Rufo Vestorianus uictor nũq̃ scriptus. Cæterum quis non? cui seruire ipsi nõ potuimus, eius libellis paremus. Nã Liberalibus quis potuit in Senatu nõ uenire? Fac id potuisse aliquo modo fieri, num etiam cum uenissemus, libere potuimus sententiã dicere? nõ'ne omni

ratione ueterani, qui armati aderant, cum præsidii nos nihil haberemus, defendendi fuerunt? Illam sessionē capitolinam mihi nō placuisse tu testis es, Quid ergo? Culpa ista Brutorum? Minime illorum quidem, sed aliorum Brutorū, qui se cautos, ac sapienteis putant, quibus satis fuit lætari, nōnullis etiam gratulari, nullis permanere. sed præterita omittamus, istos omni cura, præsidioq; tueamur. & quemadmodum tu petis, contenti Idibus Martiis simus. Quæ quidē nostris amicis diuinis uiris aditū ad cœlum dederunt, libertatem populo R. non dederūt. Recordare tua. nō'ne meministi clamare te, omnia periisse, si ille funere elatus esset? Sapienter id quidē. Itaq; ex eo, quæ manarint, uides. Quæ scribis Calendis Iunii Antonium de Prouinciis relaturum, ut & ipse Gallias habeat, & utriusq; dies prorogetur, licebit'ne decerni libere? Si licuerit, libertatē esse recuperatā lætabor. Si nō licuerit, quid mihi attulerit ista domini mutatio præter lætitiam quam oculis cepi iusto interitu tyranni? Rapinas scribis ad opis fieri, quas nos quoq; tum uidebamus. nec nos liberati ab egregis uiris, nec liberi sumus, ita laus illorū est, culpa nostra. Et hortaris me, ut historias scribam. ut colligam tanta eorū scelera, à quibus ēt nunc obsidemur. Potero'ne eos ipsos nō laudare, q̄ te obsignatorem adhibuerunt? Nec mehercule Randusculus mouet. Sed hoïes beneuolos, qualescunq; sunt, graue est insequi cōtumelia. sed de oïbus meis consiliis, ut scribis, existimo exploratius ad Calendas Iunii statuere posse, ad quas adero, & omni ope, atq; opera enitar, adiuuante me scilicet authoritate tua, & gratia, & summa æquitate causæ, ut de Buthrotiis S.C. quale scribis, fiat. Quod me cogi-

tare iubes, cogitabo equidem. etsi tibi dederam superiore epistola cogitandum. Tu autem quasi iam recuperata rep. uicinis tuis Massiliensibus sua reddis. Hæc armis? Quæ quàm firma habeamus, ignoro. restitui fortasse possunt, authoritate non possunt. Epistola breuis, quæ postea ad te scripta est, sanè mihi fuit iucunda. De Bruti ad Antonium, & de eiusdem ad te literis, posse uidentur esse meliora, q̃ adhuc fuerint, sed nobis, ubi simus, et quò iam nos conferamus, prouidendum est. O mirificum Dolobellam meum. Iam enim dico meum, antea (crede mihi) subdubitabam, magnam ἀναθεώρησιν res habet. de saxo in crucem, Columnam tollere, locum illum sternendum locare. Quid quæris? Heroica? Sustulisse mihi uidetur simulationem desiderii, adhuc quæ serpebat in dies, & inueterata uidebatur, ne periculosa nostris tyrānoctonis esset. Nunc prorsus assentior tuis literis, speroq; meliora, quanquam istos ferre nō possum, qui dum se pacem uelle simulant, acta nefaria defendunt, sed non possunt omnia simul. Incipit res melius ire, quàm putaram, nec uero discedam, nisi cum tu id me honeste putabis facere posse. Bruto certe meo nullo loco deero. idq;, ēt si mihi cum illo nihil fuisset, facerē, propter eius singularem, incredibilemq; uirtutem. Pyliæ nostræ uillam totam, quæq; in uilla sunt trado. In Pompeianum ipse ꝓficiscens Calendis Maii, quàmprimū uelim Bruto persuadeas, ut Asturæ sit. Vale.

T. P. ATTICO.

Quinto Nonarum conscendens ab hortis Cluuianis in Phaselum epicopū has dedi literas, cū Pyliæ

nostræ

nostræ uillam ad Lucrinũ, Villicosq; procuratores tradidissem. Ipse autem eo die in Pæti nostri tyrotarichum imminebam, perpaucis diebus in Pompeianum, post in Puteolana, & Cumana regna renauigare. O locos cætera quàm ualde expetenda, interpellantium autem multitudine penè fugienda. Sed ad rem ut ueniam. O Dolobellæ nostri magnam ἀριστείαν, quanta est ἀναθεώρησις? Equidem laudare eum, & hortari non desisto. Recte tu omnibus epistolis significas, quid de re, quid de uiro sentias. Mihi quidem uidetur Brutus noster iã uel coronam auream per forũ ferre posse. Quis enim audeat uiolare? propositã cruce, uel saxo? præsertim tãtis plausibus, tanta approbatione infirmorum? Nunc mi Attice me fac ut expedias. cupio cum Bruto nostro (affatim satis fecerim) excurrere in Græciam. Magni interest Ciceronis uel mea potius, uel mehercule utriusq;, me interuenire discenti. Nã epistola Leonidæ, quam ad me misisti, quid habet quæso, in quo magnopere lætemur? Nunquã ille mihi satis laudari uidebitur, cum ita laudabitur. Quo quomodo nunc est, non est fidentis hoc testimoniũ, sed potius timentis. Herodi autem mandaram, ut mihi κατὰ μέτρον scriberet, à quo adhuc nulla litera est. Vereor, ne nihil habuerit, quod mihi, cũ cognossem, iucundũ putaret fore. Quod ad Xenonẽ scripsisti, ualde mihi gratũ est. Nihil enim deesse Ciceroni tum ad officiũ, tum ad existimationem meam pertinet. Flammam Flaminiũ audio Romæ esse. Ad eum scripsi, me tibi mãdasse per literas, ut de Mõtani negocio cũ eo loquerere. Et uelim cures epistolam, quã ad eum misi reddendã, et ipse (quod cõmodo tuo fiat) cum eo colloquere. Puto si quid in homine pudoris

est,præstaturum eum. nec sero quodammodo dependa=
tur. De Attica pergratum mihi fecisti, quòd curasti ante
scirem ei recte esse, q̃ non belle fuisse. In Pompeianũ ue-
27 ni. V. Calendarum Maii, cum pridie (ut antea ad te scri
psi) Pyliam in Cumano collocauissem. Ibi mihi cœnanti
literæ tuæ sunt redditæ, quas dederas Demetrio liberto
pridie Calendarum, in quibus multa sapienter, sed tamẽ
talia (quemadmodum tu te scribebas) ut omne consilium
in fortuna positum uideretur. Itaq; his de rebus ex tẽpo=
re, & coràm. De Buthrotio negocio utinam quidem An=
tonium conueniam. multum profecto proficiam, sed nõ ar
bitrantur eum à Capua declinaturum. Quò quidem me
tuo ne magno reipu. malo uenerit, quod idem. L. Cæsari
uidebatur, quem quidem Neapoli affectum grauiter ui
deram. Quam ob rem ista nobis ad pridie Calendarũ
Iunii tractanda, & perficienda sunt, sed hactenus. Q.
Filius ad patrem acerbissimas literas misit, quæ sunt ei
redditæ, cum uenissemus in Pompeianum, quarũ tamen
erat caput. Acquiliã noueram nõ esse laturum, sed hoc
tolerabile fortasse. Illud uero se ab Cæsare habuisse oĩa,
nihil à patre, reliqua sperare ab Antonio. O perditum
hominem, sed. μελήσει Ad Brutum nostrũ, & Cas=
sium, & ad Dolobellam epistolas scripsi, quarum exem-
pla tibi misi, non ut deliberarem reddẽdæ ne essent (pla
nè enim iudico esse reddendas) sed quòd non dubito, quin
tu idem existimaturus sis. Ciceroni meo mi Attice sup=
peditabis quãtum uidebitur. meq; tibi hoc onus impone
re patiere. quæ adhuc fecisti, mihi sunt gratissima. Li=
brum enim illum ἀνέκδοτον non dum, ut uolui, per=
poliui. Ista uero, quæ tu connecti uis, aliud quoddam se-

paratum uolumen expectãt. Ego autem (credas mihi uelim) minore periculo existimo cõtra illas nefarias ptes uiuo tyrãno dici potuisse, q̃ mortuo. Ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter. nunc quacunque nos cõmouimus, ad Cæsaris non modo acta, uerum etiã cogitata ucamur. De Montano, quoniam Flamma uenit uidebis. puto rem meliore loco esse debere. Vale.

M. T. Cicero. Dolobellæ. Cos. S.

e Tsi contentus eram mi Dolobella tua gloria, satisq; ex ea magnam lætitiam, uoluptatemq; capiebam, tamen nõ possum nõ confiteri cumulari me maximo gaudio, qđ uulgo hominum opinio sociũ me ascribat tuis laudibus. neminẽ conueni. cõuenio aũt quotidie plurimos. Sunt. n. permulti optimi uiri, qui ualetudinis causa in hæc loca ueniant, præterea ex municipiis frequentes necessarii mei qui omnes, cum te summis laudibus ad cœlum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agunt. Negant enim se dubitare, q̃n tu meis præceptis, & consiliis obtemperans, præstantissimum te ciuem, & singularem Cos. præbeas. Quibus ego, quanquam uerissime possim respondere te, quæ facias tuo iudicio, & tua sponte facere, nec cuiusquam egere consilio, tamen neq; planè assentior, ne imminuam tuam laudem, si omnis à meis cõsiliis profecta uideatur, neq; ualde nego. Sum. n. auidior, etiam quàm satis est gloriæ, & tamẽ non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamẽnoni Regi Regum fuit honestum, aliquem in consiliis capiendis Nestorem habere, mihi uero gloriosũm te Iuuenẽ Cos. florere laudibus, quasi alumnum disciplinæ meæ. L.

quidem Cæsar, cum ad eũ ægrotum Neapolim uenissem, quãquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, q̃ me planè salutauerit, O mi Cicero inqt, gratulor tibi cum tantum uales apud Dolobellam, quantum si ego apud Sororis filium ualerem, iam salui esse possemus. Dolobellæ uero tuo, et gratulor, et gratias ago, quẽ quidem post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta, tũ nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil rei pu. salutarius testatus est. atq; hæc una uox omnium est. A te autẽ peto, ut me hanc, quasi falsam hæreditatẽ alienæ gloriæ, sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum uenire patiare. quãquam mi Dolobella (hæc enim iocatus sum) libentius omneis meas, si modo sint aliquæ meæ laudes, ad te transtulerim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. nam, cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum iis tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquã in amore mihi fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semp amaui, ut scis M. Brutum propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularem probitatem, atq; constantiã, tamen Idibus Martii tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc deniq; amare uidear, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, et gloriæ seruias? Proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? Neminem habeo

clariorem, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes, ne licet quidem tibi iam tantis rebus gestis, nõ tuĩ similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, qđ haud scio, an nemini, ut summa seueritas animaduersionis, non modo non inuidiosa, sed etiam popularis eẽt, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. Hoc si tibi fortuna quadã contigisset, gratularer felicitati tuæ, sed contigit magnitudine tum animi, tum etiã ingenii, atq; consilii. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius. ita pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu. Neq; solum ad tempus maximã utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiam ornandos illos uiros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus corãm plura propediem, ut spero. Tu quoniam remp. nosq; cõseruas, fac, ut diligẽtissime teipsũ mi Dolobella custodias. Vale.

T. P. ATTICO.

s Aepius me iam agitas, quod rem gestam Dolobellæ nimis in cœlum uidear efferre. Ego autem, quãquam sanè probo factum, tamen ut tantopere laudarem, adductus sum tuis, & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit Dolobella, ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit. O hominem impudentem. Calendis Ianuarii debuit, adhuc non soluit, præsertim cum se maximo ære alieno Faberii ma-

nu liberarit, et opem ab eo petierit. Licet enim iocari, ne me ualde conturbatum putes. Atq; ad eum. VIII. Iduum literas dederam bene mane. Eodem autem die tuas literas uesperi acceperam in Pompeiano, sanè celeriter tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolobellam literas dedi quæ, si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianũ te confecisse arbitror. De Petulciano nomine, qđ mihi suppeditatus es, gratissimum est, & simile tuorum omnium. Sed ego errorem ad ista expedienda factum mihi uidebar reliquisse, cuius non sine magna culpa uacillarunt, sed cum ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tota res curæ. Seruius proficiscens, quòd desperanter tecum locutus est, minime miror, neq; ei quicquam in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir, si in Senatum non est Calendis Iunii uenturus, qđ facturus sit in foro, nescio. Sed hoc ipse melius. Ego ex his, quæ parari uideo, non multum Idibus Martiis profectum iudico. Itaq; de Græcia quotidie magis, & magis cogito. nec enim Bruto meo exilium, ut scribis, ipse meditanti uideo quid prodesse possum. Leonidem eæ literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano, accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores igitur prius. quàm mihi iucundum opportune tibi Barnachum literas reddidisse. Tu uero cum Cassio, ut cætera, quàm cõmode. opportune autem, quod id ipsum, quod me mones quatriduo ante ad eum scripseram, exemplumq; mearũ literarũ ad te miseram, sed cum Dolobellæ Aritia, sic.n. tu ad me scripseras, magna desperatiõe affectus essem

ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ, ille exiliũ meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus, in quem mallem equidem peruehi, florẽte Bruto nostro, constitutaq; repu. Sed nunc quidem, ut scribis, non utrũ uis. Assentires enim mihi nostram ætatem, præsertim à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tãtũ de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. Sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro, & loqtur seuere, si uelis credere. Illud tamen nõ uelle, ut mihi quidem uidetur, quod factum Dolobellæ uehementer improbat. De Coronatis cum sororis tuæ filius à Patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia. Postremo se libenter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuũ Cæsarem. Ad Dolobellam, quemadmodũ tibi dicis placere, scripsi diligenter. Ego etiã ad Siccam. tibi hoc oneris non impono, nolo te illum iratum habere. Seruii orationẽ cognosco, in qua plus timoris uideo, q̃ consilii. Sed quoniã perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publius tecum tricatus est. Huc enim Cerelia missa ab istis ad me est legata, cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere q̃dem nõ modo libere. Antonium si uidero, accurate agam de Bruto. Venio ad recentiores literas, quanq̃ de Seruio iam rescripsi me facere magnã πρᾶξιν Dolobellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tempore. sed tamẽ q̃cquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. Tibi uero assentior maiorẽ πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quod nihil ante de profectione constituã,

quàm iſta quò euaſura ſint, uidero, muto ſententiam, neq; quicquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo, cui quidem ego totam uillam, Cellamq; tradidi, eamq; cogitabam. V. Idu= um uidere. Tu Atticæ ſalutem dices, nos Pyliam diligenter tuebimur. Vale.

T. P. ATTICO.

Pompeiano naui aduectus ſum in Luculli noſtri hoſpitiũ. VI. Iduũ hora ferè tertia. egreſſus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanũ attuliſſe dicebatur, Nonis Maii datas. à Lucullo poſtridie eadẽ ferè hora, qua ueni VII. Iduum Lanuuio datas. Audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea geſta, & in ſolutione, & in albiano negocio, grata. De tuo autem Buthroto, cum in Pompeiano eſſem, Miſſenum uenit Antonius. inde ante diſceſſit, q̃ illum ueniſſe audiſſem, à quo in Samnium. uide q̃d ſperes. Romæ igitur de Buthroto L. Antonii horribilis contentio. Dolobellæ præclara iam, uel ſibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum. Tam enim Caſſii ſunt iam, q̃ Bruti ſerendi. De Regina uelim, atq; etiã de Cæſare illo. perſolui primæ epiſtolæ, Venio ad ſecundam. De Quintis, ac Buthrotis, cum uenero, ut ſcribis, Quod Ciceroni ſuppeditas, gratum. Quod errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto, ſic ſe res habet, aut nulla erit, aut ab iſto, iſtis' ue ſeruabitur. Q^d me hortaris, ut ſcriptam concionem mittam. Accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerũ, in q̃bus exercitati ſumus; [illegible] nemo unq̃ neq; poeta, neq; orator

fuit, qui quenquam meliorem, quam se arbitraretur. Hoc etiã malis contigit. Quid tu Bruto putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam experti sumus. nuper in edicto scripseram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi suum, quinetiã cum ipsius precibus penè adductus, scripsissem ad eũ de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiã tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari, Quare sine quæso quenq; sibi scribere. Suam cuiq; sponsam, mihi meam, suum cuiq; amorem, mihi meũ non scite. Hoc enim Attilius poeta durissimus, atq; utinam isti liceat concionari, cui si esse in urbe tuto licebit, uicimus. Ducem enim noui belli ciuilis, aut nemo sequetur, aut ii sequentur, qui facile uincantur. Venio ad tertiam. gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio gaudeo. Itaq; is rescripsi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, sed uiuit, habitatq; cũ Balbo, qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolobellam ualde placere tibi uideo, mihi quidem egregie. Cũ Pansa uixi in Pompeiano. is planè mihi probabat se assentire, & cupere pacem. causam armorum quæri planè uideo edictum Bruti, & Cassii probo. Quæris, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem? Cõsilia temporum sunt, quæ in horas cõmutari uides. Dolobellæ & prima illa actio, & hæc cõtra Antoniũ concio, mihi profecisse permultum uidetur, prorsus ibat res. Nunc aũt uidemur habituri ducem, quod unum municipia, boniq; desiderant. Epicuri mentionẽ facis, & audes dicere μὴ πολιτεύεσθαι. nõ te Bruti nostri uolticulus ab ista oratione deterret? Q. Frater, ut scribis, est dextella. per eum igitur, ut uolemus, facile auferemus. Expecto, si, ut

putas, L. Antonius ꝑduxit Octauium, qualis cõcio fuerit. hæc scripsi. Statim enim Cassii tabellarius, eram continuo Pyliam salutaturus. Deinde ad epistolas Vestorii nauicula. Atticæ plurimam salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

CVm pauloante dedissem ad te è Cassii tabellario literas. V. Iduum uenit noster tabellarius, & quidem portenti similes in tuis literis. Sed cito cõieci Lanuuii te fuisse. Eros aũt festinauit, ut ad me literæ Dolobellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exẽplum tibi miseram, sanè luculente. A me autem cũ Cassii tabellarium dimisissem, statim Balbus uenit. O Dii boni quam facile perspiceres timere ocium, & nosti uirum, q̃ tectus, sed tamen Antonii consilia narrabat, illũ circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq; se facturos iurarẽt. utrum omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. Questus est etiam de sua inuidia, eaq; eius cis oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. Quid quæris? nihil synceri. Mihi aũt non est dubiũ, qn
233 res spectet ad castra. acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili. Quis. n. hoc nõ uidit regni hæredem relictum? Quid aũt absurdius. hoc metuere, alterum in metu nõ ponere? quinetiã hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα. pontem Neapolitanũ à matre Tyrannoctoni possideri. legẽdus mihi sæpius est Cato maior ad te missus. Amariorem enim me senectus facit. stomachor omnia, sed mihi quidem βεβίωται. Viderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui, apposita

secunda mensa apud Vestoriū. Postridie apud Hircium cogitabā equidem πολιτευτικῶς, sic hominē traducere ad Optimates paro .nemo istorum, qui ocium non timeat. quare talaria induamus, quiduis enim potius, q̃ castra. Atticæ salutem plurimā uelim dicas, Expecto Octauii concionem, & siquid aliud. maxime autem ecquid Dolobella tinniat. an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

ut deamus. i. pateremur.

T. P. ATTICO.

Ertior à Pylia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc, nescio q̃d exaraui. Primum igitur scire te uolui, me hinc Arpinū. XVI. Calendarum Iun. Eò igitur mittes, siquid erit posthac, quā q̃ ipse iam, iamq; adero. Cupio enim ante, q̃ Romam uenio, odorari diligentius, quid futurum sit, quanq̃ uereor, ne nihil cōiectura aberrem. Minime enim obscurum est, q̃d isti moliātur. Meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quē Brutus noster sauciauit & si quæris (perspexi.n. planè) timet ocium. ὑπόθεσιν aūt hāc habent, eamq; præ se ferūt, clarissimū interfectum, totam remp. illius interitu perturbatā. irrita fore, quæ ille egisset, simulac desistemus timere. clemētiam illi malo fuisse, quasi usus nō fuisset, nihil ei tale accidere potuisset. Mihi aūt uenit in mentem, si Pompeius cum exercitu firmo ueniat, q̃d est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me spēs, cōtagioq; perturbat, ne gemā, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nā aperte læti sumus. Deinde habent in ore nos ingratos. nullo licebit modo, quod tum & tibi licuit, & multis φαινοπροσωπιτέον, ergo

& ἴτ{ον in castra millies mori melius huic præsertim ætati. Itaq; me Idus Martiæ nõ tam cõsolantur, q̃ antea. Magnum.n.mendum cõtinent. & si illi iuuenes ἀλλὰ-δοις ἐν ἐσθλοῖς τὸν διαπορθοῦν τα λόγον. sed, si tu melius quippiã speras, quod & plura audis, & interes cõsiliis, scribas ad me uelim, simulq́; cogites, quid agendũ nobis sit super legatione uotiua, quod in his locis moneor à multis, ne in Senatu Calendis absim. Dicuntur.n.occulte milites ad eam diem cõparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubi uis tutius, q̃ in Senatu fore. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

T. P. ATTICO.

QVod factum male de Alexione, incredibile est, q̃ta me molestia affecerit. Nec meherdule ex ea parte maxime, quod pleriq; mecum. Ad quem igitur medicum te cõferes? Quid mihi iam medico, aut si opus est, tanta inopia est? Amorẽ erga me, humanitatem, suauitatemq́; desidero. Etiam illud quid est, quod nõ pertimescendum sit? cum hoĩem temperantẽ, summũ medicum, tantus improuiso morbus oppresserit? Sed ad hæc oĩa una consolatio est, quod ea conditiõe nati sumus, ut nihil, quod homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio iam antea tibi scripsi, nõ esse eum à me con=

uentum, uenit.n. Missenum, cum ego essem in Pōpeiano, ante profectus est, q̃ ego nō uenisse cognoui. sed casu, cū legerē tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano, ei legi, & egi primū, quod attinet. nihil mihi concedebat. Deinde ad summā, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius consulatus sui. cum Antonio aūt sic agemus, ut perspiciat, in eo negocio si nobis satis fecerit, totum me futurum suū. Dolobellam spero domi esse. Redeamus ad nostros, de quibus tu bonā spem te significas habere, ꝓpter edictorum humanitatem. Ego aūt perspexi, cum à me. XVII. Calen. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniēdi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum. Sed (uix.n. & ad pacem sum cohortatus) non poterat scilicet negare, se uelle pacem, sed nō minus se nostrorū arma timere, q̃ Antonii, & tamen utrosq; non sine cā præsidiū habere, se aūt utraq; arma timere. Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Q. Fratre tibi assentior. patri quidē gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero facile satis feci, nec ualde laborare mihi uisa est, et si illa, ego certe non laborarem. Istā uero, quā tibi molestum scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. Nam ꝙ eā collaudaui apud amicos, audientibus tribus filiis eius, & tua filia Quid hoc est? Quid est autem, cur ego personatus ambulē? Parum'ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas ad me quoq; scripsit, & fortasse faciam, sed planè q̄d uelit, nescio. Quid.n. illi afferre consilii possum, cum ipse egeam consilio? Et cum ille suæ immortalitati melius, q̃ nostro ocio cōsuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flauia obsecro te, si quid potes. hercle dederam ad te literas exiens

è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum, ibi bene ualentem uidi Pyliam quinetiã paulo clàm iis eam uidi. Venerat enim in funus, cui funeri ego quoq; operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. Mãsi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. Erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut certe ex te quærerẽ. nisi forte hoc ad te putas ptinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione capitolina, petiuitq; à me, ut eã ne ambitiose corrigerem, ante, q̃ ederet. Est aũt oratio scripta elegantissime sententiis, & uerbis, ut nihil possit ultra. Ego tamen, si illã causam habuissem, scripsissem ardentius ὑπόθεσιν. Vides quæ sit persona dicẽtis. Itaq; iã corrigere eã nõ potui. Quo. n. in genere Brutus noster esse uult, & ꝙ iudiciũ habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil eẽ possit. sed ego solus alius sum spe, hoc recte, siue nõ recte. tu tamẽ uelim orationẽ legas, nisi forte iã legisti, certioremq; me facias, q̃d iudices ipse, quãquã uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicãdo. sed si recordabere δημοσθένους fulmina, tũ intelliges posse, et Attico tota grauissime dici, sed hæc corã. Nec sine epistola, nec cũ inani epistola uolui ad te Metrodorũ uenire.

T. P. ATTICO.

Decimoquinto Cal. è Suessano proficiscens, cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas, in quibus nimis multa de Buthroto. Nõ enim tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, q̃ mihi. Sic enim decet te mea

curare, tua me. Quam ob rem id quidem sic susceptũ est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antoniũ concionatum esse cognoui tuis literis, & aliis sordide, sed id quale fuerit, nescio. Nihil enim scripsisti de Menedemo, probeq; certe ea dictitat, quæ scribis. consilium meum à te probari, quòd ea nõ scribam, quæ tu à me postularis, facile patior. Multoq; magis id probabis si orationẽ meam, de qua hoc die ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis. uera sunt, sed non satis hoc uideris tibi psuasisse, quid de Buthrotis nostris per Senatum speres confici posse, quod puto. tantum enim odiũ uideo, nõ uidemur esse uicturi, sed si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te nõ fallet. De Octauii concione idem sentio, quod tu, ludorũq; eius apparatus, & Matius, et Posthumius mihi procuratores nõ placent. Saserna collega dignus, sed isti oẽs, quemadmodum sentis, nõ minus ocium timent, q̃ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim, sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaq; alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo. Neq;. n. ullum est perfugium aut melius, aut paratius. Flauia qui bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua cã laborat, quæ sit, ignoro. hos tamẽ πέντελοι πὸν mouere ista uidentur. In primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo, sed quoniam inciderat in tã grauem morbum, bene actum cum illo arbitror, quos tamen secundos hæredes scire uellem, & diem testamenti. Vale.

T. P. ATTICO.

Ndecimo Calendarũ accepi duas epistolas tuas, q̃bus duabus meis respõdisti, una erat. VI.

expectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, existimes, uelim quidem quàm optime, si hæc ita manent, ut uidentur (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant. Ille enim nunquam reuertisset. nos timor cōfirmare eius acta non coegisset, aut ut in Saufeleā, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiā Vestorium hortaris, ita gratiosi eramus apud illum, quem Dii mortuum perdant. Tu ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo (mihi crede) sed iam scripserā, delere nolui. De Menedemo uellem uerum fuisset. De Regina uelim uerum sit, cætera coràm, & maxime nostris quid faciendum sit, quid etiam nobis. Si Antonius militibus obsessurus est Senatum. Hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret, itaq; misi dedita opera. Erat enim rescribendum tuis, q̃ uellem Bruto studium tuum nauare potuisse. Ego igitur ad eum literas ad Dolobellam Tironem misi cum mandatis, & literis. eum ad te uocabis, & si quid habebis, quod placeat, scribes. Ecce autem de transuerso. L. Cæsar, ut ueniam ad se rogat in nemus, aut scribam, quò se uenire uelim. Bruto enim placere se à me conueniri. O rem odiosam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi q̃d mutaro. Summatim adhuc ad te, nihil dum enim à Balbo, tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. A Bruto tabellarius rediit. attulit & ab eo, & Cassio literas. consilium meum magnopere exquirunt. Brutus quidem utrum de duobus. O rem miseram. planè non habeo quid scribam. Itaq; silentio puto me usurū, nisi quid aliud tibi uidetur, sin tibi quid uenit in men-

tem, scribe quæso. Cassius uero uehementer orat, ac pe=
tit, ut Hircium quam optimum faciam, sanum putas ἀψ=
θρακέυς. Epistolam tibi misi, ut tu de Prouincia Bru=
ti, & Cassii perscita. scribit & Balbus, & Hircius qdem
se acturum. Etenim iam in Tusculano est, mihiq;, ut ab=
sim, uehementer author est, ille quidem periculi causa,
quod sibi etiam fuisse dicit. ego autem etiam, ut nullum pe
riculum sit, tantum abest, ut Antonii suspitionem fugere
non curem, ne uidear eius secundis rebus delectari, ut
mihi causa esset, cur Romam uenire nolim, ne illum ui=
deam. Varro autem noster ad me epistolam misit, sibi à
nescio quo missam (nomen enim deerat) in qua scriptum
erat. Veteranos eos, qui reiiciantur (nam partem esse di=
missam) improbissime loqui, ut magno periculo Romæ
sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire uideantur.
Quis porrò noster itus, reditus, uultus, incessus inter
istos? Quod si, ut scribit. L. Antonius, eum uidelicet et in
D. Brutum. Reliquos in nostros. ego quid faciam aut quo
me fato geram? Mihi uero deliberatum est, ut nunc qui=
dem est, abesse ex ea urbe, in qua nō modo florui cū sum
ma [redacted], uerū etiam seruiui cum aliqua dignitate. Nec
tam statui ex Italia exire, de quo tecū deliberabo, quàm
istuc nō uenire. Cum ad me Brutus noster scripsisset, &
Cassius, ut Hircium, quem adhuc bonū fuisse sciebāt, neq;
eum confidebant fore, mea authoritate meliorem facerē
(Antonio ē.n. fortasse iratior, causæ uero amicissimus)
tamen ad eum scripsi, eiq; Bruti, & Cassii dignitatem cō
mendaui. Ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui si for=
te idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nūc uereri,
ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

quidem Cæsar, cum ad eũ ægrotum Neapolim uenissem, quãquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante, q̃ me planè salutauerit, O mi Cicero inqt, gratulor tibi cum tantum uales apud Dolobellam, quantum si ego apud Sororis filium ualerem, iam salui esse possemus. Dolobellæ uero tuo, et gratulor, et gratiás ago, quẽ quidem post te Consulem, solum possum uere Consulem dicere. Deinde multa de facto, ac de re gesta, tũ nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil reĩ pu. salutarius testatus est. atq; hæc una uox omnium est. A te autẽ peto, ut me hanc, quasi falsam hæreditatẽ alienæ gloriæ, sinas cernere, meq; aliqua ex parte in societatem tuarum laudum uenire patiare. quãquam mi Dolobella (hæc enim iocatus sum) libentius omneis meas, si modo sint aliquæ meæ laudes, ad te transtulerim, quàm aliquam partem exhauserim ex tuis. nam, cum te semper tantum dilexerim, quantum tu intelligere potuisti, tum iis tuis factis sic incensus sum, ut nihil unquã in amore mihi fuerit ardentius. Nihil est enim (mihi crede) uirtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semp amaui, ut scis M. Brutum propter eius summũ ingeniũ, suauissimos mores, singularem probitatem, atq; constantiã, tamen Idibus Martii tantum accessit ad amorem, ut mirarer locum fuisse augendi in eo, quod mihi iam pridem cumulatum etiam uidebatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, posse aliquid accedere? Tantum accessit, ut mihi nunc deniq; amare uidear, antea dilexisse. Quare quid est, quod ego te horter, ut dignitati, et gloriæ seruias? Proponam tibi claros uiros, quod facere solent, qui hortantur? Neminem habeo

clariorem, quàm te ipsum. te imitere oportet, tecum ipse certes, ne licet quidem tibi iam tantis rebus gestis, nõ tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, qđ haud scio, an nemini, ut summa seueritas animaduersionis, non modo non inuidiosa, sed etiam popularis eẽt, & cum bonis omnibus, tum infimo cuiq; gratissima. Hoc si tibi fortuna quadã contigisset, gratularer felicitati tuæ, sed contigit magnitudine tum animi, tum etiã ingenii, atq; consilii. Legi enim concionem tuam, nihil illa sapientius. ita pedetentim tum accessus à te ad causam facti, tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animaduertendi omnium consensu daret. Liberasti igitur & urbem periculo, & ciuitatem metu. Neq; solum ad tempus maximã utilitatem attulisti, sed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te positam esse remp. tibiq; non modo tuendos, sed etiam ornandos illos uiros, à quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus corám plura propediem, ut spero. Tu quoniam remp. nosq; cõseruas, fac, ut diligẽtissime teipsũ mi Dolobella custodias. Vale.

T. P. ATTICO.

SAepius me iam agitas, quod rem gestam Dolobellæ nimis in cœlum uidear efferre. Ego autem, quãquam sanè probo factum, tamen ut tantopere laudarem, adductus sum tuis, & unis, & alteris literis. sed totum se à te abalienauit Dolobella, ea de causa, qua me quoq; sibi inimicissimum reddidit. O hominem impudentem. Calendis Ianuarii debuit, adhuc non soluit, præsertim cum se maximo ære alieno Faberii ma-

nu liberarit, et opem ab eo petierit. Licet enim iocari, ne me ualde conturbatum putes. Atq; ad eum. VIII. Iduum literas dederam bene mane. Eodem autem die tuas literas uesperi acceperam in Pompeiano, sanè celeriter tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripserã, satis aculeatas ad Dolobellam literas dedi quæ, si nihil profecerint, puto fore, ut me præsentem non sustineat. Albianũ te confecisse arbitror. De Petulciano nomine, qđ mihi suppeditatus es, gratissimum est, & simile tuorum omnium. Sed ego errorem ad ista expedienda factum mihi uidebar reliquisse, cuius non sine magna culpa uacillarunt, sed cum ipso uidero. De Montano, ut sæpe ad te scripsi, erit tota res curæ. Seruius proficiscens, quòd desperanter tecum locutus est, minime miror, neq; ei quicquam in desperatione concedo. Brutus noster singularis uir, si in Senatum non est Calendis Iunii uenturus, qđ facturus sit in foro, nescio. Sed hoc ipse melius. Ego ex his, quæ parari uideo, non multum Idibus Martiis profectum iudico. Itaq; de Græcia quotidie magis, & magis cogito. nec enim Bruto meo exilium, ut scribis, ipse meditanti uideo quid prodesse possum. Leonidem eæ literæ non satis delectarunt. De Herode tibi assentior. Saufeium legisse uellem. Ego ex Pompeiano accepi binas à te literas, alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores igitur prius. quàm mihi iucundum opportune tibi Barnachum literas reddidisse. Tu uero cum Cassio, ut cætera, quàm cõmode. opportune autem, quod id ipsum, quod me mones quatriduo ante ad eum scripseram, exemplumq; mearũ literarũ ad te miseram, sed cum Dolobellæ Aritia, sic.n. tu ad me scripseras, magna desperatiõe affectus essem

ecce tibi & Bruti, & tuæ literæ, ille exiliũ meditari. Nos autem alium portum propiorem huic ætati uidebamus, in quem mallem equidem peruehi, florẽte Bruto nostro, constitutaq; repu. Sed nunc quidem, ut scribis, non utrũ uis. Assentires enim mihi nostram ætatem, præsertim à castris ciuilibus abhorrere. M. Antonius ad me tãtũ de Clodio rescripsit, meam lenitatem, & clementiam, & sibi esse gratam, & mihi uoluptati magnæ fore. Sed Pansa furere uidetur de Clodio, itemq; de Deiotaro, & loqtur seuere, si uelis credere. Illud tamen nõ uelle, ut mihi quidem uidetur, quod factum Dolobellæ uehementer improbat. De Coronatis cum sororis tuæ filius à Patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Cæsaris causa, posuisse luctus gratia. Postremo se libenter uituperationem subire, quòd amaret etiam mortuũ Cæsarem. Ad Dolobellam, quemadmodũ tibi dicis placere, scripsi diligenter. Ego etiã ad Siccam. tibi hoc oneris non impono, nolo te illum iratum habere. Seruii orationẽ cognosco, in qua plus timoris uideo, q̃ consilii. Sed quoniã perterriti omnes sumus, assentior Seruio. Publius tecum tricatus est. Huc enim Cerelia missa ab istis ad me est legata, cui facile persuasi, mihi id, quod rogaret, ne licere quidem nõ modo libere. Antonium si uidero, accurate agam de Bruto. Venio ad recentiores literas, quanq̃ de Seruio iam rescripsi me facere magnã πρᾶξιν Dolobellæ. mihi mehercule ita uidetur, nõ potuisse maior tali re, taliq; tempore. sed tamẽ quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis literis. Tibi uero assentior maiorẽ πρᾶξιν eius fore, si mihi, quod debuit, dissoluerit. Brutus uelim sit Asturæ. Quod autem laudas me, quod nihil ante de profectione constituã,

quàm ista quò euasura sint, uidero, muto sententiam, neq; quicquam tamen ante, quàm te uidero. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo, cui quidem ego totam uillam, Cellamq; tradidi, eamq; cogitabam. V. Iduum uidere. Tu Atticæ salutem dices, nos Pyliam diligenter tuebimur. Vale.

T. P. ATTICO.

Pompeiano naui aduectus sum in Luculli nostri hospitiũ. VI. Iduũ hora ferè tertia. egressus autem è naui, accepi tuas literas, quas tuus tabellarius in Cumanũ attulisse dicebatur, Nonis Maii datas. à Lucullo postridie eadẽ ferè hora, qua ueni VII. Iduum Lanuuio datas. Audi igitur ad omneis. Primum quæ de re mea gesta, & in solutione, & in albiano negocio, grata. De tuo autem Buthroto, cum in Pompeiano essem, Missenum uenit Antonius. inde ante discessit, q̃ illum uenisse audissem, à quo in Samnium. uide q̃d speres. Romæ igitur de Buthroto L. Antonii horribilis contentio. Dolobellæ præclara iam, uel sibi habeat numos, modo numeret Idibus. Tertullæ nollem abortum. Tam enim Cassii sunt iam, q̃ Bruti serendi. De Regina uelim, atq; etiã de Cæsare illo. persolui primæ epistolæ, Venio ad secundam. De Quintis, ac Buthrotis, cum uenero, ut scribis, Quod Ciceroni suppeditas, gratum. Quod errare me putas, qui remp. putem pendere è Bruto, sic se res habet, aut nulla erit, aut ab isto, istis' ue seruabitur. Q^d me hortaris, ut scriptam concionem mittam. Accipe à me mi Attice καθολικὸν θεώρημα earum rerũ, in q̃bus exercitati sumus; [illegible] nemo unq̃ neq; poeta, neq; orator

fuit, qui quenq̃ meliorem, q̃ se arbitraretur. Hoc etiã malis contigit. Quid tu Bruto putas & ingenioso, & erudito? de quo etiam experti sumus. nuper in edicto scripseram rogatu tuo. meum mihi placebat, illi suum, quinetiã cum ipsius precibus penè adductus, scripsissem ad eũ de optimo genere dicendi, non modo mihi, sed etiã tibi scripsit, sibi illud, quod mihi placeret, non probari, Quare si ne quæso quenq; sibi scribere. Suam cuiq; sponsam, mihi meam, suum cuiq; amorem, mihi meũ non scite. Hoc enim Attilius poeta durissimus, atq; utinam isti liceat concionari, cui si esse in urbe tuto licebit, uicimus. Ducem enim noui belli ciuilis, aut nemo sequetur, aut ii sequentur, qui facile uincantur. Venio ad tertiam. gratas fuisse meas literas Bruto, & Cassio, gaudeo. Itaq; is rescripsi. Quod Hircium per me meliorem fieri uolunt, do equidem operam, & ille optime loquitur, sed uiuit, habitatq; cũ Balbo, qui item bene loquitur. quid credas, uideris. Dolobellam ualde placere tibi uideo, mihi quidem egregie. Cũ Pansa uixi in Pompeiano. is planè mihi probabat se assentire, & cupere pacem. causam armorum quæri planè uideo edictum Bruti, & Cassii probo. Quæris, ut suscipiam cogitationem, quidnam istis agendum putem? Cõsilia temporum sunt, quæ in horas cõmutari uides. Dolobellæ & prima illa actio, & hæc cõtra Antoniũ concio, mihi profecisse permultum uidetur, prsus ibat res. Nunc aũt uidemur habituri ducem, quod unum municipia, boniq; desiderant. Epicuri mentionẽ facis, & audes dicere μὴ πολιτεύεσθαι. nõ te Bruti nostri uulticulus ab ista oratione deterret? Q. Frater, ut scribis, est dextella. per eum igitur, ut uolemus, facile auferemus. Expecto, si, ut

putas, L. Antonius ꝑduxit Octauium, qualis cõcio fuerit. hæc scripsi. Statim enim Cassii tabellarius, eram continuo Pyliam salutaturus. Deinde ad epistolas Vestorii nauicula. Atticæ plurimam salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

Cum pauloante dedissem ad te è Cassii tabellario literas. V. Iduum uenit noster tabellarius, & quidem portenti similes in tuis literis. Sed cito cõieci Lanuuii te fuisse. Eros aũt festinauit, ut ad me literæ Dolobellæ perferrentur, non de re mea (non dum enim meas acceperat) sed rescripsit ad eas, quarum exẽplum tibi miseram, sanè luculente. A me autem cũ Cassii tabellarium dimisissem, statim Balbus uenit. O Dii boni quam facile perspiceres timere ocium, & nosti uirum, q̃ tectus, sed tamen Antonii consilia narrabat, illũ circuire ueteranos, ut acta Cæsaris sancirent, idq; se facturos iurarẽt. utrum omnes haberent, eaq; Duumuiri omnibus mensibus inspicerent. Questus est etiam de sua inuidia, eaq; eius cis oratio fuit, ut amare uideretur Antonium. Quid quæris? nihil synceri. Mihi aũt non est dubiũ, qn res spectet ad castra. acta enim illa res est animo uirili, consilio puerili. Quis. n. hoc nõ uidit regni hæredem relictum? Quid aũt absurdius. hoc metuere, alterum in metu nõ ponere? quinetiã hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα. pontem Neapolitanũ à matre Tyrannoctoni possideri. legẽdus mihi sæpius est Cato maior ad te missus. Amariorem enim me senectus facit. stomachor omnia, sed mihi quidem βεβίωται. Viderint iuuenes. tu mea curabis, ut curas. hæc scripsi, seu dictaui, apposita

secunda mensa apud Vestoriũ. Postridie apud Hircium cogitabã equidem πολιτευτικῶς, sic hominẽ traducere ad Optimates paro .nemo istorum, qui ocium non timeat. quare talaria induamus, quiduis enim potius, q̃ castra. Atticæ salutem plurimã uelim dicas, Expecto Octauii concionem, & siquid aliud. maxime autem ecquid Dolobella tinniat. an in meo nomine tabulas nouas fecerit. Vale.

uideamus. i. pateremur.

T. P. ATTICO.

Certior à Pylia factus, mitti ad te Idibus tabellarios, statim hoc, nescio qd exaraui. Primum igitur scire te uolui, me hinc Arpinũ. XVI. Calendarum Iun. Eò igitur mittes, siquid erit posthac, quãq̃ ipse iam, iamq; adero. Cupio enim ante, q̃ Romam uenio, odorari diligentius, quid futurum sit, quanq̃ uereor, ne nihil cóiectura aberrem. Minime enim obscurum est, qd isti moliãtur. Meus uero discipulus, qui hodie apud me cœnat, ualde amat illum, quẽ Brutus noster sauciauit & si quæris (perspexi.n. planè) timet ocium. ὑπόθεσιν aũt hãc habent, eamq; præ se ferũt, clarissimũ interfectum, totam remp. illius interitu perturbatã. irrita fore, quæ ille egisset, simulac desistemus timere. clemẽtiam illi malo fuisse, quasi usus nõ fuisset, nihil ei tale accidere potuisset. Mihi aũt uenit in mentem, si Pompeius cum exercitu firmo ueniat, qd est εὔλογον, certe fore bellum. hæc me spẽs, cõtagioq; perturbat, ne gemã, quod tibi tum licuit, nobis nunc licebit. nã aperte lætati sumus. Deinde habent in ore nos ingratos. nullo licebit modo, quod tum & tibi licuit, & multis φαινοπροσωπιτέον, ergo

& ἰτέον in castra millies mori melius huic præsertim ætati. Itaq; me Idus Martiæ nõ tam cõsolantur, q̃ antea. Magnum .n. mendum cõtinent. & si illi iuuenes ἀλλὰ ὅις ἐν ἐσθλοῖς τὸν διαφθονοῦν ταὐτόγον. sed, si tu melius quippiã speras, ꝙ & plura audis, & interes cõsiliis, scribas ad me uelim, simulq́; cogites, q̃d agendũ nobis sit super legatione uotiua, quod in his locis moneor à multis, ne in Senatu Calendis absim. Dicuntur .n. occulte milites ad eam diem cõparati, & quidem in istos, qui mihi uidentur ubi uis tutius, q̃ in Senatu fore. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARVM AD T. POMPONIVM ATTICVM LIBER XV.

T. P. ATTICO.

Factum male de Alexione, incredibile est, q̃tu me molestia affecerit. Nec mehercule ex ea parte maxime, ꝙ pleriq; mecum. Ad quem igitur medicum te cõferes? Quid mihi iam medico, aut si opus est, tanta inopia est? Amorẽ erga me, humanitatem, suauitatemq́; desidero. Etiam illud q̃d est, quod nõ pertimescendum sit? cum hoĩem temperantẽ, summũ medicum, tantus improuiso morbus oppresserit? Sed ad hæc oĩa una consolatio est, ꝙ ea conditiõe nati sumus, ut nihil, q̃d homini accidere possit, recusare debeamus. De Antonio iam antea tibi scripsi, nõ esse eum à me con=

uentum, uenit.n. Missenum, cum ego essem in Põpeiano, ante profectus est, q̃ ego nõ uenisse cognoui. sed casu, cũ legerẽ tuas literas, Hircius erat apud me in Puteolano, ei legi, & egi primũ, quod attinet. nihil mihi concedebat. Deinde ad summã, arbitrum me statuebat non modo huius rei, sed totius consulatus sui. cum Antonio aũt sic agemus, ut perspiciat, in eo negocio si nobis satis fecerit, totum me futurum suũ. Dolobellam spero domi esse. Redeamus ad nostros, de quibus tu bonã spem te significas habere, ꝓpter edictorum humanitatem. Ego aũt perspexi, cum à me. XVII. Calen. de Puteolano Neapolim Pansæ conueniẽdi causa proficisceretur Hircius, omnem eius sensum. Sed (uix.n. & ad pacem sum cohortatus) non poterat scilicet negare, se uelle pacem, sed nõ minus se nostrorũ arma timere, q̃ Antonii, & tamen utrosq; non sine cã præsidiũ habere, se aũt utraq; arma timere. Quid quæris? οὐδὲν ὑγιές. De Q. Fratre tibi assentior. patri quidẽ gratissimæ, & bellæ tuæ literæ fuerunt. Cereliæ uero facile satisfeci, nec ualde laborare mihi uisa est, et si illa, ego certe non laborarem. Istã uero, quã tibi molestum scribis esse, auditam à te esse omnino demiror. Nam ꝙ eã collaudaui apud amicos, audientibus tribus filiis eius, & tua filia   Quid hoc est? Quid est autem, cur ego personatus ambulẽ? Parum ne fœda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus rogat, ut ante Calendas ad me quoq; scripsit, & fortasse faciam, sed planè qd uelit, nescio. Quid.n. illi afferre consilii possum, cum ipse egeam consilio? Et cum ille suæ immortalitati melius, q̃ nostro ocio cõsuluerit? De Regina rumor extinguetur. De Flauia obsecro te, si quid potes. hercle dederam ad te literas exiens

è Puteolano, diuerteramq; in Cumanum, ibi bene ualentem uidi Pyliam quinetiā paulo clàm iis eam uidi. Venerat enim in funus, cui funeri ego quoq; operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. Mãsi igitur eo die in Sinuessano, atq; inde mane postridie Arpinum proficiscens hanc epistolam exaraui. Erat autem nihil noui, quod aut scriberem, aut certe ex te quærerē. nisi forte hoc ad te putas ptinere. Brutus misit ad me orationem suam habitam in concione capitolina, petiuitq; à me, ut eā ne ambitiose corrigerem, ante, q̃ ederet. Est aũt oratio scripta elegantissime sententiis, & uerbis, ut nihil possit ultra. Ego tamen, si illā causam habuissem, scripsissem ardentius ὑπόθεσιν. Vides quæ sit persona dicētis. Itaq; iā corrigere eā nō potui. Quo.n. in genere Brutus noster esse uult, & qđ iudiciū habet de optimo genere dicendi, ita consecutus est ea oratione, ut elegantius nihil eē possit. sed ego solus alius sum spe, hoc recte, siue nō recte. tu tamē uelim orationē legas, nisi forte iā legisti, certioremq; me facias, qd iudices ipse, quãquā uereor, ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicãdo. sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tū intelliges posse, et Attico tota grauissime dici, sed hæc corā. Nec sine epistola, nec cū inani epistola uolui ad te Metrodorū uenire.

T. P. ATTICO.

Ecimoquinto Cal. è Suessano proficiscens, cum dedissem ad te literas, diuertissemq; à Cumis in Vestiano, accepi à tabellario tuas literas, in quibus nimis multa de Buthroto. Nō enim tibi ea res maiori curæ aut est, aut erit, q̃ mihi. Sic enim decet te mea

curare, tua me. Quam ob rem id quidem sic susceptū est mihi, ut nihil sim habiturus antiquius. L. Antoniū concionatum esse cognoui tuis literis, et aliis sordide, sed id quale fuerit, nescio. Nihil enim scripsisti de Menedemo, probeq; certe ea dictitat, quæ scribis. consilium meum à te probari, quòd ea nó scribam, quæ tu à me postularis, facile patior. Multóq; magis id probabis, si orationē meam, de qua hoc die ad te scripsi, legeris. Quæ de legionibus scribis, uera sunt, sed non satis hoc uideris tibi ꝑsuasisse, quid de Buthrotis nostris per Senatum speres confici posse, quod puto. tantum enim odiū uideo, nó uidemur esse uicturi, sed, si etiam nos hoc fallat, de Buthroto te nō fallet. De Octauii concione idem sentio, quod tu, ludorūq; eius apparatus, & Matius, et Posthumius mihi procuratores nó placent. Saserna collega dignus, sed isti oēs, quemadmodum sentis, nó minus ocium timent, q̄ nos arma. Balbum leuari inuidia per nos uelim, sed ne ipse quidem id fieri posse confidit, itaq; alia cogitat. Quòd prima disputatio Tusculana te confirmat, sanè gaudeo. Neq;.n. ullum est perfugium aut melius, aut paratius. Flauia quoq; bene loquitur, non moleste fero. Tyndaritanorum causa, de qua cā laborat, quæ sit, ignoro. hos tamē πέντελοιπὸν mouere ista uidentur. In primis erogatio pecuniæ. De Alexione doleo, sed quoniam inciderat in tā grauem morbum, bene actum cum illo arbitror, quos tamen secundos hæredes scire uellem, & diem testamenti. Vale.

T. P. ATTICO.

U Ndecimo Calendarū accepi duas epistolas tuas, q̄bus duabus meis respōdisti, und erat. VI.

Calendarum, altera. XII. datã. Ad superiorem igitur. prius accurres in Tusculanũ, ut scribis, quo me. VI. Calendarum uenturum arbitrabar. quod scribis parendũ uictoribus, non mihi quidem, cui sunt multa potiora. Nã illa, quæ recordaris Lentulo, & Marcello Consulibus acta in æde Apollinis, nec causa eadẽ est, nec simile tempus. præsertim cum Marcellum scribas, aliosq́ discedere, erit igitur nobis cura moderandum, & constituẽdum, tutò ut Romæ esse possimus. Noui conuentus. habitatores sanè me mouent, in magnis enim uersamur angustiis. Sed si ista paruipendimus, certe & maiora contemnimus. Caluæ testamentum cognoui hominis turpis, ac sordidi. Tabula Demonici, quod tibi curæ est, gratum. De malo scripsi iam pridem ad Dolobellam accuratissime, à quo modo literæ mihi redditæ sunt, eius enim causa, et cupio, & debeo. Venio ad propiorem. Cognoui de Alexione, quæ desiderabam. Hircius est tuus. Antonio quoniam est, uolo peius esse. De Q. Fratre, quod scribis ad me ad Q. de patre, coràm agemus. Brutum omni re, qua possum, cupio iuuare, cuius de oratiuncula idem te, quod me sentire uideo, sed parum intelligo quid me uelis scribere, quasi à Bruto habita oratione, cum ille ediderit, qui tandem conuenit, an sicut in tyrannum iure optimo cæsum multa dicentur, multa scribentur à nobis? sed alio modo, & tempore. De Sella Cæsaris, bene Tribuni. præclaros etiã. XIIII. ordines. Brutum apud me fuisse gaudeo, modo & libenter fuerit, & sat diu. X. Calendarum Iunii ferè ea, quæ à Fusio, uenit tabellarius, nescio quid ab eo literularum uti me sibi restituerem. sanè insulse, ut solet, nisi forte quem non ames omnia uidentur insulse fieri.

Scripsi iam,

Scripsi ita, ut te probaturum existimem. Mihi duas à te epistolas reddidit. unam. XI. alteram. X. Calendarũ. ad recentiorem prius, & leuiorem. laudo si uero etiam Calsulenus ἄγω ποταμῶν Antonii consilia narras turbulenta, atq; utinam potius per populum agat, q̃ per Senatum, cui quidem ita credo, sed mihi totum eius consilium ad bellum spectare uidetur. Siqdem D. Bruto Prouincia eripitur quoquo modo, ego de illius neruis existimo. non uidetur fieri posse sine bello. sed non cupio, quoniam caret Buthrotis, rides ab condoleo non mea potius assiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te nescire, quid nostris faciundum sit, iam pridẽ me illa ἀπορία solicitat. Itaq; stulta iam Iduum Martiarum est consolatio. Animis enim usi sumus uirilibus, consiliis (mihi crede) puerilibus. Excisa enim est arbor, nõ euulsa, itaq; q̃ fruticetur uides. Redeamus igitur quoniam saepe usurpas ad Tusculanas disputationes. Saufeium pete. celemus, ego nunquam indicabo. Quod te à Bruto reqri scribis, ut certior fieret, quo die in Tusculanum essem futurus. ut ad te ante scripsi. VI. Calendarum, et quidem ibi te quàm primum peruidere uelim. Puto enim nobis Lanuuium eundum. eqdem non sine multo sermone, sed μελήσει. Redeo ad superiorem, ex qua praetereo illa prima de Buthrotis, quae mihi sunt inclusa medullis. sit modo (ut scribis) locus agendi. De oratione Bruti prorsus cõtendis, mecumq; iterum tam multis uerbis agis. Ego ne ut eam causam, quam is scripsit, ego scribam nõ rogatus ab eo? nulla παρεγχείρησις fieri potest cõtumeliosior. At inquis ἡρακλείδειον aliquod. Non recuso id quidem, sed & componendũ argumentum est, & scribẽdi

229. 6.

expectandum tempus maturius. Licet enim de me, ut libet, existimes, uelim quidem quàmoptime, si hæc ita manent, ut uidentur (feres quod dicam) me Idus Martiæ non delectant. Ille enim nunquam reuertisset. nos timor cõfirmare eius acta non coegisset, aut ut in Saufeleã, reliquasq; Tusculanas disputationes, ad quas tu etiã Vestorium hortaris, ita gratiosi eramus apud illum, quem Dii mortuum perdant. Tu ut nostræ ætati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo (mihi crede) sed iam scripserã, delere nolui. De Menedemo uellem uerum fuisset. De Regina uelim uerum sit, cætera coràm, & maxime nostris quid faciendum sit, quid etiam nobis. Si Antonius militibus obsessurus est Senatum. Hanc epistolam si illius tabellario dedissem, ueritus sum, ne solueret, itaq; misi dedita opera. Erat enim rescribendum tuis, q̃ uellem Bruto studium tuum nauare potuisse. Ego igitur ad eum literas ad Dolobellam Tironem misi cum mandatis, & literis. eum ad te uocabis, & si quid habebis, quod placeat, scribes. Ecce autem de transuerso. L. Cæsar, ut ueniam ad se rogat in nemus, aut scribam, quò se uenire uelim. Bruto enim placere se à me conueniri. O rem odiosam, & inexplicabilem. puto me ergo iturum, & inde Romam, nisi q̃d mutaro. Summatim adhuc ad te, nihil dum enim à Balbo, tuas igitur expecto, nec actorum solum, sed etiam futurorum. A Bruto tabellarius rediit. attulit & ab eo, & Cassio literas. consilium meum magnopere exquirunt. Brutus quidem utrum de duobus. O rem miseram. planè non habeo quid scribam. Itaq; silentio puto me usurũ, nisi quid aliud tibi uidetur, sin tibi quid uenit in men-

tem, scribe quæso. Caßius uero uehementer orat, ac pe=tit, ut Hircium quamoptimum faciam, sanum putas ἀψ=θρακεύς. Epistolam tibi misi, ut tu de Prouincia Bru=ti, & Caßii perscita. scribit & Balbus, & Hircius q̃dem se acturum. Etenim iam in Tusculano est, mihíq;, ut ab=sim, uehementer author est, ille quidem periculi causa, quod sibi etiam fuisse dicit. ego autem etiam, ut nullum pe riculum sit, tantum abest, ut Antonii suspitionem fugere non curem, ne uideatr eius secundis rebus delectari, ut mihi causa esset, cur Romam uenire nolim, ne illum ui=deam. Varro autem noster ad me epistolam misit, sibi à nescio quo missam (nomen enim deerat) in qua scriptum erat. Veteranos eos, qui reiiciantur (nam partem esse di=missam) improbißime loqui, ut magno periculo Romæ sint futuri, qui ab eorum partibus dissentire uideantur. Quis porrò noster itus, reditus, uultus, incessus inter istos? Quod si, ut scribit. L. Antonius, eum uidelicet et in D. Brutum. Reliquos in nostros. ego quid faciam aut quo me pacto geram? Mihi uero deliberatum est, ut nunc qui=dem est, abesse ex ea urbe, in qua nõ modo florui cũ sum ma [redacted], uerũ etiam seruiui cum aliqua dignitate. Nec tam statui ex Italia exire, de quo tecũ delibero, quàm istuc nõ uenire. Cum ad me Brutus noster scripsisset, & Caßius, ut Hircium, quem adhuc bonũ fuisse sciebãt, neq; eum confidebant fore, mea authoritate meliorem facerẽ (Antonio e.n. fortasse iratior, causæ uero amicißimus) tamen ad eum scripsi, eiq; Bruti, & Caßii dignitatem cõ mendaui. Ille quid mihi rescripsisset, scire te uolui, si for=te idem tu, quod ego, existimares, istos etiam nũc uereri, ne forte ipsi nostri plus animi habeant, quàm habent.

HIRTIUS Ciceroni suo. S. Rure iam redieram, quæris an ego, cum omnes calleant, ignauiter aliquid faciam. Etiam ex urbe sum profectus, ut (illius enim statiō odi) abessem. Has tibi literas exiens in Tusculanū scripsi. Noli autem me tam strenuum putare, ut ad Nonas recurram. Nihil enim iam uideo opus eē nostra cura, quoniam præsidia sunt in tot annos prouisa. Brutus, & Cassius utinam quamfacile à te de me impetrare possint, ita per te exorentur, nequod callidius ineant consiliū. cedentes enim hæc ais scripsisse. quò? aut quare? retine obsecro te Cicero, & illos. Noli sinere hæc omnia perire, quæ funditus medius fidius rapinis. incendiis, cædibus peruertuntur. tantum si quid timent, caueant. nihil præterea moliantur. Non medius fidius acerrimis consiliis, plus, q̃ etiam inertissimis, dum modo diligentibus consequētur. Hæc enim, quæ fluunt, per se diuturna nō sunt. In contentione præsenteis ad nocendum habent uireis. Quid speres de illis, in Tusculanū ad me scribe. Habes Hircii epistolam, cui rescripsi, nil illos callidius cogitare, idq; confirmaui. hoc, qualecunq; esset, te scire uolui. Obsignata iam epistola, Balbus ad me, Seruiliam rediisse, confirmare non discessuros. Nunc expecto à te literas. Gratū, quòd mihi epistolas, quæ quidem me delectarunt. In primis Sestii nostri. dices, q̃a te laudat. puto mehercule id quoq; esse causæ, sed tamen etiam ante, quàm ad eum locum ueni. ualde mihi placebat cū sensus eius de Rep. tū scribendi cura. Seruius uero pacificatus cum librariolo suo uidetur obiisse legationem, & omnes captiunculas pertimescere. debuerat autem non ex iure manu consertū, sed quæ sequuntur. tu quoq; scribes. Post tuum discessum bi=

nas à Balbo. nihil noui. Itemq; ab Hirtio, q se scribit ue=hementer offensum eẽ ueteranis. Expectat animus qd=nam agam de Calend. Martiis. Misi igitur Tironem, & cum Tirone plures, quibus singulis, ut quisq; accidisset, dares literas, atq; etiam scripsi ad Antonium de legatione, ne, si ad Dolabellam solum scripsissem, iracundus homo commoueretur. quod aũt aditus ad eum difficilior eẽ dicitur, scripsi ad Eutrapelum, ut is ei meas literas red=deret, legatione mihi opus esse. honestior est uotiua. sed licet uti utraq;. de te quæso etiam, atq; etiam uide. Velim possis coràm, si minus possis, literis idem consequemur. Græceius ad me scripsit, C. Cassium sibi scripsisse, homines comparari, qui armati in Tusculanum mitterentur. Id quidem mihi uidebatur, sed cauendum tamen, & illæ, quæ plures uidendæ, sed aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis dare poterit. IIII. Nonarum uesperi à Balbo redditæ mihi literæ, fore Nonis Senatum, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum emendum, & ad urbem mittendum curarent. O rem miseram. primũ ullam ab istis legationem. dein, si aliquam hanc legata=riam Prouinciã. Atq; haud scio, an melius sit, quàm ad Eurotam sedere, sed hæc casus gubernabit. ait autem eodem tempore decretum iri, ut & iis, et reliquis prætoriis Prouinciæ decernantur. hoc certe melius, quàm illa Persei porticus. Nolo enim Lacedemonẽ longinquo, quam in Lanuuiũ existimauit. Rides inq̃s in talibus rebus? qd faciã? plorando fessus sum. Dii immortales, q̃ me contur=batum tenuit epistolæ tuæ prior pagina, qd aũt iste in domo tua casus armorũ? Sed hunc quidẽ nimbum cito transisse lætor. tu qd egeris tua cum tristi, tum ẽt difficili ad

consiliandum legatione, uehementer expecto. est. n. inexplicabilis. ita circũsedemur copiis omnibus. Me quidem Bruti literæ, quas ostendis à te lectas, ita perturbarunt, ut q̃q̃ ante egebã consilio, tamẽ animi dolore sim tardior. Sed plura, cum ista cognoro. Hoc aũt tẽpore, quod scriberem, nihil erat, eoq; minus, ꝙ dubitabã, tu has ipsas literas esses' ne accepturus. Erat. n. incertum, uisurus' ne te esset tabellarius. Ego tuas literas uehemẽter expecto. O Bruti amanter scriptas literas. O iniquũ tuum tp̃s, qui ad eũ ire nõ possis. ego aũt quid scribã? ut beneficio istorum utãtur? qd turpius? Vt moliãtur aliqd? nec iam possunt, nec audẽt. Age quiescãt authoribus nobis. qs incolumitatẽ præstat? Si uero aliqd, de Deciis, Gracchisq; nostris, uita ẽt si nemo molestus sit. Ludos uero non facere qd fœdius? Frumentũ imponere, quæ est alia Dionis legatio, aut qđ munus in rep. sordidius? prsus qdẽ cõsilia tali in re ne iis quidẽ tuta sunt, qui dãt, sed possum id negligere pficiscẽs. Frustra uero q igrediar Matris cõsilium, cũ utatur ẽt precibus. quid me interponã? Sed tamẽ cogitabo, quo genere utar literarũ. nõ possum statim. Igitur mittam ad Antium, uel Circæos. Vale.

T. P. ATTICO.

ANtium ueni. VI. Calendarum. Bruto iucũdus noster aduentus. deinde multis audientibus Seruilia Tertulla, Porcia quærere, quid placeret. Aderat etiã Fauonius. Ego, quod eram meditatus in uia suadere, ut uteretur asiatica curatione frumẽti, nihil esse iam reliqui, quod ageremus, nisi ut saluos esse in eo etiam ipsi reip. esse præsidium, quam oratioẽm cum in=

gressus essem, Cassius interuenit. Ego eadem illa repeti ui. hoc loco fortibus sanè oculis Cassius matrē spectare, dicere se in Siciliā nō iturum. Ego ne ut beneficiū accepisset in cōtumelia, quid ergo agis inquā? At ille in Achaiā se iturum. quid tu inquam Brute? Romā inquit, si tibi uidetur. mihi uero minime. tuto enim nō eris. quid si possem esse? Placeret'ne, atq; ut oīno neq; nunc, neq; ex praetura in Prouinciam ires. Sed author non sum, ut te urbi cōmittas. Dicebā ea, quae tibi profecto in mentē ueniūt, cur non esset tuto futurus. multo inde sermone querebantur. Atq; id quidem Cassius maxime amissas occasiōes, Deciumq; grauiter accusabat, ea negabā oportere praeterita repeti, assentiebar tamen. quanq̄ ingressus essem dicere, quid oportuisset. Nec uero quicq̄ noui, sed ea, quae quotidie omnes. nec tamen illum locum attingere quēq̄, praeterea oportuisse tangi, sed Senatum uocari. populum ardentē studio uehementius incitari, totam suscipe rēpu. exclamat tua familiaris. Hoc uerbo neminem unq̄ audiui. Ego repssi, sed Cassius mihi uidebatur iturus. etenim Seruilia pollicebatur se curaturā, ut illa frumenti curatio de. S. C. tolleretur. & noster Brutus cito deiectus est, de illo inani sermone (uelle enim se dixerat) cōstituit igitur, ut ludi absente se fierent suo nomine. proficisci autem mihi in Asiam uidebatur ab Antio uelle, ne multa. nihil me in illo itinere praeter conscientiā meā delectauit. non .n. fuit cōmittendū, ut ille ex Italia prius, q̄ à me cōuētus esset, discederet. hoc dempto munere amoris, atq; officii, sequebatur, ut mecum ipse ἠδ' εὖρο ὁδός, σοὶ τί δύναται νῦν θεοπρεπές? prorsus dissolutum offendi nauigium, uel potius dissipatum. nihil consilio, nihil ratione,

nihil ordine. Itaq; etsi ne antea quidem dubitauera̅m, tamen nunc eo minus euolare hinc, idq; quàmprimũ, ubi nec Pelopidarum facta, neq; famam audiam, & heus tu, ne forte sis nescius. Dolobella me sibi legauit ad. IIII. Nonarum April. Id mihi heri uesperi nũtiatum est. Iuotiua ne tibi quidem placebat, etenim erat absurdũ, quæ si stetisset resp. bonis non sumere, & uersa illa uota dissoluere, & habent, opinor, liberæ legationes diffinitum tẽpus lege Iulia, nec facile addi potest, idq; adeo genus legationis, ut cum uelis introire, exire liceat, quod nũc mihi additum est bella. est autem huius iuris quinquennii licentia, quanq̃ quinquennium cogitem, contrahi mihi negociũ uidetur, sed βλασφημίαν mittamus. Bene meherculẽ de Buthroto, at ego Tironem ad Dolobellam cum literis, quia iusseras, miserã. quid nocet? De nostris aũt Antiatibus satis uidebar planè scripsisse, ut non dubitares, essent quin ociosi futuri, usuriq; beneficio Antonii cõtumelioso. Cassius frumentariã rem aspernabatur, eam Seruilia sublaturã ex S. C. se esse dicebat. noster uero Brutus in Asiam, postea, q̃ mihi est assensus tuto se Romæ eẽ non posse. ludos. n. absens facere malebat. statim autẽ se iturũ simulac ludorũ apparatum iis, qui curaturi essent, tradidisset. Nauigia colligebat. erat animus in cursu. interea in eisdem locis erant futuri. Brutus quidẽ se aiebat Asturæ affuturũ. L. quidem Antonius liberaliter literis sine cura me esse iubet. Habeo unũ beneficiũ, alterum fortasse in Tusculanum uenerit. O negocia non ferẽda, quæ feruntur tamen Octauio, ut perspexi satis ingenii, satis animi. uidebaturq; erga nostros ἥρωας ita fore, ut nos uellemus, animatus. Sed q̃d ætati credẽdum

sit, quid nomini, quid hæreditati, quid καθέχησε magni consilii est. Vitricus quidē nihil censebat, quē Asturæ uidimus, sed tamen alendus est, & ut nihil aliud ab Antonio seiūgendus. Marcellus præclare, si præcipit nostro nostri, cui quidē ille deditus mihi uidebatur. Pansæ aūt, & Hircio nō nimis credebat, bona indoles ἐὰν διαμένη. VIII. Calē. duas à te accepi epistolas. respondebo igitur priori prius. assentior tibi, ut nec duces simus, nec agmen cogamus, faueamus tamen. Orationem tibi misi. eius custodiendæ, & pferendæ arbitriū tuum sit. quando illum diem tu tuendum putes? Inducias, quas scribis, non intelligo fieri posse. melior est ἀναντιφωνησία qua me usurū arbitror. Quod scribis legationes duas Brundusiū uenisse, uos oīa prius. Scribas igitur, qcquid audieris. Varronis διάλογον expecto. improbo ἡρακλείδειον, præsertim cū tu tātopere delectere. sed qualem uelis uelim scire. q ad te antea, atq; adeo prius scripsi (sic. n. mauis ad scribendū tibi uere dicere) fecisti me acriorem. Ad tuū iudicium, quod mihi erat notū. addidisti. Peducæi authoritatem magnam quidē apud te, & in primis grauē. enitar igitur, ne desideres aut industriam meā, aut diligentiā. Vectenū, ut scribis, & Faberium foueo. Clodiū nihil arbitror malitiose, q̃q̃ scelesta quidem egerit. de libertate retinēda, qua certe nihil est dulcius, tibi assentior. ita'ne Gallo aio hoīem neq̃? quid. n. dicam aliud. cautum Marcellū. me sic, sed nō tamē cautissimum. Lōgiori epistolæ, superioriq; respōdi. nūc breuiori, propioriq; qd respondeā, nisi eam fuisse dulcissimā? Res Hispanienses ualde bonæ. mō Balbiliū incolumē uideā, subsidium nostræ senectutis. De Amiano item, q me ualde

Cicero Attico s. Octauo

obscruat Visellia, sed hæc quidē humana. De Bruto te nihil scire dicis, sed Seliciam uenisse M. Scaptiū, eumq; non qua pōpa, ad se tamen clàm uenturum, sciturumq; me cia, quæ ego statim. interea narrat eadē, Bassi seruū uenisse, qui nunciaret legiones Alexādrinas in armis esse. Bassum arcessi. Cassiū expectari. quid quæris? Videtur respub. ius suū recuperatura, sed nequit ante. nosti horum exercitationem in latrocinio, & amentia. Dolobella uir optimus, etsi cum scribebā secunda mēsa apposita, uenisse eum ad Baias audiebā, tamen ad me ex Formiano scripsit, quas literas cum è balneo exiissem, accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vectenū accusat, tricatur scilicet, ut homo talis, sed ait totum negocium Sestium nostrū suscepisse, optimū quidē illum uirū, nostriq; amātissimum. quæro aūt quid tandem Sestius in hac re facere possit, quod nō quis nostrum? sed, siquid præter spem erit, facies, ut sciam. sin est (ut arbitror) negocium perditum, scribes tamē, neq; ista res cōmouebit. Nos hic φιλοσοφούμεθα, quid enim aliud, & τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος magnificæ explicamus. προσφωνοῦμεν q; Ciceroni. Qua de re. n. potius pater filio? deinde alia. quid quæris? Extabit opera peregrinatiōis huius. Varronē hodie, aut cras uenturū putabant. Ego aūt in Pōpeianū pperabā, nō quo hoc loco quicq̄ pulchrius, sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribe quæso, quæ cā sit Myrtillo. Pœnas quidem illum pependisse audiui, & satis'ne patet unde corruptus. Hæc cū scriberem tantum, quòd existimabam ad te orationē esse præbui, quàm timeo, quid existimes. Et siquid ad me, qđ nō sit foras pditum, nisi repu. recuperata, de quo quid sperē, nō audeo

scribere. VI. Calēdarum accepi à Dolobellà literas, quarum exemplū tibi misi in quibus erat oīa se fecisse, quae tu uelles, statimq; ei rescripsi, & multis uerbis gratias egi, sed tamē, ne miraretur, cur idē iterum facerē, hoc causae sumpsi, qđ ex te ipso coràm antea nihil potuissem cognoscere. Sed quid multa? literas hoc exemplo dedi.

M. T. Cicero P. Dolobellae Cos. S. Antea cum literas Attici nostri de tua summa liberalitate, summoq; erga se beneficio certior factus essem, cumq; tu ipse etiam ad me scripsisses, te fecisse ea, quae nos uoluissemus, egi tibi gratias per literas his uerbis, ut intelligeres nihil te mihi gratius facere potuisse. Postea uero, q̄ ipse Atticus ad me uenit in Tusculanū huius unius rei causa, tibi, ut apud me gratias ageret. cuius tuam eximiam quandā, & admirabilem in causa Buthrotia uoluntatem, & singularem erga se amorem perspexisset, teneri non potui, quin tibi apertius illud idem iis literis declararē. Ex oībus enim mi Dolobella studiis in me, & officiis, quae sūma sunt, hoc scito mihi & amplissimum uideri, & gratissimum esse, quod perfeceris, ut Atticus intelligeret q̄ tum ego te, quantum tu me amares. quod reliquum est Buthrotiā, & causam, & ciuitatem, q̄q̄ à te constituta est (Beneficia autem nostra tueri solemus) tamen uelim receptā in fidem tuam, à me etiam, atq; etiam tibi commendatam, authoritate, & auxilio tuo tutam esse uelis. Satis erit in perpetuū Buthrotis praesidii, magnaq; cura, & solicitudine Atticū, & me liberaris, si hoc oneris mei cā susceperis, ut eos semp̄ à te defensos uelis. qđ ut facias te uehemēter etiā, atq; ēt rogo. His literis scriptis me ad συντάξεις dedi, quae q̄dē uereor, ne minio, ac cera tua pluribus lo- miniata cerula

tis notanda sint, ita sum μετέωρος, & magnis cogitatio nibus impeditus. L. Antonio male sit. Siquidem Buthrotis molestus est. Ego testimonium cōposui, quod cū uoles. obsignaui. Tu numos Arpinatū, si L. Fadius ædilis petet, uel omnis reddito. Ego ad te alias epistolas scripsi HS CX. quæ Statio curarentur. si ergo petet Fadius, uolo reddi præter Fadiū nemini. apud me item puto depositum. Id scripsi ad Erotē, ut redderet. Reginā odit. me iure facere scit. sponsor ꝓmissorū eius, Ammonius, quæ q dem ꝓmissorum eius erant φιλόλογα, & dignitatis meæ, ut uel in concione dicere auderem. Saram aūt præterq̃ ꝙ nefarium cognoui hominē, præterea in me contumacem (semel eū omnino domi meæ uidi) cū φιλόφρονος ex eo, quærerē quid opus esset, Atticū se dixit quærere. superbiā autem ipsius Reginæ, cum esset trans Tyberim in hortis, acta eius cōmemorare sine magno dolore non possum. nihil igitur cum istis, nec tam animū me, q̃ stomachum habere arbitrātur. ꝑfectionē meam, ut uideo, Erotis dispensatio impedit, nā cum ex reliquis, quæ Nonis April. fecit, abundare debeā, cogor mutuari, qđ q; ex istis fructuosis rebus receptum est. Id ego ad illud Fanum sepositū putabā, sed hæc Tironi mandaui, quem ob eā cām Romā misi. te nolui impeditum impedire. Cicero noster quo modestior est, eo me magis cōmouet. ad me. n. de hac re nihil scripsit, ad quē nimirū potissimū debuit. scripsit hoc aūt ad Tironem, sibi post Cal. April. (sic. n. annuū tempus confici) nihil datum esse, tibi pro tua natura semper placuisse, teq; existimasse. id etiam ad dignitatem meam pertinere, eum nō modo perliberaliter à nobis, sed etiam ornate, cumulateq; tractari. Quare uelim

tures (nec enim tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas, qđ sit in annuũ sumptum ei. scilicet Eros numerauit. Eius rei causa Tironē misi. curabis igitur, & ad me, siquid tibi de eo uidebitur, scribes. Tandem à Cicerone tabellarius, sed mehercule literæ πεπυκνωμένως scriptæ, quod idipsum perspicuitatem aliquã significaret. Itemq; cæteri præclara scribunt, Leonides tamen retinet suum illud adhuc, summis uero laudibus Erotes. quid quæris? Vel uerba mihi dari facile patior in hoc, meq; libenter præbeo credulum. tu uelim, siquid tibi ex Statio scriptum, qđ pertineat ad me, certiorem me facias. Narro tibi, hæc loca uenusta sunt, abdita certe, & siquid scribere uelis, ab arbitris libera. sed nescio quomõ φίλος. Itaq; me referunt pedes in Tusculanum, & tamen hæc τοπογραφία ripulæ uidetur habitura celerem satietatem. Equidem etiam pluuias metuo, si pronostica nostra uera sunt. Ranæ enim ῥητορεύουσιν. Tu quæso fac sciam, ubi Brutum nostrũ, & quo die uidere possim. duas accepi postridie Iduum, alterã eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori. de Bruto, cum scies. de Cõsulum ficto timore cognouerã. Sicca enim φιλοστόργως ille quidem, sed tumultuosius ad me etiam illam suspitionem pertulit. Quid tu aũt, tamen διδόμενα. nullum enim uerbum à Siregio. non placet. De Plectorio uicino tuo permoleste tuli, quenquã prius audisse, quàm me. de Siro prudenter. L. Antonium per M. Antonium fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis authoritate, uel ui. sed non dum acceperas literas, nec cuiquã dederas, nisi L. Fadio ædili. aliter enim nec caute, nec iure fieri potest. Qđ scribis tibi deesse HS C. quæ

Ciceroni curatu sint. uelim ab Erote quæras, ubi merces insularum. Arabioni de Sicio nihil irascor. ego de itinere nisi explicato A. nihil cogito, quod idem tibi uideri puto. Habes ad superiorem. Nunc audi ad alteram. Tu uero facis, ut omnia, quod Seruiliæ non desit, & Bruto. De Regina gaudeo te non laborare, certe etiam tibi probari Erotis rationes, & ex Tirone cognoui, & uocaui ipsum gratissimum, quod polliceris Ciceroni nihil defuturũ, de quo mirabilia Messala, qui Lanuuio rediens ab istis uenit ad me, & mehercule ipsius literæ sic & φιλοστόργως, & πυνῶς scriptæ, ut eas uel in agro sic audeam legere, quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestiũ puto non moleste ferre. ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. Tu uero quicquid erit, quod me scire par sit, statim. XVII. Calendarum abibo. & si satis uidebar scripsisse ad te, quid mihi opus sit, quid te facere uellem, si tibi commodum esset, tamen cum profectus essem, & in lacuna uigilarem, Tironem statui ad te esse mittendum, ut his negociis, quæ agerẽtur, interesset. Atq; etiam scripsi ad Dolcbellam, me si ei uideretur, uelle proficisci, petiiq; ab eo de mulis uecturæ itineris, & meis, cũ intelligo te distentissimum esse, qua de Buthrotis, qua de Bruto, cuius etiam ludorum suorum curam, etiam administratiõem suspicor ex magna parte ad te pertinere, ut ergo in eiusmodi re tribues nobis paulum operæ. nec enim multum opus est. mihi res ad cædem, & eam quidem propinquam spectare uidetur, uides homines, uides arma. prorsus non mihi uideor esse tutus. si tu aliter sentis, uelim ad me scribas, domi enim manere, si recte possum, multo malim. Quidnam est, quod audiendũ am-

plius de Buthrotis? Stetisse enim te frustra scribis, quid autem se refert Brutus? Doleo meherčule te tam eē detentum, & quod decem hominibus referendum est acceptū, est illud quidem , sed ἀρεκτὸν mihiq; gratissimū. De armis nihil uidi apertius. Fugiamus igitur, & ,ut ais, coràm. Theophanes qd uelit, nescio. Scripserat enim ad me, cui rei scripsi, ut potui. Mihi autem scribit, uenire ad me se uelle, ut ei de suis rebus, & quædam, quæ ad me pertinerent. Tuas literas expecto. Vide quæso nequid temere fiat. Statius scripsit ad me locutum secum esse. Q. Ciceronem ualde asseueranter, se hæc ferre non posse, certum sibi esse ad Brutum, & Cassiū transire. Hoc enimuero nūc discere aueo. hoc ego quid sit, interpretari non possum. Potest aliquid iratus Antonio? Potest gloriam nouā quærere? Pōt totū esse χεδίασμα? Et nimirum ita est. sed tamen & ego uereor, & pater conturbatus est. Scit eni quæ illæ de hoc mecum quidem ἄφατα nolim. planè quid uelit, nescio. à Dolobella mandata habeo, quæ mihi uidebūtur, id est nihil. dic mihi. C. Antonius uoluitne fieri Septemuir? fuit certe dignus. Demea domi est, ut scribis. Facies oīa mihi nota. Egi gratias Vecteno, nihil enim potuit humanius. Dolobellæ mandata sint quælibet. mihi aliquid, uel quod Niceæ nunciem, quis enim hæc, ut scribis, Anteno? nunc dubitare quenquam prudentem, quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quod ais, extrema quædam iam homines de rep. loqui, & eos quidē uiros bonos, ego, quo die audiui illum tyrannū in cōcione clarissimum uirū appellari, subdiffidere cœpi. Postea uero quàm tecū Lanuuii uidi nostros tantū spei ha

bere ad uidendum, quantum accepissent ab Antonio, desperaui. Idq; mi Attice fortiter hoc uelim accipias, ut ego scribo, genus illud interitus, quo casurus est, foedum duces, & quasi denunciatum nobis ab Antonio. Ex hac nassa exire constitui, non ad fugam, sed ad spē mortis melioris. Hæc omnis culpa Bruti. Pompeium Carthela receptum scribis. Iam igitur cōtra hunc exercitum. Vtra ergo castra? Media enim tollit Antonius, illa infirma, hæc nefaria. Properemus igitur, sed iuua me consilio, ut Brūdusio, an Puteolis, Brutus quidem subito, sed sapienter ταχωτι Quando enim illum? sed humana ferenda. tu ipse eum uidere non potes. Dii illi mortuo, qui unquam Buthrotum uenit. Sed acta missa. Videamus, quæ agenda sint, rationes Erotis, & si ipsum non dum uidi, tamen & literis eius, & eo quod Tiro cognouit propémodum cogitans habeo. Versuram scribis esse faciendam mensiū quinq;, id est ad Calen. Nouemb. HS. CC. in eam diē eade re numos quinq; donent. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere, me eius rei causa Romam uenire, si faceres, nihil offenderes. Videas enim unde numi sint. mihi feras expensum. Hoc uideo in præsentia opus eē. Reliqua diligentius ex hoc ipso requiram, in his de mercedibus dotalium prædiorum, quæ si fideliter Ciceroni curabuntur, quāquam uolo laxius, tamen ei propémodum nihil deerit. Equidem uideo mihi quoq; opus esse uiaticum, sed id ex prædiis, ut cadet, ita soluetur. Mihi autem opus est uniuerso quidem. Etsi mihi uidetur iste, q̄ umbras timet, ad cædem spectare, tamen, nisi explicata solutione, non sum discessurus. Sit'ne autem excitata, nec'ne, tecum cognoscam. Hanc putaui mea manu scribendam.

Itaq; feci

Itaq; feci de Eadio, ut scribis. Vtique nulli alii rescribas uelĩ hodie. Narro tibi Quintus pater exultat lætitia. scripsit enim filius se idcirco profugere ad Brutum uoluisse, quòd cum sibi negocium daret Antonius, ut eum Dictatorem efficeret, præsidium occuparet, id recusasse. Recusasse autem se, ne patris animum offenderet. ex eo sibi illum hostem. Tum me inquit collegi uerens, nequid mihi ille iratus tibi noceret, patri scilicet. Itaq; eum placaui, & quidem. CCCC. M. certa, reliqua in spe. Scribit autem Statius illum cum patre habitare uelle. Hoc uero mirũ, & id gaudet, quem tu illo certiorem nebulonem?

Vestram de re causam deliberationis probo. nihil eram suspicatus de tabulis. restitutam arbitrabar. Quæ differs, ut mecum coràm, expectabo tabellarios, quoad uoles, tenebis enim eos occupatos. Quod ad Xenonem probe. quod scribo cum absolueret. Quinto scripsisti te ad eum literas misisse. nemo attulerat. Tiro negat iam tibi placere Brundusium, et quidem dicere aliquid de militibus. At ego iam destinaram. Hidrũtem quidem. mouebant me tuæ quinq; horæ. Hic autem quãtus πλοῦς. sed uidebimus. Nullas à te. XI. Cal. quippe quid enim iam noui? Cum primum igitur poteris, uenies. ego propero, ne ante Sestius, quem aduentare aiũt. Gratulor nobis Q. Filium exiisse. molestus nõ erit. Pansam bene loqui credo. Semper enim coniunctum esse cũ Hircio scio, amicissimum Bruto, & Cassio puto. Si expediet. sed quãdo illos uidebit? inimicũ Antonio, quando, aut cur? quousq; ludemur? Ego aũt scripsi Sestiũ aduentare, nõ quo iam adesset, sed quia certe id ageret, ab armisq; nullus discederet. certe si pergit bellum paratum est.

Hic autem noster Citherius, nisi uictorem, neminem ui-
ctorum. Quid ad hæc Pansa? utro erit, si bellum erit? qđ
uidetur fore. sed et hæc, & alia corăm. Hodie quidem (ut
scribis) aut cras. Mirifice torqueor, sine dolore tamen
sed permulta mihi de nostro itinere in utrăq; partem oc
currunt, quousq; inquies? quoad erit integrum. Erit aũt
usq; dum ad nauem. Pansa uero si scripserit, & meam ti
bi, & illius epistolam mittam. Silium expectabam, cui
ὑπόμνημα compositum, siquid noui. ego literas misi ad
Brutum, cuius de itinere etiam ex te uelim, siquid scies, co
gnoscere. Tabellarius, quem ad eum miseram, ex iti-
nere rediit. VIII. Calendarum, & Seruilia dixit eo
die Brutum his profectum. sanè dolui meas literas red-
ditas non esse. Silius ad me non uenerat. causam compo-
sui. eum libellum tibi misi. Te quo die expectem, uelim
scire. de meo itinere uariæ sententiæ. Multi enim ad me,
sed tu incumbe quæso in eam curam. magna res est. An
probas, si ad Calend. Ianuarii cogitamus? meus animus
est æquus, si tamen, ut nihil offensionis sit, & tu etiam sci
re, quo die olympia cũ mysteria scilicet, ut tu scires, casus
consilium nostri itineris iudicabit, dubitemus igitur. hy-
berna enim nauigatio eo odiosa, eoq; ex te quæsierã my-
steriorum diem. Brutum, ut scribis, uisum iri à me puto.
ego hinc uolo pridie Calendarum. de Quinti negocio ui
deo à te omnia facta, ille tamen dolet dubitans utrũ mo
rem gerat Leptæ, an fidem infirmet Silio Mandibili. L.
Pisonẽ uellem exire legatũ. ψευδόγραφος uelim sci-
re, qđ sit. Tabellarius ille, quem tibi dixerã à me ad Bru
tũ missum in Anagninum, ad me uenit, ea nocte, quæ pro
xima ante Cal. fuit, literasq; ad me attulit, in qbus unũ

alienum summa tua prudentia, id est illud, ut spectem ludos suos. rescripsi scilicet, primum me iam profectum, ut integrũ sit, de me ἀποσπώπατον me esse, qui Romã omnino post hæc arma non accesserim. neq; id tam periculi mei causa fecerim, q̃ dignitatis, subito ad ludos uenirẽ? Tali enim tempore ludos facere illi honestum est, cui necesse est spectare. mihi, ut non est necesse, sic uenire ne honestum est. Equidem illos celebrari, & esse quam gratissimos mirabiliter cupio, idq; ita futurum esse confido, & tecum ago, ut iam ab ipsa cõmissione ad me, quemadmodum ii ludi accipiãtur, deinde omnia. reliquorum ludorũ dies singulos prosequare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistolæ, illa nanq; in utrãq;. Sed tamẽ nonnullos interdum iacit igniculos uirileis, quod, quale tibi uideretur, ut possis interpretari, misi ad te exemplũ epistolæ, quãquam mihi tabellarius noster dixerat, tibi quoq; se attulisse literas à Bruto, easq; à Tusculano esse delatas. Ego itinera sic cõposuerã, ut Non. Quintil. Puteolis essem, ualde. n. festino, ita tamẽ, ut q̃tum homo possit, quã cautissime nauigẽ. M. Aeliũ cura libera. uis me paucæ spe in extremo fundo? et eos q̃dẽ subterraneos seruitutis apud tale q̃d habituros, id me iãiam nolle, neq; mihi iam ẽẽ tãti, sed (ut mihi dicebas) quã lenissime potius, ut cura liberetur, q̃ ut me succensere aliq̃d suspicetur. Idem ut de illo Tulliano cupide libero, cũ Cassellio loquare. parua res est, sed tu bene attendisti. nimis callide agebatur. ego aũt, si mihi imposuisset aliquid, quod penè fecit, nisi tua malitia affuisset, animo iniquo tulissem. Itaq;, ut erit, rẽ impediri malo. octauam partem tuli luminarium, mediam abstrahere memineris. cur Cereli uideris mãcipio

dare ad eam summam, quæ sub præcone fuit maxima, id opinor esse. CCC. LXXX. Noui siquid erit, atq; etiam, si quid prospicies, quod futurum putes, scribas ad me quã sæpissime uelim. Varroni, quemadmodum tibi mandaui, memineris excusare tarditatem literarum mearum, & modum istum. M. Ennius quid egerit de testamẽto, curiosius enim facias me uelim certiorem. Ex Arpinati VI
ecceto Attico S.
Non. Gaudeo id te mihi suadere, quod ego mea sponte pridie feceram. Nam cum. VI. Non. darem ad te eidem tabellario, dedi etiam ad Sestium scriptas πάνυ φιλοσόργως. Ille autem, quod Puteolis prosequitur, humane, qđ queritur, iniuste. Non enim ego tam illum expectare, cum de Cosano rediret, debui, quàm ille aut nõ ire ante, q̃ me uidisset, aut citius reuerti. sciebat enim me celeriter uelle proficisci, seséq; ad me in Tusculanum scripserat eẽ uenturum. Te, ut à me discesseris, lacrimasse, moleste ferebã, quod si me præsente fecisses, consilium totius itineris fortasse mutassem. sed illud præclare, quòd te consolata est spes breui tempore congrediendi, quæ quidem expectatio me maxime sustentat. Meæ tibi literæ nõ deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. librum tibi celeriter mittam. tibi de gloria excudam aliquid πάνυ φιλοσόργως. quod lateat in thesauris tuis. De Planco Memio Attica iure queritur. Quod me de Bacchide statuarum coronis certiorem fecisti, ualde est mihi gratum, nec quicq̃ posthac non modo tantum, sed ne tantulum quidem præteriєris. Sed de Erote, et Metio meminero, et de omnibus, quæ te uelle suspicor, modo turpem sororis tuæ filium, cũ hæc scriberem. Aduentabat autem βουλήσει cœnantibus nobis. Ego, ut ad te pridie scripseram, Nonis constitui ue-

nire in Tusculanum. ibo igitur. quotidie tuas literas expectabo, & maxime de ludis, de quibus etiam ad Brutũ tibi scribendum est, cuius epistolæ, quam interpretari ipse uix poteram, exemplum pridie tibi miseram. Atticæ meæ uelim me ita excuses, ut omnem culpã in me transferas, & ei tamẽ confirmes, me minime totum amorem ab ea mecum asportulisse. Bruti ad te epistolam misi. Dii boni quanta ἀμηχανία. cognosces, cum legeris. De celebratione ludorum Bruti, tibi assentior. ad M. Aelium nullus, tu quidem domũ, sed si cubi inciderit. de Tulliano Semisse maximã adhibebis, ut scribis. quòd cum Cosiano egisti, optime. quòd nõ solum mea, uerũ etiã tua expedis, gratum. Legationẽ tibi probari meam gaudeo. quod promittis dii faxint. Quid enim mihi meis iucundius? Sed istam, quam tu excipis, metuo. Brutum cum cõuenero, perscribã oĩa. De Planco, & Decumo sanè uelim sextum scutum abiicere. de mundo siquid scies. Rescripsi ad oĩa. nũc nostra accipe. Q. Filius usq; Puteolos uenit. mirus ciuis, ut tu Fauonium, Asiniũ dicas. & quidem duas ob causas, & ut mecum, & συνεῖναι uult cũ Bruto, et Cassio. Sed tu quid ais? Scio. n. te familiarẽ esse Othonis. ait hic mihi Iuliam nõ uelle amplius ferre. Constitutum. n. esse dissidium. quæsiuit ex me pater qualis eẽt fama, dixi sanè me nihil audisse. nesciebã enim cur quæreret, nisi de ore, & patre. sed rursus inquã, at ille ĩfiliũ uelle. Tum ego, etsi εὐδοκίμει τότε μήν, tamen negaui. putaui illa esse uera (σκοπὸς hoc est enim) huic nostro nihil præbere. illa aũt οὐ παρὰ τούτῳ. ego tamẽ suspicor hunc, ut solet, hallucinari. sed uelim quæras. Facile aũt potes. et me certiorem. obsecro te q̃d est hoc. Signata

tam epistolã, Formiani, qui apud me cœnabãt, Plancũ si nebant, hunc Buthrotiũ pridie q̃ hoc scribebã id est. III. Non. uidi esse demissum sine phaleris. seruulos aũt dicere eũ, et Agripetas electos à Buthrotis macte. Sed amabo te, perscribe mihi totum negocium. Vale.

M. T. CICERONIS EPISTOLARUM AD T. POMPONIUM ATTICUM LIBER XVI.

T. P. ATTICO.

Onis Quintil. ueni in Puteolanũ iens ad Brutum, in Neside hæc scripsi. Sed eo die, quo uenerã, cœnanti Eros tuas literas. item'ne nobis in aliis de istis meherculè. Sed stomachari totum diem licet, quicquã ne turpius, quàm Bruto nil? Redeo ad meum igitur, ἔλθωμεν. Nihil uidi. Sed quid est quæso, quod Agripetas Buthroti concisos audio? Quid autem Plancus tam cursim? Ita enim meditabar diem, & noctem. Sanè cupio scire quid sit. Meam profectionẽ laudari gaudeo. Diemachos agro pulsos, mare ĩfestum habere, mirum. Videndum est, ut mansio laudetur ἐνωμοτία. Bruti uidetur aliq̃d præsidii esse. sed opinor minuta nauigia, sed iam sciã, & ad te cras. De Ventidio πανικὸν puto. de Sexto ꝓ certo habebatur ad arma. Quod si uerum est, sine bello ciuili uideo seruiendum. Quid ergo? Calẽdis Ianuarii. In Pansa spes. λῆρος πολύς in

tuno, & in somno istorũ. De CCX. optime Ciceronis rõnes explicētur. Ob ius enim recenses multa, quæ uellem in iis, ne hoc quidem malum in mandatis sit, abunde. HS LXXII. satis esse affatim prorsus, sed Xenonem perexigue, & praebere, id est minutatim. Quæ quo plus permutasti, q̃ ad fructum Insularum. Id ille annus habeat, in quem itineris sumptus accessit. Hic ex Calendis April. ad HS LXXX. accõmodetur. Nunc enim insulæ tantum. Videndum. n. est, quid cum Romæ erit. nõ. n. puto socrum illam ferēdam Pindaro. De Cumano negaram. Nunc, cuius rei causa tabellarium miserim, accipe. Q. Filius mihi pollicetur se Catonem. Egit autem & pater, & filius, ut tibi sponderem, sed ita, ut tum crederes, cum ipse cognosces. huic ego literas ipsius arbitratu dabo, ea te ne mouerint. Has scripsi, in eā partem, ne me motum putares. Dii faxint, ut faciat ea, quæ promittit. Commune enim gaudium, sed ego nihil dico amplius. Is hinc III. Iduum. Ait enim attributiōem in Idus, se autem urgeri acriter. Tu ex meis literis quomodo respondeas, moderabere. Plura, cum & Brutum uidero, & Erotem remittam. Atticæ meæ excusationē accipio, eamq; amo plurimum, cui, & Pyliæ salutem. Vale.

T. P. ATTICO.

SExto Iduum duas epistolas accepi, unā à meo tabellario, alteram Bruti. De Buthrotis longe alia fama in his locis fuerat, sed cũ multis aliis hoc ferendũ. Erotem remisi citius, q̃ constituerā, ut esset cũ Hortensio, & quia equitibus quidem ait se Idibus constituisse. Hortensius uero imprudēter. Nihil enim de

betur ei, nisi ex tertia pensione, quæ est Calendis Sextil. ex qua pensione ipsa maior pars est ei soluta aliquanto ante diē. Sed hæc Eros uidebit. de Publio aūt quod perscribi oportet, moram non puto esse faciendam, sed, cū uideas quantum de iure nostro decesserimus, quid hæres? HS CCCC. [redacted] præsentia soluerimus, reliqua rescribamus? Loco quidem in eo (si tibi uidebitur) poteris tum cōmodum nostrum expectare iubere cum tanta sit nobis iactura facta iuris. Sed amabo te mi Attice, uides'ne quā blande? Omnia nostra, quoad eris Romæ, ita gerito, regito, gubernato, ut nihil à me expectes. quanq̄ enim reliqua satis apta sint ad soluendum, tamē fit sæpe, ut ii, qui debent, non respondeant ad tempus. Siquid eiusmodi acciderit, nequid tibi sit fama mea potius, non modo uersura, uerum etiam uenditione, si ita res coget, nos uindicabis. Bruto tuæ literæ gratæ erant. fui enim apud illum multas horas in Veside cum paulo ante tuas literas accepissem. delectari mihi Tereo uidebatur, & habere maiorem Accio, q̄ Antonio gratiam. mihi autē quo lætiora sunt, eo plus stomachi, & molestiæ est, populū R. manus suas non in defendenda repu. sed in laudando consumere. Mihi quidem uidentur istorū animi incēdi etiam ad repræsentandam improbitatem suam. sed tamē dūmodo doleant aliquid, doleant quid libet. Cōsilium meū quod ais quotidie magis laudari, non moleste fero, expectabamq́; siquid de eo ad me scriberes. Ego enim in uarios sermones incidebā. quin etiam iccirco trahebā, ut quàmdiutissime integrum esset. Sed quoniam furore illo extrudimur, Brundusiū pergere cogito. facilior enim & exploratior deuitatio legionum fore uidetur, q̄ piratarum,

qui apparere dicantur. Sestius, VI. Iduū expectabatur, sed non uenerat, quod sciam. Cassius cum classicula sua uenerat. Ego, cum eum uidissem. V. Calendarū in Pompeianum cogitabam, inde Aculanum. nosti reliqua. De Tucia ita putaram. De Emetio non credo, nec tamē curo plus, q̃ tu. Planco, & Oppio scripsi equidē, quoniā rogaras, sed, si tibi uidebitur, ne necesse habueris reddere. cū enim tua causa fecerint omnia, uereor, ne meas literas supervacaneas arbitrentur. Oppio quidem utiq;, quem tibi amplissimū cognoui. uerum, ut uoles tu. quoniā scribis hyematurum te in Epeiro, feceris mihi gratum, si ante eò ueneris, q̃ mihi in Italiā te authore ueniēdū est. Literas ad me q̃ sæpissime, sed de rebus minus necessariis aliquē nactus. sin aūt erit qd maius, domo mittito ἠρακλείδειον. si Brūdusiū salui, adoriemur. de gloria misi tibi, custodes igitur, ut soles, sed notētur Eglogarii, quos Saluius bonos auditores nactus, in cōuiuio dūtaxat legat. mihi ualde placent. mallē tibi, ēt atq; etiā. Vale.

T. P. ATTICO.

Tu uero sapienter. nunc demum enim rescribo his literis, quas mihi misisti conuento Antonio Tiburi. sapienter igitur, quòd manus dedisti, quòdq; etiam ultro gratias egisti. certe enim, ut scribis, deseremur ocyus à repu. q̃ à re familiari. Quòd uero sine munusculo scribis te magis delectari ocio, siquid agis, addis mihi scribendi alacritatem. Quòd Erotem non sine munusculo expectare dicis, gaudeo non fefellisse eam rem opinionem tuam, sed tamen idem σύνταγμα misi ad te retractatius, et quidem ἀρχέτυπον ipsum cre=

bris locis inculcatum, & refectum. Hūc tu Tralatum, & in Macrocollum lege in Arcano conuiuiis tuis, sed si me amas, hilaris, & bene acceptis, ne in me stomachum erũ pant, cum sint tibi irati. De Cicerone uelim ita sit, ut audiuimus. De Xenone coràm cognoscam, quanq̃ ab eo nihil arbitror, neq; indiligenter, neq; illiberaliter. De Erote faciam, ut mãdas, & ea, quæ scribis, ex Saufeio, & ex Xenone cognoscam. De Q. Fratre gaudeo tibi meas literas prius à tabellario meo, q̃ ab ipso redditas, quanq̃ te nihil fefellisset. uerumtamẽ expecto, quid ille tecum, q̃d tu uicissim. nec dubito, quin suo more uterq;. sed per eas literas Curium mihi spero rediturum, qui quidem, & si per se est amabilis, à meq; diligitur, tamen accedit magnus cumulus commendationis tuæ. Literis tuis satis responsum est. Nunc audi, quod & si intelligo scribi necesse non esse, scribo tamen. multa me mouent in discessu. In primis meherc ule, q̃ disiungor à te. mouet etiã nauigationis labor, alienus non ab ætate solum nostra, uerũ etiam à dignitate, tempusq; discessus absurdum. Relinquemus enim pacem, ut ad bellum reuertamur, quodq; temporis in prædiolis nostris, & belle ædificatis, & satis amœnis consumi potuit, in peregrinatione consumemus. Consolãtur hæc, aut proderimus aliquid Ciceroni, aut quantum profici possit iudicabimus. deinde tu iam, ut spero, & ut promittis, aderis, quod quidem si acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maxime autem me angit ratio reliquorum meorum, quæ quanq̃ explicata sunt, tamẽ, q̃ & Dolobellæ nomen in his est, & attributione mihi nomina ignota, conturbor, nec me ulla res magis angit, ex omnibus. itaq; non mihi uideor errasse, quòd ad Balbũ scri=

psi apertius, ut si quid tale accidisset, ut non concurrerẽt nomina, subueniret, meq; tibi etiam mãdasse memor fui, ut si quid eiusmodi accidisset, cum eo communicares. qđ facies, si tibi uidebitur, eoq; magis, si proficisceris in Epeirum. Hæc ego conscendens è Pompeiano tribui Actuariolis Decem scalmis. Brutus erat in Veside. etiã nũc Neapoli Cassius, & qd amas Deiotarum? et non amas Erãq; qui, ut Blesamius uenit ad me, cum ei præscriptum esset, nequid sine Sexti nostri sententia ageret, neq; ad illum, neq; ad quenquam nostrum retulit. Atticam nostram cupio suauiari, ita mihi dulcis salus uisa est per te missa ab illa. Referes igitur ei plurimam salutem, itemq; Pyliæ dicas uelim, ita, ut heri tibi narraui, uel fortasse hodie. Quæ enim altero die se aiebat in Esida. VIII. Iduũ ibi Brutus, q̃ ille doluit. de Nonis Iul. mirifice est conturbatus. Itaq; sese scripturum aiebat, ut uenationem etiam, quæ postridie lud. Apollinar. futura est, proscriberent. Tertio Iduũ Quintil. Libo interuenit. Is Philonem Põpeii libertum, & Hilarum suum libertum uenisse à Sexto cum literis ad Coss. siue quo alio nomine sunt. earum exemplum nobis legit, si qd uideretur. παρὰ λέξιν, cæteráq; & satis grauiter, & nõ contumaciter, tantum addĩ placuit, q erat Cos. solũ. ut esset. Pr. Tr. Pl. & Senatui, ne illi non proferrent eas, quæ ad se ipsos missæ essent. Sextum aũt nuntiauit cum una solũ legione fuisse Carthagine, isq; eo ipso die, quo oppidũ Boreã cepisset nuntiatum esse de Cæsare. capto oppido, miram lætitiam, commutationemq; animorum, concursumq; undiq; sed illum ad Sex. legiões, quas in ulteriore Hispania reliqsset, reuertisse. Ad ipsum autem Libonẽ scripsit, nihil esse, ni=

si ad larem suum liceret summa postulatorum, ut omnes exercitus dimittantur, qui ubiq; sint. hæc ferè de Sexto. De Buthrotis undiq; quærens nihil reperiebã. alii conci sos agripetas, alii Plãcum acceptis numis, relictis illis, aufugisse. itaq; non uideo siturũ me, quid eius sit, ni statim aliquid literarum. Iter illud Brundusium, de quo dubitabam, sublatum uidetur, legiones enim aduentare dicuntur. hæc autem nauigatio habet quasdam suspitiones periculi. Itaq; constituebam, uti ὁμοπλόια. paratiorem offendi Brutum, quàm audiebam. nam & ipse Domitius bona planè habet Dicrota, suntq; nauigia præterea luculenta Sexti Bucilani, cæterorumq́. nã Cassii classem, quæ planè bella est, non numero ultra fretum. Illud est mihi submolestum, quòd parum Brutus properare uidetur. primum confectorum ludorũ nuntios expectat, deinde, quantum intelligo, tarde est nauigaturus, consistens in locis pluribus, tamen arbitror esse cõmodius tarde nauigare, q̃ omnino nõ nauigare. Etsi, cum processerimus, exploratiora uidebuntur, & testibus utemur. Tuas iam literas Brutus expectabat, cui quidẽ ego nõ nouũ attulerã de Tereo. at ille Brutum putabat. sed tamen rumoris nescio quid afflauerat, cõmissione græcorum frequentiam nõ fuisse, quæ quidẽ me minime fefellit. Scis. n. quid ego de græcis ludis existimem. Nũc audi quod pluris est, q̃ omnia. Quintus fuit mecum dies cõplureis, etsi ego cuperem ille uel plureis fuisset, sed quantum fuit, incredibile est, q̃ me in omni genere delectarit, in eoq; maxime, in quo minime putabã, satisfaciebat. sic. n. cõmutatus est totus, & scriptis meis quibusdã, quæ in manibus habebã, & assiduitate orationis, & præceptis, ut tali aĩo in rem-

pub. quali nos uolumus futurus sit. Hoc cum mihi nõ modo confirmasset, sed etiam persuasisset, egit mecum accurate multis uerbis, tibi ut responderem se dignum & te, & nobis futurum, neq; se postulare, ut statim crederes, sed cum ipse perspexisses, tum ut se amares, quod nisi mihi fidẽ fecisset, iudicassemq; hoc, quod dico, firmum fore, non fecissem id, quod dicturus sum. Duxi enim mecum adulescentem ad Brutum. sic enim probatũ est, quod ad te scribo, ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit, eumq; laudans amicissime mentionem tui fecerit. cõplexus, osculatusq; dimiserit. Quam ob rem etsi magis est, quod gratuler tibi, quam quod te rogem, tamen etiam rogo, ut, si quæ minus antea propter infirmitatẽ ætatis constanter ab eo fieri uidebantur, ea iudices illum abiecisse, mihiq; credas multum allaturam, uel plurimum potius, ad illius iudicium confirmandum authoritatem tuam. Bruto cum spem iniecissem de ὁμοπλοίᾳ, non perinde, atq; ego putaram, accipere uisus est, existimabã μετεωρότερον esse, & hercule erat, & maxime de ludis. At mihi, cũ ad uillam redissem, Cn. Lucius, qui multũ utitur Bruto, narrauit illum ualde morari non terguersantẽ, sed expectantem, si qui forte casus. Itaq; dubito, an Venusiam tendam, & ibi expectẽ. De legionibus statuerũt, ut quidam arbitrantur, Hydruntem. si neutrũ erit ἀσφαλὲς eodem reuertar. Vnum te puto minus blandũ esse, quàm me, aut si uterq; nostrum est aliquando aduersus aliquem, inter nos certe nũquam sumus. Audi igitur hoc me ἀγοητεύτως dicentem. Peream mi Attice, si mihi non modo Tusculanum, ubi certe alioqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt, ut sine te sim tot dies.

Quare obduretur hoc triduum, ut te quoq; ponã in eodẽ πάθει, quod ita ẽ profectò, sed uelim scire hodie, ne statim de authore, & quo die uenias. Ego me interea cum libellis, ac moleste fero Vennonæ historiam me non habere, sed tamen, ne nihil de te nomen illud, quod à Cæsare tres habet conditiones, aut emptionem ab hasta perdere malo, etsi præter ipsam turpitudinem, hoc ipsum puto esse perdere, aut delegationem à mancipe animaduerte. q̃s erit cui credam? aut quando iste Methonis annus ueniet? aut Vecteni cõditionis emisse? σκέψαι igitur. ac uereor, ne iste iam auctionem nullam faciat. sedulis factis Olympo subsidio curat, ne talis uir ἀλογεῖται, sed μελήσει. Tu atticam quæso cura, & ei salutem, & Pyliæ, Tulliæ quoq; uerbis plurimã. Iocari me putas? moriar, si quisquam me tenet præter te, etenim circũspicies, sed ante erubesco. O dies in auspiciis Læpidi descriptos, & apte ad consilium reditus nostri. magna ῥοπὴ ad proficiscendum tuis literis, atq; utinam te illic, sed ut conducere putabis. Nepotis epistolã expecto. cupidius ille meorũ, q̃ ea, quibus maxime ableganda non putet. Et ais μετ' ἀμύμονα. tu uero ἀμύμον. ille quidem ἄμβροτος. mearum epistolarũ nulla est συναγωγή. Sed habet Tiro instar septuaginta. equidẽ sunt à te quædam sumenda, eas ego oportet perspiciam, corrigam. tum deniq; edentur. Ego adhuc uidebo. Perueni enim Vibonem, & Sicam. magis cõmode, q̃ strenue nauigaui, Remis enim magnam partem. Prodromi nulli. illud satis opportune. Duo sinus fuerunt, quos tramitti oportet, & Pestanus, & Vibonensis, utrũq; pedibus, & equis transmisimus. Veni igitur ad Sicam octauo die è Põpeiano.

cum unum diem Veliæ constitissem, ubi fui quidem sanè libenter apud Talnam nostrum, nec potui accipi (illo absente præsertim) liberalius. Nono Calē. igitur ad Siccā, ibi tanquam domi meæ scilicet, itaq; obduxi posterū diē. Sed putabam cum Rhegyum uenissem, fore, ut si

cogitaremus Corbitam, ne Patras, an Actuariolis ad Leucopetram Tarentinorū, ac inde Corcyrā, etsi oneraria, statim ne freto, an Syracusis. Hac super re scribam ad te Rhegyo. me hercule mi Attice sæpe mecum ἡ δεῦρ' ὁδός σοι δύναται νῦν. Cur ego tecum nō sum? Cur Ocellos Italiæ, Villulas meas nō uideo? Sed id satis superq;. Tecū me nō esse fugientem. periculum nec id nunc quidē (nisi fallor) ullū est. ad ipsum enim reuocat me authoritas tua. Scribis enim in cœlum ferri profectiōem meam. sed ita, si ante Calen. Ian. redeam, quod quidem certe enitar. malo enim uel cū timore domi esse, q̃ sine timore Athenis tuis, sed tamen prospice, quò ista uergant, mihiq; aut scribe, aut (quod multo malim) affer ipse. hæc hactenus. Illud uelim in bonam partem accipias, me agere tecum, quod tibi maiori curæ sciam eē, quàm ipse mihi. Nomina mea per deos expedi. exolui. bella reliqui. sed opus est diligentia, cohæredibus pro Cluuiano Calend. Sextil. persclutum, ut sit. Cum Publio quomodo agendum sit, uidebis. non debet urgere, quoniam iure non utimur, sed tamen ei satisfieri quoq; planè uolo. Terētiæ uero quid ego dicam? Etiā ante diē, si potes, quin, si, ut spero, celeriter in Epeirum, hoc quod satisdato debeo, petò à te, ut ante ꝓuideas, planeq; expedias, & solutum relinquas. Sed de his satis, metuoq;, ne tu nimium putes. nunc negligentiam

meam cognosce. De Gloria librum ad te misi, & in eo procemium idest, quod in Academico tertio, id euenit ob eam rem, quòd habeo uolumen procemiorum, ex eo eligere soleo, cum aliquod σύγγραμμα institui. Itaque iam in Tusculano, qui non meminissem me abusum isto procemio, conieci id in eum librum, quē tibi misi. Cū aūt in naui legerem Academicos, agnoui erratum meū. Itaq; statim nouum procemium exaraui, et tibi misi. Tu illud desecabis, & hoc agglutinabis. Pyliæ salutem dices, & Atticæ deliciis, atq; amoribus meis. Vale.

T. P. ATTICO.

O Ctauo Iduum. Sextil. cum à Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) stadia circiter. CCC. processissem, reiectus sum austro uehementi ad eandem Leucopetram. Ibi cum uētum expectarem (erat enim uilla Valerii nostri, ut familiariter essem, & libenter) Rhegyni quidam illustres homines eò uenerunt Roma sanè recentes, in iis Bruti nostri hospes, qui Brutum Neapoli reliquisset. hoc afferebant Bruti, et Cassii edictum, & fore frequentem Senatum Calen. à Bruto, & Cassio literas missas ad Consulareis, & prætorios, ut adessent rogare, summam spem nunciabant, fore, ut Antonius cederet. res cōueniret. nostri Romam redirent. Addebant etiam me desiderari, & subaccusari. Quæ cum audiissem sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis, quo mehercule ne antea quidem delectabar. Lectis uero tuis literis admiratus eqdem sum, te tam uehementer sententiam commutasse, sed non sine cā arbitrabar.

causa arbitrabar. Etsi, quamuis non fueris suasor & impulsor profectionis meæ, approbator certe, fuisti, id, dũmodo Cal. Ian. Romæ essem, ita fiebat, ut, dum minus periculi uideretur, abessem, in flammã ipsam uenirem. Sed hæc etiamsi non prudenter, tamen ἀνεμέσητα sunt. primum, quòd de mea sententia acta sunt. deinde etiam, si te authore quid debet, qui consilium dat, præstare, præter fidem? Illud admirari satis non potui, quod scripsisti his uerbis. Bene igitur tu, qui εὐθανασίαν bene relinquis patriã, an ego relinquebam? aut tibi tum relinquere uidebar? tu id non modo nõ prohibebas, uerum etiam approbabas. Grauiora quæ restant. uelim σχόλιον aliquod elimes ad me, oportuisse te id facere. itane mi Attice defensione eget meum factum, præsertim apud te, qui id mirabiliter approbasti? Ego uero istum ἀπολογισμὸν συντάξομαι, sed ad eorum aliquem, quibus inuitis, & dissuadentibus profectus sum, & si quid iã opus est. σκολίως si perseuerassem, opus fuisset. ad hoc ipsum non constanter. nemo doctus unquã (multa autem de hoc genere scripta sunt) Mutationem cõsilii, inconstantiam dixi esse. Deinceps igitur hoc. nam si à Phædro nostro expedita excusatio esset. nunc quid respondemus? Ergo id erat meum factum, quod Catoni probare non possim, flagitii scilicet plenum, & dedecoris. Vtinam à primo ita tibi esset uisum. Tũ mihi sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud uel molestissimum. nã Brutus noster silet, hoc est nõ audet hominem id ætatis monere. Aliud nihil habeo, quod ex iis à te uerbis significari putem. & hercule ita est. nam cũ. XVI. Cal. Septemb. uenissem Veliam, Brutus audiuit. Erat enim cũ suis nauibus apud Heletẽ

fretum citra Veliam milia passuum. III. pedibus ad me: statim. Dii immortales, q̃ ualde ille reditu, uel potius re=uersione mea lætatus, effudit illa omnia, quæ tacuerat, ut recordarer illud tuum, nam Brutus noster silet, maxime autem dolebat me, Cal. Sextil. in Senatu non fuisse. Pisonem ferebat in cœlum, se aũt lætari, quòd effugissem duas maximas uitupationes. unã quã itinere faciẽdo me intelligebam suscipere desperationis, ac religionis reipub. flentes mecum uulgo querebãtur, quibus de meo celeri reditu non probabã, alterã, de qua Brutus, & qui unà erãt (multi aũt erant) lætebantur, quòd eam uituperationem effugissem, me existimari ad Olympia. Hoc uero nihil turpius quouis reip. tpe, sed hoc ἀναπολόγητον. Ego uero Austro gratias miras ago, qui me à tanta infamia auerterit. Reuersiõis has speciosas cãs habes, iustas illas qdem, & magnas, sed nulla iustior q̃ quod tu idem aliis literis prouides, sicui quid debetur, ut sit unde par pari respõdeatur. Mirifica enim δυσχρηστία est, propter metum armorum. In freto medio hanc epistolam legi, ut qd possem prouidere in mentem nõ ueniret mihi, nisi ꝑ præsens me ipse defenderem. Sed hæc hactenus. reliqua cogàm. Antonii edictum legi. à Bruto & horum cõtrascriptum præclare. Sed quid ista edicta ualeãt, aut quò spectent, planè nõ uideo. nec ego nunc, ut Brutus censebat, istuc ad remp. capessendã uenio. Quid enim fieri potest? num quis Pisoni est assensus? num redit ipse postridie? Sed abesse hanc ætatem longe à sepulchro negãt oportere. sed obsecro te, quid est, quod audiui de Bruto. Pyliam πειρᾶσθαι παραλύσειν te scripsisse aiebat. Valde sum cõmotus, & si idẽ te scribere sperare melius. ita pla-

nē uelim ei dicas plurimā salutē, & suauissimæ Atticæ. Hæc scripsi nauigans, cū Pōpeianum accederem. Vale.

T. P. ATTICO.

q Vartodecimo Calendarum, cum sciam, quo die uenturus sim, faciam, ut scias. Impedimēta ex=pectanda sunt, quæ Anania ueniunt, & fami lia ægra est. Cal. uesperi literæ mihi ab Octauio red=ditæ sunt. magna molitur. Veteranos, qui Cassilini, & Calatiæ sunt, perduxit ad suam sententiam, nec mirum. quingentos denarios dat, cogitat reliquas Colonias obi re. Planè hoc spectat, ut se Duce, bellum geratur cum An tonio. Itaq; uideo paucis diebus nos in armis fore. quem aūt sequamur, uide nomen, uide ætatem. atq; à me postu lat, primū, ut clam colloquatur mecum uel Capuæ. Pue=rile hoc quidem, si id putat clàm fieri posse. Docui literis id nec opus esse, nec fieri posse. Misit ad me Cecinnam quendā Volateranū familiarem suū, qui hoc ptulit, tan=tum Antonium cū legione Alaudarū ad urbē pergere. pecunias municipiis imperare. legionē suis signis duce=re. Cōsultabat utrū Romā cū. CCC. Veteranorū profici sceretur, an Capuā teneret, & Antoniū uenientē exclu=deret, an iret ad tres legiones Macedonicas, quæ iter se=cundū mare superū faciunt, quas sperat suas eē. Hæ Cō=giarium ab Antonio accipere noluerūt, ut hic qdē nar=rat, & ei cōuiciū grāde fecerunt, cōcionantemq; relique rūt. Quid quæris? Ducē se profitetur, nec nos sibi putat deesse oportere. Equidē suasi, ut Romā pergeret. uidetur enim mihi & plebeculam urbanam, & (si fidem fecerit) etiam bonos uiros secū habiturus. O Brute ubi es, quan=

tam εὐκαιρίαν amittis. Nõ equidem hoc diuinaui, sed aliquid tale putaui fore. Nunc tuum consilium exquiro. Romam'ne uenio, an hic maneo, an Arpinũ. ἀσφάλειαν habet is locus. fugiam Romam, ne desideremur, si q̃d actum uidebitur. Hoc igitur explica. Nunquam in maiore ἀπορίᾳ fui. Binæ uno die mihi literæ ab Octauio. Nunc quidem, ut Romã statim ueniam, uelle se rem agere per Senatum, cui ego nõ posse Senatum ante Cal. Ian. Quod quidem ita credo. Ille aũt, ut utar cõsilio tuo, quid multa? Ille urget, ego autem σκέπτομαι. Non confido ætati, ignoro quo animo. nil sine Pansa tuo uolo. Vereor, ne ualeat Antonius, nec à mari discedere libet, & metuo ne quæ ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet & consiliũ pueri, mihi non. firmas copias habet. Brutum habere potest, & rem gerit palam. Cẽturias Capuæ dinumerat, iam, iamq; uideo bellum. Ad hæc rescribe. tabellarium meum Cal. Roma profectum sine tuis literis miror. VI. Arpiuum ueni. ad. IIII. in Sinuessanũ. Eodẽ die uulgo loquebantur, Antonium mansurum esse Cassilini. Itaq; mutaui consilium. statuerã enim recta Appia Romam. facile me ille esset assecutus. Aiunt enim eũ Cæsariana uti celeritate. Verti igitur me à Minturnis Arpinum uersus. Constitueram, ut prid. Id. aut Aquini manerem, aut in Arcano. Nunc mi Attice tota mente incumbe in hãc curam. magna enim res est. Tria sunt autem, maneam'ne Arpini, an propius accedam, an ueniã Romam. Quod censueris, faciam. Sed quàm primum. auide expecto tuas literas. Vale.

T. P. ATTICO.

Sexto Iduum mane in Suessano. Nonis accepi à te duas epistolas, quarum alteram Calen. dederas, alteram pridie. Igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari lætor. Ex quo ante ipsa posuisti, quæ mihi florẽtia sunt uisa tuo iudicio. Cærulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sicca ita est, ut scribis. hasta ægre me tenui. Itaq; pstringam sine ulla contumelia, Siccæ, aut Septimiæ tantum, ut sciant παῖδας παίδων sine uallo Lucullano, eum ex C. Fadii filia liberos habuisse. Atq; utinam eum diẽ uideam, cum ista oratio ita libere uagetur, ut etiam in Siccæ domum introeat. Sed illo tempore opus est, quod fuit illis Triumuiris. moriar nisi facete. tu uero leges Sexto, eiusq; iudicium mihi perscribes, εἷς μοι μύριοι. Caleni interuentum, & Caluenæ cauebis. Quod uereris, ne mihi tu, quis minus? cui, ut Aristophani Archilochi Iambus, sic epistola longissima quæq; optima uidetur. Quod me admones, tu uero etiam si reprehenderes, non modo facile paterer, sed etiam lætarer. Quippe cum in reprehensione, & prudentia cum συμμενείᾳ ita libenter ea corrigam, quæ à te animaduersa sunt, eodem iure, quo Rubriana potius, q̃ quo Scipionis, & de laudibus Dolobellæ deruam cumulum. Attamen est isto loco Dolobella, ut mihi uidetur, εἰρωνεία, quod eum contra ciueis in acie. illud ẽt malo indignius esse hunc uiuere, q̃ quid indignius. πεπλογραφίαν Varronis tibi probari non moleste fero, à quo adhuc ἡρακλείδιον illud nõ abstuli. Quod

me horteris ad scribendum, amice tu quidem, sed me scito agere nihil aliud. Grauedo tua mihi molesta est. Quæso adhibe, quam soles, diligentiam. O Tite tibi pdesse lætor. Anagnini sunt Mustella ταξιάρχης, & Laco, qui plurimũ bibit. Librum, quem rogas perpoliam, & mittam, hæc ad posteriorẽ τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quatenus Panetius absoluit duobus. illius tres sunt, sed cum initio diuisisset, ita tria genera exquirendi officii esse. unum, cum deliberamus honestum, an turpe sit, alterum utile, an inutile, tertium, cum hæc inter se pugnare uideãtur, quomodo iudicandum sit, qualis causa Reguli, redire honestũ, manere utile. De Duobus primis præclare disseruit, de tertio pollicetur se deinceps scripturũ, sed nihil scripsit. Eum locum Possidonius prosecutus, ego autẽ & eius librũ accersiui, & ad Athenodorũ Caluũ scripsi, ut ad me τὰ κεφάλαια mitteret, quẽ expecto, quẽ uelim cohortere, & roges, ut q̃primũ. in eo. n. est περὶ τοῦ κατὰ περίστασιν καθήκοντος. Qđ de inscriptiõe quæris, nõ dubito, qn τὸ καθῆκον officiũ sit, nisi qđ tu aliud sed inscriptio plenior de officiis προσφωνῶ aũt Ciceroni filio uisum est, nõ an de M. Cæcilio dilucide. O qualis tu semper istos, ita'ne in D. Brutũ de istis? Ego me, ut scripserã, in Pompeianũ nõ abdidi. primo tẽpestatibus, q̃bus nihil tetrius, deinde ab Octauio quotidie literæ, ut negociũ susciperem. Capuã uenirẽ. iterũ rempu. seruarẽ. Romã utiq; statim ueni αἰδ' ἔσθεν μὲν ἀνήνασθαι δεῖσαν δ' ὑποδέχθαι. Is tamen egit sanè strenue, et agit Romã ueniet cũ manu magna. Sed est planè puer. putat Senatũ statim uenire. Quis ueniet? Si uenerit, q̃s incertis in rebus offendet Antoniũ? Calẽdis Ian.

erit fortasse p̃sidio, aut q̃dem ante depugnabitur. Puero municipia mire fauẽt. Iter. n. faciens in Sãniũ uenit Cales, mãsit Theani. Mirifica ἀπάντησις, & cohortatio, hoc tu putares? ob hoc ego citius Romã, q̃ cõstituerã, simul ac cõstituero, scribã. Etsi non dũ stipulationes legerã, nec .n. Eros uenerat, tamẽ rem prid. Iduũ uelim cõficias. Epistolas Catinã, Taurominiũ, Syracusas cõmodius mittere potero, si Valerius Mitres ad me noĩa gratiosorum scripserit. Alii. n. sunt alias, nostriq; familiares, ferè demortui. publice tamẽ scripsi, sicuti uellet, ei Valeriũ, aut mihi noĩa mitteret. De lepidanis feris Balbus ad me. usq; ad III. Cal. expectabo tuas literas. meq; Torquati negocio lo sciturũ puto. Quinti literas ad te misi, ut scires, q̃ ualde eũ amaret, quẽ dolet à te minus amari. Atticæ quoniam (q̃d optimũ in pueris est) hilarula est, meis uerbis suauiũ des. Valoppi epistolæ (q̃a p̃humana erat) tibi misi exẽplũ. De Ocella dũ tu mugmaris, nec mihi q̃cq̃ rescribis, cœpi cõsiliũ domesticum. Itaq; me prid. Iduũ arbitror Romæ futurũ. Cõmodius est uisum frustra me istic esse, cũ id nõ necesse esset, q̃ si opus esset, nõ adesse, & simul ne intercluderer, metuebã. ille. n. iã aduẽtare põt, etsi uarii rumores, multiq;, quos cuperẽ ueros, nihil tamẽ certi. Ego uero q̃cq̃d est, tecũ potius, q̃ animi pendeã, cũ à te absim, & de te, & de me. Sed q̃d dicã? Bonã. n. unde ἡρακλείδειω. Varronis negocia falsa. me q̃dẽ nihil unq̃ sic delectauit. Sed hæc, & alia maiora coràm. Vale.

T. P. ATTICO.

O Casum mirificum. V. Iduum, cum ante lucem de Sinuessano surrexissem, uenissemq; diluculo ad

Põtem Tiretium, qui est Minturnis, in quo flexus est ad
iter Arpinas, obuiam mihi fit tabellarius, qui me offen-
dit δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. & ego statim, cedo
inq̃. siquid ab Attico? Non dum legere poteramus, nã &
lumina dimiseramus, nec satis lucebat. Cum autem luce-
ret, ante scripta epistola ex duabus tuis prior mihi legĩ
cœpta est. Illa omnium quidem elegantissima. ne sim sal
uus, si aliter scribo, ac sentio, nihil legi humanius. Itaq;
ueniã, quo uocas modo adiutore te. Sed nihil tam ἀπροσ-
δόκητον mihi primo uidebatur, q̃ ad has literas, qui-
bus ego à te consilium pietatem, te mihi ista rescribere. Ec
ce tibi altera, qua hortaris

Appiam scilicet ἐν ἀριστέρᾳ
ἔχοντα. Itaque eo die mansi Aquini. Longulum sanè
iter, & uia inepta. Inde postridie mane ꝓficiscens, has lĩ
teras dedi. & quidem, ut à me dimitterẽ inuitissimus, fe
cerunt Erotis literæ. Rem tibi Tiro narrabit. Tu q̃d fa-
ciendum sit, uidebis. præterea possim an propius accede
re. malo. n. Tusculano, aut uspiã in Suburbano. An etiã
longius discedẽdum putes. Crebro ad me uelim scribas,
erit aũt quotidie cui des. Quod præterea consulis, quid
tibi censeam faciundũ, difficile est, cum absim. Verũtamẽ,
si pares æque inter se, quiescẽdum, sin latius manabit, &
quidem ad nos, deinde cõmuniter. Auide tuum cõsilium
expecto. Timeo, ne absim, cũ adesse me sit honestius. ue-
nire non audeo. de Antonii itineribus, nescio quid aliter
audio, atq; ut ad te scribebam. Omnia igitur uelim explĩ
ces, & ad me certa mittas. De reliquo quid ego tibi dicã?
ardeo studio historiæ. Incredibiliter. n. me cõmouet tua
cohortatio, quæ quidem nec institui, nec effici põt sine tua

ope. Coràm igitur hoc quidem conferemus. In præsentia mihi uelim scribas, quibus Coss. C. Fannius. M. Fabius Tr. Pl. fuerit. Videor mihi audisse P. Africano. L. Mũmio. id igitur quæro. Tu mihi de his rebus, quæ nouantur, omnia certa, clara. III. Iduũ ex Arpinati nihil erat planè, quod scriberem, nam, cũ Puteolis essem, quotidie aliquid noui de Octauio. multa etiam falsa de Antonio. Ad ea aũt, quæ scripsisti (treis enim acceperã. III. Iduũ à te epistolas) ualde tibi assentior, si multum possit Octauius, multo firmius acta Tyranni cõprobatumiri, q̃ in Telluris, atq; id contra Brutum fore. Sin aũt uincitur, uides intolerabilem Antonium, ita, ut quem uelis, nescias. O Sexti tabellarium hominem nequam. postridie Puteolis Romæ se dixit fore, q me mones, ut pedetentim, assentior, etsi aliter cogitabam, nec me Philippus, aut Marcellus mouet. Alia. n. eorum ratio, & si non est, tamen uidetur. Sed in isto iuuene, q̃q̃ animi satis, authoritatis pariũ est, tamen uide, si forte in Tusculanum recte esse possim, ne id melius sit, ero libentius. nihil. n. ignorabo. an hoc, cum Antonius uenerit. Sed, ut aliud ex alio, mihi nõ est dubium, quin quod græci καθῆκον, nos officiũ. Id aũt quid dubitas, quin etiã in remp. præclare caderet, nõ ne dicimus Coss. officiũ, Senatus officium? Præclare cõuenit, aut da melius. Male narras de Nepotis filio. ualde mehercule moueor, et moleste fero. Nesciera oĩno esse istũ puérum. Caniniũ perdidi hominẽ, quod ad me attinet, nõ ingratũ. Athenodorum nihil est, quòd hortere. misit. n. satis bellum ὑπόμνημα. Grauedini quæso oĩ ratione subueni. Quintus tui pronepos scribit ad patris mei nepotem, se ex Nonis his, quibus nos magna gessimus,

ædem Opis explicaturũ, idq; ad populũ. Videbis igitur, & scribes. Sexti iudicium expecto. Vale.

T. P. ATTICO.

Oli putare pigritia facere me, q non mea manu scribã, sed mehercule pigritia. Nihil. n. habeo aliud qd dicam, & tamen in tuis quoq; epistolis Alexim uideor agnoscere. Sed ad rem uenio. Ego si me nõ improbissime Dolobella tractasset, dubitassem fortasse, utrũ remissior essem, an summo iure cõtenderẽ. Nũc uero ẽt gaudeo mihi causam oblatam, in qua & ipse sentiat, & reliqui oẽs, me ab illo alienatum, idq; præ me feram, & qdem me mea facere, & reipu. causa, ut illum oderim. Quod cũ eã me authore, defendere cœpisset, nõ modo deseruit emptus pecunia, sed etiã q̃tum in ipso fuerit, euerterit. Quod aũt quæris quomodo agi placeat, cũ dies uenerit, Primũ uelim eiusmodi sit, ut non alienũ sit, me Romæ esse. De quo, ut de cæteris, faciam, ut tu censueris. De summa aũt agi prorsus uehementer, et seuere uolo, & si sponsores appellare, uidetur habere quandam δυσωπίαν, tamen hoc quale sit, consideres uelim. Possumus. n. ut sponsores appellemur, procuratorẽ introducere. Neq; enim illi litem contestabũtur. quo facto, nõ sum nescius sponsores liberari. sed & illi turpe arbitror eo nomine, quod satisdato debeat, procuratores eius nõ dissoluere, & nostræ grauitatis ius nostrũ sine summa illius ignominia persequi. De hoc qd placeat, rescribas uelim, et nõ dubito, quin hoc totum lenius administraturus sis. Redeo ad remp. multa mehercule à te sæpe ἐν ἐμπολιτικῷ genere prudenter. sed his literis nihil pruden-

tius. quanq̃. n. postea in præsentia belle iste puer retrudit Antoniũ, tamen exitum expectare debemus. At quæ Concio? nam est missa mihi. Iurat ita sibi parentis honoris cõsequi liceat, & simul dextram intendit ad statuam. μηδὲ σωθείην εἴ ποτε τοιοῦτο. Sed, ut scribis, certissimum esse uideo discrimen Cascæ nostri tribunatus, de quo q̃dem ipso dixi Oppio, cũ me hortaretur, ut adolescẽtem, totamq; causam, manũq; Veteranorũ cõplectere, me nullo modo facere posse, ni mihi exploratum esset, eũ non modo nõ inimicũ Tyrannoctonis, uerum etiam amiciũ fore. Cũ ille diceret ita futurum, q̃d igitur festinamus inquã? Illi. n. mea opera ante Calẽ. Ian. nihil opus est. nos aũt eius uoluntatem ante Id. Decemb. sciemus. In Casca mihi ualde assensus est. Quã ob rem hæc quidem hactenus. Quod reliquũ est, quotidie tabellarios habebis, &, ut ego arbitror, etiã q̃d scribas habebis quotidie. Leptæ literarum exẽplum tibi misi, ex quo mihi uidetur στρατηλὰξ ille deiectus de gradu. Sed tu, cũ legeris, existimabis. Obsignata iam epistola, literas à te, & à Sexto accepi. Nihil iucundius literis Sexti, nihil amabilius, nã tuæ breues, priores erant literæ uberrimæ. Tu q̃dẽ & prudenter, & amice suades. ut in his locis potissimũ sim, quoad audiamus hæc, quæ cõmota sunt, quorsum euadant. Sed me, mi Attice, nõ sanè hoc q̃dẽ tempore mouet respu. nõ quo ea sit mihi q̃cq̃ charius, aut esse debeat, sed desperatis ẽt Hippocrates uetat adhibere medicinam. Quare ista ualeãt. Me res familiaris, mouet, rem dico ĩmo uero existimatio. Cũ. n. tãta reliqua sint, ne Terẽtiæ q̃dẽ adhuc quod solũ expeditũ est. Terentiã dico, scis nos pridem iam constituisse Montani noĩe HS XXII. dissoluere.

Hippocrates

pudētissime hoc Cicero peierat, ut suo liberalissime, ut tibi quoq; placuerat, promiserā per te quem dixeram, ut sepositum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uersuram facere Aurelius coactus est. nam de Terentiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere: numos à Dolobella fore: male eū credo intellexisse, si quisq̃ male intelligit. potius nihil intellexisse: Tu enim ad me scripsisti Coccei responsum, & iisdem penè uerbis Eros. Veniendum est igitur uel in ipsam flammā. Turpius est. n. priuatim cadere, q̃ publice. Itaq; cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam. quibus autem rebus uenit quidem mihi in mentem, sed certe constituere nihil possum, priusq̃ te uidero. Qui minus autem, ego istic recte esse possim, q̃ est Marcellus? Sed non id agitur? neq; id maxime curo. Quid cu rem uides. Adsum igitur. Vale.

T. P. ATTICO.

Vcundissimas tuas legi literas. ad Plancū scri
i psi. habes exemplum. Cum Tirone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. T. CICERO L. Planco Pr. Des. S.

Ttici nostri te ualde studiosum esse cognoui.
a mei uero ita cupidū, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atq; amanteis me habere existimem. ad paternas enim, magnas, & ueteres, et iustas necessitudines, magnā attulit accessionē tua uoluntas erga

me, meáq; erga te par, atq; mutua. Buthrotia tibi cā ignota non est. Ego enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui, quæ est acta hoc modo. Vt primum Buthrotium agrum proscriptum uidimus, cōmotus Atticus libellū cōposuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari. erā enim cœnaturus apud eum illo die. Cum libellum Cæsari dedi, probauit causam. rescripsit Attico, æqua eū postulare. admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotii ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniā numerauit de suo. quod cum esset factum adiuimus Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotiis. liberalissimum decretum abstulimus, quod est obsignatum ab amplissimis uiris. Quæ cū essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium cōcupissent, neq; solum pati, sed etiā ei negocio te præficere. Itaq; & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiā accusarer ab eo, ꝙ parum constantiæ suæ confiderē. & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent. apertéq; ostēdebat, se præsentium animos (erat enim popularis, ut noras) offendere nolle. Cum autem mare transisset, curaturum se, ut in alium agrum deducerentur. Hæc illo uiuo. Post interitum uero Cæsaris, ut primum ex S.C. causas Coss. cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt, probauerunt causas sine ulla dubitatiōe, seq; ad te literas daturos esse dixerunt. Ego aūt mi Plance, & si nō dubitabam, quin & S.C. & lex, & Coss. decretum, ac literæ apud te plurimū authoritatis haberēt, teq; ipsius Attici causa uelle intellexeram, tamen hoc pro coniunctione, & beneuolētia nostra mihi sumpsi, ut id à te peterē qđ tua singularis humanitas, suauissimiq; mo=

res à te ec̄nt impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua sponte facturũ esse certò scio, honoris nostri causa libēter non prolixe, sed celeriter facias. Mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec charior Attico, cuius antea res solũ familiaris agebatur, eaq́; magna, nũc accessit etiã existimatio, ut, q̃d consecutus est magna & industria, & gratia uiuo Cæsare, mortuo id, te adiuuante, obtineat. Quod si à te erit ĩpetratũ, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturũ, ut tuo summo beneficio me affectũ ĩudicẽ. Ego, quæ te uelle, quæq́; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq́; curabo. da operam, ut Valeas.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

IAm antea petiui abs te per literas, ut cũ causa Buthrotiorum probata à Coss. esset, quibus et lege & S.C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares. Atticumq́; nostrum, cuius te studiosum cognoui, & me, qui non minus laboro, molestia liberares. Omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quã primum facere possimus. quãquã intelligimus ea te esse prudentia, ut uideas, si ea decreta Coss. quæ de Cæsaris actis interposita sint nõ seruentur, magnã perturbationem rerũ fore. Equidem, cum multa (quod necesse erat in tanta occupatione) non probentur, quæ Cæsar statuerit, tamen ocii, pacisq́; causa acerrime illa soleo defendere, quod tibi idẽ magnopere faciendũ censeo, quanquã hæc epistola nõ suasoris est, sed rogatoris. Igitur mi Plance rogo te, & etiã oro, sic medius fidius, ut maiore studio,

magisq; ex animo agere nō possim, ut totum hoc negociū ita agas, ita tractes, ita conficias, ut quod sine ulla dubitatione apud Coss. obtinuimus propter summam bonitatē & aequitatem causae, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. Qua quidem uoluntate esse erga Atticum saepe praesens & illi ostendisti, & uero ēt mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctim semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias te uehementer ēt, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

n Vnquā putaui fore, ut supplex ad te uenirem. sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experier tuum. Atticum quanti faciā, scis. Amabo te, da mihi & hoc. obliuiscere mea causa, illum aliquando suo familiari aduersario tuo uoluisse cōsultum, cum illius existimatio ageretur. Hoc primū ignoscere est humanitatis tuae. Suos enim quisq; debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticū Ciceroni tuo, quē quāti facias prae te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc planè intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Caesar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se cum Agrarii mare transiissent, literas missurum, quem in agrū deducerentur, accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodum tu scis (interfuisti enim cum Coss. oporteret. ex. S. C. de actis Caesaris cognoscere) res ab iis à Calen. Iun. dilata est ad. III. Nonarum Iun.

quæ lex earum rerũ, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset Coss. cognitionem dedit. Causa Buthrotiorũ delata est ad Coss. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Coss. de consilii sententia decreuerunt secundum Buthrotios. Plancum dederunt. Nũc mi Capito, scio enim quantũ semper apud eos, quibus cum sis posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atq; humanissimum Plancum enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimũ esse, sit etiam melior opera tua. Omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum Coss. quorum, & lege, & S.C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubiũ uentura uideãtur. quæ non modo, quorum interest, sed etiam ii, qui illa non probant, ocii causa confirmare uelint. quod cũ ita sit, tamen interest nostra Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe facies, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

M. T. CICERO Cupiennio. S.

PAtrem tuũ plurimi feci, meq; ille mirifice et coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubium fuit, quin à te diligerer. ego quidẽ id facere non destiti. Quam ob rem peto à te in maiorẽ modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Coss. quod ii secundum Buthrotios fecerunt, cum et lege, & S. C. statuendi potestatem haberẽt, des operam, ut Plancus noster

noster quàm primum confirmet, & probet. Hoc te uehementer mi Cupienni etiam, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

i Gnosce mihi, q cum antea accuratissime de Buthrotiis ad te scripseram, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ, sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nunc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cos. nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cũ tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Coss. decreuerunt secundum Cæsaris decreta, & responsa, non dicam cõprobes, sed studiose, libẽterq; comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. & si iam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent, tamen non faciã finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit, te id fecisse, quod magna cũ spe expectamus. Deinde .n. confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo summo beneficio gratias agamus. quod si acciderit, uelim sic existimes, nõ tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, q̃ me, qui nõ minus laboro, q̃ ille, obligatum fore. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

n On dubito, quin mirere, atq; etiam stomachere, quòd tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus coniũctissimi permagna res agitur Attici. Cognoui ego

tua studia in amicos, etiam in te amicorũ. multum potes nos apud Plãcum iuuare. noui humanitatem tuã. scio q̃ sis amicis iucũdus. Nemo nos in hac cã plus iuuare põt, q̃ tu, & res ista est firma, ut debet esse, quam Coss. de cõsilii sententia decreuerunt, cum & lege, & S.C. cognoscerent. tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate, quem quidem arbitramur cum officii tui, & Reipu. causa, Decretum Cos. comprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuuabis igitur mi Capito, quod ut facias uehementer etiam, atq; etiam rogo. Vale.

TITI POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIUM NEPOTEM.

Omponius atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatẽ. Patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora diti, in primisq; studioso literarum. Hic, ꝓut ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. Erat autẽ in puero, præter docilitatem ingenii, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. Qua ex re pueritia nobilis ĩter æqualeis ferebatur, clariusq; exsplẽdescebat, quã generosi condiscipuli animo æquo ferre pos=

sent. Itaq; incitabat omneis studio suo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus. C. Marii filius. M. Cicero, quos consuetudine sua sic sibi deuinxit, ut nemo iis ppetuo fuerit charior. Pater mature decessit. ipse adulescentulus ppter affinitatem P. Sulpicii, qui Tr. Pl. interfectus est, non expers fuit illius periculi. Nāq; Anitia Pōponii consobrina nupserat M. Seruio fratri Sulpicii. Itaq; interfecto Sulpicio, posteaq̄ uidit cinnano tumultu ciuitatem esse perturbatam, neq; sibi dari facultatem, pro dignitatē uiuendi, quin alterutram partem offenderet, dissociatis animis ciuium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis fauerēt partibus, idoneum tempus ratus studiis obsequendi suis, Athenas se cōtulit. Neq; eo secius adulescentem Mariū hostem iudicatū iuuit opibus suis, cuius fugam pecunia subleuauit, ac, ne illa peregrinatio detrimentū aliquod afferret rei familiari, eodem magnā partē fortunarum traiecit suarū. Hic ita uixit, ut uniuersis atheniensibus merito esset charissimus. nā praeter gratiā, quae iam in adulescentulo magna erat, saepe suis opibus inopiā eorū publicā leuauit. Cum enim usurā facere publice necesse esset, neq; eius cōditionem aequam haberēt semper se interposuit, atq; ita, ut neq; usurā unquā ab iis acceperit, neq; longius, quàm dictum esset debere, passus sit. Quod utrunq; erat iis salutare. nam neq; indulgendo inueterascere eorū aes alienū patiebatur, neq; multiplicandus usuris crescere. Auxit hoc officium alia quoq; liberalitate. nā uniuersos frumento donauit, ita, ut singulis. VII. modii tritici darentur, q modius mensurae medimnus Athenis appellatur. hic autem sic se gerebat, ut cōmunis infimis, par principibus uideretur. Quo factum est, ut huic

omnes honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent. quo beneficio ille uti noluit, quod non= nulli ita interpretantur amitti ciuitatem Romanam alia ascita. Quãdiu affuit, nequa sibi statua poneretur, resti= tit, absens prohibere non potuit. Itaq; aliquot ipsi, et Phi diæ locis sanctissimis posuerunt. hunc enim in omni ꝓ curatione reipub. actorem, authoremq; habebant. Igitur primum illud munus fortunæ, quod in ea potissimum ur be natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset im= perii, ut eandem & patriam haberet, & domũ. hoc spe= cimen prudentiæ, quod cum in eam se ciuitatem cõtulisset, quæ antiquitate humanitate, doctrinaq; præstaret oẽs; ei unus ante alios fuerit charissimus. Huc ex Asia Sul la decedẽs cum uenisset, q̃diu ibi fuit, secum habuit Pom= ponium captus adulescentis & humanitate, et doctrina. Sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur. Tanta aũt erat suauitas sermõis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. Idẽ poe= mata pronunciabat & græce, et latine sic, ut supra nihil posset addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquã à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. Qui, cum ꝑsua dere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius aduersum eos me uelle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrẽ, Italiam reliqui. At Sulla adulescentis officio collaudato oĩa munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscẽs iussit deferri. hic cõplureis annos moratus, cũ & rei familia= ri tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reip. tribueret, nihilo minus amicis urba na officia præstitit. nã & ad comitia eorũ uentitauit, &,

siqua res maior acta est, non defuit. sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem præbuit, cui ex patria fugenti HS. CC. et quinquaginta milia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta et L. Torquato Coss. quem diē sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrimis desiderii futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanū. familiarem L. Luculli, diuitem difficillima natura, cuius sic asperitatem ueritus est, ut quem nemo ferre posset, huius sine offensiōe ad summā senectutem retinuit beneuolentiam. Quo facto, tulit pietatis fructum. Cæcilius. n. moriens testamento adoptauit eum, hæredemq; fecit ex Dodrante. Ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici. Q. Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Cicero conciliarat, cū quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, q̃ cum Quinto, ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, q̃ affinitatem. Vtebatur aūt intime Q. Hortensio, qui his temporibus principatum eloquētiæ tenebat. ut intelligi non posset uter eū plus diligeret Cicero, an Hortesius. Et id, quod erat difficillimum efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio. essetq; taliū uirorū copula. In rep. ita est uersatus, ut semp optimarū partium & esset, & existimaretur. neq; tamen se ciuilibus fluctibus cōmitteret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, q̃ qui maritimis iactarentur. honores non petiit, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem, quod neque peti more maiorum, neq; capi possent conseruatis legi-

tur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebāt, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil iis indulsit ad Antonium uiolādum, sed è contrario familiareis eius ex urbe profugienteis quantum potuit, texit, quibus rebus indiguerunt, adiuuit. P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parēte proficisci non potuerint. Ipsi autem Fuluiae, cum litibus destineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum praestitit, ut nullū illa praestiterit uadimonium sine Attico. sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq; sine foenore, sineq; ulla stipulatione credidit, maximumq; existimans quaestum memorem, gratumq; cognosci, simulq; aperire, se non fortunae, sed hominibus solere esse amicum, quae cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare. Nemini enim in opinionem ueniebat Antonium rerum potiturum. sed sensim is à nonnullis optimatibus eius reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. Ille autem sui iudicii potius q̄d se facere par esset intuebatur, quàm quid alii laudaturi forent. Conuersa fortuna est. ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem. Latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus pauloante, opem tulerat. Tanta uarietas his temporibus fuit fortunae, ut modo ii, mō illi in summo essent,

aut fastigio, aut periculo, habebatq; secum Quintum Gellium Canium æqualem, simillimumq; sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, q cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte uixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solũ ei, sed etiã omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus, tamen Attici memor fuit officii, ut ei, cum requisisset, ubi nam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, Seium, & Gelium Caniũ de proscriptorum numero exemisse, ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quẽ charissimum habebat, præsidio fuit. Neque enim suæ solum à quoq̃ auxilium petiit salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo uelle fortunam. Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, mariq; scopuloso seruat, cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis, ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cum proscriptos premiis imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit. nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prœlium Philippense, interitumq; C. Cassi, & M. Bruti L. Iulium Mocillam Prætorium, et filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos, instituerit tueri, atque ex Epeiro, iis omnia Samothraciam supportari iusserit. Difficile enim est omnia prosequi, & non ne-

pudētissime hoc Cicero petierat, ut suo liberalissime, ut tibi quoq; placuerat, promiserā per te quem dixeram, ut se positum haberet. non modo, sed iniquissimo fœnore uer suram facere Aurelius coactus est. nam de Terentiæ nomine Tiro ad me scripsit, te dicere: numos à Dolobella fore. male eũ credo intellexisse, si quisq̃ male intelligit. potius nihil intellexisse. Tu enim ad me scripsisti Coccei responsum, & iisdem penè uerbis Eros. Veniendum est igitur uel in ipsam flammã. Turpius est. n. priuatim cadere, q̃ publice. Itaq; cæteris de rebus, quas ad me suauissime scripsisti, perturbato animo non potui, ut consueueram, rescribere. consenti in hac cura, ubi sum, ut me expediam. quibus autem rebus uenit quidem mihi in mentem, sed certe constituere nihil possum, priusq̃ te uidero. Qui minus autem, ego istic recte esse possim, q̃ est Marcellus? Sed non id agitur? neq; id maxime curo. Quid autem uides. Adsum igitur. Vale.

T. P. ATTICO.

i Vcundissimas tuas legi literas. ad Plancũ scripsi. habes exemplum. Cum Tirone quid sit locutus, cognoscam ex ipso. cum sorore ages attentius, si te occupatione ista relaxaris. Vale.

M. T. CICERO L. Planco Pr. Des. S.

a Ttici nostri te ualde studiosum esse cognoui. mei uero ita cupidũ, ut mehercule paucos æque obseruanteis, atq; amanteis me habere existimem. ad paternas enim, magnas, & ueteres, et iustas necessitudines, magnã attulit accessionẽ tua uoluntas erga

me, meáq; erga te par, atq; mutua. Buthrotia tibi cã igno ta non est. Egi enim sæpe, tibiq; totam rem demonstraui, quæ est acta hoc modo. Vt primum Buthrotium agrum proscriptum uidimus, cõmotus Atticus libellũ cõposuit, eum mihi dedit, ut darem Cæsari. erã enim cœnaturus apud eum illo die. Cum libellum Cæsari dedi, probauit causam. rescripsit Attico, æqua eũ postulare. admonuit tamen, ut pecuniam reliquam Buthrotii ad diem soluerent. Atticus, qui ciuitatem conseruatam cuperet, pecuniã numerauit de suo. quod cum esset factum adiuimus Cæsarem, uerba fecimus pro Buthrotiis. liberalissimum decretum abstulimus, quod est obsignatum ab amplissimis uiris. Quæ cũ essent acta, mirari quidem solebam pati Cæsarem conuenire eos, qui agrum Buthrotium cõcupissent, neq; solum pati, sed etiã ei negocio te præficere. Itaq; & ego cum illo locutus sum, & sæpius quidem, ut etiã accusarer ab eo, q parum constantiæ suæ confiderẽ. & M. Messalæ, & ipsi Attico dixit, ut sine cura essent. apertéq; ostẽdebat, se præsentium animos (erat enim popularis, ut noras) offendere nolle. Cum autem mare transisset, curaturum se, ut in alium agrum deducerentur. Hæc illo uiuo. Post interitum uero Cæsaris, ut primum ex S.C. causas Coss. cognoscere instituerunt, hæc, quæ scripsi, ad eos delata sunt, probauerunt causas sine ulla dubitatiõe, séq; ad te literas daturos esse dixerunt. Ego aũt mi Plance, & si nõ dubitabam, quin & S.C. & lex, & Coss. decretum, ac literæ apud te plurimũ authoritatis haberẽt, téq; ipsius Attici causa uelle intellexeram, tamen hoc pro coniunctione, & beneuolẽtia nostra mihi sumpsi, ut id à te peterẽ qđ tua singularis humanitas, suauissimiq; mo=

res à te cẽnt impetraturi. id autem est, ut hoc, quod te tua sponte facturũ esse certò scio, honoris nostri causa libẽter non prolixe, sed celeriter facias. Mihi nemo est amicior, nec iucundior, nec charior Attico, cuius antea res solũ familiaris agebatur, eáq; magna, nũc accessit etiã existimatio, ut, qđ consecutus est magna & industria, & gratia uiuo Cæsare, mortuo id, te adiuuante, obtineat. Quod si à te erit ĩpetratũ, sic uelim existimes, me de tua liberalitate ita interpretaturũ, ut tuo summo beneficio me affectũ ĩudicẽ. Ego, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbitrabor, studiose, diligenterq; curabo. da operam, ut Valeas.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

i Am antea petiui abs te per literas, ut cũ causa Buthrotiorum probata à Coss. esset, quibus et lege & S.C. permissum erat, ut de Cæsaris actis cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuuares. Atticumq; nostrum, cuius te studiosum cognoui; & me, qui non minus laboro, molestia liberares. Omnibus enim rebus magna cura, multa opera, & labore confectis, in te positum est, ut nostræ solicitudinis finem quã primum facere possimus. quãquã intelligimus ea te esse prudentia, ut uideas, si ea decreta Coss. quæ de Cæsaris actis interposita sint nõ seruentur, magnã perturbationem rerũ fore. Equidem, cum multa (quod necesse erat in tanta occupatione) non probentur, quæ Cæsar statuerit, tamen ocii, pacisq; causa acerrime illa soleo defendere, quod tibi idẽ magnopere faciendũ censeo, quanquã hæc epistola nõ suasoris est, sed rogatoris. Igitur mi Plance rogo te, & etiã oro, sic medius fidius, ut maiore studio,

magisq; ex animo agere nō possim, ut totum hoc negociū ita agas, ita tractes, ita conficias, ut quod sine ulla dubitatione apud Coss. obtinuimus propter summam bonitatē & æquitatem causæ, id tu nos obtinuisse non modo facile patiare, sed etiam gaudeas. Qua quidem uoluntate esse erga Atticum sæpe præsens & illi ostendisti, & uero ēt mihi. quod si feceris, me, quem uoluntate, & paterna necessitudine coniunctim semper habuisti, maximo beneficio deuinctum habebis. idq; ut facias te uehementer ēt, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

n Vnquā putaui fore, ut supplex ad te uenirem. sed hercule facile patior datum tempus, in quo amorem experier tuum. Atticum quanti faciā, scis. Amabo te, da mihi & hoc. obliuiscere mea causa, illum aliquando suo familiari aduersario tuo uoluisse cōsultum, cum illius existimatio ageretur. Hoc primū ignoscere est humanitatis tuæ. Suos enim quisq; debet tueri. deinde, si me amas, omitte Atticū Ciceroni tuo, quē quāti facias præ te soles ferre. totum hoc, ut, quod semper existimaui, nunc planè intelligam, me à te multum amari. Buthrotios cum Cæsar decreto suo, quod ego obsignaui cum multis amplissimis uiris, liberauisset, ostendissetq; nobis, se cum Agrarii mare transiissent, literas missurum, quem in agrū deducerentur, accidit, ut subito ille interiret. deinde, quemadmodum tu scis (interfuisti enim cum Coss. oporteret. ex. S. C. de actis Cæsaris cognoscere) res ab iis à Calen. Iun. dilata est ad. III. Nonarum Iun.

quæ lex earum rerũ, quas Cæsar statuisset, decreuisset, egisset Coss. cognitionem dedit. Causa Buthrotiorũ delata est ad Coss. decretum Cæsaris recitatum est, & multi præterea libelli Cæsaris prolati. Coss. de consilii sententia decreuerunt secundum Buthrotios. Plancum dederunt. Nũc mi Capito, scio enim quantũ semper apud eos, quibus cum sis posse soleas, eo plus apud hominem facillimum, atq; humanissimum Plancum enitere, elabora, uel potius eblandire, effice, ut Plancus, quem spero optimũ esse, sit etiam melior opera tua. Omnino res huiusmodi uidetur esse, ut sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio, & prudentia sua non sit dubitaturus, quin decretum Coss. quorum, & lege, & S. C. cognitio, & iudicium fuit, conseruet, præsertim cum hoc genere cognitionum labefactato, acta Cæsaris in dubiũ uentura uideãtur. quæ non modo, quorum interest, sed etiam ii, qui illa non probant, ocii causa confirmare uelint. quod cũ ita sit, tamen interest nostra Plancum hoc animo libenti, prolixoq; facere. quod certe facies, si tu neruulos tuos mihi sæpe cognitos, suauitatemq;, qua nemo tibi par est, adhibueris. quod ut facias, te uehementer rogo. Vale.

M. T. CICERO Cupiennio. S.

PAtrem tuũ plurimi feci, meq; ille mirifice et coluit, & amauit. nec mehercule unquam mihi dubium fuit, quin à te diligerer. ego quidẽ id facere non destiti. Quam ob rem peto à te in maiorẽ modum, ut ciuitatem Buthrotiam subleues, decretumq; Cos. quod ii secundum Buthrotios fecerunt, cum et lege, & S. C. statuendi potestatem haberẽt, des operam, ut Plancus

noster quàm primum confirmet, & probet. Hoc te uehementer mi Cupienni etiam, atq; etiam rogo. Vale.

M. T. Cicero L. Planco Pr. Des. S.

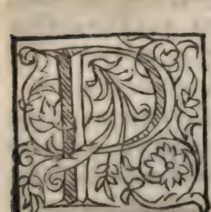
i Gnosce mihi, q cum antea accuratissime de Buthrotiis ad te scripseram, eadem de re sæpius scribam. Non mehercule mi Plance facio, quòd parum confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ, sed cũ tanta res agatur Attici nostri, nunc uero etiam existimatio, ut id, quod probauit Cos. nobis testibus, & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, uideatur obtinere potuisse, præsertim cũ tota potestas eius rei tua sit, ut ea, quæ Coss. decreuerunt secundum Cæsaris decreta, & responsa, non dicam cõprobes, sed studiose, libẽterq; comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. & si iam sperabam, cum has literas accepisses, fore, ut ea, quæ superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent, tamen non faciã finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit, te id fecisse, quod magna cũ spe expectamus. Deinde .n. confido fore, ut alio genere literarũ utamur, tibiq; pro tuo summo beneficio gratias agamus. quod si acciderit, uelim sic existimes, nõ tibi tam Atticum, cuius permagna res agitur, q̃ me, qui nõ minus laboro, q̃ ille, obligatum fore. Vale.

M. T. CICERO Capitoni. S.

n On dubito, quin mirere, atq; etiam stomachere, quòd tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus coniũctissimi permagna res agitur Attici. Cognoui ego

tua studia in amicos, etiam in te amicorũ. multum potes nos apud Plãcum iuuare. noui humanitatem tuã. scio q̃ sis amicis iucũdus. Nemo nos in hac cã plus iuuare põt, q̃ tu, & res ista est firma, ut debet esse, quam Coss. de cõsilii sententia decreuerunt, cum & lege, & S.C. cognoscerent. tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate, quem quidem arbitramur cum officii tui, & Reipu. causa, Decretum Cos. comprobaturum, tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuuabis igitur mi Capito, quod ut facias uehementer etiam, atq; etiam rogo. Vale.

TITI POMPONII ATTICI VITA PER CORNELIUM NEPOTEM.

Omponius atticus ab origine ultima stirpis Romanæ generatus, perpetuo à maioribus acceptam equestrem obtinuit dignitatẽ. Patre usus est diligente, indulgente, et, ut tũ erant tempora diti, in primisq; studioso literarum. Hic, ꝑut ipse amabat literas, omnibus doctrinis, quibus puerilis ætas impertiri debet, filium erudiuit. Erat autẽ in puero, præter docilitatem ingenii, summa suauitas oris, & uocis, ut non solum celeriter acciperet, quæ tradebantur, sed etiam excellenter pronunciaret. Qua ex re pueritia nobilis iter æqualeis ferebatur, clariusq; exsplẽdescebat, quã generosi condiscipuli animo æquo ferre pos=

ſent. Itaq; incitabat omneis ſtudio ſuo. Quo in numero fuerunt L. Torquatus. C. Marii filius. M. Cicero, quos conſuetudine ſua ſic ſibi deuinxit, ut nemo iis ppetuo fuerit charior. Pater mature deceſſit. ipſe aduleſcentulus ꝓpter affinitatem P. Sulpicii, qui Tr. Pl. interfectus eſt, non expers fuit illius periculi. Nāq; Anitia Pōponii conſobrina nupſerat M. Seruio fratri Sulpicii. Itaq; interfecto Sulpicio, poſteaq̄ uidit cinnano tumultu ciuitatem eſſe perturbatam, neq; ſibi dari facultatem, pro dignitatē uiuendi, quin alterutram partem offenderet, diſſociatis animis ciuium, cum alii Sullanis, alii Cinnanis fauerēt partibus, idoneum tempus ratus ſtudiis obſequendi ſuis, Athenas ſe cōtulit. Neq; eo ſecius aduleſcentem Mariū hoſtem iudicatū iuuit opibus ſuis, cuius fugam pecunia ſubleuauit, ac, ne illa peregrinatio detrimentū aliquod afferret rei familiari, eodem magnā partē fortunarum traiecit ſuarū. Hic ita uixit, ut uniuerſis athenienſibus merito eſſet chariſſimus. nā præter gratiā, quæ iam in aduleſcentulo magna erat, ſæpe ſuis opibus inopiā eorū publicā leuauit. Cum enim uſurā facere publicæ neceſſe eſſet, neq; eius cōditionem æquam haberēt ſemper ſe interpoſuit, atq; ita, ut neq; uſurā unquā ab iis acceperit, neq; longius, quàm dictum eſſet debere, paſſus ſit. Quod utrunq; erat iis ſalutare. nam neq; indulgendo inueteraſcere eorū æs alienū patiebatur, neq; multiplicandus uſuris creſcere. Auxit hoc officium alia quoq; liberalitate. nā uniuerſos frumento donauit, ita, ut ſingulis. VII. modii tritici darentur, q modius menſuræ medimnus Athenis appellatur. hic autem ſic ſe gerebat, ut cōmunis infimis, par principibus uideretur. Quo factum eſt, ut huic

omnes honores, quos possent, publice haberent, ciuemq; facere studerent. quo beneficio ille uti noluit, quod nonnulli ita interpretantur amitti ciuitatem Romanam alia ascita. Quãdiu affuit, ne qua sibi statua poneretur, restitit, absens prohibere non potuit. Itaq; aliquot ipsi, et Phidiæ locis sanctissimis posuerunt. hunc enim in omni procuratione reipub. actorem, authoremq; habebant. Igitur primum illud munus fortunæ, quod in ea potissimum urbe natus est, in qua domicilium orbis terrarum esset imperii, ut eandem & patriam haberet, & domũ. hoc specimen prudentiæ, quod cum in eam se ciuitatem cõtulisset, quæ antiquitate humanitate, doctrinaq; præstaret oẽs, ei unus ante alios fuerit charissimus. Huc ex Asia Sulla decedẽs cum uenisset, q̃diu ibi fuit, secum habuit Pomponium captus adulescentis & humanitate, et doctrina. Sic enim græce loquebatur, ut Athenis natus uideretur. Tanta aũt erat suauitas sermõis latini, ut appareret in eo natiuum quendam leporem esse, non ascitum. Idẽ poemata pronunciabat & græce, et latine sic, ut supra nihil posset addi. Quibus rebus factum est, ut Sulla nusquã à se dimitteret, cuperetq; secum deducere. Qui, cum psuadere tentaret, noli, oro te, inquit Pomponius aduersum eos me uelle ducere, cum quibus, ne contra te arma ferrẽ, Italiam reliqui. At Sulla adulescentis officio collaudato oĩa munera ei, quæ Athenis acceperat, proficiscẽs iussit deferri. hic cõplureis annos moratus, cũ & rei familiari tantum operæ daret, quantum non indiligens deberet paterfamilias, & omnia reliqua tempora aut literis, aut Atheniensium reip. tribueret, nihilo minus amicis urbana officia præstitit. nã & ad comitia eorũ uentitauit, &,

siqua res maior acta est, non defuit. sicut Ciceroni in omnibus eius periculis singularem fidem præbuit, cui ex patria fugienti HS. CC. et quinquagnta milia donauit. Tranquillatis autem rebus Romanis, remigrauit Romam, ut opinor, L. Cotta et L. Torquato Coss. quem diẽ sic uniuersa ciuitas Atheniensium prosecuta est, ut lacrĩmis desiderii futuri dolorem indicaret. Habebat auunculum Q. Cæcilium equitem Romanũ. familiarem L. Luculli, diuitem difficillima natura, cuius sic asperitatem ueritus est, ut quem nemo ferre posset, huius sine offensiõe ad summã senectutem retinuit beneuolentiam. Quo facto, tulit pietatis fructum. Cæcilius. n. moriens testamento adoptauit eum, hæredemq; fecit ex Dodrante. Ex qua hæreditate accepit circiter centies HS. Erat nupta soror Attici. Q. Tullio Ciceroni, easq; nuptias M. Cicero conciliarat, cũ quo à condiscipulatu uiuebat coniunctissime, multo etiam familiarius, q̃ cum Quinto, ut iudicari possit, plus in amicitia ualere similitudinem morum, q̃ affinitatem. Vtebatur aũt intime Q. Hortensio, qui his temporibus principatum eloquẽtiæ tenebat. ut intelligi non posset uter eũ plus diligeret Cicero, an Hortesius. Et id, quod erat difficillimum efficiebat, ut inter quos tantæ laudis esset æmulatio, nulla intercederet obtrectatio. essetq; taliũ uirorũ copula. In rep. ita est uersatus, ut semp optimarũ partium & esset, & existimaretur. neq; tamen se ciuilibus fluctibus cõmitteret, quòd non magis eos in sua potestate existimabat esse, qui se his dedissent, q̃ qui maritimis iactarentur. honores non petiit, cum ei paterent propter uel gratiam, uel dignitatem, quod neque peti more maiorum, neq; capi possent conseruatis legi-

bus, in tam effusis ambitus largitionibus, neque reipubl. sine periculo corruptis ciuitatis moribus. ad hastam publicam nunq̃ accessit. nullius rei neq; praes, neque manceps factus est. neminem suo nomine, neq; subscribens accusauit. in ius de sua re nunq̃ iit. iudicium nullum habuit multorum Cos. Praetorumq; praefecturas delatas sic accepit, ut neminem in Prouinciam sit secutus, honore fuerit contentus rei familiaris, despexerit fructum, qui ne cum Qu. quidem Cicerone uoluerit ire in Asiam, cũ apud eum legati locum obtinere posset. Non enim decere se arbitrabatur, cum Praeturam gerere noluisset, assectã esse praetoris. Qua in re non solum dignitati seruiebat, sed etiam tranquillitati, cum suspitiones quoq; uitaret criminum. quo fiebat, ut eius obseruantia omnibus esset charior, cum eam officio, non timori, neq; spei tribui uiderent. Incidit Caesarianũ ciuile bellum, cum haberet annos circiter sexaginta. usus est aetatis uacatione, neq; quoq̃ se mouit ex urbe, quae amicis suis opus fuerant ad Põpeium proficiscentibus omnia ex sua re familiari dedit. Ipsum Pompeium coniunctum non offendit. Nullum ab eo habebat ornamentum, ut caeteri, qui per eum aut honores, aut diuitias ceperant, quorum partim inuitissimi castra sunt secuti, partim summa cum eius offensione domi remanserunt. Attici autem quies tantopere Caesari fuit grata, ut uictor, cum priuatis pecunias per epistolas imperaret, huic non solum molestus non fuerit, sed etiam sororis filium, & Quintum Ciceronem ex Pompeii castris concesserit. Sic uetere instituto uitae effugit noua pericula. Secutum est illud occiso Caesare, cum resp. penes Brutos uideretur esse, & Cassium, ac tota ciuitas

se ad eum conuertisse uideretur. Sic M. Bruto usus est, ut nullo ille adulescens æquali familiarius, quàm hoc sene. neq; solum eum principem consilii haberet, sed etiam in conuictu. Excogitatum est à quibusdã, ut priuatum ærariũ Cæsaris interfectoribus ab equitibus Romanis constitueretur, id facile effici posse arbitrati sunt, si & principes illius ordinis pecunias contulissent. Itaque appellatus est à C. Flauio Bruti familiari Atticus, ut eius rei prĩceps esse uellet. At ille qui officia amicis præstanda sine factione existimaret, semperq; à talibus se consiliis remouisset. respondit, siquid Brutus de suis facultatibus uti uoluisset, usurum quantum hæ paterentur, sed neq; cum quoq̃ de ea re collocuturum, neq; coiturum. Sic ille consensionis globus huius unius dissensiõe disiectus est. Neq; multo post superior esse cœpit Antonius, ita, ut Brutus & Cassius Prouinciarũ, quæ iis necis causæ datæ erant à Cos. desperatis rebus, in exilium proficiscerentur. Atticus, qui pecuniam simul cum cæteris cõferre noluerat florenti illi parti, abiecto Bruto, Italiaq; cedenti HS C. M. muneri misit, eidem in Epeiro absens CCC. iussit dari, neq; eo magis potenti adulatus est Antonio, neq; desperatos reliquit. Secutum est bellum gestũ apud Mutinã, in quo, si tantum eum prudẽtem dicam, minus, q̃ debeam, prædicem, cum ille potius diuinus fuerit, si diuinatio appellanda est perpetua naturalis bonitas, quæ nullis casibus agitur, neq; minuitur. hostis Antonius iudicatus, Italia cesserat. Spes restituẽdi nulla erat. Nõ solum inimici, qui tamẽ erãt potẽtissimi, & plurimi, sed ẽt qui aduersariis eius se dabant, et in eo lædẽdo aliquã consecuturos sperabant commoditatem, Antonii familiareis sequebã=

tur, uxorem Fuluiam omnibus rebus spoliare cupiebãt, liberos etiam extinguere parabant. Atticus cum Ciceronis intima familiaritate uteretur, amicissimus esset Bruto, non modo nihil iis indulsit ad Antonium uiolãdum, sed è contrario familiareis eius ex urbe profugienteis quantum potuit, texit, quibus rebus indiguerunt, adiuuit. P. uero Volumnio ea tribuit, ut plura à parẽte proficisci non potuerint. Ipsi autem Fuluiæ, cum litibus destineretur, magnisq; terroribus uexaretur, tanta diligentia officium suum præstitit, ut nullũ illa præstiterit uadimonium sine Attico. sponsor omnium rerum fuerit. Quin etiam, cum illa fundum secunda fortuna emisset in diem, neque post calamitatem uersuram facere potuisset, ille se interposuit, pecuniamq; sine fœnore, sineq; ulla stipulatione credidit, maximumq; existimans quæstum memorem, gratumq; cognosci, simulq; aperire, se non fortunæ, sed hominibus solere esse amicum, quæ cum faciebat, nemo eum temporis causa facere poterat existimare. Nemini enim in opinionem ueniebat Antonium rerum potiturum. sed sensim is à nonnullis optimatibus eius reprehendebatur, quòd parum odisse malos ciues uideretur. Ille autem sui iudicii potius ꝙd se facere par esset intuebatur, quàm quid alii laudaturi forent. Conuersa fortuna est. ut Antonius rediit in Italiam, nemo non magno in periculo Atticum putarat propter intimam familiaritatem Ciceronis, & Bruti. Itaque ad aduentum imperatorum de foro decesserat timens proscriptionem. Latebatq; apud P. Volumnium, cui, ut ostendimus pauloante, opem tulerat. Tanta uarietas his temporibus fuit fortunæ, ut modo ii, mõ illi in summo essent,

aut fastigio, aut periculo, habebatq; secum Quintum Gelium Canium æqualem, simillimumq; sui. Hoc quoque sit Attici bonitatis exemplum, q cum eo, quem puerum in ludo cognorat, adeo coniuncte uixit, ut ad extremam ætatem amicitia eorum creuerit. Antonius autem, & si tanto odio ferebatur in Ciceronem, ut non solū ei, sed etiā omnibus suis amicis esset inimicus, eosq; uellet proscribere multis hortantibus, tamen Attici memor fuit officii, ut ei, cum requisisset, ubi nam esset, sua manu scripsit, ne timeret, statimq; ad se ueniret, Seium, & Gelium Caniū de proscriptorum numero exemisse, ac, ne quod periculum incideret, quod noctu fiebat, præsidium ei misit. Sic Atticus in summo timore non solum sibi, sed etiam ei, quē charissimum habebat, præsidio fuit. Neque enim suæ solum à quoq̃ auxilium petiit salutis, sed coniunctim, ut appareret nullam seiunctam sibi ab eo uelle fortunam. Quod si gubernator præcipua laude fertur, qui nauem ex hyeme, mariq; scopuloso seruat, cur non singularis eius existimetur prudentia, qui ex tot, tantisq; grauibus procellis ciuilibus ad incolumitatem peruenit? Quibus ex malis, ut se emerserat, nihil aliud egit, quàm ut plurimis, quibus rebus posset, esset auxilio. cum proscriptos premiis imperatorum uulgus conquireret, nemo in Epeirum uenit, cui res ulla defuerit. nemini non ibi perpetuo manendi potestas facta est. quin etiam post prœlium Philippense, interitumq; C. Cassi, & M. Bruti L. Iulium Mocillam Prætorium, et filium eius, Aulumq; Torquatum, cæterosq; pari fortuna perculsos, instituerit tueri, atque ex Epeiro, iis omnia Samothraciam supportari iusserit. Difficile enim est omnia prosequi, & non ne-

cessaria. Illud unum intelligi uolumus, illius liberalitatem, neq; temporariã, neq; callidam fuisse. Id ex ipsis rebus, ac temporibus iudicari põt, q non florentibus se uẽdicauit, sed afflictis semper succurrit. quiqdem Seruiliam Bruti matrem non minus post mortem eius, q̃ florentem coluerit. Sic liberalitate utens nullas inimicitias gessit, q neq; lædebat quenq̃, neq; siquam iniuriã acceperat, non malebat obliuisci, q̃ ulcisci. Idem immortali memoria percepta retinebat beneficia. Quæ autem ipse tribuerat, tãdiu meminerat, quoad ille gratus erat, qui acceperat. Itaq; hic fecit, ut uere dictum uideatur, sui cuiq; mores fingunt fortunam, neq; tamen prius ille fortunam, q̃ se ipse finxit, qui cauit, ne qua in re plecteretur. His igitur rebus effecit, ut M. Vipsanius Agrippa intima familiaritate coniunctus adulescenti Cæsari, cum propter suã gratiam, & Cæsaris potentiam nullius conditionis non haberet potestatem, potissimum eius diligeret affinitatem, peroptaretq; equitis Romani filiam generosam nuptiis, atq; harum nuptiarum conciliator fuit (non enim est celandum) M. Antonius triumuir reipu. cuius gratia cum augere possessiões posset suas, tantum abfuit à cupiditate pecuniæ, ut nulla in re usus sit ea, nisi in deprecandis amicorum aut periculis, aut incommodis. Quod quidem sub ipsa proscriptione perillustre fuit. Nam cum L. Saufei equitis Romani æqualis sui, qui cum plureis annos studio ductus philosophiæ habitabat, habebatq; in Italia pretiosas possessiones, Triumuiri bona uendidissent, consuetudine ea qua tum res gerebantur, Attici labore, atq; industria factum est, ut eodẽ nuntio Saufeius fieret certior, se patrimonium amisisse, & recuperasse.

Idem L. Iul. Calidium, quē post Lucretii, Catulliq; mortem multo elegātissimum poetam nostram tulisse ætatem uere uideor posse cōtendere, neq; minus uirum bonum, optimisq; artibus eruditum post proscriptiōem equitum propter magnas eius Africanas possessiones in proscriptorum numerum à P. Volumnio præfecto fabrum Antonii absentē relatum expediuit. Quod in præsenti utrū ei laboriosius, an gloriosius fuerit, difficile fuit iudicare, quod in eorum periculis, non secus absentes, q̃ præsentes amicos Attico esse curæ cognitum est. neq; uero minus ille uir bonus paterfamilias habitus est, q̃ ciuis. nam cū esset pecuniosus, nemo illo minus fuit emax, minus ædificator. neq; tamen non imprimis bene habitauit, omnibusq; optimis rebus usus est. nā domū habuit in colle Quirinali Pamphilianam ab auunculo hæreditate relictā, cuius amœnitas non ædificio, sed sylua constabat. Ipsum enim tectum antiquitus constitutum plus salis, quàm sumptus habebat, in quo nihil commutauit, nisi siquidem uetustate coactus est. Vsus est familia, si utilitate iudicandū est, optima, si forma, uix mediocri. Nanq; in ea erāt pueri literatissimi anagnostæ optimi, & plurimi librarii, ut ne pedissequus quidem quisq̃ esset, qui non utrūque horum pulchre facere posset. Pari modo artifices cæteri, quos cultus domesticus desiderat, apprime boni, neq; tamen horum quenq̃, nisi domi natum, domiq; factum habuit, quod est signum non solum continētiæ, sed etiam diligentiæ. nam & non intemperanter concupiscere, quod à pluribus uideas, continentis debet duci, & potius diligentia, q̃ pretio parare, nō mediocris est industriæ. Elegans nō magnificus. splendidus non sumptuosus, oī dili-

gentia munditiam non affluentem affectabat. Supellex modica, non multa, ut in neutram partem conspici posset. Nec præteribo, quanq̃ nonnullis leue uisum iri putem, cũ in primis lautus esset eques Romanus, & non parũ liberaliter in domũ suã omnium ordinũ homines inuitaret, Scimus non amplius, q̃ terna millia æris peræque in singulos menses ex ephemeride eum expensum sumptui ferre solitum, atq; hoc non auditum, sed cognitum prædicamus. Sæpe enim ꝓpter familiaritatem domesticis rebus interfuimus. nemo in cõuiuio eius aliud ἀκρόαμα audiuit, q̃ anagnosten, quod nos quidẽ iucundissimũ arbitramur, neq; unq̃ sine aliqua lectione apud eum cœnatum est, ut non minus animo, q̃ uentre cõuiuæ delectarẽtur. nãq; eos uocabat, quorum mores à suis nõ abhorrerent. Cũ tanta pecuniæ facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu mutauit, nihil de uitæ consuetudine, tantaq; usus est moderatione, ut neq; in HS uicies, quod à patre acceperat, parum se splendide gesserit, neq; in HS cẽties affluentius uixerit, q̃ instituerat, pariq; fastigio steterit in utraq; fortuna, nullos habuerit hortos, nullam suburbanam, aut maritimam sumptuosam uillam, neq; in Italia præter Ardeatinum, & Nomentanum rusticum prædium, omnisq; eius pecuniæ redditus cõstabat in Epiroticis, & urbanis possessionibus, ex quo cognosci põt, eum usum pecuniæ nõ magnitudine, sed ratione metiri solitũ. Mendaciũ neq; dicebat, neq; pati poterat. Itaq; eius comitas nõ sine seueritate erat, neq; grauitas sine facilitate, ut difficile esset intellectu, utrum eũ amici magis uererentur, an amarent. Quicq̃d rogabatur religiose ꝓmittebat, quod nõ liberalis, sed leuis arbitrabatur, polliceri quod

præstare non posset. Idem innitendo quod semel admisis set, tanta erat cura, ut non mandatum, sed suam rem uide retur agere. Nusquam suscepti negocii eum pertesum est. Suam enim existimationem in ea re agi putabat, qua ni hil habebat charius. Quo fiebat, ut omnia Ciceronum Catonis, Marciq; Hortensii. A. Torquati. multorũ præ terea equitum Romanorum negocia procuraret, ex quo iudicari poterat non inertia, sed iudicio fugisse reipub. ꝓcurationem. Humanitatis uero nullum afferre maius testimonium possum, quàm ꝙ adulescẽs idem seni Sullæ fuerit iucundissimus, senex adulescenti M. Bruto. Cum æqualibus autem suis Q. Hortensio, & M. Cicerone sic uixerit, ut iudicare difficile sit, cui ætati fuerit aptissi mus, quanquam eum præcipue dilexit Cicero, ut ne fra ter quidem ei Quintus charior fuerit, aut familiarior. Ei rei sunt indicio præter eos libros, in quibus de eo facit mentionem, qui in uulgus sunt editi, sexdecim uolumina epistolarum ab cõsulatu eius usq; ad extremum tempus ad Atticum missarum, quæ qui legat, non multum deside rat historiam contextam eorum temporum. Sic enim om nia de studiis principũ, uitiis ducum, emulationibus rei pub. perscripta sunt, ut nihil in his non appareat, & fa cile existimari possit prudentiam quodammodo esse di uinationem. Non enim Cicero ea solum, quæ uiuo se acci derunt, futura prædixit, sed etiam quæ nunc usu ueni unt, cecinit, ut Vates. De pietate autem Attici, quid plura commemorem? cum hoc ipsum uere gloriantem audie rim in funere matris suæ, quam extulit annorum nona ginta, cum esset septem, & sexaginta, se unquam cum ma tre in gratiam rediisse, nunquam cum sorore fuisse in si

multate, quam propè ætate æqualem habebat, quod est signum aut nullam unq̃ inter eos querimoniam intercessisse, aut hunc ea fuisse in suos indulgentia, ut quos amare deberet, irasci eis nefas duceret, neq; id fecit natura solum (quanq̃ omnes ei paremus) sed etiam doctrina. Nã & principum Philosophorũ ita percepta habuerat præcepta, ut his ad uitam agendam non ad ostentationẽ uteretur. Moris etiam maiorum summus imitator fuit, antiquitatisq; amator, quã adeo diligenter habuit cognitã, ut eam totam in eo uolumine exposuerit, quo magistratus ornauit, nulla enim lex, neq; pax, neq; bellum, neq; res illustris est populo Ro. quæ non in eo suo tempore sit notata. & quod difficillimum fuit, sic familiarum originẽ subtexuit, ut ex eo clarorum uirorum propagines possimus cognoscere. Fecit hoc idem separatim in aliis libris, ut M. Bruti rogatu Iuniam familiam à stirpe ad hãc ætatem ordine enumerauerit, notãs, qui à quoq; ortus, quos honores, quibusq; temporibus cœpisset. pari modo Marcelli Claudii de Marcellorũ, Scipionis Cornelii, & Fabii Maximi Fabiorũ, & Aemiliorũ, quibus libris nihil potest esse dulcius iis, qui aliquã cupiditatem habent notitiæ clarorũ uirorũ. Attigit quoq; poeticen (credimus) ne eius expers esset suauitatis. Nãq; uersibus, q honore, rerumq; gestarũ amplitudine cæteros. R. Populi præstiterunt, exposuit, ita, ut sub singulorũ imaginibus facta, magistratusq; eorũ nõ amplius quaternis, quinisq; uersibus descripserit, quod uix credendum sit tantas res tã breuiter potuisse declarari. Est ẽt unus liber græce cõfectus de cõsulatu Ciceronis. Hactenus Attico uiuo edita à nobis sunt. Nunc, quoniã fortuna nos superstites ei esse

uoluit, reliqua persequemur, & quantum potuerimus rerum exemplis lectores docebimus, sicut supra significauimus, suos cuiq; mores plerũq; conciliare fortunã. Nãq; hic contentus ordine equestri quo erat ortus, in affinitatem peruenit Imperatoris Diui Iulii filii, cum iam ante familiaritatem eius esset consecutus nulla alia re, quàm elegãtia uitæ, qua cæteros ceperat principes ciuitatis dignitate pari, fortuna humiliores. Tanta enim prosperitas Cæsarem est consecuta, ut nihil ei non tribueret fortuna, quod cuiquam ante detulerit, & conciliarit, quod ciuis Romanus, quiuit consequi. Nata autem est Attico neptis ex Agrippa, cui uirginem filiam collocauit. hãc Cæsar uix anniculam T. Claudio Neroni Drusilla nato priuigno suo despõdit. Quæ coniunctio necessitudinem eorum sanxit, familiaritatem reddidit frequẽtiorem, quis ante hæc sponsalia non solum cum ab urbe abesset, nunquam ad suorum quenquam literas misit, quin Attico mitteret, quid ageret in primis, quid legeret, quibusq; in locis, & quandiu esset moraturus, sed & cum esset in urbe, & propter suas infinitas occupationes minus sæpe, quàm uellet Attico frueretur, nullus dies temere intercesserit, quo nõ ad eum scriberet, quo aliquid de antiquitate ab eo requireret, modo aliquam quæstionem poeticam ei proponeret. interdum iocans eius uerbosiores eliceret epistolas. Ex quo accidit, cum ædes Iouis Feretrii in Capitolio ab Romulo constituta, uetustate, atq; incuria detecta prolaberetur, ut Attici admonitu Cæsar eã reficiendã curaret. Neq; uero à M. Antonio minus absens literis colebatur. adeo ut accurate ille exul eũ literis quid ageret, quid curæ sibi haberet, certiorẽ faceret Atticum. Hoc quale sit, faci=

lius existimabit is, qui iudicare poterit quantæ sit sapientiæ eorum retinere usum, beneuolentiamq;, inter quos maximarum rerum non solum æmulatio, sed obtrectatio tanta intercedebat, quantam fuit incidere necesse inter Cæsarem, atq; Antonium, cum se uterq; principē non solum urbis Romanæ, sed orbis terrarum esse cuperet. Tali modo cum septem, & septuaginta annos complesset, atq; ad extremā senectutem non minus dignitate, quàm gratia, fortunaq; creuisset (multas enim hæreditates nulla alia re, quàm bonitate consecutus) tantaq; prosperitate usus est ualetudinis, ut annis .XXX. medicina non indiguisset, nactus est morbum, quem initio & ipse, & medici contempserunt. nam putarūt esse tenasmon, cui remedia celeria, faciliaq; proponebantur. In hoc cum tres mēses sine ullis doloribus, præterquam quos ex curatione cupiebat consumpsisset, subito tanta uis morbi in unū intestinum prorupit, ut extremo tempore per lumbos fistulæ putris eruperit. Atq; hoc prius, q̄ ei accederet postquam in dies dolores accrescere, febresq; accessisse sensit, Agrippam generum ad se accersiri iussit, & cum eo L. Cornelium Balbum, Sextumq; Peducæum. Hos ut uenisse uidit, in cubitum nixus, quantam inquit curam, diligentiamq; in ualetudine mea tuenda hoc tempore adhibuerim, cum uos testes habeam, nihil opus est pluribus uerbis commemorare, quibus, quoniam, ut spero, satis feci, me nihil reliqui fecisse, quod ad sanandum me pertineret. reliquum est, ut egomet mihi consulam, id uos ignorare nolui. nam mihi stat alere morbum desinere. nāq; his diebus, quicquid cibi sumpsi, ita ꝑduxi uitam, ut auxerim dolores sine spe salutis. Quare à uobis peto, primum ut

mum ut consilium probetis meum, deinde ne frustra dehortando conemini. Hac oratione habita tanta constantia uocis, atq; uultus, ut non ex uita, sed ex domo in domum uideretur migrare. Cum quidem Agrippa eum flens, atq; osculans oraret, atq; obsecraret, ne ad id, quod natura cogeret ipse quoq; sibi accelararet. Et quoniam tum quoq; posset temporibus superesse se sibi, suisq; reseruaret, preces eius taciturna sua obstinatione depressit. Sic cũ biduum cibo se abstinuisset subito febris decessit, leuiorq; morbus esse cœpit. Tamen propositum nihilo secius peregit. Itaq; die quinto postq̃ id cõsilium inierat, prid. Cal. Aprilis Cn. Domitio. C. Sosio, Coss. decessit. Elatus est in lecticula, ut ipse præscripserat, sine ulla pompa funeris comitantibus omnibus bonis. maxima uulgi frequentia. Sepultus est iuxta uiam Appiã ad quintum lapidem in monimento Q. Cæcilii Auunculi sui.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD BRVTVM LIBER.

M. T. C. BRVTO. S.

CLODIVS Trib. ple. designatus ualde me diligit, uel, ut ἐμφατικώτερον dicã, ualde me amat, quod cum mihi ita persuasum sit, non dubito (bene enim me nosti) quin illũ quoq; iudices à me amari. Nihil enim mihi minus hoïs uidetur, quàm non respondere in amore iis, à quibus pro=

nocere. Is mihi uisus est suspicari nec sine magno meo quidem dolore aliquid à suis, uel per suos potius inimicos ad te eẽ delatum, quo tuus animus à se esset alienior. Non soleo mi Brute (quod tibi notum esse arbitror) temere affirmare de altero. Est enim periculosum propter occultas hominum uoluntates, multiplicesq; naturas. Clodii animum perspectum habeo, cognitum, iudicatũ. multa eius indicia, sed ad scribendum non necessaria. Volo enim hoc testimonium tibi uideri potius, q̃ epistolã. Auctus Antonii beneficio est, eius ipsius beneficii magna pars à te est. Ita eum saluis nobis uellet saluum. In eum autem locum rem adductã intelligit (est enim, ut scis minime stultus) ut utriq; salui esse non possint. Itaque nos mauult. de te uero amicissime & loqtur, & sentit. Quare, siquis secus ad te de eo scripsit, aut si coràm locutus ẽ, peto à te etiam, atq; etiam, mihi ut potius credas, qui & facilius iudicare possum, quàm ille nescio quis, & te plus diligo. Clodium tibi amicissimum existima, ciuemq; talẽ, qualis et prudẽtissimus, & fortuna optima esse debet.

M. T. C. BRVTO.

5 Cripta, & obsignata iam epistola literæ mihi redditæ sunt à te, plenæ rerum nouarum, maximeq; mirabiles, Dolobellam quinq; cohortes misisse in Cherrhonessum. Adeò'ne copiis abundat, ut is, qui ex Asia fugere dicebatur, Europam appetere conetur? Quinq; autem cohortibus quid se nam facturum arbitratus est, cum tu eo quinq; legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes, quas quidem cohortes

spero iam tuas esse, quoniam latro ille tam fuit demens, & tuum consilium uehementer laudo, quòd nō prius tuū exercitum Apollonia, Dyrrachioq; mouisti, q̃ de Antonii fuga audisti, Bruti eruptiōe, populi R. uictoria. Itaq; quod scribis postea statuisse te ducere exercitū in Cherrhonessum, nec pati sceleratissimo hosti ludibrio esse imperium populi Ro. facis ex tua dignitate, et è rep. Quod scribis de seditiōe, quæ facta est in legione quarta de Antoniis, quod dicam in bonam partem accipias, magis mihi probatur militum seueritas, q̃ tua. Te beneuolentiam exercitus, equitumq; expertum esse uehementer gaudeo. De Dolobella, ut scribis, si quid habes noui, facies me certiorem, in quo ualde delector, me ante prouidisse, ut tuū iudicium liberum esset cum Dolobella belli gerendi, et id ualde pertinuit, ut ego tum intelligebam, ad remp. ut nūc iudico, ad dignitatem tuā. Quod scribis me maximo ocio egisse, ut insectarer Antonios, idq; laudas, credo ita uideri tibi, sed illam distinctionem tuam nullo pacto ꝓbo. Scribis enim acrius prohibēda bella ciuilia esse, q̃ in superatos iracundiam exercendam. Vehementer à te Brute dissentio, neq; clementiæ tuæ concedo, sed salutaris seueritas uincit inanem speciem clementiæ. quod si clementes esse uoluerimus, nunq̃ deerunt bella ciuilia. Sed de hoc tu uideris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinumo. Mihi quidē ætas acta fermè ē, tua istuc refert maxime. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi prouideritis, neq; enim populum semper eundem habebitis, neq; Senatum, neq; Senatus ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta, nihil potest esse uerius. XIIII. Calen. Maii.

M.T. C. BRVTO. S.

n Ostræ res meliori loco uidebantur. Scripta enim ad te certò scio, quæ gesta sunt, qualeis tibi sæpe scripsi Consules, tales extiterunt. Cæsaris uero pueri mirifica indoles uirtutis, utinã tã facile eũ florentẽ & honoribus, & gratia regere, ac tenere possimus, q̃ facile adhuc tenuimus. Est omnino illud difficilius, sed tamen non diffidimus. Persuasum est enim adulescenti, & maxime per me, eius opera nos esse saluos & certe, nisi is Antonium ab urbe auertisset, periissent oĩa. Triduo uero, aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculsa ciuitas tota ad te se cũ coniugibus, & liberis effundebat, eadem recreata ad. XII. Cal. Maii te huc uenire, q̃ se ad te ire malebat, quo quidem die magnorum meorũ laborum, multarumq; uigiliarum fructum cepi maximum, si modo est aliquis fructus ex solida, ueraq; gloria. Nam tantæ multitudinis, quantã capit urbs nostra, cõcursus est ad me factus, ea cum usq; in capitolium deductus maximo clamore, atq; plausu in rostris collocatus sum. Nihil est in me inane, neq; enim debet. Sed tamen omniũ ordinum cõsensus, gratiarũ actio, cõgratulatioq; me cõmouet propterea, quod popularẽ me esse in populi salute præclarũ est. Sed hæc te malo ab aliis audire, me uelim de tuis rebus, cõsiliisq; facias diligentissime certiorem. Illudq; cõsideres, ne tua liberalitas dissolutior uideatur. Sic sentit Senatus, sic populus R. nullos unq̃ hosteis digniores omni supplicio fuisse, q̃ eos ciueis, q hoc bello contra patriã arma ceperũt, quos quidem ego oĩbus sententiis ulciscor, & persequor

omnibus bonis approbantibus. Tu quid de hac re sentias tui iudicii est. Ego sic sentio trium fratrum unam, & eandem esse causam; Consules duos, bonos quidem, sed dũtaxat bonos amisimus. Hircius quidem in ipsa uictoria occidit, cum paucis diebus magno prœlio ante uicisset. Nam Pansa fugerat uulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hostiũ Brutus persequitur, & Cæsar. Hostes aũt omnes iudicati, qui M. Antonii sectam secuti sunt. Itaq; id senatusconsultum, plæriq; interpretantur etiam ad tuos, siue captiuos, siue deditios pertinere. Equidẽ nihil disserui durius, cum nominatim de C. Antonio decernerem. quod ita statueram à te cognoscere causam eius senatum oportere. X. Calendarum Maii.

M. Brutus M. T. Ciceroni. S.

Quanta sim lætitia affectus cognitis rebus Bruti nostri, & consulum, facilius est tibi existimare, q̃ mihi scribere, cum alia laudo, & gaudeo accidisse, tum quod Bruti eruptio non solum ipsi salutaris fuit, sed etiam maximo ad uictoriam adiumento. Quod scribis trium Antoniorum unam, atq; eandẽ causam esse, quid ego sentiam, mei iudicii esse statuo nihil, nisi hoc, Senatus, aut populi Ro. iudicium esse de his ciuibus, qui pugnantes nõ interierint. At hoc ipsum inquies inique facis, qui hostilis animi in rẽp. homines ciueis appelles, immo iustissime. Quod enim non dum Senatus censuit, nec populus R. iussit, id arroganter non præiudico, neq; reuoco ad arbitrium meum. Illud quidẽ non muto, quòd ei, quem me occidere res non coegit, neq; crudeliter quicquam eripui, neq; dissolute quicquam remi-

ſi, habuiq́; in mea poteſtate, quoad bellum fuit, multo quidem honeſtius iudico, magisq́; qđ cõcedere poſſit reſp. miſerorum fortunam nõ inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem, & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re Cicero uir optime, ac fortiſſime mihiq́; merito, & meo nõie, & reipub. chariſſime nimis credere uideris ſpei tuæ, ſtatimq́;, ut quiſq; aliquid recte fecerit, omnia dare, ac permittere, quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute, facies tamen quod tibi uiſum fuerit, etiam ego, cum me docueris. Nunc Cicero, nunc agendum eſt, ne fruſtra oppreſſum eſſe Antonium gauiſi ſimus, neu ſemper primi cuiuſq; mali excidendi cauſa ſit, ut aliud renaſcatur illo peius. Nihil iam neq; opinantibus, aut patientibus nobis aduerſi euenire poteſt. In quo non cum omnium culpa, tum præcipue tua futura ſit, cuius tantam authoritatem Senatus, ac populus Ro. non ſolum eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxime in libera ciuitate unius eſſe poteſt, quàm tu non ſolum bene ſentiendo, ſed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi ſuper eſt, nulla abs te deſideratur, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abunde adſunt, ut cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ uirtutes. Vnum hoc grato animo, liberaliq́; profectum cautiorem, ac moderatiorem liberalitatem deſiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet, quod male cogitãtibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaq; timeo de conſulatu, ne Cæſar tuus altius ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm inde, ſi Conſul factus ſit, deſcẽ=

ſurum. Quod ſi Antonius ab alio relictũ regni inſtrumentum occaſionem regnandi habuit, quonam animo fore putas, ſiquis authore non tyranno interfecto, ſed ipſo Senatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem, & prouidentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis, fore contentũ. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorſus alienæ, ſi prouideri potuit, ne exiſteret, quod utinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te conſulem factum audiuimus. Tum uero incipiam proponere mihi rempub. iuſtã, & iam ſuis nitentem uiribus, ſi iſtuc uidero. Filius ualet, & in Macedoniã cum equitatu præmiſſus eſt. Idibus Maiis ex caſtris.

M.T.C. MARCO BRVTO S.

D.V. Calẽdarum Maii, cum de iis, qui hoſtes iudicati ſunt bello perſequendis ſententiæ dicerentur, dixit Seruilius etiam de Vẽtidio, & ut Caſſius perſequeretur Dolobellam, cui cum eſſem aſſenſus, decreui hoc amplius, ut tu, ſi arbitrarere utile fore, & è repub. eſſe, perſequerere Dolobellam bello, ſi minus id commodo reipub. facere poſſes, ſiue non exiſtimares è Repub. eſſe, ut in iiſdem locis exercitum contineres, nihil honorificẽtius potuit facere Senatus, quàm ut tuum eſſet iudicium, quid tibi maxime conducere reipub. uideretur. Equidem ſic ſentio, ſi manum habet, ſi caſtra, ſi ubĩ conſiſtat uſpiam Dolobella ad fidem, & ad dignitatem tuam pertinere eum perſequi. De Caſſii noſtri copiis nĩhil ſciebamus, neq; enim ab ipſo ullæ literæ, neque nun=

tiabatur quicq̃, quod pro certo haberemus. Quantopere aũt intersit opprimi Dolobellam profecto intelligis, tum ut sceleris poenas persoluat, tum ne sit, quò se latronũ duces ex mutinensi fuga conferant. Atq; hoc mihi iam in te placuisse potes ex supioribus meis literis recordari, quã q̃ tum & fugæ portus erat in tuis castris, & subsidiũ salutis in tuo exercitu, quo magis nunc liberati (ut spero) periculis in Dolobella opprimendo occupati esse debemus. Sed hæc cogitabis diligentius. Statues sapienter. Facies nos, quod constitueris, & q̃d agas (si tibi uidebitur) certiores. Ciceronem nostrum in uestrũ collegium cooptari uolo. Existimo omnino absentium rationẽm sacerdotum comitiis, posse haberi, nam etiam factum est antea. C. enim Marius, cũ in Cappadocia esset, lege domitia factus est augur, nec quo minus id postea liceret, ulla lex sanxit. Est etiam in lege iulia, quæ lex est de sacerdotiis proxima his uerbis, qui petit, cuius' ue ratio habebitur, aperte indicat posse rõnem haberi, etiam non præsentis, Hac de re scripsi ad eum, ut tuo iudicio uteretur, sicut in rebus omnibus. Tibi aũt statuendum est de Domitio, & de Catone nostro. Sed quãuis liceat absentis rõnem haberi, tamẽ omnia sunt præsentibus faciliora. Quod si statueris in Asiam tibi eundũ, nulla erit ad comitia nostros accersendi facultas. omnino Pansa uiuo celeriora omnia putabamus. Statim enim collegam sibi surrogasset, deinde ante prætoria sacerdotum comitia fuissent. Nunc per auspicia longam moram uideo. Dum enim unus erit patricius magistratus, auspicia ad patres redire non possunt. Magna sanè perturbatio. Tu tota de re q̃d sentias, uelim me facias certiorem. III. Nonarum Maii.

M.BRVTVS M.T.CICERONI.S.

n Oli expectare, dum tibi gratias agam, iampridē hoc ex nostra necessitudine, quæ ad summam beneuolētiam peruenit, sublatum esse debet. Filius tuus à me abest, in Macedonia cōgrediemur. Iussus est enim Ambraciam ducere equites per Thessaliam, & scripsi ad eum, ut mihi Heracleam occurreret. Cum eum uidero (quoniam nobis permittis) cōmuniter constituemus de reditu eius. Ad petitionem, aut ad commendationem honoris, tibi Glicona medicum Pansæ, qui sororem Achilleos nostri in matrimonio habet, diligentissime cōmendo. Audimus eum uenisse in suspitionem Torquato de morte Pāsæ custodiriq;, ut parricidam, nihil minus credendum est. Quis enim maiorem calamitatem morte Pāsæ accepit? præterea est modestus homo, et frugi, quem ne utilitas quidem uideatur impulsura fuisse ad facinus. Rogo te, & quidem ualde rogo (nam Achilleus noster non minus, q̃ æquum est, laborat) eripias eū ex custodia, conserues'q;. Hoc ego ad meum officium priuatarum rerum æque, atq; ullam aliam rem pertinere arbitror. Cum has ad te scriberem literas, ab Satrio legato Caii Trebonii reddita est mihi epistola, à Tullio, & Deiotaro Dolobellam cæsum, fugatum'q; esse. Græcam epistolam tibi misi Cycherei cuiusdam ad Satrium missam. Flauius noster de controuersia, quam habet cū Dyrrhachinis hæreditariam, sumpsit te iudicem, rogo te Cicero, & Flauius rogat rem conficias. quin ei, qui Flauium fecit hæredem, pecuniam debuerit ciuitas, non est dubiū, neq; Dyrrachini inficiantur, sed sibi donatum æs alienū

à Cæsare dicunt. Noli pati à necessariis tuis necessario meo iniuriam fieri, XVII. Calendarum Iunii ex castris ad imam Candauiam.

M. BRVTVS M. T. CICERONI. S.

b Ibulus q̃ charus mihi esse debeat, nemo melius iudicare potest, q̃ tu, cuius tantæ pro repub. contentiones, solicitudinesq; sunt fuerũtq;. Itaq; uel ipsius uirtus, uel nostra necessitudo debet conciliare te illi, quo minus multa mihi scribenda esse arbitror. Voluntas enim te mouere debet nostra, si modo iusta est, aut pro officio necessario suscipitur, is Pansæ locum petere constituit. eam nominationem à te petimus, neq; coniunctiori dare beneficiũ, quàm nos tibi sumus, neq; digniorem nominare potes, q̃ Bibulum. De Domitio, & Apuleio quid attinet ad me scribere, cum ipsi per se tibi commendatissimi sint? Apuleium uero tu tua authoritate sustinere debes. Sed Apuleius in sua epistola celebrabitur. Bibulum noli dimittere ex sinu tuo tantum iam uirũ, ex quanto (crede mihi) potest euadere, qui uestris paucorum respondeat laudibus.

M. T. C. MARCO BRVTO. S.

m Vltos tibi cõmendo, & commendem necesse est. optimus enim quisq; uir, & ciuis sequitur iudiciũ tuũ, tibiq; omnes fortes uiri nauare operam, & studium uolũt, nec quis q̃ est, quin ita existimet meam apud te & gratiam, & authoritatem ualere plurimum. Sed C. Nascnnium municipem suessanũ tibi ita cõmendo, ut neminem diligentius. Cretensi bello Metello

Imperatore octauum principem duxit, postea in re familiari occupatus fuit. hoc tempore cum reip. partibus, tum tua excellenti dignitate commotus ualeat per te aliquid authoritatis assumere. Forte uirum Brute tibi commendo, frugi hominem, & , siquid ad rem pertinet, etiam locupletem, Pergratum mihi erit, si eum ita tractaris, ut merito tuo mihi gratias agere possit.

M.T.C. MARCO BRVTO. S.

f Vngerer officio, quo tu functus es in meo luctu, teq; per literas cősolarer, nisi scirem his remediis, qbus meum dolorem tu leuasses, te in tuo non egere, ac uelim facilius, q̃ tunc mihi, nűc tibi tu te medeare. Est.n. alienum tanto uiro, ut es tu, quod alteri præceperit, id ipsum facere nő posse. Me quidem tum rationes, quas collegeras, tum authoritas tua à nimio mœrore deterruit. Cum enim mollius tibi ferre uiderer, q̃ deceret uirum, præsertim eum, qui alios consolari soleret, accusasti me per literas grauioribus uerbis, q̃ tua cősuetudo ferebat. Itaq; iudicium tuum magni æstimans, idq; ueritus me ipse collegi, & ea, quæ didiceram, legeram, ac ceperã, grauiora duxi tua authoritate addita. Ac mihi tum Brute officio solű erat, & naturæ. tibi nűc populo, et scænæ (ut dicitur) seruiendű est. Nã cum in te non solum exercitus tui, sed omnium ciuiű, ac penè gentium coniecti oculi sint, minime decet, ꝑpter quem fortiores cæteri sumus, eű ipsum aĩo debilitatum uideri. Quã ob rem accepisti tu qdem dolorẽ (id.n. amisisti, cui simile in terris nihil fuit) & est docendű in tam graui uulnere, ne id ipm carere oĩ sensu doloris sit miserius, q̃ dolere, sed, ut mo=

dice cæteris utile est, tibi necesse est. Scriberem plura, nisi ad te hæc ipsa nimis multa essent. Nos te, tuumq; exercitum expectamus, sine quo, ut reliqua ex sententia succedant, uix satis liberi uidemur fore. De tota Repub. plura scribam, & fortasse iam certiora his literis, quas Veteri nostro cogitabam dare.

M. T. C. MARCO BRVTO S.

Nullas adhuc à te literas habebamus, ne famam quidẽ, quæ declararet te cognita Senatus authoritate, in Italiam adducere exercitum, quod ut faceres, idq; maturares magnopere desiderabat resp. Ingrauescit enim in dies intestinum malum, nec externis hostibus magis, q̃ domesticis laboramus, qui erant omnino ab initio belli, sed facilius frangebãtur. Erectior Senatus erat, nõ sententiis solum nostris, sed etiam cohortationibus excitatus. Erat in Senatu satis uehemens, & acer Pansa, cum in cæteros huius generis, tum maxime in socerum, cui consuli nõ animus ab initio, non fides ad extremum defuit. bellum ad Mutinã gerebatur, nihil ut in Cæsare reprehenderes, nonnulla in Hircio huius belli fortuna, ut in secundis fluxa, ut in aduersis bona, erat uictrix respu. cæsis Antonii copiis, ipso expulso à Bruto. Deinde ita multa peccata, ut quodãmodo uictoria excideret è manibus, perterritos, inermes, saucios non sunt nostri duces psecuti, datumq; Lepido tp̃s est, in quo leuitatẽ eius sæpe perspectam maioribus in malis experiemur. Sunt exercitus boni, sed rudes Bruti, & Planci. Sũt fidelissima, et maxima auxilia Gallorum, sed Cæsarem meis consiliis adhuc gubernatum præclara ipsum indo-

le, admirabiliq; constantia improbissimis literis quidã, fallacibus'que interpretibus, ac nuntiis impleuerunt in spem certissimam consulatus, quod simulatq; sensi, neque ego illũ absentem literis monere destiti, nec accusare præsentes eius necessarios, qui eius cupiditati suffragari uidebantur. Nec in senatu sceleratissimorum consiliorũ fontes aperire dubitaui, nec uero ulla in re memini, aut Senatum meliorem, aut magistratus. Nunquam enim in honore extraordinario potentis hominis, uel potentissimi potius (quandoquidem potentia iam in ui posita est, & armis) accidit, ut nemo Trib. Pl. nemo alio magistratu, nemo priuatus author existeret, sed in hac cõstãtia, atq; uirtute, erat tamen solicita ciuitas. Illudimur enim Brute, tum militum delitiis, tum imperatoris insolentia, tantum quisq; in repub. posse postulat, quantum habet uirium. non ratio, non modus, non lex, non mos, non officium ualet, non iudicium, non existimatio ciuium, nõ posteritatis uerecundia. Hæc ego multo ante prospiciens fugiebam ex Italia, tum, cum me uestrorum edictorum fama reuocauit. Incitasti uero tu me Brute Veliæ. quanq̃ enim dolebam in eam me urbem ire, à qua tu fugeres, qui eam liberauisses, quod mihi quoq; quondam acciderat periculo simili, casu tristiore, perrexi tamen, Romãq; perueni, nullóq; præsidio quatefeci Antonium, contrãq; eius arma nefanda præsidia, quæ oblata sunt, Cæsaris consilio, & authoritate firmaui, qui si steterit idem, mihiq; paruerit, satis uidemur habituri præsidii, sin autem impiorum consilia plus ualuerint, quàm nostra, aut imbecillitas ætatis non potuerit grauitatem rerum sustinere, spes omnis est in te. Quã ob rem aduola obsecro, atq;

cuius factum omnibus gratum esse debet, qui modo iudicarint hunc exercitum esse utilem reipu. tibi tanto gratius, quãto maiore & animo, gloriaq; libertatem nostrã defendis, & dignitatem, si contigerit nostris consiliis exitus, quem optamus, perfuncturus es. ego etiam mi Cicero proprie, familiariterq; te rogo, ut Veterem ames, uelisq; esse quam amplissimum, qui, & si nulla re deterreri à proposito potest, tamen excitari tuis laudibus, indulgentiaq; poterit, quo magis amplexetur, ac tueatur iudicium suum, & mihi gratissimum erit.

M. T. C. MARCO BRVTO.

Etsi daturus eram Messalæ Coruino continuo literas, tamen Veterem nostrum ad te sine literis meis uenire nolui. Maximo in discrimine respu. Brute uersatur, uictoresq; rursus decertare cogimur, id accidit Marci Lepidi scelere, & amẽtia, quo tpe, cum multa propter eam curã, quam pro rep. suscepi, grauiter ferrem, tum nihil tuli grauius, quàm me non posse matris tuæ precibus cedere, non sororis. Nam tibi (quod mihi plurimi est) facile me satisfacturũ arbitrabar. Nullo.n. modo poterat causa Lepidi distingui ab Antonio, omniumq; iudicio ẽt durior erat, quòd cũ honoribus amplissimis à Senatu esset Lepidus ornatus, tum ẽt paucis ante diebus præclaras literas ad Senatũ misisset, repẽte non solum recepit reliquias hostiũ, sed bellum acerrimũ terra, mariq; gerit, cuius exitus, qui futurus sit, incertum est, itaq; cũ rogamur, ut misericordiã liberis eius impertiamur, nihil affertur, quo minus summa supplicia, si (qđ Iuppiter omen auertat) pater puerorũ uicerit subeun=

da nobis sint. Nec uero me fugit, quàm sit acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui. Sed hoc præclare legibus cõparatum est, ut charitas liberorum amiciores parentes reip. redderet. Itaq; Lepidus crudelis in liberos, nõ is, qui Lepidum hostem iudicat. atq; ille, si armis positis de ui damnatus esset, quo in iudicio certe defensionem non haberet, eandem calamitatem subirent liberi bonis publicatis, quanquam, quod tua mater, & soror deprecatur pro pueris id ipsum, & multa alia crudeliora nobis omnibus Lepidus, Antonius, & reliqui hostes denũciãt. Itaq; maximam spem hoc tempore habemus in te, atque exercitu tuo, tum ad reip. summam, tum ad gloriam, & dignitatem tuam uehementer pertinet te in Italiam, ut ante scripsi, uenire quàm primum. Eget enim uehementer cũ uiribus tuis, tum etiam consilio resp. Veterem pro eius erga te beneuolentia, singulariq; officio libenter ex tuis literis complexus sum, eumq; cum tui, tum reip. studiosissimum, amantissimumq; cognoui. Ciceronem meum propediem, ut spero, uidebo, tecum enim illum, & te in Italiã celeriter esse uenturum confido.

Marcus Brutus M. Tullio Ciceroni.

d E Marco Lepido uereri me cogit reliquorum timor, qui si eripuerit se nobis, quod uelim temere, atq; iniuriose de illo suspicati sint homines, oro, atq; obsecro te Cicero necessitudinem nostram, tuamq; in me beneuolentiam obtestans sororis meæ liberos, obliuiscaris esse Lepidi filios, meq; his in patris locum successisse existimes. Hoc si à te impetro, nihil profecto dubitabis

fecto dubitabis pro his suscipere. Aliter alii cum suis uiuunt. nihil ego possum in sororis meæ liberos facere, quo possit expleri uoluntas mea, aut officiũ. Quid uero aut mihi tribuere boni possunt, si modo digni sumus, quibus aliquid tribuatur, aut ego matri, ac sorori, pueris'q; illis præstaturus sum, si nihil ualuerit apud te, reliquũ'q; Senatum contra patrem Lepidum Brutus auunculus? Scribere multa ad te neq; possum præ solicitudine, ac stomacho, neq; debeo. Nam si in tanta re, tam'q; necessaria uerbis mihi opus est ad te excitandum, & cõfirmandũ, nulla spes est, facturum te, quod uolo, & quod oportet. Quare noli expectare longas preces. intuere me ipsum, qui hoc à te, uel à Cicerone coniunctissimo homine priuatim, uel à consulari tali uiro remota necessitudine priuata impetrare debeo. Quid sis facturus, uelim mihi quamprimũ rescribas. Calendis Quintilibus ex castris.

M. T. Cicero Marco Bruto. S.

b Reues tuæ literæ, breueis dico, immo nullæ. tribus'ne uersiculis his tẽporibus Brutus ad me? nihil scripsissem potius, & reqris meas. Quis unquã ad te tuorũ sine meis uenit? Quæ aũt epistola nõ pondus habuit? quæ si ad te perlata nõ sunt, ne domesticas quidem tuas perlatas arbitror. Ciceroni scribis te lõgiorem daturũ epistolam, recte id quidem, sed hæc quoq; debuit eẽ plenior. Ego autem, cũ ad me de Ciceronis abs te discessu scripsisses, statim extrusi tabellarios, literas'q; ad Ciceronem, ut ẽt si in Italiam uenisset, ad te rediret. Nihil enim mihi iucundius, nihil illi honestius, quanquã aliquoties ei scripseram sacerdotum comitia mea summa

contentione in alterum annum esse reiecta, quod ego cum Ciceronis causa elaboraui, tum Domitii, Catonis, Lentuli, Bibulorũ, quod ad te etiam scripseram. Videlicet cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, nondũ erat tibi id notum. Quare omni studio à te mi Brute contendo, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas, quod ipsum, si remp. cui susceptus es, respicis, tibi iã, iãq; faciendum est. renatum enim bellum est, idq; non paruo scelere Lepidi. Exercitus aũt Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed ẽt cogit exercitum tuũ flagitari, qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem qdem ciuem appellari fas sit) qui se nõ in tua castra conferat. etsi Brutum præclare cũ Planco coniunctum habemus. Sed nõ ignoras, quã sint incerti animi hominum, & infecti partibus, & exitus prœliorum, quin ẽt si, ut spero, uicerimus, tamen magnã gubernationem tui consilii, tuæq; authoritatis res desiderabit. Subuẽni igitur p deos, idq; q̃primum tibi persuade, nõ te Idibus martiis, quibus seruitutem à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, q̃ si mature ueneris profuturum. II. Iduum Quintil.

M.T.C. Marco Bruto. S.

m Essalam habes. Quibus igitur litteris tam accurate scriptis assequi possum subtilius, ut explicem, quæ gerantur, quæq; sint in repu. quã tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime expedire, & deferre ad te potest? Caue. n. existimes Brute (quãquã non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt scribere). Sed tamen tantam omnium laudum excellentiam nõ queo silentio præterire, caue putes probitate, con

stantia, cura, studio reip. quicquam illi esse simile, ut eloqueutia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locũ ad laudandum habere uideatur, quãquam in hac ipsa sapiẽtia plus apparet, ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi, tanta aũt industria est, tantumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. Sed prouehor amore, non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem præsertim ad Brutum, cui et uirtus illius non minus, q̃ mihi nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo notiora, quem cum à me dimittens grauiter ferrẽ, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquam ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximã asseque batur. Sed hæc hactenus. Venio nunc longo sanè interuallo ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquam prodigus, tu hoc, alius fortasse, quod in animaduersione, pœnáq; durior, nisi fortasse utrũq; tu, quod si ita est, utriusq; rei meũ iudiciũ tibi cupio esse notissimum, neq; solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septẽ, & legum scriptor solus ex septem. Is rempu. duabus rebus cõtineri dixit, premio, & pœna. est scilicet, utriusq; rei modus, sicut reliquarum, & quædã in utroq; genere mediocritas, sed non tanta de re propositũ est hoc loco disputare, q̃d ego autem secutus hoc bello sim, in sententiis dicendis alienũ nõ puto aperire. Post interitũ Cæsaris, & uestras memorabileis. Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impẽdere reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. Magna pestis erat depulsa p uos, magna

populi Ro. macula delata, uobis uero partâ diuina glo= ria, sed instrumentũ regni delatum ad Lepidum, & Antonium, quorũ alter inconstantior, alter impurior, uterq; pacem metuens, inimicus ocio. His ardentibus perturbandæ reipub. cupiditate, quod opponi posset præsidiũ, non habebamus. erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. Nos tum nimis acres, uos fortasse sapientius excessistis urbe ea, quam liberastis. Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. Itaq; cum teneri urbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tutò eẽ posse, eamq; armis oppressam ab Antonio, mihi quoq; ipsi esse excedendũ putaui. tetrũ enim spectaculũ, oppressa ab impiis ciuitas opitulandi potestate præcisa. sed aius idem, qui semp infixus in patriæ charitate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. Itaq; in medio achaico cursu, cũ Etesiarũ diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei cõsilii retulisset, te uidi ueliæ, doluiq; uehemẽter. Cedebas. n. Brute cedebas, quoniã stoici uestri negant fugere sapiẽtis. Romã ut ueni, statim me obtuli Antonii sceleri, atq; dementiæ, quem cum in me incitauissem, consilia inire cœpi Brutina planè (uestri. n. hæc sunt ꝑpria sanguinis) reip. liberandæ. Longa sunt, quæ restant, prætereunda sunt. n. de me tantũ dico. Cæsarem hunc adulescentem, per quem adhuc sumus, si uerũ fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorũ. Huic habiti à me honores nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarii ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cũ se nondum, ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita cõmouisset, ut iam id scire possemus, atq; omne præsidium eẽt in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium.

Quis honos ei non fuit decernendus? quãquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq; modicam. Decreui etiam imperiũ, quod quãquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessariũ. Quid enim est sine imperio exercitus? Statuam Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, post maiorem ẽt Seruilius, nihil tum nimiũ uidebatur. Sed nescio quomodo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur. Ego enim D. Bruto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomẽ ascriberetur. In eóq; sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Laurentiæ tribuerunt, uos cuius pontifices ad arã in uelabro sacrificium facere soletis, quod ego, cũ dabam Bruto notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternam memoriã uolebam, atq; illo die cognoui paulo plures in Senatu maleuolos esse, q̃ gratos, eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pansam, Aquilam etiã, quod quis reprehendit, nisi qui deposito metu præteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficii memoriã gratam ratio illa, quæ ẽt posteris posset esse salutaris. extare enim uolebã in crudelissimos hosteis monimenta odii publici sempiterna suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem uiris, sed in rep. rudibus non probatur, quod ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. Ego autem (sed erro fortasse) nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent, nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. Cur autẽ ita sit aperiendũ non est, ne magis uidear prouidus fuisse, q̃ gratus. Hoc

ipſum nimium, quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Plãco. Præclara illa quidẽ ingenia, quæ gloria inuitãtur, ſed Senatus etiã ſapiens, qui quæcunq; re putat, modo honeſta, ad rempu. iuuandam poſſe adduci hac utitur. at in Lepido reprehendimur, cui cum ſtatuã in roſtris ſtatuiſſemus, iidem illam euertimus, nos illũ honore ſtuduimus à furore reuocare. Vicit amentia leuiſſimi hominis noſtram prudentiã, nec tamen tantum in ſtatuenda Lepidi ſtatua factum eſt mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus, nũc de pœna pauca ſunt dicenda. Intellexi. n. ex tuis ſæpe literis te in his, quos bello deuiciſti, clementiam tuam uelle laudari, exiſtimo equidem nil à te niſi ſapienter. Sed ſceleris pœnam prætermittere (id. n. eſt, quod uocatur ignoſcere) etiamſi in cæteris rebus tolerabile eſt, in hoc bello perniтioſum puto. Nullum. n. bellum ciuile fuit in noſtra repu. omniũ, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello nõ utracunq; pars uiciſſet, tamẽ aliqua forma eſſet futura reip. hoc bello uictores, quam rempu. ſimus habituri, nõ facile affirmarim, uictis certe nulla unq̃ erit. Dixi igitur ſententias in Antonium, dixi in Lepidum ſeueras, neq; tam ulciſcendi cauſa, q̃ ut & in præſens ſceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in poſterum documentum ſtatuerem, nequis talem amẽtiam uellet imitari, quãquam hæc quidẽ ſententia non magis mea fuit, q̃ omnium. in qua uidetur illud eſſe crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, ſed id & antiquum eſt, & omnium ciuitatum, ſiquidem etiam Themiſtoclis liberi eguerunt, & ſi iudicio damnatos eadem pœna ſequitur ciueis, qui potuimus leniores eſſe in ho=

ſteis? Quid autem queri poteſt quiſquam de me, qui ſe ſi uiciſſet, acerbiorem in me futurum fuiſſe confiteatur neceſſe eſt? Habes rationem mearum ſententiarum, de hoc genere dũtaxat honoris, & pœnæ. Nam de cæteris rebus quid ſenſerim, quidq́; cenſuerim audiſſe te arbitror. Sed hæc quidem non ita neceſſaria. Illud ualde neceſſarium Brute, te in Italiã cum exercitu uenire quãprimum. ſumma eſt expectatio tui, qui ſi Italiam attigeris, ad te cõcurſus fiet omniũ. ſiue enim uicerimus, qui quidẽ pulcherrime uiceramus, niſi Lepidus perdere omnia, & perire ipſe cum ſuis cõcupiuiſſet. tua nobis authoritate opus eſt ad collocandum aliquem ciuitatis ſtatum, ſiue etiam nũc certamen reliquum eſt, maxima ſpes eſt, cum in authoritate tua, tũ in exercitus tui uiribus. Sed ꝓpera per deos, ſcis enim quantum ſit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filiis q̃ diligenter cõſulam, ſpero te ex matris, & ex ſororis literis cogniturum, qua in cauſa maiorem habeo rationem tuæ uolũtatis, quæ mihi chariſſima eſt, q̃, ut quibuſdam uideor, conſtantiæ meæ. ſed ego nulla in re malo, q̃ te amando conſtans eſſe uideri.

M. BRVTVS CICERONI. S.

Particulam literarum tuarum, quas miſiſti Octauio legi miſſam ab Attico mihi. Studium tuum, curaq́; de ſalute mea nulla me noua uoluptate affecit, non ſolum enim uſitatum, ſed etiã quotidianum eſt aliquid audire de te, quod pro noſtra dignitate fideliter, atq; honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quãtum animo maximũ capere poſſum, eadem illa ps epiſtolæ ſcriptæ ad Octauiũ de nobis affecit. Sic

enim illi gratias agis de repu. tam suppliciter, ac demisse. Quid scribam? pudet cōditionis, ac fortunæ, sed tamē scribēdum est. Cōmendas nostram salutem illi, quæ morte qua non perniciosior? ut prorsus præ te feras nō sublatam dominationem, sed dominum cōmutatum esse. uerba tua recognosce, & aude negare seruiētis aduersus regem istas esse preces, unum ais esse, quod ab eo postuletur, & expectetur, ut eos ciueis de quibus uiri boni, populusq; Ro. bene existimet saluos uelit, quid si nolit, non erimus? Atqui nō esse, q̃ esse per illum præstat. Ego mediusfidius non existimo tam omneis deos auersos esse à salute populi Ro. ut Octauius orandus sit pro salute cuiusquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Iuuat.n. magnifice loqui, & certe decet aduersus ignorāteis, q̄d pro quoq; timendū, aut à quoq; petēdum sit. Hoc tu Cicero posse fateris Octauiū, et illi amicus es, aut, si me charū habes, uis Romæ uideri, cum ut ibi esse possem, cōmendādus puero illi fuerim? Cui q̄d agis gratias, si, ut nos saluos esse uelit, & patiatur, rogandum putas? An hoc ꝓ beneficio est habendū, q̄d se, q̃ Antonium esse maluerit, à quo ista petenda essent? supplicato uindici illi quidem alienæ dominationis, non uicario. Sed q̄s supplicat, ut optime meritis de rep. liceat esse saluos? Ista uero imbecillitas, et desperatio, cuius culpa non magis in te residet, q̃ in omnibus aliis & Cæsarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio post interitum illius persuasit, ut interfecti locum occupare conaretur, & nunc puerum istum extulit, ut tu iudicares precibus esse impetrandam salutem talibus uiris, misericordiaq; unius, uix etiā nunc uiri tutos fore nos haud ulla alia re. Quod si Ro=

manos non esse meminissemus, non audacius dominari cuperent postremi homines, q̃ id nos prohiberemus, neq; magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernities, qui potes intueri quæ gesseris simul, & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? Quod autē tibi cum Antonio priuatum odium? nempe quia postulabat hæc salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à qbus ipse libertatem accepisset, esse arbitriū suū de republica, quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito, rogaremus alterū, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipii respu. nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusandum est à nobis. Atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficiis, atq; honoribus ut participes frui quantis uellemus, quid enim neget iis, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse? Sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. Hic ipse puer, quem Cæsaris nomē incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti existimet (si sit commercio locus) posse nobis authoribus tantum, quantum pfecto poterit, quoniā uiuere, & pecunias habere, & dici cōsulares uolumus? Cæterū nequicq̃ perierit ille, cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura ab aliis adhibetur. Sed mihi prius oīa Dii, Deæq; oēs eripuerint, q̃ illud iudiciū, quo non modo hæredi eius, quem occidi, nō

accesserim; quod in illo non tuli, sed ne patri qdē meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac Senatu posſit. An hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? Qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? Rogas enim uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam si prius dimittimus, dignitatem, & libertatem qui possumus accipere? An tu Romæ habitare id putas incolumem esse? res, non locus oportet præstet istuc mihi, neq; incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud conscivi facinus, neque usquam exul esse possum, dum seruire, & pati cōtumelias peius odero malis omnibus aliis. Non'ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi, cum in græcis ciuitatibus liberi tyrannorum oppressis illis, eodem supplicio afficiātur, petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? Hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atq; inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, q̃ confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat. Me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te qdem ipsum, si me audies. ualde chare æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. Deinde quod pulcherrime fecisti, & facis in Antonium, uide, ne cōuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis. Nam si Octauius tibi placet, à quo de nostra salute petendum sit, nō dominū fugisse, sed amiciorē dominū quæsisse uideberis, quē quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, planè probo. Sūt. n.

laudanda, si modo contra alienam potentiam, non ꝑ sua suscepit eas actiones. Cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendum esse, ut rogā dus sit, ne nolit esse nos saluos, nimium magnam mercedem statuis. id enim ipsum illi largiris, quod per illū habere uidebatur resp. Neq; hoc tibi in mentē uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, iis, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil quo expleri possit eorum meritū tributurum unquam populo Ro. si omnia simul cōgesserit. At uide quanto diligentius homines metuant, q̃ meminerint, quia Antonius uiuat, atq; in armis sit. De Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit transactum est. neq; iam prouocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid dè nobis iudicaturus sit, expectet populus Ro. Nos hi sumus, de quorum salute unus hō rogādus uideatur? Ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non mō non supplicem, sed etiam coercere postulanteis, ut sibi supplicetur, aut lōge à seruiētibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunq; liberum esse licebit, ac nostri miserebor, q̃ bus nec ætas, neq; honores, neq; uirtus aliena dulcedinē uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ. Quid. n. est melius, q̃ memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? Sed certe non succumbā succumbentibus, nec uincar ab his, qui se uinci uolunt, experiar q;, et tentabo oīa, neq; desistam abstrahere à seruitio ciuitatē nostrā. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus oēs, sin minus, ego tamē gaudebo. q̃bus enim po=

tius hæc uita factis, aut cogitatiõibus traducatur, q̃ iis, quæ pertinuerint ad liberandos civeis meos? Te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas semper in præsentibus malis prohibẽdis. futura quoq;, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. Fortem, & liberum animum, quo & consul, & nunc consularis remp. uendicasti, sine constantia, et æquabilitate nullum esse putaris. Fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, q̃ incognitæ. Benefacta pro debitis exigimus, quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehẽdimus. Itaq; resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est, tamen, quia ille consul hunc consularẽ merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine dixerit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiã præterita euanescere coget. Nihil.n. per se amplum est, nisi in quo iudicii rõ extat, quia neminẽ magis decet, q̃ in rempu. amare, libertatisq; defensorem esse uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atq; efflagitatione oĩum. Quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse. magis tu te exuscita, ut eã ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberã, atq; honestam fore putes, si modo sint populo Duces ad resistendum improborum consiliis.

M. BRVTVS T. P. ATTICO. S.

Scribis mihi mirari Ciceronem, quod nihil significem unquam de suis actis, quoniã efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio, omnia fe-

cisse Ciceronem optimo animo scio. qd enim mihi exploratius esse potest, q̃ illius animus in rempu. Sed quædã mihi uidetur, quid dicam imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualẽtissimum Antoniũ suscipere pro repu. non dubitauit inimicum? Nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licentiã potius esse irritatam, q̃ repressam à Cicerone, tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis nõ abstineat iis quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, qd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicarium, q̃ obiiciat Cascæ, quod obiicit, & imitatur in Casca Bestiam, an qa non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atq; ille nonas Decembr. suas in ore habet eo meliore conditione. Cicero pulcherrimum factum uituperabit, q̃ Bestia, & Clodius reprehendere illius consulatum soliti sunt. sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonii, togatus est Cicero noster. Quid hoc mihi prodest, si merces Antonii oppressi poscitur in Antonii locum successio? et si uindex illius mali author extitit alterius fundamentum, & radices habituri altiores? si patiamur, ut iam ista, quæ facit, non dominationem non dominum, sed Antonium timentis sint. Ego autem gratiam non habeo, siquis, dũ ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. Immo triumphus, & stipẽdium decernitur, & omnibus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cuius nomen susceperit consularis, hoc an Ciceronis est, quoniã tacere nõ licuit leges, quæ tibi necesse est, molestas esse. Etenim ipse sentio q̃to cũ dolore hæc ad te pscripserim, nec ignoro qd sentias in rep. & q̃ desperatã quoq; sanari putes posse. nec me hercle te Attice reprehẽdo, ætas enim me=

res liberi segnem efficiũt, quod quidem etiam ex Flauio nostro perspexi. Sed redeo ad Ciceronem. Quid inter Saluidenum, & eum interest? Quid aũt amplius ille decerneret? timet inquies etiã nunc reliquias belli ciuilis. quisquam ergo ita timet profligatum, ut neq; potentiam eius, qui exercitum uictorem habeat, neq; temeritatẽ pueri putet extimescendam esse? An hoc ipsum ea re facit, q̃d illi propter amplitudinem omnia iam ultroq; deferẽda putat? O magnam stulticiam timoris, id ipsum, q̃d uerearis ita cauere, ut cum uitare fortasse potueris, ultro accersas, & attrahas. nimium timemus mortẽ, & exilium, & paupertatem. Hæc mihi uidentur Ciceroni ultima esse in malis, & dum habeat, à quibus impetret, quæ uelit, & à quibus colatur, ac laudetur, seruitutẽ honorificam modo non aspernatur, si quicquam in extrema, ac miserrima contumelia potest honorificum esse. Licet ergo patrem appellet Octauius Ciceronem, referat omnia, laudet, gratias agat, tamen illud apparebit uerba rebus esse cõtraria. Quid enim tam alienum ab humanis sensibus est, q̃ eum patris habere loco, qui nec liberi quidem hoĩs numero sit? At qui eò tendit, id agit, ad eum exitum properat uir optimus, ut sit illi Octauius propitius. Ego uero iã his artibus nihil tribuo, quibus scio Ciceronẽ instructissimum esse. Quid enim illi prosunt, quæ pro libertate patriæ, de dignitate, quæ de morte, exilio, paupertate scripsit copiosissime? Quãto aũt magis illa callere uidetur Philippus, qui priuigno minus tribuerit, q̃ Cicero, qui alieno tribuit. Desinat igitur gloriando ẽt insectari dolores nostros. Quid.n. nostra uictum esse Antoniũ, si uictus est, ut alii uacaret, quod ille obtinuit? tametsi tuæ

literæ dubia etiam nunc significant. Viuat hercule Cicero, qui potest supplex, & obnoxius, si neq; ætatis, neque honorũ, neq; rerum gestarũ pudet. Ego certe, qui cũ ipsa re bellum geram, hoc est cum regno, & imperiis extraordinariis, & dominatiõe, & potentia, quæ supra leges se esse uelit. nulla erit tã bona cõditio seruiendi, qua non deterrear, quãuis sit uir bonus, ut scribis, Antonius quod ego nunq̃ existimaui, sed dominum, ne parentẽ q̃dem maiores nostri uoluerunt esse. Te nisi tantũ amarẽ quantũ Ciceroni persuasum est diligi ab Octauio, hæc ad te non scripsissem. Dolet mihi, quòd tu non stomacharis amantissimus tum tuorum omniũ, tum etiam Ciceronis. Sed persuade tibi de uoluntate propria mea, nihil eẽ remissum, de iudicio largiter, neq; enim impetrari potest, quin quale quicq; uideatur, ei talẽ quisq; de illo opinionem habeat. Vellem mihi scripsisses, quæ cõditiones essent Atticæ nostræ. Potuissem tibi aliquid de meo sensu pscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse nõ miror. Deniq; quod petis, faciam libenter. nam etiam sorores me rogant, & hominẽ noro, & quid sibi noluerit.

M. T. C. Marco Bruto. S.

CVm sæpe te literis hortatus essem, ut quàmprimum reip. subuenires, in Italiamq́; exercitum adduceres, neq; id arbitrarer dubitare tuos necessarios, rogatus sum à prudentissima, & diligẽtissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referũtur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se ad. VIII. Calẽ. Sextilis, quod ego, ut debui, sine mora feci. Cum autem uenissem, Casca aderat, & Labeo, & Scaptius, at illa retulit,

contentione in alterum annum esse reiecta, quod ego cum Ciceronis causa elaboraui, tum Domitii, Catonis, Lentu=li, Bibulorũ, quod ad te etiam scripseram. Videlicet cum illam pusillam epistolam tuam ad me dabas, nondũ erat tibi id notum. Quare omni studio à te mi Brute conten=do, ut Ciceronem meum ne dimittas, tecumq; adducas, quod ipsum, si remp. cui susceptus es, respicis, tibi iã, iãq; faciendum est. renatum enim bellum est, idq; non paruo scelere Lepidi. Exercitus aũt Cæsaris, qui erat optimus, non modo nihil prodest, sed ẽt cogit exercitum tuũ flagita=ri, qui si Italiam attigerit, erit ciuis nemo (quem qdem ciuem appellari fas sit) qui se nõ in tua castra conferat. etsi Brutum præclare cũ Planco coniunctum habemus. Sed nõ ignoras, quã sint incerti animi hominum, & infe=cti partibus, & exitus præliorum, quin ẽt, si, ut spero, ui=cerimus, tamen magnã gubernationem tui consilii, tuæq; authoritatis res desiderabit. Subuẽni igitur p deos, idq; q̃primum tibi persuade, nõ te Idibus martiis, quibus ser=uitutem à tuis ciuibus repulisti, plus profuisse patriæ, q̃ si mature ueneris, profuturum. II. Iduum Quintil.

M. T. C. Marco Bruto. S.

m Essalam habes. Quibus igitur literis tam accu=rate scriptis assequi possum subtilius, ut expli=cem, quæ gerantur, quæq; sint in repu. quã tibi is exponet, qui & optime omnia nouit, & elegantissime expedire, & deferre ad te potest? Caue. n. existimes Bru=te (quãquã non est necesse ea me ad te, quæ tibi nota sunt scribere). Sed tamen tantam omnium laudum excellen=tiam nõ queo silentio præterire, caue putes probitate, con

stantia, cura, studio reip. quicquam illi esse simile, ut eloquentia, qua mirabiliter excellit, uix in eo locũ ad laudandum habere uideatur, quãquam in hac ipsa sapiẽtia plus apparet, ita graui iudicio, multaq; arte se exercuit in uerissimo genere dicendi, tanta aũt industria est, tantumq; euigilat in studio, ut nõ maxima ingenio, quod in eo summum est, gratia habenda uideatur. Sed prouehor amore, non enim id propositum est huic epistolæ, Messalam ut laudem præsertim ad Brutum, cui et uirtus illius non minus, q̃ mihi nota est, & hæc ipsa studia, quæ laudo notiora, quem cum à me dimittens grauiter ferrẽ, hoc leuabar uno, quòd ad te tanquam ad alterum me proficiscens, & officio fungebatur, & laudem maximã assequebatur. Sed hæc hactenus. Venio nunc longo sanè interuallo ad quandam epistolam, qua mihi multa tribuens unum reprehendebas, quòd in honoribus decernendis essem nimius, & tanquam prodigus, tu hoc, alius fortasse, quod in animaduersione, pœnaq; durior, nisi fortasse utrũq; tu, quod si ita est, utriusq; rei meũ iudiciũ tibi cupio esse notissimum, neq; solum ut Solonis dictum usurpem, qui & sapiens unus fuit ex septẽ, & legum scriptor solus ex septem. Is rempu. duabus rebus cõtineri dixit, premio, & pœna. est scilicet, utriusq; rei modus, sicut reliquarum, & quædã in utroq; genere mediocritas, sed non tanta de re propositũ est hoc loco disputare, q̃d ego autem secutus hoc bello sim, in sententiis dicendis alienũ nõ puto aperire. Post interitũ Cæsaris, & uestras memorabileis. Idus Martias Brute quid ego prætermissum à uobis, quantamq; impẽdere reip. tempestatem dixerim, non es oblitus. Magna pestis erat depulsa p uos, magna

populi Ro. macula delata, uobis uero partã diuina gloria, sed instrumentũ regni delatum ad Lepidum, & Antonium, quorũ alter inconstantior, alter impurior, uterq; pacem metuens, inimicus ocio. His ardentibus perturbandæ reipub. cupiditate, quod opponi posset præsidiũ, non habebamus. erexerat enim se ciuitas in retinenda libertate consentiens. Nos tum nimis acres, uos fortasse sapientius excessistis urbe ea, quam liberastis. Italiæ sua uobis studia profitenti remisistis. Itaq; cum teneri urbem à parricidis uiderem, nec te in ea, nec Cassium tutò eẽ posse, eamq; armis oppressam ab Antonio, mihi quoq; ipsi esse excedendũ putaui. tetrũ enim spectaculũ, oppressa ab impiis ciuitas opitulandi potestate præcisa. sed animus idem, qui semp infixus in patriæ charitate, discessum ab eius periculis ferre nõ potuit. Itaq; in medio achaico cursu, cũ Etesiarũ diebus auster me in Italiam, quasi dissuasor mei cõsilii retulisset, te uidi ueliæ, doluiq; uehemẽter. Cedebas. n. Brute cedebas, quoniã stoici uestri negant fugere sapiẽtis. Romã ut ueni, statim me obtuli Antonii sceleri, atq; dementiæ, quem cum in me incitauissem, consilia inire cœpi Brutina planè (uestri. n. hæc sunt ꝓpria sanguinis) reip. liberandæ. Longa sunt, quæ restant, prætereunda sunt. n. de me tantũ dico. Cæsarem hunc adulescentem, per quem adhuc sumus, si uerũ fateri uolumus, fluxisse ex fonte consiliorum meorũ. Huic habiti à me honores nulli quidem Brute, nisi debiti, nulli, nisi necessarii ut enim primum libertatem reuocare cœpimus, cũ se nondum, ne Decimi quidem Bruti diuina uirtus ita cõmouisset, ut iam id scire possemus, atq; omne præsidium eẽt in puero, qui à ceruicibus nostris auertisset Antonium.

Quis honos ei non fuit decernendus? quãquam ego illi tum uerborum laudem tribui, eamq́; modicam. Decreui etiam imperiũ, quod quãquam uidebatur illi ætati honorificum, tamen erat exercitum habenti necessariũ. Quid enim est sine imperio exercitus? Statuam Philippus decreuit, celeritatem petitionis primo Seruius, post maiorem ẽt Seruilius, nihil tum nimiũ uidebatur. Sed nescio quomodo facilius in timore benigni, quàm in uictoria grati reperimur. Ego enim D. Bruto liberato, cũ lætissimus ille ciuitati dies illuxisset, idemq́; casu Bruti natalis esset, decreui, ut in fastis ad eũ diem Bruti nomẽ ascriberetur. In eoq́; sum maiorum exemplum secutus, qui hunc honorem mulieri Laurentiæ tribuerunt, uos cuius pontifices ad arã in uelabro sacrificium facere soletis, quod ego, cũ dabam Bruto notam esse in fastis gratissimæ uictoriæ sempiternam memoriã uolebam, atq; illo die cognoui paulo plures in Senatu maleuolos esse, q̃ gratos, eos per ipsos dies effudi (si ita uis) honores in mortuos Hircium, & Pansam, Aquilam etiã, quod quis reprehendit, nisi qui deposito metu præteriti periculi fuerit oblitus? Accedebat ad beneficii memoriã gratam ratio illa, quæ ẽt posteris posset esse salutaris. extare enim uolebã in crudelissimos hosteis monimenta odii publici sempiterna suspicor illud minus tibi probari, quod ab tuis familiaribus optimis illis quidem uiris, sed in rep. rudibus non probatur, quod ut ouanti introire Cæsari liceret, decreuerim. Ego autem (sed erro fortasse) nec tamen is sum, ut mea me maxime delectent, nihil mihi uideor hoc bello sensisse prudentius. Cur autẽ ita sit aperiendũ non est, ne magis uidear prouidus fuisse, q̃ gratus. Hoc

ipsum nimium, quare alia uideamus. D. Bruto decreui honores, decreui L. Plāco. Præclara illa quidē ingenia, quæ gloria inuitātur, sed Senatus etiā sapiens, qui quacunq; re putat, modo honesta, ad rempu. iuuandam posse adduci hac utitur. at in Lepido reprehendimur, cui cum statuā in rostris statuissemus, iidem illam euertimus, nos illū honore studuimus à furore reuocare. Vicit amentia leuissimi hominis nostram prudentiā, nec tamen tantum in statuenda Lepidi statua factum est mali, quantum in euertenda boni. Satis multa de honoribus, nūc de pœna pauca sunt dicenda. Intellexi.n. ex tuis sæpe literis te in his, quos bello deuicisti, clementiam tuam uelle laudari, existimo equidem nil à te nisi sapienter. Sed sceleris pœnam prætermittere (id.n. est, quod uocatur ignoscere) etiamsi in cæteris rebus tolerabile est, in hoc bello perniciosum puto. Nullum.n. bellum ciuile fuit in nostra repu. omniū, quæ memoria mea fuerunt, in quo bello nō utracunq; pars uicisset, tamē aliqua forma esset futura reip. hoc bello uictores, quam rempu. simus habituri, nō facile affirmarim, uictis certe nulla unq̄ erit. Dixi igitur sententias in Antonium, dixi in Lepidum seueras, neq; tam ulciscendi causa, q̄ ut & in præsens sceleratos ciueis timore ab impugnanda patria deterrerem, & in posterum documentum statuerem, nequis talem amētiam uellet imitari, quāquam hæc quidē sententia non magis mea fuit, q̄ omnium. in qua uidetur illud esse crudele, quòd ad liberos, qui nihil meruerunt, pœna peruenit, sed id & antiquum est, & omnium ciuitatum, siquidem etiam Themistoclis liberi eguerunt, & si iudicio damnatos eadem pœna sequitur ciueis, qui potuimus leniores esse in ho=

steis? Quid autem queri potest quisquam de me, qui se si uicisset, acerbiorem in me futurum fuisse confiteatur necesse est? Habes rationem mearum sententiarum, de hoc genere dũtaxat honoris, & poenæ. Nam de cæteris rebus quid senserim, quidq; censuerim audisse te arbitror. Sed hæc quidem non ita necessaria. Illud ualde necessarium Brute, te in Italiã cum exercitu uenire quãprimum. summa est expectatio tui, qui si Italiam attigeris, ad te cõcursus fiet omniũ. siue enim uicerimus, qui quidẽ pulcherrime uiceramus, nisi Lepidus perdere omnia, & perire ipse cum suis cõcupiuisset. tua nobis authoritate opus est ad collocandum aliquem ciuitatis statum, siue etiam nũc certamen reliquum est, maxima spes est, cum in authoritate tua, tũ in exercitus tui uiribus. Sed ꝑpera per deos, scis enim quantum sit in temporibus, quantum in celeritate. Sororis tuæ filiis q̃ diligenter cõsulam, spero te ex matris, & ex sororis literis cogniturum, qua in causa maiorem habeo rationem tuæ uolũtatis, quæ mihi charissima est, q̃, ut quibusdam uideor, constantiæ meæ. sed ego nulla in re malo, q̃ te amando constans esse uideri.

M. BRVTVS CICERONI S.

P Articulam literarum tuarum, quas misisti Octauio legi missam ab Attico mihi. Studium tuum, curaq; de salute mea nulla me noua uoluptate affecit, non solum enim usitatum, sed etiã quotidianum est aliquid audire de te, quod pro nostra dignitate fideliter, atq; honorifice dixeris, aut feceris. At dolore, quãtum animo maximũ capere possum, eadem illa ps epistolæ scriptæ ad Octauiũ de nobis affecit. Sic

enim illi gratias agis de repu. tam suppliciter, ac demisse. Quid scribam? pudet cõditionis, ac fortunæ, sed tamẽ scribẽdum est. Cõmendas nostram salutem illi, quæ morte qua non perniciosior? ut prorsus præ te feras nõ sublatam dominationem, sed dominum cõmutatum esse. uerba tua recognosce, & aude negare seruiẽtis aduersus regem istas esse preces, unum ais esse, quod ab eo postuletur, & expectetur, ut eos ciueis de quibus uiri boni, populusq; Ro. bene existimet saluos uelit, quid si nolit, non erimus? Atqui nõ esse, q̃ esse per illum præstat. Ego medius fidius non existimo tam omneis deos auersos esse à salute populi Ro. ut Octauius orandus sit pro salute cuiusquam ciuis, non dicam pro liberatoribus orbis terrarum. Iuuat. n. magnifice loqui, & certe decet aduersus ignorãteis, q̄d pro quoq; timendũ, aut à quoq; petẽdum sit. Hoc tu Cicero posse fateris Octauiũ, et illi amicus es, aut, si me charũ habes, uis Romæ uideri, cum ut ibi esse possem, cõmendãdus puero illi fuerim? Cui q̄d agis gratias, si, ut nos saluos esse uelit, & patiatur, rogandum putas? An hoc ꝓ beneficio est habendũ, q̄d se, q̃ Antonium esse maluerit, à quo ista petenda essent? supplicato uindici illi quidem alienæ dominationis, non uicario. Sed q̄s supplicat, ut optime meritis de rep. liceat esse saluos? ista uero imbecillitas, et desperatio, cuius culpa non magis in te residet, q̃ in omnibus aliis & Cæsarem in cupiditatem regni impulit, & Antonio post interitum illius persuasit, ut interfecti locum occupare conaretur, & nunc puerum istum extulit, ut tu iudicares precibus esse impetrandam salutem talibus uiris, misericordiaq; unius, uix etiã nunc uiri tutos fore nos haud ulla alia re. Quod si Ro=

manos non esse meminissemus, non audacius dominari cuperent postremi homines, q̃ id nos prohiberemus, neq; magis irritatus esset Antonius regno Cæsaris, quàm ob eiusdem mortem deterritus. tu quidem consularis, & tantorum scelerum uindex, quibus oppressis, uereor, ne in breue tempus dilata sit abs te pernities, qui potes intueri quæ gesseris simul, & ista uel probare, uel ita demisse, ac facile pati, ut probantis speciem habeas? Quod autẽ tibi cum Antonio priuatum odium? nempe quia postulabat hæc salutem ab se peti precariam, nos incolumitatem habere, à q̃bus ipse libertatem accepisset, esse arbitriũ suũ de republica, quærenda esse arma putasti, quibus dominari prohiberetur, scilicet ut illo prohibito, rogaremus alterũ, qui se in eius locum reponi pateretur, an ut esset sui iuris, ac mancipii respu. nisi forte non de seruitute, sed de conditione seruiendi recusandum est à nobis. Atqui non solum bono domino potuimus Antonio tolerare nostram fortunam, sed etiam beneficiis, atq; honoribus ut participes frui quantis uellemus, quid enim neget iis, quorum patientiam uideret maximum suæ dominationis præsidium esse? Sed nihil tanti fuit, quo uenderemus fidem nostram, & libertatem. Hic ipse puer, quem Cæsaris nomẽ incitare uidetur in Cæsaris interfectores, quanti existimet (si sit commercio locus) posse nobis authoribus tantum, quantum ꝑfecto poterit, quoniã uiuere, & pecunias habere, & dici cõsulares uolumus? Cæterũ nequicq̃ perierit ille, cuius interitu quid gauisi sumus, si mortuo nihilo minus seruituri eramus? nulla cura ab aliis adhibetur. Sed mihi prius oĩa Dii, Deæq; oẽs eripuerint, q̃ illud iudiciũ, quo non modo hæredi eius, quem occidi, nõ

à necessĩrim; quod in illo non tuli, sed ne patri q̃dē meo, si reuiuiscat, ut patiente me plus legibus, ac Senatu possit. An hoc tibi persuasum est, fore cæteros ab eo liberos, quo inuito nobis in ista ciuitate locus non sit? Qui porrò id, quod petis, fieri potest, ut impetres? Rogas enim uelit nos saluos esse. uidemur ergo tibi salutem accepturi, cum uitam acceperimus? quam si prius dimittimus, dignitatem, & libertatem qui possumus accipere? An tu Romæ habitare id putas incolumem esse: res, non locus oportet præstet istuc mihi, neq; incolumis fui Cæsare uiuo, nisi postquam illud conscivi facinus, neque usquam exul esse possum, dum seruire, & pati cōtumelias peius odero malis omnibus aliis. Non'ne hoc est in easdem tenebras recidisse, cum ab eo, qui tyranni nomen asciuit sibi, cum in græcis ciuitatibus liberi tyrannorum oppressis illis, eodem supplicio afficiātur, petitur, ut uindices, atq; oppressores dominationis salui sint? Hanc ego ciuitatem uidere uelim, aut putem ullam, quæ ne traditam quidem, atq; inculcatam libertatem recipere possit, plusq; timeat in puero nomen sublati Regis, q̃ confidat sibi, cum illum ipsum, qui maximas opes habuerit, paucorum uirtute sublatum uideat. Me uero posthac ne commendaueris Cæsari tuo, ne te q̃dem ipsum si me audies. ualde chare æstimas tot annos, quot ista ætas recipit, si propter eam causam puero isti supplicaturus es. Deinde quod pulcherrime fecisti, & facis in Antonium, uide, ne cōuertatur à laude maximi animi ad opinionem formidinis. Nam si Octauius tibi placet, à quo de nostra salute petendum sit, nō dominū fugisse, sed amiciorē dominū quæsisse uideberis, quē quòd laudas ob ea, quæ adhuc fecit, planè probo. Sūt. n.

laudanda, si modo contra alienam potentiam, non pro sua suscepit eas actiones. Cum uero iudicas tantum illi non modo licere, sed etiam à te ipso tribuendum esse, ut rogãdus sit, ne nolit esse nos saluos, nimium magnam mercedem statuis. id enim ipsum illi largiris, quod per illũ habere uidebatur resp. Neq; hoc tibi in mentẽ uenit, si Octauius ullis dignus sit honoribus, quia cum Antonio bellum gerat, iis, qui illud malum exciderint, cuius istæ reliquiæ sunt, nihil quo expleri possit eorum meritũ tributurum unquam populo Ro. si omnia simul cõgesserit. At uide quanto diligentius homines metuant, q̃ meminerint, quia Antonius uiuat, atq; in armis sit. De Cæsare uero quod fieri potuit, ac debuit transactum est. neq; iam prouocari in integrum potest. Octauius is est, qui quid de nobis iudicaturus sit, expectet populus Ro. Nos hi sumus, de quorum salute unus hõ rogãdus uideatur? Ego uero (ut istuc reuertar) is sum, qui non mõ non supplicem, sed etiam coercẽam postulanteis, ut sibi supplicetur, aut lõge à seruiẽtibus abero, mihiq; esse iudicabo Romam, ubicunq; liberum esse licebit, ac nostri miserebor, q̃bus nec ætas, neq; honores, neq; uirtus aliena dulcedinẽ uiuendi minuere potuerit. mihi quidem ita beatus esse uidebor, si modo constanter, ac perpetuo placebit hoc consilium, ut relatam putem gratiam pietati meæ. Quid.n. est melius, q̃ memoria recte factorum, & libertate contentum negligere humana? Sed certe non succumbã succumbentibus, nec uincar ab his, qui se uinci uolunt, experiar, q̃; et tentabo oĩa, neq; desistam abstrahere à seruitio ciuitatẽ nostrã. si secuta fuerit, quæ debet, fortuna, gaudebimus oẽs, sin minus, ego tamẽ gaudebo. q̃bus enim po=

tius hæc uita factis, aut cogitatiōibus traducatur, q̃ iis, quæ pertinuerint ad liberandos ciueis meos? Te Cicero rogo, atque hortor, ne defatigere, neu diffidas semper in præsentibus malis prohibēdis. futura quoq;, nisi ante sit occursum, explores, ne se insinuent. Fortem, & liberum animum, quo & consul, & nunc consularis remp. uendicasti, sine constantia, et æquabilitate nullum esse putaris. Fateor enim duriorem esse conditionem spectatæ uirtutis, q̃ incognitæ. Benefacta pro debitis exigimus, quæ si aliter eueniunt, ut decepti ab his, infesto animo reprehēdimus. Itaq; resistere Antonio Ciceronem, & si magna laude dignum est, tamen, quia ille consul hunc consularē merito præstare uidetur, nemo admiratur. idem Cicero, si flexerit aduersus alios iudicium suum, quod tanta firmitate, ac magnitudine dixerit in exturbando Antonio, non modo reliqui temporis gloriam eripuerit sibi, sed etiā præterita euanescere coget. Nihil.n.per se amplum est, nisi in quo iudicii rō extat, quia neminē magis decet, q̃ in rempu. amare, libertatisq; defensorem esse uel ingenio, uel rebus gestis, uel studio, atq; efflagitatione oīum. Quare non Octauius est rogandus, ut uelit nos saluos esse. magis tu te exuscita, ut eā ciuitatem, in qua maxima gessisti, liberā, atq; honestam fore putes, si modo sint populo Duces ad resistendum improborum consiliis.

M.BRVTVS T.P.ATTICO.S.

Cribis mihi mirari Ciceronem, quod nihil si-
s gnificem unquam de suis actis, quoniā efflagitas, coactu tuo scribam, quæ sentio, omnia fe-

cisse Ciceronem optimo animo scio. qd enim mihi exploratius esse potest, q̃ illius animus in rempu. Sed quædã mihi uidetur, quid dicam imperite uir omnium prudentissimus, an ambitiose fecisse, qui ualẽtissimum Antoniũ suscipere pro repu. non dubitauit inimicum? Nescio quid scribam tibi, nisi unum, pueri & cupiditatem, & licentiã potius esse irritatam, q̃ repressam à Cicerone, tantumq; eum tribuere huic indulgentiæ, ut se maledictis nõ abstineat iis quidem, quæ in ipsum dupliciter recidunt, qd & plureis occidit uno, seq; prius oportet fateatur sicarium, q̃ obiiciat Cascæ, quod obiicit, & imitatur in Casca Bestiam, an qa non omnibus horis iactamus Idus Martias, similiter atq; ille nonas Decembr. suas in ore habet eo meliore conditione. Cicero pulcherrimum factum uituperabit, q̃ Bestia, & Clodius reprehendere illius consulatum soliti sunt, sustinuisse mihi gloriatur bellum Antonii, togatus est Cicero noster. Quid hoc mihi prodest, si merces Antonii oppressi poscitur in Antonii locum successio? et si uindex illius mali author extitit alterius fundamentum, & radices habituri altiores? si patiamur, ut iam ista, quæ facit, non dominationem non dominum, sed Antonium timentis sint. Ego autem gratiam non habeo, siquis, dũ ne irato seruiat, rem ipsam non deprecatur. Immo triumphus, & stipẽdium decernitur, & omnibus decretis ornatur. pudeat conspicere fortunam, cuius nomen susceperit consularis, hoc an Ciceronis est, quoniã tacere nõ licuit leges, quæ tibi necesse est, molestas esse. Etenim ipse sentio q̃to cũ dolore hæc ad te pscripserim, nec ignoro qd sentias in rep. & q̃ desperatã quoq; sanari putes posse. nec me hercle te Attice reprehẽdo, ætas enim me=

literæ dubia etiam nunc significant. Viuat hercule Cicero, qui potest supplex, & obnoxius, si neq; ætatis, neque honorũ, neq; rerum gestarũ pudet. Ego certe, qui cũ ipsa re bellum geram, hoc est cum regno, & imperiis extraordinariis, & dominatiõe, & potentia, quæ supra leges se esse uelit. nulla erit tã bona cõditio seruiendi, qua non deterrear, quãuis sit uir bonus, ut scribis, Antonius quod ego nunq̃ existimaui, sed dominum, ne parentẽ quidem maiores nostri uoluerunt esse. Te nisi tantũ amarẽ quantũ Ciceroni persuasum est diligi ab Octauio, hæc ad te non scripsissem. Dolet mihi, quòd tu non stomachaoris amantissimus tum tuorum omniũ, tum etiam Ciceronis. Sed persuade tibi de uoluntate propria mea, nihil eẽ remissum, de iudicio largiter, neq; enim impetrari potest, quin quale quicq; uideatur, ei talẽ quisq; de illo opinionem habeat. Vellem mihi scripsisses, quæ cõditiones essent Atticæ nostræ. Potuissem tibi aliquid de meo sensu pscribere. Valetudinem Porciæ meæ tibi curæ esse nõ miror. Deniq; quod petis, faciam libenter. nam etiam sorores me rogant, & hominẽ noro, & quid sibi noluerit.

M. T. C. Marco Bruto. S.

Cum sæpe te literis hortatus essem, ut quàm primum reip. subuenires, in Italiamq; exercitum adduceres, neq; id arbitrarer dubitare tuos necessarios, rogatus sum à prudentissima, & diligẽtissima fœmina matre tua, cuius omnes curæ ad te referũtur, & in te consumuntur, ut uenirem ad se ad. VIII. Calẽ. Sextilis, quod ego, ut debui, sine mora feci. Cum autem uenissem, Cascas aderat, & Labeo, & Scaptius, at ille retulit,

quæsiuitq; quidnam mihi uideretur, accerseremus'ne te, atq; tibi id conducere putaremus, an tardare, & cōmorari te melius esset, respondi id, quod sentiebam, & dignitati, & existimatiōi tuæ maxime cōducere, te primo quoq; tempore ferre præsidium labenti, & inclinatæ reip. Quid.n.abesse censes mali in eo bello, in quo uictores exercitus fugientem hostem persequi noluerūt? et in quo incolumis Imperator honoribus amplissimis, fortunisq; maximis, coniuge, liberis, uobis affinibus ornatus, bellū reip. indixerit? Quid dicam in tanto Senatus, populiq; consensu, cum tantū resideat intra muros mali? Maximo aūt, cum hæc scribebam, afficiebar dolore. quòd cum me pro adulescentulo, ac penè puero resp. accepisset uadē, uix uidebar, quod promiseram, præstare posse. Est autē grauior, & difficilior animi, & sententiæ, maximis præsertim in rebus, pro altero, q̃ pecuniæ obligatio. Hæc.n. solui potest, & est rei familiaris iactura tolerabilis, reipu. quod spoponderis quemadmodū soluas, nisi is depēdi facile patitur, pro quo spoponderis. quāquam & hūc (ut spero) tenebo multis repugnantibus. Videtur enim in eo esse bona indoles, sed flexibilis ætas, multiq; ad deprauandum parati, qui splendore falsi honoris obiecto, aciem boni ingenii perstringi posse confidunt. Itaq; ad reliquos hic quoq; labor mihi accessit, ut omneis adhibeā machinas ad tenendum adulescentem, ne famā subeā temeritatis, quāquam quæ temeritas est? magis enim illū, pro quo spopondi, q̃ me obligaui. nec uero pœnitere pōt remp. me pro eo spopondisse, qui fuit in rebus gerendis tum suo ingenio, tum mea promissione constantior. Maximus aūt (nisi me forte fallit) in rep. nodus est inopia rei pecuniariæ.

pecuniariæ. Obdurescunt enim magis quotidie boni uiri ad uocem tributi, quòd ex centesima collatū impudenti censu locupletum in duarum legionum premiis omne cō sumitur. Impendent aūt infiniti sumptus tum in hos exercitus, quibus nunc defendimur, tum uero in tuum. Nā Cassius noster uidetur posse satis ornatus uenire. Sed et hæc & multa alia coràm cupio, idq; quā primum. De sororis tuæ filiis non expectaui Brute dum scriberes. Omnino iam tempora (bellum enim ducetur) integrā tibi causam reseruant. Sed ego à principio, dū diuinare de belli diuturnitate possem, ita causam egi puerorum in Senatu, ut te arbitror è matris literis potuisse cognoscere. Nec uero ulla res erit unquam, in qua ego nō uel uitæ periculo ea dicam, eáq; faciam, quæ te uelle, quæq; ad te pertinere arbiror. Vale. VI. Calendarum Sextilis.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD QV. C. FRATREM LIBER PRIMVS.

M. T. C. QVINTO FRATRI S.

Etsi non dubitabam, quin hanc epistolā multi nuntii, fama deniq; eēt ipsa sua celeritate superatura, tuq; ante ab aliis auditurus esses, annū tertium accessisse desiderio nostro, et labori tuo, tamē existimaui à me quoq; tibi huius molestiæ nuntium perferri oportere. Nam superioribus literis, nō unis, sed pluribus, cum iā ab aliis desperata res esset, tamen ego

tibi spem maturæ decessionis afferebam, non solum, ut quãdiutissime te iucunda opinione oblectarem, sed etiã, quia tanta adhibebatur & à nobis, & à Prætoribus contentio, ut rem posse confici non diffiderem. Nunc, quoniã ita accidit, ut neq; Prætores suis opibus, neq; nos nostro studio quicquam perficere possemus, est omnino difficile non grauiter id ferre, sed tamen nostros animos maximis in rebus gerendis, & sustinendis exercitatos, frangi, & debilitari molestia nõ oportet, quoniam ferre ea molestissime homines debent, quæ ipsorum culpa cõtracta sunt. Est quidem in hac re mihi molestius ferendum, q̃ tibi. Factum est enim mea culpa, contra quam tu mecum, et proficiscens, & per literas egeras, ut priore anno nõ succederetur. Quod ego dum sociorum saluti consulo, dũ imprudentiæ nõnullorum negociatorũ resisto, dum nostrã gloriam tua uirtute augeri expeto, feci non sapiẽter, præsertim, cum id cõmiserim, ut ille alter annus, ẽt tertiũ posset adducere. Quod, quoniã peccatum meũ esse confiteor, est sapiæ, atq; humanitatis tuæ curare, et perficere, ut hoc minus sapiẽter à me prouisum, diligentia tua corrigatur. Ac si te ipse uehementius ad omneis parteis bene audiẽdi excitaris, nõ ut cum aliis, sed ut tecum iam ipse certes, si omnem tuã mentem, curam, cogitationem, & excellentẽ omnibus in rebus laudis cupiditatem incitaris (mihi crede) unus annus additus labori tuo, multorum annorum lætitiam nobis, gloriam ẽt posteris nostris afferet. Quapropter hoc te primum rogo, ne contrahas aut demittas animum, ne' ue te obrui tanquam fluctu, sic magnitudine negocii sinas, contráq; erigas, ac resistas, siue etiam ultro occurras negociis. Neq; enim eiusmodi partem reip. geris, in qua fortuna dominetur, sed in qua plurimũ ra-

tio possit, & diligentia. Quod si tibi bellum aliquod magnum, & periculosum administranti prorogatum Imperiú uiderem, tremerem animo, quòd eodem tempore esse intelligerem etiam fortunæ potestatem in nos prorogatam. Nunc uero ea pars tibi reip. cómissa est, in qua aut nullam, aut perexiguam partē fortuna tenet, & quæ mihi tota in tua uirtute, ac moderatione animi posita esse uideatur. Nullas (ut opinor) insidias hostium, nullam prœlii dimicationem, nullam seditionem exercitus pertimescimus, quæ persæpe sapientissimis uiris acciderunt, ut quemadmodú gubernatores optimi uim tempestatis, sic illi fortunæ impetum superare non possent. tibi data est summa pax, summa trāquillitas, ita tamen, ut ea dormientem gubernatorē uel obruere, uel uigilātem ēt delectare possit. Constat. n. ea Prouincia primú ex eo genere sociorum, quod est ex hominú omni genere humanissimú. Deīde ex omni genere ciuiú, q aut, quòd publicani sunt, nos summa necessitudine attingūt, aut qđ ita negociātur, ut locupletes sint, nostri consulatus beneficio se incolumes fortunas habere arbitrantur. At. n. inter hos ipsos existunt graues cōtrouersiæ. multæ nascuntur iniuriæ. magnæ cōtentiones cōsequuntur, quasi uero ego id putē, nō te aliquantú negocii sustinere. Intelligo permagnú eē negocium, & maximi cósilii. Sed memēto consilii me hoc negocium esse magis aliquanto, q̄ fortunæ putare. Quid est enim negocii cótinere eos, quibus præsis, si te ipse cōtineas? Id aūt sit magnú, & difficile cæteris, sicut est difficillimum tibi & fuit hoc semper facillimum, & uere eē debuit. cuius natura talis est, ut etiam sine doctrina uideatur moderata esse potuisse. Ea autē adhibita doctrina est quæ uel uitiosissimam naturam excolere possit. Tu tum

pecuniæ, tum uoluptati, tum omniũ rerum cupiditati resi=
stes, ut facis. Erit, credo, periculum, ne improbũ negociato
rem paulo cupidiorem publicanũ cõprimere non possis.
Nã græci quidem sic te ita uiuentem intuebũtur, ut quen
dam ex annalium memoria, aut etiam è cœlo diuinũ ho
minem esse in Prouinciã delapsum putent. Atq; hæc nũc
non, ut facias, sed ut te facere, & fecisse gaudeas, scribo.
Præclarum est.n. summo cum imperio fuisse in Asia tri
ennium, sic, ut nullũ te signum, nulla pictura, nullũ uas,
nulla uestis, nullum mancipium, nulla forma cuiusquã,
nulla conditio pecuniæ, quibus rebus abundat ista Pro-
uincia, ab summa integritate, continentiaq; deduxerit.
Quid aũt reperiri tam eximium, aut tam expetendum
potest, q̃ istam uirtutem, moderationem animi, temperan-
tiã non latere in tenebris, neq; eẽ abditã, sed in luce Asiæ,
in oculis clarissimæ Prouinciæ, atq; in auribus omnium
gentium, ac nationum esse positã, nõ itineribus tuis per=
terreri homines. nõ sumptu exhauriri. non aduentu cõ=
moueri, eẽ quocunq; ueneris, & publice, & priuatim ma
ximam lætitiam, cum urbs custodem, non Tyrannum do
mus hospitem, non expilatorem recepisse uideatur? His
autem in rebus iã te usus ipse profecto erudiuit, nequa-
quam satis esse, ipsum has te habere uirtutes, sed esse cir-
cũspiciendũ diligenter, ut in hac custodia Prouinciæ nõ
te unum, sed omneis ministros imperii tui, sociis, & ciui=
bus, et reip. præstare uideare. Quãquam legatos habes
eos, qui ipsi per se habituri sint rationem dignitatis suæ,
de quibus honore, & dignitate, & ætate præstat Tube-
ro, quẽ ego arbitror, præsertim, cũ scribat historiã, mul=
tos ex suis annalibus posse deligere, quos uelit, & possit
imitari, Halienus aũt noster cum animo, & beneuolẽtia,

tum uero etiam imitatione uiuẽdi. Nã quid ego de Gratidio dicam? quem certò scio ita laborare de existimatiõe sua, ut propterea amorem in nos fraternum ẽt demõstrare laboret. Quæstorem habes non tuo iudicio delectum, sed eum, quem sors dedit. Hunc oportet & sua sponte eẽ moderatum, & tuis institutis, & præceptis obtemperare, quorum siquis forte esset sordidior, ferres eatenus, quoad per se negligeret eas leges, quibus est adstrictus, nõ ut ea potestate, quã tu ad dignitatem permisisses, ad quæstum uteretur. Neq; enim mihi sanè placet, præsertim, cũ ii mores tantum iam ad nimiam leuitatem, & ambitionẽ incubuerint, scrutari te omneis sordeis, excutere unumquenq; eorum, sed quanta sit in quoq; fides, tantum cuiq; cõmittere. Atq; inter hos eos, quos tibi comites, & adiutores negociorum publicorum dedit ipsa respu. dũtaxat finibus his præstabis, quos ante præscripsi. Quos uero aut ex domesticis coniunctionibus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse uoluisti, qui quasi ex cohorte prætoris appellari solent, horũ non modo facta, sed ẽt dicta omnia præstanda nobis sunt. Sed habes eos tecum, quos possis recte facienteis facile diligere, minus consulenteis existimationi tuæ, facillime coercere, à quibus, rudis cum esses, uidetur potuisse tua liberalitas decipi. Nam, ut q̃sq; est uir optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur. Nunc uero tertius hic annus habeat integritatem eandem, quã superiores, cautiorem etiam, ac diligentiorem. Sint aures tuæ, quæ id, quod audiunt, existimentur audire, non in quas ficte, aut simulate quæstus cã insusurretur. Sit annulus tuus, non ut uas aliquod, sed tanq̃ ipse tu. non minister alienæ uoluntatis, sed testis tuæ. Accensus sit eo ẽt numero, quo eũ maiores nostri eẽ uolue=

runt, qui hoc non in beneficii loco, sed in laboris, ac muneris nō temere, nisi libertis suis deferebāt, quibus illi quidem nō multo secus, ac seruis imperabant. Sit lictor nō suæ, sed tuæ lenitatis apparitor, maioraq; præferant fasces illi, ac secures dignitatis insignia, q̃ potestatis. Toti denique sit Prouinciæ cognitum, tibi omnium, quibus præsis, salutem, liberos, famam, fortunas esse charissimas. Deniq; hæc opinio sit non modo iis, qui aliquid acceperint, sed iis etiā, qui dederint, te inimicum (si id cognoueris) futurum. Neq; uero quisquam dabit, cum erit hoc perspectum, nihil per eos, qui simulāt se apud te multum posse, abs te solere impetrari. Nec tamē est hæc oratio mea huiusmodi, ut te in tuos, aut durum esse nimium, aut suspitiosum uelim. Nam siquis est eorum, qui tibi biennii spatio nunq̃ in suspitionem auaritiæ uenerit, ut ego Cæsiū, & Chærippum, & Labeonem audio, & q̃a cognoui, existimo, nihil est, quod nō & iis, & siquis est alius eiusmodi, & cōmitti, & credi rectissime putem. Sed siqs est, in quo iam offenderis, de quo aliqd senseris, hūc nihil credideris, nullam partem existimationis tuæ cōmiseris. In Prouincia uero ipsa, siquem es nactus, qui in tuā familiaritatem penitus intrarit, qui nobis ante fuerit ignotus, huic quātum credendum sit, uide: non quin possint multi esse prouinciales uiri boni, sed hoc sperare licet, iudicare periculosum est. Multis enim simulationū inuolucris tegitur, et quasi uelis quibusdā obtenditur uniuscuiusq; natura. frons, oculi, uultus persæpe mentiuntur, oratio uero sæpissime. Quā ob rem qui potes reperire ex eo genere hominū, qui pecuniæ cupiditate adducti careant his rebus oībus, à quibus nos diuulsi esse nō possumus? Te autem alienum hominē ament ex animo, ac nō sui cōmodi

causa simulent? Mihi quidem permagnū uidetur, præsertim, si iidem homines priuatum non ferè quenquā, Prætores semper omneis amāt. Quo ex genere si quem forte tui cognouisti amantiorem (fieri enim potuit) quā tēporis, hunc ad tuum numerum libenter ascribito. Sin autē id non perspicies, nullum erit genus in familiaritate cauendum magis, propterea, quòd et omneis uias pecuniæ norunt, & omnia pecuniæ causa faciunt, & qui, cū uicturi non sunt, eius existimationi consulere non curāt. Atq; etiam è Græcis ipsis diligenter cauendæ sunt quædā familiaritates, præter hominum perpaucorū, si qui sunt uetere Græcia digni. Sic uero fallaces sunt permulti, & leues, & diuturna seruitute ad nimiam assentationem eruditi, quos ego uniuersos adhiberi liberaliter, optimum quenq; hospitio, amicitiaq; coniūgi dico oportere, nimiæq; familiaritates eorum, neq; tam fideles sunt (non enim audent aduersari nostris uoluntatibus) & inuident nō nostris solum, uerū etiam suis. Iam qui in eiusmodi rebus, in quibus uereor etiam, ne durior sim, cautus esse uelim, ac diligens. quo me animo in seruos esse censes? quos q̄dem cū omnibus in locis, tum præcipue in Prouinciis regere debemus, quo de genere multa præcipi possunt. Sed hoc & breuissimum est, & facillime teneri potest, ut ita se gerant in istis Asiaticis itineribus, ut si iter Appia uia faceres, ne ue interesse quicquā putent, utrum Tralleis, an Formias uenerint. At si quis est ex seruis egregie fidelis, sit in domesticis rebus, & priuatis. Quæ res ad officium imperii tui, atq; ad aliquā partem reipu. pertinebūt, de his rebus, nequid attingat. Multa enim, quæ recte cōmitti seruis fidelibus possunt, tamen sermonis, & uimperationis uitandæ causa, cōmittenda non sunt. Sed

nescio quo pacto ad percipiẽdi rõnem delapsa est oratio mea, cum id mihi propositum initio non fuisset. Quid.n. ei præcipiam, quem ego, in hoc præsertim genere intelligam, prudentia non esse inferiorem q̃ me, usu uero etiã superiorem? Sed tamen, si ad ea, quæ faceres, authoritas accederet mea, tibi ipsi illa putaui fore iucundiora. Quare sint hæc fundamenta dignitatis tuæ. tua primum integritas, & continentia, deinde omnium, qui tecum sunt pudor. Delectus in familiaritatibus, & prouincialium hominum, & græcorũ percautus, & diligens, familiæ grauis, & cõstãs disciplina. quæ, cum honesta sit in his priuatis nostris, quotidianisq; rationibus, in tanto imperio, tam deprauatis moribus, tam corruptrice Prouincia, diuina uideatur necesse est. Hæc institutio, atq; disciplina potest sustinere in rebus statuendis, decernendisq; eam seueritatem, qua tu in his rebus usus es, ex quibus nonnullas simultates cum magna mea lætitia susceptas habemus, nisi forte me Paconii nescio cuius hominis, ne Græci quidem, ac Misii, aut Phrygi potius, querelis moueri putas, aut Thuscenii hominis furiosi, ac sordidi uocibus cuius tu ex impurissimis faucibus, inhonestissimam cupiditatẽ eripuisti, summa cum æquitate. Hæc, et cætera plena seueritatis, quæ statuisti in ista Prouincia, non facile sine summa integritate sustinebimus. Quare sit summa in iure dicendo seueritas, dummodo ea non uarietur gratia, sed conseruetur æquabilis. Sed tamen parui refert abs te ipso ius dici æqualiter, & diligẽter, nisi idem ab iis fiet, quibus tu eius muneris aliquã partem cõcesseris. Ac mihi quidem uidetur non sanè magna uarietas esse negociorũ in administranda Asia, sed ea tota iurisdictio maxime sustineri. In qua scientiæ p̃sertim ꝓuincialis

ratio ipsa expedita est. Cōstantia est adhibenda, & grauitas, quae resistat non solum gratiae, uerum etiam suspitioni. Adiungenda etiā est facilitas in audiendo, lenitas in discernendo, in satisfaciendo, ac disputando diligētia. His rebus nuper Cn. Octauius iucūdissimus fuit, apud quem primus lector qui fuit, tacuit accensus. quoties quisq; uoluit, dixit, & q̃ uoluit diu. quibus ille rebus fortasse nimis lenis uideretur, nisi haec lenitas illam seueritatem tueretur. Cogebātur Syllani homines, quae per uim, & metum abstulerant, reddere. Quae in magistratibus iniuriose decreuerāt eodem ipsis priuatis erat iure parēdum. Haec illius seueritas acerba uideretur, nisi multis condimentis humanitatis mitigaretur. Quod si haec lenitas grata Romae est, ubi tanta arrogantia est, tam immoderata libertas, tam infinita hominum licentia, deniq; tot magistratus, tot auxilia, tanta uis, tanta Senatus authoritas, q̃ iucunda tandem Praetoris comitas in Asia potest esse? in qua tanta multitudo ciuium, tāta sociorum, tot urbes, tot ciuitates unius hominis nutum intuentur? ubi nullum auxilium est, nulla conquestio, nullus Senatus, nulla concio? Quare? cum permagni hominis est, & cum ipsa natura moderati, tum uero etiam doctrina, atq; optimarum artiū studiis eruditi, sic se adhibere in tanta potestate, ut nulla alia potestas ab iis, quibus praesit desideretur. Cyrus ille à Xenophonte non ad historiae fidem scriptus, sed ad effigiem iusti imperii, cuius summa grauitas ab illo philosopho cum singulari comitate coniungitur, quos quidem libros non sine causa noster ille Africanus de manibus ponere non solebat. Nullum est .n. praetermissum in his officium diligentis, & moderati imperii. Eaq;' si sic coluit ille, qui priuatus futurus nunquam

fuit, quonam modo retinenda sunt iis, quibus imperium ita datum est, ut redderent, & ab his legibus datum est, ad quas reuertendum est? Ac mihi quidem uidetur huc omnia esse referenda ab iis, qui præsunt aliis, ut ii, qui eorum in imperio erunt, sint quàm beatissimi, quod tibi esse & antiquissimum, & ab initio fuisse, ut primum Asiam attigisti, constante fama, atq; omnium sermone celebratum est. Est autem non modo eius, qui sociis, & ciuibus, sed etiam eius, qui seruis, qui mutis pecudibus præsit, eorum, quibus præsit commodis, utilitatiq; seruire, cuius quidem generis cōstare inter omneis uideo, abs te summam adhiberi diligentiam. nullum æs alienum nouū cōtrahi ciuitatibus. uetere autem magno, & graui multas abs te esse liberatas urbeis. complureis dirutas, ac penè desertas, in quibus unā Ioniæ nobilissimam, alterā Chariæ, Samū, & Alicarnassum per te esse recreatas. nullas esse in oppidis seditiōes. nullas discordias. prouideri abs te, ut ciuitates optimatum cōsiliis administrētur. Sublata Mysiæ latrocinia. cædes multis locis repressas. pacē tota Prouincia constitutam, neq; solum illa itinerū, atq; agrorum, sed multo etiam plura, & maiora oppidorū & furta, & latrocinia esse depulsa. Remotam à fama & à fortunis, ab ocio locupletum, illam acerbissimā ministrā Prætorum auaritiæ calumniam. Sumptus, & tributa ciuitatum ab omnibus, qui earum ciuitatum fineis incolant, tolerari æquabiliter. facillimos esse aditus ad te. patere aureis tuas querelis omnium. nullius inopiā, ac solitudinē, nō modo ullo populari accessu, ac tribunali, sed ne domo quidē tua, et cubiculo esse exclusam. tuo toto deniq; in Imperio nihil acerbū esse, nihil crudele, atq; oīa plena clementiæ, mā suetudinis, humanitatis. Quantū uero illud

est beneficiũ tuum, quod iniquo, & graui uectigali ædilitiorũ magnis nostris simultatibus Asiã liberasti. Enim uero si unus hõ nobilis queritur palàm te, q᷑ edixeris, ne ad ludos pecuniæ decernerentur, HS CC, sibi eripuisse, quanta tandem pecunia penderetur si omniũ nomine quicunq; Romæ ludos facerent, quod erat iam institutũ, erogaretur? quanquam has querelas hominum nostrorum illo cõsilio oppressimus, quod in Asia nescio quonã modo, Romæ quidem non mediocri cum admiratiõe laudatur. Quod cum ad templum, monimentumq; nostrũ ciuitates pecunias decreuissent, cumq; id & ꝑ magnis meis meritis, & pro tuis maximis beneficiis, summa sua uoluntate fecissent, nominatimq; lex exciperet, ut ad templũ monimentumq; capere liceret. cumq; id, quod dabatur, nõ esset interiturum, sed in ornamentis templi futurũ, ut nõ mihi potius, q̃ Ro. populo, ac Diis immortalibus datum uideretur, tamen id, in quo erat dignitas, erat lex, erat eorum, qui faciebant, uoluntas, accipiendum non putaui tum aliis de causis, tum etiam, ut animo æquiore ferrent ii, quibus nec deberetur, nec liceret. Quapropter incumbe toto animo, & studio om ·i, in eam rationem, qua adhuc usus es, ut eos, quos tuæ fidei, potestatiq;. S.P.Q.R. commisit, & credidit, diligas, & omni ratione tueare, ut esse quàm beatissimos uelis. Quod si te sors Aphris, aut Hispanis, aut Gallis ꝑfecisset, imanibus, ac barbaris natiõibus, tamẽ eẽt humanitatis tuæ, cõsulere eorũ cõmodis & utilitati, salutiq; seruire. Cũ uero ei generi hominum præsimus, nõ modo in quo ipsa sit, sed etiã à quo ad alios peruenisse putetur humanitas, certe is etiam eam potissimum tribuere debemus, à quibus accepimus. Non enim me hoc iam dicere pudebit, præsertim in ea uita, atq; iis

rebus gestis, in quibus non potest residere inertiæ, aut leuitatis ulla suspitio, nos ea, quæ consecuti sumus his studiis, & artibus eē adeptos, quæ sint nobis Græciæ monimētis, disciplinisq; traditæ. Quare præter communē fidem, quæ omnibus debetur, præterea nos isti hominum generi præcipue debere uidemur, ut quorū præceptis simus eruditi, apud eos ipsos, quod ab iis didicerimus, uelimus expromere. Atq; ille quidem princeps ingenii, & doctrinæ Plato tum deniq; fore beatas respu. putauit, si aut docti, aut sapiētes homines eas regere cœpissent, aut qui regerent, omne suum studiū in doctrina, ac sapiētia collocassent. Hanc coniunctionē uidelicet potestatis, & sapientiæ, saluti cēsuit ciuitatibus esse posse, qđ fortasse aliquādo uniuersæ reip. nostræ. nūc quidē, pfecto isti Prouinciæ cōtingit, ut is in ea summam potestatem haberet, cui in doctrina, cui in uirtute, atq; humanitate percipienda, plurimū à pueritia studii fuisset, & temporis. Quare cura, ut hic annus, qui ad laborem tuum accessit, idē ad salutem Asiæ prorogatus esse uideatur. quoniam in te retinendo fuit Asia felicior, q̄ nos in deducendo, perfice, ut lætitia Prouinciæ desiderium nostrum leniatur. Etenim, si in promerendo, ut tibi tanti honores haberentur, quanti haud scio an nemini, fuisti omnium diligentissimus, multo maiorem in his honoribus tuendis adhibere diligentiam debes. Et quidem de isto genere honorum, quid sentirem, scripsi ad te ante. semper eos putaui si uulgares essent, uileis, si temporis causa constituerentur, leueis, si uero (id, qđ ita factum est) meritis tuis tribuerentur, existimabam multam tibi in his honoribus tuendis operam esse ponendam. Quare, quoniam in istis urbibus, cum summo imperio, & potestate uersaris, in quibus

tuas uirtutes consecratas, & in deorum numero collocatas uides, in omnibus rebus, quas statues, quas decernes quas ages, quid tantis hominum opinionibus, tantis de te iudiciis, tantis honoribus debeas, cogitabis. Id aũt erit eiusmodi, ut consulas omnibus, ut medeare incommodis hominum, prouideas saluti, ut te parentem Asiæ & dici, & haberi uelis. Atq; huic tuæ uoluntati, ac diligentiæ, difficultatem magnam afferunt publicani, quibus si aduersamur, ordinem de nobis optime meritum, & per nos cum repub. coniunctum, & à nobis, & à repub. disiungemus. Sin autem omnibus in rebus obsequemur, funditus eos perire patiemur, quorum non modo saluti, sed etiam commodis consulere debemus. Hæc est una (si uere cogitare uolumus) in toto imperio tuo difficultas. Nam esse abstinentem. continere omneis cupiditates. suos coercere. & iuris æquabilem tenere rationem. facilem te in rebus cognoscendis. in hominibus audiẽdis, admittẽdisq; præbere, præclarum magis est, q̃ difficile. non est enim positum in labore aliquo, sed in quadam inductione animi, atq; uoluntate. Illa causa publicanorum quantã acerbitatẽ afferat sociis, intelleximus ex ciuibus, qui nuper in portoriis Italiæ tollendis, non tam de portorio, quàm de nonnullis iniuriis portitorum querebantur. Quare non ignoro quid sociis accidat in ultimis terris, cum audiuerim in Italia querelas ciuium. Hic te ita uersari, ut & publicanis satisfacias, præsertim publicis male redemptis, ac socios perire non sinas, diuinæ cuiusdam uirtutis esse uidetur, id est tuæ. Ac primũ Græcis id quod acerbissimum est, & quod sunt uectigales, nõ ita acerbũ uideri debet, ꝓpterea, quod sine Imperio populi Ro. suis institutis, per se ipsi ita fuerũt. Nomen aũt publicani aspernari

non possunt, qui pendĕre ipsi uectigal sine publicano nõ potuerunt, quod iis æqualiter Sylla descripserat. Non esse autē leniores in exigendis uectigalibus Græcos, q̃ nostros publicanos, hinc intelligi potest, quod Caunii nu per omnes ex insulis, quæ erant ab Sylla Rhodiis attri butæ, confugerũt ad Senatum, nobis ut potius uectigal, q̃ Rhodiis penderent. Quare nomen publicani, neq; ii debent horrere, qui semper uectigales fuerunt, neque ii aspernari, qui per se pendĕre uectigal non potuerũt, ne- q; ii recusare, qui postulauerunt. Simul & illud Asia co gitet, nullam à se neq; belli externi, neq; discordiarum do mesticarum calamitatem abfuturam fuisse, si hoc Imperio non teneretur. Id aũt Imperium, cum retineri sine uecti galibus nullo modo possit, æquo animo parte aliqua suo rum fructuũ pacem sibi sempiternam redimat, atq; ociũ. Quod si genus ipsum, et nomen publicani nõ iniquo aio sustinebunt, poterunt iis consilio, & prudentia tua reli- qua uideri mitiora. Possunt in pactionibus faciẽdis nõ legem spectare censoriã, sed potius cõmoditatem conficiẽ di negocii, & liberationem molestiæ. Potes ẽt tu id facere, quod & fecisti egregie, & facis, ut cõmemores quanta sit in publicanis dignitas. quãtũ nos illi ordini debeamus, ut remoto Imperio, ac ui potestatis, & fasciũ, publicanos cum Græcis gratia, atq; authoritate coniũgas. Sed & ab iis, de quibus optime tu meritus es, & qui tibi oĩa debẽt, hoc petas, ut facilitate sua, nos eã necessitudinem, quæ est nobis cum publicanis, obtinere, & conseruare patiantur. Sed quid ego te hæc hortor, quæ tu non modo facere potes tua sponte sine cuiusquam præceptis, sed etiam magna iã ex parte perfecisti? Non enim desistunt nobis agere quo- tidie gratias honestissime, & maxime societatis, qđ qui-

dem mihi iccirco iucundius est, quòd idem faciunt Græci. Difficile est aūt ea, quæ commodis, utilitate, & propè natura diuersa sunt, uoluntate coniūgere. At ea quidem, quæ supra scripta sunt, non ut te instituerem scripsi (neq; enim prudētia tua cuiusquam præcepta desiderat) sed me in scribendo commemoratio tuæ uirtutis, delectauit, quāquam in his literis longior fui, q̃ aut uellem, aut me putaui fore. Vnum est, quod tibi ego præcipere non desinam, neq; te patiar (quantum in me erit) cum exceptione laudari. Omnes enim, qui istinc ueniunt, ita de tua uirtute, integritate, humanitate cōmemorant, ut in tuis summis laudibus excipiant unā iracundiam. Quod uitiū, cum in hac priuata, quotidianaq; uita leuis esse animi, atq; infirmi uidetur, tū uero nihil est tam deforme, q̃ ad summū Imperium ēt acerbitatem naturæ adiungere. Quare illud non suscipiā, ut quæ de iracundia dici solēt à doctissimis hominibus, ea tibi nunc exponam, cum & nimis longus esse nolim, & ex multorum scriptis ea facile possis cognoscere. Illud, quod est epistolæ propriū, ut is, ad quē scribitur, de his rebus, quas ignorat, certior fiat, prætermittendum esse non puto. Sic ad nos omnes ferè deferūt, nihil, cum absit iracundia, te fieri posse iucūdius. Sed, cū te alicuius improbitas, peruersitasq; cōmouerit, sic te aio incitari, ut ab omnibus tua desideretur humanitas. Quare, quoniam in eam rationem uitæ nos, non tam cupiditas quædā gloriæ, quàm res ipsa, ac fortuna deduxit, ut sempiternus sermo hominum de nobis futurus sit, caueamus quantū efficere, et consequi possumus, ne quod in nobis insigne uitium fuisse dicatur. Neq; ego hoc nūc contendo, quód fortasse cū in omni natura, tum iā in nostra ætate difficile est mutare animū, & si quid est penitus insi=

tum moribus, id subito euellere. Sed te illud admoneo, ut si hoc plene uitare non potes, quod ante occupatur animus ab iracundia, q̃ prouidere ratio potuit, ne occuparetur, ut te ante compares, quotidieq; meditere resistendum eẽ iracundiæ, cumq; ea maxime animum moueat, tum tibi esse diligentissime linguam cõtinendam, quæ quidẽ mihi uirtus non interdum minor uidetur, q̃ omnino nõ irasci. Nam illud non solum est grauitatis, sed nõnunquam etiam lentitudinis. Moderari uero & animo, & oratiõi, cum sis iratus, aut etiam tacere, & tenere in sua potestate motum animi, & dolorem, etsi non est perfectæ sapiẽtiæ, tamen est nõ mediocris ingenii. Atq; in hoc genere multo te esse iam commodiorem, mitioremq; nuntiant. Nullæ tuæ uehementiores animi concitationes, nulla maledicta ad nos, nullæ contumeliæ perferuntur, quæ cũ abhorrẽt à literis, ab humanitate, tum uero contraria sunt Imperio, & dignitati. Nam, si implacabiles sunt iracundiæ, summa est acerbitas sin autẽ exorabiles summa leuitas, quæ tamen (ut in malis) acerbitati anteponẽda est. Sed quoniam primus annus habuit de hac reprehensione plurimum sermonis, credo propterea, quòd tibi hominũ iniuriæ, quòd auaritiæ, quòd insolentia præter opinionem accidebat, & intolerabilis uidebatur. Secundus aũt multo lenior, q̃d & consuetudo, & ratio, & (ut ego arbitror) meæ quoq; literæ te patentiorẽ, leniorem q; fecerunt. Tertius annus ita esse debet emendatus, ut ne minimã quidem rem quisq̃ possit ullã reprehendere. Ac iã hoc loco non hortatione, neq; præceptis, sed precibus tecũ fraternis ago, totum ut animum, curam, cogitationemq; tuam ponas in omnium laude undiq; colligenda. Quod si in me dioceri statu sermonis, ac prædicationis nostræ res eẽnt,

nihil abs

nihil abs te eximium, nihil prater aliorũ cõsuetudinem postularetur. Nunc uero propter earum rerum, in qbus uersati sumus, splendorem, & magnitudinem, nisi summam laudẽ ex ista Prouincia assequimur, uix uidemur summam uituperationem posse uitare. Ea nostra ratio ẽ, ut omnes boni tum faueãt, tum etiam à nobis cẽm diligentiam, uirtutemq; & postulent, & expectent, omnes autẽ improbi, quòd cum iis bellum suscepimus sempiternum, uel minima re ad reprehendendum contenti esse uideantur. Quare quoniam eiusmodi theatrum est totius Asiæ celebritate refertissimum, magnitudine amplissimũ, iudicio eruditissimum, natura autem ita resonans, ut usq; Romam significationes, uocesq; referãtur, contende quæso, atq; elabora, non modo, ut his rebus dignum fuisse, sed ẽt, ut illa omnia tuis artibus supasse uideare. Et quoniam mihi casus urbanam in magistratibus administrationem reip. tibi prouincialem dedit, & si mea pars nemini cedit, fac, ut tua cæteros uincat. Simul & illud cogita, nos non de reliqua & sperata gloria iã laborare, sed de parta dimicare. Quæ quidem non tã expetenda fuit, q̃ tuenda nobis est. At si mihi quicquã esset abs te separatum, nihil amplius desiderarem hoc statu, qui mihi iã partus est. Nunc uero res sic sese habet, ut, nisi oĩa tua facta, atq; dicta nostris rebus istinc respondeant, ego me meis tantis laboribus, tantisq; periculis, quorũ tu oĩum particeps fuisti, nihil consecutum putem. Quod si, ut amplissimum nomen cõsequeremur, unus, præter cæteros, adiuuisti, certe idẽ, ut id retineamus, præter cæteros, elaborabis. Nõ est tibi his solis utendũ æstimationibus, ac iudiciis, qui nũc sunt hominũ, sed his ẽt, qui futuri sunt, quãquam illorũ erit uerius iudiciũ obtrectatiõe, et ma=

leuolentia liberatum. Deniq; illud etiam debes cogitare, non te tibi soli gloriam quærere, quod si esset, tamen non negligeres, præsertim, cum amplissimis monimentis consecrare uoluisses memoriam nominis tui. Sed ea tibi est communicanda mecum, prodenda liberis nostris. in qua cauendum est, ne si negligentior fueris, non solum tibi parum consuluisse, sed tuis etiam inuidisse uidearis. Atq; hæc non eo dicuntur, ut te oratio mea dormientem excitasse, sed potius, ut currētem incitasse uideatur. Facies. n. perpetuo, quæ fecisti, ut omnes æquitatem tuam, temperātiam, seueritatem, integritatemq; laudent. Sed me quædam tenet, propter singularem amorem, infinita in te auiditas gloriæ, quanquam illud existimo, cum iā tibi Asia sicut unicuiq; sua domus, nota esse debeat, cum ad tuā summam prudentiam tantus usus accesserit, nihil esse, quod ad laudem attineat, quod non tu optime perspicias, & tibi non sine cuiusquam hortatione in mētem ueniat quotidie. Sed ego, qui, cum tua lego, te audire, & qui, cum ad te scribo tecum loqui uideor, ideo & tua lōgissima quaq; epistola maxime delector, & ipse in scribendo sæpe sum longior. Illud te ad extremum & oro, & hortor, ut tanquam poetæ boni, & actores industrii solēt, sic tu in extrema parte, & conclusione muneris, ac negocii tui diligētissimus sis, ut hic tertius annus imperii tui tanquam tertius actus perspectissimus, atq; ornatissimus fuisse uideatur. Id facillime facies, si me, cui semper uni magis, q̄ uniuersis placere uoluisti, tecum semper esse putabis, & omnibus his rebus, quas dices, ac facies, interesse. Reliquū est, ut te orem, ut ualetudini tuæ, si me, & omnes tuos ualere uis, diligentissime seruias.

M. T. C. Qu. Ciceroni Fratri. S.

s Tatius ad me uenit ad. VIII. Cal. Nouembr. eius aduentus, quod ita scripsisti direptũ esse à tuis, dum is abesset, molestus mihi fuit. Quod autem expectationem tui, concursumq; eum, qui erat futurus, si unà tecum decederet, neq; antea uisus esset, sustulit, id mihi non incõmode uisum est accidisse. Exhaustus enim est sermo hominũ, & multæ emissæ iam eiusmodi uoces ἀλλὰ ἀιεί τινα φῶτα μέγαν, quæ te absente confecta eẽ lætor. Quod aũt idcirco à te missus est mihi, ut se purgaret, id necesse minime fuit. Primum. n. nunq̃ ille mihi fuit suspectus, neq; ego, quæ ad te de illo scripsi, scripsi meo iudicio. sed cum ratio, salusq; omnium nostrũ, qui ad remp. accedimus, non ueritate solum, sed ẽt fama niteretur, sermones ad te aliorum semper, non mea iudicia perscripsi. Qui quidem q̃ frequentes essent, & quàm graues, aduentu suo Statius ipse cognouit. Etenim interuenit nõnullorũ querelis, quæ apud me de illo ipso habebantur, & sentire potuit sermones iniquorũ in suũ potissimum nomen erumpere. quod aũt me maxime mouere solebat, cum audiebam illũ plus apud te posse, q̃ grauitas illius ætatis, et imperii prudentia postularet, (quã multos. n. mecum egisse putas, ut se Statio cõmẽdarẽ? quã multa autem ipsum ἀσφαλῶς mecum in sermone ita potuisse?) id mihi non placuit, monui, suasi, deterrui. quibus in rebus ẽt si fidelitas summa est, quod prorsus credo, quoniã tu ita iudicas, tamẽ species ipsa tum gratiosi liberti, aut serui, dignitatem habere nullam põt. Atq; hoc sic habeto (nihil enim nec temere dicere, nec astute reticere debeo) materiam oẽm sermonum eorum, qui de te de=

trahere uelint, Statium dedisse. & antea tantum intelligi potuisse, iratos tuæ seueritati esse nonnullos. hoc manumisso, iratis quod loquerentur, non defuisse. Nunc respõdebo ad eas epistolas, quas mihi reddidit L. Cæsius, cui, quoniam ita te uelle intelligo, nullo loco deero. quarũ altera est de Blãdenio Zeudixe, quem scribis certissimum matricidam tibi à me intime cõmendari. Qua de re, & de hoc genere toto, ne forte me in Græcos tã ambitiosum factum, esse mirere, pauca cognosce. Ego cum Græcorum querelas nimium ualere sentirem, propter hominum ingenia ad fallendum parata, quoscunq; de te queri audiui, quacunq; potui ratione placaui. Primũ Dionysipolitas, qui erant inimicissimi mei, leniui, quorũ principum Hermippum non solum sermone meo, sed eam familiaritate deuinxi. Ego Apamensem Ephesium, ego leuissimum hominem Megaristum Antandrium, ego Niciam Smyrnæum, ego nugas maximas omni mea comitate sum complexus, Nymphontem etiam Colophonium, quæ feci oĩa, non quo me aut ii homines, aut tota natio delectaret (pertesum est enim leuitatis, assentationis, animorum, nõ officiis, sed temporibus seruientium) sed, ut ad Zeuxim reuertar, cum is de Casellii sermone secũ habito, quæ tu scribis, ea ipse loqueretur, obstiti eius sermoni, & hominẽ in familiaritatem recepi. Tua aũt quæ fuerit cupiditas tante, nescio. Quod scribis cupiisse te, quoniã Smyrne duos Mysios insuisses in culeũ, simile in superiore parte Prouinciæ edere exemplum seueritatis tuæ, & idcirco Zeuxim elicere omni ratione uoluisse, quem adductũ in iudicium fortasse dimitti non oportuerit. conquiri uero, & elici blandiciis (ut tu scribis) ad iudicium necesse non fuit, eum præsertim hominem, quem ego & ex suis ciuibus,

& ex multis aliis quotidie magis cognosco nobiliorē esse propè, q̃ ciuitatem suā. At enim Græcis solis indulgeo. Quid L. Cæcilium? non'ne omni ratione placaui? quem hominem? qua ira? quo spiritu? quē deniq; præter Thuscenium, cuius causa sanari non potest, non mitigaui? Ecce supra caput homo leuis, ac sordibus, sed tamen equestri incessu Catienus etiam is lenietur, cuius tu in patrē quod fuisti asperior, non reprehendo. Certe enim scio te fecisse cum causa. Sed q̃d opus fuit eiusmodi literis, quas ad ipsum misisti? illum crucem sibi ipsi cōstituere, ex qua tu eum ante detraxisses, te curaturum fumo ut combureretur, tota plaudente Prouincia. Quid uero ad C. Fabium nescio quem? nam eam quoq; epistolam T. Catienus circungestat, renunciare tibi Licinium Plagiarium, cū suo pullo Miluino tributa exigere. Deinde rogas Fabiū, ut & patrem, & filium uiuos cōburat, si possit. sin minus ad te mittat uti iudicio comburātur. Hæ literæ abs te per iocum missæ ad C. Fabium, si modo sunt tuæ, cū leguntur, inuidiosam atrocitatem uerborū habent. At, si omnium mearū literarum præcepta repetes, intelliges nihil esse à me, nisi orationis acerbitatem, & iracundiam, & si forte raro literarum missarum indiligentiam reprehensam. Quibus quidē in rebus, si apud te plus authoritas mea, q̃ tua, siue natura paulo acrior, siue quedam dulcedo iracundiæ, siue dicendi sal, facetiæq; ualuissent, nihil sanè esset, quod non pœniteret. En mediocri me dolore putas affici, cum audiam, qua sit existimatione Vergilius, qua tuus uicinus Cn. Octauius? Nam si te interioribus uicinis tuis, Ciliensi, & Syriaco anteponis, ualde magnum facis. Atque is dolor est, quòd, cum ii, quos nominaui, te innocentia non uincant, uincunt tamen artificio beneuo=

lentiæ colligendæ, qui neque Cyrum Xenophontis, neque Agesilaum nouerint, quorũ Regem summo imperio nemo unquam uerbum ullum asperius audiuit. Sed hæc à principio tibi præcipiẽs, quantum profecerim, nõ ignoro. Nunc tamen decedens (id, quod mihi iam facere uideris) relinque quæso quàmiucundissimam memoriã tui. Successorem habes perblandum, cætera ualde illius aduentu tua requirentur. In literis mittendis (ut sæpe ad te scripsi) nimiũ te inexorabilem præbuisti. Tolle omneis, si potes iniquas, tolle inusitatas, tolle contrarias. Statius mihi narrauit scriptas ad te solere afferri, ab se legi, et si iniquæ sint, fieri te certiorẽ. Ante, q̃ uero ipse ad te uenisset, nullum delectum literarum fuisse, ex eo esse uolumina selectarum epistolarũ, quæ reprehendi solerent. Hoc de genere nihil te nunc quidem moneo, serò est enim, ac scire potes, multa me uarie, diligenterq; monuisse. Illud tamen quod Theopõpo mandaui, cum essem admonitus ab ipso, uide per homines amanteis tui, quod est facile, ut hæc genera tollantur epistolarum, primum iniquarum, deinde contrariarum, tum absurde, & inusitate scriptarum, postremo in aliquem contumeliosarum. Atque ego hæc tam esse, q̃ audio, non puto, & si sunt occupationibus tuis minus animaduersa, nunc perspice, & purga. Legi epistolam, quam ipse scripsisse Sylla Nomẽclator dictus est, non probandam. legi nonnullas iracundas. Sed tempore ipso furor dabat. hæc de epistolis. Nam, cum hãc paginam tenerem. L. Flauius Prætor Dess. ad me uenit, hõ mihi ualde familiaris. Is mihi inquit te ad procuratores suos literas misisse, quæ mihi uisæ sunt iniq̃ssime, neq̃d de bonis, quæ L. Octauii Nasonis fuissent, cui L. Flauius hæres est, diminuerent ante, q̃ C. Fundanio pecuniã

soluissent. Itemq; misisse ad Apollinenses, ne de bonis, quæ Octauii fuissent, diminui paterentur, priusquam Fundanio debitum solutum esset. Hæc mihi uerisimilia nõ uidentur. Sunt enim à prudentia tua remotissima, ne diminuat hæres, quod si inficiatur. Quid, si omnino non debetur? Quid? Prætor solet iudicare deberi? Quid ego Fundanio non cupio? non amicus sum? non misericordia moueor? nemo magis, sed uia iuris eiusmodi est quibusdã in rebus, ut nihil sit loci gratiæ. Atque ita mihi dicebat Flauius, scriptum in ea epistola, quam tuam esse dicebat, te aut quasi amicis tuis gratias acturum, aut quasi inimicis incommoda laturum. Quid multa? ferebat grauiter. id uehementer mecum querebatur, orabatq;, ut ad te quàm diligentissime scriberem, quod facio, & te prorsus uehementer etiam, atq; etiam rogo, ut & procuratoribus Flauii remittas de diminuendo, & de Apolloniensibus nequid perscribas, quod contra Flauium sit amplius, & Flauii causa, & scilicet Pompeii facies omnia. Nolo medius fidius ex tua iniuria in illum tibi liberalem me uideri. Sed & te oro, ut tu ipse authoritatem, & monimentum aliquod decreti, aut literarum tuarum relinquas, quod sit ad Flauii rem, & ad cãm accõmodatum. Fert. n. grauiter hõ, & mei obseruãtissimus, et sui iuris, dignitatisq; retinẽs, se apud te neq; amicitia, neq; iure ualuisse, et, ut opinor, Flauii aliquãdo rem, & Põpeius, & Cæsar tibi cõmendarunt, & ipse ad te scripserat Flauius, & ego certe. Quare, si ulla res est, quã tibi me faciendã petente putes, hæc ea sit. Si me amas, cura, elabora, perfice, ut Flauius & tibi, & mihi quàm maximas gratias agat. hoc te ita rogo, ut maiore studio te rogare nõ possim. Quod ad me de Hermia scribis, mihi mehercule ualde etiam mole-

ſtum fuit. Literas ad te parum fraterne conſcripſeram, quas oratiõe Diodori Luculli liberti cõmotus, de pactione ſtatim quod audieram, iracundus ſcripſerã, & reuocare cupiebam. hunc tu epiſtolæ nõ fraterne ſcriptæ, fraterne debes ignoſcere. De Cenſorino, Antonio, Caſſio, Scæuola, te ab iis diligi (ut ſcribis) uehemẽter gaudeo. cætera fuerunt in eadẽ epiſtola grauiora, q̃ uellem ὀρθὰν τὴν ναῦν ἀπαξ τανεἶν. maiora iſta erunt. Meæ obiurgatiões fuerũt amoris pleniſſimæ, quæ ſunt nõnullæ, ſed tamen mediocres, & paruæ potius. Ego te nũquã ulla in re dignum minima reprehenſione putaſſem, cũ te ſanctiſſime gereres, niſi inimicos multos hẽremus. Quæ ad te aliqua admonitiõe, aut obiurgatione ſcripſi, ſcripſi pp diligẽtiã cautiõis meæ, in qua & maneo, & manebo, & idẽ ut facias, nõ deſiſtam rogare. Attalus Iphemenus mecum egit, ut ſe ne impedires, quo minus quo ad Q. u. Publiceni ſtatuã decretum eſt, erogaretur. quod ego te rogo, & admoneo, ne talis uiri, tamq; noſtri neceſſarii, honorẽ minui per te, aut impediri uelis. Præterea Aeſopi tragœdi noſtri familiaris, Licinius ſeruus tibi notus aufugit. Is Athenis apud Patronẽ Epicureũ p libero fuit. Inde in Aſiã uenit, poſtea Plato q̃dã Sardianus Epicureus, qui Athenis ſolet eſſe multũ, & q tum Athenis fuerat, cum Licinius eò ueniſſet, & cũ eum fugitiuũ poſtea eſſe ex Aeſopi literis cognoſceret, hominẽ cõprehẽdit, et in cuſtodiã Epheſi tradidit, ſed in publicum, uel in piſtrinũ, nõ ſatis ex literis eius intelligere potuimus. Tu quoquo modo, quoniã Epheſi eſt, hominem inueſtiges uelim, ſumq; maq; diligẽtia uel tecum deducas. Noli ſpectare quãti hõ ſit, parui. n. pretii eſt, qui iam nihil ſit, ſed tanto dolore Aeſopus eſt affectus, ppter ſerui ſcelus, & auda-

ciam, ut nihil ei gratius facere possis, q̃ si illum per te recuperarit. Nunc ea cognosce, quae maxime exoptas, rẽp. funditus amisimus, adeo, ut Cato adulescens nullius cõsilii, sed tamen ciuis Romanus, & Cato uix uiuus effugeret. Quod cum Gabiniũ de ambitu uellet postulare, neq; Praetores diebus aliquot adiri possent, uel potestatẽ sui facerent, in concionẽ ascendit, & Põpeiũ priuatus dictatorem appellauit. propius nihil est factũ, q̃ ut occideretur. Ex hoc, qui sit status totius reipub. uidere potes. Nostrae tamen causae non uidentur homines defuturi. mirãdum in modũ profitentur, offerunt se, pollicentur, & quidem cum spe sum maxima, tum maiore ẽt animo. Spero supiores fore nos, cõfido aĩo, ut in hac repu. ne casum quidem ullum pertimescat, sed tamẽ res sic se habet. Si diem nobis Clodius dixerit, tota Italia cõcurret, ut multiplicata gloria discedamus. Sin aũt ui agere conabitur, spero fore studiis nõ solũ amicorũ, sed etiã alienorũ, ut ui resistamus. Omnes & se, & suos amicos, clientes, liberos, libertos, seruos pecunias deniq; suas pollicẽtur. Nostra antiqua manus bonorũ ardet, & studio nostri, atq; amore. Si q aut alieniores fuerãt, & languidiores, nunc horum odio, se cũ bonis coniũgunt. Pompeius omnia pollicetur, & Caesar, qbus ego ita credo, ut nihil de mea cõparatione diminuã. Tr. Pl. Dess. sunt nobis amici. Coss. se optime ostendunt. Praetores habemus amicissimos, & acerrimos ciueis Domitiũ, Nigidium, Memmiũ, Lentulũ, bonos etiam alios, sed hos singulareis. Quare magnũ fac aĩum habeas, & spem bonã. De singulis tamen rebus, quae quotidie gerantur, faciam te crebro certiorem. Vale.

M. T. C. QVINTO FRATRI S.

m

I frater, mi frater, mi frater tu'ne id ueritus es? ne ego iracundia aliqua adductus pueros ad te sine literis miserim? aut etiã, ne te uidere nõ luerim? Ego tibi irascerer? tibi ego possẽ irasci? scilicet tu me afflixisti, tui me inimici, tua me inuidia, ac non ego te misere perdidi. Meus ille laudatus consulatus, mihi te, liberos, patriam, fortunas tibi uelim neq̃d eripuerit, praeter unum me. Sed certe à te mihi omnia semper honesta, & iucunda ceciderũt. A me tibi luctus meae calamitatis, metus tuae, desiderium, moeror, solitudo. Ego te uidere nõ luerim? Immo uero me à te uideri nolui. Non enim uidisses fratrem tuum, non eum, quem reliqueras, nõ eum, quem noras, non eum, quem flens flentem, ꝓsequentẽ, proficiscens dimiseras, ne uestigium quidẽ eius nec simulacrum, sed quandã effigiem spirantis mortui, atq; utinam me mortuũ prius uidisses, aut audisses. Vtinã te non solũ uitae, sed etiam dignitatis meae superstitem reliquissem. Sed testor omneis deos me hac una uoce à morte esse reuocatum, quòd omnes in mea uita partem aliquã tuae uitae repositam esse dicebant. Quare peccaui, sceleratéq; feci, nam si cecidissem, mors ipsa meam pietatem, amoremq; in te facile defenderet. Nunc commisi, ut uiuo me careres, uiuo me aliis indigeres: Mea uox in domesticis periculis potissimũ occideret, quae saepe alienissimis ꝑsidio fuisset. Nam, quod ad te pueri sine literis uenerũt, quoniã uides nõ fuisse iracundiae causa, certe pigritia fuit, & quaedam infinita uis lacrimarum, & dolorum. Haec ipsa me quo fletu putas scripsisse? eodem quo te legere certò scio. An ego possum aut non cogitare aliquãdo de te, aut unq̃ sine lacrimis cogitare? Cũ.n. te desidero, fratrẽ, solum desidero. Ego uero suauitate propè fratrem ꝓpè aequalẽ

obsequio filium, consilio parentem. Quid mihi sine te un quam, aut tibi sine me iucũdum fuit? Quid, quod eodem tempore desidero filiam? qua pietate, qua modestia, quo ingenio, effigiem moris, sermonis, animi mei? Quid filiũ uenustissimum, mihiq; dulcissimum, quem ego ferus, ac ferreus è complexu dimisi meo sapientiorem puerum, q̃ uellem? sentiebat enim miser iam q̄d ageretur. Quid uero tuum filium? Quid imaginem meam, quam meus Cicero & amabat ut fratrem, et iam, ut maiorem fratrem, uerebatur? Quid, quod mulierem miserrimam fidelissimam coniugem me prosequi nõ sum passus, ut esset, quæ reliquias communis calamitatis communeis liberos tueretur? sed tamen quoquo modo potui, scripsi, & dedi literas ad te Philogono liberto tuo, q̃s credo tibi postea redditas esse, in q̄bus idem te hortor, & rogo, quod pueri tibi uerbis meis nuntiarũt, ut Romã ꝓtinus pergas, & ꝓperes. Primum. n. te præsidio esse uolui, siqui essent inimici, quorũ crudelitas nõ dum esset nostra calamitate satiata, deinde congressus nostri lamentationẽ pertimui, digressum uero nõ tulissem. atq; etiã id ipsum, quod tu scribis, metuebam, ne à me distrahi non posses. His de causis hoc maximũ malũ, quod te nõ uidi, quo nihil amantissimis, & cõiũctissimis fratribus acerbius, ac miserius uidetur accidere potuisse, minus acerbũ, minus miserũ fuit, q̄ fuisset tum cõgressio, tum uero digressio nostra. Nũc, si potes, id q̄d ego, qui fortis tibi semꝑ uidebar, nõ possum, erige te, & cõfirma, siqua subeũda dimicatio erit. Spero, siquid mea spes habet authoritatis, tibi & integritatem tuam, & amorem in te ciuitatis, & aliq̄d etiam misericordiam nostri præsidii laturam. Sin eris ab isto periculo uacuus, ages scilicet, siq̄d agi posse de nobis putabis, de quo

scribunt ad me quidē multi multa, & se sperare demonstrant. sed ego qd sperem non dispicio, cum inimici plurimum ualeant. amici partim deseruerint me, partim etiā pdiderint, qui in meo reditu fortassis reprehensionē sui sceleris pertimescant. Sed ista, qualia sint, tu uelim pspicias, mihiq; declares. ego tamen quādiu tibi opus erit, siquid periculi subeundū uidebis, uiuā. Diutius in hac uita esse non possum. neq;.n. tantum uirium habet ulla, aut prudentia, aut doctrina, ut tantum dolorem possit sustinere. Scio fuisse et honestius moriendi tēpus, & utilius, sed nō hoc solum, multa alia prætermisi, quæ si queri uelim præterita, nihil agā, nisi, ut augeam dolorem tuum, indicem stultitiam meam. Illud quidem nec faciendū est, nec fieri potest me diutius, q̄ aut tuum tempus, aut firma spes postulabit, in tam misera, tamq; turpi uita cōmorari, ut qui modo fratre fuerim, liberis, coniuge, copiis, genere ipo pecuniæ beatissimus, dignitate, authoritate, existimatione, gratia non inferior, q̄ qui unq̄ fuerunt amplissimi, is nunc in tam afflicta, perditaq; fortuna, neq; me neq; meos lugere diutius possim. Quare quod ad me scripsisti de permutatione, quasi uero nunc me nō tuæ facultates sustineant. Qua in re ipsa uideo miser, et sentio, qd sceleris admiserim, cum de uisceribus tuis, & filii tui satis facturus sis quibus debes. Ego acceptam ex ærario pecuniā tuo noīe frustra dissiparim? Sed tamē et M. Antonio q̄tū tu scripseras, Cepioni tantundē solutum est, mihi ad id, qd' cogito, hoc, qd habeo satis est. siue.n. restituimur, siue desperamur, nihil amplius opus est. Tu, si forte qd erit modestiæ te ad Crassum, & ad Callidium conferas censeo, quātū Hortensio credendū sit, nescio, me summa simulatione amoris, summaq; assiduitate quotidiana

sceleratissime, insidiosissimeq; tractauit, adiũcto quoq; Arrio, quorũ ego consiliis, promissis, praeceptis destitutus in hanc calamitatẽ incidi. Sed haec occultabis, nequid ob sint. Illud caueto, & eo puto per Pomponiũ fouendũ tibi esse ipsum Hortensium, ne ille uersus, qui in te erat colla tus, cũ aedilitatem petebas, de lege aurelia falso testimonio confirmetur. nihil enim tam timeo, q̃ ne, cũ intelligãt homines quantum misericordiae nobis tuae preces, & tua salus allatura sit, oppugnent te uehementius. Messalam tui studiosum esse arbitror, Pompeiũ etiã simulatorẽ puto, sed haec utinã nõ experiare, quod precarer deos, nisi meas preces audire desiissent. uerumtamẽ precor, ut his infinitis nostris malis cõtenti sint, in qbus non mõ tamen nullius inest peccati infamia, sed omnis dolor est, qđ optime factis poena est maxima constituta. Filiã meã, & tuã, Ciceronemq; nostrũ qđ ego mi frater tibi cõmendem? qn illud moereo, quod tibi nõ minorem dolorẽ illorũ orbitas affert, q̃ mihi. sed te incolumi, orbi nõ erunt. Reliqua, ita mihi salus aliqua detur, potestasq; in patria moriẽdi, ut me lacrimae non sinunt scribere. Etiã Terentiam uelim tueare, mihiq; de oĩbus rebus rescribas. Sis fortis quoad rei natura patietur. Id. Iulii Thessalonicae.

M. T. Cicero Q. Ciceroni Fratri. S.

Mãbo te mi frater, ne, si uno meo fato & tu, & omnes mei corruistis, ĩprobitati, et sceleri meo potius, quàm imprudentiae, misericordiaeq; assignes. nullum est meum peccatum, nisi quòd iis credidi, à quibus nefas putaram esse me decipi, aut etiam quibus ne id expedire quidem arbitrabar. Intimus, proximus, familiarissimus quisq; aut sibi pertimuit, aut mihi

inuidit. ita mihi nihil misero, præter fidem amicorũ, cautum meum consilium fuit, quod si te satis innocentia tua, et misericordia hominum uindicat hoc tempore à molestia, perspicis profecto & quæ nam nobis salutis spes relinquatur. Nam me Pomponius, & Sextius, & Piso noster adhuc Thessalonicæ retinuerũt, cum longius discedere, propter nescio quos motus, uetarẽt, uerum ego magis exitum illorũ literis, q̃ spe certa expectabam. Nam q̃d sperẽ potentissimo inimico, dominatiõe obtrectatorum, infidelibus amicis, pluribus inuidis? De nocius autem Tr. Pl. est ille quidem in me officiosissimus, Sextius, & (spero) Curtius, Milo, Fadius, Gratidius, sed ualde aduersante Clodio, qui etiam priuatus eadem manu poterit conciones concitare, deinde ẽt intercessor parabitur. Hæc mihi proficiscenti non proponebantur, sed sæpe triduo summa cum gloria dicebar esse rediturus. Quid tu igitur inq̃es? Quid? multa conuenerunt, quæ mentem exturbarẽt meã, subita defectio Põpeii, alienatio Coss. etiam Prætorum timor, publicanorum arma, lacrimæ meorũ, me ad mortem ire prohibuerunt. Quod certe & ad honestatem, & ad effugiendos intolerabiles dolores fuit aptissimũ. Sed de hoc scripsi ad te in ea epistola, quam Phaethõti dedi. Nunc tu, quoniam in tantũ luctum, laborem detrusus es, quantum nemo unquam, si releuare potes cõmunẽ casum misericordia hominum, scilicet incredibile quiddam assequeris. Sin planè occidimus (me miserum) ego omnibus meis exitio fuero, quibus ante dedecori non erã. Sed tu, ut ante ad te scripsi, perspice rẽ, & pertenta, & ad me, ut tempora nostra, non ut amor tuus fert, uere perscribe. Ego uitã, quoad putabo tua interesse, aut ad spem seruandam esse, retinebo. Tu nobis amicissimum Sextium

cognosces, credo tua causa, uel Lentulũ, q erit Cos. quanquã sunt facta uerbis difficiliora. Tu & quid opus sit, & quid sit uidebis omnino si tuã solitudinẽ, cõmunemq; calamitatem nemo despexerit, aut per te confici aliquid, aut nullo modo poterit. Sin te quoq; inimici uexare cœperint, ne cessaris me certiorem facere, ut accurram. Non enim gladiis mecum, sed litibus agetur, uerũ hæc absint uelim. te oro, ut ad me de omnibus rebus scribas, & i me animi potius, aut consilii putes minus esse, q̃ antea, amoris uero, & officii non minus. Vale.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD QV. C. FRATREM. LIBER SECVNDVS.

M. T. C. QVINTO C. FRATRI S.

Epistolam, quam legisti, mane dederam, sed fecit humaniter Licinius, quòd ad me misso Senatu uesperi uenit, ut, siquid esset actum, ad te, si mihi uideretur, perscriberem. Senatus fuit frequentior, quàm putabamus esse posse mense Decẽbri sub dies festos. consulares nos fuimus, & duo Consules designati P. Seruilius, M. Lucullus, Lupus, Vulcatius, Glabrio Pr. Sanè frequentes fuimus omnino ad ducentos commorat expectationem Lupus. egit causam Agri cãpani sanè accurate, auditus est magno silẽtio, materiã rei nõ ignoras. nihil ex nostris actionibus prætermisit.

Fuerunt nonnulli aculei in. C. Cæsarem, contumeliæ in Gellium, expostulationes, cũ absente Pompeio Causa serò perorata, sententias se rogaturũ negauit, ne quod onus simultatis nobis imponeret ex superiorum temporũ cõuitiis, & ex præsenti silentio, quid Senatus sentiret, se intelligere dixit. Milo cœpit dimittere. Tum Marcellinus noli inquit ex taciturnitate nostra Lupe quid aut probemus hoc tempore, aut improbemus, iudicare. Ego, quod ad me attinet, idẽq; arbitror cæteros, idcirco taceo; quòd non existimo, cum Pompeius absit, causam agri campani agi conuenire. tum ille se Senatum negauit tenere. Racilius surrexit, & de iudiciis referre cœpit. Marcellinum quidem primum rogauit. is cũ grauiter de clodianis incendiis, trucidationibus, lapidationibus questus eẽt, sententiã dixit, ut ipse iudices per Pr. urbanũ sortiretur. Iudicium sortitione facta, comitia haberẽtur. qui iudicia impediuisset, eum cõtra remp. esse facturum. Approbata ualde sententia, Cato cõtradixit, & Cassius, maxima adclamatione Senatus, cum comitia iudiciis anteferret. Philippus assensit Lentulo. postea Racilius de priuatis me primum sententiam rogauit. Multa feci uerba de toto furore, latrociniõq; P. Clodii. eum tanquã reum accusaui multis, & secundis admurmuratiõibus cuncti Senatus. Orationem meam collaudauit satis multis uerbis, nõ mehercule indiserte Seuerus Antistius, isq; iudiciorũ cãm suscepit, antiquissimamq; se habiturũ dixit. Ibatur in eã sententiam. tum Clodius rogatus, diem dicendo eximere cœpit. furebat à Racilio se contumaciter, urbaneq; uexatum, deinde eius operæ repente à Græcostasi, & Gradibus, clamorem satis magnum sustulerunt, opinor in Q. Sextilium, & amicos Milonis incitatæ. Eo metu iniecto

repente,

repente magna querimonia omnium discessimus. Habes acta unius diei, reliqua, ut arbitror, in mensem Ianuarium reiicientur. De Tr. pl. longe optimum Racilium habemus: uidetur etiã Antistius amicus nobis fore. Nã Plautius, noster totus est. Fac, si me amas, ut considerate, diligenterq; nauiges, de mense Decembri. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Non occupatione, qua erã sanè impeditus, sed paruula lippitudine adductus sum, ut dictarem hanc epistolam, & non, ut soleo, ad te ipse scriberem. & primum me tibi excuso in eo ipso, in quo te accuso. Me enim adhuc nemo rogauit nunq̃d in Sardiniam uellem, te puto sæpe habere, & si non semper qui nunquid Romæ uelis, quærant. Quod ad me Lẽtuli, & Sexti nomine scripsisti, locutus sum cũ Cincio. q̃uo res se habet, non est facillima, sed habet profecto quoddã Sardinia appositũ ad recordationem præteritæ memoriæ. Nam, ut ille Gracchus Augur, posteaquam in istã Prouinciam uenit, recordatus est, quid sibi in campo Martio comitia consulibus habentibus cõtra auspicia accidisset, sic tu mihi uideris in Sardinia de forma Minutiana, & de noibus Pomponianis in ocio recogitasse. Sed ego adhuc emi nihil. Culeonis auctio facta ẽ. Tusculano emptor nemo fuit. si cõditio ualde bona fuerit, fortasse non omittã. De ædificatiõe tua Cyrum urgere nõ cesso. spero enim in officio fore: sed omnia sunt tardiora, propter furiosæ ædilitatis expectationem. Nam comitia sine mora futura uidentur. edicta sunt ad. XI. Calendarum Febr. Te tamen solicitum esse nolo. omne genus à nobis cautionis adhibebitur. De Rege Alexandrino factũ est. S. C.

cum multitudine eum reduci periculosum reipu. uideri. Reliqua cũ esset in Senatu contentio, Lentulus ne, an Pō= peius reduceret, obtinere causam Lentulus uidebatur. In ea re nos & officio erga Lentulum mirifice, & uoluntati Pompeii praeclare satis fecimus. sed p obtrectatores Lē= tuli res calumnia extracta est. consecuti sunt dies comitia les, per quos Senatus haberi non poterat. Quid futurũ sit latrocinio tribunorum, non diuino, sed tamē suspicor, per uim rogationem Caninium perlaturum. In ea re Pō peius quid uelit, non dispicio. Familiares eius quid cupi ant, omnes uident. Creditores uero Regis aperte pecu= nias suppeditant cōtra Lentulum. Sine dubio res à Len tulo remota uidetur esse, cum magno meo dolore, quãquã multa fecit. Quare, si fas esset, iure eis succensere possu= mus. Tu, si ita expedit, uelim quàmprimum bona, & cer ta tempestate cōscendas, ad meq; uenias. Innumerabiles enim res sunt, in qbus te quotidie in omni genere deside rem, tui, nostriq; ualent. Vale. XIIII. Calendarũ Febr.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

S Cripsi ad te antea superiora. nunc cognosce po stea quae sint acta. A Cal. Febr. legationes in Id. Febr. reiiciebantur. eo die res confecta non est. Ad. IIII. Nonarum Febr. Milo affuit, ei Pompeius aduocatus uenit. Dixit Marcellus à me rogatus. honeste discessimus. pducta dies est in. IIII. Id. Feb. interim re iectis legationibus. III. Iduũ referebatur de Prouinciis quaestorum, & de ordinandis Praetoribus, sed res mul= tis querelis de rep. interponēdis nulla transacta ē. Cato legem pmulgauit de imperio Lentuli abrogando. Vestē tum filius mutauit ad. IIII. Iduũ Feb. Milo affuit, dixit

Pompeius, siue uoluit. Nam, ut surrexit, operæ clodianæ clamorem sustulerunt, idq; ei perpetua oratione cõtigit, non modo, ut adclamatiõe, sed ut conuitio, & maledictis impediretur, qui ut perorarit (nam in eo sanè fortis fuit) non est deterritus, dixit omnia, atq; interdum ẽt silentio, cum authoritate peregerat, sed, ut perorauit, surrexit Clodius, & tantus clamor à nostris (placuerat enim referre gratiam) ut neq; mente, neq; lingua, neq; oratiõe consisteret. Ea res acta est, cum hora. VI. uix Pompeius perorasset usq; ad horã octauã, cum omnia maledicta, uersus ẽt obscœnissimi in Clodium, & Clodiam dicerentur, ille furens, & exanguis interrogabat suos in clamore ipso, quis esset, qui plebem fame necaret, respõdebant operæ, Pompeius, quis Alexandriã ire cuperet, respondebant, Pompeius. quem ire uellent, respondebant, Crassum. Is aderat tum Miloni animo non amico. hora ferè nona, quasi signo dato, Clodiani nostros conspuitare cœperunt. Exarsit dolor. urgere illi, ut loco nos mouerent. Factus est à nostris impetus, fuga operarum. Eiectus de rostris Clodius, ac nos quoq; tum fugimus, nequid in turba. Senatus uocatus in Curiam, Pompeius domum. Neq; ego tamen in Senatum, ne aut de tantis rebus tacerẽ, aut in Pompeio defendendo (nam is carpebatur à Bibulo, Curione, Fauonio, Seruilio filio) animos bonorũ offenderem. res in posterum delata est. Clodius in Quirinalia produxit diẽ. Ad VI. Iduum Feb. Senatus ad Apollinis fuit, ut Põpeius adesset. Acta res ẽ grauiter à Pompeio. eo die nihil perfectum est. Ad VII. Iduum Febr. ad Apollinis S.C. factũ est, ea, quæ facta essent ad. VI. Iduũ Feb. contra rẽp. esse facta. Eo die Cato est uehemẽter in Pompeiũ inuectus, & eũ oratione perpetua tanq̃

reum accusauit. De me multa, me inuito, cum mea summa laude dixit. Cum illius in me perfidiam increparet, auditus est magno silentio maleuolorũ. respondit ei uehementer Pompeius, Crassumq́; descripsit dixitq́; aperte, se munitiorem ad custodiendam uitã suam fore, q̃ Africanus fuisset, quem. C. Carbo interemisset. Itaq; magnæ mihi res iam moueri uidebantur. Nã Pompeius hæc intelligit, nobiscumq́; cõmunicat insidias uitæ suæ fieri. Catonem à Crasso sustentari. Clodio pecuniã suppeditari. utrũq; & ab eo, & à Curione, Bibulo, cæterisq́; suis obtrectatoribus cõfirmari, uehementer esse prouidendum, ne opprimatur, concionario illo populo à se prope alienato, nobilitate inimica, non æquo Senatu, iuuentute improba. Itaq; se cõparat, homines ex agris accersit. Operas aũt suas Clodius confirmat, manus ad Quirinalia paratur. in ea multo sumus supiores ipsius copiis. Sed magna manus ex Piceno, & Gallia expectatur, ut ẽt Catonis rogationibus de Milone, & Lentulo resistamus. Ad IIII. Id. Feb. Sestius ab idice Cn. Nerio Pupinia de ambitu est postulatus. & eodem die à quodã. M. Tullio de ui. Is erat æger. domum (ut debuimus) ad eũ statim uenimus, eiq́; nos totos tradidimus, idq́; fecimus præter hominum opinionẽ, qui nos ei iure succensere, putabant, ut humanissimi, gratissimiq́; & ipsi, & omnibus uideremur. itaq; faciemus. Sed idẽ Nerius index edidit ad allegatos Cn. Lentulum Vacciã, & C. Cornelium. Eodem die S.C. factum est, ut sodalitates, decuriatiq́; discederẽt, lexq́; de iis ferretur, ut q non discessissent, ea pœna, quæ est de ui, tenerentur. Ad. III. Iduum Feb. dixi pro Bestia de ambitu apud Prætorem Cn. Domitiũ in foro medio, maximo conuentu, incidiq́; in eum locũ in dicendo, cum

Sestius multis in templo Castoris uulneribus acceptis, subsidio Bestiæ seruatus est. Hic προωκονομήσαμεν quidem εὐκαίρως de his, quæ in Sestiũ apparabantur crimina, & eum ornaui ueris laudibus, magno assensu omnium. res homini fuit uehementer grata. Quæ tibi eo scribo, q me de retinenda Sestii gratia literis monuisti. Pridie Iduum Feb. hæc scripsi ante lucem. eo die apud Pomponium in eius nuptiis erã cœnaturus. Cætera sunt in rebus nostris huiusmodi (ut tu mihi ferè diffidenti prædicabas) plena dignitatis, & gratiæ. quæ quidem tua mi frater prudẽtia, patiẽtia, uirtute, pietate, suauitate ẽt tibi, mihiq; sunt restituta. Domus tibi ad Lucum Pisonis Luciniana cõducta est. sed, ut spero, paucis mensibus post Calen. Quintileis in tuam cõmigrabis. Tuã in Carinis mũdi habitatores Camiæ cõduxerunt. A te post illã olbiensem epistolã nullas literas accepi. Quid agas, & ut te oblectes, scire cupio, maximeq; te ipsum uidere q̃primũ. Cura mi frater, ut ualeas, & quamquam est hyems, tamen Sardiniam istam esse cogites. Vale. XV Calen. Martii.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

SEstius noster absolutus est. III. Iduũ Martii. & qđ uehementer interfuit reip. nullã uideri in eiusmodi cã dissensionem esse, oibus sententiis absolutus est. Illud, quod tibi sæpe curæ esse intellexerã, necui iniquo relinqueremus uituperãdi locũ, qui nos ingratos eẽ diceret, nisi illius peruersitatẽ quibusdã in rebus quãhumanissime ferermus. scito hoc nos i eo iudicio cõsecutos esse, ut oium gratissimi iudicaremur. Nam in defendendo moroso hoie cumulatissime satisfecimus,

et (id, quod ille maxime cupiebat) Vatiniũ, à quo palàm oppugnabatur, arbitratu nostro concidimus, Diis, hominibusq; plaudẽtibus. q̃n etiã Paulus noster, cũ testis ꝓductus esset in Sestium, cõfirmauit, se nomen Vatinii delaturum, si Macer Licinius cunctaretur. & Macer à Sestii subselliis surrexit, ac se illi non defuturum affirmauit. Quid quæris? homo petulans, & audax Vatinius, ualde perturbatus, debilitatusq;, discessit. Quintus filius tuus, puero optimus, eruditur egregie. Hoc nunc magis aĩaduerto, qđ Tyrãnio docet apud me. Domus utriusq; nostrũ ædificatur strenue. Redẽptori tuo dimidium pecuniæ curaui. Spero nos ante hyemem cõtubernaleis fore. De nostra Tullia tui meherc ule amantissima, spero cum Crassipede nos cõfecisse. Dies erãt duo, qui post latinas habẽtur religiosi. cæterũ cõfectum erat. latiar erat exiturus. Ad. VIII. Id. April. Spõsalia Crassipedi præbui. Huic cõuiuio puer optimus Quintus tuus, meusq;, quòd perleuiter cõmotus fuerat, defuit. Ad. III. Id. April. ueni ad Quintũ, eumq; uidi planè integrum. multumq; is mecum sermonẽ habuit, & perhumanũ de discordiis mulierum nostrarũ. Quid quæris? nihil festiuius. Pomponia aũt etiam de te questa est. sed hæc coràm agemus. A puero ut discessi, in aream tuã ueni. res agebatur multis structoribus. Lõgilium redemptorẽ cohortatus sum. idẽ mihi aiebat se uelle nobis placere. Domus erit egregia. magis. n. cerni poterat, q̃ quantum ex forma iudicabamus. itemq; nostra celeriter ædificabatur. Eo die cœnaui apud Crassipedẽ. cœnatus, in hortos ad Põpeiũ lecticatus sum. Luceium cõuenire nõ potueram, quòd abfuerat. uidere aũt uolebam, quod eram postridie Roma exiturus, & quòd ille in Sardiniã iter habebat. Hominẽ cõ

ueni. & ab eo petiui, ut quàmprimum te nobis redderet. statim dixit. Erat aũt iturus (ut aiebat) ad. III. Iduum April. ut aut Labrone, aut Pisis cõscenderet. Tu mi frater, simulac ille uenerit, primam nauigationem (dũmodo idonea tempestas sit) ne ommiseris. ad. III. Id. April. ante lucem hanc epistolam dictauerã, scripseráq; in itinere, ut eo die apud T. Titium in Anagnino manerem. postridie aũt in Laterino cogitabam, inde, cũ in Arpinati qnq; dies fuissem, ire in Pompeianum, rediẽs aspicere Cumanũ, ut quoniã in Nonas Maias Miloni dies ꝓducta est, pridie Nona. Romæ essem, teq; mi charissime, & suauissime frater ad eã diem (ut sperabã) uiderẽ. ædificationẽ Arcani ad tuũ aduẽtum sustentari placebat. Fac mi fràter, ut ualeas, quàmprimumq; uenias. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Literas mihi tuas iucundissimas expectatas, ac primo quidẽ cum desiderio, nunc uero etiã cum timore, atq; has scito literas me solas accepisse post illas, quas tuus nauta attulit Olbia datas. sed cætera (ut tu scribis) ꝓsenti sermoni reseruentur. Hoc tamen nõ queo differre. Idib. Maiis Senatus frequẽs diuinus fuit in supplicatione Gabinio denegãda. Adiurat Procilius hoc nemini accidisse. Foris ualde plauditur. mihi cũ sua spõte iucundũ, tum iucũdius qđ me absente (est .n. εἰλικρινὲς iudiciũ) sine oppugnatione, sine gratia nostra erat ante. Qđ idibus, & postridie fuerat dictum de agro Cãpano actumiri, nõ est actum. In hac cã mihi aqua hæret. Sed plura, q̃ constitueram. Coràm .n. Vale mi optime, ac optatissime frater, & aduola. Idẽ te nostri rogant pueri, illud scilicet, cœnabis, cum ueneris.

M. T. C. QVINTO CICERO FRATRI. S.

PLaciturum tibi esse librum meum suspicabar. tam ualde placuisse, quam scribis ualde gaudeo. Quod me admones de non curantia, suadesque ut meminerim Iouis orationem, quae est in extremo illo libro. ego uero memini, & illa omnia mihi magis scripsi, quam caeteris. Sed tamen postridie, quam tu es profectus, multa nocte cum Vibullio ueni ad Pompeium. Cumque ego egissem de istis operibus, atque inscriptionibus, perbenigne mihi respondit. magnam spem attulit. Cum Crasso se dixit loqui uelle, mihique ut idem facerem, suasit. Crassum Cos. ex Senatu domum reduxi. suscepit rem, dixitque esse, quod Clodius hoc tempore cuperet, per se, & per Pompeium consequi. putare se, si ego eum non impedirem, posse me adipisci sine contentione, quod uellem. totum ei negocium permisi, meque in eius potestate dixi fore. Interfuit huic sermoni, P. Crassus adulescens, nostri (ut scis) studiosissimus. Illud autem, quod cupit Clodius, est legatio aliqua, si minus per Senatum, per populum libera, aut Bizantium, aut Brogitarum, aut utrunque. Plena res numorum. Quod ego non nimium laboro, etiam si minus assequor quod uolo. Pompeius tamen cum Crasso locutus est. uidentur negocium suscepisse. si perficiunt, optime. sin minus ad nostrum Iouem reuertamur. ἀμφιλαφίαν autem illam, quam tu soles dicere, bono modo desidero, si prorsus, ut aduenientem excipiam libenter, latentem etiam nunc non excitem. Tribus locis aedifico, reliqua recôcinno, uiuo paulo liberalius, quam solebam, Opus erat, si te haberem paulisper, fabris locum dare. sed & haec (ut spero) breui inter nos communicabimus. Res autem Romanae sic se habent. Consul est egre

gius Lentulus non impediente Collega, sic inq̄ bonus, ut meliorem nō uiderim. dies comitiales exemit omneis, nā etiam Latinæ instaurātur, nec tamē deerant supplicationes, sic legibus perniciosissimus obsistitur, maxime Catonis, cui tamē egregie imposuit Milo noster. Nā ille uindex Gladiatorū & Bestiariorum emerat de Coscnio, et Pomponio Bestiarios, nec sine his armatis unq̄ in publico fuerat, hos alere non poterat. Itaq; uix tenebat. Sensit Milo. dedit cuidā non familiari negocium, qui sine suspitione emeret eā familiam à Catone, quæ, simulatq; abducta est, Racilius qui unus est hoc tēpore Tr. Pl. rem patefecit, eosq; homines sibi emptos esse dixit (sic enim placuerat) & tabulam proscripsit, se familiam Catonianam uenditurū. In eam tabulam magni risus cōsequebantur. Nūc igitur Catonem Lentulus à legibus remouit, & eos, qui de Cæsare monstra promulgarunt, quibus intercederet nemo. Nā quod de Pompeio Caninius agit, sanè quā refrixit, neq;.n. res probatur, & Pōpeius noster in amicitia P. Lentuli uituperatur, & Hercule nō est idem. Nam apud illā perditissimā, atq; infimā fecem populi propter Milonē suboffendit, & boni multa ab eo desiderāt. multa reprehendunt. Marcellinus aūt hoc uno mihi quidem non satisfacit, quòd eū nimis aspere tractat, quāq̄ id Senatu non inuito facit. quo ego me libentius à curia, & ab omni parte reipu. subtraho. In iudiciis ii sumus, qui fuimus. domus celebratur, ita, ut cū maxime unū accidit imprudētia Milonis. incōmode de Sexto Cœlio, quem neq; hoc tpe, neq; ab imbecillis accusatoribus mihi placuit accusari. ei tres sentētiæ teterrimæ in cōsilio defuerūt. Itaq; hoiem populus reuocat, & retrahatur necesse est (non .n. fuerunt hoies) & q̄a, cū apud suos diceret, penè dā-

natus est, uident damnatum. ea ipsa in re Pompeii offensio nobis obstitit. Senatorum enim urna copiose absoluit, equitum adæquauit. Tribuni ærarii condemnarūt. sed hoc incommodum consolantur quotidianæ damnationes inimicorum, in quibus me perlubēte Seruius allisus est. cæteri conciduntur. Cato concionatus est comitia haberi non siturum, si sibi cum populo dies agendi essent exempti. Appius à Cæsare non dum redierat. Tuas mirifice literas expecto, atq; adhuc clausum mare scio fuisse. sed, quosdam uenisse tamen Ostia dicebant, qui te unice laudarent, plurimiq; in Prouincia fieri dicerent. iidem dicebāt nuntiare te prima nauigatione transmissurū. id cupio, & quanq̃ te ipsum scilicet maxime, tamen etiam literas tuas ante expecto. Mi frater. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Ederam ad te literas antea, qbus erat scriptū, Tulliam nostrā Crassipedi pridie Non. Apr. esse desponsatam, cæteraq; de repu. & priuata perscripserā. Postea sunt hæc acta. Non. Apri. S. C. Pópeio pecunia decreta in rem frumentariam ad HS. M. CCCC. Sed eodem die uehementer actum de agro Cāpano clamore Senatus propè concionali. acriorem causam inopia pecuniæ faciebat, & annonæ charitas. Nó p̃termittam, ne illud quidem, M. Furium Flaccum equitem Romanum hominem nequam, Capitolini, & Mercuriales de collegio eiecerunt, præsentem ad pedes uniuscuiusq; iacentem. Ad. III. Iduum Maii, & S. C. factum est de ambitu in Afranii sententiā, quam ego dixerā, lcū tu adesses. sed magno cū gemitu Senatus. Coss. nó sunt persecuti

eorũ ſententias, qui Afranio cum eſſent aſſenſi. addiderunt, ut Prætores, ita crearentur, ut dies LX. priuati eſſent. eo die Catonem planè repudiarũt. Quid multa? tenent omnia. idq; ita omnes intelligere uolunt. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

V metuis, ne me interpelles? primum ſi in iſto eſſem, tu ſcis q̃d ſit interpellare. an te Ateius? meherculè mihi docere uidebaris iſtius generis humanitatem, qua quidem nihil utor abs te. Tu uero ut me & appelles, & interpelles, & obloquare, & colloquare, uelim. Quid enim mihi ſuauius? Non mehercule quiſquam μουσοπατάγος libentius ſua recentia poemata legit, q̃ ego te audio quacunq; de re publica, priuata, ruſtica, urbana. Sed mea factum eſt inuiſa uerecundia, ut te proficiſcens non tollerem. Oppoſuiſti ſemel ἀντίεκτον cauſam Ciceronis noſtri ualetudinem cõticui. iterum cæteri oẽs, quieui. Nunc mihi iucunditatis plena epiſtola hoc aſperſit moleſtiæ, quod uideris, ne mihi moleſtus eſſe, ueritus eſſe, atq; etiam nũc uereri. litigarẽ tecum, ſi fas eſſet. ſed mehercule, iſtuc ſi unquam ſuſpicatus ero, nihil dicam aliud, niſi uerebor, ne quãdo ego tibi, cũ ſum unà, moleſtus ſim. uideo te ingemuiſſe. ſic fit. εἶδ' ἔξισας ἐν τῇ γαίᾳ. nunq̃ enim dicam ἔκσπάσας τὰς μελήδονας. Marium autem noſtrum in lecticam mehercule cõieciſſem, nõ illam Regis Ptolemæi Anitianam. Memini. n. cũ hominẽ portarẽ ad Baias, Neapoli Octophoro Anitiano Machærophoris centum ſequẽtibus, miros riſus nos edere, cum ille ignarus ſui comitatus, repẽte aperuit lecticam, & penè ille timore, ego riſu corrui. Tũc, ut dico, certe ſuſtuliſſem, ut aliquãdo ſubtilitatẽ ue=

teris urbanitatis, & humanissimi sermonis attingerem: sed hominem infirmum in uillam apertam, ac ne rudem quidem etiam nunc inuitare nolui. Hoc uero mihi peculiare fuerit hic etiam isto frui. Nam illorum prædioru͂ scito mihi uicinum Marium. lumen esse apud Anitium uidebimus, ut paratum sit. Nos. n. ita philologi sumus, ut uel cum fabris habitare possimus. Habemus hãc philosophiam, non ab Hymeto, sed ab Area Syra. Marius et ualetudine est, & natura imbecillior. De interpellatione tantum sumam à uobis tēporis ad scribēdum, q̃tum dabitis: utinam nihil detis, ut potius uestra iniuria, q̃ ignauia mea cessem. De rep. nimiu͂ te laborare doleo, & meliorē ciuem esse, q̃ Philoctetã, qui accepta iniuria, illa spectacula quærebat, quæ tibi acerba esse uideo. Amabo te aduola, cõsolabor te, & oẽm abstergebo dolorē. & adduc, si me amas, Mariu͂. sed approperate. Hortus ē domi. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Epistolam hanc conuitio efflagitarunt codicilli tui. Nam res quidem ipsa, & is dies, quo tu es profectus, nihil mihi ad scribendum argumēti sanè dabat. Sed, quemadmodum coràm cum sumus, sermo nobis deesse non solet, sic epistolæ nostræ debent interdum hallucinari. Tenediorum igitur libertas, securi Tenedia præcisa est, cum eos præter me, & Bibulum, & Calidium, & Fauonium, nemo defenderet. De te magis ab Sipilo mentio est honorifica facta, cum te unum dicerent postulationi L. Sestii Pansæ restitisse. Reliquis diebus, si quid erit, quod te scire opus sit, aut etiam si nihil erit, tamen scribam quotidie aliquid. Pridie Id. Apr. neq; tibi, neq; Pomponio deero. Lucretii poemata (ut scribis) li-

ta sunt multis luminibus ingenii, multæ tamẽ artis. Sed cum ueneris, uirum te putabo. si Sallustii Empedoclea legeris, hominem non putabo. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Gaudeo tibi iucundas esse meas literas, nec tamen habuissem scribẽdi nunc quidẽ ullum argumentum, nisi tuas accepissem. Nã pridie Id. cum Appius Senatum infrequentẽ coegisset, tantum fuit frigus, ut populi cõuitio coactus sit nos dimittere. De Cõmageno Rege quod rem discusserã, mirifice mihi, & per se, & per Pomponiũ blanditur Appius. Videt. n. hoc genere dicendi si utar in cæteris, Februariũ sterilem futurum, eumq́; lusi iocose satis, neq; solũ illud extorsi oppidulum, qđ erat positũ in Euphrate, & Zeugmate, sed præterea togam sum eius prætextam, quã erat adeptus Cæsare Cõsule, magno hominum risu cauillatus. quod nolit inq̃ renouare honores eosdem, quo minus togã prætextam quotannis interpollet, decernendũ nihil censeo. Vos aũt homines nobiles, qui Buscycum prætextatum nõ ferebatis, Cõmagenum feretis? Genus uides, & locũ iocãdi. Multa dixi in ignobilẽ Regem, q̃bus totus est explosus. quo genere cõmotus (ut dixi) Appius totum me amplexatur. Nihil est. n. facilius, q̃ reliqua discutere. sed non faciam, ut illum offendã. ne imploret fidem Iouis Hospitalis. Graios omneis cõuocet, per quos mecum in gratiam rediit. Theopõpo satis faciemus. De Cæsare fugerat me ad te scribere. Video. n. quas tu literas expectaris. sed ille scripsit ad Balbũ fasciculũ illum epistolarũ, in quo fuerat & mea, & Balbi, totũ sibi aqua madidum redditum

esse, ut ne illud quidem sciat, meam fuisse aliquã epistolam. sed ex Balbi epistola pauca uerba intellexerat, ad quæ rescripsit his uerbis. De Cicerone uideo te quiddã scripsisse, quod ego non intellexi. quantum aũt coniectura cõsequebar, id erat huiusmodi, ut magis optandum, q̃ sperandum putarem. Itaq; postea misi ad Cæsarem eodẽ illo exemplo literas. Iocum aũt illius de sua egestate ne sis aspernatus, ad quem ego rescripsi, nihil esse, qͩ post hac artis nostræ fiducia conturbaret. lusiq; in eo genere & familiariter, & cũ dignitate. Amor aũt eius erga nos perfertur oĩum nuntiis singularis. & literæ quidẽ ad id, quod expectas, ferè cũ tuo reditu iungentur. Reliqua singulorũ dierũ scribemus ad te, si modo tabellarios tu præbebis. quãquam eiusmodi frigus impendebat, ut summũ periculum esset, ne Appio suæ ædes urerentur. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Risi niuem atram, teq; hilari animo, & prompto ad iocandum ualde me iuuat. De Pompeio assentior tibi, uel tu potius mihi. nã, ut scis, iam pridem istum canto Cæsarem. mihi crede, in sinu est, neq; ego discingor. Cognosce nũc Idus. decimus erat Cœlio dies. Domitius ad numerum iudices nõ habuit. uereor, ne homo teter, & ferus Pola Seruius ad accusationem ueniat. nã noster Cœlius ualde oppugnatur à gente clodia. certi nihil est adhuc. sed ueremur. Eodẽ igitur die Tyriis est Senatus datus frequens. frequentes contra Syriaci publicani. uehemẽter uexatus Gabinius. exagitati tamen à Domitio publicani, quòd eum essent cum equis prosecuti. C. noster Lamia paulo ferocius, cũ Domitius dixisset, uestra culpa hæc acciderunt. Equites Ro

mani (dissolute enim iudicatis) nos iudicamus, uos laudatis inquit. Actum est eo die nihil. nox diremit. Comitialibus diebus, qui Quirinalia sequuntur, Appius interpretatur non impediri se lege Puppia, quo minus habeat Senatum. & , quod Gabinia sanctum sit, etiam cogi ex Cal. Febr. usq; ad Calē. Martias legatis Senatū quotidie dari. ita putantur detrudi comitia in mensem Martium. sed tamen his comitialibus Trib. ple. de Gabinio se acturos esse dicunt. Omnia colligo, ut noui scribam aliquid ad te, sed, ut uides, res me ipsa deficit. Itaq; ad Callisthenē, & Philistū redeo, in quibus te uideo uolutatū. Callisthenis quidē uulgatum, & notū negocium, quēadmodū Græci aliquot locuti sunt. secutus ille capitalis, creber, acutus, breuis, penè pusillus Thucydides. sed utros eius habueris libros (duo.n. sunt corpora) an utrosq;, nescio. Me magis de Dionysio delectat. ipse est .n. ueterator magnus, & pfamiliaris Philisto. Sed qđ scribis, aggrediaris ne ad historiam, me.n. authore potes. & quoniā tabellarios suppeditas hodierni diei res gestas Lupercalibus habebis. Oblecta te cū Cicerone nostro quambellissime. Duas adhuc à te accepi epistolas, quarū alterā in ipso discessu nostro, alterā ex Arimino datā. plures, quas scribis te dedisse, nō acceperā. Ego me in Cumano, & Pōpeiano, præterq̄, quod sine te, cæterum satis cōmode oblectabar, & erā in eisdem locis usque ad Calen. Iun. futurus. Scribebam illa, quæ dixerā πολιτικὰ, spissum sanè opus, & operosum. Sed, si ex sententia successerit, bene erit opa posita, sin minus, in illud ipsum mare deiiciemus, quod scribentes spectabamus. aggrediemur alia, quoniā qescere nō possumus. Tua mādata persequar diligenter, & adiūgendis hoībus, & in

quibusdā non alienandis. Maxime uero mihi curæ erit, ut Ciceronem tuum, nostrumq; uideam scilicet quotidie, sed inspiciam quid discat quamsæpissime. & , nisi ille cōtemnat, etiam magistrum me ei profitebor. cuius rei non nullam cōsuetudinem nactus sum in hoc horum dierum ocio, Cicerone nostro minore perdocendo. Tu, quemadmodum scribis, quod ēt si non scriberes, facere te diligentissime sciebam, tamen facies, scilicet, ut mea mandata digeras, persequare, conficias. Ego, cum Romā uenero nullum prætermittam Cæsaris tabellarium, cui literas ad te non dem. His diebus (ignosces) cui darem fuit nemo ante hunc. M. Orfium equitem Romanum nostrum, & per necessariū, & quod est ex municipio Atellano, quod scis esse in fide nostra. Itaq; eum tibi commendo in maiorem modum. hominem domi splendidum, gratiosum etiā extra domum, quem fac, ut tua liberalitate tibi obliges. est Tribunus Militum in exercitu nostro. gratum hominē, obseruantemq; cognosces. Trebatium ut ualde ames, uehementer te rogo. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

D. IIII. Nonarum Iun. quo die Romam uenī, accepi tuas literas datas Placentiæ. Deinde alteras postridie datas Blandenonæ, cū Cæsaris literis refertis omni officio, diligētia, suauitate. sunt ista quidem uel magna, uel potius maxima. Habent. n. uim magnam ad gloriam, & ad summā dignitatem. Sed mihi crede, quæ nosti, quod in istis rebus ego plurimi æstimo, id iam habeo, te scilicet primum tam inseruientem cōmuni dignitati, deinde Cæsaris tantum in me amorem, quem oībus his honoribus, quos me à se expectare uult, antepono.

antepono. Literæ uero eius unà datæ cum tuis, quarum initium est quam suauis ei tuus aduentus fuerit, & recordatio ueteris amoris. deinde se effecturũ, ut ego in medio dolore, ac desiderio tui te, cum à me abesses, potissimũ secum esse lætarer, incredibiliter delectarũt. Quare facis tu quidem fraterne, quòd me hortaris sed meheraule currentem nunc quidem, ut oĩa mea studia in istũ unum conferam. Ego uero ardenti quidẽ studio hoc fortasse efficiam, quod sæpe uiatoribus, cum properant, euenit, ut si serius, q̃ uoluerint, forte surrexerint, properando ẽt citius, q̃ si de multa nocte uigilassent, perueniant quò uelint. sic ego, q in isto homine colendo tam indormiui diu, te meheraule sæpe excitante, cursu corrigam tarditatem, tũ equis, tum uelis. Quoniã scribis poema ab eo nostrũ probari, quadrigis poeticis modo mihi date Britanniã, quã pingam coloribus tuis pennicillo meo. Sed qd ago, quod mihi tempus Romæ, præsertim, ut iste me rogat manenti uacuum ostenditur? sed uidero. fortasse enim (ut fit) uincet tuus amor omneis difficultates. Trebatiũ q ad se miserim, persalse, & humaniter ẽt gratias mihi agit. negat enim in tanta multitudine eorũ, qui unà essent, quẽquam fuisse, qui uadimonium concipere posset. Marco Curtio Tribunatum ab eo petiui. nam Domitius se derideri putasset, si esset à me rogatus. hoc enim est eius quotidianũ, se ne Tr. Mil. quidem facere. etiam in Senatu lusit Appium collegam, propterea isse ad Cæsarẽ, ut aliquẽ Tribunatum afferret, sed in alterum annum. id & Curtius ita uolebat. Tu quemadmodum me censes oportere eẽ in rep. & in nostris inimicitiis, ita & esse, & fore auricula infima scito molliorem. Res Romanæ sic se habebãt. Erat

nonnulla spes comitiorum, sed incerta. erat aliqua suspicio Dictaturæ, ne ea quidem certa. summum ociũ forense, sed senescentis magis ciuitatis, q̃ acquiescentis. Sẽtẽtia autem nostra in Senatu eiusmodi, magis ut alii nobis assentiantur, quàm nos metipsi. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐξεργάζεται πόλεμος calamo, & atramento temperato, charta etiam dentata res agetur. Scribis te meas literas superiores uix legere potuisse. in quo nihil eorũ mi frater fuit, quæ putas. neq; enim occupatus eram, neque perturbatus, neq; iratus alicui. sed hoc facio semp̃, ut quicunq; calamus in manus meas uenerit, eo sic utar, tanq̃ bono. Verum attende nunc mi optime, & suauissime frater ad ea dum rescribo, quæ tu in hac eadem breui epistola πραγματικῶς ualde scripsisti. de quo petis, ut ad te nihil occultans, nihil dissimulans, nihil tibi indulgens, germane, fraterneq; rescribam. id est utrum uoles, ut dixerimus, ad expediendum te, si causa sit, commorere. Si mi Quinte parua aliqua res esset, in qua sciscitauere, q̃d uellem, tamen, cum tibi permissurus essem. ut faceres, q̃d uelles, ego ipse quid uellem ostenderem. In hac uero re, hoc profecto quæris, cuiusmodi illum annum, qui sequitur, expectem. planè aut trãquillum nobis, aut certe munitissimũ. Quod quotidie domus, quod forum, q̃d Theatri significationes declarant. neq; laborant, quod mea cõscientia copiarum nostrarũ, quod Cæsaris, quod Põpeii gratiam tenemus. hæc me, ut confidam, faciunt. Sin aliquis erumpet emẽtis hominis furor, omnia sunt ad eum frangendum expedita. hæc ita sentio, iudico, ad te explorate scribo. Dubitare te nõ assentatorie, sed fraterne ueto. Quare suauitatis equidem nostræ fruendæ cã, cupe-

rem te ad id tempus uenire, quod dixeras, sed illud ma-
lo tamen, quod putas, magis etiam, illa etiam magni æsti
mo me ἀμφιλαφίαν illam tuam, & expectationem
debitorum tuorum. Illud quidem sic habeto, nihil nobis
expeditis, si ualebimus, fore fortunatius. parua sunt, quæ
desunt. quo nostris quidem moribus & ea sunt ad expli
candum expeditissima. modo ualeamus. Ambitus redit
immanis. nunquam fuit par. Qui ne tantus fuit excoi-
tiõe Mennii, quam cum Domitio habuit Scaurus unum
uincere Messalam fleret, nõ dico ὑπερβολῶς uel HS
centies constituunt in prærogatiua pronuntiare. Res ar
det inuidia. Tribunitii candidati compromiserunt HS
CCCC in singulos apud M. Catonem depositis petere
eius arbitratu, ut qui contra fecisset, ab eo condemnare-
tur. quæ quidem comitia, gratuita si fuerint, ut putantur,
plus unus Cato fuerit, quàm omnes leges, omnesq; iudi
ces. Cum à me literas Librarii manu acceperis, ne pau-
lum ocii me habuisse iudicato. cum autẽ mea, nullum. sic
enim habeto nũquam me à causis, & iudiciis districtio-
rem fuisse, atq; id ãni tempore grauissimo, & caloribus
maximis. Sed, quoniã hæc tu ita perscribis, ferẽda sunt,
neq; cõmittendum, ut aut spei, aut cogitationi uestræ ego
uidear defuisse, pſertim, cũ tametsi id difficilius fuerit,
tamen ex hoc labore magnã gratiã, magnamq; dignita
tem sim collecturus. Itaq; ut tibi placet, damus operam,
ne cuius animũ offendamus. atq; ut ẽt ab iis ipsis, q nos
cum Cæsare tam coniunctos dolent, diligamur. ab æquis
uero, aut etiam à propensis in hanc partem uehementer
excolamur, & amemur. De ambitu cum atrocissime age-
retur in Senatu multos dies, q ita erãt progressi candi-

dati consulares, ut non esset ferendum, in Senatu nō fui. Statui ad nullam medicinam reip. sine magno præsidio accedere. Quo die hæc scripsi, Drusus erat de præuaricatione à Tribunis ærarii absolutus, in summa quatuor sententiis, cum Senatores, & equites damnassent. Ego eodem die post meridiem Vatinium aderam defensurus. ea res facilis est. Comitia in mensem Septembrem reiecta sunt. Scauri iudicium statim exercebitur, cui nos deerimus συνδείπνους σοφοκλέους, quanquam à te actam fabellam uideo esse festiue, nullo modo probaui. Venio nunc ad id, quod nescio, an primum eē debuerit. O iucundas mihi tuas de Britannia literas. timebam Oceanum. timebam littus insulæ. Reliqua non equidē cōtemno, sed plus habent tamen spei, quàm timoris, magisq; sum solicitus expectatione ea, quàm metu. te uero ὑπόθεσιν scribendi egregiam habere uideo. Quos tu situs, quas naturas rerum, & locorum, quos mores, quas genteis, quas pugnas, quem uero ipsum imperatorē habes? Ego te libenter, ut rogas, quibus rebus uis adiuuabo, & tibi uersus, quos rogas, φλαῦκα εἰς ἀθήνας mittā. Sed heus tu, cælari uideor à te. quomodo nam mi frater de nostris uersibus Cæsar? primum librum se legisse scripsit ad me ante, & prima sic, ut neget se ne græca quidem meliora legisse. Reliqua ad quendam locum ῥᾳθυμώτερα. hoc enim utitur uerbo. Dic mihi uerum, nū aut res, aut χαρακτὴρ non delectat? nihil est, quod uereare. Ego enim ne pilo quidem minus te amabo. hac de re φιλαλήθως, ut soles, scribe fraterne. Vale.

MARCI T. C. EPISTOLARVM AD QV. C. FRATREM. LIBER TERTIVS.

M. T. C. QVINTO C. FRATRI S.

EGo ex magnis caloribus (nõ enim meminimus maiores) in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorũ diebus, Philotimo tribulibus cõmendatis. In Arcano ad. IIII. Iduũ Septembr. fui. ibi Mensidiũ cũ Philoxeno, aquãq; quã ii ducebant non longe à uilla bene sanè fluentem uidi, præsertim maxima siccitate, uberioremq; aliquãto sese collecturos esse dicebant. Apud Herum recte erat. In Maniliano offendi Diphilum Diphilo tardiorẽ. sed tamen nihil ei restabat præter balnearia, & ambulationem, & auiariũ. Villa mihi ualde placuit, propterea, q̃ summam dignitatem pauimenta porticus habebãt. quod mihi deniq; apparuit, posteaquam & ipsa tota patet, & columnæ politæ sunt. Totum in eo est, quod mihi erit curæ tectorium, ut concinnum sit. pauimenta recte fieri uidebantur, cameras quasdam non probaui, mutariq; iussi. Quo loco in porticu te scribere aiunt, ut Atriolum fiat. mihi, ut est, magis placebat. neq; enim satis loci esse uidebatur Atriolo, neq; ferè solet, nisi in his ædificiis fieri, in quibus est Atrium maius, nec habere poterat adiuncta cubicula, & eiusmodi membra. Nunc hoc uel honestate testudinis, uel ualde bonum æstiuum locũ obti-

nebit.tu tamen,si aliter sentis, rescribe quamprimum. In balneariis Assa in alterum Apoditerii angulum ꝓmo=ui,propterea,quòd ita erant posita,ut eorum Vaporariũ ex quo ignis erumpit,esset sub tectum cubiculi.sub grã de cubiculum autem,& hybernum altum ualde probaui, ꝙ & ampla erant, & loco posita ambulationis uno late=re,eo quòd est proximum balneariis. Columnas neq; re ctas,neq; à regiõe Diphilus collocarat.eas scilicet demo lietur,aliquando perpendiculo,& linea discet uti. Oĩno spero paucis mensibus opus Diphili perfectum fore.cu=rat enim diligẽtissime Cæsius,qui tum mecum fuit.ex eo loco recta Vitularia uia profecti sumus in Fufidianum fundũ,quem tibi proximis nũtiis Arpini de Fufidio HS CCCC.emeramus. Ego locum æstate umbrosiorem uidi nunquam.permultis locis aquã profluentem,& eã ube=rem. Quid quæris? Iugera L.prati Cæsius irrigaturum facile te arbitrabatur.Equidem hoc, quod melius intelli=go,affirmo,mirifica suauitate te uillam habiturum,pisci=na,& salientibus additis,palestra,& sylua uiridicata. Fundum audio te hũc Bombilianum uelle retinere.de eo quid uideatur,ipse constitues.Caluus aiebat aqua dem=pta,& eius aquæ iure cõstituto,& seruitute fundo illi im posita,tamen nos pretium seruare posse,si uendere uelle=mus. Messidium mecũ habui.is se ternis numis in pedẽ tecum transegisse dicebat.sese autem mensum pedibus aie bat passuũ CCCC M,mihi plus uisum est.sed præstabo sumptum nusq̃ melius posse poni. Chilonem arcesseram Venafro.sed eo ipso die quatuor eius cõseruos,& disci=pulos Venafri cuniculus oppresserat Idib.Septẽb.in La terio fui.uiam perspexi.quæ mihi ita placuit,ut opus pu

blicum uideretur esse præter CL. passuũ. sum.n.ipse men sus ab eo põticulo, qui est ad Furninæ Satricũ uersus. eo loco puluis, nõ glarea iniecta est, & mutabitur, et ea uiæ pars ualde accliuis est. sed intellexi aliter duci nõ potuisse, præsertim, cum tu, neq; per Locustæ, neq; Varronis uelles ducere. Veluinus ante suũ fundum propè minuerat. Locusta nõ attigerat. quem ego Romæ aggrediar, &, ut arbitror, cõmouebo, & simul inde Taurum, quẽ tibi audio promisisse, qui nunc Romæ erat, de aqua per fundum eius ducenda rogabo. Nicephorũ uillicum tuum sanè probaui, quæsiuiq; ex eo quid ei de illa ædificatiuncula Lateri, de qua mecum locutus es, mandauisses. tum is mihi respondit seipsum eius operis HS CCCXVI. conductorem fuisse. sed te postea multa addidisse ad opus, nihil ad pretiũ. itaq; id se obmisisse. mihi hercule ualde placet te illa, ut constituebas addere, quanq̃ ea uilla, quæ nunc est, tanquam philosophia uidetur esse, quæ obiurget cæterarum uillarum insaniam, uerumtamen illud additum delectabit. Topiarium laudaui, ita omnia cõuestiuit edera, qua basim uillæ, qua intercolumnia ambulatiõis, ut deniq; illi palliati topiariam facere uideantur, & ederã uẽdere. Iam ἀποδυτηρίῳ nihil alsius, nihil muscosius. Habes ferè de rebus rusticis, urbanam expolitionem urget ille quidem & Philotimus & Cincius, sed etiam ipse crebro interuiso, q̃d est facile factu. Quã ob rem ea te cura liberatũ uolo. De Cicerone, q̃d me semp rogas, ignosco eqdẽ tibi, sed tu quoq; mihi uelim ignoscas. Non.n.cõcedo tibi, plus ut illum ames, quàm ipse amo. Atq; utinam his diebus in Arpinati, quod & ipse cupierat, & ego non minus, mecum fuisset. quod ad Põponiã, si tibi uidetur, scri-

bas uelim, cum aliquò exibimus, eat nobiscum, puerumq; ducat. clamores efficiam, si eum mecum habuero ocio-sum, nam Romæ respirãdi non est locus. id me scis antea gratis tibi esse pollicitum. Quid nunc putas tanta abs te mihi mercede ꝓpositæ? Venio nunc ad tuas literas, quas pluribus epistolis accepi dũ sum in Arpinati. nã mihi uno die tres sunt redditæ, equidem, ut uidebantur eodẽ abs te datæ tẽpore, una pluribus uerbis, in qua primum erat, quòd antiquior dies in tuis fuisset ascripta literis, q̃ in Cæsaris. id facit Appius nonnunq̃ necessario, ut cũ tabellarios constituerit mittere, literas, quia à nobis acce-perit, aliqua re noua impediatur, & necessario serius, q̃ constituerat, mittat, neq; nos datis iam epistolis diem cõ-mutari curemus. Scribis de Cæsaris summo in nos amo-re, hunc & tu fouebis, & nos quibuscunq; poterimus re-bus augebimus. De Pompeio & facio diligenter, & fa-ciam, qđ mones. Quod tibi mea permissio mansionis tuæ grata est, id ego summo meo dolore, & desiderio, tamẽ ex parte gaudeo. In Hippodamus, et nõnullis aliis arcessen-dis quid cogites, nõ intelligo. Nemo istorũ est, qui non abs te munus fundi suburbani instar expectet. Trebatium uero meũ, qđ isto admisceas nihil est. Ego illũ ad Cæsarẽ misi, qui mihi iam satis fecit, si ipsi minus præstare nihil debeo, teq; item ab eo uindico, & libero. Qđ scribis te à Cæsare quotidie plus diligi, immortaliter gaudeo. Balbũ uero, qui est istius rei, quemadmodũ scribis, adiutor, in oculis fero. Treboniũ meũ à te amari, teq; ab illo, ꝑgau-deo. De Tribunatu quod scribis, ego uero noĩatim petiui Curtio, & mihi ipse Cæsar noĩatim Curtio paratum esse rescripsit, meãq; in rogando uerecundiã obiurgauit. si-

tui præterea petiero (id, quod etiam Appio dixi, ut ad illum scriberet) facile patiar mihi negari, quoniã illi, qui sibi molesti sunt, sibi negari à me non facile patiũtur. Ego Curtium, id, quod ipsi dixi, nõ modo rogatione, sed etiam testimonio tuo diligo, quòd literis tuis studiũ illius in salutem nostram facile perspexi. De Britannicis rebus cognoui ex tuis literis nihil esse, nec qđ metuamus, nec qđ gaudeamus. De publicis negociis, quæ uis ad te Tironẽ scribere, negligentius ad te ante scribebam, quòd omnia minima maxima ad Cæsarẽ mitti sciebam. Rescripsi epistolæ maximæ. Audi nunc de minuscula, in qua primũ est, de Clodii ad Cæsarem literis, in quo Cæsaris consilium probo, quod tibi amãtissime petenti ueniã nõ dedit, uti ullum ad illam furiam uerbũ rescriberet. Alterũ est de Caluenti Marii oratiõe. Quod scribis, miror tibi placere me ad eũ rescribere, præsertim cũ illam nemo lectu rus sit, si ego nihil rescripsero, mea in illum pueri oẽs tanquam dictata perdiscãt. Libros meos, quos expectas incohaui, sed conficere non possum his diebus. Orationes efflagitatas pro Scauro, & pro Plancio absolui. Poema ad Cæsarem quod cõposueram, incidi. Tibi, qđ rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si qd habebo spatii, scribã. Venio ad tertiã. Balbũ, quod ais mature Romã bene comitatum esse uenturũ, mecũq; assidue usq; ad Id. Maias futurum, id mihi pergratũ, perq; iucundũ erit. Quod me in eadẽ epistola sicut sæpe antea, cohortaris ad ambitionẽ, & ad laborẽ faciam equidẽ, sed quãdo uiuemus? Quarta epistola mihi reddita est Id. Septemb. quã ad IIII. Id. Sextil. ex Britannia dederas. In ea nihil sanè erat noui, præter Erigonam, quam si ab Appio accepero, scribã

ad te quid sentiã, nec dubito, quin mihi placitura sit, & q̃d præterii de eo, quod scripsisti de Milonis plausu scripsisse ad Cæsarem. Ego uero facile patior, ita Cæsarẽ æstimare illum quàm maximũ fuisse plausum, & prorsus ita fuit, & tamẽ ille plausus, qui illi datur, quodã modo nobis uidetur dari. Reddita est etiã mihi peruetus epistola, sed serò allata, in qua de æde Telluris, & de porticu Catuli me admones, fit utrũq; diligenter. ad Telluris quidẽ etiam tuam statuã locaui. Item de hortis, quod me admones, nec fui unquam ualde cupidus, & nũc domus suppeditat mihi hortorum amœnitatem. Romã cum uenissem ad. XIII. Calendarum Octob. absolutum offendi in ædibus tuis tectum, quod super cõclauia non placuerat tibi esse multorum fastigiorum, id nunc honeste uergit in tectum inferioris porticus. Cicero noster, dum ego adsum, nõ cessauit apud Rhetorem. De eius eruditione, quod labores, nihil est, quoniam ingenium eius nosti, studiũ ego uideo, cætera eius suspicio, ut me putem præstare debere. Gabiniũ tres adhuc factiones postulant. P. Lentulus Flaminis filius, qui iam de maiestate postulauit. Titius Nero cũ bonis subscriptoribus. C. Memmius Tr. Pl. cum L. Capitone, ad urbem accessit ad. XII. Calendarum Octob. Nihil turpius, nec desertius, sed his iudiciis nihil audeo confidere, quod Cato non ualebat, adhuc de pecuniis repetundis nõ erat postulatus. Põpeius à me ualde contendit de reditu in gratiã, sed adhuc nihil profecit, nec, si ullã partẽ libertatis tenebo, proficiet. Tuas literas uehemẽter expecto. Q̃d scribis, te audisse in cãdidatorũ cõsulariũ coitione me interfuisse, id falsum ẽ. eiusmodi. n. pactiões in ea coitiõe factæ, quas postea Mẽmius patefecit, ut nemo bo-

nus interesse debuerit, et simul mihi cõmittendũ nõ fuit, ut his comitiõibus interessem, q̃bus Messala excluderetur, cui quidem uehementer satisfacio rebus omnibus, ut arbĩtror, etiam Memmio Domitio ipsi multa iam feci, quæ uoluit, quæq; à me petiuit. Scaurum beneficio defensionis ualde obligaui, adhuc erat ualde incertum, & quãdo comitia, & qui Consules futuri essent. Cũ hanc iam epistolam complicarem, tabellarii à uobis uenerunt ad. XI. Calendarum Septemb. uicesimo die. O me solicitum, quantũ ego dolui in Cæsaris suauissimis literis. sed quo erãt suauiores, eo maiorem dolorẽ illius ille casus afferebat. Sed ad tuas uenio literas, primum tuam remansionem etiam, atq; etiã probo, præsertim cum, ut scribis, cum Cæsare cõmunicaris. Oppium miror quicquam cum Publio, mihi enim nõ placuerat. Quod interiore epistola scribis me Id. Septemb. Pompeio legatum iri, id ego nõ audiui, scripsiq; ad Cæsarem Vibulium Cæsaris mandata de mea mansione ad Pompeium pertulisse, nec ad Oppium quo consilio, quanq̃ Oppium ego tenui, q̃d priores partes Bibuli erant. cum eo enim coràm Cæsare egerat, ad Oppiũ scripserat. Ego uero nullas δευτέρας φροντίδας habere possum in Cæsaris rebus. ille mihi secundum te, et liberos nostros ita est, ut sit penè par. uideor id iudicio facere, iam enim debeo, sed tamen amore sum incensus. Cũ scripsissem hæc infima, quæ sunt mea manu, uenit ad nos Cicero tuus ad cœnã, cum Põponia foris cœnaret, deditq; mihi epistolã legendã tuã, quã paulo ante acceperat ab Aristophaneo meo, ualde mehercule & suauẽ, & grauẽ, qua sum admodũ delectatus. Dedit ẽt alterã illam mihi, qua iubes eum mihi esse affixum tanquam magistro, q̃

illum epistolæ illæ delectarunt? quam me? Nihil puero illo suauius, nihil nosti amantius. Hæc inter cœnam Tironi dictaui, ne mirere alia manu esse. Annali literæ tuæ pergratæ fuerunt, quòd & curares de se diligenter, & tamē consilio seuerissimo iuuares. P. Seruilius patet ex literis, quas sibi à Cæsare missas esse dicebat, significat ualde te sibi gratum fecisse, quod de sua uoluntate erga Cæsarem humanissime, diligentissimeq; locutus esses. Cum Romam ex Arpinati reuertissem, dictum mihi est Hippodamum ad te profectum esse. Non possum scribere me miratū esse illum tam inhumaniter fecisse, ut sine meis literis ad te proficisceretur. Illud scribo mihi molestū fuisse. iam enim diu cogitauerā, ex eo, quod tu ad me scripseras, ut si quid esset, quod ad te diligentius perferri uellem, illi darem, quod meherale hisce literis, quas uulgo ad te mitto, nihil ferè scribo, quod si in alicuius manus inciderit, moleste ferendū sit. Minutio me, & Saluio, & Labeoni reseruabā. Labeo aūt tarde proficiscetur, aut hic manebit. Hippodamus, ne nunc quidem quid uelim rogauit. T. Pinarius amabileis ad me de te literas mittit, se maxime literis, sermonibus, cœnis deniq; tuis delectari. Is hō semper me delectauit, fraterq; eius mecū est multū, quare ut instituisti, cōplectere adulescentem. Quod multos dies epistolā in manibus habui, propter cōmorationem tabellariorum, ideo multa cōiecta sunt, aliud alio tempore, uelut hoc. T. Annius mihi sæpe iam dixit, sese tibi, Suburbanū, si quod inuenisset, nō dubitaturum esse emere. In eius sermone ego utrūq; soleo admirari, & te de Suburbano emēdo, cū ad illū scribas, nō modo ad me nō scribere, sed etiam aliā in sententiam de Suburbio scribere, & cū ad illum scribas nihil

te recordari de se de epistolis illis, quas in Tusculano eius mihi ostendisti, nihil de præceptis Epicarmi γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, totũ deniq; uultum, aĩum, sermonem eius, quemadmodũ cõiicio, quasi, sed hæc tu uideris. De Suburbano cura, ut sciam q̃d uelis, & simul, ne q̃d ille turbet, uide. Quid præterea? q̃d etiam? Gabinius ad IIII. Calen. Octob. noctu in urbem introiuit, & hodie hora octaua cũ edicto C. Alfii de maiestate, cum adesse oporteret, cõcursu magno, & odio uniuersi populi penè afflictus est. Nihil illo turpius, ꝓximus est tamen Piso. Itaq; mirificũ ἐμβόλιον cogito in secundũ librũ meorum librorũ inducere, dicentem Apollinẽ in cõsilio deorum, qualis reditus duorũ Imperatorũ futurus esset, quorum alter exercitũ perdidisset, alter uẽdidisset. Ex Britãnia Cæsar ad me Calẽ. Septemb. dedit literas, quas ego accepi ad. IIII. Cal. Octob. satis cõmodas de Britannicis rebus, q̃bus, ne admirer, quòd à te nullas acceperim, scribit se sine te fuisse, cũ ad mare accesserit. ad eas ego literas nihil rescripsi, ne gratulãdi quidẽ causa, ꝓpter eius luctum. Te oro etiã, atq; etiam, mi frater, ut ualeas.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

D. VI. Iduum Octob. Saluius Ostiam uesperi naui profectus erat cum his rebus, quas tibi domo mitti uolueras. Eodem die Gabinium ad populum luculente calefecerat. Memmius sic, ut Calidio uerbum facere pro eo non licuerit. Postridie autem eius diei, qui erat tum futurus, cum hæc scribebam ante lucem, apud Catonem erat diuinatio in Gabinium futura inter Memmium, & T. Neronem, & C. Antonium

M. Filiū putabamus fore, ut Memmio daretur, & si erat Neronis mira contentio, Quid quæris? probe premitur, nisi noster Pōpeius Diis, hominibusq; inuitis, negociū inuertit. Cognosce nunc hoīs audaciam, & aliqd in rep. perdita delectare. Cū Gabinius quacūq; ueniebat triūphū se postulare dixisset, subitoq; bonus Imperator noctu urbem hostium planè inuasisset, in Senatū se nō cōmittebat. Interim ipso decimo die, quo ipsum oportebat hostium numerum, & militū renuntiare, in re hæsit, summa infrequentia, cum uellet exire, à Coss. retentus est, introducti publicani, homo cum undiq; à tuis, & à me maxime uulneraretur, non tulit, & me trementi uoce exulē appellauit. Hic ò Dii, nihil unquam honorificentius nobis accidit. Consurrexit Senatus cum clamore ad unū, sicut ad corpus eius accederet, pari clamore, atq; impetu publicani. Quid quæris? omnes, tanquā si tu esses, ita fuerunt. Nihil hominum sermone foris clarius, ego tamē teneo ab accusando uix mehercule, sed tamē teneo id, quod nolo cum Pompeio pugnare. Satis est, quod instat de Milone id, quod iudices nullos habemus, ἀπότευγμα formido. addo ēt maleuolentiam hominū & timeo, ne illi me accusante aliquid accidat. Nec despero rem, et sine me & nō nihil per me confici posse. De ambitu postulati sunt omnes, qui cōsulatum petunt, à Memmio Domitius, à Q. Curtio bono, & erudito adulescente, Memmius, à Q. Pōpeio Messala, à Triario Scaurus. magna res in motu ē, propterea, quòd aut hominū, aut legum interitus ostenditur. Opera datur, ut iudicia ne fiant. Res uidetur spectare ad Interregnum Coss. comitia habere cupiūt, Rei nolunt. & maxime Memmius, q Cæsaris aduētu sperat

se futurũ Consulem, sed mirum in modum tacet. Domitius cũ Messala certus esse uidebatur. Scaurus refrixerat. Appius sine lege curiata cõfirmat se Lentulo nostro successurum, qui quidem mirificus illo die (quod penè præterii) fuit. Gabiniũ accusauit maiestatis, nõia data, tũ ille uerbum nullum. Habes forensia. Domi recte, & ipsa domus à redemptoribus tractatur nõ indiligenter. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Occupationum mearũ signum tibi sit Librarii manus. Diem scito esse nullum, quo die non dicam pro reo, ita quicquid conficio, aut cogito in ambulationis ferè tempus confero. negocia nostra sic se habent. Domestica uero, ut uolumus. Valent pueri, studiose discunt, diligenter docẽtur, & nos, & inter se amãt. Expolitiones utriusq; nostrũ sunt in manibus, sed tua ad perfectum. Iam res est rustica Arcani, & Laterii. præterea de aqua, & uia nihil prætermisi quadam epistola, quin enucleate ad te perscriberem, sed me illa cura solicitat, angitq; uehementer, quòd dierũ iam amplius L. interuallo, nihil à te, nihil à Cæsare, nihil ex istis locis, non modo literarum, sed ne rumoris quidẽ affluxit. Me aũt iam & mare istuc, & terra solicitat, neq; desino (ut fit in amore) ea, quæ minime uolo, cogitare. Quare non equidem iã te rogo, ut ad me de te, de rebus istis scribas (nunquam enim, cũ potes prætermittis) sed hoc te scire uolo, nihil ferè me unq̃ ita expectasse, ut cũ hæc scribebam, literas tuas. Nunc cognosce ea, quæ sunt in repu. comitiorũ quotidie singuli dies tolluntur obnuntiationibus magna uoluntate bonorum omnium. tanta inuidia sunt Coss.

propter suspitionem pactorum à Candidatis premiorum, Candidati Consulares quatuor, oẽs rei causæ sunt difficiles, sed enitemur, ut Messala noster saluus sit, quod est etiam cum reliquorum salute coniunctum. Gabinium de ambitu reũ fecit P. Sylla subscribente priuigno Memmio, Cæcilio Syllæ filio. Contradixit. L. Torquatus omnibusq; libentibus nõ obtinuit. Quæris quid fiat de Gabinio, sciemus de maiestate triduo, quo quidem in iudicio odio premitur omnium generum. maxime testibus æditur. accusatoribus frigidissimis utitur. consilium uarium, quæsiter grauis, & firmus Alfius. Pompeius uehemens in iudicibus rogandis. Quid futurum sit, nescio locum tamen ullum in ciuitate non uideo. animum præbeo ad illius perniciem moderatum, ad rerum euentum lenissimum. Habes ferè de omnibus rebus. Vnum illud addã Cicero tuus nosterq; summo studio est Pæonii sui rhetoris hominis, opinor, ualde exercitati, & boni, sed nostrũ instituendi genus est paulo eruditius, & τεχνικώτερον non ignoras. Quare neq; ego impediri Ciceronis iter, atq; illam disciplinam uolo, & ipse puer magis illo declamatorio genere duci, & delectari uidetur. In quo, quoniam ipsi quoq; fuimus, patiamur illum ire nostris itineribus. eodem enim peruẽturum esse confidimus, sed tamen si nobiscum eum rus aliquo eduxerimus, in hanc nostram rationem, consuetudinemq; inducemus. Magna .n. nobis à te proposita merces est, quã certe nostra culpa nũq̃ minus assequemur. Quibus in locis, et qua spe hyematurus sis, ad me q̃ diligentissime scribas, uelim. Vale.

M. T. C. Quinto Ciceroni Fratri. S.

Gabinius

g Abinius absolutus est, omnino nihil accusatore Lentulo, subscriptoribusq; eius infantius, nihil illo consilio sordidius. Sed tamen, nisi incredibilis cõtentio, & preces Pompeii, dictaturæ ẽt rumor plenus timoris fuisset, ipsi Lentulo non respondisset, q, cum illo accusatore, illoq; cõsilio sententiis cõdẽnatus sit XXII, cum LXX tulissent. Est omnino tam graui fama hoc iudicium, ut uideatur reliquis iudiciis periturus, & maxĩme de pecuniis repetundis. Sed uides nullam esse remp. nullum Senatum, nulla iudicia, nullam in ullo nostrũ dignitatem. Quid plura de iudicibus? duo Prætorii sederunt. Domitius Caluinus, is aperte absoluit, ut oẽs uiderent, & Cato, is diruptis tabellis, de circulo se subduxit, & Pompeio primus nuntiauit. Aiunt nonnulli, Sallustius item me oportuisse accusare. Iis ego iudicibus cõmitterẽ? Quid essem, si me agente esset elapsus? sed me alia mouerunt. Non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen. In urbẽ introisset, ad inimicitias reus uenisset, si cũ Esernino Samnite Pacideianus comparatus uideretur, auriculam fortasse mordicus abstulisset, cum Clodio quidem certe rediisset in gratiã. Ego uero meum consilium (si præsertim nõ improbas) uehementer approbo. Ille cum à me, tum singularibus meis studiis ornatus esset, tumq; ego illi nihil deberem, ille mihi oĩa, tamen in rep. me à se dissentientem non tulit. Nihil dicam grauius, & minus potens eo tpe, quid in me florentem posset, ostendit. Nunc, cum ego ne curem quidẽ multũ posse. Res quidẽ P. certe nihil possit, unus ille oĩa possit, cum illo ipso contenderem? sic enim faciendum fuisset. Nõ existimo te putare id mihi suscipiẽdũ fuisse. Alterutrum

inquit idem Sallustius defendisses, idq; Pompeio conten denti dedisses, & enim uehementer orabat Lepidum ami cum Sallustiũ, qui mihi aut inimicitias putet periculosas subeundas fuisse, aut infamiam sempiternã. Ego uero hac mediocritate delector, ac mihi illud iucundũ est, q̃d, cum testimonium secundum fidem & religionẽ grauissime di xissem, reus se dixit, si in ciuitate licuisset sibi esse, mihi se satis facturum, neq; me quicquã interrogauit. De uersibus, quos tibi à me scribi uis, deest mihi quidem opera, quæ nõ modo tẽpus, sed ẽt animum uacuũ ab omni cura deside rat, sed abest ẽt ἐνθουσιασμὸς. non. n sumus oĩno sine cura uenientis anni, etsi sumus sine timore. Simul et illud (sine ulla mehercule ironia loquor) tibi istius generis in scribendo priores partes tribuo, q̃ mihi. De Bibliothe- ca tua græca supplenda, libris cõmutandis, latinis cõpa- randis, ualde uelim ista confici, præsertim, cum ad meum quoq; usum spectent. Sed ego mihi ipsi ista per quẽ agã, non habeo, neq;. n. uenalia sunt, quæ quidẽ placeãt, & cõ fici nisi per hominem & peritum, & diligentem non pos= sunt. Chrysippo tamen imperabo, & cũ Tyrannione lo- quar. De physico q̃d egerit Scipio, quærã, quod uidebitur rectum esse, curabo. De Ascanione tu uero quod uoles, fa cies, me nihil interpono. De suburbano quod nõ ꝓperas, laudo, ut tu habeas, hortor. Hæc scripsi ad VIII Calen. Nouẽb. quo die ludi cõmittebantur, in Thusculanum pro ficiscens, ducensq; mecum Ciceronem meum in ludum di= scendi non lusionis, ea re nõ longius, q̃ uellem, quod Pom ptino ad triumphum ad III Nonarum Nouembr. uole= bam adesse, etenim erit nescio quid negocioli. Nã Cato, & Seruilius Prætores prohibituros se minantur, nec quid

possunt, scio. Ille enim & Appium Cos. secum habebit, et Praetores, & Tr. Ple. sed minatur tamen in primis, quae ὑρητωνέων Q. Scaeuola. Cura mi suauissime, & carissime frater, ut ualeas.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Quod quaeris q̄d de illis libris egerim, quos, cū̃ essem in Cumano scribere institui, non cessaui, neq; cesso, sed saepe iā scribendi totum cōsilium, rōnemq; mutaui. Nā iam duobus feci libris, in quibus nouendialibus iis feriis, quae fuerunt Tuditano, & Aquilio Coss. Sermo est à me institutus Africani paulo ante mortē, & Laelii Phili, Manliiq; Tuberonis, et Laelii generorū Fānii, & Scaeuolae. Sermo aūt in nouē & dies, & libros distributus de optimo statu ciuitatis, & de optimo ciue. Sanè texebatur opus luculēter, hoīumq; dignitas, aliquantū orationi ponderis afferebat. Hi libri cū in Thusculano mihi legerētur audiēte Sallustio, admonitus sum ab illo multo maiore authoritate illis de rebus dici posse, si ipse loquerer de rep. praesertim cum essem nō Heraclides pōticus, sed cōsularis, & is, q̄ in maximis uersatus in rep. rebus essem, quae tā antiq̄s hoībus attribuerē, ea uisu mirifica esse, oratorum sermonē in illis nostris libris, q̄d esset de rōne dicēdi belle à me remouisse, ad eos tamē retulisse, quos ipse uidissem. Aristotelē deniq;, quae de repu. et praestāte uiro scribat, ipsum loq̄, cōmouit me, & eo magis, ꝙ maximos motus nostrae ciuitatis attingere nō poteram, ꝙ erant inferiores, q̄ illorum aetas, q̄ loquebātur. Ego autem idipsum tum erā secutus, ne in nostra tempora incurrens, offenderem quempiam. Nunc & id uitabo, &

loquar ipse tecum, et tamen illa, quæ instituerdm ad te, si
Romam uenero, mittam. Puto enim te æstimaturum à me
libros illos non sine aliquo meo stomacho esse relictos.
Cæsaris amore, quæ ad me perscribit unicæ delector. pro
missis iis, quæ ostendit, non ualde pendeo, nec honores si,
tio, nec desidero gloriam, magisq; eius uoluntatis perpe
tuitatem, q̃ promissorum exitum expecto, uiuo tamen in
ea ambitiōe, & labore, tanq̃ id, quod nō pcstulo, expectē.
Quod me de faciendis uersibus rogas, incredibile est mi
frater, q̃ egeã tpe, nec sanè satis cõmoueor aīo ad ea, quæ
uis canenda ἄμπωτις. Ad ea uero, quæ ipse ego ne
cogitando q̃dem consequor, tu qui oēs isto eloquẽdi, & ex
primendi genere superasti, à me petis? facerē tamē, ut pos
sem, sed (quod te minime fugit) opus est ad poema quadã
animi alacritate, quam planè mihi tp̄a eripiunt. Abduco
equidem me ab omni reip. cura, dedoq; literis, sed tamen
indicabo tibi, quod mehercule in primis te celatũ uolebã.
Angor mi suauissime frater, angor, nullam esse remp. nul
la iudicia, nostrumq; hoc tēpus ætatis, quod in illa autho
ritate Senatoria florere debet, aut forēsi labore iactari,
aut domesticis literis sustentari. Illud uero, quod à puero
ad amaram αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχος ἔμ=
μεναι ἄλλων totũ occidisse, inimicos à me partim non
oppugnatos, partim ēt esse defensos, meũ non modo aīum
sed ne odium quidem esse liberum, unumq; ex oībus Cæ,
sarem esse inuentũ, qui me tantũ, quantũ ego uellē, ama=
ret, aut ēt (sicut alii putant) hunc unũ esse, qui uellet, quo
rum tamen nihil est eiusmodi, ut ego me multa cõsolatiōe
quotidie leniã, sed illa erit consolatio maxima, si unà eri=
mus, nunc ad illa uel grauissimũ accedit tui desiderium.

Gabinium si, ut Pansa putat oportuisse, defendissem, concidissem, qui illũ oderunt. Ii sunt toti ordines, propter quẽ oderũt me ipsum, odisse cœpissent, tenui me, ut puto, egregie, tantum, ut facerem, quantum omnes uiderent, & in oẽ summa, ut mones ualde me ad ociũ, pacemq; conuerto. De libris, Tyrãnio est cessator, Chrysippo dicam, sed res operosa est, & hominis perdiligentis. Sentio ipse, qui in summo studio nihil assequor. De latinis uero quò me uertã, nescio, ita mendose & scribuntur, & ueneunt, sed tamẽ qđ fieri poterit, nõ negligam. Cerbrius, ut ante ad te scripsi, Romæ est, & qui omnia adiurant, debere tibi ualde renuntiãt. Ab ærario puto cõfectum esse, dũ absum. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Q Vatuor Tragœdias XVI diebus absoluisse cũ scribas, tu quicquã ab alio mutuaris? et κλέος quæris? cum Electram, & troadam scripseris, cessator esse noli, & illud γνῶθι σεαυτὸν noli putare ad arrogantiam minuendam solum esse dictum, uerũ ẽt, ut bona nostra norimus, sed & istas, & Erigoniam mihi uelim mittas. Habes duas epistolas proximas. Vale.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

R Omæ & maxime Appia ad Martis, mira proluuies. Crassipedis ambulatio ablata, horti, tabernæ, plurimæ, magna uis aquæ usq; ad piscinam publicam. Viget illud Homeri ἤματι ὀπωρινῷ ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς ὅτε δή ῥ' ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπαίνει. cadit enim in absolutionem Garrini, sed hoc non curare decreui. Romã cum ue-

nero, quæ perspexero, scribã, ad te, et maxime de Dictatura, & ad Labienũ, & ad Ligurium literas dabo. Hanc scripsi ante ad Lychnum Ligneolum, qui mihi erat perjucundus, quod eum te aiebant, cum esses sanè mentis curasse faciendũ. Vale mi suauissime, & optime frater.

M. T. Cicero Quinto Ciceroni Fratri. S.

Superiori epistolæ qd respondeã, nihil est, quæ plena stomachi, et querelarũ est, quo in genere alterã quoq; te scribis pridie Labieno dedisse, qui adhuc non uenerat. Deleuit. n. mihi omnem molestiã recentior epistola. tantum te & moneo, & rogo, ut in istis molestiis, & laboribus, & desideriis recordere consilium nostrum, quod fuerit profectionis tuæ. Nõ enim cõmoda quædam sequebamur, parua, ac mediocria. Quid enim erat, quod discessu nostro emendum putaremus? Præsidium firmissimũ petebamus ex optimi, & potentissimi uiri beneuolentia ad oẽm statum nostræ dignitatis. plura ponuntur in spe, q̃ in pecuniis, reliqua ad iacturã struentur. Quare si crebro referes aĩum tuum ad rõnem & ueteris consilii nostri, & spei, facilius istos militiæ labores, cæteraq;, quæ te offendũt, feres, & tamen, cũ uoles, depones. Sed eius rei maturitas, neq; dũ uenit, & tamen iam appropinquat. Etiã illud te admoneo, nequid ullis literis committas, quod, si ꝑlatum sit, moleste feramus. Multa sunt quæ ego nescire malo, q̃ cum aliquo periculo fieri certior. Plura ad te uacuo animo scribam, cum (ut spero) se Cicero meus belle habebit. Tu uelim cures, ut sciam qbus nos dare oporteat eas, quas ad te deinde literas mittemus, Cæsaris ne tabellariis, ut is ad te protinus mittat, an La-

bieno. ubi enim isti sint Neruii, & quàm longe absint, nescio. De uirtute, & grauitate Cæsaris, quam in summo dolore adhibuisset, magnam ex epistola tua accepi uoluptatem. Quod me īstitutum ad illum poema iubes perficere, & si distentus cū opera, tum animo sum multo magis, quoniam tamen ex epistola, quam ad te miserā, cognouit Cæsar me aliquid esse exorsum, reuertar ad institutum, idq́ perficiā his supplicationū ociosis diebus. quibus Messalā iam nostrum, reliquosq́ molestia leuatos uehemēter gaudeo, eumq́, quod certum Cos. cum Domitio numeraris, nihil à nostra opiniōe dissentis. Ego Messalam Cæsari præstabo. Sed Memmius in aduentu Cæsaris habet spem, in quo illum puto errare. hic quidem friget. Scaurum autem iampridem Pompeius abiecit. res prolatæ. ad interregnum comitia adducta. rumor dictatoris iniucundus bonis. mihi etiā magis, quæ loquuntur. Sed tota res & timetur, & refrigescit. Pōpeius planè se negat uelle. antea ipse mihi nō negabat. Hircius auctus fore uidetur. O Dii q̄ ineptus, q̄ se ipse amans sine riuali. Crassum Iunianū hominem mihi deditum per me deterruit. uelit, nolit scire difficile est. Hircio tamen agente nolle se non probabit. Aliud hoc tpe de repu. nihil loquebantur. agebatur qdē certe nihil. Serrani domestici filii funus pluctuosum fuit, ad IIII Calendarū Decemb. laudauit pater scripto meo. Nunc de Milone. Pōpeius ei nihil tribuit, & omnia Guttæ, dicitq́ se perfecturum, ut in illo Cæsar incumbat. hoc horret Milo, nec iniuria, & si ille dictator factus sit, penè diffidit. Intercessorem Dictaturæ si iuuerit manu, & præsidio suo, Pompeium metuit inimicum. si non iuuerit, timet, ne per uim perferatur. ludos apparat magnificē

tissimos sic inquã, ut nemo sumptuosiores. stulte. bis, terq́; non postulatus, uel quia munus magnificum dederat, uel quia facultates non erant, uel quia magister, uel q̃ a potuerat magistrum se non Aedilem putare. Omnia ferè scripsi. Cura mi carissime frater, ut ualeas. De Gabinio nihil fuit faciendũ istorũ, quæ amãtissime cogitata sunt τότε μοὶ γαῖᾶι fecisumma cũ grauitate, ut omnes sentiãt, et summa cum lenitate, quæ feci. Illum neq; ursi, neq; leuaui. testis uehemens fui. præterea quieui. exitum iudicii fœdum, & perniciosum leuissime tuli, Quod quidem bonum mihi nunc deniq; redundat, ut his malis reip. licentiáq; audacium, qua ante rumpebar, nunc ne mouear quidem. Nihil est. n. perditius his hominibus his tẽporibus. Itaq; ex repu. nihil iam capi põt. Cur stomacher nescio. Literæ me, & studia nostra, & ocium, uillæq; delectant, maximeq; pueri nostri. Angit unus Milo. sed uelim finẽ afferat Consulatus. In quo enitar, non minus. q̃ sum enisus in nostro. Tuq; istuc, quod facis, adiuuabis. De quo cætera (nisi planè uis eripuerit) recte sunt. de re familiari timeo ὁδὲ μαίνεται ἔτ᾽ ἀνεκτῶς qui ludos HS CCC comparet, cuius in hoc uno considerant idm, & ego sustinebo, ut potero, & tu, ut possis, est tuorum neruorũ. de motu temporum uenientis anni nihil te intelligere uoluerám domestici timoris, sed de cõmuni reipub. statu. in quo etiã si nihil procuro, tamen nihil curare uix possum. quàm aũt te uelim cautum esse in scribendo ex hoc coniicito, quod ego ad te ne hæc quidem scribo, quæ palàm in repub. turbantur, ne cuiusquam animum meæ literæ interceptæ offendant. Quare domestica cura te leuatum uolo. In repu. scio q̃ solicitus esse soleas. Video Messalã nostrũ

Cos. si per Interregem, sine iudicio: si per Dictatorem tamen, sine periculo. odii nihil habet. Hortensii calor multũ ualebit. Gabinii absolutio lex impunitatis putatur ἐν παρέργῳ. De Dictatore tamen actum adhuc nihil est. Pompeius abest. Appius miscet. Hirtius præparat. multi intercessores numerantur. populus non curat principes nolunt. ego quiesco. De mancipiis, quod mihi polliceris, ualde te amo, & sum equidem, uti scribis, & Romæ, & in prædiis infrequens. sed caue amabo quicquam, quod ad meum cõmodum attineat, nisi maximo tuo cõmodo, et maxima tua facultate mi frater cogitaris. De epistola Vatinii risi. sed me ab eo ita obseruari scio, ut eius ista odia non sorbeam solum, sed etiam concoquam. Quod me hortaris, ut absoluam, habeo absolutum suaue mihi quidem, ut uidetur, ἔπος ad Cæsarem. sed quæro locupletem tabellarium accipiat. quod ego nactus, quid, si Cæsare imperatore iter ex Gallia tutum non fuit? quid, si cæmentum bonum non haberem, deturbem ædificium? quod quidem quotidie mihi magis placet. in primisq; inferior porticus, & eius Conclauia fiunt recte. De Arcano Cæsaris, opus est uel mehercule etiam elegantioris alicuius. imagines enim istæ, & palæstra, & piscina, & multorũ Philotimorum est, non Diphilorũ. sed & ipsi ea adhibemus, & mittemus, & mandabimus. De Felicis testamẽto tum magis querere si scias. Duas .n. tabulas se putauit obsignare, in qbus in unciis firmissimum. Tenes uero lapsus est per errorẽ, & suum, & Sicuræ serui nõ obsignauit, quas noluit, eas obsignauit ἀλλ᾽ ὀμοζέτω nos modo ualeamus. Ciceronẽ & ut rogas, amo, & ut meretur, & ut debeo. Dimitto aũt à me, & ut à magistris ne abducã, & qđ

mater Porcia nõ discedit, sine qua, edacitatem pueri pertĩ mesco, sed sumus unà tamẽ ualde multũ. Rescripsi ad oĩa, mi suauissime, & optime frater. Vale.

M. T. CICERO OCTAVIO. S.

SI per tuas legiones mihi licitum fuisset, quæ nomini meo, reiq; P. sunt inimicissimæ, uenire in Senatum, coramq; de repu. disputare, fecissem, neq; tam libenter, q̃ necessario. nulla enim remedia, quæ uulneribus adhibentur, tam faciunt dolorem, q̃ quæ sunt salutaria. Sed, quoniam cohortibus armatis circunseptus Senatus, nihil aliud uere potest decernere, nisi timere. in Capitolio signa sunt. in urbe milites uagantur. in Campo castra ponuntur, & Italia tota legionibus ad libertatem nostram conscriptis, ad seruitutem adductis, equitatuq; exterarum nationum detinetur, cedam tibi in præsentia foro, curia, & sanctissimis deorum immortalium templis, in quibus reuiuiscente iam libertate, deinde rursus oppressa, Senatus nihil consulit. timet multa. assentitur omnia. Cedam urbe, quam per me conseruatam, ut esset libera, in seruitute uidere non potero. Cedam uita, quæ, quanquam solicita est, tamen si profutura est reipu. bona spe posteritatis me consolatur. qua sublata non dubitanter occidam. Atque ita cedam, ut fortuna iudicio meo, non animus mihi defuisse uideatur. Illud uero, quod & præsentis doloris est indicium, & præteritæ iniuriæ testimonium, et absentium sensus significatio, non prætermittam, quin, quoniam coràm id facere prohibeor, absens prosim. Siquidem mea salus, aut utilis reipub. est, aut coniuncta

certe publicæ saluti. nam per Deum immortalium fidem (nisi forte frustra eos appello, quorũ auris, atq; animus à nobis abhorret) perq; fortunam P.R. quæ quanquam nobis infesta est, fuit aliquando propitia, & ut spero, futura est, quis tam expers humanitatis? Quis huius urbis nomini, ac sedibus usq; adeo est inimicus, ut ista aut dissimulare possit, aut non dolere? aut, si nulla ratione publicis incommodis mederi queat, non morte proprium periculum uitet? Nam, ut ordiar ab initio, & perducam ad extremum, & nouissima cõferam primis, quæ nõ posterior dies acerbior priore? & quæ non insequens hora antecedenter calamitosior P. Romano illuxit? M. Antonius uir animi maximi (utinã etiã sapientis consilii fuisset) C. Cæsare fortissime, sed parum feliciter à reipub. dominatione semoto, concupierat magis regnum, q̃ libera ciuitas pati poterat principatũ. Publicã dilapidabat pecuniã. Aerariũ exhauriebat, minuebat uectigalia. donabat ciuitates, ex cõmentario Dictaturam gerebat. leges imponebat. phibebat Dictatorẽ creari legibus. S. consulto ipse repugnabat in Senatu. Prouincias unus omneis concupiebat Cui sordebat Macedonia Prouincia, quam uictor sibi sumpserat Cæsar. Quid de hoc sperare, aut expectare nos oportebat? Extitisti tu uindex nostræ libertatis, ut tunc quidẽ optimus, quod utinam neq; nostra nos opinio, neq; tua fides fefellisset, & ueteranis in unum cõductis, & duabus legionibus à pernicie patriæ ad salutem auocatis, subito prope iam affectam, ac prostratam rempub tuis opibus extulisti. Quæ tibi non ante quàm postulares, maiora quàm uelles, plura q̃ sperares detulit Senatus? Dedit fasces, ut cum authoritate defensorem haberet, non ut mi-

perio se aduersum armaret. Appellauit imperatorem, hostium exercitu pulso tribuens honorem, non, ut sua cæde cæsus ille fugiens exercitus te nominaret imperatorem. Decreuit in foro statuam, locum in Senatu. summum honorem ante tempus. siquid aliud est, quod dari possit addat. Quid aliud est maius quod uelis sumere? Sin autem supra ætatem supra consuetudinem supra etiam mortalitatem tuam tibi sunt omnia tributa; cur, aut ingratus crudeliter, aut immemor beneficii sui, scelerate circunscribis Senatū? quo te misimus? à quibus reuerteris, cōtra quos armauimus? quibus arma cogitas inferre? à quibus exercitum abducis, & aduersus quos aciem struis? Cur hostis relinquitur? cur is hostis loco ponitur, cur castra medio itinere longius aduersariorum castris, & propius urbem mouentur? O me nunq̃ sapientem, & aliquando id, quod non erat frustra existimatum, quantum te P. Romane de me fefellit opinio. O meam calamitosam, ac præcipitem senectutem. O turpem exacta, dementiq; ætate caniciē. Ego P. conscriptos ad parricidium induxi. ego rempu. fefelli. ego ipse Senatum sibi manus afferre coegi, cum te Iunonium puerū, & matris tuæ partū aureū esse dixi. At te fata patriæ Paridem futurum prædicabant, qui uastares Vrbem incendio, Italia bello, qui castra in templis Deorū immortalium, Senatum in castris habiturus esses. O miseram, & in breui tam celerem, & tam uariam reipu. commutationem. Quisnam tali futurus ingenio est, qui possit hæc possit hæc ita mandare literis, ut facta, non ficta uideātur esse? Quis erit tanta dī facilitate, qui quæ uerissime memoria ꝓpagata fuerint, non fabulæ similia sit existimaturus? Cogita enim Antonium hostem iudicatum,

ab eo circu̅ſeſſum Cos. Deſignatum eundemq́; reipu. parentem. Te profectum ad Cos. liberandum, & hoſtē opprimendum, hoſtemq́; à te fugatum, & Cos obſidione liberatum. Deinde paulo poſt, fugatum illum hoſtem accerſitum, tanq̃ cohæredem mortua repu. ad bona P. Romani capienda. Cos. Des. rurſum incluſum eò, ubi ſe non mœnibus, ſed fluminibus & montibus tueretur. Hæc quis conabitur exponere? quis credere audebit? liceat ſemel impune peccare, ſit erranti medicina confeſſio, uerum enim dicam, utinam te potius Antoni dominum non expuliſſemus, quàm hunc reciperemus, non quod ulla ſit optanda ſeruitus ſed quia dignitate domini minus turpis eſt fortuna ſerui. In duobus autem malis cum fugiēdum maius ſit, leuius eſt eligendum. Ille ea tamen ea exorabat, quæ uolebat auferre. Tu extorques. ille Conſul Prouinciam petebat. Tu priuatus concupiuiſti. Ille ad malorum ſalutem iudicia conſtituebat, & leges ferebat. Tu ad perniciem optimorum. Ille à ſanguine, & incendio ſeruoru̅ Capitolium tuebatur. Tu cruore, & flamma cuncta delere uis. Si qui dabat Prouincias Caſſio, & Brutis, & illis cuſtodibus nominis noſtri, regnabat, quid faciet, qui uitam adimit? qui ex urbe eiiciebat, Tyrannus erat, quem hunc uocemus, qui ne locum quidem reliquit exilio? Itaq;, ſi q̃d illæ maiorum noſtrorum ſepultæ reliquiæ ſapiunt, ſi nō unà cum corpore ſenſus omnis uno, atq; eodem cōſumptus eſt igni, quid illis interrogantibus, quid agat nunc P. Romanus reſpondebit aliquis noſtrum, qui proximus in illam æternam domu̅ diſceſſerit? aut quem accipient de ſuis poſteris nu̅tium illi ueteres Africani, Maximi, Pauli, Scipiones? quid de ſua patria audiēt, quā ſpoliis, trium-

phisq; decorarint? an esse quendam annos XIIII natum, cuius auus fuerit argentarius, adstipulator pater; uterq; uero præcarium fecerit quæstum, sed alter usque ad Senectutem, ut non negaret, alter à pueritia, ut non posset non confiteri eum agere, rapere rempub. Cui nulla uirtus, non ullæ subactæ, & ad imperium adiunctæ Prouinciæ, nulla dignitas maiorum conciliasset opem potentium, sed forma per dedecus, pecuniam, & nomen nobile consceleratum impudicitiæ dedisset. Veteres uulneribus & ætate confectos Iulianos gladiatores egenteis reliquias Cæsaris ludi ad rudem compulisset, quibus ille septus omnia misceret, nullis parceret, sibi uiueret. Qui tanquam in dotali matrimonio rempub. testamento legatam sibi obtineret. Audient duo Decii seruire eos ciueis, qui, ut hostibus imperarent, uictoriæ se deuouerũt. Audiet. C. Marius impudico domino parere nos qui ne militem quidem habere uoluit, nisi pudicum. Audiet Brutus eum populum, quem ipse primo, post progenies eius à regibus liberauit, pro turpi stupro datum in seruitutẽ. Quæ quidem si nullo alio, me tamen internuntio ad illos celeriter deferentur. Nam si uiuus ista subterfugere non potero, una cum istis uitam simul fugere decreui.

FINIS.

Sequũtur interpretationes Græcarum uocum, quæ in hoc ope habentur per Aldum Manutium Romanum.

Quæ in quaternione.a.

ἀδύνατον. quod fieri non potest. uel impossibile apud iuniores. θεῖον γὰρ ἀγαθὸν ἡ τιμή. diuinum enim bonum honor est. ἑρμαθῆναι hermathena, Mineruæ, Mercuriique statua. εὐμολπιδῶν πατρίδα Eumolpidarum patriam. ἑρμέρωτας quasi Mercuriocupidines. ὤνιον emibile. σκέψεις, καὶ ἀναβολήν, considerationes, & dilationem. ταὐτόματον ἡμῶν, casus noster. ἐν τοῖς πολιτικοῖς in ciuilibus. τοποθεσίαν. loci descriptionem ἀττικώτερα. magis attica. φιλορήτορα rhetoricæ studiosum. πανήγυρις conuentus. μάλ᾽ ἀριστοκρατικῶς, ualde pro statu optimatum. γενικῶς generaliter.

Quæ in quaternione.b.

ληκύθους copiam dicendi uniformem, & fortasse alludit ad illud Aristophanis ληκύθιον ἀπώλεσε. ἐνεπειρασάμην tentaui, conatus sum. ἐπιχειρήματα. argumenta. aliter, περὶ ὅλους καρπούς ἐνθυμήματα, καὶ παρασκευαί. circa omnes fructus, idest ubertates orationis argumentationes, & apparatus. ὑπόθεσις materia. ἄρειος πάγος Areopagus. ἀπρακτότατος rebus agendis ineptus. ignauissimus. κακέκτης habitu uitiorum deprauatus. τεῦκρος. Teucer. φιλέλληνες, græcorum studiosi, & amatores. παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο. omnifariæ uirtutis reminiscere. ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς. ordine conuerso. præposteratio homericæ, quod & nos hysteron proteron dicimus πρὸς τὸ πρότερον ad prius ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι dicite nunc mihi musæ. in aliis integrum est carmen ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι ὀλύμπια δώματα.

τ' ἔχοντες. παῤῥησίαν loquendi licentiam. ἀγῶνα certamen. ἐπισημασίας. significatiões gestuum. ἀπο θέωσιν. deificationem. φιλοσοφητέον philosophandū ἐλαφητέον fugiendum more ceruorum. ἀμαλθεῖον amaltheum, Bibliothecã. s. tua. τοποθεσία loci descri= ptione. ἀμαλθεία, amalthea. ἀφελέστατος, simpli= cissimus.

Quæ in quaternione. c.

πολιτικὸς ἀνὴρ, οὐδ' ὄναρ. ciuilis uir ne in som• nio quidem. τὸ ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον in lente unguen= tum, prouerbium. ἐπιφωνήματα, acclamationes. νῆ= φε, καὶ μέμνασο ἀπιςεῖν ἄνδρα φρονοῦντα ταῦ τα, esto sobrius & memineris uirum, qui sic sapiat, non oportere esse credulum. τίς πατέρ' αἰνήσειε quis pa trem laudabit? Principium prouerbialis carminis, quod est hmōi, τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ κακοδαίμονες παῖδες, Quis patrē laudauerit, nisi infelices filii? ἐγκωμι αςικὰ. laudatiua. ἱςορικα, historicas οἱ μὲν παρ', οὐδ' ἐν εἰσιν, οἷς δὲ, οὐδὲν μέλει hi q adsunt, nihili sunt; illis uero nihil curæ est. ὑπώπιον liuor. μυροθήκιον pigmentarium. ὑπόμνημα. commentarium. σεμνότε ρός τις, καὶ πολιτικώτερος. Grauior quidā, & ciui lior. ἀπο σπάσματια reliqæ quædã. φιλόπατρις studiosus patriæ. πολιτεία resp. ἅλις σπουδῆς satis studii. est θεῖοι, patrui. πελληναῖον Pellinæum gētile nomen. κορινθίων, καὶ ἀθηναίων corinthiorū & Athe• niensium. ἡρώδης herodes. εὐαγγέλια bōi nuntii. κύ ρου παιδείαν. Cyri institutionē. τὰς διαφάσεις tra• sparētias, fenestras. ἔσω μὲν ὄψις α. τὸ δὲ ὁρώμενον β. γ. ἀκτῖνες δὲ δ. καὶ ε. Sit aspectus α. qd' uidetur

β. γ. radii

β.γ.radii δ.et ε κατ᾽ εἴδωλον ἐμπελώσεις p similachrorū īcidētias uel ingressiões. εἴδωλα spēs imagnes ἔγχυσις effusio. ὑπόστασιν statū. πολιτείας rēpu. σωκρατικῶς socratice. τὴν ἀρέσκουσαν q̄ placeat. κα τάκρισις sanctio. ἀριστοκρατικῶς aristocratice. p statu optimatū. εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. Vnū Augurium optimū defendere l patriā. i. fungi munere defensoris p patria defensorē agere. θεοφράστου περὶ φιλομαθίας. Theophrasti de studio discēdi

Quæ in quaternione. d.

αἰδέομαι Τρῶας, καὶ Τρωάδας ἑλκεσιπέπλους. Vereor troianos et troianas trahenteis uesteis, idest laciniosas. θεοφάνης Theophanes. φιλοσοφεῖν, Philosophari. ἐπὶ σχολῆς in otio, γεωγραφικά. de terræ descriptiōe cōmentarios. ὁ μειδιεῖς, uniformes. ἀνθηρογραφεῖσαι. floride scribi. πολιτευτέον, degendum, in hac repu. uersandum. ἀνέκδοτα non edita. πολιτεύομαι, in ciuitate facio. κατὰ τὸ πρακτικόν. secundum actiuū folio. 27. ubi citatur Sophocles, reperitur græcum tametsi mancum. ἀκούειν εὔκηλος εὕδουσῃ φρενί. Reor esse sensum cupio maris turbulētos fluctus audire, quietus tranquilla mente. βοῶπις bouis oculos habens. παλινῳδίαν recantationem. διβάφω bis tincta purpura. σοφιστεύειν profiteri ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ᾽ ἀπαμύνεσθαι ὅστις πρότερος χαλεπήνῃ polliceor uirum ulcisci, qui prior molestando lacessat. καὶ κικέρων ὁ μικρὸς ἀσπάζεται Τίτον τὸν ἀθηναῖον, & Cicero paruulus salutat Titum Atticum. ὑπόσολοικον subabsurdum, uel ineptum. ἀναφαίνεσθαι. apparere. folio. 29. deest græcum in fine epistolæ narro tibi. cum

ra igitur addendum sic. τρηχεῖ ἀλλ᾽ ἀγαθὴ κουροτρόφος οὔτι ἔγωγε ἧς γαίης δύναμαι γλυκερώτερον ἄλλο ἰδέσθαι. Aspera sed bona puerorum nutrix nequaquam ego ea terra possum dulcius quicquã aspicere. εὐαγγέλια, boni nuntii. ζώσης φωνῆς μείζω ἐνέργειαν εἶναι, uiuæ uocis maiorem efficaciam esse. βοώπιδος. bouis oculos habentis. ἀστυάγους. Astyagis. ὀξύπεινος famelicus. συμπόσιον conuiuium. κατὰ ὀπώραν τραχεῖα ritu pomi dura præcoxq;. ἀδικαίαρχοι iniusti magistratus. καὶ κικέρων ὁ φιλόσοφος τὸν πολιτικὸν τίτον ἀσπάζεται. & Cicero philosophus ciuilem Titum salutat. τηλέπυλον λαισρυγονίην telepylum urbem læstrygoniam i. à læstrygonibus habitatam. φιλοσοφῶμεν philosophemur. εὐαματρέπους confutabiles. ἐντυραννεῖσθαι sub Tyranno esse. κικέρων ἀριστοκρατικώτατος παῖς. Cic. status optimatũ studiosissimus puer. φυσᾷ γὰρ οὐ μικροῖσιν αὐλίσκοις ἔτι, ἀλλ᾽ ἀγρίαις φύσαισι φορβειᾶς ἄτερ intumescit enim non paruis tibiolis amplius, sed efferis follibus sine ligula. ἐσοφίζετο cauillabatur, uel malitiose cogitabat. τὸν πρακτικὸν βίον actiuam uitam. τὸν θεωρητικὸν speculatiuam. πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων μέσση δὲ χίμαιρα. Ante leo, post uero Draco mediaq; Chimæra. εἰ δὲ μή. Si uero nõ. ὁμολογοῦμεν ὡς τυραννίδα συσκευάζεσθαι. sine dubio tyrannidem construi. εὐελπισία, bona spes. ἀδιαφορία. in differentia. ἀφιλόδοξον ambitione uacans. κατὰ τὴν κηδεμονικὸν, pro charitate. ὑποθήκας, documẽta. περὶ τῶν ὅλων de omnibus. σκότος. tenebræ.

κατὰ λεπτὸν minutatim. Quæ in quaternione.e. ἅλις δρυὸς, satis est quercus.i.glandium. τυφλώττω cæcutio. τῷ καλῷ προσπέπονθα honesto sum affectus. ἀσφάλειαν securitatem. ἀκκιζόμεθα delitiamur. ἐν αἰνίγμασι. in scirpis.i.obscure dictis. ἀλληγορίαις, allegoriis. ἑλικτὰ καὶ οὐδὲν. inuoluta & nihil. τὰς τῶν κρατούντων. est autem initium senarioli, qui est huiusmodi apud Euripidē. τὰς τῶν κρατούντων ἀμαθίας φέρειν χρεών. potentium stultitias ferre oportet. μυστικώτερα, secretiora, magis arcana. συλλάβους indices ex membranula. παλινῳδία recantatio. ἀποθεώσει. deificatione. πολιτικὸς, ciuilis. ὁπλῖται armati. σπάρταν ἔλαχες, ταύταν κόσμει. Spartam sortitus es, hanc orna. βαθότης profunditas. εὐκαιρότερον. opportunius. ἦ κε σὺν φθιμένοισι. profecto cum mortuis scilicet connumeraretur. ὅδ᾽ ἐστὶν οὐκ ἔστι μῦθος. hæc non est fabula. μήπω μέγα εἴπῃς πρὶν τελέσῃς αὐτὶ ἑσας, nil magnum dixeris priusquam perfeceris adeptus. οὐδὲν οὕτως ὁμοιοῦται νῦν εἴδωλον. nullum adeo assimulatur nunc simulachrum. περίστασις circūstantia uel status. πολιτικῶς ciuiliter. γραμμὴν lineam. καὶ τόδε φωκυλίδου. et hoc Phocylidis. οὐδὲν γλυκύτερον ἢ πάντ᾽ εἰδέναι. nihil dulcius q̃ omnia scire. ὄχλον tumultū, & molestiam, & turbam. ὀξύπεινος acuta fame per citus, translatio à fame, idest nimium auidus. τὴν παροῦσαν κατάστασιν τυπώδης. p̃sentem statum reip. sub formula quadam assignato. συμπάθειαν condolentiam. ἡμερολόγειον diurnam rationem. diurnum sermonem, idest quem uix integro die

perlegas. ἀρεοπαγίτας areopagitanos. Folio. 62. post Ardet Ambitus, in quibusdam codicibus est, σῆμα δέ τοι ἐρέω. signum tibi dicam. initiū uersus ex iliados ╋. ἐξοχὴ excellētia. Folio 63. ubi est quos exotericos uocat, scribe græce ἐξοτερικούς, exteriores. de libris Aristotelis exotericis lege A. Gellium. in πολιτείᾳ, in libris de repu. τεχνολογίαν de arte ratiocinationē. ἐμφιλοσοφῆσαι philosophari. ἀττικισμός. Attica locutio. συμπάθεια condolentia.

Quæ in quaternione. i.

σπουδαιότερον studiosius. δύσγνωστον. difficile cognitu in quibusdam codicibus post δύσγνωστον nō est πρὸς νεῦσιν, sed tantum paulò inferius, quod est adnutum, ad assensum. διαλόγους sermones. φιλοπροσηνέστατα. studio benignissimo. mansuetissime. γραφεῖα, Pictorē, & intelligit Pōpeiū, q oīa futura pdixit. δυσακήλητα difficilia mitigatu βαθύτητα profunditatem. μελέτη, meditatio. ἄνω καὶ κάτω sursum, & deorsum ἄφρακτα sunt naues non tectæ, nec munitæ ad pugnandū. ὁποία ἡ δέσποινα, τοῖαι καὶ θεράπαινίδες. Qualis hera, tales & ancillæ ἀνεξίαν, tolerantiam. uide an sit scribendum, ἀνεξικακίαν μετέωρος, in expectatione. συμπαθικῶς condolenter. νομανδρίαν pastoralē uirorū cœtum. ἀκρωτηριέων iura, sic lege, extremas insulæ ptes seu pmontoria colētiū. συνηγωνισάμην, adiutor fui. πολιτικώτερον, ciuilius.

Quæ in quaternione. k.

ἐν ὁμίλῳ in turba. ἐπικεφάλαια tributa per capita. συμφιλοσοφοῦσιν eadem ambitione certant. κεφάλαιον caput. συμπάθειαν, condolētiam. νεμεσᾶν

indignari. τοῦ φθονεῖν ab inuidendo. ἐν ἐπιτομῇ in breuiario. παιγνικὰ, quædam tanq̃ authore pane deo terricula, de quo terrore lege Euripidem in Medea. κοινὰ τοῦ πολέμου cōmunia belli. μώμῳ, liuori. λαμπρὰ splendida. ἐν παρόδῳ, in transcursu obiter. ἀπρόσιτον non facilem accessu legitur etiam sic. & quod insidiatoribus eius ἀπρόσιτον me, nō modo ἀδωροδόκητον, idest incorruptum largitione & muneribus præbui. & hæc uidetur mihi uera lectio. κέρας cornu. legitur & κεραστὰ, cornuta.

Quæ in quaternione.I.

οὐκ μερήματι filia eius diei successu. ἀκροτελευταῖον. extremum. γλυκύπικρον dulce & amarū, interponito inter illud & confirmas, folio 81, ὑπερβολικῶς, excessiue. paulo post inter statuas & prohibeo, adde, κενὰ τέθριππα hoc est inanes quadrigas. κέρατα, cornua. ὁδοῦ πάρεργον obiter de ἐνδομύχῳ arcano secreto seu penetrali, quod uero sequitur latinū alias sic legitur, probo idem, quod tu posthumæ filiæ quoniam πότνιαι unguntur. οἰκονομίαν domesticā curā, οἴχεται, euanescat. βαθύτητα profunditatem. ὑπομεμψάμενος conquestus. ἐξ ἀφαιρέσεως, per extractionem, idest per extorsionem. καὶ πρὸς ἀνατρεπομένην & insuper auersam. ἀκοινωνήτως incōmunicabiliter. ἐγκελεύσματα inhortamenta. τὸ παρ' εὖ μετ' ἐμοῦ. quod enim bene est, mecum est. ἱστορικὸν historicum. οὐκ ἔλαθες non fefellisti. ἀφελῶς simpliciter, uel ingenue. οἰκονομία domestica cura. σχεδιάζοντα ex tempore agentē. πολίτευμα administrationem publicam. κέρας cornu. ἰσοδύναμοῦσαν, æquiualentem διαίρεσιν diui=

sionem ἄγραφον non scriptum. αὐτονομίαν liberta=
tem suis utentem legibus. τὸ παραδοξότατον inopina
tissimũ. μηδὲν αὐτοῖς subaudi crede nihil illis, ὦ πραγ
μάτων ἀσυγκλώστων, ô res inconnectibiles, idest quæ
male cohærentes simul componi non possunt. ad πόδας
ἡρακλέους. ad pedes herculis. sic corrige. ἀνιστορη=
σίαν inscitiam historiarũ, & antiquitatum. ἠπόρησας
dubitasti. εὔπολιν τῆς ἀρχαίας Eupolim ueteris. s.
comœdiæ sic lege. τί λοιπόν, quid reliquũ? πολλοῦ
γε καὶ δεῖ multum abest χρήσεα χαλκείων iliados
ξ aurea pro æreis. dele ἀντὶ. ἀναντιφώνητον in quã
contra non aliquid dicam. αἰδεσθεν μὲν ἀνήνασθαι,
δεῖσαν δ᾽ ὑποδέχθαι. ueriti sunt quidem recusare.
timuerũt autem accipere. παριστορῆσαι. uide an sit scri
bendum tibi παριστορῆσαι, idest historiã tradere προ=
πύλαιον uestibulum.. ἱστορικώτατος historiarum pe
ritissimus. νεόκτιστα, nuper ædificata. τῷ τῶν νεῶν κα
ταλόγῳ, in nauium recensione apud Homerũ uidelicet.
ἀναλογία, proportio, Analogia. φλιοῦς. ὀποῦς. σι=
ποῦς. ὀπούντιος ὀπουντίου. Phlius philũtis urbs
Lacedemõiorũ. gẽtile Philũtius. Opus opũtis urbs locro
rum. per contractionẽ. integrũ est ὀπόεις ὀπόεντος.
Opoeis opoentis, ut simoeis simoentis. ab integre opoeis.
Gentile est ὀποέσιος opoesius. à contracto opus, Gen=
tile opuntius, ut à Trapezus urbe ad mare Euxinũ Tra
pezuntius. Sipus sipuntis urbs Dauniorũ in Appulia,
quæ nunc Manfredonia dicitur à Manfredo quodã. Gen
tile Sipuntius εὐήθειαν fatuam simplicitatem.

Quæ in quaternione. m.

πολλὰ δὲ ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύ

μετ' εὐρείης ἁλὸς. multos aūt in intermedio auster uoluit fluctus lati maris. est. n. proprie μεταίχμιον id spatium, quod est inter duos exercitus. ἀκοινώνητον incōmunicabile. μυστικώτερον, secretius. τῆς δ' ἁμαρτός μου ὁ ἀπελεύθερος (οἶσθα ὃν λέγω) ἔδοξέ μοι πρώην, ἐξ ὧν ἀλογευόμενος παρεφέγγετο, διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν ὑπαρχόντων τοῦ κροτωνιάτου τυραννοκτόνου. δέδοικα δὲ, μήτι νοήσης ἐν δ' ἤπου τοῦτο προβλεψάμενος, τὰ λοιπὰ ἐξ ἀσφαλείας. Vxoris meæ libertus (nosti quem dico) uisus est mihi dudū è uerbis quæ incōsiderate protulit, corrupisse calculos, seu suffragia ex coemptione bonorū Crotoniatæ tyrannicidæ, timeo nequid intelligas. unū quidem hoc si consideraueris, reliqua tuto & quæ sequuntur. τῆς ἀλόχου τῆς ἐμῆς, ὁ ἀπελεύθερος, ἔδοξέ μοι θαμὰ βαττολογίζων, καὶ ἀλύων ἐν τοῖς συλλόγοις καὶ ταῖς λέσχαις ὑπό τι διεφθαρκέναι τὰς ψήφους ἐν τοῖς ὑπάρχουσι τοῖς τοῦ κροτωνιάτου. Vxoris meæ libertus uisus est mihi sæpe garriens, & incōciliabulis & consessionibus nugantiū aliquid corrupisse calculorum in bonis Crotoniatæ. ἐξ λόφους τειχῶν παρέδωκεν αὐτὸν τε ὀφείλοντα μνᾶς ἐκ τῶν κροτωνιατικῶν, καὶ ἐκ τῶν χερρονησιακῶν καί τινας προνομίσας τῶν κλήρων. τοῦτον δὲ οὐδὲ ὀβολὸν διαλύσασθαι πάντων δ' ὀφληθέντων τοῦ δευτέρου μηνὸς τῇ νου μηνία. τὸν δὲ ἀπελεύθερον αὐτοῦ ὄντα ὁμώνυμον τῷ κόνωνος πατρὶ μηδὲν ὀλοχερῶς πεφροντικέναι ταῦτα δὲ αὖ πρῶτον μὲν ἵνα πάντα σώσητε, δεύτερον δὲ ἵνα τῶν τόκων ὀλιγωρήσης τῶν ἀπὸ τῆς προκει-

της ἡμέρας ὅσαπερ αὐτὸν ἠνέγκαμεν. σφόδρα δὲ δ᾽οικα. καὶ περ παρῆν πρὸς ἡμᾶς κατασκεψόμενος, καίτι χεῖον ἐλπίσας. ἀπογνοὺς δὲ, ἀλόγως ἀπέστη, ἐπειπὼν, αἰσχρόν τοι δηθὸν τε μένειν, κενεόν τε νέεσθαι. Sex tumulos murorum, tradidit, seq; debentem mnas ex bonis crotoniatarũ, & cherronesitarũ & quasdam immunitate donans hæredia tes. hunc autem ne obolum quidem dissoluisse ex omnibus debitis secundi mensis Calendis. Libertum autem eius existentem cognominem Cononis patri, nihil prorsus curasse. hæc igitur primum, ut omnia conseruetis. Deinde ut neq; usuras negligas eas, quæ sunt à præcedenti die quot dies ipsum tolerauimus, uehementer timeo, et enim aderat apud nos exploraturus, & aliquid propè sperans. Desperans autem sine ratione destitit, fatus, turpe diu manere, & inanẽ redire. τὰ μὴ διδόμενα quæ dantur. ἀληθότως latenter ἄλλο πρόβλημα, alia quæstio. ἐξακανθίζειν, ex pinare, spinas euellere. πυροὺς εἰς δῆμον triticũ in populum. προπυλαίῳ, uestibulo. ἐπεχε hæsitabundus intende idest animaduerte ἐποχῆς animaduertentiæ. παλιγγενεσίαν regenerationem. αἰσχρὸν σιωπᾶν. turpe tacere. σύγχυσιν confusionem παραφύλαξον, obserua. τὴν τοῦ φωρατοῦ φιλοτιμίαν αὐτότατα. deprehensoris ambitionem ipsissime. κενόν inanem. ἄτυφον nec ambitioso fastu uacantem. ἔπειτα deinde. ἀθέτησις improbatio. ἐποχὴ cunctatio. τοῦτο μόνον ἐρώννυε με. hoc solũ corroborabat me. sic lege, ἐπὶ ἐγχρονία corrige ἐπιχρονία ἐποχή. Diuturna dubitatio. φιλοτιμία ambitio. πρόβλημα, quæstionem. ἀλλ᾽ ἐμὸν οὔπο=

τετυμὸν ἐνὶ σήθεσιν ἔπειθε πατρίδος odisseas l. Sed meum nūq̄, aīum in pectoribus persuasit patriæ.

Quæ in quaternione.n.

αἰδέομαι, uereor. τρῶας, καὶ τρωάδας troas & troadas πολυδάμας μοι πρῶτος ἐλεγχείνη. Polydamas mihi primus probrum. ἐπίκτητα, acquisititia uel aduentitia. ἐκβολὴ λόγου, egressio orationis. εὐπόριστον lege idest comparabilem, facilē comparatu. φυράτης, permistor idest perturbator ἀλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι, ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. iliados τ. Sed hæc quidem facta esse sinamus licet dolētes. In hac epistola post ita puto deest ἄμεμπτα non accusanda. σπουδάζοντα serio agentem. τῶν νεωτέρων. iuniorū, quod uero sequitur ἢ σπουδάζοντι forte abundat αὐτόχθον. natiua & indigena. στοργὴν φυσικὴν, amorem naturalem. πρὸς τὰ τέκνα. in filios. ἀμεταμέλητος non penitenda. τὸ σκάφος τῶν ἀτρειδῶν. nauigium atridarum. σύντομα compendiosa. ζήτημα quæstionem. τεκμηριῶδες coniecturale. τοῖς ἀπαντῶσιν, occurrentibus. δύχρηστα inutilia. ἀποτρίψαι, abstergito sic lege. οὐ γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἕποιτο κακόν. neq; enim hoc maius sequi poterit malū. ληνίς, bacchis. aliter λῆψις, deprehensatio ἀβδηριτικὸν abderiticum. ἐμπολιτεύομαί σοι. In repu. uersor tibi. πολιτικὸν σκέμμα ciuilis cōsideratio. φιλοσοφώτερον διακρινοῦμεν cōtemplatius diiudicabimus. σύγχυσιν τῆς πολιτείας confusionē reip. ὕπνος νήδυμος. somnus suauis uel profundus. ἄμορφον ἀντιπολιτευόμενον χρεωφειλέτην. deforme, & est turpe aduersantem in repu. debitorem esse.

Quæ in quaternione .o.

διευκρινήσεις πρόβλημα πολιτικόν. diiudicabis qõnē ciuilē. τοῦ καλοῦ, honesti. χρεῶν ἀποκοπὰς. φυγάδων καθόδους. tabulas nouas. exulũ restitutiones. τὴν θεῶν μεγίστην, ὥστ' ἔχειν τυραννίδα, Dearũ maximã, ut obtineat Tyrãnidē. est autē Senarius Euripidis in phœnissis. ἐνσχολάζω otiũ cõsumo. ἀπορῶ dubito uel hæreo. οὕτω που τῶν ἔμπροσθεν ἐπιθυμοῦμεθα. adeo nos pteritorũ desiderio tenemur. ἐπίσκοπον speculatorē, & præsidē. φαλαρισμὸν Phalaridis imitationem.. αἰδέομαι Τρῶας uereor Troianos. ἀπορίαν, dubitationē. Τρῶα Troem. troianũ. ἀστρατήγητος regendi exercitus. ignarus, uel arte imperatoria carens. πρὸς τὸ ἀσφαλὲς ad tutum. μάντις δὲ ἄριστος, uates optimus. σεστιωδέστερον magis Sestiane. ὑπεκθέμενος exponēs. ψευδησιόδειον, qđ falsò Hesiodo ascribitur, atq; ita est legendũ. μηδὲ δίκην neq; cãm. totum carmen est, μηδὲ δίκην δικάσῃς πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσῃς. ne causam ante iudicaueris, q̃ utriusq; ptis cãm audiueris. est.n. carmen Phocylidis. nõ Hesiodi. dele igitur μηδὲ δοῖκα καὶ συναποθανεῖν. et simul mori. cõmõri. φαινοπροσωπεῖν. ostendere faciē lætam.

Quæ in quaternione .p.

σκέμμα cõsideratio. ἀπορία dubitatio. πολλὰ μαθεῖν, καὶ ῥαθυμεῖν δῆτα. multa discere, et segnē esse postea. ἀπροσηγορήτους insalutatos. τὸ καλὸν honestum. ποιείσθων ὅ,τι χρὴ, καὶ παλαμάσθων δῆτ' ἐν ἐμοὶ, καὶ τεκταινέσθων. τὸ γὰρ εὖ, μετ' ἐμοῦ. faciant qđ opus est, & cõminiscãtur utiq; in me, & fabricentur, qđ.n. bene est, mecũ est. πολλὰ χαίρειν τῷ καλῷ

multã salutẽ honesto, idest dicit. hoc est ualeat honestum.

Quæ in quaternione. q.

ξυγενῆ generosa. nobilia. συνδιημερεύομεν, simul diem traducimus. τέρας, mõstrũ. σκοπός, intentio. προθεσπίζω, præsagio. Ἰλιάς, ilias. περὶ ὁμονοίας, de cõcordia. μεμψίμοιρον, querulum, ac uituperonem, uel quod magis placet οἰωνῦ μεμψίμοιρον, infausti augurii querimonia.

Quæ in quaternione. r. & s.

ἀπολιτικώτατον maxime ciuilis gubernatiõis expertem. ἀστρατηγικώτατον maxime imperatoriæ artis ignarum. ἀπαντήσεις, occursus obuiam. αἰδέωμαι Τρῶας. Vereor troas. κενόσπουδα inanis studii plena. ἀναπάντητον, in quo nemo occurrat. ὑπό τὴν δείλην. uesperi. ἀπαρρησίαστον spem honesti carentem. non licentiosam & liberam. idest scit se non posse audacter queri de me τίς δ᾽ ἔστι δοῦλος, τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν. Quis nam est seruus, de morte securus q̃ sit? q̃a q̃ nõ metuit mortẽ, non põt esse seruus. est iambicus Euripidis puto in Horeste. ἀσμενέστερον gratiorẽ. lubentiorẽ. θέσεις materias. Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι. Τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, εἰ παντὶ τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον, κἂν μέλλῃ διὰ τοῦτο περὶ τῶν ὅλων ἡ πόλις κινδυνεύειν. Εἰ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα, μὴ αὐτός τι πάθῃ, ἢ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννουμένῃ μᾶλλον ἢ ἐν πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸν ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι, τῆς πατρίδος τυραννουμένης, ἢ διὰ παντὸς κινδύνου ἰτέον τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ, καὶ πολιορκητέον ταύτην τυραννουμένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου

κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, συναποστερητέον ὁ̃μως τοῖς ἀρίστοις, ἢ τοῖς εὐεργέταις, καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς, κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλεῦσθαι περὶ τῶν ὅλων. Εἰ δ' ἐ λεγάλα τὴν πατρίδα εὐεργετήσας, διὰ τοῦτο δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν, καὶ φθονυθεὶς, κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντὴς ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ἢ ἀφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε, καὶ τῶν οἰκείων αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας. An manendum in patria. ea uero tyrannide oppressa, an quouis modo tyrannidis destructio facienda est, et si ciuitas de summa rerum periculum subitura sit. Vtrum cauendum sit tyrannidem destruenti, ne quid ipse patiatur, an tentandũ ferre opẽ patriæ tyrannide potius oppresse, q̃ in bello. Vtrũ ciuile sit, secedentem aliquò, quiescere, oppressa à tyranno patria, an quodcunq; subeundum discrimen pro libertate, an bellum inferendũ regioni, eamq; obsidendũ à tyrãno oppressam. Vtrũ quãlibet non probanti destructionẽ tyrãnidis per bellũ, simul tamẽ cũ optimatibus auertenda sit ipsa. s. tyrannis, an cũ bene factoribus, & amicis unà periclitandũ, in administratione reip. et si non uideantur recte de summa rerum iniuisse cõsiliũ. Vtrum de patria bene meritus, ob eamq; causam grauissima quæq; passus, & inuisus, ultro pro patria discrimen subire debeat, an permittendum sibi, ut sui ipsius interdum, & familiarium prouidentiam habeat, dimissis aduersus potẽteis reip. cõcertatiõibus. Corrige græcũ, ut hic hẽtur. τῶν προὔργου τι quæ sunt ex re. ἄκαιρος intẽpestiuus. ἰσομάχως bono stomacho. νῦν δ' ἅμα τῷ ὠκύμορος, καὶ ὀϊζυρὸς

περὶ πάντων ἔπλεο, nunc aūt simulq́; breui moriturus, & erumnosus supra omnes es. αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρῳ κτεινομένῳ ἐπαμῦναι. utinam statim obeam, posteaq̄ non eram socio interfecto suppetias laturus. ἑταίρῳ sodali. εὐεργέτῃ benefactori. οὐδ' ἐμοὶ ἦτορ ἔμπεδον, ἀλλ' ἀλάληται. neq; enim mihi cor firmū, sed uagatur. αἰσχροῦ φαντασίᾳ, inhonesti imaginatione. ἐν δυνάμει in potestate. σύν τε δύ' ἐρχομένω. pariterq́; duo euntes, initiū carminis ex Iliados κ. τὸ συνέχον, continens. ἀπάντησις occursus. πολίτευμα actio de repu. μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου. ne mihi gorgoneū caput horrendi & grauis monstri, carmē ex odyssea λ. εἰδόσι λέγω, scientibus dico. ἀχαριστίας ingratitudinis. ὅπως ὡραῖος, ut tēpestiuus. μέντορ, πῶς τ' ἄρ ἴω, πῶς τ' ἄρ προσπτύξομαι αὐτόν. Mētor, quonamō adeam, & quonam modo amplexabor ipsum? θέσεις materias. διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Dionysius Corinthi. τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. tunc mihi dehiscat lata terra. ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς, in amatoriis. ἀλογίστως, inconsiderate. ὑποκορίζων, blanda uoce utens & sic legas. χρησμὸς, oraculum. ἄσπονδον implacabile, seu nullis sedandum induciis. φιλόπατριν καὶ πολιτικὸν, studiosum patriæ, & ciuilem. ἢ ἐκεῖνα, q̄ illa. ἀπορῶ, dubito. στερκτέον, acquiescendum. τὸ μέλλον καραδοκήσεις. quod futurum est expectabis. ἐν ἀπολογίᾳ τινί, in excusatione q̄dā. ἀσμένον. lubens. aliter ἀσμενίστατον, lubentissimū. νεκύαν, turbā mortuorū. πολιτικὸν, ciuilē. μικροψυχίαν, pusillanimitatē & sic legendum. εὐδαίμονα, felicem.

οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, nõ est uerax sermo. Sunt aũt
uerba Stesichori quæ citantur à Platone in Phædro. εὐη-
μερίαν felicem diei successum. συναγωγή allectio.
σαλπίζειν, tuba canere. πλάσμα figmẽtũ. γοητεί-
αν præstigiationem. πειθανάγκην persuasionẽ necessi-
tatis inferentẽ. αἱ παρὰ τυράννων δεήσεις, inquit πλά-
των, οἶσθ' ὅτι μεμιγμέναι ἀνάγκαις εἰσίν. Tyrã-
norũ enim preces, inquit Plato, nosti q̃ permistæ necessi-
tatibus sint. ὑπηρεσίαν, ministerium. ἀδημονῶν se ex-
crucians. διατροπὴν apparatũ uel mutationẽ. αὐθεν-
τικῶς authoritate quadam domini utens. ἄλλα μὲν
αὐτός alia q̃dem ipse, ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθή-
σεται, alia aũt uel Deus suggeret. καταιγίς procella
tempestas, & sic est legendũ. ἀλλὰ τελέαν, sed perfe-
ctã. ἀναθεώρησις speculatio. ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι
καὶ ἐσσομένοισι πυθέσθαι. Sed magnũ facinus edẽs,
quod uel à posteris audiatur. Homeri carmen est ex odys-
sea puto in primo lib. τῶν πολιτικωτάτων σκέμμα-
τα. maxime ciuiliũ considerationes. ἐκφώνησις τέρ-
πει, exclamatio delectat. ἅλωσις, captiuitas. πολι-
τευτέον, uersandũ in rep. Quæ in quaternione. u. x.
τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βουλῆς κρά-
τιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον
τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, tum subito præ-
sentiũ ꝑ minimũ cõsiliũ optimus cognitor, tũ futurorũ in
lõgitudinẽ euẽtus præstãtissimus coniectator. τό τε ἄμει-
νον, καὶ τὸ χεῖρον ἐν τοῖς ἀφανέσιν προεώρα μά-
λιστα. melius & deterius in obscuro adhuc latitãtia præ-
uidebat maxĩe. πλουτοδοκῶν ditẽ expectãs. στοργῆς

amoris. σύντηξις, colliquatio. ζηλοτυπία, Zelotypia, obtrectatio, æmulatio. σκυτάλην λακωνικὴν, Scuticā laconicā, Scytalen. ἀρχὴ, principiū. ἀνηθοποίητου nequaq̄ formatis moribus. ἤθους ἐπιμελητέον, moribus adhibēda diligentia. ὕπουλον subdolū. ἀφρακτῳ detecto nauigio. σφάλμα, error. ἀρχὴν πολιτικοῦ principiū ciuilis. ὡς κοιλιολυσίαν γίγνεσθαι usq; adeo ut profluuiū uētris fieret. ἐκτένειαν. ꝑpensionē. ἑπταμινιαῖον ἐυτόκησεν, Septimestrē salua pepit. κωρυκαῖοι Corycæi. Quæ in quaternione. z.

γεροντικώτερον Senilius. λέσχη cōfabulatio. τί γὰρ αὐτῶν μέλει; Quid. n. eorū curæ est? βεβίωται, uita traducta est. πρόβλημα, quæstionē. ἀγοητεύτως sine præstigiis, & fuco. μακάρων νῆσοι, beatorū insulæ. πάθει affectu. σκέψαι cōsidera. ἀλογίστως μελλήσει sine rōne cunctabitur uel morabitur, & scribe, nam talis uir, affirmatiue. ἐμβριθέστερον grauiorē. πρόβλημα ἀρχιμίδειον, quæstio archimedea. ψευδῶς falsò ἄκουσμα, auditio. ἔρανον, collationē. διψῶσαν κρήνην. siticulosum fōtē. ἠρινὴν uernum. πῶς ταῦτ' ἄρ' ἀποσκήψῃ, quonā hæc modo excusabis? γεωμετρικῶς more geometrico. ἀρχέτυπα, exēplaria. θεωρίαν speculationē τέλος finem. ὦ ἀπεραντολογίαν δός. aut infinitam loquacitatē tribue. συμπάσχω, cōdoleo. ἀποθέωσιν deificationē. γνώριμος familiaris. μεθαρμόζομαι, adaptor. Quæ in quaternione. aa.

ἀνεμέσητον γὰρ, nulla. n. inuidia est. τετυφῶσθαι tumefactū esse, ἀλόγως sine rōne. συμβουλευτικὸν deliberatiuū. ἀριστοτέλους πρὸς ἀλέξανδρον Aristotelis ad Alexandrum. φιλαίτιος συμφορά. quæ=

rula calamitas. πρόσπλασμα. præfigmētum. οἰκοδεσποτικὰ, patris familias officia. συντάγματα opera. ἀκηδία, incuriositas. ἀνεκτότερα tolerabiliora. τοῦτο δὲ γνώσῃ hæc uero intelliges. ἀπόγραφα descripta. καταβίωσιν, tenuem uictū uel depressionem uitæ.

Quæ in quaternione.bb.et.cc.

εὔλογον, rationabile. εὐλογώτατον maxime rationi cōsentaneum. Παναιτίου περὶ προνοίας, Panetii de prouidentia. ἐκτενέστερον contentius. φιλοστοργότερον amantius. ἄφατα, infanda. ἀνδιήγητα, inenarrabilia. εὐκαίρως opportune. παρὰ τὴν ἱστορίαν præter historiam. κοινότερα communiora. οὐ γὰρ ὄνειδος, non enim opprobrium. φιλολογώτερα eruditiora. προσφώνησιν, nuncupationē. Καλλιπίδης Callipides. αὐτῷ τῷ μέτρῳ. καὶ λῷον, ipsa mēsura, & melius. αἴ κε δύνηαι, si possis. περὶ τελῶν σύνταξιν, de finibus opus. ζηλοτυπεῖσθαι obtrectari. φιλαυτία, amor sui. ἀπορῶ dubito. μέμψιν accusationem. παρὰ τὸ πρέπον, præter decorum. ἀπαιδευσία. ruditas. ἀτρεψία, pertinacia. πολυγραφώτατος plurima scribens uel lucubrātissimus. ἀκίνδυνα, periculo carentia. φιλόδοξος ambitiosus. ἀκαταληψίαν incomprehensibilitatem. κωφὸν πρόσωπον muta persona. ἄζηλότυπον, æmulo carens. λογικώτερον probabiliora. ἕρμαιον, insperatum lucrum. φιλαίτιος querulus. δεδεῖχθαι ostē sum esse, uide an sit scribendum δεδίττεσθαι, metuere. uel δεδιέναι. μὴ γὰρ αὐτοῖς ne enim ipsis. προβολὴν ingressum. λόγοισιν Ἑρμόδωρος uerbis Hermodorus.

modorus. προσφωνῶ nuncupo, ἀδωρότατα indonata. ἔωλα, obsoleta. περὶ μικρὰ σπουδάζειν paruis studere. εὐκόλως facile. εὐγενέστερος. generosior. ἀσμενέστατα libentissime. τὰ κατὰ μέρος particularia. εὐλογίαν honestam ratione. συμβίωσις cõuictus. εὐαγῶς sancte. διφθέραι pelliceæ uestes. ἀσαφέστερος obscurior. δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο grauis uir & qui forte uel insontem accuset. περιοχὰς argumenta. ἐπίτευγμα lucrum, quod acqritur. ἀπότευγμα, damnum, uel quod amittitur. παρακινδυνεύειν periclitari. μείλιγμα, mitigamentum. σπουδή, studium. Quæ in quaternione. dd.
ἀφίδρυμα, sedes rei quæ dedicatur. τὸν τύφον μου πρὸς θεῶν προσώρησον. elationi meæ per deos morem gerito. κολάζειν castigare. πολιτικὸν σύλλογον ciuilem conuentum. καταβάσεως, descensus. περὶ ψυχῆς, de anima. διὰ συμβείων, pernotas. πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις. ostentare etiam personis. δυσωπία, uerecundia. εὐλογεῖ, benedicere. ἀξιοπίστως, fide dignum. φοβερὸν ἦ. formidabile erat. Ἀνεμοφόρητα, uentis dissipata. οὐκ ἐπέστησε non aduertit. πότερον φανερῶς, ἢ σκολιαῖς ἀπάταις. utrum aperte, an obliqs fraudibus. διχα μοι νόος ἀτρεκὲς εἰπεῖν, ambigit mihi mens uerum dicere studium uel ingenium. φιλοτεχνήματα, comminiscendi artes. τὰ ὅλα, cuncta. καὶ μάλα κατηφής, et admodũ tristis. σὺ δὲ, τί σύννους. tu uero quid cogitabundus? μνημονικὸν ἁμάρτημα memoriæ error. ἀλόγως, temere. μέμψιν ἀναφέρει accusationem adscribit. πρὸς ἴσον ὅμοιον ad æquale simile ἀκολακεύτως, sine assentatiõe. ἐμετικὴν, uomitum. ἀδεώς, intrepide. οἱ περὶ αὐτόν. qui apud eũ.

σπουδαῖον οὐδὲν studiosum siue serium nihil φιλόλογα, eruditula. ἐπισταθμίαν, diuersorium. σαλάκωμα inanem iactantiam.

Quæ in quaternione.ee.

φαλάκρωμα, caluitium διάθεσιν affectum. ἐπισημασίαν, designationem. φυρμὸς πολὺς pmistio multa. εὐρίπιστα, instabilia, ab Euripo. νεωτερισμοῦ innouationis. σόλοικον ἢ λοικον ἢ τυραννοκτόνους, in fulsum & ineptum q̃ tyrannicidas, πετυγνωμέναι densatæ. πυγνῶς, dense. γῆν pro γῆς, terrã pro terra. ὑπηνέμιος subuentanea. ἀκολασίαν, nequitiam uel intemperãtiam. ὦ πρᾶξεως καλῆς μὲν, ἀτελοῦς δὲ. O rem pulchrã quidem sed imperfectam. οὔτοι τέκνον ἐμὸν δέδοται πολεμήια ἔργα. ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα λόγοιο. haud tibi fili mi, data sũt bellica gesta sed tu amabilia exerce officia litterarum.

Quæ in quaternione.ff.

ἀριστεία præclare gestũ. μελήσει. curæ erit. ἀνέκδοτον non editum. καθολικὸν θεώρημα, uniuersalem speculationẽ. μὴ πολιτεύεσθαι non administrare rem pu. ὑποσόλοικα, incongrua. βεβίωται uita trãsacta est. πᾶν τελικὸν omne quod ad finem pertineret φαινοπροσωπητέον hilari uultu agendum est. ἰτέον eundum. ἄλλοις ἐν ἐνέλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦνται ψόγον, aliis in bonis. dedecus autem repellunt. est autem senarius. cuius prima dictio scribi fortassis posset ἄλης. i. uacationis uel exilii. ὑπατικὸς consularis. πεντελοιπόν gnq; quod reliquũ est. Sed uide ne mendũ inoleuerit.

Quæ in quaternione.gg.

ἄνω ποταμῶν retro fluminũ. s. cursus est. ἀπορία dubitatio. παρεγχείρησις conatus. ἀνθρακεύς, car=

bonarius. ἤδ᾽ εὖρ᾽ ὁδὸς, τί σοι δύναται νῦν θεοπρεπές. iter hoc tibi q̄d potest nunc ò deo digne. i. quid tibi uult. βλασφημίαι, maledictū. κατηχήσει instructione. sic leg. ἐὰν διαμένῃ, si permanserit. ἀναντιφωνησία incōtradicētia τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος, quæ de officio. προσφωνοῦμεν, nūcupamus. συντάξεις cōmentationes. μέτεωρος animi pendens. φιλοφρόνως benigne πεπυκνωμένος, densate. ῥητορεύουσιν, rhetorissant. φιλοσόργως, pamanter. ἀνεκτόν, tolerabile. χεδίσμα, ex tempore factū, πάχοτι, patior aliquid.

Quæ in quaternione. hh.

πλοῦς nauigatio. ὑπόμνημα cōmentarium. ψευδόγραφον falsò scriptū. ἀτοπώτατον, absurdissimum. βουλήσει, uolūtate. ἀμηχανία, inopia consilii uel anxietas. σπείσασθαι, inducias facere. ἐβδελυττόμην, abominabar. ἔλθωμεν, eamus ἐνωμοτία decuria, uel authoratio à sacramento militari. λῆρος πολὺς, nugæ multæ. παρὰ λέξιν, præter uerbū. ὁμοπλοία societate nauigādi. μετεωρότερον suspensiore aīo. ἀσφαλές tutum. ἀγοητεύτως sine præstigiis. μακάρων νῆσοι, beatorū insulæ. σκέψαι cōsidera ἀλογεῖται nulla rōne utitur. μελήσει curæ erit. ῥοπὴ momentum. μετ᾽ ἀμύμονα post inculpatū. alludit aūt ad illud Homeri. μετ᾽ ἀμύμονα πηλείωνα. ἄμβροτος immortalis. συναγωγὴ, collectio. σύγγραμμα, cōscriptio. ἀνεμέσητα, inuidia carētia. εὐθανασία felici morte uel ἀθανασία immortalitate.

Quæ in quaternione. ii. σχόλιον à notatiūcula. ἀπολογισμὸν συντάξομαι, defensionē cōponā. ἀναπολόγητον, q̄d defendi neq̄t. δυσχρησία difficilis usus

πειρᾶσθαι παραλύσειν, tentare dissoluere. ἀκαιρί-
αν occasionem. ἀσφάλειαν securitatem. σκέπτομαι con
sidero. ἀριστεία uirilitas, uel strenuitas. παῖδας παί-
δων natos natorum. εἴθε μοι μυρίοι, utinam mihi infi=
niti. συμμενεία cōstantia. εἰρωνεία dissimulatio. πε
πλογραφίαν pepli descriptionem. ταξιάρχης ordi=
nis ductor. τὰ κεφάλαια, capita. περὶ τοῦ κατὰ πε
ρίστασιν καθήκοντος de officio circa aduersitatem for
tunæ. δολιχὸν πλόον ὁρμαίνοντα. Lōgam nauiga-
tionem cum capescerem. ἀπροσδόκητον inexpectatū.
ἐν ἀριστερᾷ ἔχοντα ad sinistram habentem. ἐν πολι=
τικῷ in ciuili. sic lege. μηδὲ σωθείην, εἴποτε τοιοῦτο
ne saluus quidem fiam si unq̄ tale aliter & melius μηδὲ
σωθείην ὑπό τοῦ τοιούτου. ne salutē cōseq̄r ab hoc.

Quæ in quaternione. nn. pp. qq. rr.

ἐμφατικώτερον expressius, & euidentius. ἀλλὰ
αἰεί τινα φῶτα μέγαν. Sed semper quendam hominē
ingentem ὀρθὰν τὰν ναῦν. ἅπαξ θανεῖν. rectam na=
uim. semel mori. προωκονομήσαμεν, præcurauimus.
εὐκαίρως, opportune. εἰλικρινὲς syncerū. μουσοπά-
ταγος, uersificator obstrepitus. ἀντίσταθμον æquilibrē,
seu recompensantem. εἰ δ' ἔζησας ἐν τῇ γαίᾳ. Si uero
uixisses in terra. ἐκπάσας μελεδώνας, mitte omnes
solicitudines. τοιαῦτα ὁ τλήμων ἐργάζεται πόλε-
μος. talia erumnosum bellum efficit. πραγματικῶς, ne
gocialiter ἀμφιλαφίαν, ancipitē ansam ὑπερβολὰς
excessus sic lege. συνδειπνοῦς σοφοκλέους. conce=
natores Sophoclis. γλαῦκα εἰς ἀθήνας. noctuā Athe
nas. ῥαθυμότερα segniora. χαρακτήρ, Stylus. φι-
λαλήθως, ingenue. ἀποδυτηρίῳ expoliatorio. δ' ευ

τέρας φροντίδας, Secundas curas. γνῶθι πῶς ἄλλῳ κέχρηται, nosce, quemadmodum alio usus fuerit. ἐμβόλιον interpositionem. ἀπότευγμα, repulsam. τεχνικώτερον artificiosius. ἐνθουσιασμός diuinus furor. ἄρη πνέων martem spirans. ἄμπωτις absorptio. αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων. semper strenue gerere, et præstantem esse aliis. fol. 326. lege πλέον quæris. plus quæris, uel fortassis χρέος debitum. γνῶθι σεαυτὸν, nosce teipsum. ἤματ᾽ ὀπωρινῷ ὅτε λαβρότατον χέει ὕδωρ ζεὺς, ὅτε δή ῥ᾽ ἄνδρεσσι κοτεσσάμενος χαλεπήνῃ. Die autumnali cum abundantissimam pluit aquã Iupiter, cũ iam hominibus iratus succenset τότε μοι χάνοι εὐρεῖα χθών. tunc mihi dehiscat lata terra, & sic est supplendum ὁ δὲ μάν ἔτ᾽ αὐ οὐκ ἔτ᾽ ἀνεκτῶς. hic autem fuerit non amplius intolerabiliter.

FINIS.

Impressum Florentiæ ex officina Philippi Giuntæ anno à Christiana salute. D.XIIII. supra mille mense Nouembri Leone decimo Pontifice.

REGISTRUM.

A B a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt
Quaterniones omnes præter B & tt
qui sunt duerniones.

Quæ inter imprimendum obiter errata sunt, ita emẽdes.

rogatus	12.	aduentus noster	73.
molestia	14.	occuli possunt	74.
legulam illam	17.	Tarsensum	80.
eadem animi	18.	Salamanii	81.
Cos.	20.	se quenq;	87.
Cos.	21.	ego	93.
liciturum	21.	Ista mihi tua non ἐποχὴ	
inquies	22.	uidebatur. Mõebas deuer	
ibidem σπουδῆς		siculus istæ omissus est im	
ires salutatum	26.	pressorum in curia.	95.
iuuenius	26.	idem	95.
perterriti	27.	omnia maria	122.
uideor	28.	opinor	132.
perurbanis	30.	commendare	173.
aueres	32.	enitare	195.
iudex	37	nihil enim tam	218.
cogitares	45.	alius sum sæpe	231.
animaduertas	48.	uidentur	239.
ueni Romam	53.	scedulis fatais	347.
resipiui	56.	complecterer	254.
putare	60.	unis	291.
fecit	65.	atientiorem	298.
duo consulares	65.	obtrectatione	299.
profectio	68.	Sordidus	301.
si modo	70.	sciscitarere	315.

